DE PROBATIS SANCTORVM VITIS

Quas tam ex MSS. Codicibus, quam ex editis Authoribus

R. P. Fr. LAVRENTIVS SVRIVS CARTHVSIÆ COLONIENSIS PROFESSVS Primum edidit, & in duodecim menses distribuit.

FEBRVARIVS

Hac postrema editione multis Sanctorum vitis auctus, & notis marginalibus illustratus.

COLONIAE AGRIPPINAE,

Sumptibus Ioannis Kreps & Hermanni Mylij.

ANNO cIↄ Iↄc XVIII.

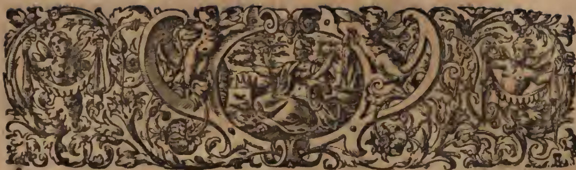

INDEX SANCTORVM FEBRVARII, quorum vitæ, martyria, & acta, partim hoc mense, partim alijs aliorum mensium Sanctorum vitis, insertæ continentur.

FEBRVARIVS.

ab

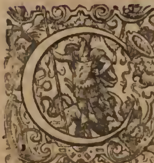

FEBRVARIVS.

MARTYRIVM SACROSANCTI MARTYRIS DEIFERI IGNATII EPISCOPI.

EX SIMEONE METAPHRASTE.

An. 80.

I. CVM TRAIANVS SVMPSISSET SCEPTRA ROMANORVM imperij, erat Antiochenæ Ecclesiæ Episcopus, & nomine & re Deifer Ignatius. Nam magno quidem Petro succedit Euodus: Euodo autem Ignatius, fitque & morum eius & virtutis æmulator. Huic diuino Ignatio, cùm esset adhuc plane puer, aiunt Christũ adhuc versantem in mundo, ei intemeratas manus imposuisse, & ad populum intuẽtem, dixisse: Nisi quis seipsum humiliauerit vt hic puellus, non intrabit in regnum cælorũ: & qui vnum ex talibus pueris susceperit in nomine meo, me suscipit, qualisnam futurus esset ætate proficiens Ignatius, hinc ostendens, & apostolicam illius doctrinam apertè indicans.

1. Febr. Græci festũ eius 20. Decemb celebrant vt notat Bar in Martyrol.

Mat 18.

II. Hic ergo diuinus Ignatius, simul cum Polycarpo, qui Smyrnensi præerat ecclesiæ fuit discipulus Iohannis Euangelistæ: & cum ad eũ solum ventitasset, & omnẽ virtutis speciẽ, & eam maximè, quæ decet sacerdotem, diligenter exercuisset, sacerdos deinde eligitur communi sententia omnium simul Apostolorum, & Antiochenus [a] creatur Episcopus. Cum autem assumpsisset ecclesiam, & multo sudore & labore in ea seminâsset preconium pietatis, & zelum per omnia apostolicum & doctrinam ostendisset & extitisset perfectus minister Christi mysteriorum, fit quoque postea martyr, bestiis propter illum traditus, vt paulo altius repetens declarabit oratio.

Ignatius, discipulus Iohannis Euangelistæ

a Fit Episcopus Antiochiæ. annó 71 Olympiade 212. anno primo, vt numerat E. seb Vide Bar ad dictum annum.

III. TRAIANO enim Romanorum Imperatori, quam de Scythis habuerat, elato victoriâ, & non sustinenti suã hucusque sistere felicitatem, sed volenti eam vlterius producere, & Romanorum imperio multos alios subiungere, aduersus Christianos seu aduersus pietatẽ bellum ei visum est optimum esse & expedire. Nam illo quidem modo putabat se soli prodesse reipublicæ: sic autem etiam deos suos colere, & eos inducere, vt opem ferant aduersus hostes. Grauem itaque ac difficilem persecutionem infert aduersus piam fidem, & proponit edicta per vniuersam terram, quæ eius parebat imperio, vt vel essent cum eo omnes impietatis participes, vel adhuc manentes Christiani, afficerentur variis suppliciis & acerbis mortibus. Contigerat, vt tunc Traianus versaretur Antiochiæ: vt qui esset expeditionem suscepturus contra Persas, & bellum ibi pararet. Hic ergo ei de diuino significatur Ignatio, quod & religionem teneret Christianam, & hominibus persuaderet, vt Christũ tanquã Deum honorarent, idq; cum fuisset à Pilato cruce condemnatus & mortu, vt docent eius acta: & fert legem de seruanda virginitate, & de cõtemnendis diuitiis & deliciis, & aliis, quæ sunt in vita iucunda: & quod est omnium grauissimum, quod non oporteat putare esse deos, & nullam Imperatorum ducere rationem.

Traianus persequitur Christian.

Ignatium ante Traianum etiam à Domitiano persecutionẽ passum ex Ignatii epist 4 ad. Mariam Cassobolitem, memorat Bar, ad an 91.

IV. Hæc postquam audiuit Traianus, sancto statim accersito, cùm vnà etiam adesset Senatus: Tune es, inquit, qui diceris Deifer, qui nostra iussa ludificaris, & omnem euertis Antiochiam, & omnes ducis post Christum, qui a te prædicatur, & nec solo quidem deos dignaris nomine? Diuinus autem Ignatius, Ego sum, inquit. Ille verò, Et quid sibi vult, inquit, illud Deifer? Cui Martyr: Qui Christum, inquit, circumfert in anima. Imperator autem, Tu ergo, inquit, Christum in teipso circumfers? Certè, inquit. Scriptum est enim: Habitabo in eis & inambulabo. Quid verò nos? non videmur tibi deorum assiduè meminisse, & eos semper in anima circumferre, eosque inducere ad opem ferendam cõtra hostes, & per eos omnia facere, quæ sunt ex animi sententia? Respondens autem diuinus Ignatius: Hei mihi, inquit, simulachra gentium deos nominas. Vnus enim Deus, inquit, verus, qui cæli & terræ & maris, & omnium quæ sunt in ipsis, est creator: Vnus Christus Iesus, Dei filius vnigenitus, cuius regni non est finis. Quem si tu agnosceres, ô Imperator, & purpura ipsa, & diadema, & thronus regius, firmiora essent & stabiliora.

Deũ ferens

2. Cor. 6.

V. IMPERATOR verò, Hæc, inquit, mittamus. Tu autem, si velis, inquit, ô Ignati, meæ potentiæ rem facere gratissimam, & de cætero referri in numerum meorum amicorum hac mente mutata, diis nobiscum sacrifica: & statim (Sciãt ipsi omnes) te magni Iouis constituam Pontificem, & patrem nominabo Senatus. Ad hæc diuinus Ignatius: Gratias quidem præbere, ô Imperator, omnibus quidem est pulchrum: maximè autem Imperatoribus, quod possint ipsi amplius gratificari: sed eas, quæ sunt omnino vtrisque vtiles & conducibiles: eas verò, quæ possunt lædere & maxime animam, & vehementiorem ignis gehennam ei accendere, non is qui dat solum, sed etiam qui petit, & ipse miserrimus: Admirabilis autẽ, ô Imperator, & munifica est tua promissio. Quid enim mea refert, à te maximi Iouis constitui Pon-

tificem,

tificem,& vocari patrem Senatûs,qui sum Christi sacerdos, & ei quotidiè sacrifico sacrificium laudis , & iam totum me ipsum propero immolare , & efficere complantatum eius mortis similitudini?Imperator verò: Cuinam, inquit, festinas teipsum immolare,ei ne,qui à Pontio Pilato in crucem fuit actus? Maximè, inquit magnus Ignatius, ei,qui peccatum crucifixit,& eius inuentorem destruxit diabolum, & omnem eius potentiam per crucem aboleuit. Rursus autem Imperator: Videris,inquit,mihi ò Ignati , omninò recto carere iudicio & sana mente. Non enim tam apertè fuisses deceptus scripturis Christianorum,sed cognouisses omninò , quantum sit bonum edictis parère Imperatoris, & diis sacrificia offerre cum omnibus. Ad hæc sanctus,vtens rursus maiore dicendi libertate: Etiamsi bestiis, inquit, consumpseris,etiamsi me cruce condemnaueris,etiamsi gladio & igni tradideris,quæ sunt in tua potestate,nunquam ego patiar dæmonibus offerre sacrificium,neque enim metuo mortem, neque desidero præsentia, quæ est in potestate vestra præbere fruenda,sed sola desidero futura,& à me omne adhibere studium,vt transeam ad Christum,qui pro me est mortuus.

Hebr. 2.

Fortitudo beatissimi martyris.

PROPTER quæ volens Senatus martyrem arguere ignorantiæ:Quid autem tu quoquè,dixerunt, confiteris Deū esse mortuum?Quomodò verò qui subijt mortem,eamque execrandam,poterit prodesse alijs?Dij autem & sunt immortales,& dicuntur à nobis. Cùm ex hoc occasionem diuinus accepisset Ignatius, simul & irridendi illorum deos, & eis aperiendi ianuam mysterij susceptæ carnis dispensationis,& sic deducendi ad fidem Christi cognitionis,sic verba habuit:Meus Dominus & Deus Iesus Christus, primum quidem propter nos homo factus est,& propter nostram salutem,crucemque & mortem & sepulturam sua sponte accepit. Cæterum rursus tertio die resurrexit, inimici deiecta & prostrata potentia,& ascendit in cælos vnde venerat , nos simul à lapsu peccati faciens resurgere , & rursus introducens in paradisum, ex quo malè fueramus eiecti: & nos donauit bonis maioribus,quàm erant ea,quæ præcesserant. Quod autem ex ijs, qui à vobis censentur dij, vllus tale quid fecerit, nullus omnino asseruerit. Nam cùm isti fuissent homines malefici & exitiosi, & multa fecissent ad damnum & exitium nostræ vitæ & status , prauam autem deorum opinionem & speciem hominibus,qui sunt à ratione paulò alieniores, citra vllam rationem præbuissent, contractis postea velis deceptionis & scena ablata,deprehensi sunt id quod erant,vt qui turpiter è vita excesserint,& morti immortali traditi sint propter multorum interitum. Iuppiter quidem certè , qui est vobis primus & maximus deorum,in Creta est sepultus:Æsculapius verò fulmine est percussus. Sepulchrum Veneris ostenditur in Papho,& Hercules fuit ab igne consumptus.Nam cùm tales sint,immò verò longè deteriores,ea eis obtigerunt,quæ merentur. VI.

Exponit rationem eorum, quæ sunt gesta à Christo.

CVM hæc dicta fuissent ab Ignatio, Imperator simul cum Senatu , timens ne si esset eius sermo prolixior , res quidem gentilium labefactarentur,& vel non crederentur,vel haberentur ludibrio: & vera quidem floreret religio, & tolleretur nubes erroris, quæ ei offundit tenebras:eum quidem conijcit in vincula, & in tutissima collocat custodia. Ipse autem cùm tota nocte apud se cogitâsset,quonam modo eum vlcisceretur pro meritis , & quonam modo è præsenti eum vita subduceret,statuit eum feris tradere deuorandum, vt dilaniatus ab eis sanctus, interiret. Visus est enim Imperatori hic mortis modus longè grauissimus: Cùm hanc rem ergo Senatui manè communicâsset,ipsi quoque eis laudârunt sententiam:sed consuluerunt,ne hæc bestijs obiectio fieret Antiochiæ, ne , aiebant, sic magis desideratum & gloriosum apud suos ciues reddamus Ignatium, martyrico fine è vita excedentem. Quamobrem dicebant oportere eum Romam abduci vinctum, & illic tradi bestiis.Sic enim & prolixitate itineris grauius subibit supplicium,& simul Romanis quisnam sit ignorantibus, videbitur esse peremptus,tanquam vnus ex maleficis,& nec minima quidem erit eius apud illos memoria. Cùm hoc ergo placuisset,& in ipsum lata fuisset protinus sententia, Imperator eum rursus producit è custodia,hoc eius postremum faciens periculum.Et primum quidem multis bonorum promissis crebrò sanctum deliniebat ac demulcebat: Deinde etiam rursus minis magis territans. Postquam autem eum vidit nec cedere promissis,neque minas formidare, desperans omnino fore vt mutaretur, ad effectum deduxit ea,quæ decreta fuerant:& cum iussisset prioribus grauiora ei imponi vincula, tradit eum cohorti militari, & mittit Romam iubens, cùm aduenisset ciuibus dies festus, quo totus congregaretur populus , eum tradi bestiis ad communem theatri delectationem,vt conueniente, ei,quod dicit D.Paulus,ipse quoque fieret spectaculum mundo, angelis & hominibus. VII.

Mittitur in carcerem S. Ignatius.

Hæc sunt machinæ maligni dæmonis.

1 Cor. 4.

MARTYR ergò cùm vltimam illam accepisset sententiam,& Deo magno clamore,vt consentaneum erat, egisset gratias,cum magna voluptate & lætitia sibi imponit vincula. Et Imperator quidem egreditur contra Persas cum suo exercitu:diuinus autem Ignatius , cùm Ecclesiæ prius benè esset precatus, & gregem suum Deo commendâsset cum lachrymis,vinctus sequebatur milites.Deinde cùm Seleuciam non cunctans,non flens, non se aliquid graue omnino pati præ se ferens, sed alacribus venisset pedibus, à militibus in nauem immittitur , & cum eis appellit Smyrnam.Hic salutat Polycarpum diuinum Apostolum, quem [a] Smyrnensi præfuisse ecclesiæ , cùm Ignatij fuisset condiscipulus,superius diximus. Eum ergò salutat , glorians & magnifice sibi placens [*] lætusque de vinculis.Quid enim ei poterat esse maiori ornamento , quàm adspici pati pro Domino,qui eum sic dilexerat ? Deinde cùm etiam reliquis episcopis & presbyteris & diaconis reddidisset eas,quas par erat,salutationes,quoniam multi concurrebant ex ecclesiis Asiæ & ciuitatibus ad videndum illud spectaculum , & vt pulchro fruerentur fluento , quod fluebat ex illius lingua,ipse ea,quæ par erat,suadens,rogabat omnes,vt pro ipso orarent, vt per feras citò resolueretur ad eum,quem desiderabat ,& appareret ante illius faciem. Cùm videret autem eos valde perturbatos,& quodammodò pendentes ab illius anima , & non ferendum damnum existimantes separationem eius & mortem,de ijs, qui sunt Romæ, timens, ne ipsi quoque similiter affecti,non sustinerent eum videre tradi bestiis, sed manus eis afferrent, quibus mandatum erat,vt eum traderent,& ei clauderent apertam ianuam martyrij,statuit ad eos mittere,vt ij quoque pro eo orarent, ne cursus suæ exercitationis ei impediretur,sed per feras,sicut dictum est,citò resolueretur ad dilectum Dominum. Operæ precium est autem illius quoque meminisse epistolæ, quæ sic habet ad verbum: VIII.

Anno 109. Romam captiuus mittitur. vide Bar. tom. 2. annal.

a Smyrnam mense Aug. venit vt notat Bar.

*Lætatur in vinculis.

IGNATIVS,qui & Deifer , Episcopus sanctæ Dei Ecclesiæ , quæ est Antiochiæ.Ecclesiæ,quæ misericordiam est consecuta in maiestate patris altissimi & Iesu Christi solius eius filij,dilectæ & illuminatæ in voluntate eius,qui voluit omnia,quæ sunt secundum charitatem Iesu Christi Dei nostri , qui etiam præsidet in loco regionis Romanorum: quam saluto in nomine Iesu Christi,secundum carnem & spiritum vnitam omni eius mandato , impletam gratia Dei ad lætandum in Christo Iesu Deo. Cùm Deum precatus , obtinuerim vt viderem spectabiles vestros vultus,vinctus in Christo Iesu spero me vos salutaturum , si Dei fuerit voluntas, vt dignus habear,qui sic sim vsque ad finem. Meum enim ritè succedit votum, si gratiam fuero consecutus, vt sortem meam accipiam sine impedimento. Timeo enim vestram charitatem,ne ea me afficiat iniuria. Vobis enim facile est facere,quod vultis:mihi autem difficile est Deum assequi,si vos mihi peperceritis. Non enim volo vos hominibus placere , sed Deo, sicut etiam placetis. Non enim ego vnquam habebo aliud tempus Deum assequendi,neque vos. Si silueritis à me,ego Dei efficiar. Sin verò carnem meam amaueritis,rursus ero currens. Potius autem mihi præbete, vt Deo immoler:est enim ara parata, vt effecti chorus in charitate,canatis patri in Christo Iesu,quod episcopum Syriæ dignatus sit Dominus , vt inueniretur in Occidente,eum accersens ab Oriente. Pulchrum est à mundo occidere ad Deum,vt ad ipsum exoriamur. Nulli vnquam inuidistis, IX.

Epistola eius ad Romanos.

Desiderium eius ardentissimum patiendi propter Christum.

inuidistis, alios docuistis. Ego autem volo illa quoque esse firma ac stabilia, quæ vobis mandata didicistis. Solum rogate, vt dentur mihi vires à Domino, vt non solum dicar Christianus, sed etiam inueniar & dici possim: & tunc videbor esse fidelis, quando mundo non apparebo. Nihil enim quod apparet est æternum. Quæ enim cernuntur, sunt ad tempus: quæ autem non videntur, æterna. 2. Cor. 4.

X. Ego scribo ecclesiis, & mando omnibus, quod ego lubens pro Christo morior, si vos non prohibueritis. Rogo vos, ne sit intempestiua vestra in me beneuolentia: sinite me deuorari à feris, per quas licet Deum consequi. Sum Dei frumentum, & molor per dentes ferarum, vt Christi inueniar mundus panis. Feris potius blandimini, vt fiant mihi sepulchrum, & nihil relinquant mei corporis, ne sopitus fiam grauis. Tunc ero verus Christi discipulus, quando nec corpus quidem meum adhuc videbit mundus. Pro me Christo supplicate, vt per hæc instrumenta, mũda inueniar hostia. Non sicut Petrus & Paulus vobis præcipio. Illi Apostoli, ego condemnatus: illi liberi, ego autem seruus vsque in hodiernum diem: sed si volueritis, ego libertus Iesu Christi, & exurgam in ipso liber. Nunc disco vinctus nihil mundanum cupere aut inane, à Syria vsque ad Romam ipsam pugnans cum bestijs, à terra & mari noctu & diu vinctus decẽ lepardis, qui sunt cohors militaris: qui etiam si beneficio afficiantur, fiunt deteriores. In eorum verò iniuriis magis disco. Profuerint feræ mihi paratæ, & opto, vt eæ mihi paratæ inueniantur: quibus etiam blandiar, vt me protinus deuorent, non sicut quosdam timore affectæ non tetigerunt. Quòd si eæ etiam inuitæ noluerint, at ego transibo. Ignoscite mihi, scio quid mea intersit. Nunc incipio esse discipulus, vt Iesum Christum assequar. Ignis & crux, bestiarum irruptiones, dissectiones, diuisiones, amputatio membrorum, trituræ totius corporis, & diaboli tormenta super me veniant dummodo Iesum Christum assequar. Nihil mihi proderunt mundi iucunditates, neque regna huius seculi. Melius est mihi mori in Christo Iesu, quàm regnum obtinere vsque ad fines terræ. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, & suæ animæ patiatur detrimentum? Illum quæro, qui pro nobis est mortuus.

Humilitas tanti viri.

Matth. 16.

XI. Ignoscite mihi, fratres: ne sitis mihi impedimento, quò minus viuam, neque me velitis mori. Sinite me puram lucem accipere. Cum illuc enim venero, ero homo Dei. Permittite mihi, vt sim imitator passionis Christi. Si quis ipsum in seipso habet, intelligat, quod volo, & mei moueatur commiseratione, cum sciat quæ me constringant. Princeps huius seculi me vult diripere, & corrumpere meam in Deum sententiam. Nemo ergo ex iis, qui adsunt, ei opem ferat. Estote mei potius, hoc est, Dei. Ne loquamini Christum Iesum, mundum verò desideretis. Ne habitet inter vos inuidia. Nec si ego quidem præsens vos cogerem, parete mihi: iis autem parete potius, quæ ego ad vos scribo. Ex iis enim, quæ scribo ad vos, mori cupio. Meus amor est cruci affixus, & non est in me ignis amans mundanæ materiæ: aqua autem potius viua & in me loquens, quæ intus mihi dicit: veni ad patrem. Non delector nutrimento corruptionis, neque voluptatibus huius vitæ. Panem Dei volo, panem cælestem, panem vitæ, qui est caro Iesu Christi filij Dei, qui postea natus est ex semine Dauid & Abraam: & potum Dei volo, eius sanguinem, qui est charitas, in quam non cadit interitus, & vita perennis. Non amplius volo viuere, sicut homines, hoc autem erit, si vos volueritis. Velitis ergo, vt vos quoque Deus velit. Breuibus literis peto à vobis: mihi credite: Iesus vero Christus vobis aperiet, qui est os non mendax, quod vera dico petendo, vt consequar. Non secundum carnem ad vos scribo, sed secundum Dei sententiam. Si passus fuero, mementote in oratione vestra ecclesiæ Syriæ, quæ pro me, pastore Deo vtitur. Solus ipsam Iesus Christus visitabit, eiusque curam geret & vestra charitas. Salutat vos meus spiritus, & charitas ecclesiarum, quæ me susceperunt in nomine Iesu Christi non tanquam transeuntem. Etenim quæ ad me non attinebant in via, quæ est secundum carnem, me deduxerunt in ciuitatem. Scribo autem hæc ad vos è Smyrna per Ephesios, qui digni sunt, qui beati iudicentur. Est verò mecum cum multis alijs Crocus quoque, nomen desiderabile eorum, qui mecum conuenerunt è Syria gloriam Dei. Hæc ad vos scripsi nono Cal. Septemb. Valete perpetuò fratres in tolerantia Iesu Christi, Amen.

Nota verba verè ignea.

XII. Sed est hæc quidem epistola. Ipse autem paulò pòst è Smyrna deductus à militibus: & cum appulisset Troadam & Neapolim, transiit pedes per Philippos & Macedoniam, eas, quæ sunt in via, inuisens ecclesias, & in eis docens; exhortans, disserens, fratres, qui erant paulò simpliciores & imbecilliores, confirmans, & efficiens, vt omnes vigilarẽt & essent sobrij. Cùm verò transisset Epirum, & mare transmisisset Adriaticum & Tyrrhenum, appellit Puteolos. Hospitio autem exceptus simul cum militibus ab iis, qui illic erant, fidelibus, cum eos quoque valere iussisset in Domino, venit Romam, & sistitur ante Præfectum vrbis. Cum is ergo Deiferum vidisset Ignatium, & literas accepisset Imperatorias, dies autem aduenisset opportunus, quando erat dies festus & celebris Romanorum, ducit eum in medium theatrum, sicut iubebat improbum edictum Imperatoris. Cùm ergò vniuersa ciuitas sederet in theatro, cum ardenti spiritu & oculis iam spectaculum amantibus, vtpote quod iam fama vbique annunciasset, Syriæ Episcopum cum feris esse pugnaturum: conuersus ille ad populum cum quodam generoso & inflexibili animo, vt qui gloriaretur & sibi placeret propter eam, quæ pro Christo suscipi cernebatur, ignominiam: Viri, inquit, Romani, & præsentis huius certaminis spectatores: non hæc mihi fiunt, vt luam pœnas alicuius maleficij, aut sceleratæ alicuius actionis, sed vt Deum assequar: cuius quidem teneor desiderio, & quem cupio insatiabiliter. Sum enim eius frumentum, & molor per dentes bestiarum, vt fiam ei purus panis. Hæc dixit, & dimissi leones, eum statim dilacerârunt & deuorârunt, à solis asperioribus illius ossibus abstinentes, ei re vera impletis votis, vt bestiæ essent eius sepulchrum, & nihil reliquum esset eius corporis, vtpote quod Deus pluris faceret famuli preces & amorem ferre vsque ad finem, quàm efficere, vt non tangeretur à leonibus, vt suo nomini tribueret gloriam.

In itinere confirmat ecclesias.

A leonibus deuoratur, sicut optarat, ann. 16. Traiani vt auctor est Eusebius & Hieronymus, qui fuit Christi 110 vt habet Bar. tom. 2. annal.

XIII. Postquam autem hæc euenerunt & finem acceperunt, qui Romæ erant fideles, ad quos adhuc viuens diuinus scripserat Ignatius, postquàm dimissum fuerat theatrũ, conueniẽtes, cùm ossa id cupientibus manibus sustulissent, & ea honorificè ac reuerenter composuissent, ea deposuerunt in loco insigni extra vrbem, vicesimo mensis Decembris. Hæc postea deportata sunt in patriam martyris Antiochiam: & quæ intercedunt ciuitates, duplicem accepêre benedictionem, & prius, quando martyr vinctus ducebatur Romam ex Antiochia: & nunc, quando cum præclaris trophæis illinc referebatur, tanquam apes fauum, illum circumuolantes. Atque dicitur quidem, quod post martyricam eius consummationem, lugentibus illius priuationem iis, qui Romæ erant fideles, & nullam accipientibus doloris consolationem, & vacantibus sepulchralibus hymnis & vigiliis, ipse in somniis apparens, & eos quasi amplectens, qui scilicet seipsos præbuerunt dignos illius consuetudine, luctum eis effecit facilem & leniorem, & doloris sedauit vehementiam. Alij rursus dixerunt, se vidisse eum sudore diffluentem, tanquam qui nuper respirasset à laboribus decertationis, & precantem salutem ciuitati & omnibus fidelibus.

Ossa eius Antiochiâ transferuntur, & in cæmiterio ad portam Daphniticam reponuntur, vt docet S. Hieronymus de Scrip. Eccles. in Ignat. Vide Martyr. Bar. 17. Decemb. & annal. tom. 5. ad ann. 418.

XIV. Hic quidem fuit exitus Deiferi Ignatij: hæc sunt certamina: hi sunt insani eius amores in Christum. Et fert testimonium Irenæus Lugdunensis Episcopus, vir magni faciendus, qui diuini Ignatii crebro meminit. Quin etiam Polycarpus, qui Smyrnensi præerat ecclesiæ, qui cum eo ventitabat ad Iohannem Euang. & Theologum, & cum captiuus Romam duceretur Antiochia, eum, sicut diximus, salutauit, hæc alicubi scribens in suis epistolis: Rogo vos fratres, vt

Libro 5. aduersus hæreses.

*Rufo & Zosimo legit Martyr. Rom. quorū natalis dies agitur 18. Decem. vide Baron. in Martyr.

obediatis, & omnem exercitetis tolerantiam quam vidistis oculis, non solum in beatis Ignatio, *Ruffino & Zosimo, sed etiam in multis aliis ex vobis, & in ipso Paulo & ijs, qui cum ipso crediderunt: quod ij omnes non in vanum cucurrerunt, neque in vanum laborauerunt, sed in fide & iustitia, quæ est in Christo Iesu. Quamobrem sunt etiam in loco, qui eis debetur à Domino, cum quo passi sunt. Non enim præsens seculum dilexerunt, sed Christum, qui pro nobis mortuus est & resurrexit. Sic ergò situs erat D. Ignatius in sactis illorum animis: & cum desiderasset bestiarum ventres sibi sepulchrum efficere, in piorum virorum magis habitat animis. Phil 1.

a Plinius Secūdus hæc ad eum scripsit.

Nota abstinentiam Christianorum.

XV. Imperator autem Traianus cùm de diuino hoc Ignatio [a] posteà didicisset, & quàm fortiter peregisset hoc certamen martyrij, & quòd, vt ipse tulerat sententiam à bestijs fuisset deuoratus, & multa etiàm audiuisset de Christianis qui erant in regione, quod scilicet nihil præter leges facerent, neque rem vllam agerent impiam: sed diluculò surgentes, & Christum adorarent tanquàm Dei filium, & omnem exercerent abstinentiam in cibo & in potu, & nihil tangerent ex iis, quæ lex prohibet. Cùm ille inquam, hæc audiuisset, & ductus est pœnitentia eorum, quæ facta fuerant, & dicitur tale decretum proposuisse, vt gens quidem Christianorum exquireretur & omnibus esset cognita: inuenti autem non interficerentur, sed neque magistratus gererent, neque susciperent vllam reipublicæ administrationem. Sic non vita solum Ignatij, sed iam mors etiam fuit multorum bonorum conciliatrix, gloriatio fidei, quæ est in Christo, augmentum pietatis, adhortatio ad eos, qui sunt ex Deo, labores, & contemptio eius vitæ, quæ est ad tempus, & continentia ab iis, quæ sunt noxia, & studium vitæ puritatis: Gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria & sancto & viuifico spiritui nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

S. Ignatii martyris secunda trāslatio, ex Euagrii Hist. Eccles lib. 1 cap. 16. quam factā anno 418. memorat Bar ex Niceph lib. 14. cap. 45 vide Baron. ad an. 438.

XVI. Maiora robustioraque Ignatij, viri planè diuini, ossa à bestiis relicta (quæ sicut tum à Iohanne rhetore, tum ab alijs memoriæ proditum est, posteaquàm sanctus martyr bestiarum ventres, vti ei erat in optatis, sepulcri loco in Amphitheatro Romano consecutus fuerat, Antiochiam deportata fuerunt) regnante etiam Theodosio, quod fuit lōgo tempore post eius martyrium, in cœmeterium translata sunt: quippe Deus Optimus Max. animum Theodosii impulit, vt diuinum illum martyrem maioribus afficeret honoribus, & templū iam olim dæmonibus dedicatum, (quod indigenæ templum Fortunæ nuncupant) Ignatio victori & martyri consecrant. Itaque quod olim Fortunæ dicatum fuit, iam sacrum sanctuarium & templum augustum ad Ignatij memoriam celebrandam factum est: cuius martyris sacræ reliquiæ curru cum solenni pompa per ciuitatem portatæ, & in templo repositæ fuerunt. Qua de causa festum celebre & lætitia communis ad nostram vsque ætatem peragitur: quod quidem festum à Gregorio pontifice multò maiore magnificentia illustratum est.

Tertia translatio ossium S. Ignatij facta est Romam, vt docet Bar. in Martyrolog ad 17. Decemb. & vt opinatur cum Antiochia vrbs sub Cosroe Persarum rege igni ferroque vastata est anno 540. certum tamen nihil de tempore statuit.

An. 250. Hæc S. Pionii & sociorum acta legitima, sincera, & ex Proconsularibus actis desumpta esse docet Bar tom 2 Annal ad an. 169. & 254 & in Martyrol.

MARTTRIVM S. PIONII PRESBYTERI ET SOCIORVM, EX SYMEONE METAPHRASTE, APPARET AVTEM AB IIS ESSE CONSCRIPTVM,

qui præsentes illi interfuere. Testatur vero Eusebius Cæsariens. lib 4 cap. 14 Histor. Eccles. se in libello de veterum sanctorum martyriis, omnia Pionij facta plenissimè esse complexum.

1. Febr. iuxta Bedā. Vsuardum &c. Græci festum eius 11 Martii celebrant, quo die passus ponitur, vt acta declarant vide Martyrolog. Rom Bar.

I. Apostolvs monet, vt sanctorum memoriam celebremus, minime ignorans, nos dum eos, qui toto animo in fide sana permanserunt, celebramus, ad ea, quæ præstantiora sunt imitanda concitari. Quod cùm ita sit, Pionij martyris memoria nobis præcipuè colenda est, qui tunc etiam, cum in mundo peregrinaretur, multos ab errore reuocauit, & vir Apostolicus nostris temporibus fuit. Cumque martyrio coronatus, ad Dominum vocatus est, admonitionis gratia hoc nobis virtutis exemplum reliquit, vt nunc etiam doctrinæ ipsius monimenta haberemus.

Is Decius imperauit anno Christi 251.

* deduci Baron.

Sanctum panem appellat hic, quem adhibita communi benedictione susciperent

a Pionii respōsum ad Polemonē.

* multa Bar.

II. Vigesimatertia mensis Februarij die, cum sabbatum magnum instaret, natali scilicet beati martyris Polycarpi, vigente Decij Imperatoris persecutione, Pionius Presbyter, & Sabina veræ pietatis studiosa, & Asclepiades, & Macedonia, & Linus Ecclesiæ Catholicæ Presbyter, comprehensi sunt. Pionius igitur pridie natalis diei sancti Polycarpi futurum præuidit, vt eo ipso die caperentur. Itaque cùm simul cum Sabina & Asclepiade ieiunans, se postridie comprehensos iri prospexisset, sumptis tribus catenis connexis, colloque suo & Sabinæ & Asclepiadis iniectis, domi expectabat. Id autem fecit, tum ne ab amicis abducerentur, tū ne posset aliquis suspicari, se, vt reliquos, ad ea, quæ idolis essent immolata, comedenda *duci velle: & vt omnes intelligerent, se statim in carcerem duci decreuisse. Cùm igitur precationibus incubuissent, & sabbato sanctum panem & aquam cepissent, superuenit Polemo æditus cum satellitibus suis, vt homines Christianos quæreret, eosque ad immolandum idolis, & comedendum ex iis, quæ fuissent immolata, perduceret. Et Æditus: Nôstis, inquit, plane decretum Imperatoris, quo vobis iubetur, vt diis sacrificetis? Cui Pionius: [a] Nouimus, inquit, mandata Dei, quibus imperat, vt ipsum solum adoremus. In forum igitur, inquit Polemo, venite, & illic obtemperabitis. At Sabina & Asclepiades dixerunt: Nos Deo viuenti obtemperamus. Ducebat igitur eos, sed sine vi. Cùm autem ire pergerent, viderunt omnes eos vincula gestantes. Quamobrem re noua commotus populus, celeriter concurrebat, & præ multitudine *mutuo premebantur. Et cùm in forum venissent, & in porticu ad Orientem sita, ad portam Duplicem constitissent, impletum est totum forum, & superiores porticus tum viris Græcis atque Iudæis, tum etiam mulieribus. Nam cum magnum esset sabbatum, feriabatur. Quinetiam fundamenta, arcusque conscenderant, vt spectarent.

b Oratio eius ad Smyrnenses.

c Eos qui à Christi fide ad idola transfugiunt, intelligit.

*enim Baron.

III. In medio igitur eùm stetissent: Satius est, inquit Polemo, ô Pioni, vt quemadmodum omnes faciunt, vos quoque pareatis Imperatori, & simulachris immoletis, ne puniamini. At Pionius, [b] extensa manu, hilari vultu causam suam defendit: Viri, inquiens, Smyrnæi, qui & vrbis pulchritudine, & melle Homerico, vt dicitis, gloriamini, & si qui sunt inter vos Iudæi, audite me paucis perorantem: Audio vos [c] risu gaudioque eos, qui transfugiunt, suscipere, perinde quasi ridiculum aliquid, ac leue sit id, quod agunt, dum idolis spontè sacra faciunt. Atqui æquum erat, Græci, vt magistrum vestrum Homerum audiretis, qui hominum interitu lætari, pium esse negat. Vobis autem, Iudæi, Moyses ita iubet: Si videris iumentum inimici tui cecidisse, & sub onere iacere, ne præterieris: sed ipsum excitato. Aequum Deut 22 *item erat, vos Salomonem audire, qui, si ceciderit, inquit, inimicus tuus, ne gaudeas & calamitate ipsius ne extollaris. Pro 24. Ego enim magistrum meum audiens, mori mâlo, quàm ab eius præceptis discedere. Et totis viribus enitor, ne recedam ab iis, quæ primum didici, deinde etiam docui. Quid est igitur, cur nos crudeliter irrideant Iudæi? Quamuis, vt ipsi dicunt, hostes *eorum essemus, homines tamen sumus. Præterea iniuria affecti aiunt, *nobis esse

*eis Baron. *de nobis Baron.

esse libere loquendi facultatem. Sed quos affecimus iniuria? Quos occidimus? Quos persecuti sumus? Quos coëgimus, vt adorarent idola? Putántne similia esse peccata sua peccatis eorum, qui nunc humano terrore adducti præuaricantur? At qui tantum differunt, quantum interest inter illa, quæ vi, & quæ voluntate aguntur. Quis enim coëgit Iudæos, vt sacra facerent Beelphegor? vt comederent sacrificia mortuorum? vt scortarentur cum filiabus alienigenarum? vt comburerent filios & filias suas idolis? vt murmurarent aduersus Deum? vt maledicerent Moysi? vt in benè de se meritos essent ingrati? vt corde in Ægyptum reuerterētur? vt cum Moyses ad legem accipiendam ascendisset, dicerent Aaron: Fac nobis deos, & vitulum adorarent? Vt cætera taceam, quæ perpetrarunt. Vos enim possunt decipere: Sed legant vobis Exodum, & librum Iudicum, legant libros Regum, & reliquos omnes, in quibus coarguūtur: Obijciunt nobis, quosdam non vi coactos, sed vltrò quæsitos, ad immolandum accessisse. Et vos propter paucos desertores, cunctos Christianos reprehendendos & damnandos esse iudicatis? Considerate vitam præsentem areæ esse similem. Vter maior aceruus est, palearū, an tritici? Cum venerit agricola, vt ventilabro aream expurget, palea, quæ leuis est, facile vento sublata reijcietur: triticum autem ibidem manebit. Præterea sagenam in mare missam considerate. Num omnia, quæ colligit, bona sunt? Nequaquam. Sic etiam se habet vitæ præsentis status: Quomodo igitur vultis, vt hæc patiamur? vt sontes, an vt innocentes? Si vt sontes, qui fieri poterit, vt vos, qui factis ipsis sontes esse deprehendimini, non eadem patiamini? Sin vt innocentes, ecquam vos, cum iusti patiantur, spem habetis? Nam si iustus vix seruatur, impius & peccator vbi apparebit? Mundo enim iudicium adest. Cuius quidem signa sunt manifesta.

Psal 105. *Num. 25.* *Exod 32.* Vita præsens areæ similis. Item sagenæ. *1. Pet 4.*

IV. Ego quidem cùm peregrè proficiscens, vniuersam Iudæam lustrassem, Iordanemque fluuium traiecissem, spectabam regionem illam, quæ adhoc vsque tempus diuinam in se indignationem testatur, propter peccata, quæ incolæ ipsius admiserunt, dum hospites vel occidunt, vel eijciunt, vel eis vim adferunt. Cernebam fumum ex illa adhuc ascendentem, & agros incendiis in cinerem redactos, omnium fructuum atque humoris expertes. Cernebam & mare mortuum, & aquam immutatam, & diuina formidine extra naturales terminos egredientem, quæ nec animalia potest alere, & si quid inijciatur, sursum reijcit, nec hominis corpus apud se valet retinere. Hominem enim recusat admittere, ne propter hominem rursum puniatur. Hæc ego commemoro, quæ procul absunt. Vos Decapolim, Lydiæ regionem, igne combustam videtis ad impiorum exemplum vsque in præsentem diem. Ætnæ item incendium, & Siciliæ, atque Lyciæ, & insularum. Quòd si hæc quoque videntur vobis abesse longius, cogitate vsum aquæ calidæ, ex terra scaturientis. Vnde enim, nisi ex igne, in intimis terræ partibus sito, contrahit caliditatem? Ad hæc memoriæ proditum est, aliquas orbis partes tum igne vastatas esse, tum etiam aqua, vel tempore Deucalionis, vt vos dicitis, vel Noë tempore, vt nos asserimus: Quamobrem ex rebus singularibus possunt vniuersæ cognosci. Itaque testamur vobis & denunciamus, iudicium per ignem à Deo per Verbum ipsius Iesum Christum factum iri. Et idcirco deos vestros, & statuam auream nolumus adorare.

De Pentapoli dicit. Mare mortuum. *Genes. 7.*

V. Hæc & alia multa cùm sine vlla interpellatione Pionius loqueretur, attentè atque incredibili silentio tum ab Ædituo, eiusque satellitibus, tum ab vniuerso populo audiebatur. Verùm cùm verba illa Pionius repeteret: Deos vestros, auream que statuam nolumus adorare: duxerunt eos in medium sub dio. Circunsteterunt autem quidam homines forenses, vnà cum Polemone orantes atque dicentes: Nobis obtempera, Pioni, moremque gere, qui te diligimus, vitaque dignum ducimus propter morum probitatem, atque modestiam tuam.* Dulce & iucūdum[a] est viuere, & lucem intueri. Ego quoque, Pionius inquit, vitam amabilem puto: sed illud longè est amabilius, quod optamus nos Christiani. Lucem hanc iucundam ac dulcem existimo: sed illam multò iucundiorem & dulciorem, quæ vera est lux, quam nos cupimus contemplari. Hæc quidem omnia sunt pulchra, neque nos damnamus, odióve prosequimur opera Dei. Sed* alia sunt longe pulchriora ac præstantiora, * quæ his anteponimus. Circumforaneus autem quidam, nomine Alexander, homo improbus ait: Audi nos, Pioni. Cui Pionius: Tu, inquit, potius audi me. Quæ enim tu scis, sunt mihi cognita: quæ autem ego scio, eorum tu es ignarus. Volebat autem eum Alexander irridere. Itaque cum ironia: Quid sibi volunt, inquit, istæ catenæ? Cui Pionius respondit: Ne per vrbem vestram iter facientes, existimemur ad immolandum idolis, aut ad edendum ea, quæ sint illis immolata, proficisci: atque adeo, vt intelligatis, nos ne interrogari quidem velle, sed decreuisse non in forum, sed rectà in carcerem ire: * & ne per vim nos comprehensos vt reliquos, trahatis: sed cum vincula gestemus, dimittatis. Fortasse enim nos vinculis illigatos, ad idola vestra non introducetis. Sic eum Alexander illudebat. Cumque rursum illi multis verbis Pionium hortarentur, atque ipse sibi ita decretum & statutum esse responderet, eosque reprehenderet, & de ijs, quæ sunt euentura, dissereret Alexāder. Quid multis, inquit, opus est verbis, cùm viuere nequeatis?

* *Iucūdum est absque Dulce, Bar.* [a] Serenum mortiferæ voces. **Illa longè Bar.* **quæ anteponimus.* **& ne per vim nos comprehēsos dimittatis, sed cum vincula gestemus, trahatis. Bar.*

VI. Sed cùm populus vellet in theatro[a] conuentum fieri, vt plura illic audiret, quidam Ducis studiosi ad Polemonem æditum accedentes, ei persuaserunt, ne sineret in theatro populum conuenire, ne tumultus fieret, & panis flagitaretur. Quibus auditis, Polemo: Si non vis, inquit Pioni, sacrificare, saltem in templum ingredere. Pionius autem: Idolis, inquit, non expedit, vt illuc ingrediamur. Polemo verò: Persuade, inquit, hoc nobis Pioni. At ille, Vtinam, inquit, possem vobis persuadere, vt fieretis Christiani. Tunc illi risu soluto dixerunt: Tu verò ne id feceris, ne viui comburamur. Grauius atque acerbius est, inquit Pionius, post mortem igne comburi sempiterno. Arridenteque[b] Sabina, Ædituus & satellites eius dixerunt: Rides? Ita Deo placet, inquit illa: Christiani enim sumus: & qui fide sunt in Christum firma atque constanti, risu ridebunt perpetuo. Tu, inquiunt illi, quod non vis, patieris. Quæ enim dijs nolunt sacrificare, in prostibulum conijciuntur. At illa: Sancto, inquit, Deo id erit curæ.

[a] Moris fuisse populum in vnū semel conuenire, & necessitates suas iū[...]s vocibus conclamare, vnde turbæ interdum cierentur, memorat Bar. [b] Sabinæ vitale pectus.

VII. Pionium rursus Polemo sic allocutus est: Obtempera nobis, Pioni. Respondit Pionius: Iussisti, vt vel obtemperarem, vel plecterer. Non obtempero, iube igitur plecti. Tunc Ædituus Polemo: Sacrifica, inquit, Pioni. At ille: Christianus sum. Quem, inquit Polemo, deum colis? Respondit Pionius: Deum illum omnipotentem, qui fecit cælum & terram, & omnia, quæ sub cælo & terra continentur, atque omnes nos: qui nobis abunde suppeditat omnia, quem per Verbum ipsius Christum, cognitum habemus. Sacrifica igitur, inquit Polemo, saltem Imperatori. Ego, inquit Pionius, homini non sacrifico: Christianus enim sum. Deinde, cuncta scribente notario: Quod, inquit, est tibi nomen? At ille respondit, Pionius. Tum Polemo: Christianus, inquit, es? Respondit: Sum profectò. Cuius, inquit Polemo, es Ecclesiæ? Respondit Pionius: Catholicæ: Nulla enim est alia apud Christum. Tum ad Sabinam accessit. Monuerat autē illam Pionius,* à se fuisse Theodotam appellatam, * ne ex nomine in manus impiæ ciuis iam dominæ suæ rursum incideret, quæ imperāte Gordiano, cùm vellet Sabinam à fide abducere, eam [b] vinctam in montibus relegauit, vbi clam victui necessaria ei à fratribus subministrabantur. Pòst autem studiose curatum fuit, vt à dominæ seruitute & à vinculis liberaretur. Plurimum autem cum Pionio versabatur. Quæ etiam in hac persecutione capta fuit. Dixit igitur huic quoque Polemo: Quo nomine vocaris? Eaque respondēte Theodota: subiecit ille, Christiana es? *Næ, inquit, Christiana sum. Cuius ecclesiæ? inquit Polemo. Sabina respondit: Catholicæ. Tunc ait Polemo: Ecquem colis & veneraris? Deum, inquit illa, omnipotentem, qui fecit cælum & terram, & omnes nos, quem nouimus per Verbum ipsius Iesum Christum.

Pionii confessio. **& ab eo fuerat Theodota appellata. Bar.* **ne ex nomine cognita. Bar.*

[b] Solitum in Asia istiusmodi irrogari supplicium, Theclæ & aliorum acta declarant. Vide Bar. ad an. 254. **Inquit, Christiana sum, absque Na. Baron.*

Christum. Mox Asclepiadem interrogauit: Quomodo, inquiens, appellaris? Asclepiades, inquit ille. Tum Polemo: Christianus es? Respondit: Sum. Quem, inquit Polemo, veneraris? Eoque respondente, Christum Iesum, ait Polemo, Estne alius? Minimè verò, inquit Asclepiades, sed idem ille; quem hi dixerunt. His dictis, in carcerem ducti sunt, tam ingenti multitudine consequente, vt forum impleretur. Et dicebant quidam de Pionio: Quomodo qui semper erat pallidus, nunc est facie ignea ac rubicunda?

Irridentur sancti. CVM autem ipsum Sabina vestimento propter multitudinis impetum teneret, quidam eam deridentes dicebant: Quàm veretur, ne ab eius vberibus depellatur? Vnus autem quidam clamauit: Si nolunt, inquiens, parere, supplicio afficiantur. Cui Polemo respondit, Nobis non præcedunt fasces, neque secures, vt hanc habeamus potestatem. Alius dicebat: Ecce homunculum subducit ad immolandum, innuebat autem Asclepiadem, qui nobiscum erat. Pionius dixit: * Tu mentiris: neque enim id facit. Alij dicebant: Hic & ille dijs immolârunt: Pionius autem: Pro suo quisque, inquit, * agit arbitrio. Quid igitur ad me: Ego Pionius vocor. Dicebant alij: Quid prodest huic doctrina sua, cum ita se habeat? Hanc, inquit, Pionius, vos doctrinam didicistis, per quam & famem, & cædes, & alias calamitates experti estis. At ipse quoque fame, quidam respondit, nobiscum laborasti. Sane, Pionius inquit: sed tamen cum spe, quam in Deo positam habeo. Hæc illo dicente, sic à turba vexati sunt, vt parum abfuerit quin opprimerentur. VIII.

*Mendacium loqueris. Baron. *dicis Bar.

IN carcerem igitur coniecti & custodibus traditi sunt. Ingressi autem, Catholicæ Ecclesiæ presbyterum, nomine Linum, & mulierem ex vico Carina, nomine Macedoniam, & ex hæresi Phrygum quendam, nomine Eutychianũ, illic inclusos offenderunt. Cum igitur essent eodem in loco, custodes animaduerterunt, ea quæ à fidelibus afferebantur, à Pionio non * accipi. Dicebat enim: Si, cùm pluribus egeremus, nemini graues eramus, quanto minus accipere nunc debemus? Custodes igitur, quia ab inuisentibus munera solebant accipere, eos in interiorem carceris partem coniecerunt, ne possent vllum solatium aut consolationem accipere. At illi Deum collaudantes acquieuerunt, & quæ dari solita erant, ipsis præbuerunt: adeò vt carceris Præfectus admiraretur, & pristinum eos in locum vellet reducere. Ipsi verò manserunt, dicentes: Gloria Domino: hoc enim nobis prospere successit. Possumus namque libere philosophari, & precibus incumbere nocte & die. Multi tamen ex gentibus eos etiam in carcere visebant, & conabantur illos à proposito dimouere, sed eorum responsa admirabantur. Introibant etiam illi, qui per vim * tacti fuerant, & magnum fletum excitabant: adeo vt in luctu & squalore singulis horis versarentur, præsertim propter illos, quorum vitæ institutio proba erat atque honesta. IX.

*recepi. Mittuntur in interiorẽ carcerem. *tracti fuerant ad immolandum Bar.

*Itaque Pionius lugebat: Nouo, inquiens, afficior supplicii genere. Membratim concidor, dum video margaritas Ecclesiæ à porcis conculcari, & cæli stellas à cauda draconis in terram detrahi. Vineam, quam dextera Dei plantauit, à filio ᵃ porci syluestris vastatam: vindemiãt * omnes, qui prætergrediuntur viam. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis: Alumni mei * delicati ambulauerunt vias asperas atque difficiles. Nunc impij seniores insidias Susannæ tetenderunt. Nunc delicatam atque formosam tetegunt, vt eius pulchritudine impleantur, & falsum in illam testimonium ferant. Nunc Aman insultat. Esther autem atque vniuersa ciuitas perturbatur. Nunc non panis fames, nec aquæ sitis: sed audiendi verbi Domini fames ac sitis premit. An omnino dormitauerunt omnes virgines, & dormierunt? Impletum est illud: Si filius hominis venerit, inuenietne fidem in terra? Quid, quòd vnusquisque, vt audio, prodit proximum suum? vt illud impleatur: Tradet frater fratrem in mortem. Profectò quæsiuit nos satanas, quos cribraret vt triticum. Ignitum porrò ventilabrum est in manu Dei verbi, vt purget aream. Fortasse infatuatum est sal, & eiectum est foras, & conculcatur ab hominibus. Nemo tamen, filioli Dominum debilitatum existimet, sed nos. Num infirmata est, inquit, manus mea, quò minus apprehendat? aut auris effecta grauis, vt non audiat? Peccata vestra diuiserunt inter vos & Deum vestrum. Peccauimus enim quidam etiam contemnentes. Inique egimus nos, vicissim mordentes & accusantes. Mutuò consumpti sumus. Oportebat autem, vt Scribas & Pharisæos iustitia vinceremus. X.

*itaque illu visis. Baron. ᵃEudæmonem Epic intelligit, qui sacrificando dijs aliis ruinæ causa extiterat. *eam omnes Bar. *dedicati mei. Bar.

Apo. 12. Psal. 79 Gal. 4. Dan. 13 Esth. 3. 4 Amos 8 Mat. 25 Luc. 18. Mat. 10 Luc. 22. Esa. 59. 59.

QVID, quod Iudæi quosdam vestrûm, vt audio, in Synagogas suas vocant? Quamobrem cauete, nè maiore atque voluntario scelere vos obstringatis: & ne quis ex vobis peccatum, quod non remittitur, in Spiritum sanctum admittat: & nè vos quoque simul cum illis, sitis principes Sodomorum & populus Gomorrhæ: quorum manus sanguine sunt plenæ. Nos neque Prophetas occidimus, neque prodidimus Christum, aut in crucem egimus: Quid multis moror? Memoria repetite ea, quæ audiuistis: quandoquidem non ignoratis, Iudæos affirmare, Christum fuisse purum hominem, & tanquam mortalem occidisse. Dicant igitur nobis: Si simplex homo mortalis fuit quomodo mundus vniuersus discipulorum eius multitudine repletus sit? Cur eius discipuli, & postea tam multi pro nomine ipsius mortem oppetierint? Quomodo simplicis hominis mortalis nomine tot annis dæmonia eiecta sint, & eijciantur, & eijcienda sint: & aliæ multæ res admirandæ in Ecclesia Catholica fiant? Nesciunt autem eum ita fuisse mortalem, vt propria voluntate animam egerit: Dicunt præterea Christum necromantiam exercuisse, eiusque vi post crucem fuisse suscitatum. Quæ scriptura vel ipsorum, vel nostra de Christo talia commemorat? Aut quis homo iustus vnquam hæc dixit? Nonne qui nugas eiusmodi confingunt, sunt homines flagitiosi? Quod cùm ita sit, cur sceleratis potius hominibus, quàm probis & iustis fides habetur? XI.

Esai. 1.

1. Reg. 28. EGO quidem cùm adhuc essem puer, figmentum hoc Iudæorum audiui. Memoriæ proditum est, Saulem ad mulierem ventriloquam accessisse, vt ab ea responsum acciperet, quæsisseque vt sibi Samuelem Prophetam excitaret. Et vidit mulier virum rectum ascendentem, & pallio indutum. Et agnouit Saul illum esse Samuelem, & rogauit ea, quæ voluit. Quid igitur? Potuit ne ventriloqua illa mulier Samuelem excitare, an non? Si potuisse dicunt, iniustitiam, plusquam iustitiam valere confitentur, & sunt execrandi. Sin negant, ne Christus quidem id egit, quod isti fingunt. Huius autem argumenti vis est eiusmodi. Quomodo potuit impius dæmon, qui in illius mulieris ventre loquebatur, sancti Prophetæ animam, in sinu Abrahæ quiescentem, in hanc vitam reuocare? Quod enim inferius est, superioris imperio paret. Non igitur, vt isti suspicantur, Samuel fuit ab illa muliere Pythonem habente in hanc vitam reuocatus. Sed ita sese res habet. Angeli desertores sequuntur eos, qui à Deo deficiunt: & omnibus maleficis, & magis, & præstigiatoribus, & vatibus inseruiunt angeli diabolici. Idque mirum non est, cùm ipse satanas (vt inquit Apostolus) transfiguret se in angelum lucis. Quamobrem & ministros eius speciem ministrorum iustitiæ suscipere est consentaneum. Alioqui quomodo Antichristus Christi personam indueret? Non igitur Samuelem in hanc lucem reduxit mulier illa ventriloqua, sed tartarei dæmones Samuelis personam atque similitudinem induentes, sese, mulieri ventriloquæ, & Sauli, qui à Deo defecerat, conspicuos præbuerunt. Hoc autem indicat ipsa scriptura. Dicit enim ille, qui Samuelis formam gerebat: Et tu hodie mecum eris. Quomodo enim potest Saul Dei inimicus esse cum Samuele? Nonne potius cum impiis dæmonis, quæ ipsi obuiam venerant, & quibus ipse seruiebat, erat futurus? Non igitur erat Samuel. Quod si fieri non potuit, vt sancti Prophetæ anima tunc in hanc vitam reuocaretur, quomodo Iesum Christum, quem in cælos ascendentẽ discipuli conspexerunt, & pro quo mori maluerunt, quã ipsum negare, è terra hoc modo surrexisse audent affirmare? Quòd si non potestis hæc illis persuadere, dicite aduersum illos: Nonne vobis, qui nulla necessitate adducti, scortati estis, & idola coluistis nos meliores sumus? Et nolite illis assentiri, & animos despondere, sed resipiscite, fratres, & pœnitentiam agite, & ad Christum, qui benignus est, vosque iterum suscipiet, confugite. XII.

2. Cor. 11. 1. Reg. 28. Actor. 1.

Hæc

XIII. Hæc ille cum dixisset, & rogaret eos, vt è carcere egrederentur, Æditnus Polemo, & Theophilus magister equitum cum satellitibus, & multa turba superuenerunt, atq; dixerunt: Eccè * Euctemon Præsul vester immolauit: Vos item obtemperate. Interrogabunt vos in templo Lepidus & Euctemon. Respondit Pionius: Eos, qui in carcerem coniecti sunt, æquum est aduentum Proconsulis expectare. Quid vobis partes ipsius arrogatis? Cum autem multa dixissent, discesserunt. Sed rursus cum satellitibus & turba reuersi sunt. Et Hipparchus cum dolo: Proconsul, inquit, misit, vt Ephesum abducamini. Veniat, respondit Pionius, ille qui missus est, & accipiat nos. Atqui Princeps, inquit Magister equitum, dignus est, cui fides habeatur. * Ego autem siue velis, siue nolis, Princeps sum. Et arripiens illum, laqueumq; collo ipsius iniiciens, eum ita premebat, vt [a] propemodum suffocaret. Tradidit igitur illum satellitibus, atq; ita simul cum Sabina, & reliquis socijs in forum ductus est. Cumq; magna voce se Christianos esse testarentur, humiq; sese prosternerent, nè in idolorum templum inducerentur, sex ministri Pionium rapuerunt ita reluctantem, vt eius latera genibus comprimentes, manibusq; ac pedibus cædentes, vix potuerunt ipsum impellere. Sublatum igitur atque clamantem gestârunt, humique antè aram deposuerunt, vbi adhuc adstabat Euctemon, qui idolis sacrificauerat.

Eudæmon Baron. al. Auctemon. *Fuit hic Smyrnensis Episcop.* *Atqui Princeps, inquit sum; Et arripiens. Bar.*

[a] *Pionius propemodum suffocatur à magistro equitum.*

XIV. Et Lepidus: Cur, inquit, vos ô Pioni, non immolatis? Respondit Pionius: Quia sumus Christiani. Lepidus subiecit: Quem Deum colitis? Eum, inquit Pionius, qui fecit cœlum & terram, & mare, & quæ in eis sunt omnia. Quis igitur, inquit Lepidus, fuit crucifixus? Is, respondit Pionius, quem Deus pater misit ad salutē mundi. Principes hîc valdè clamantes, riserunt, & Lepidus ipsum detestabatur. Clamabat autem Pionius: Pietatem, inquiens, colite, iustitiam obseruate, affectionis similitudinem cognoscite, legibus vestris parēte. Nos puniendos censetis, quia non obtemperamus: & vos item à legum vestrarum præscripto receditis. Iubent enim, non vt cogatis nos, sed vt puniatis. Tum Rufinus quidam inprimus excellens eloquentiæ fama: Desine, inquit, Pioni, inanem gloriam aucupari. Ille autem respondit: Ista est tua dicendi facultas? Isti tui sunt libri? Nónne hæc ab Atheniensibus Socrates perpessus est? Nunc omnes sunt imperfecti, & cessatores, & pigri, & tardi, atq; ignaui. Socrates igitur, & Aristides, & Anaxarchus, & cæteri horum similes, sententia tua, inanis gloriæ studio ducebantur, quoniam & philosophiam, & iustitiam, & fortitudinem excolebant? Rufinus, his auditis, obticuit.

Pionius Rufinum cogit obmutescere.

XV. At quidam alius, qui mundi gloria præstabat, & Lepidus: Noli, inquiunt, Pioni, vociferari. Respondit ille: Ignem accendite, & ingrediemur. Terentius autem quidam è turba, magna voce: Videtis, inquit, quomodo his alijs quoquè suadet, vt impij sint, nec dijs sacrificent? Tunc illis coronas imposuerunt, quas ipsi discerptas abiecēre. At minister publicus idolis immolatum accepit: nec tamen ad quemquam ipsorum est ausus appropinquare: sed illud in omnium conspectu comedit. Verum cum illi rursum clamarent, Christiani sumus: non reperientes quid illis facerent, eos [b] in carcerem reduxerunt. Turba autem eos illudebat, ac verberabat. Et Sabinæ nescio quis dixit: Tu non potuisti in patria mori? Cui illa respondit: Quæ est patria mea? Ego sum Pionij soror. Terentius verò, qui tunc venationes curabat, ad Asclepiadem. Te, inquit, accusabo, vt bestijs damnatum in munere gladiatorio filij mei. Cui Asclepiades: Non ob id, inquit, nè perterrefacies. Atq; ita in carcerem ducti sunt. Ingredienti autem [c] Pionio quidam à satellitibus vehementer caput percussit, ac vulnerauit. * Atq; ipse quidem patienti animo id tulit. Sed percussoris manus & latera sic inflammata sunt & intumuerunt, vt respirare vix posset. Ingressi autem, Deum collaudabant, quod aduersus inimicum & simulatorem Euctemonem fortes constantesque permansissent, & psalmis ac precibus se confirmabant.

Coronatos interdum gentiles sacrificare consueuisse ex Tertulliano docet Baron. [b] *Reducuntur in carcerem.* [c] *Pionij caput vulneratur.* *At ipse.*

XVI. Post hæc autem Proconsul Smyrnam venit, & Pionius adductus in iudicium, martyrio coronatus est. Quemadmodum autem res transacta sit, commemorabimus. Antè quartum Idus Martij Quintilianus Proconsul sedens pro tribunali, sic interrogauit: Quomodo vocaris? Respondit: Pionius. Procōsul ait: Dijs immolas? Respondit: Nō. Proconsul: Quam, inquit, religionē aut sectam colis? Respondit: Catholicorū. Quorum, inquit, ille Catholicorum? Respondit: Ecclesiæ catholicæ presbyter sum. Proconsul: Túne, inquit, es doctor ipsorum? Respondit: Docui sanè. Interrogauit: Cuius partis magister es? Respondit: Pietatis. Cuius, inquit, Pietatis? Respondit: In Deum patrem qui fecit omnia. Immola, inquit Proconsul. Respondit: Nolo: Deum enim oportet adorare. Omnes, inquit ille, adoramus cœlum, & deos qui sunt in cœlo. Cur aëri preces fundis? ipsi sacrifica. Respondit: Non aëri preces fundo, sed illi, à quo factus est aër, & cœlum, & quæ in eis sunt omnia. Dic, inquit Proconsul, quis hæc fecit? Respondit: Non expedit dicere. Deus, inquit Proconsul, omninò, id est, Iuppiter, qui est in cœlo: Rex enim est omnium deorum. Tacenti autem Pionio atq; suspenso, dictum est: Immolas, an non? Respondit: Non. Ei rursum, cùm vngulis torqueretur, dictum est: Resipisce, cur insanis? Respondit: Non insanio, sed Deum viuentem timeo. Proconsul: Cæteri, inquit, immolârunt, & viuunt ac rectè sentiunt. Respondit: Non immolo. Procōsul: Te ipsum, inquit, collige, & consilium muta. Respondit: Non faciam. Dictum est illi: Cur ad mortem properas? Non ad mortem, inquit, propero, sed ad vitam. Quintilianus Proconsul: Nihil, inquit, eximium facis ad mortem festinans. Nam & qui nomen dant, ac describuntur, exigui lucelli gratia morte contempta, cum bestijs pugnant. Et tu ex eorum vnus es numero. Quando igitur ad mortem curris, viuus combureris. Ex tabella autem hæc verbis Romanis scripta sententia legebatur: Pionium se Christianum esse confitentem, viuum igni comburendum iudicauimus.

Constantia Pionij. *Torquetur Pionius.*

XVII. Cum igitur fidei studio alacriter in stadium venissent, vltrò se vestimentis spoliauit. Deindè corporis sui castitatem ac decus agnoscens, ingenti repletus est gaudio, & in cœlum suspiciens, ac Deo, qui se talem conseruâsset, gratias agens, super ligno seipsum extendit, militiq; tradidit, * vt clauos infigeret. Cumq; iam confixus esset, ei rursum minister ait. Resipisce, atq; sententiam muta, & auferentur claui. At ille respondit: Eos in esse sensi. Et cùm paulisper cogitabundus mansisset: Idcircò, inquit, * dormire festino, vt celeriùs surgam, significans è mortuis resurrectionem. Eum igitur ligno suffixum erexerunt. Deindè etiam Matrodorum quendam presbyterum ex secta [d] Marcionistarum. Erat autem Pionius à dextris, & Metrodorus à sinistris collocatus: vterq; tamen orientem versùs spectabat. Cumq; materiæ lignorumq; cumulus vndiquè congestus esset, & Pionius oculos clausisset, turba illum animam egisse suspicabatur. sed ipse secretò precabatur. Cumq; precandi finem fecisset, oculos aperuit. Iamq; flamma sublimis ascendebat, cum hilari vultu postremum Amē pronuncians ac dicens: Domine, suscipe animam meam: tanquam eructans, quietè, & sine [e] dolore expirauit: & patri, qui omnem sanguinem iniquè effusum, atq; omnem animam iniustè damnatam se pollicitus est seruaturum, spiritum tradidit.

Clauis affigitur ligno. *vt clauos configeret.* *Domine. Baron.* [d] *Marcionistas hæreticos martyrij fuisse aui dissimos, eo quod amarem*

Io principio carnem dicerent, docet Baron. ad an. 205 & 254. [e] *Reddit spiritum sine dolore, an. 254. auctore Bar.*

XIIX. Tali dignus effectus est exitu beatus Pionius, qui vitam suam ab omni crimine ac reprehensione liberam integramq; seruauit: atq; animum suum in Deum omnipotentem, & mediatorem Dei atq; hominum Iesum Christum, semper propensum & erectum habuit. Et magno in certamine victor existens, per angustam portam in amplum magnumque lumen peruenit. Ac corona quidem ipsius in corpore etiam est comprobata. Etenim cùm ignis extinctus esset, nos qui præsentes eramus, talem ipsum vidimus, quale vigentis ornatiq; pugilis corpus existit. Siquidem & aures erant molles, & capilli in cute capitis inhærebant, & barba, vt iuuenibus primùm pubescentibus, decorè florebat,

Corpus integri flāmas illæsum & admirabile

rebat, & facies eius gratia splendebat admirabili, vt & Christiani magis confirmarentur in fide, & qui erant à fide alieni, conscientiæ stimulis verberati contertitiq; discederent.

*Iulio Proculo Quintiliano Proconsule magistratum gerente, Consule tertium Messio Quincto Traiano Decio & Grato secundum, Traiano &c. ita Bar.

Hæc acta sunt, *Iulio Asiæ Proconsule, Proclo & Quintiliano magistratum gerentibus, Consule tertium Messio Quinto Traiano, & Deltio Grato secundùm, Traiano Decio Augusto, antè 4. Idus Martias more Romanorum. Asiæ autem more septimi mensis vndecimo, die sabbathi, horâ decima: vt nos autem loquimur, regnante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria in sæcula sæculorum, Amen.

S. Pionium non sub Marco Aurelio & Lucio Vero, quod nonnulla astruunt Martyrologia, & Eusebius libr. 4. cap. 14. attestari videtur: sed sub Decio passum, præter acta memorata, pluribus deducit Baronius in Annalibus tom. 2. ad annum 169. & 254. & in Martyrolog. ad 1. Februarij.

An. 340. Fuit S. Ephræm Diaconus Edessæ, Iacobi Nisibitæ Episcop teste Baronio, discipulus.

VITA S. P. N. EPHREM SYRI, EX SIMEONE METAPHRASTE, QVAE REPERITVR GRAECE IN MSS. *Vaticanis numero 536. & 794. vt tradit Gerardus Vossius.*

1. Febr. Græci 18. Ianuarij. † Soz. lib 3. cap 15. eum Nisibi natū a: sed huic nostro Auctori assentitur vita S. Ephræm authoris anonymi & Menologium Græcum.

EPHRÆM ille admirabilis, natus fuit † in Syria, in ciuitate Edessa, Christianis parentibus. Cùm autem elegisset virtutem ab infantia, noxias ac damnosas æqualium consuetudines semper studebat cauere & vitare. Versabatur verò assiduè potiùs in sacris libris scripturarum, & id quod in eas conferebat studium, ocium & meditatio erat Ephræm quauis voluptate suauior; adeò vt ipse quoque diceret conuenienter illud Prophetæ: Quàm dulcia sunt gutturi meo eloquia tua? Hinc factū est, vt ab ineunte ætate ei virtus omnis coalesceret, & diligens studium tolerandorum laborum. Quid enim non ab eo rectè & perfectè gestum est? Non *ieiunium? Non vigiliæ? Non humicubatio? Non benignitas? Non lenitas? Non nihil possidere? Non in tantis bonorum opibus etiam humilitas? Sed neq; docendi fuit expers charismatis: sed in hodiernum vsq; diem nobiscum loquitur per suas orationes, admonet, adhortatur, consulit & disserit. A quibus habemus, vt non solùm recta fidei semita ingrediamur, sed etiam ad virtutem parandam excitemur. I. Psal. 118.

* Nota, ieiunium, vigiliæ, humicubatio, paupertas.

*Verba sūt ipsius Testamenti. *Gratia lachrymarū. *Gemitus & compunctio. *apertius, certiusq;

SPES autem in Deum, & charitas in proximum, tantæ fuit curæ Ephræm, vt ille ipse sic diceret, è vita excedens: (Vtendum est enim ipsius verbis:) Nunquàm [b] in tota vita mea maledixi Domino. Non verbum insipiens per mea labra processit. In tota vita mea neminem sum execratus, & cum nullo omninò contendi ex fidelibus. Lachrymæ [c] verò ei quoq; perpetuò fluebant ex oculis, adeò vt perennis fontis fluentum citiùs defecisset, quàm illum instar imbris cadentes lachrymæ. Vna autem cum lachrymis emittebantur etiam [d] gemitus, ostendentes intùs ardentem ignem compunctionis. Quod quidem *apertiùs sciet aliquis, qui illius scripta legerit. Inueniet enim eum semper philosophantem de iudicio & secundo Christi aduentu, & terribile illud tribunal semper subijcientem oculis, & illum diem imprimentem nostræ cogitationi, & *se inducentem condemnatum, & deflentem valdè miserabiliter. II.

* *seipsum inducentem tanquàm condemnatum.*

Psalm. 54.

*Venit Edessam propter sacras reliquias &c. Vide Greg Nyssen in Encom. S. Ephræm.

CVM Ephræm semper versaretur in talibus visorum apprehensionibus, elongabat, vt ait Psalmista, fugiens, omnemq; de ijs, quæ ad vitam hanc pertinent, tumultum, motumq; & fluctum declinans. Cùm habitaret autem in solitudine, locis verò loca mutaret, propter ædificationem & vtilitatem animarum, vt qui diuino moueretur spiritu, reliquit aliquando solitudinem iussu diuiniore, & feruenti desiderio venit in suam patriam [e] Edessam, vt qui simul venisset ad sacras adorandas reliquias & loca sancta, & simul etiam, vt aliquem virum eruditum conueniret, vt cognitionis illinc fructum acciperet: quod etiam à Deo petit, sic dicens: Iesu Christe omnium Domine, concede vt ego Edessam ciuitatem ingrediens, in talem virum statim incidam, qui sit idoneus ad disserendum mecum de ijs, quæ ad animæ ædificationem pertineant & vtilitatem. Cùm sic oràsset, postquàm fuit in ingressu ciuitatis, & portam est ingressus, *erat cogitabundus, attentoq; & solicito animo, vt qui consideraret, quemadmodum ad illum quidem virum accederet, quænam autem ex eo quæreret, & quamnam perciperet vtilitatem. III.

* *Cogitabundus hærebat.*

Ei obuiam fit meretrix. Eadem auctor Anon. c. 4. [f] Istud aliter est in Nysseno [g] Responsum nota tu dignum. *al. vehementi.

CVM sic autem incederet cogitabundus, ei statim quædam occurrit mulier, eaq; meretrix. Dei verò hoc erat omninò, qui mysticè & arcanè sæpè per contraria dispensat contraria. Sacrosanctus itaq; Ephræm cùm sic præter spem incidisset in meretricem, constitit in eam defixis intuens oculis & quasi emotæ mentis, tristisq; & apud se perturbato animo, quòd non vt precatus fuerat, sed contrarium potiùs euenisset eius, quod petierat. Illa autem [f] cùm sic eum vidisset adspicientē, in eum rursus oculos conijcit acerrimos. Postquàm verò sic diù se inuicem adspexissent, volens eam pudore afficere, & ad verecundiam, quæ mulieribus conuenit, deducere magnus Ephræm, Quid verò, inquit, Non erubescis mulier, tam fixis oculis nos intuens? Illa autem, Sed [g] me, inquit, conuenit te sic adspicere, ex te enim sumpta sum & tuo latere. Te verò non nos, sed terram potiùs oportet adspicere, ex qua ipse rursus sumptus es. Hæc cùm audijsset Ephræm præter omnem expectationem, & mulieri confessus est magnas se habere gratias propter eam, quam ab ipsa acceperat, vtilitatem, & Deo *acri emisit studio gratiarum actiones, qui per ea, quæ præter spem accidunt, ea *sæpè potest facere, quæ ipsam spem superant. IV.

*sæpè facit. [h] impudens scortum tētat sanctum virum. Vide auctorem Anon. cap 5. *al. pararet *lasciue *al. tuo sepro. *al. argilla.

CVM ergò dies aliquot transijssent, & diuinus Ephræm moraretur Edessæ, mulier [h] quædam meretrix, quæ in propinqua habitabat vicinia, fit maligno instrumentum ad vitium, & per eam, sicut priùs ipsam per serpentem, iustum aggreditur Ephræm. Cùm itaq; diuinus Ephræm cibum quendam *coqueret, illa aperta fenestra, quæ erat in corte, impudenter despicit & planè *meretriciè: & deindè cum sanctum adspexisset inuerecundè, Benedic, inquit, Abba. Ille verò cum eo, qui ipsum decebat, habitu, gestu, & sermone: Dominus, inquit, tibi benedicat. Ipsa autem rursus cum vehementi & indecoro risu: Sed quid, inquit, *tuo cibo deest? Ille verò, Tres, inquit, lapides, & parùm *luti, vt hæc obstruatur fenestra. Illa nihil de sua remittens impudentia, Quòd te, inquit, priores appellauimus, hoc nè te effecit insolentem? Ego, inquit, volo tecum dormire. Tu nè autem hoc mihi statim primò negàsti? Ad hæc, quomodò illa verbis satanicis, ità multo magis ipse sermonibus abundauit spiritalibus, & quales ipsum dicere, & eam oportebat audire. Si vis enim, inquit, nos ambos simul dormire, vbi tibi dixero, illic communiter iacebimus. Postquàm verò illa sermonem arripuit, & rogauit locum, vbi hoc fieri oporteret. Non in alio, inquit, loco tecum congrediar, nisi in medio ciuitatis. Sed non, inquit, pudore & rubore apertè afficiemur à videntibus hominibus, si sic nos ibi iaceamus in medio? Capta est mulier, quæ voluit capere impatibilem animam & inexpugnabilem, vt quæ nè hoc quidem potuerit V.

tuerit cognoscere, quod dixit Salomon: Oculi Domini, altissimi sunt, innumerabilibus partibus sole splendidiores, qui intuentur omnes vias hominum. Eccl. 23

VI. Cum statim itaq;, veluti ansam, verbum apprehendisset vir præclarus, contrà intulit: Si ergo hominum iudicâsti oculos satis esse ad pudore afficiendam animam, & à mala actione abducendam: Dei oculos, qui omnia intuentur, tam quæ clàm, quàm quæ apertè fiunt, non multo magis reuerebimur & extimescemus, & à re mala abstinebimus: qui semper nobiscum habitantem in nobis excitat conscientiam, & ex ea nobis reseruat tormenta, quæ finem non accipiunt? Hæc suffecerunt non solùm ad meretrici persuadendum, vt abstineret ab improba in eum libidine: sed vt priorum etiam eam malorum pœniteret, & adferret mutationem totius vitæ & sententiæ. Statim itaq; accedens & humi procidens, & sacros illius pedes tangens, petijt veniam à ratione alienissimæ cupiditatis, impudicæq; & intemperantis propensionis: & nè, cùm veram & germanam attulisset pœnitentiam, à via, quæ * fert ad salutem, aberraret, eum ducem & magistrum voluit accipere. Ille autem (Quomodo enim, cùm esset ille Ephræm, non erat talibus pariturus petitionibus, & ea quæ par erat admonitutus?) nè rursus ambularet, vt cum diuino dicam Hieremia, post cogitationes cordis sui mali, neq; contemneret, ità vt vias priores repeteret, præcipit egregiè, eamq; in mulierum includit monasterio, quæ virtutis curam gerebant: & tandem cùm eam, quæ à via recta illum volebat abducere, ipse à via mala potiùs conuertisset, iustitiæ fructum habuit illam conuersionem. Sic diuinus Ephræm cùm in duas incidisset meretrices, huic quidem profuit, ipse autem ex altera accepit vtilitatem: aut, vt veriùs dicam, ex vtraq;, & vtrunque præter spem * omnem, vtpotè quòd diuinum auxilium in vtrisq; concurrerit.

Meretrix resipiscit. * al. ducit. Hier. 7.10. Ephræm eam includit in monasterio. * al. omnem accidit.

VII. Hinc ad eam, quæ est in Cappadocia, Cæsaream deductus à gratia, quæ ex alto eum ducebat, magnum vidit Basilium, os Ecclesiæ, fontem dogmatum. Quem cùm vidisset Ephræm, cœpit eum multis honorare laudibus. Perspicaci enim animi oculo * videt quandam ᵃ columbam (erat autem illius forma radijs solis similis) præclaram præclare eius humero insidere, & in autem loqui cum Basilio: & illum rursus ea, quæ ab ipsa veluti dictabantur, referre populo: A qua veneranda columba cùm didicisset de Ephræm, & quisnam esset cognouit, & quanam de causa venisset. Quocircà & se inuicèm sermone impertiunt, & fruuntur alter alterius bonis. Sed reuertendum est rursus ad diuinum Ephræm, & solæ illiùs res sunt purè narrandæ, quemadmodum nullam admittebat cogitationem, quæ non ei conferret ad virtutis operationem, & quemadmodum abundè ei erat à Deo datum talentum doctrinæ: quod quidem ille semper præcipuè studebat augere ad mensas animarum.

Venit ad M. Basilium. Vide Ephrẽ in Orat. de laud. S. Basilij. & auct. Anon. c. 6. * al. cernebat. ᵃ Visio. Eandem habes apud Greg. Nyssen. in Encom. S. Ephræm & apud auct. Anon. cap. 6.

VIII. Ipse autem hoc significat, dicens, quòd cùm adhuc esset puer, & nondùm ad ephebi peruenisset ætatem, viderit quandam vitem, permultis botris plenam, è lingua sua enatam, in magnam fuisse sublatam altitudinem, & vniuersæ terræ occupâsse superficiem. Et omnes quidem ei insidebant volucres, & circumuolabant, & botros pascebant. Vitis verò, quo magis eius botri carpebantur, & quo liberaliùs & splendidius aues * accipiebat, eo maiori fructu scatebat, fructumq; multum producebat & copiosum. Et hoc quidem ipse dicit de seipso. Illud autem hoc quoq; alij Ephræm suo tribuunt testimonio, ex ijs, qui digni sunt habiti, qui hæc viderent. Dicunt enim ᶜ se aliquando vidisse angelorum multitudinem è superis descendentem, librumq; intrinsecùs & extrinsecùs scriptum habentem in manu. Apud se verò considerabat illa, quæ apparuerat, visio, quisnam esset is, cui liber traderetur: & cùm alij quidem hunc, alij verò illum, & alij alium proponerent, quotquot scilicet tunc vitam piam exercebant & honestam, tandèm cùm omnes conuenissent in Ephræm, ei committitur liber à sacra multitudine. Experrectus ergò is, qui viderat visionem, timore affectus, venit in Ecclesiam: & cùm in ea inuenisset Ephræm, doctrinis quam optimis & vel ipso melle suauioribus pascentem eos, qui aderant, somnium ea ratione conijcit. Et ille quidem Deo egit gratias: ab illo ᵈ autem tempore tam copiosè & tam vehementer Ephræm fluxerunt fluenta orationis, & eum tanta & tam perpetua obruebat vis cogitatorum, vt nec satis quidem posset eius lingua seruire celeritati eorum, quæ cogitârat. * & si eius erat tantus in dicendo fluxus, & tam promptè enunciabat id quod mente conceperat, vt non minùs celeriter sermone explicaret, quàm alij cogitarent. Quamobrem ᵉ dicitur is Deo aliquando dixisse: Remitte, ô Domine, vndas tuæ gratiæ. Abyssus enim doctrinæ, quæ linguam inundabat, non sinebat eum ampliùs continere, cùm ad dicendum minimè seruirent instrumenta.

* al. tametsi. ᵉ Sic S. Ephræm in serm. Dolor me loqui compellit &c. tom. 3 & alib.

Visio Ephræm adhuc pueri. Vide Greg. Nyssen. Auctor Anon. vitæ S. Ephræm c. 1. hanc visionem parentibus S. Ephræm attribuit. * al. excipiebat. ᶜ Visio aliorũ de illo. vide c. 3 auct. Anon. ᵈ Eius maxima dicendi copia.

IX. Illius autem orationem nihil aliud interrumpebat, nisi precatio: eam verò lachrymæ. Noctes verò, quæ ipsum * assumebant vigilantem, luci diei rursus reddebant sobrium: vt qui vereretur, nè princeps tenebrarum eum somno impeditum deprehenderet, & ideò vigilaret aduersus eius insultus. Ei enim ᶠ sufficiebat somnus vel breuissimus, vt qui eum solùm leuiter gustaret, non vteretur autem ad satietatem: sed tantum, quantum satis esset ad necessario continendum corpus, quod multis intendebatur sudoribus. Vt enim ab eius oculis fugeret somnus, faciebant quidem multa etiam alia: maximè autem ᵍ humicubatio, vitæ austeritas, illaque varia & multiplex corporis consumptio & afflictio. Nihil verò possidendi tantæ sunt ab eo collectæ diuitiæ, vt ad id assumatur oris eius testimonium, & verba, quæ ab eo dicta sunt in extremo eius spiritu, quibus nihil est fide dignius aut verius. Sic ʰ autem habent: Ephræm nunquàm fuit crumena, non virga, non pera, neque aurum, nec argentum. Sed nec in terra vllam habui possessionem. Bonum enim regem audiui, inquit, in suis Euangelijs præcipientem discipulis: Nihil in terra possederitis. Quocircà nec affectione quidem tale quid habuit. Ita Magistro parebat in omnibus, & se verè præbuit imitatorem primorum illius discipulorum.

Catalogus virtutum S. patris. * al. excipiebant. ᶠ Orationes, lachrymæ, vigiliæ. ᵍ Humicubationes, corporis afflictiones. ʰ Paupertas voluntaria.

X. In humilitate autem & cordis contritione & moderatione, quis frequentius aut acriùs aut perfectius est versatus? adeò vt cinerem quidem tanquàm panem comederet, potum autem fletu misceret. Laudes verò valdè vitabat, & eos, qui eum laudabant, non solùm non admittebat, sed eis etiam apertè succensebat, vt alius ijs, qui irrident & maledictis insequuntur: erubesceret autem & terram adspiceret, & vultus colorem aliâs alium mutaret: tenui autem sudore difflueret, & omninò mutus maneret, pudore eius vocem veluti retinente. Porrò autem hoc quoq; * est proprium magnæ eius moderationis. Cum enim iam esset abiturus, hæc cum magna mandabat increpatione: Nè canticum cecineritis super Ephræm, * nè eum laudaueritis, nè ⁱ me preciosa veste indueritis, nè seorsum meo corpori sepulchrum feceritis: statui enim, Deo volente, habitare cum peregrinis. Peregrinus enim sum & aduena, sicut omnes patres mei. Benignitatis ᵏ autem, & alendorum mendicorum, & misericordiæ in pauperes tantam habebat rationem, & tantam illorum curam gerebat, vt quoniam ex se non habebat, quod eis impertiret: (Quomodo enim haberet, qui ipse quoquè laborabat inopia rerum necessariarum?) quod solùm habebat, eo vtebatur ad eorum salutem: & cùm linguæ sapientia & intelligentia multis diuitum & manum & viscera & horrea aperuisset, copiosè per ea suppeditabat egentibus. Non solùm enim poterat eius sermo mollire & demulcere animos, & mouere ad misericordiam: sed vel ipse adspectus, & morum moderatio. Sæpè autem vel ipsum solùm respexisse, suffecit aliorum animis ad compunctionem. Et sunt hæc quidem huiusmodi, & quæ ad summum omnis virtutis sic venerunt.

Humilitas. Psalm. 101. Psal. 38. * al. erat proprium magna eius moderationis & modestia. * al. neque. ⁱ Verba Testamenti illius. ᵏ Benignitas in pauperes. Vide etiam Sozomenum & Palladium &c.

Eivs

Zelus & labores pro fide. Apollinaris hæreticus. *Esa 19.*

EIVS verò ex Deo zeli, & eorum, quos pro recta fide suscepit, sudorum sunt multa alia quoque indicia. Quod autem nunc suggerit dicendum oratio, & ad quod fert deinceps consequentia narrationis, est omnium maximum & iucundissimum. Ita autem habet: Apollinaris, qui in altum quidem locutus est & meditatus magnam iniquitatem: omnia verò & facere & dicere didicit ad recta peruertenda dogmata: cùm circa rectam fidem multa innouâsset, & sicut engastrimythi, & qui è terra vocem edunt, vt rectè de ijs magno videtur Esaiæ, locutus esset, & ea duobus libris composuisset, credit cuidam mulieri, quæ illius animo dicebatur seruire & voluptatibus. Cum hoc ergò didicisset Ephræm, & eam rem esse existimâsset conuenientem sibi venationem, non leuem quidem illam, sed quæ opus haberet arte & sapientia, suscipit personam vnius ex ijs, qui eadem quæ ille sentiebat, & accedit ad custodem librorum, partim quidem ei eulogias afferens ex solitudine: partim autem se artificiosè insinuans in mulieris familiaritatem, vt quæ motum magistri cum eo haberet societatem. Cùm autem ei scena rectè se haberet & actus simulationis, & omninò iam sibi persuasisset mulier, eum planè esse discipulum Apollinaris, & eius, qui circa illum erat, chori impietatis; rogat mulierem, vt sibi dentur scripta magistri, vt possit, vt aiebat, cum hæreticis (ita nos vocans, qui partem sequimur orthodoxam) facilè congredi. Illa verò callida hac arte & probabili inescata ratione, ei libros tradit, tantùm dicens, vt ij sibi citò redderentur. XI.

Idem & Nyssenus in eius vita.

HIC autem magnus Iacob, cùm hac ratione prophanum supplantâsset Esau, & scelerata illius improbitatis primogenita fuissent ei credita, magno & forti animo virum execrandum aggreditur, &, vt dicitur, vulpem pulchrè decipit. Vide enim mihi viri sapientis inuentum, & quemadmodum tam improbum & tam varium callidè fallit animum. Venire quidè ad disputandum & opponendum, & linguam eis immittere, quę omnia facilè posset soluere & euertere, non erat ei admodum expeditum, sed id longo opùs habebat tempore & labore. Cùm autem id facere non permitteret opportunitas, (Vrgebat enim mulier, libros vehementer repetens) conuertitur ad quandam aliam machinationem, quæ cum celeritate magnam habebat vim & efficaciam. Nam cùm libros explicâsset, & foliorum vnumquodque diuisisset, & ichthyocolla satis vniuersum illiuisset, & deindè cum altero complicâsset, & ea diù manu constrinxisset & compressisset, adeò vt mutua inter se coniunctione omnia vnũ fierent, & neutrum posset ab altero diuelli aut quomodocunquè abrumpi, eos reddit mulieri. Illa verò eos recipit, nihil quærens ampliùs, neq; eos explicans, satis habens, quod rectè se haberent extrinsecùs. Aliquo ergò tempore sic libros apud se * tenuit. XII.

Libros eius perdit Ephræm. ἰχθυόκολλα gluten ex pisce. * *al. retinuit.*

DEINDE vocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris: hoc autem suggesserat propter Christum acutissima & ingeniosissima Ephræm anima, sciebat enim, quid fecisset in illos impios & execrandos libros. Vocatur ergò Apollinaris, vt cùm egregio verbi defensore disputaturus. Ille auté iam & senectute & senectutis malis defessus, recusauit quidem ipse disserere: statim verò ad suos libros adspexit, & eos ad se deferri præcipit. Ipsi enim mihi, inquit, subministrabunt, quæcunquè os orationi. Cùm ex libris itaque cepisset alterum, ille quidem eum explicare statim in principio operis cum magna quadam grauitate conabatur. Cùm ille autem omninò non obediret, neque ex folijs aliqua diuellerentur, sed sibi potiùs cohærerent, vt qui tanquàm vnum corpus euasissent, transit ad eius medium. Cùm verò illic quoquè esset spe falsus, eo libro relicto, transijt ad alterum. Vbi autem ille quoquè se haberet similiter, & ipse à se non posset diuidi, nec fieri omninò posset, vt diuelleretur: ad magnam redactus inopiam, præ pudore & animi ægritudine caligans, & vertigine laborans, & eo casu veluti euersus, exilit è consessu, vt qui se non posset ampliùs continere: & tandem malè perit, fictum suorum laborum & liberorum mortem colligens. Talis pro CHRISTO fuit zelus Ephræm, & sic omnis virtus plantata fuerat in illius anima, adeò vt quis eam meritò vocauerit fontem, * qui scatet omne genus fluentis: aut pratum, quod sibi placet propter varios flores & rosas: aut etiam aliud cœlum in terra, quod astrorum multitudine vndiquè variatur: & si velis, audis etiam paradisum, veluti illius Eden, qui est semper florens & lætus. & nunquàm marcescit, sed arboribus fertilibus & quæ nunquàm intereunt, semper floret & germinat: solus autem serpens eum non potest attingere, nec ei patet aditus, qui est malus & inuidus, & nostræ saluti insidiatur. XIII.

Apollinarem Baron post Ephræ, qui sub Valente obijt, mortuum esse ex S Hieronymo probat, qui eum sub Theodosio defunctum memorat: quare hunc locum falsitatis arguit: nisi quis de Apollinari seniori hæc intelligenda dixerit. Baron ad annum 373. * *al. vnde.*

S Ephræm moritur anno 378 vt notat Bar. * *Nam cum iam esset è vita decessurus: postremò præcepit.*

SED iam mihi tendit ad finem de Ephræm narratio. Quocirca aliquid ex ijs, quæ circa mortem illius fuerunt, necessè est persequi, & quod sufficit ad ostendendam illius gratiæ abundantiam. * Nam iam quidem erat decessurus: postremò autem præcepit ijs, qui aderant, nè in pretiosa veste eum sepelirent, sicut priùs declarauimus. Si quis verò, inquit, cùm patrem amet, talem nobis vestem præparauit, ille eam, quæ constituta est ad sepulturam, det egentibus. Et ille quidem hæc mandabat ijs, qui circumfluebant. Vnus autem ex ijs, qui erat illustrior & vehementior, cùm pretiosam & sumptuosam vestem parâsset, qua post mortem corpus illius tegeret, & deindè audijsset mandatum, ægrè tulit, vt qui à suo excidisset proposito: & ideò differebat eam quoque dare pauperibus, meliùs esse iudicans tantum auri illis pendere, quanti vestis æstimaretur: ignorans se multò magis gratificaturum esse Ephræm, si dederit pauperi, quàm si propriam voluntatem sequatur & iudicium. XIV.

Inobedientia plectitur.

CVM sic itaque affectus constituisset, inobedientiæ protinùs luit pœnas, à malo arreptus dæmone, & cogitationis solùm, non actionis, pendens supplicium. Quamobrem ad sancti lectum se proripit, in medio omnium videntium torquens manus, inuertens oculos, spumam ex ore exspuens, & planè faciens omnia, quæ faciunt ij, qui furore exagitantur: à diuina prouidentia ei traditus ad disciplinam, cui parens, patrium contempsit mandatum. • Quid ergò? qui occulta peruidebat & diuino spiritu loquebatur, ille intellexit morbum esse fructum peccati: &, Quid à te, inquit, ô homo, factum est quod non oporteat, quod te in tantum protrusit periculum? Ille autem cùm resipuisset ab insania, pronunciat iniquitatem, aperit inobedientiam, arguit cogitationum suarum imbecillitatem. Cuius morbi diuinus Ephræm misertus, cùm accepisset confessionem, sola precatione & manuum impositione liberat à dæmone, iubens vt impleret promissum, sicut ei mandauerat. Cùm sic ergò sanctus Ephræm, in fine vitæ, superiores actiones tanto obsignâsset miraculo, eos autem qui aderant admonuisset, eisq; consuluisset & præcepta dedisset, & eos ad operationem virtutis satis excitâsset, transijt ad ea, quæ sunt illic, tabernacula, & splendorem, qui eos qui tales sunt, excipit in Christo Iesu Domino nostro, cui honor, gloria & potentia, cum patre & sancto Spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen. XV.

Dæmon pellitur.

Vitam S. Ephræm ex vetustißimis M S S. Græcis auctore anonymo siue incerto habes in vitis SS. Patrum libr. 1. & primo tomo Operum S. Ephram. Encomium eius à Gregorio Nysseno conscriptum præterquam quod in nouißima operum eius editione offendes, etiam operibus S. Ephram editionis Vossiana præfixum inuenies, vna cum comparatione SS. Basilij & Ephram.

SANCTI PATRIS EPHRÆM SYRI TESTAMENTVM, INTERPRETE DOCT. GERARDO VOSSIO Borchlonio, Germ. Præposito Tungrensi.

HABETVR TOMO III. OPERVM EPHREM, EX INTERPRETATIONE G. VOSSII.

EGo Ephræm morior. Notum igitur cunctis sit, ô viri Edesseni. Testamentum quippe vobis relinquo, *a* symbolum monumenti doctrinæ veritatis, ex illa, quæ mihi gratia & dono concessa fuit: vt in sanctarum orationum commemorationibus, mei memoriam faciatis, ac vos præsertim qui scitis & cognoscitis me. Hei mihi: quoniam laquei mortis præuenerunt me. Hei mihi: quoniam dies vitæ meæ defecerunt me: & vestimentum corporis *b* detritum est: ac tela perfecta iam est, & omninò sublata. Defecit oleum terrestris lucernæ: & qui demersuri sunt scapham, modò appropinquàtunt. Nam mei cenatius cùm essem, meos impleui annos: & incola super terram, cùm iam tempus meum perfecerim, hinc abeo ac migro. Vtrimque circumdederunt me lictores atque satellites, seueri exactores; ad subijciendum ceruices meas tamquam hominis malefactoris, grauissimo supplicio. Quid igitur? *c* plorem ne? At non est, qui attendat *d* clamem ne? at vbi est, qui me exaudiat? Hei mihi: ab interpatione iudicij expectatio mihi grauis. Nam quando astitero ante horrendum DOMINI tribunal, & ibi diiudicabunt me vtrimque circumdantes, qui nouerunt me; valdè confundi incipiam, cùm & reuerà horribilis ibi futura sit confusio: & væ tunc ibi confuso. DOMINE IESV CHRISTE, nè intres in iudicium cum seruo tuo; & nè des alteri iudicium meum: sed antè gloriosum tuum tribunal, fac vt dignè astare possim. Nam quem DOMINVS iudicat, misericordiam promeretur: cùm & hoc, inquam, à sapientibus atque intelligentibus, sanctisque Apostolis audierim; quòd scilicet, quicumque Regem conspexerit, quamuis etiam peccator fuerit, talis *e* venia dignus censebitur, & non morietur. Væ autem mihi, fratres, ab eo quod constrinxit & coarctauit me. Plorate & vlulate super contritione mea: appropinquarunt enim iam custodijs atque excubijs, qui ex spelunca me eijciant, & in regione *f* homines ab hoc sæculo mortalium recipiente constituant. Osee Propheta vehementer me sonora sua voce terret, dum obiurgans inclamat, & dicit mihi: Canicies effloruit Ephræm, & ipse non est reueritus. Ac rursus: Ephræm vitula furore agitata, docta diligere *g* contentionem. Et iterum: Ephræm tamquam auis auolauit. Quòd si quis de Ephræm, qui fuit filius Ioseph, dicat Prophetam ista dicere: at certè ita ego sentio, quòd, quando eo modo lamentabatur Propheta, non distinxit alterum Ephræm ab altero. Quin & Dauid denuo *h* vicissim me admonet, dicens: Ephræm fortitudo capitis mei. Et iterum: Coram Ephræm, Beniamin, & Manasse. At non arrogantia aliqua elatus, ista dico: neque ea ad me accedet: etenim testis mearum cogitationum atque verborum, est Dominus. Et nunc [a] volo, fratres mei, commonefacere & adhortari vos, firmiterque constabilire, vt post meum exitum ac transitum, assiduè *i* memoriam mei in vestris precibus faciatis. Accedentes autem nunc claudite mihi oculos, & manus vestras super eos imponite. Defecit enim in me spiritus, iam me deficiente: & ea quæ ad me pertinent, modò finem habent, & vetus terminus aduenit. Vestram enim vitam in me ponatis, licet, & meam in vobis; ex hoc lectulo, quo detentus sum, non ampliùs descendam: nam omni ex parte langueo atque dissoluor, & ferre nequeo; doloresque me graues conficiunt. Memoriam porrò vobis omnibus relinquam, ac speculum immaculatum: vt impigrè semper in illud inspicientes, omneque studium adhibentes, perpetuò eam imitari atque exprimere vestris moribus diligenter conemini. In tota [b] vita mea, nemini prorsus maledixi: & cum nullo fideli vnquam contendi. Siquidem cum Apostatis omnibus docens, eosque obiurgans ac admonens cunctis diebus meis, non obtorpui in Sanctorum sententijs atque consilijs. Nostis enim & ipsi fratres, quòd si quis paterfamiliâs canem habeat, qui ouile ac gregem ouium negligat: vel lupum adspiciat in ouium septa irruentem, pecoraq; disperdentem, ac minimè adlatret, aut ipsum etiam insequatur; omninò hunc tanquam inutilem cædit, & procùl à domo sua repellit.

Præcat. — Osee 7. 10. — Osee 9. — Psal. 59 — Psal. 79 — Ab exempl.

a al. symbola monumenta documenta, ex illa quæ mihi dono concessa fuit grata, &c. b ἰσολιθωθὲν. c al. plorabo ne? d al. clamabo ne? e al. hic tam quam misericordia dignus, a morte liberabitur. f al. quæ homines a mortali hoc sæculo ad se recipit, &c. g al. triticum h al. alibi. [a] Petit pro se defuncto orari. i al. horum memor am faciatis, & mei assiduè in vestris orationibus recordemini, &c. [b] S. Ephræm nemini maledixit, post conuersionem suam.

II. Scitis igitur fratres, virum sapientem odio neminem persequi: si quem tamen oderit, insipientem odit: Insipiens verò neminem diligit; & si quem dilexerit, sui similem diligit. Cæterùm vos fratres, nolite mirari super aliquibus qui obedientiæ disciplinam complexi, à me *k* recesserunt: nam & inter duodecim Apostolos, vnus erat proditor Iudas Iscariotes. Nostis verò quòd etiam in vinea, præter *l* imperium germinare consueuit: & inter rosas spinæ quoque nascuntur, ac decerpuntur. Firmamentum porrò fidei in vobis corroborari optarem, tanquam in veris ac legitimis, concordibusque fratribus meis; certiores vos per iusiurandum, de immutabili ac firma fide mea reddens.

k al. defecerunt. l παρὰ γνώμην. f. præter intentionem.

III. Cvpio enim vos optimè in sententia confirmari de *m* incomprehensibili, & vnica principe fidelium fide: Iuroque vobis per eum, qui in natura ignis in montem Sina descendit: & per eum, qui in aquæ effusione de petra durissima locutus est: & per os illud, quod ad exemplum nostrum dixit in Cruce: Eloi, Eloi, lamazabachtani? & omnes finium terræ renes, tremore correpti ac coarctati sunt: & per illum, qui à proditore Iuda, in Iudæa venditus fuit, & flagellatus, ac passus in medio Hierusalem: & per Maiestatem eius, qui ab Impijs se conspurari æquo animo tulit: & per potentiam eius, qui manu hominis impij ac scelerati, alapis se cædi permisit. & per ignem illum testimonyum *n* sanctissimæ Trinitatis: & per infinitam illam, ac solam, vnamque DEI potentiam: & per tres intelligibilis *o* ignis subsistentias, quæ sunt, altitudo, & voluntas vna, & vnum *p* atque idem; in nulla vnquam re ab vniuersali fide, neque à Catholica & Apostolica DEI Ecclesia separatus fui: neque vnquam de DEI potentia dubitaui. Si porrò in mente mea DEVM Patrem ampliùs quam ipsius Filium magnificauerim; ne conseruetur in me miseratio pietatis. Et si ex DEO Spiritum sanctum imminui; longè ab eius aspectu, tenebrosus reddar. Et nisi, quemadmodum confiteor à principio, ita & nunc dico atque profiteor; in tenebras exteriores, semperque caliginosas mittar. Et si fictè ac simulatè, hæc loquor; in igne gehennæ mea *q* portio cum impijs computetur. Sin verò & assentatoriè ista occultè subsemino; non mei in iudicio misereatur DOMINVS. Per *r* vestram autem vitam, qui verè mecum perseuerastis discipuli: & per veram ipsius vitam immutabilem Filij DEI; marsupium Ephræm nunquam habuit: non baculus ei fuit

Exod. 19. — Exod 17. — Matth. 27. & Marc. 15. — Matth 16. & 27. — Marc 14 15. — Luca 22 23. & Ioan 18 19

m al. de indissolubili, ac vnica fide. n al. diuina maiestatis o τοῦ νοεροῦ πυρὸς. p καὶ τὸ αὐτό. al. & identitas. q al. sit portio mea. r al. per veram vestram vitam, qui mecum patienter permansistis, &c.

fuit, non pera. neque argentum vel aurum, aut aliam aliquam possessionem super terram aliquando acquisiui, vel possedi. Bonum siquidem magistrum in sacris Euangelijs dicentem ad suos discipulos audiui: Nihil super terram possideatis. neque enim inordinato affectu aliquid eiusmodi vnquam habui. Accedentes igitur, fratres mei, pacem in fine præbete mihi, & dimittite me: quoniam deficiens abeo, atque e vita recedo. Reminiscamini autem mei vilis & abiecti, in sanctis vestris precibus, cunctisque deprecationibus: nam in vanitate & peccatis *a* vitam meam compleui atq; transegi. Cum timore autem ac reuerentia adiuro vos, ô viri sancti, & incolæ ciuitatis Edessæ; & per immutabilem immortalis Dei fidem: nè obliuiscamini præceptorum, & exhortationum, atque consiliorum paruitatis meæ. neque respuatis, tanquam parui facientes ac contemnentes verba mea: nam ex diuina hæc profecta ac dicta sunt gratia. Et ne sinatis me in domo *b* Dei poni, aut sub altari. Si quis verò fallacibus rationibus ausus fuerit sub altari me collocare, supernum ac cœleste altare talis nunquam videat: non enim decet vermem putredine scatentem, in *c* templo & sanctuario Domini reponi. Sed neque alio in loco templi Dei permittatis me poni: non enim dignus censendus est templo gloriæ *d* regni cœlorum, qui contumaciter ac peruicaciter istud egerit, & in templo Domini me deposuerit. Neq; enim homini peccatori atq; indigno prodest vana gloria, & cui præsertim ea non congruit. Nudi quippe cuncti mortales nati sumus; & similiter resurgentes, nudi quoque apparebimus: omnesque antè Christi tribunal astantes, rationem ibi cunctorum quæ in vita gesserimus, reddemus. Quorsum igitur honore me afficitis: qui meipsum actionum appellatione non honoraui? Nam qui seipsum bonis operibus, probatisque actionibus non honorauerit, quælibet hominum vita tali adhibita existimationi, quam re ipsa non est consecutus, *e* nihil prodesse ipsi poterit. Omne verò corpus sub cœlo creatum, etiam esse corruptibile, fratres, secundum illud quod scriptum habetur, à *f* Deo audistis. Propterea & flens dico, fratres, quoniam sicut audiui, & vos cognouistis, dissoluitur & corrumpitur hoc templum manufactum; & suscitatur templum spiritale, non corporale ac transitorium, quod secundùm desideria carnis corrumpitur: sed ipsum corporale, spiritale atque incorruptibile suscitatur, vt amplius ad corruptionem non reuertatur; quando nimirùm tuba illa Christi resonans, à somno excitabit cunctos à sæculo dormientes. Non enim propter lapidea templa iudicium erit. neque lapides Deus iudicabit: sed templa, quæ sunt in corpore, *g* quæque naturam humanam in templis iam dictis continent. Vnumquemque autem dico hominem, secundùm proprias actiones, iudicabit Deus: & secundùm cuiusque certamen atque laborem, etiam præmium pro meritis reddet. Attendite, fratres mei charissimi, & viscera desiderata: ne *h* pannos meos [a] velut Reliquias, monumenti gratia tollatis. Nam memoriæ præceptum Saluatoris nostri Dei habetis, quod ab ipsomet acceptum dedicistis, vt eius reditum exspectetis. Cur enim *i* præter cætera, laborem & onus graue atque intolerandum mihi *k* imponitis; nè quando in inquisitionis iudicium veniam: (non enim sum melior hominibus à sæculo sanctis) & pœnæ atq; supplicio propter vos subijciar? reprehendensque meam *l* dementiam Dominus, ad me dicat: O Ephræm, plus in te, quàm in me homines crediderunt. nam si à *m* te monumenta sibi sumere velint, fortasse in mandatorum obseruationes, quas ipsis tradidi, non crediderunt: & ideò tua magis, quàm mea memoria delectantur. Præterea vos *n* adhortor obtestorque, ô viscera mea desiderata, siquidem Christi doctrinam retinetis; ne me cum *o* Sanctis ponatis: nam peccator ego sum, & minimus; & propter insipientiam ac stultitiam meam ipsis appropinquare metuo. Si enim lignum sarmentitium atque aridum, admoueatur igni; totum combustum ab ipso consumetur. Non autem ista dico, quòd societatem & coniunctionem illorum respuam: sed infinitam atque immensam peccatorum meorum multitudinem inspiciens, exhorresco, & contremisco. Prophetam enim dicentem audio, quod quidem Noe, & Iob, & Daniel si steterint, nequaquam liberabunt filios suos ac filias. Et rursus: frater fratrem non redimit, numquid liberabit homo hominem? Sic quoque Giezi, non liberabitur à sua lepra.

[a] Hæc Ephrem modestiæ causa dicit, non vt reliquiarum venerationem improbet.

Math. 10. — *Mat. 10.* 15 — *Rom. 2.* 14. — *1. Co. 15.* — *1 Cor 3.* *Gal. 6.* — *Eze. 14.* *Ps. 48* *4 Reg. 5*

a al. cursum vitæ meæ perfeci. *b al. in domo Domini poni sub altari.* *c al. in templo sancto Domini. & al. in sanctuario templi Domini.* *d al. & regni cœlorum, al. & regno cœlesti.* *e al. quo pacto fieri potest, vt alicui prosit?* *f al. per Deum auditu. Ideo ploro, & dico: nam sicut perceptistis dissoluitur, &c.* *g al. hoc est, naturam humanam.* *h al. vestes meas viles pro Reliquijs, &c.* *i al. præ cæteris.* *k al. cumulatis.* *l al. imprudentiam atque stultitiam.* *m al. ex te.* *n al. vos admoneo, obsecroq; fratres.* *o al. inter Sanctos collocetis.*

IV. Ne quis ex vobis solenni pompa ad ostentationem me circumferat: sed humeris tollentes me, & cursim comitantes, funusque curantes, sepelite me tanquam opprobrium despectum atque abiectum: quoniam in doloribus dies vitæ meæ præterierunt. Nè quis etiam vestrum, fratres, præconijs me celebret, ac laudet: vilis enim & abiectus sum coram *p* Deo, meisque operibus planè confusus. Et valdè contremisco, qui coram *q* Domino sum, instar illorum, qui præ pudore *r* loqui non audent. Quis enim vestrûm ostendet debita mea: nisi cuncti meam imperitiam stultitiamque conspuatis? Et quæ communicatio vitij, cum virtute? aut quid peccatori, vt appropinquet iusto? Quæ autem communicatio lucis ad tenebras? Nam si actionum mearum odorem senseritis; omnes profectò fugam capietis, meque *s* inhumatum relinquetis, non ferentes fœtorem peccatorum meorum. Qui verò me *t* vestimento splendido amictum deposuerit; in tenebras exteriores projicietur. Si quis autem myrrha me condierit; hius in ardentem fornacem, & in gehennæ ignem erit. Verùm in mea me [b] tunica & pallio deponite, quibus quotidiè vtebar atq; induebar. Siquidem peccatori, & vermi putredine pleno cultus minimè conuenit: sed neq; lætitia afficit; neq; exornat peccatores qui sunt super terram, viuentium gloria. Peccator enim ego sum, sicut dixi. Nè *u* quis ergo beatum me prædicet: nam Deo meo cunctæ actiones meæ notæ sunt, omnesq; nequitiæ ac prauitates, quas in insipientia mea gessi. Etenim [c] inquinatus sum ob iniquitates meas, & abiectus sum propter scelera mea. Quæ enim [d] me non est admissa iniquitas? aut quod in me non residet peccatum? quoniam cunctæ iniquitates & peccata assiduè in meo mortali regnârunt corpore. Cæterùm quicumq; patrum, & filiorum, ac fratrum, discipulorumq; officio fungimini, viri qui inhabitabitis Edessam, ferte fructus iustitiæ vestræ, quicunq; mecum quodlibet pro *x* indelebili vestra memoria statuistis ponere: vt ego ipse pretio his constituto, ac pretioso ex ijs vase aliquo comparato, dignos operarios fructuoso vestro proposito conducam: dico autem pauperes, & orphanos, & viduas, & egenos, & peregrinos, & nudos, & famelicos, & cunctos labore ærumnaq; confectos: vt vestrum salutis monumentum reddatur perfectum in regione viuentium. Vobis enim continget in salutem, & mihi voluntaria merces computabitur *y* consilium Alia quippe est merces, quæ operibus: & alia, quæ verbis tribuitur. Maior autem est, fratres, qui dat, quàm qui accipit: sicut & ab ipso Domino per Spiritum sanctum audistis. Quemadmodum igitur quilibet vestrûm pro suæ voluntatis instituto voluerit, ita & animum expleatis: *z* habeo autem vestram gratiam, fratres, & abundo. Adiuro porrò vos, per Dominum nostrum Iesum Christum, charissimi, vt cuncta pauperibus distribuantur: satis enim superq; mihi vestra est charitas; quoniam omnibus viribus ac modis me honorastis: & quamuis ego indignus sim, attamen qui honoratus est Deus, ipse superabundantem vobis mercedem *aa* retribuat. Et sicut sapientem præceptorem dicentem audistis: Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Ipse enim Christus munus vestrum perfectum accipiet: quoniam in spe *bb* propter nomen ipsius, me eiusmodi honore affecistis. Suscipiatur igitur munus vestrum, quemadmodum illud iusti Noe, & illud antiqui patris nostri Abraham susceptum est. Et benedicta vestra *cc* sit ciuitas, in qua habitatis. Ipsa enim sapientum est ciuitas, & mater, [d] Edessa: quæ quidem etiam palam atq; manifestè ex ore Christi Domini benedicta est per suos

2. Cor. 6 — Nota. — *Act. 20.* — *Mat. 10.* — *Ge. 8 22*

p al. Domino. *q al. à Deo.* *r τὰ κατὰ ἄγα-...* *s al. absq; sepultura.* *t al. mecum splendidum vestitum deposuerit.* [b] *In sua tunica sepeliri cupit.* *u Nemo igitur vestrûm me beatum appellet.* [c] *Hæc ex humilitate vir sanctus dicit.* *x al. in sempiternam nominis vestri memoriam, &c.* *y al. propter consilium.* *z al. recipio autem.*

aa al. dabit. *bb al. in nomine ipsius.* *cc al. erit.* [d] EDESSA.

suos discipulos, nostros verò Apostolos. Nam quando Rex Abagarus, qui hanc ciuitatem exstruxit, rogabat, exciperet eum, qui peregrinus in terris apparuerat, Saluatorem, inquam, vniuersorum, & Dominum Christum, dicebat: Omnia audiui, quæ à te facta sunt, & quæcunque à reprobis & aspernantibus te Iudæis passus es. Veni igitur huc, & nobiscum habita: habeo enim mihi ciuitatem hanc exiguam, quę tibi & mihi sufficiet. Cuius etiam fidem admiratus Dominus, mittens eò per *a* nuntios, perpetuò ciuitati illi benedixit, firmans ipsius fundamenta: benedictioque illa inhabitans, in ea permanebit, donec Sanctus è cælo apparebit Iesus Christus filius Dei, & Deus ex Deo. Nemo igitur vestrum à proposito deficiens, infructuosus recedat. Nam qui aliquid afferre decreuerit, & illud *b* deseruerit, iniusti Ananiæ *c* mortem patiatur: qui quidem sanctissimum Dei spiritum tentare voluit, Apostolos verò latere; & reprehensus cecidit ante pedes ipsorum.

Actor. 5.

Abagarus rex, vt Christum ad suā ciuitatem Edessam piè inuitā-rit, Epistolę eius meminit Euseb. lib 1 cap. 13. Hist Eccl.

a *al. per Angelos æternos ciuitati illi benedixit.* b *al. spreuerit.* c *al. sortem subierat.*

V. Hæc porrò me adhuc loquente, vir quidam ex illic adstantibus, valdè illustris, ab immundo correptus spiritu, è vestigio ad lectum cecidit; & vociferans, *d* volutabatur. Ipse autem dixi ad illum: O homo, quid à te factum sit, edicito? Et in verbi præcepto, mox surgens ille respondit: Attuleram (inquit) hoc nescio quod preciosum indumentum, vt tecum deponeretur: at nos *e* damnasti, vetans ornatiore te cultu sepeliri. quare cœpi mecum ipse ita reputare: Si nullo modo hisce vestibus indui velit, quid necesse est omninò vestem hanc proferre, ac prodere? quòd si dari egētibus imperet; cùm alijs rebus atque pecunijs abundemus, indigentibus distribuemus, quantum opus erit.

d *διώκα-κτων*, *id est, adlatra. at* e *al. corripuisti.*

VI. Respondens autem, dixi ad eum: Vade, & quod decreuisti, perfice. Cumque pro eo orassem, ac manus super ipsum imposuissem; sanatus est, & ab immundo spiritu liberatus. Et denuò dixi: Admoneo & interdico, ne quisquam cereum mihi in exitu meo accendat: ne ita æterno igne *f* consumatur. Quid enim homini proderit gloria corruptibilis ignis, qui à proprio igne comburetur? nam quando formidabilissimus ille ignis apparebit; in eo, qui obnoxius illi erit, consumetur. Satis ergò mihi sit mei ipsius dolor: neque alia à vobis mihi pœna superinducatur. *g* Desinat ac cesset in me, fratres, quoniam defecerunt in dolore dies mei: & ille me circumdedit laqueus, quem non præuideram: venitque inquisitor meus & laqueis *h* truculenter me diuexantes, abducunt festinanter ad pœnam, tanquam satellites: trahuntq; me in terram mortuorum, & in regionem, quam non noui. Rogo atque obsecro te, Saluator, Dux, & Creator meus: ne me affligens, miserum reddas; & conterens, me dolore afficias, atque *i* condemnes. Si enim dignè, ea quæ à me gesta sunt, perscrutatus fueris; vndique ruina me circumdabit. Nam quando hæc omnia mea opera commemoro; intolerabilis timor ac tremor super me cadens, conterit me: & graui quodam horrore conficior, propter retributionum atque pœnarum exspectationem, quæ in illo cernuntur sæculo; tremoreq; corripior, & ferre nequeo. Et palam dentes mei concutiunt, ac perturbant me, illic propter horribilem Iudicij sententiam stridentes atque dolentes. Oro vos quoque, dilectissimi, ne cum aromatibus me sepeliatis. Non enim insipienti ac stulto conueniunt *l* delitiæ: sed neque gloria decet inglorium, neque alius boni odoris fumus eum, qui *m* putredo est, & puluis terræ. At date vaporationem fumi boni odoris in domo Domini; & me orationibus potius vestris comitamini, & aromata Deo offerte: me verò fletibus sepelite, in doloribus conceptum: & pro *n* suaui odore, aromatibusque pellucentibus, vestris me orationibus atque deprecationibus adiuuate, obsecro, semper mei in ipsis memoriam facientes. Quid enim mortuo proderit suauis odor, iam sensu carenti? Vestra porrò incensa adolete in domo *o* Dei, ad gloriam & laudem ipsius: quoniam & ipse ibi inhabitat.

Precat.

Miraculum hominis à dæmone liberati. f *al. consumamini.* g *al. Plorate fratres, super me, quoniam, &c.* h *al. truculentis.* i *al. μαστί-ζοις, id est, verberes.* l *al. honores.* m *al. qui putredo terræ est, & puluis ac cinis, &c.* n *al. & pro suaui odore aromatum, vestris me adiuuate precibus. &c.* o *al. Domini.*

VII. Cur porrò corpus corruptioni obnoxium, illustri & inusitata veste inuoluis; quæ quidem istud haud quaquā incorruptum retinebit? quare potius terrestre corpus matri ipsius terræ relinquito: quoniam ex ea sine *p* spiritu ipsum sumptum est. & non consentanea est ipsi vana gloria. Virum autem inclytum ac gloriosum decent diuitiæ: at pauperi humilitas conuenit: & generosos quidem decet regnum; infimis verò, militiæ conuenit consolatio, *q* discernens consolationis gratiam. Neque in vestris monumentis me vsquam deposueritis: non enim loculi vestrorum monumentorum ex captiuitatibus meis me rediment. Causam verò ac rationem habeo, vt cum Deo meo habitem, inter peregrinos & aduenas: quandoquidem & ego aduena sum, & peregrinus, sicut & illi. Cum ijs ergò *r* quiescere me faciatis. quoniam omnis caro, fratres mei, ei adhæret, cuius est particeps: & quilibet homo suo gaudet simili atque consorte. In * cœmeterio igitur, vbi contriti iacent corde, ibi me deponite ac tumulate: vt quando Filius Dei venerit, & resurgere illos fecerit, atque reformârit, cum eis me sanet, resuscitetque. Respice, Domine, ad humilitatem, *s* & supplicationem meam; & rogo te, vt miserearis mei, dignumque me facias, vnigenite Fili Dei: neque pro rebus à me in vita gestis, retribuas mihi. Nam si iniquitates obseruaueris, Domine, Domine quis sustinebit? Et si secundùm maiestatem tuam reddideris nobis; quis in iudicio tuo misericordia dignus censebitur? Omne enim os, inquit Scriptura, obturabitur: & totus mundus subditus fiet Deo. Non autem hæc adfero, tanquam gratiam spernens: nam ea loquor, quæ scripta sunt, clementissime *t* Christe. Quæ enim vtilitas in sanguine meo, si in ignem ardentem missus fuero? Age igitur iugiter mecum, secundùm consuetudinem miserationum tuarum: & in eo gratia tuæ cognoscetur pietatis, atque clementiæ. At licet iudicium vniuersæ terræ feceris, sicut gratia tua declarat ac postulat; non saluabitur vnus ex millibus: & ex decem millibus non redimentur duo.

Psal. 129. Rom. 3

Sim[illegible] sancti Paul[illegible] [illegible] apud [illegible] ton. p *ἄ-ντυς.* q *al. agnoscens.* r *al. me sepelite.* * *In cœmeterio sepeliri cupit.* s *al. ad humilitatem supplicationis meæ.* t *al. patientissime Domine.*

VIII. Quid igitur? Ego enim *v* humilis atque abiectus Ephræm, præ dolore deficiens *x* loquor. Si ergò aliquis persuadere volens, dicat mortalium iudicium non fieri: sed æquabuntur, inquiens, iniusti & peccatores iustis & probis, veridicis; & humiles ac boni improbis & *y* impijs? Non possunt ista sic inter se adæquari: nam impossibile est lucem consumi, atque offuscari à tenebris. Quomodo enim fieri potest, vt iustus Abel, fratricidæ, & iniusto Cain adæquetur? Aut qua ratione id facilè fieri potest, vt in eodem iusti & iniusti commorentur loco? Vociferantes enim, diras atque intolerabiles edent voces miseri, & infelices reprobi. Rogo & obsecro te Saluator, & totius bonitatis filium Iesum Christum Dominum nostrum; non vt adæques peccatores iustis: sed vt miserationes tuas extendere digneris super me, & super *z* humiles consortes meos.

Gen 4.

v *al. miser & infelix.* x *al. loquar* y *al. superbis.* z *al. & super pauperes meos.*

IX. Quod igitur prius à me dictum est, iterum dicam, & ab eo non recedam, mi Domine. Quoniam nisi miserationes tuas præclaras super nos extenderis; nemo nostrum adspiciet vitam. Vnum enim Deum esse bonum, testantur omnes mortales. Non autem quia peccator ego sum, hæc dico: vsitatum quippe est sacræ Scripturæ, ea quæ à me nunc dicta sunt, passim referre. Quiesce ac desine, ô Ephræm, dicit mihi Angelus apprehensor meus, & redargutor. nō enim continua tua suspiria tibi proderunt: quandoquidem acerbi satellites, qui ad te missi sunt, non mitigantur donis. Et duriter *a* respondens, ad me dixit: Os tuum obstrue deinceps: non enim consortes tui perditi sunt. Inter hominum quippe generationes, peccator cunctos arbitratur sibi esse similes: & qui cœcus est, similiter sibi ipsi similes existimat suos propinquos atque vicinos.

a *al. loquēs.*

X. Accedite ad me igitur, ô fratres mei, & extendentes componite me: nam spiritus meus penitus defecit. Et comitamini me in psalmis, atque orationibus vestris: & assiduè pro mea paruitate, *b* oblationes facere digneumini: & quando * diem trigesimum compleuero, meî memoriam faciatis. Mortui enim, in precationibus atque oblationibus

b *προσφορ-ας.*

* Diem trigesimum depositionis suæ celebrari petit: & pro se defuncto orari à similī.

tionibus, commemorationis sanctorum viuentium beneficio afficiuntur. Et videte in rebus etiam creatis singulis aliquid simile: veluti, germen vitis, racemusque acerbus in agro, & vinum expressum in dolijs est, atque in ædibus. Quando igitur racemus in vite maturuerit, tunc vinum agitabitur, ac de sua quodammodo natura recedet, quamuis immotum domi esse videatur. Similiter etiam de cepa intelligite: cùm enim in domo fuerit aliqua arida, & aliqua in agro sata; eodem tempore, quo hæc suam viriditatem explicat, etiam illa domi arida germinat. Si igitur creaturarum fœtus sic inter sese consentiunt: quanto magis mortui in * viuentium commemorationibus atque oblationibus recreabuntur? Quòd si mihi scitè respondeas, hæc naturam rerum creatarum sequi: intelliges te esse primitias quasdam creaturarum Dei. Quòd si adhuc non te simile conuincit, nisi testimonium quoque adduxero; audi patienter quæ scripta sunt: & si volueris, prudenter etiam intelliges quæ dicuntur.

* al. in memorijs vestrarū oblationum recreabūtur, consentientque.

Deut. 33. SERVVS Dei Moyses, in benedictionibus, nonne Ruben ad tertiam vsque generationem benedixit? Si ergò non redimuntur mortui: qua de causa Ruben vsque ad tertiam generationem benedixit Moyses? Et si non est resurrectionis memoria; audi quid clamet Apostolus Paulus, dicens: Si omninò mortui non resurgunt, cur & baptizantur pro mortuis? Qui enim erant sub lege, ad exspectationem resurrectionis in mysterio detinebantur conclusi, in eam fidem, quæ reuelanda erat. Sicut legistis, quod in oblationibus sacrificiorum, Sacerdotes * in lege mundabant etiam eos, qui suis iniquitatibus in bello vulnerati erant: pleni enim operibus iniquitatis, & ijs quæ scripta sunt, tenebantur. Quanto autem magis noui testamenti Sacerdotes Christi, delere meritò poterunt debita eorum, qui decedunt in sanctis oblationibus & precationibus linguarum suarum? Cùm verò ad memoriam mei faciendam accesseritis; videte fratres, ne quisquam in sancta peccet: sed attentè, & reuerenter atque humiliter, & sanctè ac purè inuigilate. non quod grauiorem damnationem promereatur peccatum ex lubricitate carnis commissum, supra cætera *a* ipsi infra: sunt enim alia peccata longè *b* illo grauiora atque deteriora. Miserabile tamen hoc mihi impendere videtur, quòd fortè occasione honoris atque memoriæ, ob *c* inordinatas vestras actiones, rationem pro vobis reddam Deo meo. Fortasse enim in iudicio istud mihi obijciet, dicens: O Ephræm, horum omnium tu causa fuisti & auctor: quippe qui, huiusmodi * homines lasciuos congregaueris. Scriptum est enim: Fornicatores, & adulteros iudicabit Deus. Et quid *d* dicemus ad hoc, fratres mei charissimi? Quod paulò ante dixi timore correptus, etiam nunc dicam, quòd scilicet, quem Deus iudicabit, remissè atque indulgenter cum illo agi censendum est. Dum iudicamur enim, inquit Apostolus, à Domino corripimur, ne cum hoc mundo iudicemur. Nam sicut modicum fermentum totam massam corrumpit: ita otium cogitationis malorum diffusum: totum corpus combutit. Et sicut ferri rubigo ipsum consumit: ita quoque ab hominibus commissum peccatum repugnat grauioribus ipsorum *e* membris: & iam ab eis perpetratum, consumit atque corrumpit eos, qui viam ipsius adimpleuerunt. At qui ipsum non perpetrauit, est tanquam ad eum diem permanens *f* viator in aliquo diuersorio, vnde post abit. Sic longiori tempore apud ipsum commoratum exilium, tandem sese in fugam proripiet. Præterit enim mortale hoc corpus, & induit immortale atque cœleste: & cum interierit, tunc efficaciter incorruptibile resurget, omnis corruptionis expers. Ecce etiam clarissima & iucundissima Ecclesiæ lucerna Paulus, ante *g* voces has nostræ imbecillitatis vsurpat, aut etiam confirmat, cùm ait: Quod seminatur in corruptione, surget in incorruptione. Sed enim huc agite discipuli mei: quod reliquum est, sitis benedicti in fortitudine boni pastoris, sanctique magistri, Iesu Christi Domini nostri, qui est Deus ex Deo. Et quamuis non sim ego sicut Noë: vos tamen benedicti sitis, vt Sem & Iaphet. Et licet non sim vt Melchisedech: vos tamen efficiamini, vt Abraham. Et si non sim ego veluti Isaac: vos tamen accedentes sitis benedicti, vt Iacob. Et tametsi non sim vt Moyses: vos sitis, vt Iesus filius Naue. Et si nō sim ego, vt Elias: suscipite me vos duplici spiritu, sicut Eliseus Propheta petijt. XI.

Margin: 1. Cor. 15. Galat. 3. * al. qui erant Sacerdotes in lege, etiam peccatores in bello vulneratos mū dabāt, &c. a ὁμογυνὲς αὐτῶν. b al. his iniquitatibus. c ἀτάκτων ὑμῶν. * ἀσελγεῖς συνάξας τοιούτους. d alias. Et quid dicemus amplius, fratres dilectissimi? e μέλεσι. f παροδί- Heb. 13. 1. Cor. 11. 1. Cor. 5. Gal. 5. 1. Cor. 15. Gen. 9. Gen. 14. Gen. 27. Deut. 33. 4. Reg. 2.

της, & alias παροδ. τις, pro quo, al. perperam (παράδεισος, id est, paradisus) hic legitur. g προλαβών.

INCIPIAM autem & apud vos, mei discipuli, vobis bene precari. Amba *h* vir admirabilis, Christus magnificet monumentum tuum super terram: fiatq; persona tua prope Angelos maiestatis Dei: & similis reddaris magno Moysi; vt omnes adspicientes te, intelligant te seruum esse Dei electum. Et tu Abraam, quia *i* veniens adhæsisti mihi, exaudiat te Deus Abraham in orationibus & deprecationibus tuis: & priusquam os tuum aperias, impleat illud sapientia & intellectu, quemadmodum alibi ait Propheta: Dilata os tuum, & implebo illud. XII.

Psal. 80.

h al. Abba vir, al. Abram, & al. Ambaner, vir admirabilis : &c. i alias lubens adhæsisti mihi.

SIMEON, tibi dico, exaudiat te Deus, quando rogaueris eum in orationibus tuis: & in supernam ciuitatem ingrediaris. Impleatur ipsius Ecclesia, sicut poculum *l* mistum populorum, non credentium in saluationem. Veniant sponsæ in conspectum tuum, & inclusæ in doctrina tua. Quarum quidem sponsæ, sunt matres: reclusæ autem tanquam sub iugo *m* aduersarij, detinebantur. Veniens *n* autem Christus has liberauit, audientes à te parabolas prudentiæ, vt doctrinam vitæ Spiritus sancti ex te perciperent, & salutem à te animarum consequerentur. Et sicut sapiens medicus in *o* parabola indigentium ? ita in possessione percurrat auditus tuus. Maras vir Galilæus, mansuetus, & *p* simplex, humilis, & rectus: mansuetus, inquam, non natura, sed libera voluntate, tanquam in spe Dei decertans: in meis adiuuisti me perturbationibus. Ipse igitur Deus mercedem tuam inter pios tibi reddat, quam cum Sanctis omnibus accipies.

l al. mistura populorum desiderantium saluari. m τῶν ἐναντίων. n al. qui- bus Christus has liberauit. Audientesq; ex te parabolas, &c. o al. in castris. p al. pro ἰσχύων, est ἰσῶν, id est, diues, abundans.

ZENOBIVS, vir *q* Gisdrazæus, quod interpretatur venatorius, & exercitatus, ac potens, validusque bellator: fiat sermo tuus instar ignis, & iniquorum consumat multitudinem. Et sicut flamma syluas condensas pertransiens, ita tua ipsos dehingat disciplina: & erudiatis omni cognitione Dei. Et sicut Dauid, illustris, vincendo sceleratum Goliath, declaratus est: ita & tu per contemplationis excessum atque extasim, etiam errantium animas vinces. Induere armaturam Sanctorum, & galeam *r* spem salutis, firmamentum sanctorum Apostolorum: quæ quidem Sanctorum armatura, & Spiritus ipse sanctus: & galea ipsorum fortitudinis, est *s* digitus Dei. Sit tibi comes, & auxiliator semper ipse pius & misericors Dominus: qui nunquam in vllare deficiet. XIV.

1. Reg. 17.

VÆ tibi *t* Paullona: * cuius mater, ex mulieribus maledicta. Væ ventri, qui te peperit: quoniam perditionis omnium hæresium particeps factus es, & prædonum *v* ianua ingrederis: opera enim tua, omni nequitia atque flagitio plena sunt. Denudatus, protectus es à gratia: & tanquam Iudas Iscariotes proditor factus; & ex cunctis tuis studijs confusus. *x* Columna etenim huius, sedes est, quam tu dereliquisti. Horribile verò prodigium ipse in tuo ostendet corpore, qui cœlum sustinet, & in quo omnis creaturæ natura constituta est, atque firmata: quoniam quælibet in ipso creatura fundata est, mare & plenitudo eius. Confisus quippe es in arundine fracta, derelinquens Christi baculum, atque armaturam; quæ infirmos consolidat, & omnem passionem ac morbum tum animi, tum corporis curat, sanatque. Arduandran *y* vir effrænis atque rebellis, quia voluisti congregationes Christi Ecclesiarum à Spiritu sancto congregatas demoliri atque exterminare; ex ea, quæ sub cœlo est, deleatur memoria tua; & non inueniatur in libro XV.

q γῦς δράς alias Sigarem. alias Gizarem. r alias scutum salutare. s al. columna. t Παυλῶν-ος. * De Paullona, Arduandro, &c. Ephræm discipulis, q a fide defecere, vide Sozomen lib. 3. cap. 15. Niceph lib. 9. cap. 16. v al. & prædonum omnium prædam cogis. x al. Columna enim sedis huius, quam tu deseruisti, prodigium ostendet in corpore tuo. y Ἀρουανδρὰν. al. Ἀρουανδὰν. & al. Ἀουαδάς.

libro viuentium: quoniam dereliquisti vinum vitæ,* Christi nimirum sanguinem, & panem cælestem, hoc est, corpus Christi, ac Saluatoris nostri: & comedisti cibum victimarum contaminatarum, & bibisti * vinum peccatorum, fel turbidum. Verbum Dei, ac Filius Patris, in quem os tuum impium maledicta coniecit ac blasphemauit, acuta atque subtili inquisitione exquirat à te exprobrationem atque contumeliam in se factam: similiterque ex omnibus hæreticis, Arianis inquam, & Manichæis, Catharis, & Ophitis, Marcionistis, & Eunomianis, & Euchitis, atq; Cauchitis; Paulianis, & Valentinianis, Vitalianis, & impuris * Borborianis: reliquisque omnibus nefarijs, qui * ligna venerantur, & lapides, Solem item ac Lunam, cuiusmodi etiam sunt Augures, & Astronomi, qui diuersimode separati sunt aduersus sanctam maiestatem puræ & immaculatæ Trinitatis, Patris, & Filij, & sancti atque viuifici Spiritus.

* al. Dei. * al. fæcem. Hæreticorũ catalog. * Forianis, Alga.

* al. qui lignis sacrificant atque lapidibus, Solis item ac luna: &c.

XVI. Benedictvs, qui catholicam ipsius elegit Ecclesiam, veluti sanctam agnam, quam lupus corruptor non contriuit; & immaculatam columbam, quam non est assecutus qui eam persequebatur, vt eliderét atque deleret astutus ac * callidus venator accipiter. Nam poculum in manu Domini est, vini fæculenti: & ex eo bibunt cuncti Apostatæ Christi, diuisores sanctæ, & * omni principio carentis Trinitatis, & veritatis hostes, Iudæorum inquam genus, cum bibissent, euomuerunt, crudeliterque impetum aduersus Saluatorem nostrum IESVM Christum fecerunt. & nihil mirum: nam rabidus canis furore atq; insania percitus, etiam proprium mordet Dominum: quemadmodum & Iudæi fecerunt, & adhuc * faciunt, ac quasi rabie quadam agitati, suum diffamant & blasphemant Dominum. Nos vero * glorificemus superexaltatum Deum vniuersorum: cui appropinquare nequeunt Apostatarum * posteri. Si enim ipsis fuisset aliqua opinandi ratio, quod etiam peccatores in cælum ascendere possent; omninò dissentientes etiam ibi discordiam seminassent, in domo, inquam, pietatis, in cælestibus tabernaculis: quomodo antiquis temporibus, horum maiores in * terra Chaldæa per turris ædificationem omni studio in cælum ascendere contendebant, & delapsi ceciderunt, à gratia repulsi, inaniter ac frustra inique agentes: atque ideò etiam confusæ, & disiunctissima separatione diuisæ sunt omnium ipsorum linguæ. Si igitur illos, qui istud mali conati sunt, adeò vehemens inuasit calamitas, cùm vellent ascendere in * locum atque regionem supercælestium Sanctorum, ac vigilantium diuersorium; & merces eorum ita apertè in ipsorum capita recidit: quomodo non magis condemnabuntur, & supplicio digni censebuntur, qui Apostasiæ separationem disseminare cogitant in cordibus mortalium, aduersus Deum Patrem, & vnigenitum ipsius Filium, & Spiritum sanctum? Meis igitur præceptis, atque doctrinæ sedulò operam dantes, vt mei discipuli, * à Catholica ne desciscatis fide; quam & ipse à teneris annis acceptam, immobilem atque inconcussam seruaui: neque ab illa in aliquo dubio ac schismate, deflectatis. Si quis verò dubitauerit, aut contra Deum, sanctamque eius Ecclesiam impingens ac diffluens, separatus fuerit; spirans adhuc & viuus in infernum detrudatur: & particeps hæreditatis maledictionis Caim reddatur, gemensque ac tremens sit super terram. Et quicunque Patre Filium minorem fecerit; inhumatus, & absque sepultura ipse etiam viuus in terram pariter descendat. Si quis verò aduersus Spiritum sanctum dissenserit; talis in iudicio misericordiam non obtineat. Et si quis [b] aduersus Catholicam Ecclesiam sese extulerit; leprosus fiat, instar dementis ac stulti Giezi. Quicunque porrò rectam intelligentiæ fidem dereliquerit; constringatur iniquitatis funiculo proditoris Iudæ. Quam enim ego accepi fidem, * hanc à sanctis didici Apostolis: ipsique cùm eam à Deo percepissent, omni creaturæ prædicàrunt. Intolerabilis ergò, & euitanda summopere iniquitas est, in Deũ blasphemia: cuius vos escam atque illecebras fugite apertè, ò mei discipuli. Siquidem in Deum vniuersorum, apostasiam is prædicat; qui * blasphemat, & fundamentum verbi fidei emouet. Nosque graui seruitute * oppressi à morosa carne, erigere nos facilè nequimus.

Psal. 74. Gen. 11. Gen. 4. 4. Reg. 5.

* ἀκατάρχου. * al. μονογενοῦς, id est, quæ sola imperat & regnat, ac dominatur, &c. * al. patiũtur. * al. glorificabimus. * ἀπόγονοι. * alias in Chaldea turris ædificatione. * al. in chorum sanctorum cælestium, &c. * A Catholica fide nõ recedendũ, admonet. * Contra impios hæreticos

* al. eam ab Apostolis sanctis retinere didici. * al. blasphemiis effertur. * δουλαγωγούμενοι ὑπὸ τῆς ὑποδύσ̃ου σαρκός.*

XVII. Ne ergò peccatis peccata cumulemus. Expectationem autem habeo spei in hoc, & consolationem dilectionis coram Domino, quòd nullatenus Dominum in tota vita mea maledictis incesserim: & sermo * stultus non prodijt ex labiis meis. Eos enim, qui oderunt te Domine, perfectè odio habui: & inimicos tuos prorsus abominatus sum. Verborum meorum memoriam, fratres mei, vestris insculpite cordibus: nam & eorum ab initio auctor mihi exstitit Deus. Et hæc vobis in Deum sit * exercitatio: vt scilicet vigilias assiduas, psalmodiasque, ac ieiunia, & fidem diligatis: & semper Dominum * omnium, & Saluatorem nostrum Iesum Christum speretis atque exspectetis.

Psal. 138. * al. insipientia. * γύμνασιον. * al. vniuersorum.

XIIX. Habere nos præterea cum charitate, oportet etiam hospitum ac peregrinorum suscipiendorum curam. Nam qui peregrinum suscipit, planè is * Deum ipsum suscipit. Videte ergò, ne quis peregrinum talem dicat: sed quilibet potius vestrum, eum vt proprium appellet membrum. Et circa fidem maximè estote constantes, cauentes vobis ab aduersarijs, iniquitatis, inquam, operatoribus, & vaniloquis, & seductoribus. Quod quidem etiam Apostolus dicere atque docere non neglexit, vbi sic loquitur: Scitote, quod post discessionem meam intrabunt ad vos lupi * graues, non parcentes gregi; loquentes peruersa, vt * auellant discipulos post se. Et alibi in Euangelio, dicit Dominus: Qui veniunt ad * vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem ipsi sunt lupi rapaces: verba quidem, inquit, dulcia habentes, cor autem plenum felle & amaritudine. Et veste quidem induti sunt lugubri, cùm sint ipsi discipuli ab initio, inuidentis nobis Diaboli: quapropter & illius sunt * zizaniorum semina. Omni igitur studio atque diligentia vobis cauentes, fugite istorum consuetudinem. Clarum autem vobis huius do [c] exemplum, charissimi, de pagano ac rustico: qui, si consistens inueniatur in loco regio, licet etiam nihil mali atque absurdi visus fuerit perpetrasse; nihilominus velut temerarius dedecore afficietur, & in iudicium adductus examinabitur secundùm leges, tanquam peregrinus nimirum talis loci.

Mat. 7. Mat. 7. 13.

Hospitalitas commendatur. * al. Christum. Alter locus. * vulg. rapaces. * vulg. abducant. * al. intrabunt. * al. Zizania absque (semina) * Ab exemplo alicuius rustici.

XIX. Ne igitur simul cum illis sedeatis in concilio vanitatis eorum, & ne inuestigetis semitam cogitationis ipsorum. Parum * enim interest, an cum dæmone quis habitet, an cum viro Apostata, & desertore iniquo: adiuratus enim dæmon, præ timore aufugiet; cum ibi permanere nequeat, vbi Christus aduersus ipsum nominatur. Tu porro ô homo, cum foris in Christi corpore sis; si intus quoque in spiritu ipsius es perfectus homo * Dei es. Quoniam vir qui non accepit baptisma, similis est domui cuidam præparatæ Regi, quam nullatenus Rex habitauit. At si iniquum & infidelem adiuraueris; dupliciter hic sua malitia vtetur: neque quidquam de sua insania remittet. Adiurari autem magis possunt impuri dæmones, quàm persuaderi iniquitatis filij. Siquidem dæmones Filium Dei confitentes, dicunt: Tu es Christus Filius Dei. At principes & prædicatores Apostasiæ, Iudæi, * inquam, & Pauliani, impij & Christum oppugnantes pertinaciter contendunt, referuntque ipsum non esse Filium Dei. Et vide effrænatos atque acerbos eorum mores. Auctor ac princeps Apostasiæ ipsorum, exclamat, & dicit: Quid nobis, & tibi, Iesu Fili Dei? Et ipsi assiduè negant. Si ergò fieri potest, vt sterilis salix [d] in loco arido & sicco germinet: fieri quoque poterit, vt aliquando Apostata erudiatur. Nam elatæ mentis consilia, & sensus humiliabuntur, sicut prophetæ videtur Esaiæ, prædicanti: Omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas

Mat. 4. Luc. 4. Luca 8. Alias 8. Esa. 40.

Hæretici vt vitandi. * al. nihil enim interest. * al. Christi es. * al. Pauliani tum Iudæi, impij & oppugnatores Christi.

XX. Si igitur Salix sterilis in aspreto quandoque germinabit; etiam propheticus nobis sermo confirmabitur: & [d] A lun lk

plura atque maiora ijs, euenient. Et a accedent prædones & iniusti ad discendam veritatem. Sicut autem coruus nequit vnquam fieri albus: & si hic inalbuerit, etiam malus efficietur bonus; & accedens, quod bonum est addiscet. Contigit verò interdum, vt hyberno tempore, decidente niue, coruus b aliquandiu albus visus fuerit, licet alias sua natura is obscurus ac niger esset: simulatque enim sese ad volandum incitauit, totamque à se niuem excussit, eodem quo antea colore videntibus apparuit. Similes * quoque huic sunt peccatores: quippe qui, cùm ad breue tempus compuncti ostenderint c temporarios pœnitentiæ fructus, futuri iudicij verba formidantes, eò quod in tempore atque proposito compunctionis eorum stabiles non permanserint, paulò postea quasi omnium obliti, iterum ad pristinum vitiorum locum abripiuntur.

a al. Et accedens spōte iniusti ad cognoscendam viam veritatis. b al. quandoque. * Simil. a. c alias temporaria.

A V D I T E instituta atque præcepta mea, ò discipuli mei, d eaque semper memoria tenete: neque à via veritatis XXI.
e recedatis: neque traditiones & admonitiones meas declinetis. Cum autem bella audieritis, & tumultus in creatura; scitote, quod in ianuis adsit finis: & spem ideò vestram firmiter constanterque retinete. Scriptum enim est, fore vt cuncta fiant, quæ in Scriptura dicta sunt. Nam cælum (inquit) & terra pertransibunt: iota autem vnum, aut vnus apex de lege præterire non poterunt: quemadmodum Dominus & magister noster per temetipsum iurauit & dixit. Nostis autem ipsum veracem esse, & nunquam mentiri. Vt ergò adstare queamus incorrupto & immutabili iustissimæ * sententiæ iudicij demus seriò operam, vt nosmetipsos per bona opera perfectos, atque integros in patientia assiduè reddamus.

d al. & mei semper memineritis. e al. excidatis. * Dispensatiuæ.

Mat. 24. Luc. 21. ibid. & Matt. 5. Ibidem.

I N T E R E A verò dum ista cum lachrymis sanctus ac beatus vir præciperet atq; mandaret, & totius ciuitatis multitudo circumstaret ac fleret, mulier quædam nomine Lamprotate, magni Ablabidis filia, semota hinc inde virorum & mulierum turba, procidit ante pedes eius, & dixit: Per Deum tuum, quem à iuuentute tua, vsque ad senectutem dilexisti, permitte mihi ancillæ tuæ, vt exiguum loculum, sicut præcipiendo adiurasti nos, facere possim, in quo venerabiles Reliquias tuas recondam. Ille autem suscepto atque probato propositi illius feruore, dixit ad illam: Mulier, vade: fac f quemadmodum tecum proposuisti: & alias hoc facere volentes, ne impedieris. Ex marmore autem, caue monumentum mihi feceris: nihil enim mihi vana gloria proderit. XXII.

Sequentis non ab Ephræm in suo Testamento relata, sed a discipulis post ipsi' obitū verbis Testamenti attexta sunt. f aliàs fac quæ decreuisti.

M A N D A T V M porrò hoc g breuissimum tibi impono, quód, vide vt serues: Ne prorsus h in lecticis sedeas. neq; enim pium i est, ac sanctum, neque licitum, vt homo ad gestamen mulieris suas ceruices reclinet; & satellites suis humeris circumferant eam, b quæ nobis interitus ac mortis causa fuit: siquidem Christum, ad cuius adorationem accedis, ipsum iugo subijcis. An non legisti, vel audisti, quod omnis viri caput sit Christus? Et cùm quidpiam alicui metiris; memento resurrectionis vniuersalis, & actionum nostrarum retributionem ibi nobis futuram à Deo. Nam in qua quis mensura emensus fuerit, eadem remetietur illi. Quin & ipsum fortè Deum audisti dicentem: Vnumquemque secundùm vias vestras, & iuxta studia vestra, iudicabo vos, domus Israel: viuo ego, dicit Dominus. XXIII.

g al. grauissimum. h ἐν φορείοις i al. pium ac fas est. b Allusio fit ad Euam.

1 Cor. 11 Mat. 7. Luca 6. Ezec. 18

T V N C iurauit puella coram circumstante populo, dicens: Per Deum, cui constanter à iuuentute tua vsque ad senectutem inseruijsti, in posterum non ingrediar lecticam: & non subibit homo amplius gestaturus lecticam meam. Quod si mentita fuero, veniat in eadem hora, romphæa resolutionis atque euersionis in iuuenture mea: & l in futuro igne, portio mea cum impijs computabitur. & si mandata tua transgressa fuero; in exemplum proponar coram tota Dei Ecclesia. XXIV.

l al. & in æterno gehēnæ igne cū iniquis computetur portio mea.

B E A T V S autem vir respondens, ad illam dixit: O filia, priusquam deficiam ac moriar, benedicam tibi secūdùm propositum atque desiderium tuum. Nō deficiat ex semine tuo, Sanctorum doctrina vsque in secula. Cùm venerit Christus ad mutandum cælum & terram, ipse memoriam tuam in libro m vitæ inscribet in regno cælorum. Et pax Dei, quæ Sanctos sertis coronat immaculatis, in vocatione præmium tibi largiatur, secundùm cor tuum. Quoniam Deo & Patri conuenit gloria, & vnigenito Filio adoratio, & Spiritui sancto maiestas atque magnificentia, ante omnia secula, & nunc & semper: & in generationum generationes, per infinita secula seculorum, Amen. XXV.

E T hæc, ac plura his alia dicens, n animam Deo reddidit. Defunctusq; est Beatus in Domino, in optimo vitæ statu: & factum est ipsius corpori, sicut suis ipse mandauerat discipulis, ad gloriam Dei omnipotentis, Amen.

m al. libro viuentium, in regno cælesti inscribet. n al. emisit Spiritum.

S. P. N. EPHRÆM * SYRI, NARRATIO AD MONACHOS, DE SVA CONVERSIONE.

* al. Ephr. ad Monachos de seipso.

INTERPRETE ET SCOLIASTE DOCT. GERARDO VOSSIO, QVAM HABES TERTIO OPERVM EIVS TOMO.

S A N C T V S Abbas Ephræm, accedentibus ad ipsum fratribus, de seipso vtilitatis causa enarrauit, dicens: Quando adhuc puer essem, incompositis moribus exstiti. Quodam igitur die, parentes mei in suburbana, extra ciuitatem miserunt me: quò dum abirem, reperi per viam in medio Syluæ iuuencam vnam, ferentem vterum, pascentem; erat autem pauperis cuiusdam iuuenca. Acceptis ergò lapidibus, persequi cœpi iuuencam, per syluam. Tantopere autem c eam insecutus sum lapidibus, ad profundam vsque vesperam, erat enim vicina partui, quousque in terram caderet, in interiores partes syluæ, & postremum pedum crepitum ederet: relicta igitur illa mortua secessi, noctuque feræ deuorarunt eam. Obuiam autem d in eadem sylua habui pauperem, cuius erat iuuenca, quærentem illam; qui me interrogabat: Fili, nonne sæpe occurristi iuuencæ prægnanti, in sylua ista? Ego verò non solùm non respondi ipsi, sed etiam contumelijs illum per summam iniuriam oneraui. I.

Gerar Vossius in scholijs suis dicit hæc verba. Sanctus Abbas, &c. vsq. Quando adhuc, &c a piis ad narrationē hanc post eius obitū apposita esse: quod probat ex Græco MS. exemplari Cryptafer. c Proprii facti atque peccati confessio d Nota hic, quæ superius in Testamento S. Ephræm dicta sunt, scilicet, se nemini maledixisse, neminem in vita læsisse, intelligenda esse post conuersionem.

A C C I D I T autem post mensem dierum, vt me iterum parentes mei ad suburbana mitterent: Cùm igitur irem, aduesperascere mihi cœpit, dum adhuc essem in via. Inuenerunt autem me pastores ouium in sylua, & dixerunt ad me: Frater, quò pergis hora ista? Ad quos ego: parentes mei vsque ad suburbana me miserunt, & eò proficiscor. At illi: Inclinata iam est dies, & aduesperascit, quare huc ad nos diuerte, & apud nos quiesce, manè reliquum viæ perficies. Vt ergò secessi ac mansi apud eos, nocte illa in caulam feræ irruerunt, quæ gregem per syluam dispersserunt. apprehenderunt autem me Domini gregis, obijcientes quod ego fures induxissem, qui gregem ouium inuasissent, dispersissentq;. Mihi verò neganti, & iuranti nullam in me culpam residere; non crediderunt, sed perstiterunt dicere, quod ego suffuratus essem, dispersissemq; illorum oues. II.

DEMVM

III. Dimvm ergo me cubito ligatum tradiderunt Prætori, qui me detrudendum mandauit in carceres; vbi duos viros vinctos reperi, quorum alter falso insimulabatur homicidij, alter vero adulterij. Peregi autem in carcere dies quadraginta; post quos, mihi dormienti astitit adolescentulus quidam, aspectu terribilis, ad me placida voce dicens: Ephræm, quid in isto agis carcere? Ad quem ego: Domine, aspectu tuo ita sum perculsus, vt omnes me vires deficiant. Ad me autem adolescentulus: Noli timere, sed dic mihi caussam tuam. Sumpta igitur maiori ex mansuetis illius verbis fiducia, cum multis lachrymis dixi ad illum: Domine[a] Domine, missus sum à parentibus meis ad suburbana, & me vespera oppressit in via; inuenerunt autem me pastores ouium, qui me apud se detinuerunt: eademque nocte ouile inuaserunt feræ, quæ vniuersum gregem disperserunt.

Ephræm Prætori traditur, & incarceratur. Visio atque apparitio in somnis, Ephræm facta.

[a] Ephræm seipsum reprehendit. & confitetur peccata sua.

IV. Tenvervnt autem me domini ouium, obijcientes, quod fures ego adduxissem, qui gregem ouium suarum inuasissent, dispersissentque. Quare vinctum me tradiderunt Prætori. Ego autem insons sum Domine, & illi iniustè me calumniati sunt. Atq; ille vultu subridens: & ego, inquit, te culpa vacantem noui, quod ad hoc attinet, illamq; mere calumniam esse. Scio tamen quid paucis ante diebus egeris, quomodo lapidibus insecutus sis iuuencam pauperis viri, eamque occideris. Intellige ergo, non esse iniustitiam apud Deum: sed iudicia Domini abyssus multa. Et vt cognoscas viros quoque istos, qui tecum detinentur in carcere, extra culpam esse in eo, super quo accusati sunt, & in vincula coniecti. Verum interroga illos, & intelliges illos non intempestiue vinculis istis detineri: vt scias quod iustus sit Dominus, & iustitias dilexit. Et hoc referens, qui mihi apparuit adolescens, euanuit. Mane autem facto, vocatis ad me viris, qui mecum in carcere erant, dixi ad illos: Fratres, ob quam causam inclusi estis carceribus istis? Respondit autem vnus ex illis: Ego homicidij crimine implicor, verum huius culpa vaco. Et alter: Detineor, inquit, caussa adulterij, & huius quidem sum criminis expers.

Psal. 35. Psalm. 10. Caussa incarcerationis captiuorum.

V. At ego ad ipsos plane. Verum quænam sunt à vobis grauia commissa peccata, ob quæ permissi estis à prouidentia hisce criminibus & accusationibus implicari? Cui alter ille, qui ob homicidium detinebatur? Verè ego vobis peccatum meum enuntiabo: Ante paucos hos dies, pertransibam pontem fluuij extra ciuitatem; alij autem duo viri post me veniebant, inter quos suborta est contentio, atque adeo ad manus ventum est. cumq; alter in alterum [*] inualuisset, deiecit illum ex ponte desuper in fluuium, & abijt. Cumque ego pertransirem, potuissem illi manum præbere, & extrahere eum ex fluuio, ne moreretur: At illo vociferante, & opem meam cum multis lachrymis implorante, vt illi manus porrigerem: ego nolui, sed illo relicto, abii. Vt autem multum diuque luctatus esset, nec aqua exire posset, sustulit illum vnda fluuij, & perijt, me adstante & inspectante. Istud meum est peccatum, & certo scio, quod illius caussa permisit me Deus calumnijs premi, & in carcerem istum detrudi: Non enim est iniustitia apud Deum. Dixit vero & alter, qui accusabatur adulterij: Commemorabo & ego peccatum meum: Ante duos hos annos, res contigit eiusmodi: Erant duo fratres milites, quibus magna obuenerat à parentibus hæreditas, quam cum nondum inter se diuisissent, illorum soror vidua eam partem requirebat, quæ ad se pertineret: Fratres autem cum nollent ei quidquam dare, caussam quærebant, qua illam possent de patrimonij possessione deijcere; ac proinde calumnijs ambo sororem propriam obruere studebant, quod in fornicatione vixisset, asserentes se istius rei testes habere. At puella iureiurando affirmabat, se illius consciam non esse, quod obijciebatur. Istis vero adseuerantibus se rem eam probaturos; conuenit inter illos in præsentia testium, vt si eam de fornicatione conuicerint, protinus eam hæreditate ac patrimonio paternorum bonorum excludendam. Venerunt ergo ad me fratres ambo, rogantes vt me ante faciem sororis sisterem, eamque testimonio meo simul cum ipsis premerem adque conuincerem de fornicatione, reuera per ipsam commissa, & quod illius conscius essem, vt posset exhæredem illam paternorum suorum bonorum, & patrimonii facere; & dabimus, inquiebant, tibi quinquaginta numismata. Ego autem accepta conditione, me ante faciem puellæ constitui, mihique vere de facto illius constare, quod scortata esset, asseueraui, licet verum non esset; & sic eam bonis paternis eiecimus, & exhæredem patrimonij sui declarauimus. Atque hoc meum est peccatum, quod commisi. De adulterio autem, cuius nuper accusatus sum, & cur hoc in carcere detineor, non habeo culpam.

Accusatio, & reprehensio sui ipsius. [*] al. prensasset. 2. Par 19. Iniusta calumnia. Falsa ex subornatione accusatio, & exhæredatio puellæ innocentis.

VI. Dixervnt autem ambo ad me: At tu frater, quam ob caussam, in istos coniectus es carceres? Atque ego ad illos: Ante[b] duos hos menses, miserunt me parentes mei ad suburbana extra ciuitatem, & quia ad vesperum inclinabat iam dies cum adhuc essem in via, detinebant me pastores ouium, vrgentes, vt manerem apud eos. Nocte vero illa, lupi oues adorti, vniuersum gregem dissiparunt. Domini autem, allegantes quod ego fures subornassem, qui raperent atq; dispergerent oues gregis; me apprehensum, ac vinculis constrictum, tradiderunt Iudici. atque hæc est caussa, cur isto carcere detinear. At viri ad me: Numquid aliquando delictum aliquod ipse commisisti, propter quod diuina prouidentia te permiserit in eiusmodi deuenire periculum, & in istum detrudi carcerem? Ad quos ego: Ipsam rei veritatem vobis aperiam dicamque quid egerim: Multum cum essem instabilis, ac dissolutus per peccata mea, missus sum quodam die in suburbana nostra à parentibus meis: quò pergens, offendi quandam iuuencam prægnantem in pascuis syluæ, arreptisque lapidibus insequi eam cæpi per syluam, & tam diu quidem eam lapidibus sum insectatus vsque ad vesperam, quoad illam in interiores recessus syluæ conieci: erat autem partui proxima, quare cecidit ex cursu, & animam supplodendo pedibus efflauit. Erat autem iuuenca pauperis cuiusdam viri, quam vt iam vidi mortuam, reuersus occurri in via pauperi illi, cuius erat iuuenca, flenti, eamque quærenti. Atque ego interrogatus ab illo, numquid iuuencam suam vterum gerentem alicubi vidissem? non solum non respondi, verum etiam contumelijs illum quam plurimis onerani: & istud peccatum est, quod commisi.

[b] Ephræm de seipso, & caussa incarcerationis. Confessio, & reprehensio sui ipsius. Peccatum Ephræm.

VII. Postridie autem iudice pro tribunali sedente, constituerunt coram illo tripassalum, & quæcunque alia tormentorum genera: iussitque nos subiici quæstionibus. Ingressi sunt igitur carcerem apparitores, & nos ferreis eculeis constrictos, & toto corpore alligatos obtulerunt iudici. Prætore autem mandante vinctos adduci; primum illum, qui homicidij accusatus fuerat, vestibus nudatum adduxerunt in medium conspectus omnium, catena ferrea ligatum. at Prætore interrogante illum, vt veritatem confiteretur, antequam tormentis subijceretur, ac quomodo homicidium illud commisisset? Constanter dixit se culpa vacare, & plane innocentem in eo, cuius accusatus erat. vnde iussit illum tormentis subijci. Cum autē diutius in tortura fuisset, apparuissetque eius innocentia, mandauit Prætor ipsum liberari. Deinde imperauit adduci secundum, qui delatus erat ob crimen adulterij; quem etiam vestibus exutum, mutato habitu produxerunt in medium. Quo facto, ingens[c] timor ac tremor inuasit me, præsertim cum certum tenerem, quod & ego prorsus in medium producendus forem, sicut & cæteri. Vnde demum plorabam atque tremebam, ac præ nimio timore animum deijciebam. Astantes vero populi atque apparitores, me tremebundum simul ac lachrymabundum conspicientes irridebant, cum dicerent: Quid[d] ploras puer? quando scelus admittebas, non metuebas; iam flere vis, quando nihil proficis? Noli timere. Iam iam & tu in medium proditurus es. Ego vero verba ista audiens, amplius liquefacta est in me anima mea.

Tripassalum. Reus in obiecto crimine repertus innocens. [c] Ephræm magno timore corripitur. [d] Ephræm inter metū ac lachrymas, adhuc irridetur.

IIX. Altero autem iam quæstionibus torto, ac innoxio reperto, prætor censuit eum absoluendum; me interim vinculis ferreis constricto, eiusque iussu in carceres detruso, vbi solus alios quadraginta peregi dies, & adducunt apparitores in eundem carcerem tres alios viros vinctos, quos compedibus cum obstrinxissent, recesserunt. Egi autem cum viris

illis in carcere dies alios triginta. Contigitq; rursus [a] assistere eum mihi secundùm quietem, qui anteà adhuc apparuerat, & dicebat ad me; Quid est Ephræm? Interrogasti viros illos, quos reperisti in carcere? Atque ego ad illum: imò verò Domine, retulique ei cuncta, quæ à viris illis mihi dicta erant. Et ipse ad me: Cernis [b] iustum iudicium Dei. Vt autem cognoscas, qui tres illi sint, qui tecum hodie inclusi sunt carceribus: Duo ex illis sunt, qui falsò sororem propriam fornicationis accusauerant, eamque sic paterna sua hæreditate spoliauerant, sicut & tibi recensuerunt. Alius verò est, qui hominem præcipitauit in flumen, vbi etiam interijt, vti ab eodem tibi relatum est: & hæc dicens, à me recessit.

IX. MANE autem [c] iam facto, vocatis ad me tribus illis viris, qui eodem mecum detinebantur carcere, rogaui eos, vt reuera mihi causam edicerent, ob quam in carcerem istum coniecti essent. Et duo fratres ad me: Crede domine frater, nos ob nostra detineri peccata; & alter quasi cædem fecerit, alter quasi adulterium commiserit, verùm innocentes ambo sumus. Tertius autem; & ego, inquit, causa peccatorum meorum ob cædem patratam hic detineor. Atque ego ad illos: Veréne homicidiorum rei estis, aut falsò accusamini? Et illi ad me: Omnino domine frater, ob nostra peccata: [d] sed in eo reperimur innocentes, cuius accusati sumus. Ego verò cupiens certior fieri, num vera essent, quæ dixerat ille, quæ in somnijs apparuerat: dixi: Fratres, num alia quæpiam à vobis prius commissa erant crimina, vt iusto iudicio ad extremum in graues hasce accusationes incideritis? Duo autem fratres dixerunt: Crede frater: Soror [e] nobis vnica est vidua, pia admodum ac Deum timens, quam cum paternæ cuperemus hæreditate spoliare, falsò adulterij criminis eam accusauimus: subornaueramus autem & falsum testem aduersus sororem nostram, & sic ipsam hæreditate priuauimus. Alius vero, & ego, inquit, [f] cum alio quodam flumen præteribam; & dum pontem transiremus, contentione inter nos oborta, è sublimi pontis eum præcipitaui in flumen, & perijt. Ego autem cuncta ipsis, quæ mihi acciderant, enarrabam; & quæ de duobus viris in carcere repertis cognoueram, quorum alter quidem aduersus sororem, falsò deposuerat: alter autem manum illi non præbuerat, quem in flumen præcipitauerat, ne moreretur, cùm saluare eum potuisset ex aqua. Quæ viri illi [g] audientes, magno timore correpti sunt, iustumq; Dei iudicium suspexerunt, & collaudârunt, dicentes: Vnus est Deus, qui facit mirabilia solus. Cæterùm flere cœpimus, magna cum anxietate finem expectantes. *Psal. 71 & 76.*

[a] Alia apparitio Ephr. facta, & cum eo collocutio
[b] Iudicia Dei iusta.
[c] Inquisitio causæ incarcerationis cæterorum
[d] Homines licet innocentes videantur mundo, Deo tamé semper non item.
[e] Manifestatio occulti criminis, ob quod sequitur punitio.
[f] Punitio alterius criminis occulti
[g] Iustum Dei iudicium agnoscitur

X. POSTRIDIE ergo iudice pro tribunali publicè coram populo sedente, omnibusque iterum tormentis ante eum constitutis, iussit nos in quæstionem adduci. Intrantibus autem [h] tortoribus in carcerem, catenisque ferreis collo nostro impositis, traxerunt nos per medium ciuitatis, vt nos iudici sisterent. Tota autem ciuitas eò confluxit ad spectaculi necessitatem. Vnde iudex mandauit duos illos fratres nudatos adduci in medium: at lictores cùm eos exuissent, & composuissent, in quæstionem adduxerunt; vtrumque nostrum coram illis, qui iam torturæ subijciebantur, statuentes. Ego verò [i] eiusmodi cernens horrorem, flebam. Et ministri ad me: Crede puer, dicebant, quamuis istud alia vice euaseris illæsus; modò non sic euadere poteris, sed tormenta ista, quæ vides, hodie experiri cogeris. Atque ego hæc audiens cernensque, animo vehementer consternatus sum, & expaui: Iussu autem iudicis, ad gyrum rotæ appensi fuerunt duo fratres: quibus per complures horas excruciatis, tandem etiam fraudem atque iniuriam, quam [k] propriæ sorori intulerant, confessi sunt, seque ambos adulterij ac homicidij reos esse. Iudex [l] autem sententiam aduersus eos tulit, vt amputata manu eorum dextera, adhuc in furcam adigerentur. Atque ab his accepta sententia, mandauit iudex & alium quæstionibus subijci, quo nudo adducto, eum ad [m] rotam appendi & torqueri iussit, eoque aliquandiu sic appenso, acriterque extorto, etiam homicidium est confessus, quod recens patrârat, ac quomodo alium hominem in flumen præcipitasset, vbi perijt. At iudex aduersus eum sententiam pronunciauit, vt ambabus amputatis illi manibus, poneretur in furca, qui dum sententiam accepisset, dixit iudex: Exuentes iuuenem, producite & eum in medium.

[h] Ad iudicium accersuntur rei captiui.
[i] Ephræm viso torturæ in aliis spectaculo, commoueri, ac flere incipit.
[k] Confessio proprij criminis
[l] Sententia in reos lata
[m] Rota tormentum.

XI. MINISTRI autem detractis mihi vestibus, [n] laceris me pannis induerunt, & sic me nudum ad iudicem adduxerunt. Ego autem amarè flebam, [o] & Deum inuocabam, dicens: Domine omnipotens, salua me ex ista necessitate, vt dignè fieri queam monachus, & tibi inseruiam. Prætor autem mandauit ministris, vt me quatuor ex partibus distentum loris, boum neruis cæderent. Vnde assessor prætoris, ad ipsum: Domine, reseruetur iste si placet, in aliud iudiciū; quoniam & iam tempus est prandij. Prætor autem me ferreis constrictum [p] vinculis reducendum curauit ad carceres, vbi solus egi alios viginti quinque dies. Exhibuit [q] autem se rursus tertiò, qui mihi in somnis visus erat adolescēs, & dixit mihi: Quid est ò Ephræm? certusne iam es, quod iusto iudicio Deus mundum gubernet, & iniustitia apud ipsum non est? At ego ad ipsum: Imo Domine, certior sum factus, quod mirabilia sunt opera Domini, & inperuestigabiles viæ eius. Cœpi autem multis cum lachrymis obsecrare eum, dicens: Fecisti Domine magnam hanc iustitiam cum seruo tuo, & in visione tua consolatus es infirmitatem meam: Miserere mei famuli tui, & [r] educ me de carcere isto, vt merear fieri monachus, & inseruire Domino Christo. Ipse autem vultu subridens, dixit mihi: Adhue semel examini subijcieris, & dimitteris. At ego rursus ad ipsum: Domine [s] pertimesco minas iudicis, ac plagas reformido. Ipseque iterum subridens vultu, ad me: Oportebat, inquit, te quidem modestum esse, neque detrudi in istum carcerem: sed quando ob immodestiam tuam huc intrasti, quid possum tibi præstare? Verumtamen ne timeas, non multis subijcieris. Veniet alius [*] iudex, qui te liberabit. Et hoc dicens, recessit. *Eccl. 11. Rom 11.*

[n] Ephræm laceris indutus pannis, iudici sistitur.
[o] Ephræm in suis angustiis, Deū implorat.
[p] Ephræm in carceres reducitur.
[q] Tertia in somnis apparitio Ephræm facta.
[r] Ephræm monasticam vitam proponit.
[s] Ephræm timorem prodit.
[*] al. Prætor.

XII. EGO interim multū [t] anxius hærebam, expectans quemnam tandem sortituræ finem essent res meæ. Post quinque itaque dies [u] aduenit alius iudex, qui erat familiariter versatus in domo meorum parentum: alter verò, cùm successorem accepisset, me solum vinctum reliquit in carcere. Peregit autem, qui aduenerat Iudex, in ciuitate dies septem, & interrogauit custodiæ publicæ præfectum, num [x] vincti detinerentur in carcere? Illoque respondente, quendam adolescentem certa de causa vinctum detineri: octauo die iussit comparari processum. Eoque pro tribunali sedente mandauit in quæstionem me produci. Apparitores autem [y] in carcerem venientes, imposuerunt collo meo catenas ferreas, & publicè me in iudicium abripuerunt. Iudice verò mandante, [z] me denudârunt, & laceris pannis cōtexerunt. Sicque me in medium statuerunt, ac iudici præsentârunt. Videns autem me iudex, agnouit: verumtamen ex legum rigore, vlterius inquisiuit. Et iam cognoscens, quod falsò accusatus detinerer, iussit me dimitti. Tunc ministri [a] solutis vinculis, quibus ligabar, redditisque vestimentis, atque ijs indutum, dimiserunt me. Ego autem præter expectationem saluatus, è vestigio, ac sine vlla mora in montem ascendi, ad magnum venerandumque Senem: ad cuius ego pedes procidens, enarratisq; ei cunctis, quæ acciderant, [b] assumpsit me in Monachum.

Porrò ista vobis vtilitatis ergô recensui Fratres: vt & vos eiusmodi audientes, vnanimiter mecum glorificetis Deum, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis peruenire. Ipsi honor & gloria, in secula seculorum, Amen. *1 Timo.*

[t] Ephræm anxius finē expectat.
[u] Aduentus alterius iudicis
[x] Inquisitio de captiuis.
[y] Ephræm in iudicium accersitur.
[z] Ephræm iterū iudici sistitur.
[a] Ephræm cognita innocentia liberatur.
[b] Ephr. Eremū petit, & fit monach[o].

* * *

VITA

VITA S. BRIGIDÆ VIRGINIS E SCOTIA, PER F. LAVRENTIVM SVRIVM REDDITA *paraphrasticῶs.*

An. 490.

I. VIT apud Hybernos vir quidam, a Duptacus nomine, genere Laginensis. Is ancillam b Brotsech (ita enim vocabatur) bonis præditam moribus emit: sed eius impudico captus amore, ad suam explendam libidinem a ea abusus est. Vbi autem coniunx illius animaduertit eam gestare vterum, magno animi dolore consternata, dixit marito: Eijce, & accepto precio vende ancillam hanc, ne meæ proles ab illius futura sobole profligentur & indignum aliquid patiantur. Accepit hoc grauiter maritus, & moras nectens, coniugis distulit votum. Accidit interim, vt duo episcopi sanctitate venerabiles, ad Duptaci venirent ædes: è quibus alter dixit eius vxori: Non te male habeat, quod ancillam vides tuis in ædibus, illius enim proles tuæ stirpi magno erit ornamento: At cum illa nihil de suo animi furore remitteret, compulsus tandem maritus, cuidam mago ancillam vendidit: in cuius domo quidam vir sanctus nocte orans, vidit puellæ Brigidæ imminentem globum igneum: idque mane illi mago indicauit. Fastidiuit autem b sancta puella cibos magi, & quotidie per vomitum sumptam escam reijciebat. Animaduertens id magus, ait: Ego homo impurus sum: porrò hæc puella plena est spiritu Dei, & idcirco non potest cibos meos capere. Itaque vaccam vnam dedit S. Brigidæ, cuius lacte à teneris annis victitans, bonarum rerum studijs se dedidit, pudicitiæ, & sobrietati semper intenta, atq; in dies virtutum capessens incrementa, adeo vt etiam signis c & miraculis edendis admirabilis haberetur. Pascebat autem magi vaccas, & quicquid ex lacte colligere potuit, d liberaliter in pauperes & inopes contulit. Vbi vero magus in magno vase parum butyri vidit, animo valde commotus est. Cernens hoc sancta Brigida, totam se conuertit ad rogandum Dominum, qui sua virtute vas illud totum butyro compleuit. Quo e miraculo obstupefactus magus, in Christum credidit, vaccasque duodecim puellæ donans, liberam illam cum matre ad Duptacum remisit.

1. FEB.
a Duptech Cogitosus.
b Brocca matrem Cogitosus vocat.
a De hac ex illegitimo thoro procreatione S. Brigidæ, neque de mago hoc, quidpiam Cogitosus.
b Nō potest ferre cibos magi.
c Claret miraculis. d Liberalis est in inopes. e Aliter hoc miraculum de butyro augmentato refert Cogitosus.

II. ILLA igitur ad patris reuersa domum, non valde grata ei fuit, quod auferret quicquid posset, & pauperibus clam elargiretur. Ea itaque re permotus Duptacus, obtulit eam regi emendam. Dixit autem rex Brigidæ: Cur tulisti gladium patris tui, & cum pauperi dedisti? Respondit Brigida: Ego vero Christo illum dedi. Et certe si & te dominum meum regem & parentem meum Deus à me peteret modò possem, ambos vos cum omnibus facultatibus vestris illi darem. Quibus auditis, rex ait Dupraco: Filia tua, vt video longe maior est, quam quæ vel abs re vendi, vel à me emi debeat: deditque virgini gladium, quem daret patri suo loco illius, quem abstulerat.

Pater eam vult vendere.

III. ACCIDIT deinde, vt ab amicis ad ineundum coniugium multis modis vrgeretur. Sed cum illi sorderent amplexus hominis mortalis & corruptibilis præ desiderio amore Iesu Christi sponsi immortalis, rogauit Dominum, vt turpem & deformem ipsam efficeret, atque ita ab eius appetendo coniugio omnes absterrerentur. Mox & audita est, & oculus eius crepuit, & instar aquæ liquefactus est. Tum vero permissum est ei nuncium remittere procis omnibus, & Christo se virginem consecrare. Itaque tribus assumptis puellis, abijt ad * Machillam episcopum, sancti Patritij discipulum: qui vt eam conspicatus est, vidit columnam ignis supra caput illius. Perlectis f autem precibus, Brigida virgo submittens caput, pedem altaris ligneum sua manu contigit, & mox lignum illud viruit, & oculus eius sanitati est restitutus, cum velum accepisset.

Abhorret a nuptiis.
Nihil de oculo Cogitosus.
* Maccam Cogitosus vocat.
f Accipit sacrum velamen.

IV. LONGVM est enarrare, quæ per illam Dominus efficere dignatus est in testimonium eximiæ sanctitatis eius; mira & stupenda opera. Coxit quandoque ceruisiam ex materia exigua, cum Pascha aduentaret: eamque coctam, per decem & octo vicinas distribuit ecclesias, ijsque omnibus per octo Paschæ dies abunde suffecit. Eodem Paschate quidam leprosus ab ea vaccam sibi donari petijt. At illa cum vaccam non haberet, sic ei locuta est: Vis rogemus Deum, vt te hoc lepræ morbo absoluat? Tum ille: Nihil vero est, inquit, quod ego magis velim & optem. Mox sancta virgo aqua benedicta corpus eius adspersit, & abscessit lepra, illeq; Deo, vt par erat, gratias agens, cum sancta virgine ad supremum vitæ permansit diem.

Parum ceruisiæ multis sufficit.
Curatur leprosus.

V. DVÆ virgines paralysi vexatæ, à S. Brigida aquam benedictam cum sale acceperе, ijsque vsæ sanas se viderunt, & in Dei laudes proruperunt. Duo Britones oculorum lumine destituti, leproso ministro illos ducente, ad ostia ecclesiæ eius peregre venerunt, eiusque precibus salutem sibi restitui precabantur. At illa iussit eos parumper expectare, cibumque in domo hospitali sumere, donec ipsa Domino pro illis preces offerret. Illi vero indignatione commoti, Tuæ, inquiunt, gentis ægros sanas, nos autem tanquam aduenas & peregrinos negligis. Illa audito hoc conuicio, exit ad eos, & aqua benedicta in illos adspersa, cæcis lumen, leproso corporis munditiam restituit.

Paralyticæ.
Duo cæci & leprosus.

VI. VIRGO quædam ab illa inuitata cùm mensæ assideret, S. Brigida dæmonem illi prope assidentem vidit. Ait autem virgo: Vellem & ego, modo possit fieri, videre illum. Non est isthuc, inquit Brigida, impossibile: sed prius oculos consigna tuos, vt eius adspectum ferre queas. Illa signo crucis munit oculos, videt satanam aterrima specie, immani & vasto capite, & per foramina & rimas omnes capitis flammas fumosque erumpentes. Tum Brigida, Loquere, ait nobis dæmon. At ille, Non possum, inquit, tibi loqui sancta virgo, nec tamen tua iussa contemnere, quandoquidem tu præcepta Dei non contemnis, & pauperibus ac infimis quibusque affabilem te præbes. Cur vero, ait S. Brigida, huc accessisti? Apud virginem hanc, inquit, demorandi mihi & spatium & opportunitatem præstat eius desidia & torpor. Conuersa ad virginem S. Brigida, Vide nunc, inquit, quem tam multis annis apud te foueris: atque ex illa die liberata est virgo ab illo nequam spiritu. Quædam mulier poma attulit sanctæ virgini Brigidæ: simul autem accedebant leprosi, stipem ab ea emendicantes. Iussit ergo poma illa dari miseris. At mulier id audiens, poma ad se retraxit, dicens: Non leprosis hæc mala attuli, sed tibi & virginibus tuis. Displicuit id sanctæ virgini, aitque ad illam: Non recte facis, dum hoc misericordiæ officium impedis. Itaque arbores tuas noueris æterna sterilitate damnatas. Abijt mulier, & ecce hortum suum, quem pomis plenum reliquerat, vacuum inuenit, & deinceps perpetuo sensit sterilem.

Arbores sterilescunt.

VII. FOEMINA quædam filium ex ipsa natum, ex episcopo Broone, qui S. Patrij discipulus fuit, concepisse se sceleratissime mentiebatur. Cum ille vero ab hac culpa alienum se affirmaret, S. Brigida mulierem accersiri iubet, eique dicit: Ex quo infantem hunc sustulisti? Respondit illa: Ex episcopo Broone. Mox sancta virgo ori eius signum salutaris crucis impressit, procacisque caput cum lingua intumuit. Porro S. Brigida infantis consignans linguam, ait: Dic nobis, infantule, quis est tuus pater? Stupenda res: aperit os infantis, qui quondam Balaam asinæ loquendi præstitit facultatem, atque paruulus, Episcopus Broon non est parens meus, sed deformis ille & vilis homuncio, qui in populo extremo sedet loco. Itaque omnes Deum laudant, & mulier agit pœnitentiam. Dæmoniacus quidam ad sanctam virginem adducendus erat. Vbi id sensit malus dæmon, in terram se posternit, dicens: Non me patiar ad illam adduci. Nosti, inquiunt, vbi illa degat? Equidem noui, ait, nec ibo illuc. Cum igitur hominem obsessum loco mouere non possent, miserunt quendam oratum sanctam Brigidam, vt ad liberandum miserum accedere non grauaretur. Venit illa, & cum procul adhuc abesset, eius præsentiam ferre non sustinens impurus spiritus, fugit ab homine.

Num. 22.
Infans loquitur.
Dæmoniacus liberatur.

IIX. FILIA cuiusdam principis Deo perpetuam vouerat virginitatem: sed pater inuitam compulit inire coniugium.

Vbi tempus nuptiarum aduenit, essentque iam instructæ epulæ, puella fugiens, ad S. Brigidam se recepit. Eam verò pater insecutus est: cuius equitatum vt vidit S. Brigida, signum crucis terræ impressit, & omnes illi cum suis equis instar statuæ mansêre fixi & immobiles. Sed patre resipiscente, & agente pœnitentiam, soluti sunt: porrò puella, relicto seculo, Christo se, vt erat pollicita, virginem consecrauit.

Multa edit miracula.

IX. Multos sancta virgo claudos, leprosos, dæmoniacos, varijsque affectos morbis curauerat, cùm ecce veniunt ad eam duo leprosi, cum lachrymis ipsam rogantes pro corporis bona valetudine. Orauit virgo pia, & cùm aquam benedixisset, iussit vt se inuicem illa aqua abluerent. Lotus vnus, sanus effectus est: qui cum diceret sancta virgo, vt socium lauaret, & ille suam iactitans sanitatem, alterius lepram contingere nollet, sensit mox diuinam vltionem, totoque corpore lepra percussus, socium suum vidit benè sanum & incolumem: siquidem illum sancta Brigida mundârat.

X. Vehebatvr quandoque curru sancta virgo, & auriga petebat copiam ducendi currum per agrum hominis cuiusdam, qui tum sepe illum muniebat. Quamuis autem S. Brigida aurigam iuberet discedere ab agro, cùm vir ille transeundi copiam negâsset, at tamē auriga cœptum vrgebat iter, sed repulsus est à viro, illius equos verberante. Porrò non dormitauit vltio diuina, quæ illum miserum & durum hominem repentè extinxit.

XI. Rogavit Duptacus, pater sanctæ Brigidæ, vt ad Regem Laginēsium accederet, & peteret vt gladius, quem iam supra diximus, ab illo rege datum fuisse Brigidæ, vt illum Duptaco daret, perpetuò posset apud ipsum Duptacum permanere. Abijt virgo sancta ad regem, & petijt non solum gladium, sed etiam vnius è seruis regijs manumissionem. Ait autem ad illam rex: Si ego tibi præstitero quæ postulas, quid mihi datura es? Respondit Brigida: Sj vis, vitam æternam dabo tibi, oraboq; Dominum, vt posteri tui semper regiam obtineant dignitatem. At ille, Vitam, inquit, quæ sub adspectum non cadit, non appeto: nec mihi curæ sunt filij, qui post me futuri sunt. Alia verò duo malim, vt mihi liceat in hac vita, cuius amore teneor, in multam ætatem degere, & quandocunque bellum suscepero, in eo victorem euadere.

Animus regis planè deditus huic mundo.

Etsi autem hæ preces hominis erant valdè huic mundo dediti, at tamen sancta virgo, Quæ petiisti, inquit, pro voto dabuntur tibi. Non multò post cum paucis ille contra multos pugnam initurus abijt, & cùm S. Brigidæ implorâsset patrocinium, ab hostibus victor reuersus est.

XII. Accepit quandoque è manu episcopi sacrosanctam Eucharistiam, & ecce videt in calice, quem puer episcopi tenebat, deforme portentum, videlicet hirci vmbram. Itaque noluit è calice illo bibere, & quid vidisset, indicauit episcopo. Tum verò episcopus ait ad puerum: Ecquidnam fecisti? Da gloriam Deo, & ingenuè confitere. Ille igitur confessus est, se furto abstulisse vnum ex hircis illius, eiusque partem comedisse: cumque animi dolorem & pœnitentiam lachrymis testatus esset, vocata Brigida, nihil iam hirci in calice vidit.

Puella egregiè extinguit libidinis flāmas.

Erat inter puellas eius quædam turpi capta amore viri cuiusdam, in quem oculos incautè coniecerat, qui illius itidem impuro tenebatur amore: iamque pollicita erat, se certo tempore ad illum venturam. Itaque vbi sensit Brigidam sese quieti dedisse, surrexit è lecto, & libidinis accensa flammis, cœpit miro quodam cogitationum tumultu exagitari. At tamen præpotentis Dei & sanctæ Brigidæ timore retenta, obnixè Dominum precabatur, vt in tanto periculo, tantoque salutis suæ naufragio ipsi opem ferre dignaretur. Incidit tādem menti eius salubre consilium, accensoque igniculo, illi pedes admouit, ignibusque extinxit ignem, & ardorem libidinis corporis dolore superauit. Nihil verò horum latebat S. Brigidam, cui diuinitus erant omnia reuelata: tacuit autem, vt puellæ posset constantia probari. Porrò manè illa sanctæ Brigidæ aperuit quid fecisset, audiuitque rursus ab ea: Quandoquidem hac nocte egisti viriliter, & pedes tuos adussisti, neque libidinis ignis in hac vita nocebit tibi, neque gehennæ flammis combureris: moxque eius pedes adeò sanauit, vt nullum adustionis vestigium in eis apparêret.

Miraculū.

Item aliud.

XIII. Messis tempore quodam de manè vsque ad vesperum tanta vis imbrium è cœlo ruit, vt nulli messores quicquam in demetendis frugibus possent efficere: solius Brigidæ messores: ne pluuiæ quidem gutta attigit.

Plura alia.

Puerum ab ipso matris vtero cæcum suis precibus illuminauit: aquam mutauit in ceteuisiam, sitientibusque leprosis abundè potandam obtulit: lapidem edito crucis signo in salem conuertit, & indigenti hilariter dedit.

Ingluuiem hominis sanat, vide & Cogitosū in vita S. Brigidæ.

XIV. Erat vir quidam incredibili ingluuie, & ingenti corporis robore. Orauit pro illo S. Brigida, & viribus quidem corporis nihil detractum est, sed ad communem hominum cæterorum edendi bibendique mensuram redactus est. Reus quidam ducebatur ad supplicium. Eius miserta sancta virgo, rogauit Dominum, & diuinitus accepit argentum, quòd cum regi obtulisset, misero illi vitam impetrauit.

Cæca illuminata, rursus vt redeat cæcitas, optat.

Daria virgo oculis capta, sanctæ Brigidæ dixit: Benedictionem impertire oculis meis, vt pro voto liceat mihi cernere mundum hunc visibilem. Fecit Brigida, vt erat rogata, & illa statim vidit. Verùm præ mentis interiori luce, mundi huius lumen fastidiens, rursus orauit sanctam Brigidam, vt iuberet pristinam in eius oculos recidere cæcitatem, ita dicens: Tanto quisque maiori Dei præsentia perfruitur, quanto huic mundo absentior est. Orauit denuò sancta Brigida, & mox illa videre desiit. Mulier nobilis è Scotia, filiam habuit à natiuitate mutam. Eam cùm esset annorum duodecim, duxit ad sanctam Brigidam: quæ apprehensa puellæ manu, ait: Vis Christi amore corporis seruare integritatem, & virgo permanere? Nesciebat verò puellam esse mutam. Vt autem mater eius dixit, eam respondere non posse, ait Brigida: Ego verò manum eius non priùs dimittam, quàm illa mihi responsum reddat.

Muta loquitur.

Mox puella ita locuta est: Faciam, quicquid iusseris. Permansit igitur virgo, & prætereà vsque ad supremum vitæ diem nulla fuit illa eloquentior. Fluuium quendam sancta Brigida suis precibus aliò auertit, qui etiam vsque in præsens tenet cursum illum. Aues & anates sæpè ad se accersitas, manu palpare solebat, & indè rursus dimittere.

Vide Cogitosum in vita S. Brigidæ.

XV. Novem viri inter se nefanda coniuratione conspirârant in hominis cuiusdam necem, quem Calendis Iulij perimere constituerant. Multum apud illos egit sancta virgo, vt ab immani scelere illos reuocaret. Sed cùm verbis nihil efficeret, ad precandum pro illorum obcæcatione Dominum se contulit. Vident igitur illi speciem hominis, quem insectabantur, & existimantes illum esse, gladiis & hastis confodiunt: reque peracta tanquam post triumphum cum cruentis armis, redeunt ad Brigidam: à qua cùm se non hominem, sed phantasma iugulâsse didicissent, ad sanitatem & meliorem mentem se receperunt. Nimij operis fuerit, singulatim referre res gestas omnes huius admirandæ virginis.

Felix obit° S. Brigidæ.

Tandem post multos pro Christo susceptos & exanthlatos labores puellam alumnam suam ad se acciuit, eique sibi obitus indicauit diem: quo adueniente, felicem Christo spiritum reddidit anno salutis 518. vt habet Sigebertus, vel 522. vt apud Marianum Scotum legitur, qui eam scribit in Hybernia diem suum obiisse.

VITA

VITA EIVSDEM S. BRIGIDÆ VIRGINIS, A COGITOSO CONSCRIPTA. QVAM HABET HENRICVS CANISIVS, tomo. 5. Antiquarum lectionum, parte secunda, ex membranis MS. monasterij Ordinis Prædicatorum Aichstadensis, cuius Baron. in notis ad Martyrol. facit mentionem.

An. 490.?

1. Febr.?

PROLOG. COGITIS me, fratres, vt sanctę, & beatę memoriæ Brigidæ virginis virtutes & opera, more doctorum, memoriæ litterisque tradere aggrediar. Quod opus impositum, & delicatæ materiæ arduum, paruitatis & ignorantiæ meæ & linguæ minime conuenit. Sed potens est Deus de minimis magna facere? vt de exiguo oleo & farinę pugillo domum impleuit pauperculæ viduę. Itaq; iussionibus vestris coactus, satis habeo, meam non defuisse obedientiam, & ideo pauca de pluribus, à maioribus & peritissimis tradita, sine vlla ambiguitatis caligine, ne obedientiæ crimen incurram, patefacere censeo. Ex quibus quanta qualisq; virgo virtutum bonarum florida, cunctorum oculis innotescat. Non quod memoria, & mediocritas & rusticus sermo ingenioli mei tanti muneris officium explicare valeret; sed fidei vestræ beatitudo, & orationum vestrarum diuturnitas meretur accipere, quod non valet ingenium dictantis. Hæc ergo egregiis crescens virtutibus; & per famam bonarum rerum ad eam de omnibus prouinciis Hyberniæ innumerabiles populi de vtroq; sexu confluentes, vota sibi vouentes; voluntariè suum Monasterium caput pene omnium Hybernensium Ecclesiarum, & culmen præcellens omnia Monasteria Scotorum cuius parochia per totam Hybernensem terram diffusa, à mari vsq; ad mare extensa est, in cāpestribus campi Liffeim supra fundamentū fidei firmū construxit, & prudenti dispensatione de animabus eorū regulariter in omnibus procurans, & de Ecclesijs multarum prouinciarum sibi adhęrentibus sollicitans, & secum reuoluens, quod sine summo sacerdote, qui Ecclesias consecraret, & Ecclesiasticos in eis gradus subrogaret, esse non posset; Illustrem virum & solitarium, omnibus moribus ornatum, per quem Deus virtutes operatus est plurimas, conuocans eum de heremo, & de sua vita solitaria, & ibi sibi obuiam pergens, vt Ecclesiam in episcopali dignitate, cum ea gubernaret, atque vt nihil de ordine sacerdotali in suis deesset Ecclesiis, accersiuit. Et postea sic vnctum caput & principale omniū Episcoporum & beatissima puellarum principalis, felici comitatu inter se & gubernaculis omnium virtutum suam erexit principalem Ecclesiam, & amborum meritis sua Cathedra Episcopalis & puellaris, ac si vitis frugifera diffusa vndique ramis crescentibus, in tota Hybernensi insula inoleuit. Quam semper Archiepiscopus Hybernensium Episcoporum & Abbatissa, quam omnes abbatissæ Scotorum venerantur, felici successione & ritu perpetuo dominantur. Exinde ergo, vt supra dixi, à fratribus coactus, beatæ huius virginis Brigidæ virtutis tam eas, quas ante principatum, quam alias, quas in principatu gessit, multo studio breuitatis, licet præpostero ordine virtutum compendiose explicare conabor:

3. Reg. 17.
4. Reg. 4.

I. SANCTA itaque Brigida, quam Deus præsciuit ad suam imaginem, & prædestinauit, à christianis, nobilioribusq; parentibus, de bona ac prudentissima Etech prosapia in Scota orta, patre Dubtocho, & matre Brocca genita, à sua pueritia bonarum rerum studiis inoleuit. Electa enim ex Deo puella moribus sobria, ætatis ac pudicitiæ plena, in meliora semper crescebat. Et quis sua opera, quæ etiam in hac ætate gessit, plene potest enarrare? sed hæc pauca de innumerabilibus exempli causa posita demonstrabimus.

Parētes eiꝰ Sur. qui istam S. Brigidæ paraphrastice dit, patrē Duptacum, matrē Briccsech vocat.

II. EXINDE hæc, cum tempus maturum aduenit, in opus coaguli, vt de turbato vaccarum lacte butyrum aggregaret, à matrę transmissa est; vt sicut aliæ fœminæ hoc opus exercere solebant, ipsa quoque æquali munere perageret; vt cum cæteris in tempore placido vaccarum fructum ac pondus, mensuratumque butyri solitum, plenissime in vsum redderet. sed hæc moribus pulcherrima & hospitalis virgo, obaudire magis volens Deo, quam hominibus, pauperibus & hospitibus lac largitur, & butyrum distribuit. Et cum secundum opportunum aduenit tempus, vt omnes redderent fructum vaccarum, ad eam peruentum est. Sed cum cooperatrices eius monstrabant sua opera completa, quæsitum est à beata supradicta virgine, vt & ipsa similiter adsignaret suum opus. Et ipsa matris timore pauida, cum non haberet, quod monstraret; quia totum pauperibus erogauit; crastinum non procurans tempus, & inextinguibili flamma fidei accensa, ac firma, ad Dominum se conuertens orauit. Nec mora, Dominus vocem virginis audiens ac preces, largitate diuini Numinis, sicut est adiutor in opportunitatibus, affuit, & pro sua in se virginis confidentia affluenter butyrum constituit. Mirum in modum & illa hora post orationem Virgo sanctissima, nihil de suo opere deesse ostendens; sed super omnes cooperatrices* abundasse monstrauit complesse suum officium. & cum plenissime inuentum in oculis omnium tanti muneris miraculum innotuit, & * laudantes Dominum, qui hoc fecit, tantam fidei virtutem virginali pectore constitisse admirati sunt.

Butyrum miraculose ad virginis preces augetur.

*f. abunde. *f. laudantes Dominum, absque &.

III. Ac non multo post, cum eam sui parentes, more humano, viro desponsare vellent, illa cœlitus inspirata, se virginem castam exhibere volens Deo, ad Episcopum sanctissimum beatæ memoriæ * Macca perrexit: Qui cæleste intuens desiderium & pudicitiam, & tantæ castitatis amorem in tali virgine,[a] pallium album & vestem candidam super ipsius venerabile caput imposuit. quæ coram Deo & Episcopo ac Altari genua humiliter flectens, & suam virginalem coram Domino Omnipotente offerens, fundamentum ligneum, quo altare fulciebatur, tetigit. Quod [b] lignum in commemoratione pristinæ virtutis, vsque ad præsens tempus viride, ac si non esset excisum, & decorticatum, sed in radicibus fixum viresceret, * & vsque hodie langnores & morbos de hominibus expellit fidelibus.

* ap. Sur. vocatur Machillus S. Patricii discipulus.

[a] Velum sacrū recipit.

*f. virginitatem. [b] Huius miraculi mentio in Rom. Martyrolog. 1. Febr. *f. vsq; hodie, absq; &.

IV. NEC prætereundum mihi videtur commemorare de illa virtute, quam hæc famosissima famula * dicitur ac diuino incessanter famulatui tradita, operata est. Nam cum illa aliquando in caldario lardum aduenientibus hospitibus coxerat, cani adulanti, ac flagitanti, misericorditer * eam tradidit: & cum lardo de caldario tracto, * ac postea hospitibus esset diuisa, ac si non esset dempta, plenissime reperta est. Et valde hi, qui hoc viderunt, ammirantes, puellam incomparabilem virtute fidei, merito bonarum virtutum, dignis laudibus diuulgauerunt.

* f. dicitur, diuino incessanter famulatui tradita, operata est.

*f. id. * f. postea hospitibus esset diuisum, ac si non esset demptum plenissime repertum est.

V. ET eadem messores ac operarios conuocat in messem suam; & facta illa messorum conuentione, nebulosa, ac pluuialis dies illa accidit conuentionis. Et pluuiis largiter ex nubibus effusis, per totam illam in circuitu prouinciam, ac riuulis guttarum * effluentia per conualles & rimas terrarum currentibus; sola messis sua arida sine pluuiarum impedimento & perturbatione perstitit, & cum omnes messores vndique ipsius regionis prohibiti pluuiali die fuissent sine vlla vmbra caliginis * pluuiæ, illa die tota, ab ortu vsque ad occasum, messores, Dei potentia opus exercebant.

Messis S. Brigidæ solum arida.

* effluentia, videtur abundare.

* f. ac pluuia.

VI. ECCE inter ceteras virtutes ipsius hoc dignum admiratione videtur esse, & admirabile. Aduenientibus enim Episcopis, & cum ea hospitantibus, cum non haberet vnde eos cibaret, adiuta Dei multiplici virtute solito more abundanter, vt sua poscebat necessitas, vaccam vnam tribus contra consuetudinem in vna die vicibus mulsit. & quod solet de optimis tribus vaccis exprimi, ipsa mirabili euentu de vna sua expressit vacca.

Copiosum lac ex vacca exprimit.

ECCE

Veste imbre madidā ex vmbra solari suspendit.

Ecce & hanc virtutem beatitudini vestræ intimare censeo, in qua mens pura virginalis, & manus cooperatrix VII.
in vnum conuenire apparent. Nam hæc cum suas ope pastorali pasceret oues in campestri, loco herboso, largitate nimia pluuiarum profusa, humidis vestibus domum rediit. & cum vmbra solaris per foramina domum intrinsecus intraret, illam vmbram obtusa oculorum acie, arborem fuisse transuersam & fixam putans, ac desuper complutam vestem ponens, tanquam in arbore grandi & firma in ipsa tenui solari vmbra vastis pependit. Et cum ipsius domus habitatores vicini hoc ingenti miraculo fuissent perculsi, hanc incomparabilem dignis laudibus extollebant.

Septem veruecés a grege ablati nō desiderātur.

Et hoc silentio opus non est prætereundum. Cum enim hæc S. Brigida in agro iuxta gregem ouium pascendum IIX.
cura pastorali esset sollicita, aliquis nequam Adolescens callide subripiens, & ipsius largitatem in pauperibus comprobans, & mutato septem ab ea veruecés in vna die detulit, & in secreto abscondit. Et cum grex ad vesperum ad caulam esset dirigendus ex more, duabus vel tribus vicibus diligentissime adnumeratus, sine damno mirum in modum totus integro repertus est numero. Et admirantes, hi qui conscij facti erant, virtutem Dei manifeste factam per virginem, septem quos absconderunt veruecés, ad suum remiserunt gregem, & ille gregis numerus nec plus nec minus, sed vt ante integer repertus est. His & aliis innumeralibus virtutibus famosissima Dei famula in ore omnium non immerito, sed dignis laudibus excellissima visa est.

Aquam miraculose in cereuisiam conuertit.

Mirabili quoque euentu ab hoc venerabili Brigida leprosi Ceruisiam petentes; cum non haberet illa, videns IX.
aquam ad balnea paratam, cum virtute fidei benedicens, in optimam conuertit Ceruisiam, & abundanter sitientibus exhausit. Ille enim, qui in Cana Galilææ aquam conuertit in vinum, per huius quoque beatissimæ fœminæ fidem aquam mutauit in ceruisiam. .... Et secundum quod omnia possibilia sunt credentibus sine vlla possibilitate cotidie innumera miracula operabatur.

Ex lapide sal conficit.

Qvadam enim die, cum quidam sal petens veniret, sicut cæteri pauperes, & egeni & innumerabiles venire so- X.
lebant, pro suis necessitatibus; ipsa beatissima Brigida in illa hora sal factum de lapide, quem benedixit, in opus poscentis sufficienter largita est. & sic ab eo sal portans lætus propriam domum rediit. Et hoc potentissimum opus diuinum eiusdem iungendum esse mihi videtur inter cetera, quo saluatoris instar imitatrix, diuini nominis excellissimam operata est virtutem. Nam secundum exemplum Domini & hæc oculos cœci nati aperuit. sua enim nomina & opera membris Dominus largitus est suis, quia de se ipso cum loqueretur: Ego sum lux Mundi; nihilominus suis dicit Apostolis: Vos estis lux Mundi, & eisdem dicens intulit: Opera quæ ego facio, ipsi facient, & maiora horum facient.

Iohann 8 Matth. 5. Iohann 14.

Cœco lumē restituit.

Inde quem naturalis partus cæcum protulit natum, fides eiusdem Brigidæ grano * operata sinapis, & consimilis XI.
eidem, oculos simplices & lucidos ingenti miraculo aperuit. Hæc itaque tantis virtutibus illustris humilitate cordis & puritate mentis morum temperantia & spirituali gratia plena, tantam authoritatem & celebre nomen præ omnibus coætaneis virginibus habere meruit.

* *f. comparata.*

Et quadam die, cum vna ex adhærentibus sibi extrinsecus fœmina, cum filia XII. annos ætatis ex naturali pro- XII.
creatione muta ad eam veniret visitandam, cum digna veneratione, & reuerentia, vt omnes solebant, se inclinans & humili collo ad eius pacificum osculum procidens, ipsa omnibus affabilis Brigida, & felix, conditis sale sermonibus diuino, eam salubriter allocuta est, ac Saluatoris nostri iubentis exemplo paruulos ad se venire, filiæ manum retinens manu sua; nesciente illa quod esset muta, & voluntatem ipsius interrogans, vtrum velato capite permaneret virgo, an nuptiis tradenda esse vellet. matre ipsius admonente, quod sibi filia nulla daret responsa. respondens matri dixit se non dimissuram filiæ manum, ni sibi prius responsum redderet. Et filiam cum secunda vice interrogaret, respondit filia sibi dicens: Non aliud, nisi quod tu volueris, volo agere. Ac sic postea aperto ore sine linguæ impedimento, & soluto ipsius vinculo loquebatur sana. Et quibus hoc eiusdem opus * nullis multorum auribus inauditum scrupulum nō mou[...]
Dum enim hæc animo esset intenta cælestium meditatione, vt semper solebat, suam de terrestribus ad cœlestia [...]
conuersationem, quandā non paruam, sed grādem lardi partē cum cane dimisit. Et cum esset inquisita, non alicubi, [...]
vbi canis in eo loco solebat esse, mense transacto, intacta & integra reperta est. Non enim canis ausus comedere d[...]
situm Beatę Virginis, sed custos patiens lardi & idoneus contra suum solitū morem, diuina refrenatus virtute, ex[...]

* *f. annorū.*

Mutæ loquelam reddit.

* *nullis, videtur abundare.*

Misericordia eius in pauperes.

Adcrescente quotidie miraculorum numero, quę vix enumerari possunt, quantum misericordię & pietatis, XIII.
& in pauperes eleemosynarum opportunę & inopportune postulantium operata est? Nam cum aliquis indigens cibo pauperum eam rogaret, illa ad eos, qui carnes coxerant, vt ab illis aliquid pauperi deferret, festinauit, & illorum vnus stolidissimus famulus, qui carnes coxerat, insipienter partē nondum carnis coctam, in albatū ipsius sinuatę v[...]s receptaculū transiecit, & sic illa non suffocato mantili, & in suo candido colore manēte portans pauperi tribuit. Nec non & hoc de gestis felicibus admirari debet. Confluentibus enim ad eā vndiq; pauperibus & peregrinis, ingenti fama virtutis & nimiæ largitatis tracti; Accedens ad eam inter eos ingratus quidam leprosus, optimam de armento vaccā cum optimo vitulo omnium vitulorū insimul sibi donari poscebat. Nec ipsa eius audiēs preces distulit, sed mox illā quam optimā * & alius de omnibus vaccam, & alius vaccæ vitulum, elegantē & optimū roganti infirmo voluntarie donauit; & misericorditer suum cum illo transmittens currū * pariter longum & latissimum campum, ne molestiam in * vacca minanda infirmus longo fessus itinere sustentaret, vitulum post tergum eius in currum poni præcipiebat. Et sic cum vacca lingua lambens, & tanquam proprium diligens, nemine eam cogente vsque ad loca destinata consecuta est. Charissimi videtis fratres, quod & bruta contra consuetudinem ei famulabantur animalia.

* *f. ex illius de omnibus vaccam. & illius vacca &c.*

* *f. per iter longum.* * *f. menanda, a gallico verbo mener, quod significat ducere, deductum.*

Qvodam interuallo temporis alij nequissimi fures, quinęc Dominum nec homines verebantur de aliqua pro- XIV.
uincia ob latrocinium venientes, per amnem grandem facili meatu pedum * egredientes, bouem ipsius furati sunt: sed eos eandem reuertentes viam impetus ingentis fluminis, inundatione aquarum subito facta, conturbauit. Non enim flumen instar muri erectum, scelestissimam boum fraudem beatæ Brigidæ per se transire permisit; sed eosdem fures demergens, & secum trahens; boues de ipsorum manibus liberati loris in cornibus pendentibus, ad proprium armentorum * ad bubulum reuersi sunt. Ecce & hic virtus diuina apparet.

* *f. transgredientes.*

Fures virginis bouem auferre volentes, aquis suffocantur. * *ad, videtur abundare*

Cvm quadam die ipsa sanctissima Brigida, cogente aliqua necessitate vtilitatis, vt conuentionē plebis visitaret, XV.
in curru sedens equis binis vehebatur, & cum in suo vehiculo meditatione theorica cœlestē agens in terris vitam suum vt solebat dominatorem oraret, de alto procidens loco, alter bruto animo equus saliens in curru, & irrefrenatus habenis fortiter se excutiens, & de iugo exterritus per campestria cucurrit: & sic manus Domini iugū pendens sine præcipitio sustentauit. Et vidente turba, ob testimonium diuinæ virtutis secura, in suo orans vehiculo cum vno equo sub curru posito, ad plebis conuentionem, discursu placabili illęsa peruenit. & sic signis & virtutibus sua confirmans: doctrina, sermonibus salutaribus, & sale diuino conditis, plebem exhortata est. Et hoc virtutibus eius videtur nobis esse deputandum.

A præcipitio miraculose præseruatur.

Aper acceptans Brigida benedictione, inter porcorū gregem manet.

Cvm aper ferus singularis & syluestris territus & fugitiuus esset, ad gregem porcorum Brigidæ felicissimæ conci- XVI.
tus cursu pręcipiti peruenit. Quem ipsa venitū inter suas cernens benedixit. Deinde impauidus ac familiaris cum ipsius
porco-

porcorum grege mansit. Ecce fratres videtis, quod & bruta animalia & bestiæ sermonibus & voluntati eius resistere non poterant, sed domita & subiecta sibi famulabantur.

XVII. Quadam autem die, cum aliquis nulla suffultus scientia, vulpem Regis ad palatium ambulantem videret; putans illam obcœcatis sensibus suis, feram esse bestiam: & quod aula regis familiaris & mansueta esset, variis artibus edocta agilitate corporis, & subtilitate animi, Regi & suis Comitibus grande præstans signaculum, ignoraret; vidente multitudine occidit eam. Et statim ab his, qui viderunt factum, alligatus & diffamatus est, ad regem perductus est. Et cum rex iratus rē discens gestam; nisi sibi vulpis similis in omnibus calliditatibus, quas sua vulpis operabatur, restituta esset, illum iussit occidi; & vxorem & filios & omnia quæ habebat, in seruitutem redigi præcepit. Cumq; rem gestam sancta & venerabilis Brigida didicisset, tanto miseriarum & pietatis affectu permota, currū sibi iungi præcepit, & ex intimo corde dolens pro ipso infelici, qui iniuste iudicatus est, precibus ad Dominū fusis, & per planiciem campi equitans, perrexit in viam, quæ ad regis palatiū ducebat. Nec mora Dominus exaudit ipsam, suas fundentē assiduas preces. Vnā de suis vulpibus feris ad eam venire iussit. Quę cū velocissimo cursu ad eā veniret, & beatissimæ Brigidæ currui appropinquaret; leuiter se eleuans in curru sedebat, & sub receptaculū Brigidæ vestis se constituens, sobrie in curru cum ea sedebat. At cū ipsa ad regem veniret, vt ille miser improuidus, qui reatu suæ ignorantiæ tenebatur, liber & absolutus de vinculo egrederetur cœpit precari. Et cum Rex eius precibus consentire noluisset, obrestans, se nō illū dimissurum, nisi talem vulpē tantæ mansuetudinis & calliditatis, qualis vulpes sua fuerat, restituta esset. ipsa suam in mediū vulpem protulit. Quæ corā Rege & omni multitudine, omnes mores, & subtilitatē docibilem variis artibus alterius agens vulpis, in eadem forma prioris palam omnibus lusit. Tunc Rex placatus est, hæc videns: & optimates eius cū ingenti plausu multitudinis admirantis mirabile factum, illum solui & liberum abire, qui fuerat ante reus delicti, iussit. Nec multo post, cū S. Brigida solutione ipsius & libertate facta, ad suā rediret domum, ipsa vulpes dolosa se inter turbas torquens, & callide mouens, fugitiua ad loca deserta & syluestria, & ad suum antrum, multis equitib⁹ & canibus sequentib⁹ se, illudens ac per patentes cāpos fugiens, incolumis euasit. Et omnes admirantes, quod factum fuerat, priuilegio sanctitatis, & prærogatiua multarum virtutum semper pollentem maioribus gestis sanctam venerati sunt Brigidam.

Eius de vulpe miraculum.

Captiuū liberat.

XIIX. Et cum in alia die anates pectore carnali natātes in aqua & per aëra interdū volitantes, beata vidisset Brigida; eas ad se venire iussit. Quæ pēnigero volatu, & toto ardore obedientiæ eius vocibus, tanquam humana cura consuetæ, sine vlla formidine multitudo ad eam volitauit. Quas manu tāgens, & amplectens, per aliquantū temporis hoc idē faciens, redire ac volare suis in aërem alis permisit. Collaudans creatorem omnium rerum, cui omnia subiecta sunt animantia, & cui omnia viuunt, vt quidem ait, officio gerendi Et ex his omnibus manifeste colligi potest, quod omnis natura bestiarum & pecorum & volucrum subiecta eius fuit imperio. Et hoc eius miraculum omnibus seculis celebrandum, auribus fidelium insinuandum est.

Anates sacræ virginis imperio parent.

XIX. Nam cum semina saluberrima verbi Dominici ex more suæ consuetudinis omnibus seminaret, vidit nouem viros in quadam forma speciali vanæ diabolicæ superstitionis plausum habentes, vocis ridiculæ ac insaniam mentis maximam, in quorum viis contritio & infelicitas, & antiquo hosti, qui in illis regnabat votis scelestissimis & iuramentis, sitientes effusionem sanguinis, antequā Calendę Iulij illius Mensis supetuenirent, venturi, aliorum iugulationē & homicidia deposuerunt. Quibus reuerēdissima & affabilis Brigida melliflua verborū copia prædicauit, vt mortiferis erroribus relictis, crimina per cordis compunctionē & veram delerent pœnitentiā. Qui hebetudine mentis suæ, nisi prius vana sua complessent vota, * illud resistentes, in viam perrexerunt suam; & pro hac re fusis ad Deum precibus affluenter veneratæ virginis, volentis, Domini exemplo, omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis * Et egredientes illi nefarij imaginem instar viri, quem debuissent iugulare, contemplantes, & continuo suis iugulantes lanceis, & gladijs decollantes, quasi post triumphum de suo aduersario armis sanguineis reuersi multis apparuerunt. Mirum in modū cum neminem occiderent, illis visum est complesse sua vota; atq; cùm nemo deerat de illa Prouincia, de qua illi triumpharent, largitas diuini muneris per sanctissimam Brigidam facta omnibus innotuit. Et sic illi, qui antea erant homicidæ, per pœnitentiam ad Dominum conuerti sunt.

** filii.*

** desideratur hic verbum, venire, vel simile.*

Homicidæ miraculose ad pœnitentiam conuertuntur.

XX. Et in hoc opere per sanctam Brigidam cultu inenarrabili sacræ religionis diuina manifestata est potentia. * Illam enim, Luguidinatu nomine, validus vir valde, & virorum fortissimus, duodecim virorum opera per semetipsum tota fortitudine sui corporis, in vna cum vellet, laborans die; & cibaria, quibus sufficienter XII. viri vesci possent, simul comedens, (sicut enim illorum opera solus, sic & cibaria æquali modo vnus contra plures comedere poterat) deprecatus est, vt ipsa Dominum oraret omnipotentem, vt eius ingluuiem, qua superflua deuorabat, temperaret; nec * antequam virtutem sui corporis pro hac amisisset causa. Et sic illa Brigida illum benedicens, & pro illo Dominum orans; ipse postea victu vnius viri satis contentus, ac, vt antea solebat, laborans, sicut duodecim operarij operabatur, in eadem antiqua permansit virtute.

* s antiquam virtutem sui corporis pro hac amitteret causa.

** Illum.*

Ingluuiem cuiusdā mirabilem curat, permanēte sol to corporis robore.

XXI. Item arbor quædam grandis, & maxima, ad aliquem paranda vsum, cum his, qui artificia exercere solebant in ligna, lignorum securibus excisa est. Ad quam conuentio virorum fortium propter eius molestiam & ingentem molem, loca difficillima in quibus ramorum cum fragore suorum, vt deponerent, attraherent cum multis bubus, & artificum machinis ad locum destinatum, vt necessitas rei poscebat, cōgregata est. Et cum nec multitudo virorum, vires boúm, & variæ artificum artes, mouere vel trahere vllo modo possent eam arborem; recedentibus cunctis ab ea, per fortissimam fidem beatę Brigidę grano sinapis similem, per quam fidem, vt Magister cœlestis organo euangelicę vocis docet, montes mouētur; sic possibilia sunt omnibus credentibus, eam grauissimam arborem Euangelicæ virtutis, per diuina mysteria, nullo mortalium auxilio leuantes, sine vlla difficultate ad locum, quem voluit S. Brigida, detulerunt, ac per omnes prouincias tanta diuinę virtutis excellentia diuulgata est. Et nostro occurrit animo, non excludere & hanc virtutem silentio nostro.

Arbor ingens, fide S. Brigidæ ad destinatum locū transfertur

Matth 17.

XXII. Quidam enim vir secularis, & gente nobilis, & dolosus moribus exardescens in cuiusdam fœminæ cōcupiscentiam, & quo modo eius concubitu frui posset callidè cogitans, ac sentē argenteam preciosam in depositū sibi commendans, quā dolose retraxit illa ignorante, & iecit in mare, & cum ipsa non posset reddere, sibi esset ancilla, & eius postea vteretur, vt vellet, amplexibus, machinatus est hoc perficere malum, nulla alia re ac redemptione placatus fieri posse dicens, nisi aut propria sibi sente argētea reddita, aut ipsa fœmina in seruitutem sibi redacta pro causa culpabili fragilis concupiscentiæ vteretur. Et hæc timēs pudica fœmina, quasi ad ciuitatē refugij tutissimam, ad sanctam Brigidam confugit. Quæ cum talē comperisset causam, vel quid pro hac re ageret, cogitaret; cum nec dum verba complesset, superuenit ad se quidam cum piscibus de flumine tractis Cumq; illorum viscera excisa & aperta essent, sentis illa argentea, quam ille crudelis iecit in mare, in medio vnius piscis reperta est. Et sic postea secura mente eandem sentem secum portans; & ad conuentum multitudinis pro hac culpa cum tyranno infami progrediens, & monstrans sibi eandem sentem multis testantibus, qui eam agnoscere poterant, non aliam esse, sed ipsam, de qua talis sermo serebatur, adhærentem sibi fœminam pudicam de manibus tyranni crudelissimi liberauit. Ille vero postea confitens suam culpam, S.

Fœminam quandā pudicā ab incestuosis cuiusdam amoribus liberat.

Brigidæ humiliter sua subdidit colla. Tunc illa ab omnibus gloriosa, peracto hoc ingenti miraculo, gratias agens Deo, & omnia in eius gloriam faciens, domum rediit propriam.

ET his miraculis gloriosum eius cum aliqua fideli fœmina hospitium iungi debet. quo prosperum iter faciens S. XXIII.
Brigida in Dei voluntate in amplissimo campo Breg, cum declinaret ad vesperum dies, ad habitaculum eius veniens cum ea pernoctauit. Quæ obuiis manibus, & gratulanter *a* suscipiens, gratias Omnipotenti *b* agens de felici aduentu reuerentissimæ Brigidæ virginis Christi. Cumque non haberet propter suam inopiam vnde tales nutriret, & cibum, vnde tales hospites cibaret, incidens ligna telaria, in quibus textura telarum operabant, in pastum ignis, vitulum suum, quem occidit, super struem lignorum ipsorum ponens, igni assauit cum bona voluntate. Et cœna facta, & nocte assuetis transacta vigiliis, expergiscente post illam de mane noctem, vt nullum de receptione, & refectione S. Brigidæ vllius rei sustineret damnum ipsa hospitalis, quæ vitulum amiserat suæ vaccæ alterum in eadem forma vitulum cum sua inuenit vacca; quem vt priorem ipsa dilexerat. Et telaria ligna similiter sibi præ cæteris reparata, in tali forma, & quantitate, in qua priora fuerant, contemplata est. Et sic S. Brigida felici progressu, & mirabili facta virtute, & habitatoribus valedicens, pontifice in suam viam perrexit.

a eam suscipiens.
b agit.
Vitulũ hospitæ & telaria ligna restituit.

ET ecce in tanta miraculorum magnitudine hoc eiusdem opus præclarum admirari solet. Tribus enim leprosis XXIV.
postulantibus munus aliquodcunque ab ea accipere, vas largita est argenteum. Et ne illis esset causa discordiæ & contentionis, si illi inter se diuiderent, cuidam in ponderibus auri & argenti comperto dixit, vt inter illos hoc ponderaret tribus æqualibus partibus. Cumque excusare se cœpisset dicens ponderare se æqualiter non posse; ipsa felicissima Brigida apprehenso vase argẽteo, allidit contra lapidem, & confregit in tres, vt voluit, æquales partes. Mirum in modum, cum postea istæ tres partes in pondere essent emensæ, nulla pars alia minor vel alia quæ aliã superaret, licet vno obulo, de his inuenta est tribus partibus. & sic ipsi pauperes sine vlla iniuriæ & inuidiæ causa læti recesserunt cum suis donis.

Vas argenteum æquali portione leprosis tribus diuidit.

SECVNDVM enim beatissimi Iob exemplum nunquam inopes à se recedere sinu vacuo passa est. Nam vestimenta transmarina & peregrina Episcopi Conleath decorata luminis, quibus, in solemnitatibus Domini & vigiliis Apostolorum sacra in altaribus offerens mysteria vtebatur, pauperibus largita est. Et cum tempus solemnitatis aduenit, secundum consuetudinem, vt ipse summus populorum Pontifex suis indutus esset mutatoriis vestibus. S. Brigida, quę priora vestimenta illius Episcopi Christo in forma pauperũ posita donabat; alia similia per omnia vestimenta prioribus tam texturis, quam coloribus, quæ in illa hora à Christo, quem per pauperem induebat, perlata in curru duarum acceperat rotarum, tradidit pro aliis. Voluntariæ enim alia pauperibus vestimenta obtulit, & hæc pro eis oportune recepit. Nam cum ipsa esset viuum & felicissimum summi capitis membrum, potenter omnia, quæ desiderabat, operabatur.

Vestes sacras pauperib⁹ elargitas, quibus receperit.

ITEM & hoc S. fulsit Brigida miraculo, quia cum Regis illius patriæ in qua ipsa fuit, per plebes & prouincias, quæ XXV.
sub eius erãt ditione, præceptum inualesceret, vt de omnibus eius regionibus & prouinciis conuenirẽt populi omnes, atque ædificarent viam latam, & firmam ramis arborum, petris in fundamento positis, & munitionibus quibusdam firmissimis in gronna profunda & pene intransmeabili, & in locis humentibus, atque in paludibus, in quibus grandis currebat fluuius: quæ constructa quadrigas, & equites, & currus, & plaustrorum rotas, & impetum populorum atque incursum vndique hostium sustentare posset. Conuenientibus autem vndique populis per cognationes, & familias diuiserunt viam illam, quam ædificare debuerant, in partes proprias; vt vnaquæque cognatio & familia suam sibi creditam * construxisset partem. Et cum illa pars fluminis difficillima, & laboriosa in sorte alicuius ex ipsis nationibus euenisset: ipsa Natio durissimum deuitans laborem, per suam fortitudinem, S. Brigidæ infirmiorem coẽgit nationem, vt hanc operaretur difficilem pariter in structura viæ; vt suam quam faciliorem habebat partem eligens, ipsa crudelis Natio ædificaret sine vlla fluminis perturbatione. Atque cum ad S. Brigidam sui secundum carnem cognati fuissent religiose prostrati, ipsa illis probabiliter dixisse fertur, Abite, voluntatis Dei est & potestatis, vt ille fluuius transeat de loco, in quo est, & vbi vos dura opprimunt opera, in illam quam ipsi elegerunt partem. Et cum de mane ipsius diei omnes surrexissent ad opera populi, fluuius ille, quem querebantur, visus est reliquisse suum locum antiquum, & conuallem, * inter ambas currere solebat ripas, & transmurasse de parte, vbi S. Brigidæ natio compulsa operabatur, in illorum fortium & superborum partem, qui alios pauciores & infirmiores se iniuste & durissime operari compellebant; & in testimonium virtutis vestigia fluminis, & vallis vacua, vbi inundans & emanans antiquo currebat fluuius tempore, ipso ad alterum flumine recedente locum; ipse locus siccatus sine vllis apparet fluitantibus aquis.

* *f. construxerit.*
Flumen transfertur in alium locum.
* *f. qui inter.*

NON solum autem in sua vita carnali, antequam sarcinam deponeret carnis, virtutes operata est plurimas, sed XXVI.
largitas diuini muneris in suo Monasterio vbi eius venerabile requiescit corpus semper operari virtutes non cessat; quas nos virtutes non solum audiuimus, sed etiam oculis nostris vidimus. Nam Præpositus maximi & clarissimi Monasterii S. Brigidæ, de quo in eius opusculi principio breuem fecimus mentionem, operarios & lapidum cæsores quærere lapidem & incidere molarem, per loca quæcunque ibi possent inuenire, transmisit. Et illi sine vlla prouidentia viarum, arduam ascendentes viam, ad cacumen petrosi montis perrexerunt, & elegerunt lapidem grandem in ipso montis altissimi cacumine. Et cædentes eum de omni parte in rotundum, & perforatum lapidem formauerunt. Cum verò Prępositus de Monasterio inuitatus ab eis venisset cum bobus ad illum montẽ, in quo lapis formatus fuit molaris, atque cum boues secum propter arduam montis ascensionem trahere & cogere non posset; durissimum iter cum paucis illum sequentibus vix ascendere potuit. Ille vero cum omnibus suis operariis, dum cogitaret quomodo illum molarẽ deportaret lapidem de iugo altissimi montis, cum boues in illo prærupto montis sub oneribus & iugum esse nullo modo potuerint. Tunc facta desperatione, aliis ex eis descendentibus, illum * descendere lapidem, & eos in vanum laborasse, qui illum formauerunt *. Ille Præpositus prudenti dispensatione, & consilio suis operariis fideliter dixit, Nequaquam hoc ita fiat; sed hic leuare viriliter * molarem, & submittite in præcipitium de altissimo isto montis cacumine, in nomine & virtute reuerentissimæ S. Brigidæ. Quia nos nullis artificiis & viribus per ista loca petrosa hunc molarem lapidem possumus portare, nisi Brigida, cui nihil impossibile est, secundum illud quod omnia possibilia sunt credenti, illum portauerit ad locum ex quo vires boum trahere ipsum possint. Et sic fide firma præcipitans illum in vallem, & paulatim de monte * ascendens, aliquando petras deuitans, aliquando super eas saliens, & in locis currens humidis in radice montis positis, in quibus, nec homines nec boues stare poterant, pro illorum fundicate, mirabili comitatu vsque ad loca plana sine vlla fractione, vbi illorum erant boues, cum eis progressus est. Et exinde cum bobus, vsque ad molendinum vectus est, artificiose cum altero iunctus est lapide.

Marianus Scotus ait obiisse sub Iustino Seniore Imp. anno 524. quem. post sequor cum Baronio tomo 7. anno 521. numero 41. quam Sigebertum.
* *f. deserere.*
* *desideratur hic verbum, dicentibus.*
Lapis molaris ex summo montis vertice ad S. Brigidæ [illegible] deducitur. * *descendens.*

ET vt plus iste molaris lapis, qui in nomine beatæ directus est Brigidæ, omnibus adhuc innotesceret, addit & hoc XXVII.
inauditum antea & præclarum miraculum. Nam cum quidam paganus ac molendino vicinus suo habitaculo dolose per alium simplicem virum, ignorante molendinario, qui opus molituræ exercebat, suum granum ad hoc transmisit molendinum. Et cum inter hos molares transiectum & fusum fuisset lapides; illum supradictum lapidem molarem nullus impetus fortis fluminis & nulla aquarum violentia, nulla artificium conamina mouere potuerunt. Et dum illi, qui hoc viderunt, de hac re cogitarent, nimio perculsi stupore, granum illud magi esse cognoscentes, nullo modo dubitabant, quod ille molaris lapis, in quo S. Brigida virtutẽ operata est diuinam, granum gentilis hominis in formam compri-

Idem molaris lapis pagani frumentum molere renuit.

comprimere respuisset Et statim tollentes foras granum ipsi us pagani,& suum granum monasteriale subter molarem illum lapidem ponentes,cursus solitus,& quotidianus sine illis impedimentis reparatus est molæ.

XXIX. Et post interuallum temporis accidit,vt molendinum ipsum igne combureretur. Nec & hoc paruum fuit miraculum,cum ignis totam domum combureret,& alterum lapidem, qui iunctus supradicto lapidi fuit: hunc tantum specialem S.Brigidæ lapidem nullo modo tangere est ausus nec comburere,sine vlla molestia ignis in magno molendini incendio permansit incolumis. Postea hoc viso miraculo ad Monasterium perlatus est,& iuxta portam interioris castelli,quo Ecclesia ambitur,vbi multi conueniunt ob venerationem S.Brigidæ in ipsa porta honorificè positus est, & de fidelibus hunc lapidem tangentibus morbum expellit.

Manet in igne incolumis.

Lapis molaris S. Brigidæ morbos curat.

XXX. Nec & de miraculo in reparatione Ecclesiæ tacendum est,in qua gloriosa amborum, hoc est Episcopi Conleath & huius virginis S.Brigidæ corpora à dextris & à sinistris altaris decorati, in monumentis posita ornatis, vario cultu auri & argenti & gemmarum,& pretiosi lapidis, atque coronis aureis & argenteis desuper pendentibus requiescunt. Ecclesia namq; crescente numero fidelium & vtroq; sexu,solo spatiosa,&in altum minaci procentate porrecta,ac decorata pictis tabulis,tria intrinsecus habens oratoria, ampla & diuisa parietibus tabulatis, sub vno culmine maioris domus, in quo vnus paries decoratus, & imaginibus depictus, ac linteaminibus testus, per latitudinem in orientali Ecclesiæ parte,à pariete ad alterum parietem Ecclesiæ se tetendit: qui in suis extremitatibus duo habet * in sua ostia; & per vnum ostium in dextera parte positum * intratur ad sanctuarium ad altare summus Pontifex cum sua regulari scola & * his sacris sunt deputati ministeriis,sacra ad dominica & immolare sacrificia. Et per alterum ostium in sinistra parte parietis supra dicti & transuersi positum, Abbatissa cùm suis puellis & viduis fidelibus tantum * iuerat,vt conuiuio corporis & sanguinis fruantur Iesu Christi. atque alius paries pauimentum domus in duas æquales diuidens partes; à parte orientali vsque ad transuersum in latitudine parietem extensus est. Et hæc tenet Ecclesia in se multas fenestras,& vnam in latere dextro ornatam portam,per quam sacerdotes & populus fidelis masculini generis sexus intrat Ecclesiam; & alteram portam in sinistro latere,per quam virgines & fidelium fœminarum congregatio intrare solet. Et sic in vna Basilica maxima,populus grandis in ordine,& gradib.& sexu,& locis diuersis interiectis & inter se * parietibus diuerso ordine,& vno animo Dominum Omnipotentem orat.

Descriptio templi, in quo S Brigida quiescit

* in sua, videtur abundare.

* f intrant.

* f. hu qui sacris.

* f sunt.

* for. parietibus.

De hoc antiquo more quo fœminæ à viris separatæ orabant in templis Clem.const.lib.2.cap.61 Greg.Nazian.in som.de Anastasia. Ambros.ad virg. laps. Baron in apparatu Eccles.ad num.52.

XXXI. Et cum ostium antiquum portæ sinistralis,per quod solebat S.Brigida Ecclesiam intrare, ab artificibus in suis esset cardinibus situm; totam concludere portam instauratam & nouatam nouam non potuit. Quarta enim portæ pars aperta sine conclusione & patefacta apparebat.Et si addita & iuncta ad altitudinem ostij quarta pars fuisset,tunc totam concludere portam posset altam & instauratam. Et cùm artifices alterum maius nouum facere ostium deliberarent, quod totam concludere portam,aut tabulam facere iunctam in vetus ostium,vt postea sufficere posset,prædictus doctor & omnium præuius artifex Hibernensium prudenti locutus est consilio: In hac superuentura nocte orare Dominum iuxta S.Brigidam fideliter debemus,vt ipsa nobis de mane,quid in opere hoc acturi sumus, prouideat. Et sic orans iuxta monimentum S.Brigidæ totam noctem transegit. Et manè surgens oratione præmissa ostium antiquum trudens ac ponens in suo cardine, ianuam conclusit totam: nec aliquid defuit de ipsius plenitudine,nec vlla in eius magnitudine superflua pars reperta est,& sic S. Brigida illud ostium extendit in altitudinem,vt tota porta illa ab eo sit conclusa,nec in ea vllus locus patefactus videatur,nisi cùm ostium retruditur,vt Ecclesia intretur. Et hoc virtutis dominicæ oculis omnium videntium miraculum,* illam ianuam & valuam manifestè patet. Et quis sermone explicare potest,maximum decorem huius Ecclesiæ,& innumera illius Ciuitatis qui dicemus miracula? si fas est dici Ciuitas,de qua vita in se multorum nomen accepit.maxima hæc ciuitas & Metropolitana est, in cuius suburbanis, quæ sancta certo limite designauit Brigida,nullus carnalis aduersarius,nec concursus timetur hostium, sed Ciuitas est refugij tutissima de foris suburbanis in tota Scotorum terra,cum suis omnibus fugitiuis in qua seruantur thesauri Regum,& decorati culminis excellentissima esse videntur. Et quis enumerare potest diuersas turbas & innumerabiles populos de omnibus prouinciis confluentes? alij ab epularum abundantiam,alij languidi propter sanitates, alij ad spectaculum turbarum; alij cùm magnis donis venientes ad solennitatem Natiuitatis S.Brigidæ,quæ in die Kalendarum Februarij Mensis dormiens securè sarcinam deiecit carnis,& agnum Dei in cœlestibus mansionibus secuta est.

Porta Ecclesiæ precibus S Brigidæ visui accommodatur.

* f in illam.

XXXII. Veniam peto à fratribus & lectoribus hæc legentibus,qui causa obedientiæ coactus,nulla prærogatiua scientię sufflatus,pelagus immensum virtutum S. Brigidæ & viris fortissimis formidandum, his paucis rustico sermone dictis virtutibus de maximis & innumerabilibus curterim. Orate pro me Cogitoso nepote culpabili, & vt oratione vestra pio Domino me commendetis exoro,& Deus vobis pacem Euangelicam sectantes exaudiat.

Nota hic nomen Authoris.

De inuentione & translatione S.Brigidæ hæc Syluester Giraldus Cambrensis in Topographia Hiberniæ distinctione 3 cap.18.

Fuerunt autem contemporanei Patritio S. Columba & S. Brigida,& apud Vltoniam,in eadem ciuitate, Dunensi scilicet,quo Dominus Comes Ioannes primo in Hiberniam venit,quasi in spelunca triplici,Patritio in medio iacente,aliis duobus hinc inde,Ioanne vero de Cruci tunc ibidem præsidente,& hoc procurante tres nobiles thesauri, diuina reuelatione inuenti,sunt translati. Vnde versus:

In Burgo Duno, tumulo tumulantur in vno
Brigida, Patritius atque Columba pius.

De hac S.Virgine multa Giraldus vt notat Hen.Camsf.ad eius vitam,in Topographia Hiberniæ distinct.2.cap.34.35.36.37.38.39. & dist. 3.cap.16.17.18.&c.

VITA S. SEVERI RAVENNATIS EPISCOPI, EX VETVSTO QVODAM MS. CODICE, MVTATO STYLO DESCRIPTA per F. Laur.Surium. idq; strictius atque comprehensius,plerumq; etiam paraphrasticῶs.

An. 320.

I. Severus insigni Italiæ oppido Rauenna ortus est,potestq; de illo dici,quod de beatissimo Pontifice Gregorio, Vndè genus duxit,summum conscendit honorem. Moribus valdè inculpatis vixit, plenus columbina simplicitate: & quidem cum S. Tobia pauperem gessit vitam, sed erat diues in Christo, illius diuino timori semper inhærens. Vxorem duxit, * & cum ea castum coluit matrimonium, victum quotidianum suo sibi labore parans. Textorem [a] enim fuisse,veraci relatione constat. Accidit intereà, vt Rauennæ episcopus ex hac vita migraret,& ecclesia illa pastore orbaretur. Conueniunt igitur frequentes Episcopi & ex propinquis & remotis locis,vt tantæ ciuitati pontificem solito more præficerent atque consecrarent. Illis vero [b] congregatis,Seuerus domi laborans, vxori suæ dicit: Vadam ocyùs,& videbo quis sit futurus antistes noster. Cui

1. Febr.

Patria S. Seueri.

Tob 4

* Vincentiã nomine auctore Rubeo.

a Ducit vxorem,& est textor.

C vxor:

[b] Congregati fuere in templo S Theodori, vt habet Hieronym. Rubeus lib. 2 .Hist. Rauen.

uexit, ac templo S. Albani recondidit. Vnde postea Erphordiam ad cœnobium tum D. Paulo dedicatum, magno populi comitante frequentia translatæ splendidissimam ibidem consecutæ sui nominis basilicam, eam crebertimis miraculis illustrant.

Vitam S. Seueri Rauennatis Episcopi etiam habet Hieronymus Rubeus lib. 2. historiæ Rauennatum in principio, quæ cum hac conuenit.

PARS HISTORICA SERMONIS BEATI PETRI DAMIANI DE SANCTO *Seuero episcopo.*

I. AVdistis, fratres charissimi, ex beati Seueri, dum legeretur, historia, qualiter illum Deus de lanificij ergodocio sustulit, quàm mirabiliter illum non solum præter opinionem omnium ciuium, sed etiam sui, ad arcem Pontificatûs elegit. Audistis, pauperculum hominem à Deo mundi diuitibus anteferri. Audistis, abiectum & humilem super potentatus nobilium cum gloria sublimari. Audistis Spiritum sanctum sapientes sæculi contemnentem, simplicem hominem eligentem, ornatos vestibus transuolantem, in pannosum & squalidum, quasi in amicum familiarem, & olim sibi notissimum, descendentem. Alia Dei atque hominum iudicia.

II. LIBET autem dilectissimi, ad illud pulchrum spectaculum totos interiorum luminum radios diligenter expandere, & omnipotens Deus quàm diuerso modo ab hominibus iudicet, in quantùm mihi possibile est, studiosè pensare. Conueniunt vniuersi ciues ad oratorium, descendit Spiritus sanctus in columbæ specie super populum congregatum. Multa inferius corda, vnus desuper inspector. Præstolantur isti, magnum aliquem ex diuitibus eligi: considerat ille, quis ex omnibus maximè valeat diues virtutibus inueniri. Isti apud se præferunt eruditam linguam, luculentum sermonem: Ille autem animum simplicem & cordis humilis puritatem. Hinc populus visu plebeios præterit, ad primates vero, quis eorum maximè eligatur, attendit: indè autem excelsus Dominus humilia respicit, & alta à longè cognoscit. Hinc multi sibimetipsis illud sacræ dignitatis culmen exoptant, & garrulo silentio intra conscientiam clamant: O si columba veniat super me, ò si Deus eligat me. Putas ego ero electus? Putas mihi dabitur Episcopatus? Inde autem ille scrutatur renes & corda, qui finxit singulatim corda eorum, qui intelligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibi multi, vtpotè in egregia ciuitate, alij quidem frementium equorum glomeratis gressibus incedere soliti, alij claris natalium titulis insigniti, alij preciosarum vestium nitore conspicui, alij crebris obsequentium militum cuneis constipati, alij omnibus his mundi muneribus multipliciter præditi, alij aliis rebus pro sua possibilitate dotati. Sed omnipotens Deus, qui corda hominum subtiliter intendebat, quod olim per Prophetam dixerat, sine aliquo vocis strepitu iterùm repetebat: Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? Videbat populus in aperto loco columbam cælitùs expectantem. Adspiciebat illa Seuerum pauperculum, post ianuam latitantem. Qui enim se hominibus abscondebat, diuinæ maiestatis intuitum declinare non poterat. Quid est hoc, beate Seuere, tam pauper, tam diues, tam humilis, tam sublimis, tam pannosus, tam gloriosus, apud iudicia humana deiectus, ex diuina prouidentia inuisibiliter sublimatus? Cur te abscondere niteris, qui ad hoc proueheris, vt ad virtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vultus hominum embeleis, qui diuinæ maiestatis conspectui præ omnibus placuisti? Videlicet idcirco absconderis, vt videas & non videaris: videas scilicet columbam pro admiratione, non videaris autem pro vestium fœditate. Age iam manifestare in publicum, procede ad medium, & Christianæ familiæ suscipe villicatum. Exeat margarita de sterquilinio, vt in summi regis fulgeat ornamento. Non lateat vlteriùs lucerna sub modio, sed super candelabrum posita, omnes qui in domo sunt, splendoris sui luce perfundat. Pasce igitur Dominicum gregem, & super ouile Christi curam exhibe pastoralem. Tibi Christus ecclesiam suam committere iam decreuit, quam inæstimabili sui sanguinis precio comparauit. Suscipe egregiæ administrationis officium, vt de commissi talenti fœnore auctum referas lucrum. Nec expauescas ignorantiam literarum, non dubites de incompositorum enormitate sermonum, quia ille, qui promouet te, sine legendi labore instruet te: qui tibi doctrinæ committit officium, docendi etiam suggeret incrementum. Summum quippe est verbum, quod tibi seminandi verbi exhibet ministerium. Hoc Verbum tibi, tuisque similibus per semetipsum dicit: Cùm steteritis ante reges, &c. Et iterum: Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis.

Psal. 137. *Psal. 7. 32.* *Esa. 66.* Latere nititur S. Seuerus, sed nô potest. *Matth. 5.* *Matth. 10.* *Ibidem*

III. QVID plura? Tandem venit columba, & mirantibus cunctis, dilectum sibi caput inuisit. Et certè iam olim in eius pectore inuisibiliter erat, in cuius nunc verticem corporaliter descendebat. Sed quid iam fugitiuus Dei faceret? Quo se verteret? Quod sibi latibulum tutius inueniret? A conspectu omnium fugit, valuas opposuit, ad videndum sibi solas postium rimulas dereliquit. Sed qui humanos adspectus aduertere potuit, columbini acûmen intuitus non euasit. Videt se deprehensum, conqueritur intra se, nil sibi profuisse confugium. Veruntamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, nec posse in tanta hominum multitudine certam eligendi notare personam. Tertio igitur ad se volitantem agitatis manibus repulit: & sic in nomine sanctissimæ Trinitatis benedictionem suæ consecrationis accepit. Columba insidet capiti eius.

IV. O nouum & inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregii Pontificis dignitatem! Nam quid aliud fuit, in caput beatissimi viri columbam tertia vice descendere, nisi patenter illum in Patris, & Filii, & Spiritûs sancti nominè consecrare? Et quid aliud fuit, eandem columbam à se exturbando, manibus tangere, nisi ex Ecclesiasticæ institutionis ordine, in ipsis manibus oleum sanctæ vnctionis accipere? Nam quod columba in sanctissimi viri caput illapsa descendit, officium manus impositionis impleuit. Quod autem sacris se manibus tangi permisit, ipsas manus sancti Spiritûs vnctione signauit. Suscepto igitur Pontificatus officio, beatus ille Seuerus, non magis ex ordine Ecclesiasticæ dignitatis ascendit, quàm in arcem quoque summæ sanctitatis excreuit. Oleum sanctæ vnctionis ritu Ecclesiastico, quo liniuntur manus.

S. MARTYRIS TRYPHONIS VITA, EX SIMEONE METAPHRASTE. AN. 220.

I. CVM Dominus & Deus & Seruator noster IESVS CHRISTVS, postquã Deus & homo ad homines aduenisset, & tertio die à mortuis surrexisset, & ad patrẽ cũ gloria esset assumptus, in discipulos effudit Spiritũ S. & eos diuina cognitione impleuit & virtute, ex eius plenitudine accepit vniuersa terra, & oẽs homines fuerunt participes doni, quod ex eo emanabat: & liberati quidem sunt à tenebris ignorantiæ & cultus simulacrorũ: veræ autẽ luci Dei cognitionis euasêre familiares. Nã cùm nõ secùs ac diuina & luce micantia fulgura, per oẽs fines percurrentes & non paruã adferentes illuminationem, egressi essent Apostoli eorũ quæ videbãt, illustratos oculos, ne momẽto quidẽ tẽporis mox fiuerunt sedere in tenebris. Alius aut aliam orbis partẽ sortiti, cũ omnem 1. FEBR. *Act. 2.* Mundus ad Deum conuertitur per Apostolos.

 gentem,

gentem, regionem & ciuitatem sibi distribuissent, eis iniecerunt veram scintillam veritatis: Quæ paulatim per eos, qui apti erant, accensa, in claram & sublimem euasit facem.

Hoc principium cùm accepisset fides, ad tantum processit splendorem, vt consumptis profundis tenebris ignorantiæ, in diuinæ lucis statum omnia transmutauerit. Huius post Apostolos causæ & authores fuêre diuini martyres: qui cùm veluti semen lucis ab eis accepissent, deinde tanquàm violentis ventis traditi tentatoribus, id non solùm non extinxerunt illatis iniuriis, sed etiam variis tormentis effecti clariores, ipsi quidem tanquam lucida sidera, de cæterò sunt collocati in cæli firmamento, quod percipitur intelligentia. Illinc autem clarissimè refulgentes, terræ vniuersæ lucem præbent. Ex his vnus est etiam beatus Tryphon, qui à diuinis & in quas non cadit interitus, deliciis nomen sortitus, frugiferum germen horti deliciarum. Qui è Pryphia quidem primùm fuit editus, vico verò Campsade, qui est vicinus ciuitati Apameæ. A piis autem parentibus ortus magis pius filius, ab ineunte ætate visus est Deo adeò esse gratus, vt iudicatus sit idoneus administrandas operationes spiritûs. Quamobrem varij quidem morbi fugiebant à corporibus: dæmoniorum verò vniuersa hominibus infesta natura, solo nomine Tryphonis flagellata, vel potiùs vsta virtute eius, qui in eo erat, spiritûs fugabatur quidem ab hominibus, abigebatur autem in intima deserti penetralia. Atque omnia quidem recensere miracula, quæ ab eo facta sunt, non est præsentis temporis. Cum vnius autem in præsentia fecero mentionem, per quod gratiæ, quæ in eo erat, virtus possit esse euidens, ad martyrium præclari athletæ me conferam. II.

Martyres orbem totum illustrant.

Tryphonis patria

Claret miraculis.

Anno 225.

ANNO 225. post Augusti mortem, Gordianus accipit sceptra Romani imperij, vir quidem gentilis religione, sed Christianis non adeò grauis. Non enim is, sicut reliqui, mouit persecutionem aduersus Christianos. Ei nascitur vnica filia, corporis quidem specie & pulchritudine insignis, ingenio autem & intelligentia fœminas, quæ erant suo tempore, superans, neq; vlli cedebat in doctrina literarum. Quocircà magnoperè contendebant parentes, vt eam integram & illæsam conseruarent. Primos verò ciuitatis, qui eam ambiebant, magna vrebat æmulatio: ipsa autem in munitis locis clausa, diligenter & tutò custodiebatur. Vt verò à ciuitate Romanorum sanctus cognosceretur Tryphon, vel potiùs vt Christus in eo laudaretur, repentè execrandum dæmonium dictam Cæsaris filiam inuadens, eam impudenter vexabat, assiduè discerpebat in aquam & ignem proiiciebat, & omni ratione eius vitæ insidiabatur. Atq; dubitabant quidem omnes sapientes, hærebantq; & manebant planè attoniti medici, videntes affectionem esse miserabilem non valentes autem ei omninò opem ferre. Animo verò anxius erat pater, affectioni nusquam vllum inueniens auxilium, tristis erat, ægrè ferebat, tabescebat, donec ipse malus spiritus, maiori scilicet potestate coactus, suum inuocabat expulsorem: suum quidem percussorem, puellæ autem, quæ ab eo vexabatur, appellabat curatorem. Nisi, inquit, accesserit Tryphon, puellam non cessabo terrere: ab ea non recedam, nisi videro aduenisse Tryphonem. III.

Filia Gordiani Augusti arripitur à dæmone.

PROTINVS ergo iussis exeuntibus imperatoriis, missisque frequentibus literis, vniuerso autem orbe terræ ferè percurso ad inquirendum Tryphonem: & multis quidem multis è locis emissis ad eos euocandos, qui hoc appellarentur nomine, nihil autem valentibus efficere, peruenit etiam ad partes Phrygiæ hæc inquisitio. Significatur deindè is, qui quæritur, agere in vico Campsade: inuenitur propter paludem lacus, qui est situs prope eum locum, anserum curam gerens. Confessus autem is, qui quærebatur, se esse Tryphonem, statim quidem transmittitur per eos, qui ipsum inuenerunt, ad Præfectos Pompeianum & *Potestatum. Ipsi verò cùm eum equis publicis protinùs imposuissent, Romam transmiserunt ad Imperatorem. Atque ille quidem iter rectà confecit: agebat autem tunc ferè ætatis annum decimumseptimum. Malignus verò spiritus cùm eius sensisset aduentum, tunc grauiter vexabat, & per puellam efferuescebat: & sæpe eiulans clamabat, se non posse ampliùs eius corpore vti habitaculo: propè enim adesse, qui potenti manu eum expellat. Adhuc enim, inquit, tres dies, & accedit Tryphon, qui in nos accepit potestatem. Cùm sic multùm clamâsset, & eam discerpsisset, exiit. IV.

*for. * Prætextatum.*

Nota ætatem.

TERTIÒ verò die ab excessu dæmonis, Romam quidem venit sanctus, adducitur, autem repentè ad Gordianum. Quem cùm lubenter excepisset, agnouit eum esse, qui Gordianam suam filiam curauerat, ex aduentu coniiciens præfixum terminum trium dierum. Vt res verò esset certior & euidentior, rogabat vt dæmone in oculis videndum produceret, & eum interrogaret. Sex itaque dies ieiunio & intensis ad Dominum nostrum Iesum Christum vir sanctus vacans precibus, illucescente septimo, iam desuper maiorem & validiorem aduersus dæmones consequitur potestatem. Nam cùm nox quidem procul abesset, sol autem suis radiis in terra subsideret, aderat quidem Imperator, aderant omnes satellites & qui eius parebant imperio, ab eo petentes, vt viderent aliquid admirabile. Diuinus autem Tryphon cùm esset plenus diuino spiritu, in ipso verò immundum quoq; illum spiritum intueretur intelligentia: Tibi dico, inquit in nomine Iesu Christi, appare iis, qui adsunt, & eis ostende tuam turpitudinem & imbecillitatem. Simulatque autem hoc dixisset, ecce tanquam canis adspectu deformis, niger colore, oculos habens tanquam ignem emittentes, & caput humi defixum, coram omnibus apparuit. V.

Ieiunio & precib. obtinet maiorem aduersus dæmones potestatem.

Dæmon apparet.

CVI, qui precatus fuerat, Dei seruus: Dic, inquit, execrande, quis te misit? Quis permisit, vt hanc inuaderes adolescentulam? & quomodò cùm sis talis, nempe tenebrosus & imbecillus, & plenus omni probro & dedecore, adeò audes contemptui habere & vexare, quod factum est ad Dei imaginem? Dæmon autem respondens, Mittor, inquit à meo patre. Dicebat verò esse sibi patrem, authorem & causam malorum, qui etiam appellatur satan, & ab eo iussum esse hanc puellam torquere. Et quænam est ei potestas, rursus dicit Tryphon: malitiæ, inquam, principi aduersus figmentum, quod constituit omnipotens bonitas & muniit sancto spiritu? Ille autem canis, etiamsi nollet, diuina tamen quadam operatione vera respondit omnibus audientibus: Nos nullam habemus potestatem in eos, qui sunt pij in Deum omnipotentem, & in eius Christum, pro quo Petrus & Paulus hîc præclarum suscepêre martyrium. Eos verò reuerentes fugeremus, nisi nobis esset permissum alicui extrinsecùs leuem aliquam adferre tentationem. In eos autem omninò vires nobis vigent, & in eos tyrannidem obtinemus, qui suo animi proposito sectantur opera, quæ sunt nobis grata. Maximè verò grata nobis opera sunt, cultus simulacrorum, blasphemia, adulterium, veneficium, inuidia, cædes, superbia. Per hæc enim & quæ ea consequuntur, homines sua sponte nobis effecti familiares, suis factis tanquàm laqueis implicantur: & ab eius quidem, qui ipsos fecit, alienantur bonitate, illaqueantur autem nostris maleficiis. Cùm hæc ab eo dicerentur, Imperator & omnes qui aderant, his auditis, repleti sunt horrore & admiratione. Et multi quidem ex infidelibus, Christo statim crediderunt: fideles autem stabiliti & testimonio inimici magis confirmati, regi gloriæ laudem emiserunt & gloriam. Increpatus verò ille immundus & sceleratus dæmon, protinus euanuit ex oculis. VI.

In quos obtineat vires Satan.

CÆSAR autem hoc beneficio affectus, & valdè ea admiratus, cùm plurimis donis & honoribus beatum Tryphonem esset prosecutus, cura suorum Præfectorum eum suis restituit. Atque quæcunque quidem ex his ad eum redierunt, in via distribuit pauperibus: ipse verò cum domum venisset, consueta fidei sequens opera, & vacans beneficio afficiendis iis, qui laborabant, erectam solùm habebat mentem ad brauium supernæ vocationis. Cùm autem decessisset Gordianus, Philippusque execrandus & impius ei successisset in imperio, & ipse quoque citò fuisset interfectus in bello aduersus Troglodytas, Decius post eum renunciatur, vir crudelis & animo impudens, & feruens quidem furore circa simulacra: rabie aintolerabili ab inhabitante in ipso dæmone motus aduersus eos, qui nolebant eis sacrificare. VII.

Fuit

Fuit vero hoc graue bellum aduersus Christianos. Non enim parabantur arma aduersus alienigenas, non tela & lanceæ, non romphæa & gladius vibrabantur aduersus eos, qui faciebant iniuriam: sed rotæ & catapultæ, vnguesque ferrei & pectines, & omne genus suppliciorum comparabatur aduersus innocentes. Vnum autem in eos crimen intendebatur, nempe in Deum sanctitas. Cùm ergo illic multa erumperet confusio, dicebat se videre, veluti quodam, quod intelligentia percipitur, ventilabro purgari aream Domini. Quicunq; enim leuitate mentis & stramineis cogitationibus, verbum fidei videbantur suscepisse, ij perinde ac vi ventorum ventilati tentationibus, reseruabantur igni, qui non extinguitur. Qui autem recta sententia & animo stabili adhærebant veritati, ij iniuriis & afflictionibus inflammati, cùm suæ fidei probationem Deo & hominib. ostendissent, in horrea cælestia, tanquam purum frumentum, recondebantur.

Decij ad persecutio. Crimen Christianorum.

VIII. Cùm hæc sic fierent, & vehementer vrgeret persecutio, defertur Tryphon ad Præfectum orientis. Aquilinus autem tunc gerebat Præfecti magistratum. Ad eum ergo defertur, quod vir quidam Apameensis, genere non ignobilis, doctrina excultus, arte medicus, Augustos valde despiciit & magnos quidem deos subsannat, Christum autem solum Deum annunciat, & ea ratione fieri, vt multi decipiantur à verborum eius magnificentia. Statim ergo emisit literas & edicta cum minis vehementibus ad loci illius magistratus, vt eum, qui quærebatur, maxima celeritate ad eum adducerent. Fieri vero non poterat, vt præclara fidei lucerna in sordido loco lucens lateret. Cum ergo audiuisset se quæri à persecutoribus, non recedit in solitudines, non densos & incultos obit montes: sed cùm precibus & orationibus se in Christo muniisset, alacri animo accedit ad eos, qui quærebant, & ad Aquilinum cum magno gaudio & prompto animi studio, qui tunc agebat Niceæ, statim mittitur per milites cohortis. Cùm ergo ei statim excelsum erectum fuisset tribunal, honesteq; & decorè eum circunstetissent satellites, dixit Pompeianus scriniarius maximi ordinis: Qui Apamea à Frontone legato ad vestram missus est magnificentiam, adest ad purissimum tribunal vestræ potestatis. Aquilinus Præfectus dixit: Qui adest, primùm dicat nomen, patriam, fortunam, deinde religionem. Dixit S. Tryphon: Mihi nomen est Tryphon: Patria, vicus Campsades, vicinus ciuitati Apameæ. Fortuna autem apud nos nec est, nec dicitur, qui Dei prouidentia, serieque & ordine ineffabili sapientiæ omnia fieri credimus: non autem à fortuito, & qui fit præter rationem, concursu astrorum & à casu statuimus pendere ortum hominis. Sum vero liber moribus & vitæ educatione, vni soli Christo seruiens. Christus enim est mihi religio, Christus mihi gloria, & corona gloriationis.

Tryphonis nomen defertur. Sistitur corã præfecto. Præclara eius confessio.

IX. Dixit Præfectus: Existimo te in hodiernum vsque diem nondùm cognouisse iussum Augusti, qui iussit quemuis hominem, qui hoc nomine se iactat, & ad deos colendos est durus, tradi morti violentæ, & te remoue à tali deceptione, ne igni tradaris. Dixit sanctus Tryphon: Vtinam mihi liceat & igne & omnibus tormentis consumi pro nomine Iesu Christi Domini mei & Dei. Dixit Præfectus: O Tryphon, suadeo vt diis sacrifices. Video enim præter ætatem corporis, te quoque perfectum sensum animi ostendere, nec per deos volo te malè mori. Dixit sanctus Tryphon: Perfectum habebo sensum, si Deo meo perfectam obtulero confessionem, & pulchrum depositum, nempe in ipsum fidem, eam non negando conseruans, me ab omni reprehensione vacuum & integrum sacrificium obtulero Christo, qui fuit pro me sacrificatus. Dixit Præfectus: Igni tradam tuum corpus, & acerbissimis suppliciis consumam tuam animam. Dixit sanctus Tryphon: Mihi minaris ignem, qui extinguitur, & simul deletur cum ea quæ accendit materia, cuius finis est cinis. Ego autem eum, qui non potest extingui, & est æternus, contra minor impiis. Recede, inquam, à rebus vanis, & cognosce eum, qui est verè Deus: ne, si fortè illius ignis feceris periculum, te malorum pœniteat. Hæc cùm audiisset Aquilinus, & ira fuisset percitus, iubet eum suspensum cædi.

Cõtemnit supplicia omnia.

X. Cùm primùm ergo prolata fuisset sententia, beatus Tryphon cùm vestem exuisset, & venerandum illud & pulchrum corpus prompto & alacri animo tradidisset lictoribus, in ligno suspenditur, & manibus ponè circumactis vincitur. Cum ipse autem tribus horis cæderetur, & animum quidem firmum & stabilem & inuulnerabilem Christo ostenderet, silentio verò plagas tanquam alio patiente sustineret, dicit Præfectus Aquilinus: Pœniteat te, ô Tryphon, huius importunæ amentiæ & profitere te diis esse sacrificaturum. Nemo enim resistit edicto Imperatoris, qui non acerbè & violenter ex hac vita excesserit. Dixit sanctus Tryphon: Ego quoque tibi dico: Nemo qui regem cælestem Christum negauit, vitam æternam consequetur: sed transmittitur ad ignem æternum, & qui non potest extingui. Dixit Præfectus: Rex cælestis non est alius nisi magnus Iupiter, Saturni & Rheæ filius. Is est pater hominumque deûmque: cui qui non paruerint, minimè possunt viuere. Cui tu quoque debes parere, vt dignus censearis vita iucundissima. Dixit sanctus Tryphon: Similes fiant Ioui deo tuo, qui eum pro deo colunt, & omnes qui confidunt in eo. Quem dicunt quidem primùm fuisse præstigiatorem hominem & sceleratum ac perniciosum, patremque cuiusuis nefariæ actionis & impietatis. Post eius autem decessus, aureas & argenteas statuas ei erigentes, qui fecerunt similia opera dedecoris, deum pronunciârunt, suæ libidinis & intemperantiæ afferentes excusationem, quod is in deos sit relatus. Idem modus cernitur etiam in aliis, qui falsò vocantur dij. Sic vos falsam multis retrò seculis datam sequentes traditionem, inanimæ materiæ & surdæ cultum impiè tribuitis, Deum viuum negligentes, qui cælum firmauit, terram super aquas stabiliuit, aërem effudit: & cùm rebus omnibus creatis formam dedisset, hominem dominũ in ipsis postea formatum constituit. Cuius decepti à maligno serpente, & innumerabilibus tracti erroribus & exitiis, Deus Verbum misertus, homo fieri voluit, & nobis simili forma suscepta, in ea in crucem actus & sepultus, cùm tertio die resurrexisset, & in cælos esset assumptus, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis, donec quæcunq; res est creata, eum agnoscat: & sic è cælis cum diuina virtute & gloria apparens, reddet vnicuiq; conuenienter suis actionibus. Hic est Deus deorum, rex regum, & iudex viuorum & mortuorum. Qui autem à vobis dij existimantur, sunt æterni ignis fomites cum iis, qui ipsos colunt.

Tribus horis cæditur. Egregiè respondet Præfecto. Gen. 1. Gen 3.

XI. Hæc cùm diceret beatus Tryphon, Aquilinus summo furore percitus, eum quidem iubet de ligno deponi, se autem sequi vinctum, exeuntem ad venationem. Licebat ergò videre acerbissimum tormentum infligi martyri. Nam plantæ pedum eius disrumpebantur, quæ non solùm nudæ obiiciebantur frigori hyemis intolerabili, sed etiam conculcabantur equorum pedib. carnes autem ei dilaceratæ, per terram dispergebantur. Martyr verò semper ad Dominũ intuens, dùm in eo foueretur & recrearetur, non ægrè ferebat dolorem, psallens. Perfice Domine gressus meos in semitis tuis, vt non commoueantur gressus mei. Et rursus: Gressus meos dirige secundùm eloquium tuum, & non dominetur mei omnis iniquitas: & quæ deinceps sequuntur. Præter hæc emittebat etiam voces primi martyris, dicens: Domine, ne statuas eis hoc peccatum. Cùm à venatione autem serò rediisset, dicit Aquilinus accersito martyre: Nunc ne tandem, ô miser, tibi persuasisti sapienti vti ratiocinatione & diis sacrificare, an adhuc pristina teneris insania? Dicit sanctus Tryphon: Cùm rationis expertis insaniæ & imprudentiæ sis ipse plenus, à diaboli offusa tibi temulentia non potes resipiscere, & adorare creatorem vniuersorum. Ego autem sapienti vtor ratiocinatione, non recedens ab ea, quę dat salutẽ, veritate. Dicit Aquilinus Præfectus: Nunc redeat in carcerem, & reseruetur ad alteram examinationẽ. Fortè cum fuerit solus, se admonebit, vt desistat ab hac mala persuasione. Cũ sic dixisset, ad finitimas regiones est ꝓfectus.

Acerbissimũ S. Tryphonis supplicium. Psal. 16. Psal. 118. Act. 7.

XII. Cum autem aliquot dies intercessissent, veniens rursus Niceam, & sedens in tribunali, sistendum curauit sanctum Tryphonem, & dixit: Num te prolixitas temporis admonuit, vt pareas Imperatoribus & supplex procidas diis seruatoribus? Cui dixit sanctus martyr: Deus meus & Dominus Iesus Christus, cui pura mente seruio, admonens

admonuit & confirmauit, vt immutabilem & immobilem in eum fidem teneam. Quamobrem eum solum vt verum regem & Deum attendo: tuam autem infelicitatem & tui Imperatoris despicio arrogantiam, & eorum, quæ à vobis coluntur, auersor vanitatem. Dixit iudex: Acutis clauis eius pedes pertorate, & verberatum per mediam ciuitatē exigite. Cùm diù autem ageretur sanctus, & sanguis dispergeretur, & labores intenderentur, & temporis asperitas exhiberet molestiam, (erat enim vigor hyemis) inflexibilis & inuictus mansit cogitatione. Nam ante se Christum præuidens, & considerans beatitudinem, quæ sanctis est reposita, perindè ac si essent rorantes imbris stillæ, sustinuit vel niue densiora supplicia.

Noua supplicia adhibentur.

XIII. His autem valdè obstupefactus Aquilinus, Quousquè, inquit, ô Tryphon, non senties tormenta? Quousq; te nō tanget dolorum acerbitas? Sanctus verò Tryphon respondit: Quousq; tu non intelliges virtutem Christi, quæ in me manet? Quousq; non desines tentare spiritum sanctum? Miser, nondùm sensisti inuictam esse Christi potentiam? Tunc ira repletus impius, iubet eum circumactis vlnis verberari virgis, deindè eius lateribus adhiberi faces ignis. Cùm ergò cum magna vehementia hæc ei infligerentur tormenta, diuinus quidam splendor eum repentè illustrans & circumfulgens, diuinamq; & omni ex parte pulchram coronam florentem gemmis præbens, stupore quidem afficit eos, qui de ipso habebant quæstionem, (qui quidem putabant eum torqueri) cùm hoc magnum & ꝑ naturam longè superat, vidissent miraculum: & effecit, vt præ stupore ij in terram caderent. Christi autem martyr, à superis aduenisse expertus defensionem, impletus fiducia & exultatione, Deo confitebatur, dicens: Domine, ago tibi gratias, quòd non reliquisti me in manib. inimicorum: sed obumbrâsti super caput meum in die belli, & dedisti mihi protectionem salutis, & dextera tua suscepit me. Et nunc Domine, rogo te, adsis mihi perpetuò, confirmans & defendens, & dignare me perfectè & sine vlla offensione decertare hoc pulchrum certamen confessionis, vt etiam corona iustitiæ dignus habear cum omnib. qui tuum nomen sanctum dilexerunt. Quoniam solus es glorificatus in secula, Amen.

Flagellatur & aduritur.

XIV. Rvrsvs autem execrandus ille iudex accersens athletam, & veluti adulari præ se ferens: Sacrifica, dicebat, ô Tryphon, magno Ioui, & adora imaginem Cæsaris, & ego te dimittam maximis honoribus affectum & munerib. Sanctus Tryphon subridens, dixit: Si illum ipsum Augustum despexi, & à ratione aliena eius iussa respui, inanimam eius imaginem, humana arte & colorib. formatam, adorabo? Absit. De Ioue verò & aliis tuis, qui falso nomine dicuntur dij, interroga eos, qui inter vos se iactant de sapientia, qui quod ex iis, quæ de iis dicuntur fabulis, iis qui sapiunt, apparet turpe, conantur effugere, Iouem quidem dicunt æthera, Iunonem autem aërem, & Cererem terram, & Neptunum quidem mare, Apollinem verò solem, & lunam Dianam nominârunt. Iidem mihi videntur Mercurium quidem orationem, Martem autem iram, & Venerem cupiditatem dicere per allegoriam. Et sic vnamquanq; mūdi partem, quinetiam ipsos animæ habitus simulacra constituentes: & vniuersorum quidem opificem insanè relinquentes, rem autem creatam magis quàm creatorem colentes, non solùm ipsi à recta sententia excidentes, ad animæ interitum fertimini ꝑcipites, sed nos etiam contenditis attrahere, vt simus participes eiusdem barathri & exitij: sed prædam dolosi minimè assequemini, nec eos qui verè sperauerunt in solum Deum fortem & viuum, à recta mente abducentes, vana simulacra attendere persuadebitis. Admiratus est, hæc verba audiens Aquilinus: valdè magna autem repletus acerbitate, eū rursus cædi, & per omnem contumeliam flagris iussit verberari: Vt, inquit, consumatur animæ eius arrogantia. Cùm is verò cæderetur, & per omnem contumeliam flagris verberaretur, eadem erat ei stabilitas. Quo magis autem remittebatur robur corporis plagis intolerabilibus, eo magis cordis confirmata constantia, præclariorem ostendebat fortitudinem.

Blanditias tyrannus adhibet.

Cæditur flagris valdè contumeliosè.

XV. Cùm ergo vidisset Præfectus se ea aggredi, quæ fieri non poterant, sic tulit sententiam: Tryphon Apameensis, qui repugnauit iussui Imperatoris, neq; diis voluit sacrificare, post multa inflicta tormenta, capite luat pœnas. Statim ergò milites cùm eum eduxissent è ciuitate, adducunt in locum, in quo illud venerandum & Deo charissimum caput volebant amputare. Sanctus autem martyr stans ad Orientem, vocem suam extulit, & sic orauit: Domine Deus deorum, rex regum, sancte sanctorum, ago tibi gratias, quòd me dignum censueris, qui hoc certamen peragerem citra reprehēsionem: & nunc rogo te, ne me tangat improba & insidiosa manus inimici, neq; me trahat ad profundum interitûs, sed per sanctos angelos magnificæ tuæ gloriæ, in dilecta tabernacula & in desiderabilem & immaculatam tuam introducens hæreditatem, suscipe in pace animam. Omnibus autem qui tui famuli meminerint, & in meam gratiam tibi sacrificia offerre voluerint, attende ex venerando tuo habitaculo, ex cælo sancto tuo, copiosa & ab interitu aliena eis cōtrà remittens beneficia: Quoniam es solus bonus, & largitor bonorum in secula seculorum.

Capite damnatur.

XVI. Hæc cùm orasset athleta, & Deum adorâsset, antequàm feriretur gladio, tradidit animam. Qui autem Niceam cōcurrerant fratres, mundis sindonib. & variis aromatib. sancti martyris venerandas ad sepeliendum componentes reliquias, volebant quidē eas recondere, vt essent custodes suæ ciuitatis: Sanctus verò apparens in somnis, iussit eas transferre in suum vicum, nempe Campsadem, quod etiam fecerunt. Sic beatus Tryphon à teneris vnguiculis Deo consecratus, cùm multos quidem ad Christi fidem adduxisset, multos autem morbos hominum curasset: plurima verò post hæc tormentorum & suppliciorum genera pro veritate pertulisset, redimitus fuit corona incorruptionis: Ad gloriam patris & filij & spiritûs sancti, Nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Feliciter exit è corpore.

An. 640. VITA B. SIGEBERTI FRANCORVM REGIS, AVTHORE SIGEBERTO MONACHO GEMBLACENSI, QVEM OB EGREGIAS *animi virtutes à maioribus relatum esse inter sanctos, habet ex Molano de SS. Belg. Baronius anno 657.*

1. Febr. Anno 586.

I. Anno Dominicæ incarnationis quingentesimo octogesimo sexto Lotharius secundus, Chilperici Regis & Fredigundis filius, in Francia admodum puer regnare cœpit. Qui postquam ad intelligibilem ætatem venit, honestati morum studere cœpit, Vnde à Deo exaltatus, eò vsq; processit, vt monarchiā regni Francorum mereretur accipere solus. Hic [a] anno regni sui tricesimo nono Dagobertum filium suum in consortium regni adsciuit: & ne regiæ potestatis licentia, & iuuenilis ætatis intemperantia exorbitaret à via rectitudinis, ei viros potentia & sanctitate claros substituit, sanctum scilicet Arnulphum, ex Maiore domus Metensem Episcopum, & Pipinum Maiorem domûs, tunc temporis cunctis aulicis præeminētem potentia & prudentia. Istis Dagobertus vtens tutorib. regnum Francorum propagauit latiùs, & maximè ad debellandos Saxones laborat intentiùs, qui fines regni sui crebris fatigabant excursibus. Quos auxilio patris sui Lotharij ità deuicit, vt & Regem eorum Bertoaldum perimeret, & omnes Saxones, mensuram gladij sui excedentes, gladio trucidaret.

a Anno 616. Lotharius Dagobertū filium ex Berretrude in cōsortium regni assumit: vide Amoin. lib. 4. c. 8 Bar. hoc anno.

II. Tam bonis [b] Dagobertus Rex vsus principiis, post mortem patris sui cœpit paulatim resilire à proposito æquitatis, & consiliis Pipini principis, & Cuniberti Archiepiscopi Coloniensis, quem idem Pipinus post [*] decessum sancti Arnulphi vnanimem sibi amicum, & intimum suis elegerat consiliis. Nam [c] quamuis Dagobertus Rex esset egregius bellator, sacerdotum Dei & ecclesiarum pius amator, pauperum Christi largus subleuator, & multarum bonarum artium

b Vide Stephan. in vita S. Modbaldi lib. 1. c. 2. Maij 12. * *discessum.* c Vide Hugbaldum in vita S. Rictrudis c. 3. Maij 12.

tium executor: tamen carnalis incontinentiæ morbo nimis laborabat, vnde & claritudini nominis sui fœdam infamiæ notam [a] cōtraxerat, &(quod grauius erat) Regis regum iram contra se accēderat. Reginas enim suas fictis ex caussis alias pro aliis repudiabat, ipsis quoq; desponsatis pellicum amores superducebat. Et quamuis adeò deditus esset carnali commercio, nullam tamen spem propagandæ posteritatis habebat, ex nulla tot vxorum filio suscepto. Permaximè [b] ergò Rex dolebat, quia se Dei offensam incurrisse sentiebat: præsertim quòd ex regio patrum suorum semine nullum sciebat superesse, præter se & fratrem suum Charibertum: qui Charibertus propter simplicitatem nimiā minus idoneus erat ad regni gubernaculū. Sed quāuis de prolis prosperitate, non [c] tamen desperans de Dei miseratione, præcordialiter eum deprecabatur, vt sibi ex eius nutu filius daretur, qui sibi in regimine regni subrogaretur.

[a] Grauiter peccat S. Dauidis Regis more.
[b] Vide Hugbald. in vita S. Rictrud. c. 4. Baudemondum in vita S. Amandi 6 Feb.
[c] Pœnitentia eius.

III. Iustus & pius Dominus, qui hominum erratibus ad iram attrahitur, precib. etiam humilium ad misericordiā reducitur. Rex siquidem Dagobertus, dum circuiret Austrasiam * nono anno regni sui, puellam quandam Ragentrudem nomine, vultûs elegantia laudabilem, genere etiam inter Austrasios non ignobilem, cum regij cultûs honore sibi vxorem iunxit: quæ Deo volente, eodem anno ei [d] genuit filium. Rex hoc lætificatus nuncio, voluere cœpit animo, cui sanctorum virorum potiùs hunc puerum traderet, qui eum sacro baptismate regenerare deberet. Erant eo tēpore in Francorum regno multi apud Deum & homines sanctitate prædicabiles & virtutib. Inter quos [e] sanctus Amandus Elnonensis clarebat gloriosiùs: qui ex Aquitania oriundus, Christum relictis omnibus sequebatur, & labores voluntariæ peregrinationis instantia diuinæ prædicationis consolabatur, & eius cultu seges vberrima per Franciam in horrea Christi congregabatur. Ad hunc perquirendum per diuersa discurrunt nuncij, ad festinantis Regis edictum. Is Amandus iam dudum, quia solus omnium sacerdotum non timuerat Regem redarguere pro capitalib. criminibus, iubente eo, cum iniuria de regno eius fuerat expulsus, & in remotioribus Franciæ locis verbum Dei prædicabat gentib. Tandem reperitur, & vt Regem adeat quantocyùs admonetur: Ille memorans præceptum Apostoli, quod omnis anima

Rom 13 potestatibus sublimiorib. debeat subijci, venit ad Regem, in villa Clypiaco morantem. Viso Rex beatissimo Amādo, magno repletus est gaudio, prostratusq; pedibus eius, deprecabatur, [f] vt tanto sceleri, quod in eum perpetrauerat, veniam largiri dignaretur. At ille, vt erat mitissimus, citiùs eum eleuauit à terra, atq; clementissimè indulsit. Tunc Rex ad sanctum ait: Pœnitet me, quod stultè aduersum te egerim. Precor ergo, vt ne memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui, atq; precem meam, quam à te postulo, non dedigneris annuere. Dedit Deus mihi filium, non meis præcedentibus meritis, precorq; vt eum sacro digneris abluere baptismate, atq; in filium tibi spiritualem accipere. Quod vir Domini

2 Tim. 2 vehementer renuit, scilicet sciens scriptum esse, militantem Deo nō oportere implicare secularibus negociis: & quietum atq; remotum, non debere regia frequentare palatia, & è conspectu Regis abscessit. Rursum Rex misit ad eum viros illustres, tunc in laicali habitu palatio deseruientes, * Audoënum [g] scilicet, pòst Rothomagi Episcopum, & Eligiū pòst Nouiomi Episcopum. Hi humiliter virum Dei petiêrunt, vt precibus Regis daret assensum, atq; filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire, atq; lege imbuere diuina quantocyùs assentiret: dicentes, quod si hoc vir Domini non renueret, per hanc familiaritatem libentius in regno illius, vel vbicunq; eligeret, licentiam prædicandi haberet, seu nationes quamplures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem ergo fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem Rex, quod vir sanctus precib. eius annuerat puerum adduci præcipit: ipse verò Aurelianis contendit: vbi ei frater suus Charibertus ad hoc ipsum, vt filium eius de sacro lauacro susciperet occurrit. Ibi puer affertur qui non plusquam quadraginta dies ab ortu suo habere ferebatur. Quem accipiens vir sanctus sacris [h] mysteriis initiandum, cum benedictione solenni eum fecit catechumenum. Cumq; finita benedictione nemo ex circunstantibus respondisset, Amen: aperuit Deus os infantis, atq; cunctis audientibus clara voce respondit, Amen. Statimq; eum regenerans sacro baptismate, Sigebertum eum nominauit, eumq; ipse cum Chariberto fratre Regis de sacro fonte suscepit. Super hoc Rex cum omni exercitu magno tripudians gaudio dehinc sanctum virū

Ierem 1 habitum in magnæ venerationis loco, non multo post inthronizauit eum in Traiectensis ecclesiæ solio. O miram Dei

Luc. 1. gratiam: ô prædicabilem eius potentiam! Quis non in eius laudem exclamet? quis non super diuitiis bonitatis eius exultet? Qui olim Ieremiam prophetam in vtero matris sanctificauit, cuius spiritu afflatus cum matre sua, plusquàm propheta Iohannes exultauit, & nondum natus præco nasciturum Regem pręuidens gratulando salutauit: ipse etiam modò recens nato puero per os sancti præsulis charisma spiritualis benedictionis infudit, & quòd sibi vas electionis esset futurus, per * eiusdem ostendit miraculum: quem mox vt originalis peccati ablutus est macula, Spiritus S. pfudit gratia. Verè benedictus per omnia, per quem nomen Domini adhuc benedicitur in Ecclesia, & benedicetur in secula.

* Octauo habet Aimoin. lib. 4 c. 20. estq; is annus secundū Bar. 639 ex quo solus regnauit.
[d] Nascitur ei filius
[e] Vide vitā S. Amandi 6 Feb Hugbald. in vita S. Rictrudis c. 4
[f] S Amandum veniā rogat.
* hic Dado vocatur in vita S. Amandi.
[g] Horum vitæ suis habētur locis.
[h] S Amandus eius filium baptizat Sigebertum. Aimonius lib. 4. c. 20 Hugbaldus vt supra c. 4. Baumundus in vita Amandi.
* for. eundens.

IV. Aut vix, aut nunquam inuidiam effugit gloria. Pipinus [i] Maior domus, qui cautè & prudenter se agebat in cunctis regni vel palatij negociis, bonus in consiliis, fortitudine terribilis, cultu iustitiæ & fidei proposito per omnia laudabilis: quò magis omnes gloria anteibat, eò omnium maiorem penè Austrasiorum contra se inuidiam conflauerat, obseruantibus æmulis, vt amouerent eum à latere Regis: vt aut disiungerent eum à Regis corde, aut facerent eum plecti

Rom. 12 morte. Sed ille callens moderari animo suo, noluit vinci à malo, sed vicit malum in bono. Nam vt se & omne regnum absolueret discordiæ scandalo, arrepto ad nutriendum Sigeberto Regis filio, inuidorum factioni cessit, & ad Charibertum Regis fratrem in Aquitania morantem contendit. Non multò post transeunte nubecula huius tempestatis lętior rediit per concordiam aura serenitatis.

[i] S Pipini Ducis vita habetur Februarij 21.

V. * Sammon quidam Francus genere, negociator arte, cum ad gentem Vuinidorum se contulisset, & per fortitudinem & industriam suam ab eis in Regem promotus fuisset, inter se & Dagobertum Regem orta simultate, sæpe regni sui transgresso limite, Thuringiam & reliquos sibi vicinos Francorum pagos vastabat acerrimè. Hac de causa Rex Dagobertus [i] anno regni sui vndecimo Metis adiit, ibiq; procerum & pontificum conuentum adesse iussit, eorumq; consilio & consensu filium suum Sigebertum [k] in regnum Austrasiorum sublimauit, sedemq; Regis Metis vrbem habere permisit: partem etiam thesaurorum sufficientem tradidit, & hoc totum edicto regali & procerum attestatione authorizauit. Tutelam vero Regis, cuius pueritiæ timebat cōmisit, Cuniberto Archiepiscopo Coloniensi, & Adelgiso duci: curam verò regni Austrasiorum & prouidentiam omnium imposuit Pipino principi. Ex illo die repressa est insolentia Vuinidorum, obuiante eis fortiter & feliciter fortitudine Austrasiorum & frequentibus prælis reprimenti excursus illorum.

* Samon.
[i] Anno 642.
[k] Sigebertus creatur Austrasię Rex.
Anno 643.

VI. Post annum nascitur Regi Dagoberto filius, qui [l] Clodoueus est nominatus. Qui iterum cunctis primatibus Austrasiæ & Neustriæ in generali conuentu congregatis, iterum diuisionem regni inter duos filios ordinauit coram eis, eorum assensu & consilio, & confirmauit, datis & acceptis inuicem pactis & sacramentis, vt scil. determinato vtriusq; regni arcto limite, Sigebertus regnaret super Austrasiam, Clodoueus verò regeret [m] Neustriam. Eam partem Franciæ, quæ spectat ad meridiem & orientem, vocabant Austrasiam: eam quæ vergit ad Aquilionem & occidentem, vocabāt Neustriam. Rex Dagobertus tam iuste & prudenter regno vtroq; ordinato, ne aliquando aliquo modo vel fratres inter se paterno dissiderēt odio, vel regnum in seipso diuisum ciuilis belli desolaretur scandalo: anno regni sui * decimo septimo mortuus, & * Parisiis in basilica S. Dionysij sepultus, regnum dimisit, ab exteris pacatum gentibus, & in nullo diminutum à suis finibus. Post cuius obitum duo Reges & fratres, Sigebertus & Clodoueus, se quisque in regno suo

[l] Secundus ei nascitur fil. Clodoueus nomine.
[m] Is creatur Rex Neustriæ.
Anno 648.
Bar habet * decimo sexto quem vide ad an. 647.
* Parisiis.

agebat

agebat prudenter, & inter suos valebant potenter, subiectis se exhibendo placabiles, aduersantibus terribiles. Et cum in omnibus inter se Deo placita vigeret concordia, pro vno tamen negocio penè voluit introrepere discordia. Sigeberto enim Rege [a] repetente sibi debitam partem paterni thesauri, nitebantur ei contraire proceres, qui erant ex parte Clodouei. Sed Pipino principe, & Cuniberto Archiepiscopo fortiter & rationabiliter instantibus, pro sui potentia ab inuitis Neustriæ primatibus extorserunt, mediante iustitia, vt ex condicto ad villam Compendium veniretur, ibiq; [b] thesaurus Regis æqua lance diuideretur, suaq; cuiq; pars competenter daretur. Ventum est illò: thesaurus diuiditur ex æquo, pars debita repræsentatur Metis regi Sigeberto.

[a] Vide Aimoin lib 4 c. 36. Fridegariũ c. 85

[b] Thesaurus regius æqua lance diuiditur.

VII. SEQVENS [c] annus luctum maximum intulit Regi Sigeberto eiusq; regno, Pipino maiore domus ex hac luce subtracto, qui ipsum Sigebertum paternè nutrierat à puero, & imbecillitatem pueritiæ & adolescentiæ eius validi sui auxilij sustentauerat brachio. Hic omnimodis regno vtilis, genere, potentia, prudentia & fortitudine super omnes nominabilis, Grimoaldum filium suum rerum suarum hæredem fecit, duas quoq; filias, Gertrudem & Beggham, ad laudem & gloriam generis sui post se reliquit. Quarum vna [d] Gertrudis Christo, quam sponso carnali, malens nubere, sanctæ religionis proposito inseruiens in Niuellensi cœnobio, à sua fundato matre, spiritualem prolem adhuc non desinit Deo gignere. Soror eius Beggha nupta Ansigiso, sancti Arnulphi Metensis Episcopi filio, regiæ dignitatis decus quod penitùs deperierat per Regum Francorum inauditam desidiam, per suam reparauit prosapiam. Ipsa siquidem genuit Pipinum, Pipinus Carolum, qui Tudetes, id est, Marcellus est agnominatus: Carolus [e] Pipinum Regem: Pipinus Carolum, cognomento Magnum, Francorum Regem & Imperatorem Romanorum: qui eò honoris & potentiæ processit, vt nullus de Regibus Francorum, vel ante eum, vel post eum, ei comparari potuerit. Quia aliquantulum excurrimus, cito vndè digressi sumus redeamus.

[c] Anno 649 vel secundũ Bar. an. 648

[d] S Gertrudis vita est 17 Martij.

[e] S. Caroli Magni genealogia.

VIII. GRIMOALDVS pro patre suo Pipino constitutus Maior domus, potenter in aula Sigeberti Regis principabatur, & domi militiæq; viriliter tutabatur. Omnia in tuto esse putabantur, & compressis vicinarum gentium motibus, nihil metuebatur. Inuenit tamen nouerca bonorum inuidia, quomodo in ipsis regni visceribus sereret discordiæ zizania. Otho * Vronis domestici filius, qui Sigeberti Regis ab adolescentia fuerat baiulus, zelo inuidiæ ducebatur contra Grimoaldum Maiorem domus & traductis ad se procerum aliquibus, arrepebat in spem inuadendi principatus eius. Radulphus quoq; dux Turingiæ, vir bellicosus, prosperis intumescens euentibus, cùm Vuinidos crebris vicisset congressibus, contra Sigebertum dominum suum & Regem agebat insolentius, eiusque despiciens adolescentiam, magnam intulit regno molestiam: & eo vecordiæ processit, vt exercitu Sigeberti insidiis excepto, non minimam de Francis stragem facere præsumpserit. Quod infortunium nimium Sigeberto Regi intulit luctum, tunc agenti annum regni nonum, ætatis verò duodecimum. Sed quia cum ætate ei robur & industria accreuit non anteà ab inimicorum insecutione destitit, quam superbiam eorum domuit, [f] & Thuringos, qui instinctu Radulphi rebelles erant, sub iugo dominij sui victos & confusos reflexit: Otho etiam, qui potentiam Grimoaldi obliquo oculo limans, eam ad se trahere nitebatur factione Grimoaldi à Leutherio Alamannorum duce in gratiam ipsius trucidatur, atque ita Grimoaldus in principem corroboratur.

* *Baronius habet Aimoin. lib. 4 c. 38.*

[f] Sigebertus Rex Thuringos domat. Vide Aimoin loco citato.

IX. PAX alta & quies erat in cunctis Austrasiorum terminis, sedatis vndique exteris & domesticis aduersariis, virtute Dei promouente virtutem Sigeberti Regis, quem sibi placiturum monstrauit à primo rudimento ætatis. Qui enim Salomoni in tenera ætate dedit sapientiam, diuitias & potentiam, dedit etiam huic sapientiam, diuitias & potentiam. Ego quidem, si verbis DOMINI vti audeam, fidenter dicam, quia plusquam Salomon hic. Salomon enim sapientiam, quam in nocte & per somnium accepit, transgrediendo DEI cultum perdidit: diuitias & potentiam, quas plus cunctis habuit, in perniciem animæ suæ vertit, & vt in posteris suis minueretur, peccando meruit. Hic [g] vero pacificus noster Salomon, quicquid sapuit, quicquid habuit, quicquid potuit, ad animæ suæ commodum conuertit, & vt in posteris suis spiritualiter multiplicaretur, benè agendo meruit. Solet enim fieri in pacatis regnis, vt per ocium & desidiam moribus corruptis, abutantur securitate pacis. Hic contra gaudens diuturnitate temporalis pacis, laborabat obuiam ire aëreis cateruis: & colluctaturus contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus, còducere sibi spirituales, qui secum bellarent, exercitus. Duodecim [h] enim monasteria in diuersis regni sui partibus ædificauit, eisq; ex suis redditibus regia liberalitate necessaria suppeditauit, vt illic sub Apostolicæ vitæ viuentes regula, dum sua meterent carnalia, sua sibi seminarent spiritualia. Inter quæ eminent in nostra vicinia Stabulaus & Malmundarium cœnobia, infra syluam Ardennam sita: quæ idem Rex, cooperante sibi Maiore domûs Grimoaldo, constructa, [i] sancto Remaclo Tungrensi Episcopo tradidit ordinanda. Illius enim & Cuniberti Coloniensis Episcopi præcipuè innitebatur consilio, & ad talia facienda sanctorum virorum animabatur exemplo. Et vt ab vno plura discamus, quanta pij Regis liberalitas fuerit in sanctorum locis ditandis, ex his duobus colligamus. Audiens in locis, sancto Remaclo delegatis, feruere cultum sanctæ religionis, præsertim quod idem præsul, abiecta Episcopali sarcina, se ibi mancipauerat arctiori vitæ, tradidit ei ex ipsa foresta duodecim leucas in latitudine, & totidem in longitudine: In quo spatio nullus ei vel sibi succedentibus contradiceret: * affirmaueruntque illud testamento cum adstipulatione imperiali.

3. Reg 3.
3 Reg 11

[g] Quam sapienter & sanctè vixerit.

[h] Duodecim monasteria extruit & redditibus donat

[i] S Remacli vita habetur 3. Sept.

* *affirmauit legendum videtur.*

X. REX Sigebertus, reuera Regis nomine dignus, quia seipsum benè regere norat, magnoperè terrena bona minimis Christi distribuere curabat, vt ad summum bonum tandem pertingere posset, quod non constare nisi in æterna beatitudine claret. Expertus enim erat, quia terrena felicitas in aliquo semper cunctatur, ne ad perfectionem boni perueniat. Cum enim sibi opes, honores, potentia, gloria affatim pro regia affluerent magnificentia, multum tamen felicitati suę deesse dolebat, pro eo quòd liberorum dulci affectu carebat. Et ideò in ædificandis ad ædificationem animarum cœnobiis instabat liberiùs, & sua Christo distribuebat liberaliùs: quia præter Christum, cui hæc cederent, non erat ei hæres legitimus. Quia verò Grimoaldum Maiorem domûs sibi in omnibus fidelem, morigerum & cooperatorem eatenùs expertus erat, filium eius Childebertum regni Austrasiorum hæredem delegat: hoc tamen proposito conditionis tenore, si ipsum contingeret sine liberis obire. Rex quidem, vtpotè futurorum nescius, quod tunc sibi videbatur, ex temporis conuenientia fecit: posteà verò filium genuit, quem nomine patris sui [k] Dagobertum vocauit: & priori testamento ad irritum redacto, hunc nutriendum commisit Maiori domûs Grimoaldo, vt eius potentia contra omnes tutus sublimaretur in Austrasiorum regno.

[k] Sigeberto Regi filius nascitur Dagobertus

XI. TALIS erat Sigeberti Regis vita, quam apud homines & temporalis magnificabat potentia, & grata Deo in omnibus commendabat iustitia: apud Deum verò eam acceptabilem faciebat [l] columbina simplicitas, cùm tamen ei adesset etiam serpentina calliditas. Quia verò dicit sapientia ex ore Salomonis, Aufer rubiginem de argento, & egredietur vas purissimum: aufer iniquitatem de vultu Regis, & firmabitur iustitia thronus eius: Rex ille, in cuius manu sunt corda Regum, de famulo suo Sigeberto, qui per vitæ puritatem & sapientiæ venustatem splendebat vt argentum, abstulit in præsenti seculo rubiginem peccatorum, & fecit sibi vas misericordiæ purissimum. Et cùm Deus dicat nobis, Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis: quis diffidat peccata huius Regis, ex terrena contagione & regni occupatione ei adhærentia vice pulueris, Deum eluisse tot eleemosynis, quæ ad laudem & gloriam nominis Christi expensæ sunt per eum, & adhuc quotidie expenduntur in tot ab eo structis cœnobiis? Abstulit nimirum iniquitatem

[l] Columbina simplicitas eius.

Prou. 25.

Luc. 11.

quitatem

quitatem de vultu Regis, vt firmaretur iustitia thronus eius: vt quia iustus ex fide viuens, vili penderat terreni regni fastus, coronatus corona iustitiæ, & ornatus palma victoriæ, conregnaret Christo in cælestibus. Rex ergo terribilis apud omnes Reges terræ, qui aufert spiritum principum, ne malitia mundi mutaret militis sui intellectum, in flore iuuenilis ætatis eum acerba morte rapuit de præsenti seculo nequam, & in cælesti curia ei contulit veræ dignitatis gloriam. Obiit [a] autem Calendis Februarij, ætatis suæ anno ferè tricesimo primo, regni * vicesimo octauo, ab incarnatione Domini anno sexcentesimo sexagesimo secundo: à transitu sancti Martini anno ducentesimo sexagesimo tertio. Et qui in multis locis insignia sui monimenta reliquerat, sepelini [b] elegit in vrbe Metis, quæ regni sui sedes fuerat, in basilica, quam ad gloriam & laudem Dei in honore S. Martini gloriosi confessoris regia liberalitate construxerat.

Heb. 10. Psal 75.

[a] Felix obitus eius. [b] Sepelitur Metis. Bar. * 11. regni an. qui est 657. obiisse affirmat.

MIRACULA QVÆDAM EIUSDEM SIGEBERTI REGIS, AB EODEM SIGEBERTO MONACHO CONSCRIPTA, SED

redacta in compendium. Testatur autem author, se ea scribere, quæ aut recenti tempore facta sint, aut ab iis relata, qui ijs interfuerint.

I. ANNO Christi 1063. quiescente corpore Sigeberti Regis in monasterio S. Martini, quod ipse ad Metenses ad Mosellam à fundamentis construxerat, presbyterium supra cryptam, vbi conditum erat eius corpus, propter antiquitatem ruinam minabatur, ita vt non absq; ingenti timore illic monachi diuina peragerent. Apparuit igitur manifestè sanctus Rex cuidam Vuilando, in Metensi suburbio degenti, cunctis penè ciuibus notissimo. Is verò præ splendore eximio obstupuit, nec quicquam loqui ausus fuit. Tum Rex blandè eum appellans, iussit eum ocyus indicare fratribus eius monasterij, vt si Deum & beatum Martinum vellent habere propitios, quamprimùm ad locum alium transferrent corpus eius, ne ruina loci eius quassaretur. Fecit Vuilandus, vt erat iussus & monachi de verissima Sigeberti Regis & patroni sui sanctitate nihil hæsitantes, statuerunt id ad effectum perducere. Tanta [c] autem facilitate sarcophagus eius aliò deportatus est, vt non ab hominibus, sed ab angelis ferri videretur. Plurima verò deinceps edita eo loco, quò translatum est corpus eius, sunt miracula

Sigebertus Rex monasterium S. Martini Metis extruxit.

[c] Translatio corporis eius.

Ad laudem Domini, retinet qui culmina cœli,
Reddere qui sanctos vult per miracula claros,
Cuius virtute valuerunt viuere iustè.

Carmina Authoris.

II. NEC multò pòst, ea quæ casura erant monasterij ædificia corruerunt, sic tamen vt ob merita beatissimi Martini & Sigeberti Regis, neminem læserint, tametsi non pauci adessent. Porrò nocte diei illius, qua erat hæc peragenda translatio, à quibusdam in oratorio quiescentibus tanta audita est melodia toto monasterio, vt præ nimio timore penè exanimes, huc atque illuc diffugerent, & visa auditaque vix aliis indicare possent. Sed tamen aliquanto pòst non absque summo metu in oratorium ingressi, cantum suauissimum, & tanquam apum permulta examina, gratissimam exprimentia suo stridore melodiam, sibi audire visi sunt.

Miraculum

III. ALIUD subiungimus miraculum, vndè & piis, de muneribus huic sanctissimo viro cælitùs collatis nihil hæsitantibus, fidei, spei & charitatis accedant incrementa, & duris atque incredulis cælestis vindictæ metus incutiatur. Cùm adhuc priori loco quiesceret venerabilis Regis Sigeberti corpus, & à fidelibus fratribus, de eius sanctitate nihil dubitantibus, debitus ei honor & reuerentia præstaretur ità vt in litaniis, & diuini cultus officiis eius nominatim mentio haberetur: quidam frater Hugo, quem etiam nosipsi vidimus, magna temeritate eius nomen in litaniarum codice expunxit, licet ab aliis quotidie exprimeretur. Ecce autem post dies paucos sub precibus vespertinis cuiusdam solennitatis eo solito more ad aras incensum offerente, cùm ad huius sancti Regis tumulum pro consuetudine accederet, adeo corpus eius subitò diriguit, vt loco illo se mouere non posset. Agnouit ergò culpam suam, & fratres pariter cum illo egere pœnitentiam, rogaruntque sanctum, vt ignosceret fratris temeritati. Interim affertur litaniarum codex, & frater sua manu nomen expunctum denuò inscribit, atque eadem nocte sine vllo impedimento in nocturnis laudibus ad illum monumentum thus obtulit. Potest autem ex hoc miraculo colligi, superioribus temporibus multa alia ab illo edita miracula, sed quæ hominum incuria in scripta relata non sint.

Diuinitus castigatur temerarius frater, sancto Regi derogans.

IV. TRANSLATIO, vt diximus, sacri corporis sarcophago, & à dextris aræ beati Martini reuerenter reposito, quidam religiosi & diuino amore feruentes fratres, pia fiducia animati, sacrum aperuêre sarcophagum, videruntq; sanctum illud corpus, non tanquàm mortui, sed vt dormientis hominis planè integrum, & omnis maculæ expers. Tum verò illi in Dei præpotentis prorupêre laudes, admirabundiq; ad sua reuersi sunt.

Corpus eius post 400. annos apparet integrum.

V. ERAT per id tempus in eo monasterio quidam iuuenis monachus, valdè leuis & lubricus moribus, verbis futilis & iocosus. Ex hoc quandoq; sciscitabantur quidam seculares, quid sentiret de iis, quæ nuper gesta essent, vel quidnam beatus Sigebertus vel per reuelationes, vel per miracula apud ipsos efficeret. Respondit ille irridiculè, sanctum Sigebertum, vt solent vita functi, iacere in tumulo aperto ore & nudatis dentibus: nec se compertum habere, num quid vnquam miraculi perpetrasset. Eadem hora ineptus ille tanquam mentis inops cœpit per humum & saxa se volutare, & cum magnis vocibus exilire, rursumq; humi se abiicere atque volutare. Cumq; id diu fieret, fratres eius miserti, tandem ægrè eum è terra sublatum, ad beati Sigeberti sepulcrum adduxerunt. Ibi ille sancto Regi & fratribus culpam suam confessus, mox sanatus est.

Alius frater castigatus, postea curatur.

VI. QVIDAM alius eiusdem monasterij frater morbo quodam grauissimè laborans, ità vt nihil cibi potionisve aliquot diebus admitteret, & interdum supremum vitæ periculum adire videretur. Is aliquando ad beati Sigeberti se monumentum contulit, & cùm precatus esset, operimento vel pallio, qua sacrum corpus tegebatur, pectori, ventri & cæteris membris fideliter admouit, moxq; sic omnem sensit abire dolorem, vt nunquam posteà eo correptus sit.

Æger ad eius tumulū curatur.

VII. EODEM ferè tempore mulier quædam in pago Casellensi acri vexabatur morbo, hulcere in eius gutture existente, adeoque in dies excrescente, vt plerique vitæ eius spem omnem abiicerent, non paucis remediis frustrà illi adhibitis. Tandem à parentibus ad beati Sigeberti adducta monumentum, postquam palla eius morbidum tetigit locum, ilicò curata est.

Item ægra mulier.

VIII. ANNO à Christo nato millesimo sexagesimo octauo quidam fratricida ferreis constrictus vinculis multa inuisit sanctorum loca, vt per eos Deum sibi propitium efficeret. Cùm autem aliquot dies Parisiis apud sanctum Dionysium in precibus & ieiuniis moratus esset, vnius brachij vinculis diuinitùs absolutus est. Tum verò etiam pro alterius brachij solutione instantiùs orans, beato Dionysio ipsi apparente, in somnis admonitus est petere monasterium sancti Martini, apud Metenses conditum, illic meritis sancti Sigeberti impetraturus quod petebat. Asserente illo, se nescire iter, vel locum illum, beatus Dionysius de omnibus copiosè eum edocuit. Abiit igitur lætus, & ad locum indicatum perueniens, aliquandiù permansit in precibus, sanctorum implorans suffragia, inprimus autem sancti Sigeberti. Interim quodam die, iam noctis sese intendentibus tenebris, custos templi iussit eum exire forâs. At ille obnixè rogauit eum, vt vel ante fores permitteret ipsum nocte illa hærere: dicens sperare se id consecuturum propediem, quod diui-

nitùs

GESTA QVÆDAM S. LAVRENTII ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS, EX II. LIBRO. HISTORIAE *Ecclesiasticæ gentis Anglorum, venerabilis Bedæ Presbyteri.* An. 610.

I. Cap. IV. SVccessit Augustino in episcopatum Laurentius: quem ipse idcirco adhuc viuens ordinauerat, ne se defuncto, status ecclesiæ tam rudis, vel ad horam pastore destitutus, vacillare inciperet. In quo & exemplum sequebatur primi pastoris Ecclesiæ, hoc est, beatissimi Apostolorum principis Petri: qui fundata Romæ Ecclesia Christi, Clementem sibi adiutorem euangelizandi simul & successorem cōsecrasse perhibetur. Laurentius Archiepiscopatus gradu potitus, strenuissimè fundamenta ecclesiæ, quæ nobiliter iacta vidit, augmentare, atque ad perfectum debiti culminis, & crebra voce sanctæ exhortationis, & continuis piæ operationis exemplis prouehere curauit, deniq; non solùm nouæ, quæ de Anglis erat collecta, ecclesiæ curam gerebat, sed & veterum Britanniæ incolarum, nec non & Scotorum, qui Hyberniam, insulam Britanniæ proximam, incolunt, populis pastoralē impēdere curabat solicitudinem. Siquidem vbi Scotorum in præfata ipsorum patria, quomodo & Britonum in ipsa Britannia, vitam ac professionem minus Ecclesiasticā in multis esse cognouit, maximè quod Paschæ solennitatem non suo tempore celebrarent, sed, vt suprà docuimus, à decima quarta luna vsq; ad vicesimam Dominicæ resurrectionis diem obseruandum esse putarent, scripsit cum coepiscopis suis exhortatoriam ad eos epistolam, obsecrans, eos & contestans, vnitatem pacis & catholicæ obseruationis cum ea, quæ toto orbe diffusa est, Christi Ecclesia tenere: cuius videlicet epistolæ principium hoc est: * Dominis; charissimis fratribus, episcopis vel Abbatibus, per vniuersam Scotiam, Laurentius, Mellitus & Iustus episcopi, serui seruorum Dei: Dum nos sedes Apostolicā more suo, sicut in vniuerso orbe terrarum, in his occiduis partib ad prædicandum gentib. paganis dirigeret, atq; in hanc insulam, quæ Britannia nuncupatur, contigit introisse, antequām cognosceremus, credentes quod iuxta morem vniuersalis Ecclesiæ ingrederentur, in magna reuerentia sanctitatis tam Britones quàm Scotos venerati sumus. Sed cognoscentes Britones, Scotos meliores putauimus. Scotos vero per Dagamum episcopum in hanc, quam superius memorauimus, insulam, & Columbanum abbatem in Gallijs venientem, nihil discrepare à Britonibus in eorum conuersatione didicimus. Nam Dagamus episcopus ad nos veniens, non solùm cibum nobiscum, sed nec in eodem hospitio, quo vescebamur, sumere voluit. Misit enim Laurentius cum coepiscopis suis, etiam Britonum sacerdotibus literas, suo gradu condignas, quibus eos in vnitate catholica confirmare satagit. Sed quantum hæc agendo profecerit adhuc præsentia tempora declarant.

II. Cap. VI. CUm vero Laurentius Mellitum Iustumq; secuturus, ac Britanniam esset relicturus iussit ipsa sibi nocte in ecclesiā beatorum Apostolorum Petri & Pauli, de qua frequenter iam diximus, stratum parari: in quo quum post multas preces ac lachrymas, ad Deum pro statu ecclesiæ fusas, ad quiescendum membra posuisset atq; obdormisset, apparuit ei beatissimus Apostolorum princeps, & multo illum tempore secretæ noctis flagellis acriorib. afficiens, sciscitabatur Apostolica districtione, quare gregem, quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorum oues Christi, in medio luporum positas, fugiens ipse dimitteret. An mei, inquit, oblitus es exempli, qui pro paruulis Christi, quos mihi in indicium suæ dilectionis commendauerat, vincula, verbera carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortē autē crucis, ab infidelibus & inimicis Christi, ipse cum Christo coronandus, pertuli? His beati Petri flagellis simul & exhortationib. animatus famulus Christi Laurentius, mox manè facto venit ad regem, & retecto vestimento, quantis esset verberibus laceratus, ei ostendit. Qui multum miratus, & inquirens quis tanto viro tales ausus esset plagas infligere, vt audiuit, quia causa suæ salutis episcopus ab Apostolo Christi tanta esset tormenta plagasq; perpessus, extimuit multum, atq; anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus, ecclesiæ rebus, quantùm valuit, in omnib. consulere ac fauere curauit. Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosq; ad suas ecclesias liberè instituendas redire præcepit. Qui post annum, ex quo abierant, reuersi sunt: & Iustus quidem ad ciuitatem Roffi, cui præfuerat, rediit: Mellitum vero Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatris pontificib. magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius, regni potestas, vt etiam nolentibus ac contradicentib. paganis antistitem suæ posset ecclesiæ reddere. Veruntamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Deniq; & in monasterio beatissimi Apostolorum principis, ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam consecrauit archiepiscopus Mellitus.

III. Cap. VII. Hoc enim regnante rege, beatus archiepiscopus Laurentius regnum cæleste conscendit, atq; in ecclesia & monasterio sancti Apostoli Petri, iuxta prædecessorem suum Augustinum sepultus est, die quarto Nonarum Februariarum.

2. Febr. Laurentius creatur archiepiscop' Cātuariēsis

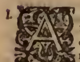
Eius solicitudo, pastoratu digna.

* Domnis. Epistola e.' ad Scotiæ episcopos.

Flagellatus ab Apostolorum principe. Iohan 21.

DE S. CELERINO ET RELIQVIS. BEATISSIMI CYPRIANI EPISCOPI ET MARTYRIS EPIST. *34. quæ est quinta lib 4.* An. 240.

Cyprianus presbyteris, & diaconibus & plebi vniuersæ, fratribus salutem.

I. AGnoscenda & amplectenda sunt, fratres dilectissimi, beneficia diuina, quibus Ecclesiam suam Dominus illustrare temporibus nostris & honestare dignatus est, commeatum dando bonis confessoribus suis, & martyribus gloriosis: vt qui sublimiter Christum confessi essent, Clerum postmodum Christi ministerijs Ecclesiasticis adornarent. Exultate itaq; & gaudete nobiscum, lectis literis nostris, quibus ego & collegæ mei, qui præsentes aderant, referimus ad vos Celerinum fratrem nostrum, virtutibus pariter & moribus gloriosum Clero nostro nō humana suffragatione, sed diuina dignatione coniunctum: qui cùm consentire dubitaret Ecclesiæ, ipsius admonitu & hortatu in visione per noctem compulsus est, ne negaret, nobis suadentibus: cui plus licuit, & coēgit, quia nec fas fuerat, nec decebat sine honore Ecclesiastico esse, quem sic Dominus honorauit cælestis gloriæ dignitate. Hic ad temporis nostri prælium primus, hic inter Christi milites antesignanus, hic inter persecutionis initia feruentia cum ipso infestationis principe & authore congressus, dum inexpugnabili firmitate certaminis sui aduersarium vincit, vincendi cæteris viam fecit, non breui compendio vulnerum victor, sed adhærentibus diù & permanentibus pœnis longæ colluctationis miraculo triumphator, per decem & nouem dies custodia carceris septus, in neruo ac ferro fuit: sed posito in vinculis corpore, solutus ac liber spiritus mansit. Caro famis ac sitis diuturnitate contabuit, sed animam fide & virtute viuentem, nutrimentis spiritualibus Deus pauit. Iacuit inter pœnas pœnis suis fortior, inclusus includentibus maior, iacens stantibus celsior, vincentibus firmior vinctus, sublimior iudicantibus iudicatus. Et quamuis ligati neruo pedes essent, calcatus serpens & obtritus & victus est. Lucent in corpore glorioso clara vulnerum signa, eminent & apparent in neruis hominis ac membris, longa tabe consumptis, expressa vestigia.

3. Febr.

Fortitudo S. Celerini.

Dies nouem decim in neruo & ferro esse.

Sunt

Iohan. 20.

II. SVNT magna, sunt mira, quæ de virtutibus eius ac laudibus fraternitas audiat. Et si aliquis Thomæ similis extiterit, qui minùs auribus credat, nec oculorum fides deest, vt quis quod audit, & videat. In seruo Dei victoriam gloria vulnerum fecit, gloriam cicatricum memoria custodit. Nec rudis iste aut nouus est in Celerino charissimo nostro titulus gloriarum: per vestigia cognationis suæ graditur, parentibus ac propinquis suis honore consimili diuinæ dignationis æquatur. Auia eius Celerina iampridem martyrio coronata est, item patruus eius & auunculus, Laurentinus & Ignatius, in castris & ipsi quondam secularibus militantes, sed veri & spiritales Dei milites, dum diabolum Christi confessione prosternunt, palmas à Domino & coronas illustri passione meruêrunt. Sacrificia pro eis semper, vt meministis, offerimus, quoties martyrum passiones & dies anniuersaria commemoratione celebramus. Nec degener ergò esse, nec minor poterat, quem sic domesticis exemplis virtutis ac fidei prouocabat familiæ dignitas & generosa nobilitas. Quòd si in familia seculari prædicationis & laudis est, esse patritium: quanto maioris laudis & honoris est, fieri in cælesti prædicatione generosum? Non inuenio, quem beatiorem magis dicam, vtrúmne illos de posteritate tam clarâ, an hunc de origine gloriosa: ità æqualiter apud eos recurrit & commeat diuini dignatio, vt & illorum coronam dignitas sobolis illustret, & huius gloriam sublimitas generis illuminet.

Celerina. Laurẽtinus Ignatius.

Nota de sacrificiis & diebus celebribus martyrum.

III. HVNC ad nos, fratres dilectissimi, cum tanta Domini dignatione venientem, testimonio & miraculo eius ipsius, qui se persecutus fuerat, illustrem, quid aliud, quàm super pulpitum, id est, super tribunal Ecclesiæ oportebat imponi, vt loci altioris celsitate subnixus, & plebi vniuersæ pro honoris sui claritate conspicuus, legat præcepta & Euangelium Domini, quæ fortiter ac fideliter sequitur: vox Dominum confessa, in his quotidie, quæ Dominus locutus est, audiatur? Viderit, an sit vlterior gradus, ad quem profici in Ecclesia possit. Nihil est, in quo magis confessor fratribus prosit, quàm vt dum Euangelica lectio de ore eius auditur, lectoris fidem quisquis audiērit, imitetur. Iungendus in lectione Aurelio fuerat, cum quo & Domini honoris societate coniunctus est, cum quo omnibus virtutis & laudis insignibus copulatus est. Pares ambo & vterque consimiles. In quantum gloria sublimes, in tantum verecundia humiles: quantum diuina dignatione promoti, tantum sua quiete & tranquillitate submissi, & virtutum pariter & morum singulis exempla præbentes, & congressioni & paci congruentes: illic robore, hîc pudore laudabiles. In talibus seruis lætatur Dominus. In eiusmodi confessoribus gloriatur, quorum secta & conuersatio hic proficit ad præconium gloriæ, vt magisterium cæteris præbeat disciplinæ. Ad hoc eos Christus esse hic in Ecclesia diu voluit, ad hoc de media morte subtractos, quadam dixerim resurrectione circa eos facta, incolumes reseruauit: vt dum nihil in honore sublimius, nihil in humilitate submissius à fratribus cernitur, hos eosdem fraternitas secta comitetur. Hos tamen lectores interim constitutos sciatis, quia oportebat lucernam super candelabrum poni, vnde omnibus luceat: & gloriosos vultus in loco altiori constitui, vbi ab omni fraternitate circunstante conspecti, incitamentum gloriæ videntibus præbeant. Cæterùm presbyterij honorem designâsse nos illis iam sciatis, vt & sportulis iisdem cum presbyteris honorentur, & diuisiones mensuratas æquatis quantitatibus partiantur, sessuri nobiscum prouectis & corroboratis annis suis: quamuis in nullo minor possit videri ætatis indole, qui consummauit ætatem gloriæ dignitate. Opto vos, fratres charissimi ac desideratissimi, semper bene valere.

Matth. 9.

An. 280. Bar. ad an. 316. hæc acta ex Metaphr. non in omnibus agnoscit sincera. 3. Febr. Per antiquũ Martyrologium Roman. itemq; Vsuard[a] & Ado eum habẽt 15. Febr. in antiquiss. MS. exemplaribus. [a] Degit in spelunca.

VITA ET MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS BLASII, EPISCOPI SEBASTEAE ET SOCIORVM,

ex Simeone Metaphraste: quem Baronius ad an. 311. & 316. sub Licinio, non Diocletiano, vt nonnulla acta habent, passum commemorat.

I. QVo tempore vigebat cultus simulachrorum, & multi homines adorabant figmenta & res creatas, tũc etiam florebat fides omnium sanctorum, cum quibus fides quoque sancti & gloriosi martyris Blasij. Hic ergò sanctus & venerandus vir Blasius, cùm toto tempore vitam egisset mansuetam & mitem, sicut scriptum est in Iob, erat innocens, inculpatus, verus, pius & religiosus, abstinens ab omni opere malo. Quamobrem propter puram vitam & quæ nulli affinis erat reprehensioni, qui in ciuitate Sebastea Cappadociæ erant fideles, eum creârunt Episcopum. Is autem profectus in montem, qui dicitur Argeus, habitabat[a] in spelunca, feræque ad eum conueniebant, & ab eo benedicebantur: & si contigisset vnam ex eis incidere in eius meditationem, tanquam ratione prędite, expectabant ad speluncam, & nisi imposuisset eis manus, eas benedicens, à sancto minimè recedebant.

Iob 1. Matt. 5.

II. IN illis autem diebus iussit Præses Agricolaus capi omne genus animalium, vt sancti, qui tunc erant, martyres ab eis consumerentur, & cum eis depugnarent. In montes verò egressi venatores, venerunt etiam in montem, qui dicitur Argeus, in quo latebat sanctus & venerandus vir Blasius. Cùm autem appropinquassent speluncæ, & vidissent in eius ingressu multitudinem agrestium animalium, quæ adstabant & exiliebant, dixerunt inter se: Quid hoc sibi vult? & cùm venissent propiùs, inuenerunt intra speluncam S. Blasium, sedentem tanquam in thalamo, & diuidentem vnicuiq; id, quod erat ei opus, per benedictionem atque curationes, & Deo fundentem preces. Qui statim reuersi, renunciârunt Præsidi Agricolao quæ viderant. Præses verò iussit plures milites cum eis proficisci, vt quoscunque illic inuenissent latentes Christianos, ad eum adducerent. Euntes autem in montem, qui missi fuerant milites, & ingressi speluncam, inuenerunt solum sanctum, orantem & laudantem Dominum, & dixerunt ei, Egredere: vocat te Præses. Cũ eos verò vidisset S. Blasius, valdè lætatus est, & dixit: Adeste, eamus simul, ô filij, meî enim recordatus est Dominus. In hac enim nocte ter mihi apparuit, dicens: Surge. offer mihi sacrificia pro more tui sacerdotij. Nunc ergò filij mei, benè venistis. Dominus meus Iesus Christus sit vobiscum.

Dominus ei apparet.

III. DVM autem ipsi venirent, in via conuertebantur gentiles ad Dei cognitionem per eius mansuetudinem & doctrinam. Etenim per eius preces faciebat Dominus curationes: & cùm ad eum afferrentur ægroti, eis imponens manus, dimittebat sanos. Non solùm autem curabat homines, sed etiam iumenta & bestias. Cùm itaque contigisset aliquem os deuorare, vel aliquid eiusmodi, repentè ad eum afferebant patientem, & per sanctas suas preces eum statim reddebat sanum. Contigit itaque, vt filius cuiusdam mulieris, quæ eum habebat vnicum, partem piscis comedens, os repentè deuoraret, & mutus maneret. Cùm ergò mater pueri de sancto audiuisset, eum allatum proiecit ad eius pedes semimortuum, cum fletu clamans & dicens sancto: Miserere mei filij serue seruatoris nostri Iesu Christi, est enim mihi vnigena: narrauitque sancto, quid filio suo repentè accidisset. Sanctus autem Dei & magnus sacerdos Blasius, manu imposita gutturi pueri, sic orauit, extendens in cælum oculos, & Deo dicens: Qui iis, qui te inuocabant in veritate, præsto fuisti adiutor, ô Seruator, audi meas preces, & spinam infixam huic puero, tua quæ sub adspectum non cadit, virtute ei, exime, eum curans: & de cæterò, seu in hominibus, seu in pueris, seu in bestijs tale quid contigerit, illic autem recordatus fuerit aliquis mei nominis, dicens: Deus, intercessione serui tui Blasij, accelera tuum auxilium: fac cito in eo curationem ad gloriam & honorẽ sancti tui nominis, & cùm ipse hæc dixisset, puerum statim sanum restituit sicut priùs, & eum reddidit matri suæ, ore nunquam silente Deum laudantem atq; glorificantem. Hominum autem

Homines & iumenta curat.

sermone

sermone celebrabatur Dei martyr & Episcopus Blasius, non solùm Sebasteæ, sed etiam Nicapoli. erat enim eruditus etiam in scientia medendi.

IV. In itinere verò ingrediente sancto, contigit vt cuiusdam pauperculæ mulieris, quæ vnum habebat porcum & nihil aliud, porcus à lupo raperetur. Mulier autem, quæ erat fidelis, accessit ad sanctum martyrem contra feram. Sanctus verò Christi sacerdos & martyr Blasius subridens, dixit ei: Nè sis tristis, ô mulier, nec lachrymeris. Tibi enim reddetur porcus viuus & illæsus. Sanctus autem cœpit iter ingredi. eo vero ingrediente, lupus, qui porcum illæsum conseruauerat, eum reddidit viduæ. Ingresso autem sancto in metropolim Sebasteam, iussit Præses Agricolaus eum conijci in custodiam. Die verò sequenti sedens Præses in tribunali, iussit adduci sanctum Blasium. Cùm is autem adstitisset, videns eum Præses, cœpit primùm cum eo agere blanditijs, & priùs eum salutat, dicens: Salue charissime Blasi, deorum amice & noster. Sanctus autem Blasius dicit ei: Salue tu quoq; Præses optime. Nè eos vero dicas deos, sed dæmonia: quæ quidem tradentur igni æterno cum ijs, qui ea colunt. His Præses ita percitus, iussit eum agrestibus baculis verberari. Multis autem horis verberatus martyr Christi Blasius, dicit Præsidi: O nullo sensu prædite & deceptor animarum, putas me per tua tormenta abducere à Dei mei confessione? Sed non potes. Habeo enim Iesum Christum, qui me corroborat. De cætero fac, quod volueris.

Lupus reddit viduæ porcum. *Cæditur agrestibus baculis.*

V. Cvm autem non potuisset impius Præses eum à fide abducere, iussit eum rursus duci in carcerem. Cùm verò accepisset pia anus & vidua sancti martyris Blasij tolerantiam, & eius fidei constantiam, cùm occidisset porcum, quem à fera acceperat iussu sancti martyris, & coxisset caput & pedes: & in canistrum iecisset ex seminibus terræ, & aliquibus alijs ex sua paupertate cum fructibus, cereosq; accendisset, attulit ad sanctum martyrem in custodiam, & procidit ad eius pedes, rogans vt ex eis sumeret. Cùm gratias autem egisset sanctus, & ex eis sumpsisset, & benedixit, & ei mandauit, dicens: Mulier, in hoc habitu perage meî commemorationem, & in domo tua non deficiet omne bonum à Deo meo. Sed & si quis te hoc modo imitans, meî peregerit commemorationem, habebit à Deo meo perpetuum donum & benedictionem omnibus diebus vitæ suæ. Et veneranda quidem illa & beata anus, accepto mandato à sancto martyre Blasio, Deum laudans, abijt læta in domum suam, & impleta fuit in hac beata vidua scriptura, quæ dicit: Dicetur vbiquè, quod fecit ipsa, ad eius memoriam.

Reducitur in carcerē. *Matth. 26.*

VI. Tyrannvs autem cùm secundo progressus sedisset in tribunali, iussit adduci DEI martyrem. Quo adducto, dicit ei Præses: Blasi, dijs nè sacrificas, an vis malè perire? Dixit sanctus Blasius: Dij, qui cœlum & terram non fecerunt, pereant. Quam tu autem mihi minaris mortem, ea mihi vitam æternam conciliabit. Præses verò cùm vidisset eius fidem immutabilem, iussit eum in ligno suspensum cædi vehementer. Cùm diù autem cæderetur martyr Dei Blasius, dicit Duci: O impie & inique, putasne me terrere plagis? Habeo Iesum Christum, qui me corroborat, & non timeo tua, quæ videntur, tormenta, adspiciens ad bona, quæ expectantur, quæ sunt promissa ijs, qui ipsum quærunt. Tunc iussit Præses eum de ligno deponi. Cùm fuisset autem depositus, iussit eum rursus conijci in custodiam. Cùm verò abduceretur in custodiam sanctus martyr Blasius, ecce septem mulieres piæ & timentes Deum, eum sequebantur, excipientes sanguinem, qui ex ipso distillabat, & seipsas vngentes. Quas cùm vidissent lictores & apprehendissent, duxerunt ad Præsidem, ei dicentes: Hæ quoquè sunt Christianæ. Cùm eas autem Præses vidisset, dicit eis: Persuadeamini, & dijs sacrificate, vt magnos honores à me consequamini. Venerandæ verò & sanctæ mulieres illæ respondentes, dixerunt ei: Si vis, ô Præses, vt dijs tuis sacrificemus, eamus prope lacum: & tu quidem immitte deos tuos in saccum, & eos plumbo obsigna: Nos autem cum abluerimus vultus nostros in lacu, accedemus, & eis sacrificabimus. His lætatus Præses, ad eas adduxit deos suos. Illæ autem cùm eos accepissent, deiecerunt & demerserunt in profundo lacûs.

Ierem. 10. *Iterùm verberatur.* *7. Fœminæ comprehēduntur.*

VII. Cvm hæc vidisset Præses, & furore fuisset percitus, valdè rugiens sicut leo, & plaudens manibus, fuit admodùm iratus militibus, & dixit eis: O pessimi ministri, cur non deos retinuistis, nè in profundum lacûs inijcerentur? Respondentes autem milites, dixerunt Præsidi: O optime Præses, dolum tibi locutæ sunt hæ mulieres, & deos tuos demerserunt. Nos verò hoc nescientes, eos non tenuimus. Dixerunt autem illæ sanctæ & venerandæ mulieres: Deus verus dolum non patitur, sed surda ligna & lapides, & aurum & argentum, & omnes, qui confidunt in eis. Tunc furore percitus Præses, iussit fornacem accendi vehementissimam, & dissolui plumbum, & ferreos afferri pectines, & septem æneas laminas candefieri: splendidum autem linteum extendi in alio loco, dixitq; sanctis mulieribus: Eligite vnum ex duobus, aut adorare & dijs sacrificare, & conseruare animas vestras, ambulantes in linteo, aut, si nolitis, experiri tormenta, quæ sunt vobis parata. Vna verò ex ijs, habens duos pueros, rapuit linteum & iniecit in fornacē, & id combussit. Pueri autem dicebant matri suæ: Veneranda mater nostra, ne finas nos in hac terra interire: sed quomodo nos impleuisti pulchro & syncero & suauissimo tuo lacte, nos quoq; imple regno cœlorum.

Demergunt simulacra deorum falsorum in lacu.

VIII. Præses autem iussit eas suspendi, & earum carnes lacerari pectinibus ferreis. Videbant verò milites ex earum carnibus manare lac pro sanguine. Quinetiam earum carnes cernebantur vt nix candidæ. Angeli enim Domini, qui descēderant, cùm eas curassent, dicebant eis: Nè timeatis. Bonus enim operarius cùm æstate inceperit & perfecerit, & à Domino operis fuerit benedictus, & mercedem eius acceperit, lætus vadit in domum suam. Sic ergò vos quoq; decertate, vt à Seruatore nostro Iesu Christo æternam & quæ nunquàm desinit, vitam accipiatis. Tunc Præses iussit eas depositas iaci in caminum. Cùm autem iactæ fuissent, protinùs cessauit ignis, & eiectæ sunt ex fornace illæsæ conseruatæ sanctæ mulieres. Dicit verò eis Præses: Abiectis vestris præstigijs, accedite, & dijs meis sacrificate. Sanctæ autem septem mulieres, tanquàm vno ore dixerunt ei: Nè tibi benè sit, ô fili diaboli, vt nos relinquamus Dominum nostrū Iesum Christum, & adoremus lapides & ligna, quæ sunt similiter atq; tu, surda & nullo sensu prædita. De cætero fac in nos, quod velis. Nam nos quoq; vocatæ sumus in regnum cœlorum. Tunc ira percitus Præses, tulit in eas sententiam: & accipientes eas lictores, duxerunt eas ad locum eis propositum.

Sanctæ fœminæ torquentur. *Mittuntur in caminū.*

IX. Sanctæ autem septem mulieres cùm venissent ad locum, in quo erant consummandæ, rogârunt lictores, dicētes: Concedite nobis, vt parumper precemur: & flexis in terram genibus, sic dixerunt: Gloria tibi magno & glorificato nostro Deo. Gloria tibi Christe, qui regnas in sæcula, qui nos vocâsti in viam bonitatis tuæ. Quis est enim magnus, sicut tu Deus noster, qui nos fecisti recedere à tenebris, & vocâsti nos ad veram lucem & suauissimam? Quamobrem rogamus te Domine, nos connumera cum prima martyre tua Tecla, accipiens intercessionem sanctissimi patris nostri & pastoris Blasij, qui deduxit nos ad hanc veritatem & fruitionem vitæ æternæ. Hæc eum sanctæ fuissent precatæ mulieres, & è solo surrexissent, & manus suas extendissent, & oculis in cœlum suspexissent, mundo corde & vno animo Deo dixerunt: Gloria tibi Domine Deus noster, qui nos dignatus es sistere ad hanc tuam aram, tanquàm agnas immaculatas & ratione præditas, nostras quoq; animas suscipe in cœlesti tua ara, vt bonus & benignus. Pueri autem accedentes ad matrem, dixerunt ei: Mater, coronæ vobis sunt paratæ apud Deum cœlestem. Nos ergò & commenda sanctissimo & forti athletæ, Episcopo nostro & Pastori Blasio. Tunc spiculator abscidit capita septem sanctarum mulierum, & occultè fuerunt consummatæ.

Precatio earū ad Deum *Psalm. 76.* *Plectuntur capite.*

X. Post hæc autem iubet Præses sanctum Blasium educi è custodia. Quo educto, dicit ei Dijs ne modo sacrificas, an non? Dicit ei sanctus Blasius: Miser, cum sis cæcus, non vides veram lucem. Quis enim homo, qui Deum viuum vnquam cognouit, mortuis simulacris sacrificat, aut ea adorat? Tu ergò tenebris inuolute & inique, scias te Deum viuum

D

uum dimisisse,& adorare lapides nullo sensu præditos. Sed ego non timebo minas tuas. Vt vis ergò, me torque, trade tibi carnes meas: Deus autem habet animæ potestatem. Præses dicit sancto: Si te proiecero in lacum, quid tibi proderit, quem dicis, Christus, quem etiam adoras? Dixit sanctus Blasius: Cæce & nullo sensu prædite, adulteria adoras, & putas te esse saluum. Ego autem Christum viuum colens, non ostendam tibi in aqua Dei mei virtutes? Tunc iussit Præses eum iaci in lacum. Sanctus verò præueniens, obsignauit aquam: quæ stetit perindè ac si fuisset pons. Sedensq; in medio lacûs, dixit lictoribus: Si habetis deos, ostendite eorum virtutes, & vos quoq; ingredimini. Statimq; ingressi sexaginta & octo viri, submersi sunt in profundo aquæ. Tunc angelus Domini descendens ad sanctum, dicit ei: Gratia plena & præclara anima, Dei Pontifex, egredere ex aqua, & accipe à Deo tibi paratam æternam coronam.

68 viri submersi.

XI. SANCTVS autem Blasius cùm ex aqua surrexisset, tanquàm super terram ambulans, est egressus: & resplenduit facies eius sicut lux, adeò vt mirarentur, qui eum videbant. Præses verò dixit ei: Adeòne, ô miser, statuisti dijs non sacrificare? Dixit sanctus Blasius: Scias Tyranne sanguiuore, me esse seruum Christi, & nunquàm dæmonibus esse sacrificaturum. Tunc ira percitus Præses, tulit in eum sententiam, dicens: Blasius, qui mihi non paruit, & Imperatorem contempsit, & deos probris affecit, & sexaginta octo viros perdidit, gladio truncetur capite simul cum duobus pueris. Accepta autem sententia, cùm venisset ad locum, stans sanctus, precatus est Dominum, dicens: Domine Deus virtutum, qui me liberâsti à simulacris: qui tenebras fecisti lucem, & errorem veritatem: qui sedes super Cherubim, & aperis cataractas cœlorum: qui extendis arcum tuum in manu tua: qui diabolum humilem & abiectum reddidisti, & draconem confixisti: audi me seruum tuum, & quicunq; ad hanc aram tuam accesserit, & quamcunq; spinam aut os deuorauerit, aut varijs fuerit vexatus morbis, aut in afflictione fuerit, aut in necessitate persecutionis, imple vniuscuiusq; cordis petitionem Domine, vt bonus & clemens: Quoniam es semper glorificandus nunc & in sæcula. Cùm hæc autem esset precatus, Christus descendit de cœlo tanquam nubes, & eum obumbrauit, & dicit ei Seruator: Omnes petitiones eorum implebo propter te, athleta mi dilecte. Non hæc autem solùm, sed etiam faciam, vt precatus es viduæ, & benedicam omnem domum, quæ tuî celebrat memoriam, & penaria eorum replebo omnibus bonis propter pulchram tuam confessionem & fidem, quam in me habes. Hæc cùm Dominus locutus esset martyri, cùm eum antea eduxisset spiculator è prætorio cum duobus infantibus, capita eis amputauit in Sebastea ciuitate, intra mœnia supra petram, vndecimo mensis Februarij. Fideles autem & pij viri posuerunt eum in ipso loco, vbi etiam vsq; in hodiernum diem multæ curationes peraguntur ad Dei gloriam.

S Blasius super aquas ambulat.

S Blasij preces ad Christum.

Decollatur cum duob. pueris.

XII. CVM verò accepisset veneranda & pia anus consummationem beati martyris Blasij, celebrauit eius memoriam eo ritu, quo celebrauit in custodia: & non solùm cognatis misit ex seminibus terræ benedictiones & ex reliquis, sed etiam omnibus amicis. Qui vicissim imitantes, rursus in eodem tempore remiserunt non solùm fideli viduæ, sed etiam omnibus suis amicis & cognatis. Vndè etiam traditum est hoc pulchrum & bonum exemplum vsq; in hodiernum diem omnibus, qui fideliter peragunt venerandam memoriam sancti martyris Blasij, cum lampadibus & hymnis & magno epulo: ad gloriam omnipotentis Dei & Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia simul cum sancto & viuifico spiritu, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

An. 290.

SS. PHILOROMI ET PHILÆÆ MARTYRIVM, EX LIB. VIII. CAP. X. ET XI. ECCLES. HIST. EVSEBII

Cæsareens. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.

4 Febr. Vide Ruffin c. 10 Niceph c. 9 17 Bar an 302.

I. CAP. X. ATQVE isti martyres admiratione digni quidem fuerunt: sed illi præ cæteris videbantur egregiè admirabiles, qui quamuis diuitijs, nobilitate, gloria, eloquentia & philosophiæ cognitione illustres essent, hæc omnia tamen pro vera pietate & fide in Seruatorem & Dominum nostrum Iesum Christum, pro nihilo ducerent. Talis erat ᵃ Philoromus, vir magistratum, non illum quidem vulgarem adeptus, sed ad Imperatoris negocia Alexandriæ procuranda delectus: qui non sine magna gloria & honore, vt Romanorum mos fert, à satellitibus stipatus, in dies singulos de controuersijs ad se relatis iudicium tulit. Talis Philæas etiam, Thmuitensis Ecclesiæ Episcopus, vir planè cùm in ciuilibus patriæ institutis & Ecclesiæ ministerijs valdè præstabilis, tum philosophiæ disciplinis eximius. Isti duo, cùm permulti & cognati & alij amici eos obsecrâssent, cùm præterea viri primarij, qui cum imperio erant orâssent, cùm ipse iudex deniq; hortatus esset, vt suipsorum caperent misericordiam, liberorumq; & vxorum curam ducerent, nequaquàm eiusmodi virorum precibus adduci potuerunt, vt vitæ cupiditate aliqua ex parte delectarentur, & diuinas leges de confessione & negatione Seruatoris nostri penitùs contemnerent: sed virili animo & mente digna philosophis, immò verò pia & digna Deo, contra omnes iudicis minas, contra contumelias fortiter se opponentes, ambo capitibus abscissis abirent è vita.

ᵃ Philoromus.

Philæas Episcopus.

Inuicti illorum animi.

Abeunt è vita.

II. CAP. XI. SED quoniam Philæam, propter humanioris literaturæ notitiam, crebrò hominum sermone prædicatum diximus, ipse suipsius in ea re locuples testis accedat, & partim seipsum, quinam tandem fuerit, antè oculos cuiusq; proponat: partim martyria, quæ eius ætate Alexandriæ contigerint, accuratiùs multo, quàm in nostra situm est potestate, narret his verbis, quæ quidem ab ipsius literis, ad Thmuitas perscriptis, petita sunt: Beati martyres, qui apud nos occubuerunt, præclara illa exempla, monita salutaria & insignes præceptiones, in diuinis & sacris literis nobis ad imitandum propositas, nulla ex parte contemnentes, oculos animi in Deum omnium effectorem exquisitè intendebant, & mortem pro pietate oppetere secum statuentes, mordicus suæ vocationi adhærescebant. Ac quoniam isti sancti martyres, Christi insignibus decorati, Dominum nostrum Iesum pro nobis hominis naturam induisse pro certo cognouerant, vt omne peccatum radicitus extirparet, & viatica nostri itineris, ad vitam æternam suscepti, nobis suppeditaret: (Non enim rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed seipsum exinaniuit, formam serui accipiens, & habitu inuentus est vt homo: humiliauit seipsum vsq; ad mortem, mortem autem crucis) isti, inquam, idcirco meliora dona æmulantes, omnem cruciatum, omnia suppliciorum genera, quæ poterant excogitari, nõ semel, sed iterùm atq; iterùm sustinuerunt. Atq; præ omnibus satellitum terroribus, quos laborabant non verbis solùm, sed rebus ipsis obnixè eis inijcere, non demiserunt animos, neq; succubuerunt, propterea quòd perfecta in illis charitas timorem forâs miserat. Quorum eximiam fortitudinem, & excelsam in singulis tormentis animi magnitudinem, quæ tandem oratio poterit explanare? Et cùm libera potestas omnibus permissa esset, contumelias & pœnas illis pro arbitratu inferendi, hi fustibus, illi virgis, alij flagellis, nonnulli loris, multi funibus eos perculerunt: atq; spectaculum nouis vicissim plagarum & supplicij generibus erat variatum, & multum probri habuit & ignominiæ.

Ex Epistola Philææ, scripta ex carcere, de martyribus Alexandriæ.

Phil. 2. Ioan. 4.

Martyrum multiplices cruciatus & iniuriæ.

III. QVIDAM enim, primùm manibus à tergo colligatis, ligno appensi, & machinis quibusdam membra eorum vniuersa distenta distractaque: deindè à tortoribus ex mandato magistratuum per totum corpus grauiter deuexati, & non quemadmodum cum homicidis agi solet, latera solùm, sed venter, tibiæ & genæ flagris ferreis cæsæ. Alij pe-

pende-

penderunt, ad porticum vna manu affixi, & articulorum membrorumque distensionem, quæ omnem doloris superabat acerbitatem, pertulerunt. Alij vultu alterius in alterum obuerso ligati, & columnis, pedibus non ad terram demissis, appensi, sic vti cùm funes acriùs retraherentur & contentiùs, corporis grauitate ac pondere acerbiùs premerentur. Neque tantisper solùm, dum præses cum illis quæstione disceptabat, illisque examinandis vacabat, sed per totum ferè diem istud supplicij genus sustinuerunt. Quãdo enim ab illis ad alios profectus est, ministros ipsius authoritati obsequentes reliquit, qui priores accuratè obseruarent, si fortè quisquam tormentis euictus, cedere videretur: mandauitque, vt acerbè & sine remissione vlla funibus distorquerentur: & deinceps, cum iamiam essent animam acturi, rursum in terram demissi, passim miserè raptarentur. Neq; enim de nobis vel minima cura in eorum animis resedit, sed omnia in nos perindè tum excogitare, tum ie præstare videbantur, ac si homines non fuissemus. Præter alia tormentorum genera, istud nouum præterea, quod sequitur, aduersarij nostri inuenerunt: Nonnulli enim post verbera in compedibus ligneis positi erant, & pedes, alter ab altero, ad quartum foramen distenti distractique, adeò vt necessario supini iacerent, nec possent propter plagarum vulnera, recens toti corpori inflicta, se vllo modo commouere. Alij in solum proiecti, præ crebris tormentorum ictibus, quos pertulerant, semineces iacuerunt, & propter varia ac diuersa cruciamentorum stigmata, quæ in corporibus habebant, miserabilius spectaculum, quàm cum torquebantur oculis comtemplantium subiecerunt. Ex his autem qui ita se habebant, nonnulli in cruciatu mortui sunt, & singulari animi tolerantia aduersarium prorsus confuderunt. Alij semineces in carcerem conclusi sunt, non multis diebus post, dolorum grauitate oppressi, excedunt è vita. Reliqui valetudine & viribus curatione recuperatis, temporis longinquitate carcerisque vsu & velut contritu, multo euadunt fidentiores. Sic igitur cum esset singulis eorum præceptum, libera data optione, vel victimas execrabiles contrectandi, quò liberarentur molestijs, & prophana atq; execrabili ab illis libertate potirentur: vel non sacrificandi, sententiam mortis exciperent: illi absque mora ad mortem libentibus animis gradiuntur. Norunt n. pro certo ea quæ à sacris literis nobis præscripta sunt: Qui dijs alienis, inquit scriptura, immolat, delebitur. & quod Non erunt tibi dij alieni, præter me. Eiusmodi sunt voces Phileæ martyris, cum sapientiæ, tum Dei ipsius amore inflammati maximè, quas antè extremam de eo in iudicio latam sententiam, cùm adhuc esset in carceris custodia, ad fratres Ecclesiæ, cui ipse præerat, per literas misit: partim, vti quo loco res illius erant, illis exponeret: partim, vt eos hortaretur vt pietati in CHRISTO post mortem suam, quæ breui ipsum esset occupatura, mordicùs adhærescerent.

Nouum supplicij genus.

Exodi 22. Exodi 20. Psalm 80.

POENITENTIA ET REVOCATIO AD DOMINVM NOSTRVM IESVM CHRISTVM, QVAE FACTA EST A QVO-

dam Oeconomo nomine Theophilo, Ecclesiæ Orientalis regionis, nomine Adana, per intercessionem sanctissimæ & gloriosiss. Deiparentis, semper virginis Mariæ: ex Simeone Metaphraste, sed authore Eutychiano, huius Theophili ministro.

I. Ccidit illo tempore, priusquàm fieret incursio impiorum & sceleratorum Persarum in rempublicam Romanorum, vt in vna ciuitate, nomine Adana, secundæ Cilicum prouinciæ, esset œconomus in sanctissima Dei catholica Ecclesia, nomine Theophilus. Qui œconomus pulchrè admodùm & diuinè dispensans res omnes & loca, quæ pertinebant ad hanc sanctissimam Ecclesiam, gregem quoq; Christi pascebat in magna quiete, moderatione & sanctitate, vt de cæterò sanctissimus quoq; Episcopus huius Ecclesiæ in ipso valdè requiesceret, ad omnem eius administrationem & actionem & vniuersæ eius Christi amantis ciuitatis: Et vt semel dicam, non solùm Episcopus, sed etiam omnes reliqui, à magno eorum vsq; ad paruum, ei agebant gratias. Orphanis enim & viduis & pauperibus abundè & copiosè suppeditabat, quæ erant necessaria, & maximè quos sciebat à suis bonis excidisse. Cùm hæc ergò ita se haberent, visum est Dei voluntati, vt sanctissimus illius ciuitatis Episcopus fine vitæ potiretur. Qua de causa Christi amantes clerici simul cum ciuibus totius ciuitatis acerrimo incitati desiderio ad germanam eius in Christo charitatem, quinetiam intuentes ad viri sufficientiam, omnes communi consilio eligunt ipsum valdè pium Oeconomum in Episcopum, mittentes statim in suam Metropolim electionem, quæ ab ipsis facta fuerat. Quam cùm accepisset Mettopolitanus, vt qui res eius iam præsciret, cessit eorum petitioni: & mittens adduxit prædictum Oeconomum, vt eum ordinaret Episcopum in prædicta sancta Ecclesia. Et primùm quidem acceptis literis, quæ ad ipsum missæ fuerant à sanctissimo Metropolitano, & iubebant eum venire in metropolim, nolebat venire, omnes rogans & supplicans, nè ipse fieret Episcopus, sufficere sibi dicens, quòd esset Oeconomus: huic turbæ respondens, se non esse sede dignum. Turba autem instante & rogante, & ijs qui propter ipsum missi fuerant, eis non parentem, vi & manu abduxerunt ad dictam Metropolim. Quem cùm beatissimus accepisset Metropolitanus, & valdè fuisset lætatus, voluit ipsum ordinare Episcopum. Prædictus verò Oeconomus se humi abijciens, rogabat Metropolitanum, nè quid tale in eum procederet, clamans & dicens: Sum indignus Episcopatu, & scio mea peccata. Et cùm aliquot horas iacuisset ad pedes Metropolitani, tres dies ei dedit ad deliberandum, vt persuaderetur ordinari Episcopus. Post tres autem dies, rursus eum accersit, & cœpit eum adhortari & rogare, vt susciperet dignitatem Episcopatus: Laudans etiam eius sufficientiam & castitatem. existimabatur enim esse homo valdè continens. Sed nihil proficiebat. Persistebat enim dictus Oeconomus clamans & dicens, se non esse sede dignum.

4. Febr.

Thephili præclara laus.

Eligitur in Episcopum

Multa tanti viri humilitas.

II. Cvm ergò vidisset sanctissimus Metropolitanus tantam eius constantiam & perseuerantiam, nè persuaderetur fieri Episcopus, illum quidem siuit: alium autem præficit, quem sede sciebat esse dignum: & cùm eum ordinâsset dat Episcopum in dicta ciuitate, ei quoq; tradito beatissimo Oeconomo Theophilo ad suum munus Oeconomiæ. Et cùm ipsi venissent in prædictam ciuitatem cum Episcopo, qui fuerat ordinatus, quidam inimicè & maleuolè zelo moti satanico aduersus sæpe nominatum Oeconomum, inutilia quædam maledicta cœperunt deferre ad aures Episcopi. Qui quidem hoc diu facientes, persuadent Episcopo, vt eum deponat ab administratione: adeò vt ipse de cæterò nihil faceret in Episcopatu, aut alicui imperaret, sed quietè degeret domi suæ. Alium autem eius loco præficit rebus administrandis. Cùm itaq; fraudulentus, & qui aliquas semper struit machinationes, & humani generis est semper æmulus & aduersarius, diabolus vidisset virum moderatè & quietè degentem, & ei valdè inuidisset, eius cor subit, & ei suggerit cogitationes, & æmulationem ob id ministerium administrationis, adeò vt ipse de cæterò accederet & versaretur cum veneficis.

Deponitur ab œconomi officio.

III. Erat autem quidam homo in illa ciuitate magus Hebræus, valdè sermone celebratus, qui erat diaboli minister, & multos perdiderat. Noctù ergò vadit ad hunc veneficum is, qui motus fuerat ab officio Oeconomi, & pulsat eius ostium. Ille autem cùm audijsset, egreditur volens videre quis pulsâsset: & cùm virum vidisset, timore affectus fuit & obstupefactus: & admirans (eum enim priùs cognoscebat) accersit in ædes suas, & dicit ei: Quænam est causa

Petit opem à mago. domine mi, propter quam accessisti ad me, qui sum vilis & indignus? Qui verò fuerat Oeconomus Theophilus, statim & protinùs se abijcit ad pedes magi, eum rogans & singulatim exponens ea, quæ sibi acciderant, & dicens: Si quid potes, me adiuua, & nè me despicias, qui sum in multa afflictione. Episcopus meus me probro affecit in ciuitate, & hæc mihi fecit: & pollicitus est se ei daturum mercedem, quæ sufficeret. Solùm, inquit, fer mihi opem, & nè me despexeris. Dixit verò ei ille apostata & magus Hebræus: Domine mi, de hac re omnem curam depone, sed abi lætus in domum tuam, & nocte sequenti hac hora veni ad me, & abducam te ad patronū meum, qui tibi omninò opem feret.

ª Hippodromus locus est ad cursum equorum depositus. ᵇ Nota quid dicat de signo crucis satanæ mancipium. ᶜ Læna est augustalis amictus, vt habent Festus & Seruius in Virg. ᵈ O miserū, pedes diaboli osculantem.

MISER autem & abiectus Theophilus, qui fuerat Oeconomus, cùm audiuisset verba magi, & valdè esset lætatus, ita fecit. Et cùm sequenti nocte venisset, vt conuenerat, ad Iudæum circa mediam noctem, accepit eum magus in hippodromumª ciuitatis, & dicit ei: Si quod videris prodigium, aut sonum audieris, nihil timeas: neq; facias signum crucis. Crux enimᵇ nihil opis affert hominibus, sed est potiùs ludibrium & fraus Christianorum. Cumq; miser ille assensus esset, se hæc esse facturum, repentè ei ostendit quasdam visiones, nempè viros plurimosᶜ lænis indutos, cum multitudine lampadum & satellitum, voces emittentes & laudibus prosequentes, & in medio eorum sedentem principem tenebrarum. Dico autem diabolum & suos. Tunc miserrimus Iudæus manu tenens Theophilum, ducit eum ad perniciosissimum illum cœtum, & ad eum qui in ipso præsidebat, & dicit diabolus ad Iudæum: Hunc hominem cur huc ad nos deduxisti? Respondit Deo inuisus Iudæus, & dicit: Duxi ipsum domine mi ad te, vt qui iniuria afficiatur ab Episcopo, & petit à te auxilium. Dicit ei ille princeps: Quodnam possum ei dare auxilium, qui seruiat Deo suo? Sin autem vult te vera meus esse seruus, & in meorum referri numerum, ego ei opem feram, vt plus quàm antè possit facere, & omnibus imperare: quinetiam plus, quàm ipse Episcopus. His sic dictis, dicit Iudæus Theophilo, priùs Oeconomo: Audiuisti, quid dixit princeps? Dicit ei Theophilus: Audiui: & faciam, si quid me iubet. Statimq; cœpit procidere &ᵈ deosculari pedes illius principis. Tunc dicit diabolus proditori: Neget Theophilus quondam Oeconomus, filium qui dicitur Mariæ, & illam ipsam, (eos enim valdè abominor) & ipsorum negationem & renunciationem mihi scriptis mandet: & quæcunq; vult, à me impetrabit: solummodo eos neget. Theophilus autem cùm hæc audiuisset, dixit ei: Faciam omnia, quæ mihi iubes, dummodò consequar quod desidero. IV.

Negat Christum & matrem eius. SIMVLATQVE hoc audiuisset dolosus hostis humani generis diabolus, Theophili quondam Oeconomi barbam iucundè demulcet, & cœpit eum os ori admouens deosculari, & dicit ei: Salue decæterò germane mi amice & fidelissime. Tunc protinùs eum ingressus est satanas, & pactus cum diabolo, negauit Christū & sanctissimam Deiparentem: & cùm scriptis in charta mandâsset suam negationem, cera obsignauit, & tradidit principi: & cùm se inuicem essent amplexi, ambo recesserunt à principe, Theophilus quondam Oeconomus, & proditor ex hippodromo, magna affecti lætitia propter suum interitum. Sequenti autem die, à diuina, vt arbitror, prouidentia motus Episcopus, ductus fuit pœnitentia: & cùm id significasset Theophilo quondam Oeconomo, duxit eum ad Episcopatum cum omni honore & studio: & eo deposito, quem ipse fecerat Oeconomum, in præsentia cleri & omnium ciuium, dat ei omnem authoritatem & administrationem sanctissimæ Ecclesiæ, & earum, quæ sunt sub ea, possessionem: quinetiam ciuitatis tam in forenses quàm in possessores, duplicato ei honore, coram omnibus se excusante sanctissimo Episcopo, & dicente Theophilo: Ignosce mihi frater, quoniam peccaui tibi, vt qui tuam deposuerim sanctitatem & sufficientiam: præfecerim verò hunc ineptum & inidoneum. V.

Restituitur pristinæ administrationi.

CVM primùm autem hoc dixisset, & ostendisset se esse motum pœnitentia, dicens: Ignosce mihi propter Dominum, si quid in te feci, & omnia sic processissent, cœpit ipse Oeconomus administrare, sicut priùs, & supra omnes extolli. Quamobrem omnes ei obediebant cum timore & tremore, & ei ministrabant. Quinetiam ipse Episcopus eum aliquandiù suscipiebat atq; reuerebatur. Inutilis autem & miser Iudæus & magus, assiduè occultè veniens ad Oeconomum Theophilum, dicebat ei: Vidisti domine mi, quemadmodum inueneristi beneficium maximum ex nobis & patrono nostro, & celerrimum auxilium in ijs, quæ ab eo petiuisti? Oeconomus verò Theophilus dicebat ei: Certè inueni, & quòd mihi succurreritis, magnas ago gratias. Omnium autem formator & creator noster Deus, qui non vult mortem nostram peccatorum: sed conuersionem & pœnitentiam nostram quærit semper, honestæ & diuinæ eius vitæ prioris recordatus, quando ministrauit sanctissimæ suæ Ecclesiæ, quo tempore viduis & orphanis & pauperibus abundè & benignè subministrauit, non eum despexit, sed ei dedit pœnitentiam, diuinam conuersionem: & cùm ad se redijsset ex tanta elatione & negatione, & resipuisset, cœpit suam demittere cogitationem, affligique & cruciari ob ea, quæ malè fecerat: & decæterò vacabat ieiunijs, precibus & lachrymis: & assiduè benignum & clementem Deum rogabat, vt ei condonaretur iniquitas & peccatum propter ea, quæ malè fecerat. VI

Vides, quomodo vera agitur pœnitentia. Vacabat, inquit, ieiunijs, precibus & lachrymis.

HÆC autem apud se dicebat quotidiè: Hei mihi misero, hei mihi infælici. Quò ibo ego afflictus, vt salutem consequar? Quò ibo infælix, vt mihi detur misericordia? Quò ibo miser ego & peccator, qui negaui Christum meum & laudatissimam eius matrem in scriptis, & me feci satanæ seruum per literis mandatam confessionem? Quis homo poterit eam auellere à manibus pestiferi illius hostis, & mihi opem ferre: Quid mihi fuit necesse cognoscere scelestum illum & execrandum Hebræum, & tradi igni æterno? fuerat enim ille quoquè Hebræus paulò antè punitus à principe & lege propter magica. Sic enim honorantur, qui Deum relinquunt, & accurrunt ad diabolum. Quænam est autem ea, quæ mihi fuit ad tempus, vtilitas? Quænam verò superbia & tumor huius vani mundi? Hei mihi, miser perij. Hei mihi, erraui. Hei mihi, perdidi lucem æternam, & dego in tenebris. Pulchrè degebam, postquàm depositus fui ab Oeconomia. Cui volui propter temporalem & vanam existimationem & inanem hominum gloriam, humilem meam animam perdere in gehenna? Nam & si homines mente mea latui, Deum latére non potui. Ego sum mali author: ego sum cædis meæ dominus: ego sum insidiator miseræ meæ animæ. Hei mihi, quid passus sum? Hei mihi, nescio quomodo inductus sim. Hei mihi, quid faciam? Hei mihi, ad quos ibo? Hei mihi, quid respondebo Deo in die iudicij, quando erunt omnia nuda & aperta, quando iusti coronabuntur, ego autem miser condemnabor? Quomodo tunc sistar antè tribunal regium? Quem rogabo, Quem aduocabo in illa afflictione? aut quos implorabo in illa necessitate, quando sunt omnes de suis soliciti, & non de alienis? Quis tunc mei miserebitur? Re vera nullus. Hei mihi miseræ & abiectæ animæ. Quomodo abducta fuisti in captiuitatem? Quomodo fuisti sauciata? Quomodo lapsa es? Quo casu concidisti? Quonam fuisti obruta naufragio? Ad quem portum decæterò confugies, aut ad quodnam te conferes refugium? Hei mihi, anima: hei mihi, quid tibi accidit? VII.

CVM his & adhuc pluribus apud se cum sua depugnaret anima, rursus qui solus est misericors, qui solus benignus, qui solus clemens pater, qui nunquam vult suum perire figmentum, dat ei bonam cogitationem & bonam mentem, & dicit apud se: Noui omnino, me Dei filium, qui natus est ex sancta Deiparente & semper virgine MARIA, Dominum nostrum Iesum Christum negâsse & ipsam, per malè perdendum proditorem. Nunc autem vado ad eius matrem sanctissimam Deiparentem, & ad eam accedo ex tota anima mea, & ex toto corde meo, & assiduè fundam preces, & ieiunabo in venerando eius templo, donèc per eam inuenero misericordiam in futuro eius iudicio. Rursus verò dicebat: Quibusnam labris bonitatem eius placabo, nescio. Scio enim me transgressum esse, & eos negâsse. Quodnam autem principium inueniam confessionis? Quonam verò corde, aut qua conscientia fretus, impiam conabor mouere linguam & labra plena sordibus? Primùm etenim, de quibusnam peccatis audebo petere remissionem? VIII.

Confert se ad beatissimam Dei matrem.

Hoc

Hoc non potero facere. Ignis enim de cœlo statim ad me descendet, & comburet me miserum. Attamen anima mea resipisce ab ea, quæ te tenet, vertigine, & accede ad matrem Christi, & pudore non afficieris.

IX. Cvmqve hæc apud se considerâsset, & hæc omnia in corde suo ardenter tenuisset, & protinùs deleuisset omnes laboriosas huius vitæ tentationes, cum feruenti corde & magna animi alacritate, accessit ad venerandum & celebrandum templum sanctæ Deiparentis & semper virginis Mariæ, ei offerens preces & supplicationes, ieiunans noctes & dies, & sine intermissione vigilans & orans, vt ipse exciperetur, reuertens à deceptione sceleratissimi draconis, & à tetra illa & nefaria, quam fecit, eorum negatione. Quod cùm fecisset dictus Oeconomus, quadraginta dies & quadraginta noctes orans & supplicans, vt eius protectionem susciperet & defensionem, post completos quadraginta dies, in medio noctis, ita vt oculis videretur, ei tanquam in visione apparet totius mundi salus & refugium generis hominum, quæ est verè & propriè mater Seruatoris nostri Iesu Christi, dicens ei: O homo, cur tam impudenter temereq; & præfractè pergis mihi molestiam exhibere, & rogare, vt tibi opē feram, homini, qui negâsti filium meum & me? Quomodo autem potero rogare, vt ipse tibi condonet ea, quæ malè fecisti? Quibusnam oculis adspiciam ad figuram filij mei, quem tu negâsti, & audebo eum pro te rogare? Sed nec ego sustinere possum videre filium meum & Deum ignominia affici. Pone ergò, ô homo, me vestris in me peccatis & delictis facilè ignoscere, propterea quòd ego, quæ eum peperi, ita diligam genus Christianorum, & maximè eos, qui recta mente & fide ad me accedunt, & manè vigilant in meo templo: eis enim pateo, & eis occurro, & eos meis vlnis amplector, & preces eorum exaudio. Quæ autem filium meum ad iram prouocant, & quæ in eum geruntur impiè, de ijs vos exaudire, est magnorum certaminum & laborum ad eius placandum bonitatem, etiamsi sit valdè clemens & benignus. *Ecce preces, ieiunia & vigilias.* *Nota quæ hic dicuntur verissimè de matre Dei.*

X. Oeconomvs verò Theophilus respondens, dixit ei: Certè Domina mea benedicta & defensio generis humani: Certè portus & protectio eorum, qui ad te confugiunt: scio, ô Domina mea Deiparens, quòd te valdè offenderim, & ex te natum Deum nostrum: nec sum dignus consequi misericordiam. Sed habeo multa exempla eorum, qui antè me offenderunt filium tuum & Deum nostrum, quibus data est venia suorum in eum peccatorum, propter pœnitentiam & confessionem. Si enim non est pœnitentia, Domina mea Deiparens, quomodo Niniuitas seruâsset filius tuus? Si non esset pœnitentia, quomodo Raab seruâsset meretricem? Si non esset pœnitentia, quomodo Dauid filius Iesse, post donum prophetiæ, post regnum, post Domini testimonium, in adulterij & cædis lapsus barathrum, non solùm est assecutus remissionem tantorum peccatorum, sed etiam rursus prophetauit? Si non esset pœnitentia, quomodo beatus Petrus princeps Apostolorum, primus discipulus, columna Ecclesiæ, qui à DEO accepit claues regni cœlorum, cùm DOMINVM non semel nec bis, sed ter negâsset, post hæc autem acerbè flesset, non solùm est assecutus tanti lapsûs remissionem, sed etiam maiori honore est dignatus, vt qui factus sit pastor DOMINI CHRISTI ouium ratione participum? Si non esset pœnitentia, quomodo publicanum, qui omnia rapuerat, fecisset Euangelistam? Si non esset pœnitentia, quomodo beatus Paulus ex persecutore factus esset vas electionis? Si non esset pœnitentia, quomodo excepisset Zachæum, qui ipse quoquè erat publicanorum princeps & sycophanta? Si non esset pœnitentia, quomodo eum, qui se iniquè gesserat apud Corinthios, permisit Apostolus vt assumeretur, dicens: Assumite eum, nè nos circumueniat satanas? Si non esset pœnitentia, quomodo qui tot & tanta mala fecit in hac vita Cyprianus, qui etiam prægnantes secabat mulieres, & diabolum totum erat indutus, à veneranda & honesta Iustina confirmatus, & mirandum in modum accedens ad pœnitentiam, non solùm accepit remissionem tam multorum & tantorum malorum: sed etiam dignatus fuit sorte martyrum, & à CHRISTO redimitus corona incorruptionis? Quamobrem ego quoquè miser & peccator, fretus tot & talibus exemplis, accedo rogans tuam ditissimam defensionem, & omni ex parte bonam misericordiam, vt manum mihi porrigat, & detur mihi venia à filio tuo & DEO nostro malorum quæ admisi. *Ioan. 2.* *Iof. 6.* *2. Reg. 12.* *Matth. 16.* *Matth. 26.* *Ioan. 21* *Matth. 9.* *Actor. 9.* *Luc. 10.* *2. Cor. 2.*

XI. Hæc cùm ipse respondisset, dicit ei sancta veneranda q; & omnibus laudibus celebranda Dei parens, quæ est sola casta & pura, quæ est sola sancta anima & corpore, quæ sola habet fiduciam ad eū, qui est natus ex ipsa: quæ est solatium eorum, qui affliguntur: quæ est vltio eorum, qui vexantur: quæ est amictus eorum, qui sunt nudi: quæ est baculus senectutis, quæ est firma defensio eorum, qui manè ad eam vigilant: quæ semper suis vlnis fouet Christianos. Confitere, ô homo, me genuisse filium, quem tu negâsti: eum esse Christum filium Dei viui, qui venit iudicatum viuos & mortuos. Ego autem rogabo eum, & is te suscipiet pœnitentem. Dicit ei Oeconomus Theophilus: Et quomodo audebo, Domina mea benedicta, ego qui sum indignus & miser, aperire labra, cùm os habeam sordidum & luto inquinatum, quod negauit filium tuum & DEVM nostrum, & vana huius vitæ spe sum deceptus? Non hoc verò solum, sed id etiam, quod habui animæ propugnaculum, venerandam, inquam, crucem & diuinum baptisma, quod accepi, pollui per scriptis mandatam & acerbam negationem. Dicit ei intemerata & sancta Dei parens: Tu solùm accede, & eum confitere: & nè sit id tibi curæ. est enim benignus & clemens, & accipit lachrymas pœnitentiæ eorum, qui syncerè & purè ad eum accedunt. *Matris Dei eximia praeconia.* *Crux veneranda animæ propugnaculum.*

XII. Tvnc ille verè beatus & diuinus vir Theophilus, cum pudore & quæ ei conueniebat humilitate, tristitiaq; & eiulatu, confessus est & dixit: Credo & adoro & glorifico vnum sanctæ Trinitatis, Dominum nostrum Iesum Christū, filium Dei viui, qui antè sæcula ex patre genitus fuit ineffabiliter: in vltimis autem diebus descendit Deus verbum è cœlis, & incarnatus est è Spiritu sancto, & ex sancta virgine Maria, & processit ad salutem humani generis: eum esse perfectum Deum & perfectum hominem, qui propter nos peccatores suscepit passionem & sputa, & in viuifico ligno crucis manus extendit: Qui est pastor bonus qui posuit animam suam pro ouibus, fuitq; sepultus & resurrexit & ascēdit in cœlos cum carne, quæ ex te casta fuit assumpta: & veniet cum gloria iudicatum viuos & mortuos, redditurum vnicuiquè secundum sua opera. Hæc confiteor corde & animo & ore: coloq; & adoro & amplector: & cum hac intensa & quæ ex tota fit anima confessione, rogo sanctissima Domina, offer me Christo, qui natus est ex te sancta & mundo desiderata Deiparente: & nè abomineris me infælicem, neq; despicias preces mei peccatoris, qui fuit correptus à maligno inimico: sed me libera ab iniquitatibus & afflictionibus, quæ me premunt, vt cum omnibus ego quoquè emittam hymnos ad agendas gratias Deo nostro, qui ex te sancta & beata natus est. *Ioan. 10.* *Rom. 2.*

XIII. Cvm autem quandam satisfactionem ab eo accepisset sanctissima Deiparens, quæ est refugium eorum, qui affligūtur, quæ est spes & defensio generis Christianorum, quæ semper intercedit pro peccatoribus, dicit ei: Ecce ego propter baptisma, quod accepisti propter filium meum & Deum Iesum Christum, & propter magnam & ineffabilem beneuolentiam, quam habeo in vos Christianos, tibi credens, accedam & rogabo ipsum pro te, vt te suscipiat. Quæ cùm inter eos conuenissent, & dies esset exortus, quæ ei apparuerat, purpuram gestans sancta, ab eo euanuit. Post eum verò diem magis syncerè rogans Oeconomus, & faciem suam verberans super terram, permanebat ieiunus in maximè venerabili templo sanctæ & laudibus celebrandæ Deiparentis, & neq; requiescens, neq; à solo surgens, sed etiam lachrymis locum rigans, non cessabat intueri ad venerandam & sanctam figuram gloriosissimæ Dominæ nostræ DEI parentis & semper virginis Mariæ, spem expectans eius salutis. Vndè etiam rursus noctū, quæ sola verè est & propriè Deiparens, defensio nostra, recreatio eorum, qui ad ipsam confugiunt: quæ est sola nubes lucem ferens, quæ educata fuit in sanctis sanctorum, ei apparet hilari vultu & lætis oculis, ei dicens miti voce: Homo Dei, sufficit tibi pœni- *En quanta operis satisfactio.* *En vsum imaginum*

pœnitentia, quàm ostendisti apud Seruatorem omnium & opificem sæculorum. Suscepit enim DOMINVS Deus lachrymas tuas & preces propter me, si tu conseruaueris in corde tuo rectam fidem in CHRISTVM filium vsque ad diem mortis tuæ. Ille autem dicit ei: Certè Domina mea benedicta, conseruabo: nec faciam irrita ea, quæ tu mihi dixisti. Te enim habeo post Deum protectionem & defensionem, & ad tuum intuens auxilium & gubernationem, non faciam irrita ea, quæ tibi sum pollicitus. Scio enim, scio ô benedicta, non esse aliam hominum defensionem, nisi te solam ô Deiparens. Quis enim, ô Domina mea, sperauit in te, & pudore est affectus? Aut quis hominum fideliter omnipotentem tuam rogauit opem, & fuit vnquàm derelictus? Reuerà nullus vnquàm. Quamobrem ego quoquè peccator & nequam, rogo tuum perennem fontem, ex quo fluunt ad animas nostras curationes, præbe mihi viscera miserationum, qui aberraui & cecidi in pelagus luti: & iube me solùm accipere hanc malam & perniciosam negationis chartam obsignatam à diabolo, qui me fefellit: quoniam hoc est solùm, quod miseram meam tabefacit animam.

Post Deum defensio & protectio nostra est sancta Dei genitrix.

RVRSVS ergò multum flens & lamentans hic vir semper memorandus, & rogans totius mundi spem & salutem animarum nostrarum de hac re statim & de charta. † Ea verò, quæ est semper paratum auxilium eorum, qui affliguntur, post alios tres dies, tanquàm in visione defert ei chartam, habentem etiam bullam ceræ, seu perniciosam defectionis confessionem. Et cùm surrexisset è somno sæpè memoratus Theophilus Oeconomus, inuenit chartam bullatam supra pectus. Lætitiaq; affectus & timore correptus, omninò tremuit, & dissolutæ sunt compages eius membrorum. Sequenti autē die, cùm esset dies Dominicus, vadens in sanctam & vniuersam Ecclesiam, post lectionem sancti Euangelij, se repentè proijcit ad pedes sanctissimi eius Episcopi: & cùm singulatim ei narrasset omnia, quæ ab ipso facta fuerant, & ei chartam in manus tradidisset obsignatam, admirantibus omnibus clericis, laicis & pueris, petijt vt sceleratissima charta legeretur in ambone. Quod cùm factum esset, cognouit vniuersus populus quæ ei acciderant, & quemadmodum prædicta charta fuisset ei allata, adeò vt sanctissimus Episcopus clamaret & diceret. XIV.

† Charta abiuratio-nis redditur Theophilo

VENITE omnes fideles, glorificemus benignum & verum Deum nostrum. Venite ô pij & Dei amantes, videte miracula, quæ sunt contra opinionem. Venite ô Christi amantes, agnoscite eum, qui non vult mortem nostrorum peccatorum, sed expectat conuersionem & æternam vitam. Venite, videte ô pij & religiosi, quàm multa possit gemitus animæ & cordis contritio, & lachrymarum ablutio. Quis non miretur, ô fratres mei & patres, magnam & ineffabilem patientiam benigni & misericordis Dei? Quis non stupeat, ô Dei & Christi amantes, magnas & immensas diuitias, Deiq; indulgentiam & charitatem in nos peccatores? Papæ, cum quadraginta dies ieiunâsset Moses legislator, accepit à Deo impressas tabulas. Hic quoq; frater noster Theophilus, cùm quadraginta dies mansisset in venerando templo laudibus celebrandæ Deiparentis, chartam, quam nuper cùm defecisset perdiderat, eam per ipsam recuperauit, motam ad intercedendum apud verum nostrum Deum. Canamus ergò nos quoq;, ô dilecti, cum ipso intensè hymnum eius, qui tam misericorditer exaudijt pœnitentiam illius, qui ad ipsum accessit per intercessionem intemeratæ Deiparentis: quæ est hominibus pons ad Deum, spes eorum qui spem abiecerunt, refugium eorum qui sunt vexati: quæ humanæ naturæ sustulit maledictum: vera porta, quam peccatores pulsamus, & sæpè aperitur, & offert nostras preces Deo nostro, qui ex ipsa natus est, & accipit peccatorum nostrorum remissionem. Et quid ampliùs dicam, aut quid loquar, aut quem hymnum recitabo ad eam glorificandam & eum, qui ex ipsa natus est? Sunt reuerà admirabilia opera tua Domine, & non sufficiet lingua ad laudem tuorum admirabilium. Reuerà quàm magnificata sunt opera tua Domine? Omnia in intelligentia fecisti & sapientia. Reuerà rationi consentaneum est dicere dictum illud Euangelicum: Afferte primam vestem, & eum induite, & date annulum in manu eius & calceos in pedibus: & adferentes vitulum saginatum, eum sacrificate: & comedentes lætemur, quòd hic frater erat mortuus, & reuixit: perierat, & est inuentus. XV.

Exod 14.31.
Vide sanctissimæ virginis laudes & potentiā
Psalm 103. Luca 15.

TVNC cum manum suam extendisset Episcopus, fecit è solo surgere inptimis pium virum Theophilum. Et cùm ipse surrexisset, rogauit Episcopum, vt igne exureret nefariam & sceleratam chartam: quod etiam factum est DEI gratia. Cùm autem vidisset populus combustam nefariam, & adulterinam chartam, seu iniquam defectionis confessionem Oeconomi Theophili, cœperunt cum multis lachrymis multas horas clamare, Domine miserere, vt nos hæc possimus laudare, & glorificare benignum Deum. Sanctissimus Episcopus cùm manu populo indixisset silentium, & eis dixisset, Pax omnibus, cœpit peragere consuetam eucharistiam sanctæ oblationis: & postquàm perfecta fuissent dona diuina, eum impertijt intemeratis & viuificis Christi sacramentis: statimq; resplenduit facies eius sicut sol: & cùm vidissent omnes eius figuræ repentinam mutationem, benignum Deum magis glorificarunt, qui facit mirabilia ijs, qui ad ipsum confugiunt. XVI.

Missæ sacrificium.

STATIM ergo accurrens ad venerandum templum gloriosæ Deiparentis, cùm parùm in eo requieuisset, & corpore infirmus euasisset in ipso loco, in quo beatam viderat visionem, vbi etiam fuit sepultus, cùm se inclinâsset tanquàm ei loco affixus, tribus post diebus, salutatis omnibus fratribus, qui aderant, tradidit beatam animam in manus eius, qui natus est ex semper virgine & intemerata matre Domini nostri, cùm de rebus omnib. suis pulchrè & diuinè dispo-suisset: glorificans & confitens in omnibus patrem & filium & Spiritum sanctum, & misericordem laudibusq; omnibus celebrandam Deiparentem & matrem Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen. XVII.

Fœliciter migrat ad Dominum.

EGO autem Eutychianus humilis & peccator, qui fui natus in ædibus huius beatissimi Theophili, & deindè Clericus huius catholicæ Ecclesiæ, cùm secutus meum dominum ei inseruissem in afflictione, quæ vidi oculis meis & auribus audiui à beata eius lingua, securè & certò scripsi, quæ ei contigerant, & exposui fidelibus amicis & pijs viris: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini nostri Iesu Christi, qui glorificatur in sanctis suis. XIIX.

AN. 840.

VITA S. REMBERTI, QVI ET RIMBERTVS, II. ARCHIEPISCOPI BREMENSIS, EX MS. CODICE DESCRIPTA, STYLO *mutato per F. Laurentium Surium: nec dubium quin grauis & S. Remberto contemporaneus huius vitæ scriptor fuerit, tametsi eius nomen nescitur.*

4 Febr. vel 11 Iunij
Ludouici Pij studium erga ecclesias augēdas

CVM Ludouicus pius Imperio potiretur, vt erga Deum, suæ sublimitatis & dignitatis authorem, se gratum declararet, in eam curam deuotus incubuit, vt Ecclesiæ Dei, in ditionibus eius constitutæ, congruis incrementis proficerent, itemq; seruorum & ancillarum Christi status sua capesseret honoris augmenta. His eius assiduis meditationibus, Deo inspirante, accessit etiam recordatio rerum, à patre eius Carolo Magno gestarum, quemadmodum ille Saxonum gentem, ad id vsque temporis incredulam, ad fidem CHRISTI conuertisset: constitutis etiam per illam prouinciam Episcopis, qui sufficerent, eorumque sedibus prudenter distributis, ad extremam plagam versùs Aquilonem locum sibi reseruâsset, vbi Archiepiscopi sedes constitueretur, vndè prædicatio verbi DEI in finitimos populos propagaretur, putà Suedos, Noruegos, Sclauos, I.

uos, Islandos, Gronlandos, aliasque omnes ad Boream & Solis ortum sitas gentes, quæ adhuc stultissimis ethnicismi erroribus implicatæ tenebantur. Verùm in hunc finem constituta & exædificata ecclesia Hamburgensi in Sclauorum confinio, extremis videlicet Saxonum locis apud Nordalbingos, eadem ecclesia iussu Caroli Imperatoris presbyteris gubernanda est tradita, donec opportuno tempore, attributis prius illi loco sufficientibus episcopo prouentibus, archiepiscopum illic curaret ordinari. At prius illo ex hac luce subtracto, quàm huius voti sui compos fieret, pijssimus filius eius Ludouicus cum suis hanc eius voluntatem pertractans Anscharium summæ sanctitatis virũ, vt pater Carolus decreuerat, priuilegii archiepiscopalis & ordine & nomine sublimandum, & illi nouellæ ecclesiæ rudibusque in fide populis rectorem præficiendũ, & gentibus, vt dictum est, à fide alienis verbi diuini præconem curauit ordinandum. Cuius quidem Anscharij qualis à puero in Dei timore conuersatio, vel cum ætatis processu quæ virtutum incrementa, cuiusmodi etiam signis pontificatus & prædicatio eius præmonstrata, tum quoque vt sedis Apostolicæ approbatione & priuilegiis omne eius ministerium communitum, denique quo studio & profectu in lucrándis Deo animabus versatus sit, quas vel in fide confirmare, vel de gentilitate ad Christianismum quotidie traducere nitebatur: si quis exactius nosse volet, legat libellum de vita eius, eoque perlecto, quantæ fuerit sanctitatis, ipse secum expendat. Nos in præsens de sanctitatis eius imitatore, tum quoque dignitatis successore Remberto scripturi, vt primum ad illius notitiam peruenerit, ac deinde ab illo adscitus sit, explicare aggredimur.

Ecclesia Hamburgensis.

Anscharius I Hamburgen archiepiscopus, ordinatur anno 831 vt notat Bar. vide Adam lib. 1 cap 17 & Krantz lib. 1 c. 10 Metrop

II. Cvm Hamburgensis ecclesiæ, recens, vt diximus institutæ termini angusti essent, officioque tam amplo, eius antistiti demandato, sumptus inde collecti non sufficerent, ipsique redituum prouentus frequenti hostium irruptione diriperentur: ne hac occasione vir Dei à prædicationis officio, quod in eius gestis legatio ad gentes vocari solet, retardaretur, memoratus Imperator Ludouicus cellam quandam vel monasteriolum in Gallus, nomine Turholt, eidem legationi attribuit, vt perpetuis temporibus illi inseruiret: vbi cum tempore quodam sanctus Episcopus Anscarius demoraretur, vidit pueros quosdam iocantes, inanibus cursibus ad ecclesiam festinare: at inter eos quendam, omnium ferè minimum, grauiter incedentem, pueriles leuitates solicitè deuitantem, orationem cum timore & reuerẽtia peragentem, signo crucis frontem munientem, & per omnia tanquam maturæ ætatis hominem egregiam præ se continentiam ferentem. Animaduertens ergo vir Dei sacram religiosi pueri infantiam, diuini iam cultûs & famulatûs amore flagrare, accitis ad se parentibus eius, didicit Rembertum illum vocari, iisque consentientibus, tonsuram ei & ecclesiasticum habitum contulit: paternaque solicitudine eum commendans, cœpit studiosè illum erudire: ac deinde post dies non multos discedens, pastorale officium suamque ad gentes legationem strenuè executus est. At puer Rembertus dilectus Deo magis magisque in grauitate profecit, perdiscendisque liberalibus disciplinis ardenter incubuit: orationibus quoque, cæterisque bonarum rerum studiis intentus, intra paucos annos omni maturitate & scientia virtutum emicuit: atque iam tum, iuxta Psalmi vocem, concaluit cor eius intra ipsum, & in meditatione eius exarsit ignis: cumque perscrutaretur, quid ipsi in hac vita degenti potissimum expediret, occurrit illi quod à quodam sapientẽ dictum est, primam philosophiæ definitionem, mortis esse meditationem: idque toto pectore amplectens, toto vitæ suæ spatio eo connitebatur, vt hanc sapientiæ summam apprehenderet, ne aduentante morte mœrore posset affici, si eam non esset antè præmeditatus: sed potius ex impletione scripturæ dicentis, Memorare nouissima tua & in æternum non peccabis: quantum humana fert conditio, de peccatorum vel euitatione, vel remissione securus, gaudio perfundi mereretur.

Turholt, est Fládriæ monasterium.

Remberti pueri grauitas.

S. Anschariu eum sibi asciscit.

Psalm 38.

Meditatio mortis.

Eccl. 7.

III. Porro venerandus præsul Anscharius, qui eum diuino mancipârat cultui, sicut in vitæ eius gestis habetur, quæ illi euentura, vel ab illo gerenda essent, penè omnia vel per somnium, vel per intimam in mente reuelationẽ prænoscere solitus erat. Eam autem intimam in mente reuelationem scriptores vitæ eius quippiam eiusmodi esse arbitrantur, quale in actibus Apostolorum crebro habetur: Dixit autem spiritus illi vel discipulo. Non igitur debet incredibile videri, virum sanctum non casu aut fortuito, sed diuinæ admonitionis instinctu, quem occultiori sensu, vtpote vir spiritualis, in anima percipere solebat, felicem hunc, de quo loquimur, puerum tanto paternæ beneuolentiæ affectu diuinis admouisse ministeriis: immo potius si attendatur ratio conuersationis, & quo deinceps pacto semper ab illo tractatus & habitus est, verisimile apparebit, perspicue à Deo id illi fuisse reuelatum, quod eum in episcopatu esset habiturus successorem. Nam cùm primò dicendis artibus & disciplinis scholasticis traditus, ac deinde ludimagistris dimissus, atque è schola egressus esset, mox eum sanctus episcopus indiuiduum suæ legationis comitem habere voluit: venientemque è supradicto monasteriolo, cui nutriendum commendauerat, cum gaudio suscepit, omniumque factorum suorum fecit conscium, quibus ille tum occultè, tum palàm cũ omni pietate Deo inseruiebat.

Act 8. 10. 11.

Indiuiduus fit Anscharii comes.

IV. Cvmqve die quodam iuxta morem simul orationi incumberent, eaque finita è templo essent exituri, quasi secretioris gratiæ munus in discipulo pontifex agnoscens, eum his compellat verbis: Oportet te, fili Remberte, semper illi gratias agere, qui de turbulentis sęculi fluctibus ad portum quietis te vocauit, cui cum te citra dubium videam animum applicare, amore tuî teneri me fateor, nec dubites, quin hic amor, quod ad me attinet, ad finem vsque vitæ erga te sit perseueraturus. Cui ille respondit: Indignus sum domine tanta erga me beneuolentia tua: at tamen quia tam te mihi benignum & humanum exhibes, oro vt meritis & precibus tuis apud Dominum mihi obtineas, vt in futura vita præmiorum tuorum merear esse particeps. Tunc sanctus episcopus, cuius mentem ex diuina illustratione sæpè futura prouidisse diximus, his quidem sancti Remberti verbis nullum responsum reddidit: post triduũ verò cùm iam anxia nimis eum teneret solicitudo, quamobrem huic petitioni suæ nihil respondisset episcopus, ita eum consolatus est: Iam obtinui à Domino, vt in futuro seculo, sicut petisti, abinuicem non separemur: vbi ita æternæ beatitudinis erimus participes, si nostris ad eam viribus posse pertingere non præsumamus: quod est crimen superbiæ, per quam ceciderunt, qui operantur iniquitatem: nec rursum desidia torpentes obliuiscamur illius, quod in Psalmis habetur, In Deo faciemus virtutem: sed quotidiè demus operam, vt, quemadmodum sanctus Gregorius admonet, bonum opus habeatur à nobis in voluntate, & ita consequenter confidamus, quod, vt idem sanctus pontifex ait, ex diuino adiutorio erit etiam in perfectione. Quod si quempiam mouet, cur triduo distulerit sanctus episcopus huic quæstioni satisfacere, meminerit nos dixisse quidem, mentem eius diuina gratia sæpe fuisse illuminatam ad prænoscenda futura, interim tamen hac de te in eius vita ità scriptum haberi: Ad omnia ergo, quæ fortè præcipua definire debebat, spatium cogitandi habere volebat, nec quicquam temerè disponebat, antequam gratia Dei illustratus in mente sua ipse sentiret, quid melius esset: sieque superna visitatione certificatus in mente, sine cunctatione quæ agenda erant, disponebat. Hæc ex illius vita opportunè nos inseruisse lector intelligat, vt hoc testimonio doceremus, nihil eum ad preces sanctissimi discipuli sui Remberti respondisse, nisi quod tridui spatio menti eius spiritus sanctus infudit iuxta sententiam, quam iam ante ex Apostolorum Actibus protulimus.

A

Psalm 35.

Psal. 59. 107

V. Accedit verò ad præsagium virtutum beati viri, visio quædam procuratori antistitis de illo oblata ea nocte, qua primum venit Hamburgum, cùm ille primos adolescentiæ annos ageret. Videbatur enim procuratori, vidisse se Rembertum sedentem in fastigio oratorij, atque imum ecclesiæ signum in cælo apparuisse, abeoque signo ligamen lineum, vt assolet, instar funis demissum vsque ad illum dependisse, per quod ille lignum ipsum hilariter traxisse, eiusque sono suauiter oblectatus esse videbatur: cui nimirum somnio congruã ex ipsis scripturis diuinis interpretationẽ

Visio procuratoris S Anscharij.

Exod 28.

inuenimus. Præcipitur Moysi à Domino, vt inter alia sacerdotum mystica indumenta, hæc etiam fiant: Deorsum ad pedes, inquit, eiusdem tunicæ per circumitum quasi mala Punica facies ex hyacintho, & purpura & cocco bis tincto, & bysso retorta, mixtis in medio tintinnabulis. Cur verò hæc tintinnabula adiungi iussa sint, paulo infra subiungitur his verbis. Vt audiatur sonitus, quando ingreditur pontifex sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. Sacerdos ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se occulti iudicis, exigit, si sine sonitu prædicationis incedit. Quia igitur futurum erat, vt summo Ecclesiæ gradu conscenso, vir Domini spiritalibus ornamentis eniteret, vt etiam prædicationis officium insigniter executus probaretur, rectè in fastigio templi, quod apicem pontificalem significat, cum doctrinæ suauissimo & cælitus concitato sonitu ad conuocandam ad Dei seruitium & cultum sacram Christi plebem, sedisse visus est. Hoc namque in hac visione personans eius attractu signum cæleste significare potest, quod in pontificis veste tintinnabula designant. Vt vero etiam cætera, quæ de scripturis diuinis proposuimus sacerdotalis habitus ornamenta spiritaliter in seipso semper exhibuerit, ad profectum & imitationem eorum, qui hæc lecturi sunt vel audituri, proferemus. Malis quippe Punicis vtebatur, in quibus multa interius grana vno exterius cortice teguntur: quia multiuariam virtutum operationem vno charitatis munimine vndique tectam habebat. Hæc autem mala Punica ex purpura, & hyacintho, & cocco bis tincto, & bysso retorta facta erant: quæ cuncta illi aptissime conueniunt. Nam toto desiderio semper inquirebat cælestia, quæ per hyacinthum designantur: & pro Christi nomine etiam martyrium suscipere paratus fuit, quod nobis purpura innuit: Dei quoque & proximi flagrabat amore, quod per coccum bis tinctum exprimitur: & sicut byssus è terra orta, longo exercitio siccandi, tundendi, purgandi, coquendi & nendi, graminium amittit, & candidum induit colorem: ita ipse cum magno continentiæ labore natiuum veluti exudans humorem, Deo dignæ puritatis & castitatis decorem solerti & infatigabili ieiuniorum, vigiliarum, orationis, lectionis, patientiæ & humilitatis instantia adeptus est. Quibus omnibus tintinnabula habuit permixta: quia raro ab ore eius aliud, quàm prædictarum virtutum suauissimus sonitus audiebatur: qui itidem operum eius sublimitate auditorum animis commendabatur, sicut etiam sequens opusculi huius textus manifestius ostendet.

Gregorius lib 2. Pastoralis curæ, cap 4

Mala Punica.

Hyacinthus. Purpura. Coccus bis tinctus.

Tintinnabula.

CVM adhuc esset in ministerio decessoris sui domini Anscharij, apparuit ei Arnulphus presbyter iampridem VI.
defunctus, & percontanti quo in statu res eius essent in illo seculo, dolenter respondit: Ego cùm adhuc in corpore essem, salutem animæ meæ negligenter curabam, nec seruabam eam, quæ meam decuisset personam, morum grauitatem, ocio sæpe vacans, & quandoque etiam tempore inducti ieiunij carnem comedens, aliaque similiter vetita in cibo & potu frequenter vsurpans: ob quas culpas hactenus indignus fui admitti ad conspectum Dei. Sed si tua fraternitas pane & sale & aqua contenta, à cæteris alimentis interim abstinens, quadraginta dierum ieiunium pro me suscipere vellet, credo per Dei misericordiam huius repulsæ, quam patior, pœna me absolutum iri. Cui cùm ille se ità facturum, vt ipsi videbatur, esset pollicitus, expergefactus mox vt episcopum conueniendi copia oblata fuit, visionem omnem illi exposuit, acceptoque ab eo consilio, per dies quadraginta non nisi pane solo & aqua vsus est: quo tempore tam immani dolore dentium cruciabatur, vt panem illis manducare non posset. Itaque panem manibus contritum & comminutum aquæ immiscebat, & pro dentium leuamento instar pultis emolliebat: in quo tamen ad abstinentiæ augmentum etiam ea deerant, quæ in simplici panis decoctione esse possunt, puta ius alimenti, & saporis suauitas. Expletis autem huius abstinentiæ diebus, presbyter ille, pro cuius salute hæc agebantur, per visum apparuit cuidam fœminæ, diuturna laboranti paralysi, cui longus quidem languor membra tenuit, sed tamen, vt de Seruulo beatus Gregorius dicit, eadem membra à bono opere non ligauit. Quotidie enim se ad ecclesiam deportari faciens verbum vitæ illic delectabiliter audiebat, hymnisque & laudibus Dei diu noctuque vacabat. Huic ergo, vt diximus, in visione apparens iam dictus presbyter petiit ab ea, vt gratias ageret seruo Dei Remberto pro cibi ac potûs parsimonia, eius causa tolerata, quam vsque adeo sibi profuisse aiebat, vt prius negatum ipsi Dei conspectum, & cælestis aulæ ingressum, propter eam iam permissum sibi gauderet. Porrò Rembertus, inquit idē, inter eos adscribetur, de quibus canitur, Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent: de quibus Psalmographus ait: Ibunt de virtute in virtutē. At verò eiusmodi visionibus vir Dei nunquam animo efferebatur, sed humilitatis tutissimo semper incedens itinere, ità virtutum quotidiè gradus altiores scandebat, vt illā beatissimi pontificis Gregorij sententiam semper ob oculos ferre videretur, qua ille dicit: Magnus vnusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, ne, dum sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

40 dies pane & aqua victitat.

Homilia 15 in Euangelia

Sap 3. Psalm 83

Homil. 7. in Euangelia.

QVANDIV ergò fuit in corpore vir Domini Anscharius, seruus Christi Rembertus præ cunctis illi familiarius VII.
adesse solebat in omnibus, quemadmodum libellus gestorum eius, cuius aliquoties mentionem fecimus, ab ipso Remberto & alio quodam eius condiscipulo editus, testatur: in quo libello vbicunque commemoratur quidam eius fidissimus discipulus, quod crebro illic lector offendet, Rembertus designatur: sed quia, vt diximus, cum alio quodam illa S. Anscharij gesta ipse edidit, rei veritatem tacitò suo nomine indicare voluit, ne de se familiaritatis illius gratiam iactanter proferre videretur. ità namque etiam beatus euangelista Iohannes in suo facit euangelio, personam suam quadam circumlocutione potius, quàm proprij nominis expressione subindicans. Quam autem in hac familiaritate apud sanctum episcopum vir Dei Rembertus ad extremum vsque constanter perseuerauerit, ex verbis iam dicti libelli satis potest intelligi, quibus obitus eiusdem episcopi ità commemoratur: Percepta Dominici corporis & sanguinis communione, sanctus Pontifex Dominum deprecabatur, vt quicunque in eum quoquo modo peccasset, diuina hoc ei pietas remitteret. Deinde versiculos istos cœpit frequentius repetere: Secundum misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine: & Deus, propitius esto mihi peccatori, &: In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Cumque hæc sæpius repeteret, & deficiente anhelitu iam ea frequentare non posset, cuidam fratri præcepit, vt hæc vice illius frequentando caneret, sicque oculis in cælum intentis, Domini gratiæ commendatum spiritum exhalauit. Hic ergo, quem suo loco verba orationis crebro repetere voluit, Rembertus fuit, cui voce deficiente sua, desiderij sui verba commendans, per eum compensare se non dubitauit, quicquid ipse iam moribundus minus posset orando præstare. Nam & ob vitæ eius meritum, pro se illum exaudiri credidit, & quod ille fecisset, nihil ab eo discreuit, quod à seipso factum esset: quandoquidem cor vnum & anima vna, vnus spiritus & vna fides erat semper in eis.

Anscharii vitam à S. Remberto scriptam deperditā queritur Bar ad an. 858.

Ioh. 13. 19. 20.

Psalm. 24. Luc 18. Psalm 30.

Anscharius moritur anno 865 vt ex Adami percantiqui Chronogr. lib 1. cap 31. tecitat Bar.

DENIQVE cùm illa ægritudine, qua confectus ex hac vita migrauit beatus Anscharius, quæreretur ab illo, quid VIII.
consilij daret de eligendo ipsi successore, & quidam etiam eius de Remberto sententiam nosse cuperent, respondisse fertur, non hoc sui esse ministerij definire, cum multorum animos fortassis in episcopatu offenderit, quam offensionem amouere potius deberet, quàm eo ipso augere magis, quod talem sibi successorem nominaret, qui sua forsitan inhabilitate grauaret subditos, & inde acerbæ contra ipsum querimoniæ nascerentur. Attamen de Remberti meritis nosse vos velim, inquit, quia dignior ille est sede archiepiscopi, quàm ego subdiaconi functione. Hæc ille sanctus episcopus ingenti humilitatis studio de se dixit, tanquam verus obseruator illius monasticæ regulæ, quam ipse etiam olim perfectè excoluit, quæ sic habet: Septimus humilitatis gradus est, si non solum omnibus inferiorem sua se lingua pronun-

Testimonium S Anscharii de Remberto.

pronunciat monachus, verumetiam intimo cordis credat affectu humilians se & dicens cum Propheta: Ego autem sum vermis & non homo. Solent enim sancti viri etiam tunc, cum fortia agunt, de se sentire viliter, sicut de seipso sanctus Dauid, coram arca Domini saltando, regni sui potentiam despiciens, dixit: Ludam, & vilior fiam plusquam factus sum, & ero humilis in oculis meis. Quo pertinet etiam illud Apostolicum: Implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, idipsum sentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. Et prius quidem, hoc est, Prophetæ testimonium, beatus Anscharius ita in seipso obseruare solebat, vt de se intus humilia sentiens, honorem foris non expeteret, quasi dicens: Ludam, & vilior fiam: nec rursum per hoc, quod vilem se extrinsecus exhibuit, intus intumesceret, impleret potius quod sequitur, Et ero humilis in oculis meis: id est: Qualē me foris despiciens exhibeo, talem me intus attendo: quo sane contemptus sui studio etiam illud impleuit, quod ex Apostolo attulimus, vt omni contentione & vana gloria profligata, per humilitatem alios se superiores arbitraretur. Vnde etiam, vt antè iam diximus, potioris meriti Rembertum esse affirmauit, quàm esset ipse. Sed quamuis ille humilitatis causa ità de se dixerit, nostrum tamen non est, quēlibet eorum alteri anteponere, sed sentire potius meritis fuisse pares, quos & vnius fidei deuotio, & eiusdem ministerii vel functionis, licet diuersis temporibus, executio commendet æquales, vel æqualiter commendet.

Psalm. 22.
2. Reg. 6.
Philip. 2.

IX. QVANQVAM autem, vti ante dictum est, sanctus pontifex ob vitandam aliorum offensionem non libenter illis indicauit, quem putaret idoneum successorem: ne suum tamen Rembertum, omnium penè secretorum suorum conscium, hac gratia in extremis defraudaret, triduo ante obitum rem secretam illi exposuit, indicans illum post se ad pontificatus eius apicem promouendum. At illo renitente, & ad tantum ministerium nec viribus, nec meritis se idoneum proclamante, sanctus episcopus dixit sic esse à Deo constitutum, vt ita fiat: adhibuitque congruentes adhortationes, vt suam voluntatem diuinæ ordinationi accommodaret, & cum sancto Thoma apostolo diceret: Dominus meus es tu, & ego seruus tuus: fiat voluntas tua. His auditis, beatus Rembertus destitit vltra reluctari, quod sanctum episcopum diuinitus hæc accepisse intelligeret: neque etiam vel in clero vel in populo vlla resedit, quem è pluribus potissimum eligeret, ambiguitas, sed eodem ipso die, quo sanctus Anscharius spiritum Domino reddidit, beatum Rembertum concorditer omnes elegerunt. Porrò ita electum, ad gloriosum tunc temporis regem Ludouicum adduxerunt viri venerabiles, Theodoricus Mindensis episcopus, & Adelgarius Abbas monasterij nouæ[a] Corbeiæ: susceptusque honorifice à rege, cum pontificalis baculi commendatione, episcopatus est dominium adeptus. Porrò in literis Romanæ sedis pontificum, à quibus Archiepiscopi priuilegium illi sedi, quam tunc Rembertus suscepit, collatum est, etiam hoc continetur: vt quia propter nouellam eiusdem sedis institutionem, & necdum conuersos ad fidem populos suffraganei non habentur episcopi, à quibus decedente vno, alter archiepiscopus consecretur: palatinæ interim prouidentiæ succedentium per tempora pontificum consecratio sit commissa, donec numerus suffraganeorum episcoporum, canonicè eum consecrare debentium, ex gentibus suppleatur. Cùm huius ergo tenoris insinuatione, vt loquitur historiæ huius autor, ordinandum eum, nempe sanctum Rembertum, rex Ludouicus misit ad Lintbertum Archiepiscopum Moguntinum, à quo iussu eius ita est consecratus, vt non sine Dei prouidentia factum videatur, vt ad eius consecrationem non vnius, sed duarum ecclesiarum metropolitanarum conuenirent suffraganei, putà Liutvuardus Paderburnens. episcopus, Moguntini, & iam dictus Theodoricus Mindensis episcopus, Coloniensis Archiepiscopi suffraganeus. Quos ita permixtim adesse placuit, vt tam huius consecrationis actio, quam etiam domini Anscharii in eadem sede non dissimili modo facta ordinatio, argumento essent, quod huius sedis episcopi consecratio tantisper palatinæ esset commissa prouidentiæ, donec consecrantium numerus ex gentibus suppleatur.

Eligitur Anscharii successor anno 865. & a Nicolao Primo accipit pallium vt notat Bar.
[a] alia dicitur Saxonica Corbeia propter Gallicam, quæ est Saxonicæ parens.

X. TENEBATVR autem sanctus Rembertus iam olim voto eiusmodi obstrictus, vt post S. Anscharij obitum mox & propositum, & habitum monasticum amplecteretur. Quamobrem communicato cum pontificibus, qui ipsum consecrârant, consilio statim vt ordinatus fuit, ad nouæ Corbeiæ monasterium properans, illius professionis habitum ex toto suscepit: conuersationis autem illius professionem ita fecit, vt obedientiam, & conuersionem morum, & stabilitatem secundum regulam sancti Benedicti exhiberet, quatenus labores & occupationes suscepti Episcopatus permitterent. Atque vt huius promissionis effectui veracius assuesceret, aliquem ex fratribus monasterii sibi permitti orabat; vt quia ipsi in eo permanere non liceret, pro sui consolatione posset cum illo assiduè inde meditari, & vsum quendam sibi parare iuxta regulæ moderamen, quam amplexus esset, se gerendi. Adiunctus autem est illi hoc petenti quidam insignis conuersationis vir, gradu diaconus, nomine Adelgarius, qui illius monasterij Abbatis, cuius suprà meminimus, germanus frater erat, atque eiusdem cum eo nominis. Atque hic vir venerabilis, qui & conuersationis eius sedulus imitator, & in dignitate successor fuit, adhuc hodie superest, cum multis aliis id affirmans, quod sanctus Episcopus, cuius vitam scribimus, ex occasione curæ pastoralis nullam monasticæ perfectionis iacturam fecerit: immo verò ex illis ipsis, qui in monasteriis degunt, nullus bonorum operum instrumenta, quæ illorum regula commemorat, æquè ac ipse excoluerit: cuius sanè res gestæ vix à nobis explicari queant: porrò quotidianam eius cum Deo conuersationem, & animum cælo semper intentum, nostræ scientiæ tenuitas nedum verbis exponere, sed nec expendere satis potest. Graue certè existimabat & permolestum, tempus vllum Dei opere vacuum transigere: itaque orationi lectio, & lectioni semper oratio successit: & si quid accidisset, quod illum ab oratione impedire videretur, semper tamen quæ iusta sunt agens, sine intermissione orasse censendus est, vt docet beatus Augustinus. Qui enim in diuino versatur officio, eius dicta factaque omnia pro oratione computantur. Vigiliarum vsum moderate agebat: abstinentiæ modum illum tenuit, vt quotidiana illi essent ieiunia, & refectio satietatem fugiens: qua in re id obseruabat, vt iuxta beati Hieronymi sententiam, ità corporis frangeret appetitum, vt ad lectiones, & psalmodiam, & altaris pontificatusque ministeria vires non deficerent. Nihil enim prodest, vt ait idem Hieronymus, biduo triduoque transmisso vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate ieiunium. Ilico mens repleta torpescit, & irrigata humus, spinas libidinum germinat. Quod vir Dei, vt diximus, in se cauere volens, eiusmodi ieiunij moderamen tenuit, quale Dominus in Euangelio, Iudæos arguens, quod nec Iohannem ieiunantem, nec ipsum manducantem & bibentem susciperent, subindicat, dicens: Et iustificata est sapientia à filiis suis: ostendens filios sapientiæ intelligere, nec in abstinendo, nec in manducando esse iustitiam, sed in æquanimitate tolerandi inopiam: & in temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportunè sumendi vel non sumendi ea, quorum non vsus, sed concupiscentia reprehendenda est.

Fit monachus Corbeiensis.
Adelgarius successor S. Remberti.
Hieron. Epist. 22. ad Eustochiū.
Ibidem.
Matth. 11.
Hæc sunt verba Augustini, quæstionū Euangelicarum lib. 2. cap 11.

XI. QVICQVID etiam ad vsus & sustentationes pauperum beatæ memoriæ decessor eius instituerat, nulla id ex parte ipse abrogauit, sed curam & studium omne adhibuit, vt quæcunque in eos vsus deputata essent, non modo nullum ipsius temporibus caperent detrimentum, sed eius opera nonnihil potius quotidie acciperent incrementi. Erat enim pro indigentiū leuamine & solatio domus hospitalis in eius diœcesi constituta, tā abunde rebus necessariis atque

subsidiis

subsidiis instructa, vt nullibi vel copiosius, vel prudentius id curatum sciamus. At vero etiam extra diœcesin suam v-
bicunque esset, semper habebat à se quosdam institutos, qui erogandos pauperibus nummos in sacellis circumfer-
rent: & ipse etiam in hunc vsum ad zonam suam appensum habebat marsupium, vt si absente interdum suo eleemo-
synæ dispensatore, inops aliquis occurreret, ad manum haberet pecuniam, quam illi largiretur. Solicitus enim hoc
Benignitas curare solebat, ne quis eiusmodi absque leuamento ab ipso discederet: & ad idem studium perpetua adhortatione
in pauperes suos inuitabat, ita dicens: Non debemus cunctanter opitulari egenis omnibus, quando quis eorum sit Christus, vel
quando ille veniat ad nos, ignoramus. Simul autem, iuxta beati Gregorij admonitionem, etiam eleemosynam ver-
Homilia 6. bi incessanter faciens, doctrinæ salutaris studio iugiter instabat, non immemor, dictum esse ab eodem sanctissimo
in Euange- pontifice, plus esse, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem moriturae carnis terreno
lia. pane satiare. Hac de causa libellum quendam, ex dictis huius sanctissimi Gregorij, lectori vtilem confecit, & sua
manu descripsit: atque etiam epistolas aliquot plenas ædificationis ad diuersos composuit: è quibus vna est ad quan-
dam Dei famulam, in monasterio degentem, cæterasque sorores ibidem Domino seruientes. Hæc autem Christi
ancilla, de qua loquimur, neptis erat venerabilis episcopi Lintuuardi, cuius supra mentionem fecimus: qui se sancto
viro omni deuotionis affectu deuinxit, & non modò ipse eius sanctitatis amator fuit, sed etiam omnes ad se quoquo
modo pertinentes, illi commendare studuit: hanc præsertim, de qua agimus, ab infantia Deo oblatam, & in virginita-
te permanentem neptem suam, quæ etiam propria sua deuotione id promeruit, vt vnicam dilectionis suæ filiam
vir sanctus eam appellare soleret. Quæ licet nomen suum vitandæ iactantiæ causa palam nolit edicere, at nos tamen
eam epistolam ad sacrarum virginum ædificationem, tacito eius nomine, cui specialiter scripta est, hîc inseremus, ita
se habentem:

Epistola S. CHARISSIMÆ filiæ N. cæterisque virginibus & sponsis Christi, Rembertus gregis Dei vilis seruulus in Domino XII.
Remberti salutem. Frater Adelgarius, nuper à vobis rediens, dixit mihi grauiter vos ferre, quod paruitatis meæ literas raro susci-
ad sacras piatis. Quod mihi emendare cupienti, quod scribere debeam, nihil conuenientius occurrit, quàm vt vos de vestræ
virgines, sanctitatis commoneam proposito. Si ergo ad sublimissimam gloriam peruenire vultis, omni virtute incorruptionem
in qua ni- corporis ac spiritus excolere debetis. Interiori enim fotu ac pabulo puritatis, subministrari necesse est etiam exterio-
hil de stylo ris hominis castitatem, eamque iugiter ad perseuerantiam perpetuæ incorruptionis animari. Illæ [a] namque sunt veræ
mutatum atque incorruptæ virgines Christi, non quæ metuunt, sed quibus non libet fornicari. Quod donum si per Dei gra-
est.
a Veræ vir- tiam adeptas vos senseritis, quanto magnæ estis, vt sancta monet scriptura, humiliate vos in omnibus, & coram Deo
gines
Eccl. 3. inueneritis gratiam. Ea enim via peruenire debetis ad Christum Dominum & sponsum vestrum, quia ipse dixit: Disci-
Matt. 11. te à me, quia mitis sum & humilis corde. Curandum itaque est, vt omni custodia mens seruetur à superbiæ tumore:
non enim ante oculos Dei vacuè transuolant cogitationes vestræ. Intus ergo videt Deus, quod mentem eleuat: & id-
Osee 5. circo foris permittit inualescere, quod deponat. Dicit quippe per Osee contra Israëlitas Deus: Spiritus fornicationis
Lib. 26. in in medio eorum, & Dominum non cognouerunt. Qui vt ostenderet, sicut dicit beatus Gregorius, quod causa libidinis
Iob, cap. 18. ex culpa prorumpat elationis, mox subdidit, dicens: Et respondebit arrogantia Israël in faciem eius: ac si diceret:
Culpa, quæ per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondebit. Proinde per humili-
tatis custodiam seruanda est munditia castitatis. Si enim pie spiritus sub Deo premitur, caro illicitè super spiritum
non leuatur. Habet quippe spiritus commissum sibi dominium carnis, si tamen sub Deo recognoscat iura legitimæ
Ibidem seruitutis. Nam si authorem suum superbiendo contemnit, iure & à subiecta carne prælium suscipit. Hinc est e-
cap. 19. nim, quod longa continentia repente soluitur: hinc, quod plerumque & vsque ad senium virginitas seruata vitiatur.
Quia enim negligitur humilitas cordis rectus iudex despicit etiam integritatem corporis: & quandoque per apertum
malum reprobos annunciat, quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diu seruatum bonum subito
perdidit, apud semetipsum intus aliud malum tenuit, ex quo aliud subito eripuit per quod ab omnipotente Deo et-
iam tunc alienus extitit, quando se ei per munditiam corporis inhærere monstrauit. Hæc ergo, filiæ, non ideo scribo,
quod in vobis quicquam de qualitate superbiæ vel vanæ gloriæ cognouerim: sed quia vos opto in illarum consortio
Apoc. 4. esse, de quibus legitur, quoniam sequuntur agnum, quocunque ierit. Vbi multos cecidisse doleo, vos cautè ambulare
Cant. 4. desidero, optoque vt dicat vobis Dominus & sponsus vester: Tota pulchra es amica mea, & macula non est in
te. Itaque sequimini agnum in præceptis suis, vt ipso auxiliante illum sequi valeatis in æterna vita, cantando canti-
Lib. De san- cum, quod nemo potest dicere, nisi chorus virgineus: quod perpulchre explicauit beatus Augustinus, virgines adhor-
cta Virgini- tando. Pergite, inquit, sancti Dei pueri & puellæ, mares & fœminæ, cælibes & innuptæ: pergite perseueranter in finem.
tate, c. 27. Laudate Dominum dulcius, quem cogitatis vberius: sperate felicius, cui seruitis instantius: amate ardentius, cui pla-
cetis attentius: lumbis accinctis & lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat à nuptiis. Vos adferetis
Ioan. 13. ad agni nuptias canticum nouum, quod cantabitis in citharis vestris: vtique tale, quale nemo potest dicere, nisi vos.
Apoc. 14. Sic enim vidit vos in Apocalypsi quidam præ cæteris dilectus agno, qui discumbere super pectus Domini solitus erat.
Ipse vos vidit duodecies duodena millia sanctorum citharœdorum, illibatæ virginitatis in corpore, inuiolatæ verita-
1. Pet. 2. tis in corde. Sequimini agnum, quia & agni caro vtique virgo. Sequimini eum in virginitate cordis & carnis, quocun-
que ierit. Quid enim est, sequi, nisi imitari? de quo beatus Petrus, Christus, inquit, pro vobis passus est, vobis relinquēs
exemplum, vt sequamini vestigia eius.

1. Tim. 6. HANC sancti Remberti epistolam idcirco huc adscripsimus, vt possit videre lector, quantum ex Apostolica ad- XIII.
monitione studium illi fuerit eius, quæ secundum pietatem est doctrinæ, & quam in ipsa doctrina potens fuerit et-
iam alios exhortari. Præterea autem legationis quoque suæ officium, quod ad prædicandum gentibus verbum Dei,
primo quidem ab eius decessore susceptum, & deinde quodam successionis iure quasi hæreditarium illi obuenit, im-
pigrè executus est, ipse sanè per se, quoties per alias occupationes licuit, eidem legationi insistens: semper autem quos-
dam illi operi destinatos habens presbyteros, per quos & verbum Dei gentiles audirent, & solatium Christiani capti-
ui acciperent: quique ecclesias longè à suæ sedis ecclesia remotas, quodque grauissimum erat, non sine magnis pelagi
2. Cor. 11. discriminibus adeundas, inuiserent. Quæ tamen discrimina ipse frequentius & abundantius subibat, ita vt sæpe, quē-
Ibidem. admodum de se quoque Apostolus dicit, naufragium fecerit: non raro in id periculi coniectus sit, vt propemodum cū
eodem dicere potuerit, Nocte & die in profundo maris fui. Sed profectò aderat ei spiritus sanctus, qui in exterioris
hominis corruptione, interiorem renouaret de die in diem, & spe futuræ beatitudinis omnia præsentis vitæ aspera de-
liniret, & grauia releuaret. Consolabatur enim continua meditatione sermonis Apostolici, quia non sunt condignæ
Rom. 8. passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Atque ita quæcunque fuerunt dura laboran-
ti, mitescere solebant eadem propter Christum toleranti.

Studium PORRO ad redemptionem captiuorum penè cunctis, quæ habebat, expensis, cum multorum adhuc apud infi- XIV.
S. Remberti in capti- deles detentorum calamitatē cernere cogeretur, etiā sacri altaris vasa ob illos redimendos impendere non dubitauit:
uis redimē- qua in re dum quibusdam minus sublimiter intelligentibus non rectè fecisse videretur, quasi in alios vsus converte-
dis. ret, quæ sacris essent deputata ministeriis, & à quodam interrogatus esset, cur id faceret, iusta ratione sciscitanti satis-
faciens: Non ignoro, inquit, res ecclesiastici officij dignè tractandas, & sub magna obligatione ad hoc opus esse de-
positas

Positas: veruntamen plus est apud Deum, per eas subueniri captiuis Christianis in angustia constitutis, quàm esse queat depositum eas custodiendi: cumque incumbit necessitas è duobus bonis alterum eligendi, altero carendi, præferendum est illud, quod est præstantius, & id quod inferius est, relinquendum. Vnde etiam ego, ait, cum nullum aliud suppetit consilium, non sum arguendus impietatis, si Christianum, qui filius Dei est, thesauris ecclesiæ redimo: quandoquidem semper inuenire possumus, quod ad vsum sacri ministerij sufficiat: irrecuperabilis vero damni est, si Christianus in captiuitatis afflictione deficiat. Exempli autem causa vnum aliquod eius factum commemoremus, in quo sane non minus potentia miraculi, quàm misericordiæ opus effulsit. Cum venisset quandoque ad partes Sclauorum, vbi nouellam recens ad Christum conuersorum ecclesiam extructam habebat in loco, qui dicitur Slesuuicum, vidit multitudinem Christianorum in catenis captiuam teneri: inter quas virgo quædam Deo sacrata vt eminus illum conspexit, tam genu flectendo, quam caput crebro inclinando, tum honorem illi exhibere, tum eius misericordiam pro suî liberatione implorare videbatur: atque vt ipsam intelligeret esse Christianam, sublata altius voce, cœpit cantare Psalmos. Tum Episcopus miseratione commotus, cum lachrymis rogabat Deum, vt illi opitularetur: ad cuius preces mox dirupta est catena, qua ad collum vincta tenebatur: ne tamen posset effugere, facile eam impediebant gentiles illi, inter quorum manus habebatur At Episcopus pro eius ereptione anxius, detinentibus eam paganis, complura diuersi generis precia pro illa obtulit: verum illi nullam accipiebant conditionem, nisi eam solam, vt equum suum, quo ipse sedere consueuerat, ipsis daret. Quod ille vir pius & misericors non detrectans, & repente de equo desiliens, totum illum cum omnibus ad eum pertinentibus pro captiua dedit, redemptamque libertate donauit, potestatem illi faciens quo vellet abeundi, ex vno opere geminum suæ laudis & virtutis monumentum relinquens, quod & efficacia orationis suæ catenam confregerit, & tam egregium misericordiæ opus declarârit.

Liberat captiuá Deo sacratam virginem.

XV. Cvm autem Apostolus dicat, Seruum Dei oportet mansuetum esse ad omnes, ita se in vita sua gessit, vt eius ætate nullus inuentus sit, qui Mosaicum illud æque atque ipse in se expresserit, quod vir mitissimus esset super omnes, qui morabantur in terra. Interim tamen nonnunquã sine vllo mansuetudinis detrimento adeò in inquirendis vel discutiendis causis constans & immotus in sua permansit sententia, vt à nemine posset ab ea dimoueri. Quod autem nihil hoc mansuetudini eius detrimenti attulerit, satis illud argumento est, quod contradicentibus ipsi nihil vnquam iracundæ commotionis ostendit, nihil verbis asperis contra illos egit: sed familiaribus colloquijs & grata morum suauitate id apud omnes effecit, quod animo constituerat. Interrogatus verò à quodam familiarius, de sententię suæ immobilitate, vel cur à sententia sua se deduci non pateretur, hæc respondit: Quæcunque vel agere vel omittere debeo, & quæ mihi in posterum euentura sunt, ea ex visionibus domini ac decessoris mei Anscharij prædisco. Solet enim ille mihi apparens, ipsa sui vultus qualitate indicare, quo pacto rebus agendis me immiscere debeam: quicquid vero ex eius reuelatione percipio, non possum vlla dissimulatione negligere, quin illud executioni tradam.

2 Tim 2.
Num 12.
S Anscharius sæpè ei apparet.

XVI. Fertvr verò etiam priscorum more sanctorum quædam fecisse miracula, nempe cum in Suediam proficisceretur, non raro maris tempestatem suis orationibus sedasse, cæci cuiusdam oculos illuminasse, idque cum pontificali more illum sacro adhibito chrismate confirmaret, atque etiam quendam regis filium dicitur à dæmone liberasse, cui quidem affirmationi illud adstipulari videtur, quod multis adstantibus episcopis ab ore dæmoniaci sæpius hic clamor edebatur, Rembertum solum inter illos digne suo functum esse officio, & ab illo se torqueri. Sed quia nostris tẽporibus, vt dicit Psalmographus, defecit sanctus, & diminutæ sunt veritates à filijs hominum, nec facile admittitur, quenquam ex huius æui viris talia fecisse, satis sit nos hactenus demonstrasse, virum Dei Rembertum sanctitatis apprehendisse apicem, idque per illos virtutum gradus, quos in euangelio Dominus ad promerendam beatitudinẽ proponit: Beati, inquiens, pauperes spiritu, & cætera quæ sequuntur de octonario virtutum catalogo, quo per gratiam resurrectionis spei nostræ implenda perfectio significatur. Nec miracula illi defuerunt spiritualia, quæ etiam nunc in Ecclesia fieri testatur beatus Gregorius, exponens illa Christi verba Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dęmonia eijcient, linguis loquentur nouis, serpentes tollẽt, &c. quorum expositionem ex eodem sancto Doctore huc adscribere longum est, neque tamen necessarium, cum homilia illa, vbi hęc explanantur, in promptu sit: ad quam etiam nos lectorem remittentes, cœptum de vita beati Remberti opus ad finem tandem perducere debemus: qui cum iam senio grauari cœpisset, continui quoque pedum dolores ad molestiæ augmentum illi accesserunt. Itaque primo apud gloriosum regem Ludouicum, quo commendante Episcopatum susceperat: ac deinde apud eius filios Ludouicum & Carolum hoc obtinuit, vt insignis vir Adelgarius, nouellæ Corbeiæ monachus, illi, vt supra diximus, adiunctus, ita in adiutorium ipsi confirmaretur, vt cum aliqua præpeditus esset ægritudine, ille posset circumire diœcesin, adire placita, & quando exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu suo proficisci: nec multo post electio ipsi succedendi in illo confirmaretur, & per manûs acceptionem inter consiliarios regis numeraretur: idque assentiente Abbate & fratribus monasterij eius, & sancta Synodo hæc omnia approbante.

Sacramẽto Confirmationis sanat cæcum.
Psalm 11.
Matth 5.
Marc 16.
Homil 29. in Euangelia.

XVII. His ita gestis, deinceps tanquam à secularibus negocijs expeditior, omni instantia magis ac magis augere cœpit, quidquid antea boni exercuerat. Nec diu postea in hac vita durauit: cuius quidem obitus ita se fertur habuisse, vti nũc describemus. Anno pene integro ante suam à corpore migrationem quibusdam fidelibus amicis suis secreto indicauit, multa ipsi ostensa esse signa, è quibus colligeret atque prænôsset, se non diu in hac vita mansurum, eosque quibus hæc loquebatur, in corpore vlterius non esse visurum. Sunt autem, inquit, in his quædam eiusmodi præsagia, quæ mihi alijs patefacere non licet: attamen visionem hac nocte mihi oblatam vobis referam, qua decessum meum euidentissime mihi præsignificatum intelligo. Videbatur mihi, quod in templo quodam firmissimo muro per medium intersepto, ego ex vna parte consisterem, ex altera verò teneretur dominus & decessor meus Anscharius: quodque ego innumerabilem viderem multitudinem vtriusque sexus: more eorum, qui aliquid solẽt inquirere, hac illacque se vertentẽ, nec quicquam ex iis, quæ quærebat inuenientem: porrò dominum Anscharium ex illis sciscitantem quid quærerent, ipsos autem annulum meum se quærere respondentes: at denuo illum dicentem, vt cessarent annulum quærere, quandoquidem ipse secum illum esset habiturus. Hæc dum quibusdam, vt diximus, narraret dominus Rembertus, ex hoc multisque alijs indicijs se certum affirmauit, quod eo ipso anno abiturus esset è corpore. Vt autem memoria eius audientium animis per verba, quæ recedens diceret, fortius imprimeretur, salutares eis exhortationes, vti etiam eos optare nouerat, proposuit, verbis eius non mediocri ædificationis gratia affluentibus. Postea autem eis valedicens, discessit ab eis, nec vlterius, vt prædixerat, eum in carne viderunt. Vt verò somnium hoc, quod iam retulimus, euidenti effectu in eius obitu, sicut ipse quoque intellexerat, completum sit, eo loco congruè enarrabimus, vbi dicendum erit, quemadmodum sancta anima eius in cælum subleuata sit, & corpus eius sepulturæ mandatum.

Mortem suam perdicit.
Visio illi oblata.

XVIII Itaqve duodecimo ante obitum suum die ad Bremensem ecclesiam perueniens, eodem die morbo correptus est: quo per singulas horas ingrauescente, ille semper psalmodiis & sacris lectionibus intentus, sese ad futuram ex hac vita emigrationem solicitè præparabat. Quamuis autem languoris immanitas corporis vires omni robore destitueret, attamen animo semper inuictus, Apostolicam illam præ se ferebat fortitudinem, de qua ille dicit: Quando infirmor, tunc fortior sum & potens. Septimo autem ante obitum die ministerium sacræ vnctionis cum oleo sancto exhiberi sibi

2. Cor 12.
Sacram Vnctionem & Eucharistiam moriturus accipit.

sibi præcepit vna cum communione corporis & sanguinis Domini: cuius communionis salutare remedium ad supremum vsque spiritum quotidie percepit. Cumque iam migraturus esset è mundo, conuocatis presbyteris & vniuersis fratribus, veniam sibi dari petiit eorum omnium quibus fortassis quenquam illorum offendisset: cumque ipse vicissim condonâsset omnibus, qui eum quocunque modo læsissent, eisque à Domino veniam precatus esset, percepto corpore & sanguine Domini, sanctam emisit animam.

Exit è vita, anno 888. vt ex Adami lib.1.c.38. Chron habet Bar. Episcopatus anno 23. Vuillehadus primus Episcopus Bremensis

XIX. Tvm verò incredibilis omnium gemitus subsecutus est, inprimis pauperum & egenorum, has inter lachrymas voces emittentium: Væ nobis sancte pater: quomodo iam post te inueniemus alium, tuis eleemosynis in victu & vestitu hactenus sustentari? à quo deinceps hæc consequi merebimur? Tibi autem Christe, aiebant, supplicamus, vt anima famuli tui sentiat te nunc memorem dictorum tuorum, quibus promittere dignatus es mercedem illis, qui vni ex minimis tuis aliquid solatij impenderent. Ipse autem vir Dei cum adhuc viueret, humilitatis studio præcepit, ne in templo sepeliretur. Quod eius præceptum cùm transgredi non auderent fratres ecclesiæ illius, sepelierunt eum extra basilicam prope tumbam sancti Vuillehadi extra orientalem ecclesiæ murum. Porrò sepulchrum eius sanctus Adelgarius, de quo iam crebrò ante diximus, qui etiam illi in episcopatu successit, desuper extructo, atque in honorem sancti Michaëlis, sanctorumque martyrum Stephani & Viti dedicato oratoriolo adornauit. Atque ita impleta est visio memorata, quòd Dominus Anscharius & ipse intra vnam quidem ecclesiam continerentur, sed interiecto muro à se inuicem seiungerentur. Est enim iam dictum oratoriolum ita illi antiquæ ecclesiæ coniunctum, vt non nisi muro ad Orientem extructo, ab hac in illud aditus præcludatur. In ipso autem, vt diximus, nouo oratoriolo sepulturæ datus est Dominus Rembertus: porrò in veteri ecclesia dominus Anscharius requiescit. Et hoc est quod ille in visione dixisse videtur, quod annulum domini Remberti secum habiturus esset: his verbis indicans, quod dominus Rembertus, iam fide & bona operatione perfectus, non multo post ipsi coniungendus esset, tam in monumenti vicinitate, quam in beatæ requiei, quæ in cælis est, felicissima perceptione, sicut olim ex diuini spiritus reuelatione illi prædixerat. Per annulum enim, fides significatur, qua nobis imago Dei imprimitur: & quia ille solet ad manuum, quibus operatio designatur, ornamentum adhiberi, rectè nimirum per hoc ostenditur, ornamento fidei bonum opus semper inesse debere: quòd cum dominus Rembertus in sua conuersatione ipsius curæ commissis semper exhibuerit, non incongrue in ipsa futuræ mortis eius præsignificatione multitudo plebis ostensa est, annulum eius inquirentis? qua de re id vtique significatum est, tempore obitus illius eos, qui illi commissi fuerant, anxie id desideraturos, vt exemplis in illo perspectis longiori spatio perfrui mererentur. Sed vt id non impetrarent, tempus poscebat requiei illius, quam Episcopus Anscharius innuere voluit, cum plebem ab inquirendo annulo compescuit, dicens quod secum illum habiturus esset. Est verò super eius sepulchrum lampas lignea suspensa, vt perpetuum in illa lumen haberetur. Sub illa vero lampade in sepulchri superficie quoddam erat velamen expansum, in quo fertur præclarum sane contigisse miraculum: quod quidem, quatenus ex referentium narratione, vel memoria vel intellectu retinemus, hoc pacto euenisse constat: Nocte quadam illa conflagrârat, & primo non paucæ inde decidebant prunæ in velum memoratum, atque mox tota in illud lampas ruit, & in ipso velo ita penitus combusta est, vt velo prorsus nullam attulerit læsionem: quod nulli dubium esse debet ob declaranda merita fidelis serui sui Christum fecisse, qui cum patre & spiritusancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Mat 25

Miraculū ad eius sepulchrum

De S. Remberto Crantzius lib.2.cap.8.10.& 11. Metropolis Saxoniæ, vbi & miraculum insigne eiusdem sancti inuenies à S. Bauone Abbate Corbeiensi conscriptum.

An. 250.

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS ISIDORI, EX SIMEONE METAPHRASTE.

5. Febr.

S Isidorus seipsum egregie cōfirmat & munit. Ioan. 12.

I. CVM venerandam & diuinam doctrinam Domini nostri Iesu Christi, iis datam, qui ipso sunt digni, diligenter & vtiliter esset secutus diuinus & venerandus martyr Christi Isidorus, & se per diuinas scripturas & Christi mandata omni ex parte muniisset, animo fuit præclare stabilitus, spiritu confirmatus, corpore corroboratus: & fuit diuina quadam motus æmulatione in eos, qui carnem ante ipsum exuërant, & martyrium pro Domino susceperant, aduersus tentationes seipsum exercens, afflictionesque & minas tyrannorum. Sciebat enim, quod fuerat prædictum à diuino ore Domini nostri & seruatoris Iesu Christi magni Dei: nempe, quod qui diligit animam suam, perdet eam. Quocirca fidem tenens omnino immobilem, & conseruans thesaurum fidei immobilem, acquirens sibi salutem & infractam portans confessionem, Deo ostendit cor integrum: eratque omnino à reprehensione alienus, iustus, pius & in omnibus perfectus. Non erat enim in eo macula aut indecorum aliquid, aut instabile: non vitium: non malitia, nec quæ ex maligno sunt mala, eius mentem reddiderunt improbam, sed moderate & pie cum honestate & temperantia suam vitam conseruans, pure viuebat & citra reprehensionem.

Integritas vitæ eius.

Patria & munus.

II. Accidit autem, vt in Chio insula essent naues cuiusdam Numerij, qui ducebat exercitum, quomodo ei iusserat Decius tyrannus. Erat vero in primis venerandus & gloriosus martyr Christi Isidorus ex ciuitate magni nominis Alexandria: qui locum quidem tenebat Optionis, non idem autem sentiebat, quod gentiles, qui erant in Ægypto, qui errorem colebant ex fabulis: sed colebat & adorabat Deum viuum, qui est Dominus vitæ & mortis, nec ei persuaderi poterat, vt sacrificaret simulachris, neque attendebat edicta Decii Imperatoris. Hunc ergo sanctum Isidorum, apud Ducem exercitus Numerium accusans quidam, nomine Iulius, qui locum tenebat Centurionis, ei renunciauit omnia, vt qui inuidia motus esset aduersus martyrem, & ei dicit: Notum tibi sit domine mi, quod Isidorus diis non sacrificat, neque vllam ducit rationem sanctorum sacrificiorum: neque inducit in animum, vt pareat Imperatori Decio. Iube ergo eum duci ante vestram potestatem & interrogari.

Sistitur coram tribunali.

III. Hæc cùm audiisset dux exercitus Numerius, iussit eum statim sisti tribunali. Cum is autem adfuisset, dixit ei. Quod est nomen tuum? Sanctus vero respondens, dixit: Vocor Isidorus. Dixit Numerius dux exercitus: Tu es, qui magnis & piis legibus Decii Imperatoris non credis, & non vis sacrificare dijs? Dixit sanctus Isidorus: Quinam enim sunt dij vestri, aut quid sunt, vt ego quoque iis sacrificem? Non sunt simulachra surda & cæca, & nullo sensu prædita? Dixit Numerius: O malam & improbam huius viri mentem! Re vera dignus est multis suppliciis & tormentis. Dixit sanctus Isidorus: Dignus sum pro Deo meo ferre contumeliam, & plagas accipere, & mortem sustinere: vt ipse quoque me reddat dignum sanctis martyribus, qui ante me carne sunt mortui pro sancto eius nomine. Scio enim spiritu, quod qui in ipso spem collocant, nunquam sunt morituri. Sic enim dixit: Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet. Numerius dixit: Sacrificásne Isidore, vt viuas, an non? Sanctus autem martyr Christi Isidorus dixit: Etiamsi velis corpus meum occidere, animæ meæ non dominaberis. De cætero puni me, vt vis: & vt vis, fac citò. Habeo enim in me, etiam postquam mortuus fuero, Deum verum & viuum. Viuit enim in me Christus, & ego in eo: nec cessabo Christum confiteri, donec est spiritus in naribus meis. Numerius dixit: Pare de cætero, ô homo, & semel saltem sacrifica.

Ioan. 11. Præclara martyris vox.

Sanctus

Sanctus dixit Isidorus: Ne temere nugeris: non sacrificabo dæmonibus, neque tibi parebo. Vanus enim error te diu tenens, & * planum constituens, studet efficere, vt reliqui per te errent. Mihi autem nunquam persuaseris: fac cito, quod velis de cætero.

* planum, id est, impostorem.

IV. DIXIT Numerius dux exercitus: Ego tibi persuadebo, ô Isidore, meum audire consilium. Ensem enim & grauia flagella tibi infligam donec deos confessus fueris & statim iussit eum extendi à quatuor, & boum neruis vehementer verberari. Dicebant autem ei ij quoque, qui aderant: Sacrifica diis Isidore, priusquam moriaris in tormentis. Eis dixit sanctus Isidorus: Ego vnum Deum esse dico, quem confiteor & colo, qui est & ante fuit & semper manet, qui est vniuersorum rex & Dominus, & omnium opifex: quem non relinquam, nec omnino negabo, ne ego quoque ab eo neger in die iudicii. Dixit autem Numerius dux exercitus: Visum ne est tibi, non parere mihi? Sanctus dicit Isidorus: Nunquam tibi parebo. Christum enim timeo, quem adoro & colo. Tunc Numerius dux exercitus, videns eius scopum immutabilem, eiusque constantiam & fortitudinem cùm fuisset locutus, & consultasset cum suis malis assessoribus, in eum tulit sententiam, sic dicens: Isidorum, qui non paruit legibus, & dijs noluit sacrificare, cum iubent leges Decij Cæsaris, ensi tradi.

Cæditur boū neruis.

V. SPICVLATOR autem eum assumens, duxit ad locum certaminis. Lætabatur verò sanctus martyr, properans ad suī occisionem, tanquam agnus immaculatus, & hilari vultu intuens cæli altitudinem, dicebat: Sancte Domine, benedico te, quòd beneplacito & voluntate tua me hodiè suscipis in sancta tabernacula & in loca quietis. Et cum peruenisset ad locum, in quo sanctus erat consummandus, orauit ad Dominum, & dixit: Gloria tibi Domine Iesu Christe, fili Dei viui, cum patre ineffabili, & cum sancto tuo & viuifico spiritu. Tibi enim Domine gratias agens, hac hora accedo & oro: Domine Deus meus, qui Abrahæ propositum & sacrificium habuisti acceptum, exaudi me in hac hora, & serui tui preces suscipe, & animam meam accipe in sanctas tuas manus. Tibi soli Domine commendo spiritum meū, qui eum mihi dedisti: & quicunque te inuocauerit solum verum Deum, in nomine meo serui tui Isidori, siue in fame, siue in tentatione, siue in iudicio, siue in periculo & afflictione huius mundi, siue in mari conseruetur ab omni periculo remotus & pacificus. Da autem ei quoque Dominè bonam partem inter tuos electos, & fac cum eo diuitem tuam misericordiam, liberans eum ab ea, qua circumdatur, afflictione & necessitate, propter me, qui sacrificor sancto tuo & terribili nomini. Quoniam tu es Deus solus, qui ab afflictione & necessitate redimis eos, qui te inuocant, & te decet gloria in secula seculorum, Amen. Hæc cum dixisset, genibus flexis in terram, & se signo crucis per totum corpus armâsset, amputatum est ei caput, & connumeratur in sacris choris martyrum, & simul lætatur cum populis Patriarcharum, & pro peccatoribus & ijs, qui eius peragunt memoriam, perpetuò intercedit apud Christum Dominum nostrum.

Hilariter properat ad mortem.

Genes. 15. & 22.

Signo crucis per totū corpus se armat.

VI. QVIDAM autem Ammonius, qui erat eius amicus, fodit in eo loco, & clanculum in eo posuit venerandum & sanctum eius corpus, cum nemo auderet eum sepelire. Sic enim iusserat iniquus Numerius eum non sepeliri, sed proiici comedendum à volucribus cæli. Is verò, cuius meminimus, venerandus vir Ammonius, cum tenuisset pulchram fidem & consilium Christianorum, & contendisset in Hellespontum, perfecta veri certaminis corona redimitus fuit in ciuitate Cyzico.

VII. POST aliquot autem dies cùm venisset ex Epheso veneranda & pia Myrope, propter imminentem Christianorum persecutionem, & accepisset de sancto martyre Isidoro, quærebat locum, in quo proiectæ fuerant venerandæ & sanctæ eius reliquiæ. Quem cum cognouisset noctu ad locum accedens, & manus suas orando ad cælum extendens, fuit voti sui compos: & cum inuenisset venerandum & sanctum corpus martyris, custoditum ab angelis, & resplendés instar luminis, cum magno gaudio & lætitia apprehendens reliquias, eas vnxit vnguento: & cum eas sindone munda inuoluisset generosa & præclara hæc mulier, cum suis ancillis eas exportauit, & tulit in domum suam, Deum laudans & glorificans.

Venerandæ & sanctæ reliquiæ.

VIII. POST gloriosim vero & preciosam dormitionem sancti martyris Christi Isidori, & inimicissimam interemptionem tyranni Decii, & transitum persecutionis aduersus Christianos, magno desiderio sauciati Chij ciues, in honorem & memoriam huius martyris, venerandas & preciosas ædes excitauerunt in eius nomine, & in ijs deposuerunt eius sanctas & venerandas reliquias. Sed diuinæ quoque memoriæ Marcianus, qui fuit sanctus & beatus Oeconomus & presbyter, qui venerandum templum sanctæ Irenes & sanctæ Anastasiæ, in hac regia ciuitate diuinè excitauit, cùm in posterioribus temporibus in somnis responsum accepisset à sancto martyre, (ab eo enim visus fuit sanctus martyr, præcipiens ei vt excitaret templum in suo nomine) & à somno excitatus sanctus Marcianus, diuina fuit captus cogitatione: & extruxit venerádam ædem, in nomine & ad gloriā sancti & gloriosi martyris Christi Isidori, prope sanctam Irenen, quæ spectat ad mare, quam etiam simul dedit ipsi ædi sanctæ Irenes. Deposuit enim sanctus & magnus vir Marcianus, in veneranda & sancta eius capsa, partem quandam sanctarum eius reliquiarum, cum aromatibus & vnguento sanctificato. Quamobrem ab eo tempore per multa miracula ostendit propriam virtutem & in eo loco præsentiā, dans vnicuique diuina gratia ea, quæ sunt ei conducibilia. Quamobrem & fugauit spiritus immundos, & multos liberauit ab infirmitate & à malis incurabilibus: & eos, qui in mari nauigabant, à tempestate & periculo conseruauit illæsos & non passos naufragium. Propter hæc ergo & multa alia, gloriam emittimus, honorem & adorationem Deo, qui per martyrem largitur omnibus curationes & miracula ad peccatorum redemptionem, & purificationem animarum, & ad salutem corporum; Gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cui gloria & potentia nunc & in sæcula sæculorum, Amen.

Templum S. Isidori.

Item aliud.

Multa eius miracula post mortē.

MARTYRIVM SANCTÆ ET GLORIOSÆ MARTYRIS CHRISTI AGATHÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE.

An. 260.

I. IMPERANTE illo tempore Decio, iniquo Cæsare, Quintiano autem præside insulæ Siciliæ, Italorum prouinciæ, exiit ab eis iniquum & iniustum edictum, vt omnes Christiani, qui colebant veram & piam religionem, morti acerbæ traderentur. Sancta ergo magnique & excelsi animi Agatha, què nata quidem erat ea ciuitate Panormitana: erat autem insigni & claro genere orta, cum audiuisset hoc impium sermone lactatum esse decretum, ilico patria, genere, gloria & vniuersa, quæ est ad tempus, specie ac visione, atque adeo ipsa quoque vita contempta, armata fuit ad certamina pro Christo suscipienda.

5. FEBR.

Patria S. Agathæ.

Præparat se ad certamina.

II. Quintianus autem Præses cum audiuisset de sancta & generosa Christi athleta Agatha, quod formæ pulchritudine superaret omnes sui temporis adolescentulas, quærebat quonam modo Dei virginem Agatham comprehéderet & ad se attraheret. Non cessabat itaque quotidie improbam suam agitare cogitationem, donec ei liceret œstrum suæ libidinis ad effectum deducere. Quare venerandam & insignem Dei ancellam Agatham eo prætextu, quod esset Christiana, iubet comprehendi & ad se adduci. Erat autem beata Agatha vita & oratione ornata, & insigni pulchritudine, quæ poterat eximia specie eos, qui ipsam videbant, subiicere. Quintianus verò Præses cum esset vafer & malitiosus,

Comprehensa ducitur ad Præsidem.

tiosus, captus amore virginis, oculum suum perturbabat. Similiter autem eius quoque pecunias concupiscens, non cessabat assiduè cogitare, quomodo eam apprehenderet. His ergò modis, quos diximus, furore percitus Quintianus, iussit sanctam Agatham comprehendi à militibus. Milites autem Catana egressi, cum sanctam inuenissent Agatham, dicunt ei: Exiit aduersus te decretum à Cæsare & Præside, quoniam diis non sacrificas, qui honorantur ab Imperatore, neque eos colis ritu patrio. Nunc ergo saltem pollicere te dijs esse sacrificaturam, vt cum omni honore & gloria te adducamus ad præsidem Quintianum. Sancta autem Agatha superno auxilio & fide circumdata, aduersus tyrannum præclarè armabatur. Lictoribus verò festinantibus eam sistere tyranno, ingressa in domum suam, cum manus in cælū extendisset, dixit: Domine Iesu Christe, tu solus scis affectionem mei cordis. Tu scis animi mei alacritatem & promptū studium, & meam in te fidem & beneuolentiam. Tu sis mihi dux aduersus tyrannum. Iam enim, ô Domine morte est à me affectus & conculcatus. Et nunc oro te Domine, nè glorietur hic vir exitiosus & malitiosus, quod polluerit meū corpus, in quo vixi hucusque honestam & gloriosam vitam: sed festina & vince diabolum & eius ministrum Præsidem, ne dicat Vbi est Deus eius? tanquam sacrificium & oblationem meas accipiens lachrymas, in odore suauitatis: Quoniam tu es Deus solus, & te decet gloria in secula, Amen.

Christo preces offert.

III. Et cùm ipsa hæc esset precata, egressa est è ciuitate Panormitana, tanquàm murus infractus & vallo circundatus, promptoque & alacri animo iuit cum lictoribus: mente autem apud se cogitans pulchritudinem virtutis, hæc dicebat: Primum quidem, per gratiam Christi decertaui, vt conseruarem corporis castitatem, malumque & mali authorem diabolum, qui in genere hominum seminauit voluptates, vici & conculcaui. Deinde etiam animam meam posui pro Christo, & spero, quod eum perpetuo pudore afficiam & perdam. Sed ô male diabole & inimice veritatis, non vides meum stadium: quod cùm sit immortale, exultant iusti simul & angeli: huius verò spectatorem immortalem, Dominum meum Iesum Christum filium Dei, qui stipatur innumerabilibus ordinibus angelorum? Et hæc apud se dicens, flebat. Ea autem proficiscente cum militibus, soluta est corrigia huius calceamenti: & cum posuisset pedem suum supra lapidem, id ligauit. Deinde retrò conuersa, cum neminem vidisset eam sequentem ex ciuibus, qui eam deducebant, sed omnes eam reliquisse & recessisse, magno dolore affecta, orauit Dominum, dicens: Domine omnipotens, propter meos ciues, qui non crediderunt ancillæ tuæ, quæ est decertatura pro sancto tuo nomine, & me non sunt perfectè secuti, ostende magnum miraculum hoc loco, & statim exorta est olea infertilis, quæ publica notabat ignominia mentes Panormitanorum.

Alacriter proficiscitur ad supplicia ferenda.

Sterilis olea repentè oritur.

IV. Ea autem ingressa Catanam, iussit Præses eam tradi cuidam matronæ, nomine Aphrodisiæ, quæ habebat quinque iuuenes filias: vt eam inducerent morum & verborum blanditiis, & mentem eius mutarent, vt persuasa diis sacrificaret, & cœperunt, aliquando quidem eam laudando & honorando, incitare, magna ei pollicentes: aliquando verò minas intentantes, sperantes his escis attrahere sanctam Agatham ad cultum simulachrorum. Cùm autem his fallacibus rationibus, eius fortem & constantem mentem conatentur ei auferre, eis respondens sancta martyr Agatha, dicebat: Notum sit vobis, quod mens mea & cogitatio est fundata supra petram, quæ nunquam potest separari à Christi charitate: vestra verò verba ventis similia difflātur: sermones vestri sunt pluuiæ: minæ vestræ sunt fluuij: & licet cum ijs in meam domum irrupentis, eam nequaquā labefactâstis, est enim fundata supra petram, quæ est Christus filius Dei viui. Dum ipsa autem hæc diceret, non intermittebat suum pectus irrigare lachrymarum inundatione. Nam quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita etiam desiderauit eius anima venire ad stadium decertationis, omne genus tormentorum prompto & alacri animo desiderans & studens ferre pro fide in Christum.

Constans animus S. Agathæ.

V. Aphrodisia ergò videns immobilem & inuictam sanctæ Agathæ mentem, ad Quintianum accedens, dixit ei: Est facilius lapides molles & teneros facere, aut ferrum in plumbum conuertere, quàm mentē huius puellæ à Christi amore traducere. Ego enim & filiæ meæ noctù & diù nihil aliud fecimus: aliquando quidem monentes, aliquando autem etiam minas intentantes. Ego quidem ei obtuli margaritas, mundumque & vestem preciosam, aurumque & argentum, domosque & suburbia & mancipia: ea vero hæc omnia non pluris facit, quàm terram, quam calcat pedibus. Tunc iratus Quintianus, iussit eam duci in secretum, & sedens in tribunali, dicit ei: Cuius es generis? Respondit sancta Agatha: Non solùm sum ex nobili & illustri genere, sed sunt etiam mihi cognati insignes diuitiis. Dixit Quintianus. Si es genere nobilis & illustris, cur moribus ancillæ personam suscipis? Sancta dixit Agatha: Rectè dixisti. Nam quoniam sum Christi ancilla, propterea me ostendo esse seruam. Quintianus dixit: Verè es libera. Quomodo ergò te affirmas esse seruam? Dixit sancta Agatha: Nostra nobilitas & gloria est in eo, quod Christi annunciatur seruitus. Dixit Quintianus: Quid ergo, nos non habemus libertatem, qui Christi seruitutem despuimus? Dixit sancta Agatha: Ad tantam deuenistis seruitutem & captiuitatem, vt vos non solum serui peccati efficiamini, sed etiam cultores abominandorum & nullo sensu præditorum simulachrorum: honorem, qui Deo conuenit, tribuentes lignis & lapidibus. Dixit Quintianus: Si quid insanè blasphemabis, de te poterunt sumi pœnæ. Sed priusquā in mea tormenta incidas, dic quanam de causa recusas deos colere. Dixit sancta Agatha: Ne dicas deos, sed dæmones: quorum faciem in æs conuertitis, quorum marmoreos & è gypso effictos vultus inauratis. Dixit Quintianus: Elige tibi bonam mentem, & persuasa sacrifica. Sin minus, diuersa tormenta subibis cum damnatis: & cum ignominia affeceris dignitatem tuæ cognationis, tandem persuasa sacrificabis diis omnipotentibus. Dixit sancta Agatha: Sit sicut Venus dea tua, vxor tua: & sis tu, sicut Iupiter deus tuus.

Egregia sanctæ virginis sententia.

VI. Hæc cum audisset Quintianus, iussit ei impingi colaphum, dicens: Ne ore arroganti Præsidem afficias contumelia. Sancta dixit Agatha: Quos dixisti deos tuos, non vis referri in eorum numerum? Dixit Quintianus: Hoc planū est, te plurimorum tormentorum teneri cupiditate, cum per tuas contumelias, vt ad ea descendam, me horteris. Dixit Agatha: Miror te cùm sis homo prudens, ad tantam venisse insipientiam, vt nolis euadere diis tuis similis, & esse particeps eorum vitæ. Si sunt ergo dii tui & eos colis, ecce tibi benè sum precata: quomodo ergo dicis, te fuisse à me affectum contumelia, quæ optaui, vt tua vita esset sicut vita illorum? Sin autem illam abiicis hæreditatem, ipsos mecum vocabis execrandos. Dixit Quintianus: Superba verba loquens. Aut diis sacrifica, aut varia tormenta expecta. Dixit Agatha: Etiamsi in me feras immittas, cum Christi nomen audierint, mansuefient. Sin autem ignem inferas, angeli mihi è cælis rorem suppeditabunt. Quod si plagas & flagella, habeo spiritū veritatis, qui me liberabit ex tuis manibus. Tunc Quintianus caput mouens, iussit eam duci in tenebrosam custodiam, dicens: Apud te considerans, ô Agatha, ducere pœnitentia, vt effugere possis mea tormenta. Dicit ei sancta: Tu ipse ducere pœnitentia, vt possis effugere æternum supplicium. Tunc iratus Quintianus, iussit eam trahi vsque ad custodiam. Sancta verò Agatha cum plurima lætitia ingressa est in custodiā, tanquam ad gaudium & exultationē, certamen suū Domino cōmendans cum precibus.

Colaphus ei infringitur.

Eius animi constantia.

It læta in carcerem.

VII. Seqventi autem die impius Quintianus iussit eam sisti tribunali, dicens ei: Considerâstine de tua salute? Sancta dixit Agatha: Salus mea est Christus. Dixit Quintianus: Quousque ô misera miseram producis cogitationem? Nega Christum, & incipe deos colere, ne vita & ætate priuata, immaturam mortē subeas. Dixit Agatha: Tu nega deos tuos, qui sunt lapides & ligna: & accede ad verum Deum, qui te fecit, ne in æterna incidas tormenta, & quæ nunquam cessant supplicia. Tunc iratus Quintianus, iussit eam suspensam verberari, & dicebat ei: Agatha, corrige tuam cogitationem, vt vita tibi condonetur. Dixit Agatha: Tormenta tua gaudii thesaurum mihi recondunt, & exulto. vt qui bonū audit nuncium, & qui videt eum, quem desiderabat, & vt qui inuenit multos thesauros: Ità ego quoque delector iis, quæ sunt ad tempus, tormentis, quæ minaris te mihi intentaturum.

Verberatur.

Fieri

VIII. Fieri enim non potest, vt frumentum tuto in horreo conseruetur, priusquam fuerit nudatum palea. Similiter etiam anima mea non potest venire intra paradisum, priusquam corpus meum variis tormentis affectum fuerit à tuis ministris. Iratus itaque Quintianus, iussit eius [a] mamillam torqueri, & deinde eam amputari. dixit autem sancta Agatha: Impie & crudelis tyranne, non erubuisti hæc facere fœminæ, & mamillam, quam in matre tua suxisti, amputare? Sed tamen etiamsi externam mamillam abscidisti, habeo aliam in anima mea, quam non poteris excindere, est enim oblata Christo Deo meo à tenera ætate. Iratus autem rursus Quintianus, iussit eam abduci in carcerem, iubens nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, & nec panem ei dari, nec aquam.

Sapientissima martyris vox.

a Mamilla eius amputur.

IX. Ea autem ingressa custodiam, circa mediam noctem in senis similitudine apparuit ei Apostolus Petrus, quem præcedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, & se dicens esse medicum, & talibus verbis eam alloquens: Impius quidem Tyrannus flagellis in te vsus, nihil profecit: tua autem fortitudine & constantia eum magis tabefecisti. Quamobrem mamillam tuam non solum iussit torqueri, sed etiam fecit abscindi. Quare anima eius afficietur dolore in æternum. Cum autem adessem in illa hora, in qua hæc passa es, & animaduertens vidissem fieri posse, vt tua mamilla sanaretur, ea de causa huc veni. Dicit ei sancta Agatha: Meo corpori nullam vnquam adhibui medicinam: & nunc turpe esse existimo, morem bonum, qui ab ineunte ætate est confirmatus, interire. Senex verò respondens, dicit ei: Ego quoque sum Christianus, & confidens te posse à me curari, ea de causa veni ad te. Sed ne me reuerearis. Sancta autem respondens, dixit ei: Et quomodo fieri potest, cum tu sis senex & longæuus: ego autem sim puella, vt ostendam tibi corpus perditum tormentis? Sed sinam potius hæc vulnera mentem meam pungere, quã, quod mihi probro futurum esset, impudenter mea aperiam vlcera. Quamobrem ago tibi gratias, venerande pater, quod sis dignatus ad me venire propter hanc corporis curationem. Scias vero, quòd medicamenta ab hominibus cõposita, corpori meo nunquam admouebuntur. Respondens autem senex, dicit ei: Cur non sinis me te curare? Dicit ei sancta: Quoniam habeo Dominum meum Iesum Christum, qui solo nutu curat omnia, & verbo suo facit prostratos surgere. Ipse, si velit, potest me quoque conseruare, quæ sum indigna eius ancilla. Tunc senex subridens, dixit ei: Ipse quoque me misit ad te, & ego sum eius Apostolus. Vide autem teipsam, quemadmodum sis curata. Hæc vero cùm dixisset, euanuit ab eius oculis.

S. Petrus apparet ei.

Sancti in Dei lumine sciunt, quæ circa nos aguntur.

X. Tunc precãs, dixit S. Agatha: Ago tibi gratias Domine mi Iesu Christe, quod sis mei recordatus, & ad me miseris tuũ Apostolum, qui me corroborauit, & renouauit mẽbra mea. Dum ipsa autem implesset preces, adspiciẽs suum corpus inuenit curata sua vulnera, & mamillam sanam redditam sicut prius. Tota vero nocte lux circumdedit custodiam, adeo vt præ illuminatione custodes fugerint, & apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condemnati, cũ vidissent quod factum fuerat, dicunt sanctæ Agathæ: Ecce portæ sunt apertæ, & nemo est qui eas custodiat: egredere & fuge. Respondens autem sancta, dixit eis: Absit, vt ego priuer corona meorum certaminum, & custodes carceris coniiciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei viui, ad finem vsque permanebo in eius confessione, qui me curauit & est consolatus. Post quartum vero diem iubet Quintianus eam duci in iudicium, & dicit ei. Quousque pergis aduersari edictis Imperatorum? Aut diis sacrifica, aut te grauioribus puniam. Dicit ei sancta: Omnia verba tua sunt vana: edicta autem tua & Imperatorum tuorum sunt iniqua, quæ quidẽ ipsum quoque aërem polluunt. Quamobrem dic mihi, ô miser & nullo sensu prædite: Quis vult ad auxilium inuocare lapides & ligna, quibus nullus adest sensus? Non vides quod pro mamilla mea à te abscissa, aliam mihi fecit exoriri Dominus meus Iesus Christus? Furore autẽ percitus Quintianus, dixit ei: Quis te curauit? Dicit ei sancta: Iesus Christus filius Dei viui. Dicit ei Quintianus: Rursus tu Christum nominas, quem ego nec volo quidem audire? Dixit sancta: Non cessabo eum inuocare labris meis, & corde glorificare. Dixit Quintianus: Ego iam cognoscam, an te seruet Christus tuus, & iussit sterni testas acutas, carbones vero ignis in iis, & eam proiici in carbones. Cùm hoc autem factũ esset, eo in loco fuit repentè terræmotus, & pars eius repentè humi cadens, comprehendit socium Præsidis nomine Vulteium, & amicum eius nomine Theophilum, quorum consilio faciebat hæc iniusta. Non hoc autem solum, sed etiam vniuersa Catanæ ciuitas à terræmotu valde fuit agitata, adeo vt omnes ciues concurrerint in prætorium, & Præsidem valde conturbauerint.

Curantur eius vulnera diuinitus.

Non vult fugere, licet aperto carcere.

Nouis afficitur pœnis.

Terræmotus horrendus.

XI. Tunc Quintianus primùm quidem timens terræmotum, secundo autem conturbatus populi insurrectione iussit sanctam Agatham abduci in carcerem. Ingressa vero custodiam extensis in cælum manibus, dixit: Ago tibi gratias Domine, quod me dignam censuens, quæ decertarem pro sancto tuo nomine, ablato à me præsentis vitæ desiderio, & similiter meo corpori donata tolerantia. Tu ergo Domine, exaudi me in hac hora, & dignare ancillam tuam relinquere hunc mundum, & peruenire ad diuitem & magnam misericordiam. Peractis autem precibus, protinus tradidit Domino spiritum: adeo vt populus cũ audijsset, venerit cũ omni studio, & [a] reliquias sanctæ martyris cum omni reuerẽtia & honore deposuerit. Quidam vero adolescens, habens secum pueros numero centum, pulcherrime vestitos, & qui erat similiter ignotus iis, qui habitabant ciuitatem Catanensium, cum venisset in locum, in quo situm erat sanctũ eius corpus, tabulam quam apportauerat marmoream, capsæ imposuit, sic inscribens: Mens sancta, honor in Deum voluntarius, & patriæ redemptio. Quam cum turo intus deposuisset ad caput sanctæ recessit, & non amplius apparuit in ciuitate, adeo vt nonnulli suspicarentur eum esse angelum.

Mortem patitur Decio tertium Consule anno Christi secundum Onuphriũ 252 vide Bar. in Martyrolog.

a Deponit populus reliquias sanctæ martyris cum omni reuerentia & honore

XII. Cum autem audijsset Quintianus hinc excessisse martyrem, ad inuadenda eius bona contendebat. Accepta vero secum vniuersa cohorte properabat ire Panormum. Cùm iter autem inijsset, iusto Dei iudicio accidit, vt ipse periret in quodam fluuio, sito prope ciuitatem Catanam, nomine Psemitho. Nam cum ipse vellet eum transmittere, ingressus est pontonem cum equis suis. Duo autem equi in eum fecẽre impetum: Et vnus quidem irruens in eius faciem, eam deleuit: alter vero non cessauit calcibus eum impetere, donec eum iecit in fluuium Psemithum. Et cum multi quæsijssent eius corpus, non fuit inuentum vsque in hodiernum diem.

Quintianus perit in flumine.

XIII. His autem sic peractis, creuit cultus & honor sanctæ martyris Agathæ, nec ausus est quispiam vexare eius genus. Quo autem in loco apparuit immutabilis ille angelus, qui tabulam imposuit in capsa martyris, impleto anno eius cõsummationis, mons Aetna ignem eructauit, & tanquam fluuius valde mugiens, sic descendit, lapides dissoluens tanquam ceram è vertice montis, combusturus & perditurus vniuersam ciuitatem Catanensium. Qui vero circa montem habitabant, etsi essent gentiles, ignem fugientes, properàrunt ad templum virginis, & auferentes amictum, qui erat arcæ impositus, ex aduerso ignis eum posuerunt. Dei autem prouidentia ignis ille protinus est repressus. Factum est vero miraculum quinto Februarij, in quo etiam decertauit. In quo etiam festum quoque celebrantes, glorificamus Dominum nostrum Iesum Christum Deum, vt nos quoque sanctis eius intercessionibus, accipiamus remissionem peccatorum, & magnam misericordiam, nunc & semper & in secula seculorum,

Amen.

Amictus sanctæ virginis profligat ignem.

Festum eius.

Ann. 655.

VITA S. CONFESSORIS CHRISTI BERTVLPHI, IVSSV FOLCARDI ABBATIS CONSCRIPTA SED AVTHOR NOMEN SVVM SVPpressit: *fuit autem Monachus Gandauensis circa annum Christi 1037.*

5 Febr.

VONIAM quidem omnis, qui membra cuiuscunque honorat, totum hoc, cuius membra sunt, honorat: membra verò Christi omnes sunt sancti: ergo & qui sanctos honorant, Christū laudare & honorare probantur. Non tamen Christus in Sanctis suis, neque Sancti in Christo laudari egent: sed qui eos hic laudant, egent vtique vt laudent. Ecce inter reliqua membra Christi beatum Bertulphum, egregium corporis Christi membrum, in medium assumo: quem tanto minus laudare sufficio, quanto amplius & ingenio & vita sordesco. Sed quod minus sufficio, sancti huius supplebit intercessio: & qui dedit velle, dabit (credo) & posse. Cuius vitam, veteri olim stylo descriptam, vt nouo scribendi percutterem studio, domini Abbatis nostri Folcardi obtinuit iussio: cui petenti fas non erat quicquam negare, quia speciali sanctum hunc adeo deuotione amplectitur, vt cum omnibus sanctis specialem hunc pro omnibus fidelibus defunctis habeat intercessorem, quem ad eorundem fidelium defunctorum memoriam, & corpore & intercessione fecit esse præsentem. Sed hoc solum miror, quod humiliter à me ignauo exigere voluit, quod ipse sancto viro efficaciter exhibere valuit: præsertim cum sim incircumcisus corde & labiis, ille autem disciplinis non mediocriter instructus Ecclesiasticis. Cuius præclara ad sanctū deuotio, quia humilitate ornabatur, quod deuotè humilis sancto viro exhibere valuit, humiliter deuotus ab alio, licet sciolo, petere non horruit. Quid ergo? Iubenti authoritate, & petenti humilitate, non quantum debeo, sed quantum habeo, patri præsto, salua virorum illustrium maiestate, qui ad hoc opus ingenio & doctrina longè me præcellūt. Sed si quid mens nostra dictando, vel manus scribendo errauerint, eius erit & apud sanctissimum Bertulphum excusare, qui me non timuit ad hoc scribendi studium applicare. Et notandum, ex multis pauca sancti viri gesta me esse scripturum: quia temporum vetustas plura obliuioni, pauca memoriæ dedit. Sed fideli pauca multum sufficiunt: infideli autem nec multa parum satis faciunt. Prudens igitur lector materiem magis penset, quàm stylum: rationem magis, quàm scriptorem: quia vnum, plumbi fistula haustum, sæpe placet: bonique nuncii baiulus non quis, sed quid afferat, inquiritur. I.

Iussu Abbatis sui scripsit hanc vitam quidā doctus monachus

S. Bertulphi patria. Parentes ethnici.

CVM sub glorioso rege Sigeberto Ecclesia Christi pacem simul & gloriam meruit, beatissimus confessor Bertulphus ortum natiuitatis patria Alemannia habuit: parentibus quidem honestè mediocribus, sed gentilibus. Neque enim adhuc Alemanniam fides Christi respexerat, quanquam in ea hic futurus Ecclesiæ filius, carnis tunc progenitores habuerit: Cuius vterque parens, paganis ritibus horrens sicut spina rosam, sanctum sic edidit istum. Neque parum gloriæ huic sancto viro fore dixerim, quod similem cum sanctissimo illo Martino ortum sortitus fuerit. Sicut enim ille, sic iste, gentilibus parentibus processit: ille quidem Pannoniæ, hic finibus Alemanniæ. II.

Etiam inter ethnicos necdū baptizatus vt se gesserit. Genes. 12.

CVMQVE adolescentiæ ingressus iret, primæuæ ætatis excederet annos, naturali tantùm lege doctus, in via mandatorum Domini cœpit ire & inter eos qui nil nôrūnt, nisi barbarum frendere, dextrum iustitiæ iter conatus est arripere. Sed quia non facile habuit, quod conatus est, (inter iniquos enim arduum, immo difficile fuit æquitatis iura tenere, præsertim cum ad fidem Christi indigenas illos nec ratio, nec persuasio posset allicere) maluit patria parentibusque destitui, quam consortio prauorum sordibusque gentilium pollui. Exiuit ergo hic nouus Abraham de terra & cognatione sua, & venit in terram & cognationem non suam. Nam arrepto itinere versus Occidentem, tandem in partes Galliarum deuenit, eoque vbi Taruanensium fines Oceanus terminat, mansionem accepit. III.

VVābertus comes pius

ERAT tunc temporis in præfata regione quidam VVambertus non infimus Comitum, cui cum diuitiis par erat meritum. Huic paris conditionis coniux adhæsit, cuius ingenuitatem religio sancta & immaculata adornauit, nomine Homburga. Vtrisque ergo illorum cum ingenuitate sancta religio, & cum religione irreprehensibilis erat operum exhibitio. Nec defuêre in argumentum religionis eorum plura virtutum opera, inter quæ illud præclarè emicuit, multarum per eos constructio ecclesiarum. Nam ex facultatibus propriis in proprij iuris prædio construxêre cœnobium, operosa manu elaboratum, non minus à magnis cœnobiis pollens, quod honori & nomini Dionysii martyris titulari fecerunt. Adiecerunt etiam tres alias ecclesias, easque non parua deuotione sanctis dedicârunt, vnam principi Apostolorum, aliam beatissimo Martino, tertiam sancto Vedasto. Quas, vt dictum est, tam ex sumptibus propriis, quā in proprij iuris prædio, nuncupato Rentica constructas venerantur omnes & colunt, præcipuè qui Eunenonem fluuium bibunt, cuius ripæ prædicta possessio contigua adiacet. IV.

Psalm. 118. Bertulphus baptizatur. Ephes. 2. Adscribitur in Clerum.

IN hac namque, quam dixi, regione adeo fides Christi concordabat cum religione, vt facile esset eis, qui quærunt Christum, illic eum inuenire. Quo cum beatus Bertulphus peruenisset, eundem peregrinationis suæ locum patriam credidit: quia ibi fidem Christi, qua nihil vnquam iucundius habuit, inuenit, & secundum illud Psalmistæ, cantabiles illi erant iustificationes Domini in loco peregrinationis suæ. Et vt choris fidelium posset adiungi, humiliter se petiit sacramento baptismatis insigniri. Consecutusque baptismatis sacramentum, spiritus sancti factus est templum, & inter illius patriæ indigenas cœpit iam esse non hospes & aduena, sed ciuis sanctorum & domesticus Dei. Nec satis fuit iam iurato in Christi sacramēta tyroni baptismatis gratiam suscepisse, sed vt clericatûs signaculo arctius iungeretur Ecclesiæ, & votis optauit, & precibus exorauit: quodque deuote expetiit, efficaciter impetrauit. Sicque fidelium choris admixtus, ibat de virtute in virtutem, visurus Deum deorum in Sion. V.

Venit in amicitiam VVamberti Comitis. Gen. 39.

CVMQVE fama viri clarissimi VVamberti coniugisque eius percrebuisset, & vt facile viris clarissimis est, suarum odore virtutum complures attraxissent, cor huius famuli Dei spiritus sanctus præueniens tetigit, & in amorem tanti viri coniugisque eius penetrabiliter accendit: Nec desiderio se passus est fraudari suo, donec se eorum præsentiæ obtulit, non modice exultans, quod tandem post longum peregrinationis sudorem, vnius veri Dei cultores reperisset, quos reperisse, tam charum, quam rarum habebat. Vnde etiam ab eis sicut sine detrimento suo separari se non posse putabat, ità ipsis inseparabiliter adhærere suum lucrum sciebat: Lucrum dico suum, quod ex spiritalibus magis, quàm ex temporalibus diuitiis conflare voluit. Horum itaque non erubuit se subdere dominio, quos Christi cernebat inhærere seruitio, eratque subditus illis, seruiens vt antiquus ille Ioseph absque omni dolo. VI.

Præficitur administrationi amplissimæ.

NEC latuit illustrissimum patremfamiliâs VVambertum coniugemque eius tanti viri probitas, & assidua circa rem suam familiarem sagacitas. Vnde vt intus forisque domus eorum tota custodiæ illius cederet, communi consilio decreuêre. Securus enim erat vterque rerum suarum sub custodia tam fidelis œconomi: ideoque commissis ei omnibus, qui sui iuris erant, secundo ipsum à se gradu in omni domo sua præficiebant. Adeptus denique fidelis dispensator & prudens totius rei familiaris curam, ne credita sibi Domini sui minueretur, VII.

sed

sed incrementis in dies augeretur substantia, sagaci elaborabat industria. Cuius labori & voluntati pietas diuina fauens, id præstitit, vt ad nutum fidelis œconomi res familiaris passim augeretur. Vnde factum est, vt Dominicis se dignum efficeret promissis, quibus remuneranda est serui fidelis diligentia & probitas: Euge, inquit, serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. Quæ promissio dum viro Dei tam moraliter quàm spiritaliter congrueret, & hic temporalem, & in futura vita sempiternam meruit remunerationem. *Matt.25.*

VII. NAM vt temporali domino suo cum terrenis commodis obtineret etiam cælestia, pietatis in pauperes Christi effecit instantia. Insistebat enim clam eleemosynis clandestinis, Deum votis & precibus interpellans assiduis, vt hac liberalissima in domesticos fidei compassione rem domino suo duplicaret & gratiam. Quod & factum est. Nauiter ille dabat, sed res data non deficiebat: opes dum erogantur, augmentantur: tantoque amplius incrementum sumpsere, quanto eas manus tribuentis in pauperes benignius dispersit. Quo in facto non solum sibi, sed & temporali domino suo hic famulus fidelis consuluit: vt videlicet his perituris permansuras in secula diuitias compensaret, easque large erogando largius augmentaret. Proinde non ad oculum seruiens, ad nutum dominorum suorum omni subiectione pendebat, quibus subijci egregium atque insigne habebat: dilectioni eorum timorem, timori dilectionem coniungens, idque secundum primi pastoris sententiam, dicentis: Serui subditi estote in omni timore dominis. Sicque res eo processit, vt fidelis famuli obsequium fideli æque domino magnum prærogaret beneficium, opibus non solum domi forisque multiplicatis, sed & in cælo, vbi fures non effodiunt, neque tinea demolitur, repositis. *Dat multa pauperibus, & opes Comitis crescunt.* *1. Pet 2.* *Matt.6.*

VIII. PRO his operibus iustitiæ aduersus militem Christi bella non defuere. Nam hostis humani generis per quosdam satellites nequitiæ suæ euomuit in sanctum Dei virus inuidiæ suæ, vt forte per hæc vasa suæ iniquitatis compesceret famulum Dei à solito opere probitatis. Et inuidiæ stimulis quosdam maleuolos adeo accendit, vt illustrem virum Wambertum adirent famulumque Dei fidelissimum Bertulphum fraudis & criminis hisce verbis insimularent: Cósidera, inquiunt, prudentissime virorum, quæ tui iuris sunt: considera, quam prodige per aduenam illum depereunt: animaduerte etiam, quid cui commiseris, quanta habueris, quanta amiseris. His detrogantium verbis venerabilis vir Wambertus aures tantum, non fidem, accommodabat, fidelem enim dominum de fideli famulo quicquam sinistrum suspicari non decebat: præsertim cum multis experimentis didicerit, quod fidelissimus idem ipse, qui accusabatur, fuisset semper. Sed cum sæpius illi principi detractionis verba replicarentur, eo res perducta est, vt loquentibus pro seruo Christi miraculis, omnis iniquitas accusantium oppilaret os suum. Quod qualiter acciderit, ad describendum stylum vertere non pigebit. *Patitur æmulos & obtrectatores.*

IX. NAM quadam die cum sol flammiuomus Ponti remearet ad vmbras, contigit famulum Dei Bertulphum præ foribus temporalis domini sui in veste, qua circumamiciebatur, panem cum caseo, & in vase, figuli opere composito, vinum gestare, vt clam eleemosynis clandestinis pauperibus gratificaretur. Quo viso, inuidi quasi opportunam accusationis nacti occasionem, virum illustrem Wambertum, qui tunc forte præ foribus stabat, adeunt, & accusationis in virum Dei quasi quædam argumenta hisce verbis prætendunt: Saltem, inquiunt, nunc illustrissime virorum oculata fide experiri licet, quod plus veri minusque falsi noster sermo de hoc aduena ad te pertulerit, cuius dispensatio prodiga est, non larga, & in detrimento rei familiaris minus solicita Ecce enim in argumentum verbi, quod tibi diximus, ipsum nunc res tuas non sine fraude gestantem ostendimus. At ille sicut simplices facile suaderi solent, benigno, vt erat animo, accito ad se fideli simplicique Bertulpho, Quid, inquit, tuo gestas in gremio? At ille nè de beneficiis in miseros collatis velut fraudis notaretur, In vase, inquit, hoc fictili aquam habeo, quam assulis veste hac adstrictis eo calefactum. Cui suus sic responsum reddidit heros: Verbis quidem tuis fidem accommodo: sed quia te in domo mea inter primos primum vilissimas gestare res admiror, id quod verbis asseris, oculis experiri volo. Quæ igitur clam gessit, palam videntibus exposuit, & secundum viri Dei sententiam, oculis videntium ea quæ dixerat, apparuêre Sicque natura rerum mirabiliter mutata, & virum Dei ostendit verum dixisse, & de eodem æmulos ipsius falsa asseruisse. Vnde vir illustris Wambertus eum in omni domo sua fidelissimum, illos vero mendaces esse certioribus iam didicit argumentis. *Clam ferés panem & vinum pauperibus accusatur ab æmulis.* *Rerum species mutantur.*

X. SÆPE memoratus deinde paterfamiliâs, coniunxque eius venerabilis, dum de virtute in virtutem proficerent, exemploque fidelis famuli in dies crescerent, subeundæ etiam peregrinationis desiderio accenduntur. Et primum vrbem maximam, Apostolicis nobilem pignoribus, Romam visere animo concipiunt, opereque efficaciter perficiunt. Porro de fideli famulo Bertulpho vsque adeo bene confidunt, vt nihil intus forisque suarum rerum relinquerent, quod non illius fidei atque prudentiæ permitteretur. Nec facile dictu est, quam fideliter, quàm prudenter rebus domi forisque sibi creditis præcauerit. Sicque iter, quod Romam tendit, arripiunt, demumque ad limina apostolorum Petri & Pauli peruenerunt. Vbi corpus humi, mentem cælo dedêre, inter lachrymas ac oscula, anhela trahunt suspiria: & apertis thesauris suis, sacrosancta loca non modicis honorant obsequijs, & ditant donatiis. Qui Apostolica benedictione insigniti, expletisque pro quibus aduenerant, ad propria iam læti reditum maturant. *Suscipiunt peregrinationem ad vrbem Romam tanti principes.*

XI. CVMQVE diuæ memoriæ Wambertum, comitesque suos labor itineris iam confecti fatigasset, nec quisquam inter eos sub intempesta nocte custos equi posset sufficere, eaque causa cómilitones singulos solicitudo non modica teneret: suo suggessere domino, vt se adeo fatigatos, ab excubiis nocturnis relaxaret, equisque vigiles minus lassos adhiberet. Quorum solicitudini Bertulphus, sanctissimæ charitatis filius, mox condescendit, eisque in aures viri illustris hæc verba respondit: Ad domini mei imperium vigil sub hac nocte præbebo obsequium, equosque integro numero ad lucem vsque ducam in pascua, integro æque numero mane eos reducturus. Quid multa? Promissis effectum dedit, animalia ad pascua eiecit, totamque sub dio noctem peruigil transegit. Et ecce ab improuiso apertis cataractis suis cælum pluuias dedit multo largiores, quàm quas humus absorbere posset. Prorsus cornipedes pluuiis hincinde madentes, Accipiunt tristem membris torpentibus imbrem: Diriguêre metu, gelidus pauor occupat artus. Sed miles Christi spe & fide animatus, nec loco quidem se patitur moueri: quia de supernis sperabat vmbraculum in securitatem & absconsionem à turbine & à pluuia. Nec spes fefellit sanctum: quia non sine miraculorum gloria, diuina est gratia protectus. *S Bertulphi humilitas.*

XII. NAM, vt diximus, sanctus vir nec loco voluit cedere, cùm commilitones eius, qui simul tunc in pascuis erant, non solùm loco cessere, sed domum quantocyùs, tempestate impulsi, remeârunt. Sed vir illustris Wambertus, de fideli famulo solicitus, dum sodales eius à pascuis reuertisse, ipsum vero deesse conspiceret: vnum ex officio ad eundem sub diuo adhuc manentem destinauit, & vt domum rediret, iterum ire umque monens imperauit. Cucurrit puer ad imperium domini sui, peruenitque in præsentiam commilitonis sui. Vbi erat cernere in glorificatione sancti, gloriam Dei, & inauditum seculis prodigium. Nam ignea fax, coram ipso à summo cæli ad terras vsque pertingens fulsit, tenebrasque hinc inde fugauit, viroque Dei sedenti, atque in quodam libro ad legendum intento, lumen non modicum ministrauit. Miræ magnitudinis aquila caput ipsius obumbrando circunuolitabat, pluuiæque incommodum alis expansis ab eo fugabat. Sicque duplici miraculo duplex à sancto Dei incommodum, scilicet tenebrarum ac pluuiarum, repellebatur, dum hinc lumine facis ardentis tenebræ, hinc aquila circunuolitante imbrium *Cælestéq; lumen fertur viro Dei* *Aquila auertit ab eo pluuiá.*

 ab eo

ab eo tempestas arcebatur. Nec immeritò. Quia enim eum duplex armauerat virtus, charitatis scilicet & obedientiæ, charitatis quidem, qua commilitones, itinere fatigatos, à labore laxabat labore suo: obedientiæ, qua & in aduersis domini sui paruit imperio: ideo & duplici miraculorum gloria, diuina ipsum glorificauit gratia. Neque dubium est, in illa luminis aquilæque ostensione angelorum adfuisse præsentiam, quorum ministerio tempestatis molestiam declinauit.

PRÆDICTVS igitur puer familiaris, viso erga Dei famulum luminis ac aquilæ ministerio, maturato reditu, domino, quod viderat, retulit suo. Quibus auditis, nec mora nec requie retrahitur, donec ad locum vsque, vbi famulus Dei manebat, peruehitur: non solum nouitate miraculi, quod à puero suo audierat, sed etiam commiseratione in dilectum sibi Bertulphum illectus. Vbi autem miraculum, quod prius auribus acceperat, oculis etiam contemplatus est, tanto amplius stupet, quanto manifestius coràm ipse intuitus est: moxque remota potestate dominij sui, prosternitur pedibus famuli sui, sese reum nocturnæ ipsius afflictionis, & verbis & gemitibus fatetur. Inde preces replicat, veniam veluti reus orat: quia si eum ad excubias animalium sub noctem non dimisisset, nequaquam sub dio imbrium fuisset inundatione vexatus. Nam satis hic, quicunque hæc legerit, admirabitur, humilem dominum ab humili æquè famulo paulominus minoratum, dum se dominum famulo prosternit, quem sanctitate se maiorem nouerat? An verò vel istius sanctitatem, vel illius dilectionem, aut prorsus vtrorumque humilitatem, pro dignitate quisquam prædicauerit? Tanta namque in vtrisque emicuit humilitas, vt dominus famulo, quod domini, famulus vero domino, quod domini erat, impenderet. Hic tamen, quia famulus domino suo, quod domini erat, debuit, illi in aduersis etiam obsequendo: ille autem, licet dominus, famulo suo, eo quod se sanctior erat, id quod domini fuerat exhibuit, sese illi humiliter prosternendo. XIII.

VVambertus se Bertulpho ad pedes abiicit.

CERNENS igitur Wambertus in sancto cum virtutum gratia etiam signorum effulsisse gloriam, quanto amplius in eo, quod posset mirari, inuenit, tanto eum etiam amplius diligere cœpit. Cumque ipsum & admirando diligeret, ac diligendo admiraretur: cur patriam parentesque reliquerit, blande sciscitatus est. Deinde pergit etiam inquirere, cur ipsius sese domino subdiderit, cum potius ministrari quam ministrare debuerit: asserens se potius, quam illum, oportere ministrare, quem sanctitate & iustitia se cerneret anteire. Hæc & his similia sciscitanti patrifamilias, beatus Bertulphus respondit: Causam meæ peregrinationis effecit ratio iustæ occasionis. Nam patria, qua oriundus sum, quia idolorum cultura sorduit, eam mens mea adeo habuit horrori, vt patria cum parentibus spreta, aliam alio sub sole iacentem adire non timerem. Finitoque peregrinationis meæ labore, optata tandem apud vos gauisus requie, & votorum meorum potitus sum satietate, votorum meorum, inquam, quibus diu multumque viri Dei cultores cernere concupiui. Quos hac in patria, & inter eos Deo te apprimè deuotum & hominibus benignum tam reperiens quam experiens, promisi me de reliquo apud te permansurum, appetoque ad imperium tuum benè * optando, benè famulando pendere. Quibus auditis Wambertus vir venerabilis, tam Deo quàm hominibus charus, gaudio non modico exultauit, & eum magis magisque honorando amauit, & amando honorauit. Cumque plenissime didicisset, eum Deo totis animæ medullis famulari velle, cœpit & ipse, spiritu sancto instigante, illum deinceps non quasi dominus famulum, sed vt filium charissimum amplecti. Nec solum ille, sed etiam venerabilis eius, quam ante diximus, coniunx non minori eum excoluit & amore & honore. XIV.

Singularis & rara modestia VVamberti Comitis.

**operando.*

VVambertus Bertulphũ filij loco habet.

CVMQVE conspiceret vir clarissimus Wambertus in seruo Dei, & quod admiraretur, & quod diligeret, cœpit eum & admirando diligere, & diligendo venerari: adeo vt quem prius his, quæ domi, deinceps etiam his quæ foris habebat, præficeret. Nec solum rebus suis intus forisque eum præfecit, sed quarundam suarum rerum temporalium etiam hæredem instituit. Nam prædium sui iuris, vulgo Rennica dictum, vna cum ecclesiis in illo constructis cum ijs, quæ ad illud pertinebant, illi contradidit, & donatione solenniter facta, hæredem fecit. Quam donationem & illustrium virorum testimonio, & priuilegiis roborauit, atque è suo iure in ius viri Dei de reliquo translatum esse voluit. Suscepit ergo vir Dei prædium non sibi, sed Deo Deique pauperibus: suscepit, inquam non cupiditate captus, sed charitate in Deum & proximum ductus. Nec causetur quisquam virum Dei in sua patria res proprias reliquisse, & in patria non sua possessiones suscepisse, cum in dandis accipiendisque muneribus non quid, sed quo fructu & detur & accipiatur, perpendendum sit. In hoc igitur verè Israëlita, in quo dolus non erat, non quid, sed quo scopo receperit, inspiciendum est: quia, vt postea indicijs euidentibus claruit, eo nimirum fine, quod datum est, accepit, vt Dei gloriam & proximi vtilitatem promoueret. XV.

VVambertus quæ Bertulpho donauerit.

INTEREA vir illustris Wambertus vna cum coniuge sua æque illustri peregrè profectus, iter, quod Romam respicit, denuò est ingressus, & post longa terrarum emensa spatia, apostolica tandem ad patrocinia peruenit. Vbi tam ipse quam venerabilis coniux eius magna animi & corporis deuotione corpus humo, cælo animum, dedêre, & cum lachrymis precumque suspiriis, sanctorum se commendant suffragiis. Nec illud silendum, quod antequam viam ingrederentur peregrinationis, fidelissimo suggessere Bertulpho, vt vbicunque eos diem vltimum claudere perciperet, illuc ad deportanda eorum corpora accurreret: hoc votis omnibus sitientes, vt nec post mortem tam fidelis famuli obsequio priuarentur, nec adiutorio fraudarentur. Contigit itaque eos, adoratis in vrbe maxima sanctorum pignoribus, inter redeundum vi febrium inclementius infestari. Qui tandem in villa iuris sui Falcomberga mansionem accepêre, atque per dies languore ingrauescente, humanis rebus exempti sunt. Quorum obitum beatus Bertulphus vt fama vulgante comperit, tantos ac tales se amisisse multùm doluit: quippe ex quorum vita etiam ipsius pendêre videbatur, & quibus in hac vita nihil antiquius aut charius habebat. Nec facile in famulo Dei dolor de illorum amissione susceptus conquieuit, quanquam eos de morte ad vitam transiisse fecisse crederet. Sed dum hinc quidem de eorum amissione gemeret, hinc vero de felici eorum requie gauderet: eo quod salubriter gaudebat, temperandum credidit hoc, quod ægrè dolebat. Mox fidelium suimis vna cum ecclesiæ ministris sibi iunctis, ad deportanda eorum corpora, sicut in mandatis acceperat, iter arripit. Quæ cum subsequentibus & præcedentibus vtriusque sexûs turmis transtulisset, & ad prædium sui iuris Rennicam peruenisset, in oratorio, olim ab eis constructo, corpora tumulis, animas commendauit cælis. His ita se habentibus, quæ virtutum præclara facinora in viro Dei extiterint, hinc lectori palam explanabimus. XVI.

Denuo princeps cum coniuge Romam religionis ergo inuisit.

VVambertus & vxor eius abeunt è vita.

SANCTVS igitur Domini confessor Bertulphus, suscepta à venerabili Wamberto, quam ante diximus, possessione, hoc omni elaborabat studio, vt gloriæ Dei proximorumque vtilitati impenderet, quicquid ipsi rerum temporalium suppeteret. Satagebat quippe sic habita possidere, quasi non possideret: sic non habita contemnere, quasi omnia possideret, vt illis annumerari posset, de quibus dicitur? Nihil habentes, & omnia possidentes. Vnde vt exutus seculo, secretius Deo vacaret, eo statuit secedere, vbi contemplationis viam posset arripere. Erant namque in memorato prædio ecclesiæ numero quatuor, ab illustrissimo viro Wamberto, vt dictum est, constructæ: quarum vna reliquis quantitate maior, & opulentia erat præstantior. In quam vir Dei, collectis secum vndecunque viris religiosis, secesserat, arctiorisque vitæ tramitem arripuerat. Et dignum quidem, sed difficile relatu est, quàm pie ibidem adhuc in terra positus, cum angelis Dei coram Deo sit conuersatus, benè orando, benè ieiunando, benè vigilando, & charitatem erga Deum & proximũ optime declarando. Cuius exemplo, cõplures inuitati, ad similia se se sanctitatis studia XVII.

2 Cor 6.

Multi ad eũ confluunt fratres

ſtudia contulêre, & cum illo in eodem loco viam ingredientes iuſtitiæ, profecêre in altum gradibus piæ conuerſationis. Sicq; factum eſt, vt vir Dei per bona temporalia lucraretur ſpiritalia: per tranſitoria compararet in æternum manſura. Credidit quippè, ſe ſibi ad currendam viam mandatorum Domini non poſſe ſufficere, niſi etiam alios ſibi in bonis operibus ſatageret adiungere, illud & verbis & exemplis implens, quod ſcriptum eſt: Qui audit, dicat: Veni. Vndè vt ſapiens architectus fundamentum in cordibus diſcipulorum poſuit, quibus ſic paſtorali magiſterio præfuit, vt in docendo magiſter, in miniſtrando eſſet miniſter: promptus & facilis in vtroq;, quia nouerat prælatis congruere vtrumq;, præcipuè cùm Dominus dominorum non venerit miniſtrari, ſed miniſtrare. Sic ergò ſubditos quoſq; docebat, vt in corde eſſet humilitas: ſic eiſdem ſubditis ſeruiebat, vt in coërcendo pia eſſet ſeueritas. Apoc. 22. Matth. 20.

XVIII N ec ab re Deo & hominibus ſanctus iſte erat amabilis, quia vita & moribus probabilis, humanum in omni virtute viſus eſt modum exceſſiſſe, & nihil minùs ab apoſtolicis viris in omni ſanctitate habuiſſe. Nam excepta miraculorum eius gloria, ex quibus multa de multis ſcriptorum præteriuit negligentia, pauca de multis relinquens, illa ſanè de eo benefacta non ſunt prætereunda, quæ in electis ſanctitatem non ſolùm oſtendunt, ſed etiam faciunt. In ſingulis quippè virtutibus ſic perfectionem eſt aſſecutus, vt in nulla earum vlli electorum ſecundus videri queat. Et vt virum in omni virtute conſummatum, ſtrictim depingamus, hæc lector paucis accipiat. Pauperum refrigerijs hilariter proſpiciebat, nudos veſte tegebat, vagis & peregrinis hoſpitium, egenis quibuſcunq; præbebat ſubſidium. In iudicio oppreſſis rum conſulendo ſubueniebat: afflictis compaſſionem, infirmis viſitationem, mortuis ſepulturam exhibebat. Charitate quoq; erga Deum & proximum diffuſus, Deum ex toto corde, & proximum ſicut ſemetipſum dilexit: reddens quæ ſunt proximi, proximo: & quæ ſunt Dei, Deo. Erat planè ſicut mente, ita & corpore pulcher, vultu decorus, mente deuotus, corpore caſtus, animo ſobrius, ſermone blandus, humilitate venerandus, fide firmus, ſpe longanimis, charitate hilaris. In temporalibus paucus ſibi, largus egenis: in ſpiritalibus vero & ſibi proſpiciens & egenis. Orationi intentus, in vigilijs ſacris aſſiduus, coronam pro his à Domino expectabat, quam ſibi vigilantibus & orantibus promiſit. Non aliter coram Deo & hominibus viuebat, quàm homines propter Deum docebat. Iuſta quidem & pia docebat: nam iuſtè & piè viuebat. In ſynaxi fratrum, ſe primum in laudum diuinarum inchoatione, nouiſſimum exhibebat in completione. O virum in omni virtute probabilem, etiam perfectiſſimis viris imitabilem! Vtinam noſtri temporis ſummi in Eccleſia ſacerdotes hunc inferiorem gradu, ſed ſuperiorem ſanctitate virum imitarentur: qui in eo quidem gradu, quo in Eccleſia ſacerdotibus minor apparuit, nihil minus ab ipſis in omni virtute habuit. Sed hæc abeant in ſua, & ſuccedant, quæ de viro Dei dicenda ſuperſunt.

Catalogus & ſumma quædam virtutũ & charismatũ ei'.

XIX. Consvmmatvs igitur venerabilis pater in omni virtute, cùm bonum iam certamen certâſſet, curſum conſummâſſet, fidem ſeruâſſet, de reliquo repoſitam ſibi coronam iuſtitiæ optando ſperabat. Cuius votis ſupernus arbiter ſatisfacere volens, poſt emeritam ipſius in hac vita militiam, ad cœleſtem eum euocare diſponit gloriam. Conuocata ergò diſcipulorum caterua, clareſcentibus febrium indicijs, indicat ſe iam reſolui, & iam futura depoſitione corporis ſui, feſtinare vt introëat in gaudium Domini ſui. Et percepto ſacroſancto Dominici corporis & ſanguinis viatico, adſtantibus non ſine mœrore diſcipulis, vale vltimum fecit, ac ipſos ſeſeq; Domino commendans, ſpiritum in manus angelorum efflauit. Quem meritis maturum & annis Chriſtus ad cœleſtia euocans, eius ſpiritum ſpiritibus angelicis aggregauit. Nam ſacro eius corpori terra, ſpiritui cœlum aperitur, & cui mors diem vltimum in terris clauſit, vita æterna diem æternum in cœlis aperuit. Obijt ſanè Nonis Februarij: cuius obitum, natalem magis quàm mortem, dignum eſt appellari: quia hic moriens, cœlis eſt natus, & inter intelligibilia tranſlatus. Vbi non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem Deum cernit: tantoq; promptiùs pro veneratoribus interuenit, quanto vicinius diuinæ maieſtati aſſiſtit: Tanto hîc erga homines clementior, quanto illic coram Deo præſentior. Sed non parùm negligentiæ arguemur, ſi non vel votis ei iungimur in cœlis, qui nobis in terra in artubus, licèt vita functus, adhuc viuit, quos ſignorum glorificatione venerabiles hominibus Deus facit. Eum verò, quem in mundo membris habemus præſentem, in cœlo, niſi multùm noſmet abiecerimus, ſpiritu & interceſſione ſentiemus clementem. Diſcipuli proindè beati viri exequijs ipſius intererant, quem ſyncera ſemper charitate dilexerant, quibus dolor quidem de amiſſione confuſionem, ſed fides de remuneratione eius generauit exultationem. Cuius corpus ad locum vſq; ſepulchri hymnis proſequuntur, funerique ſacroſancto triſtes, ſed deuoti obſequuntur. Sicque ab eis in prædio ſui olim iuris Rentica, in oratorio beati Dionyſij tumulum accepit, defunctuſque, eo in loco voluit quieſcere, vbi humanis pridem rebus functus, ſuis paſtorali cura alumnis præſedit. Cuius corpus licèt tumulus clauſerit, virtutes non clauſit: quia loquentibus ad ſepulchrum eius miraculis, magnum in ſeruo CHRISTI ſpectaculum populis eius virtutes exhibent.

2. Tim 4.

Munit ſe Euchariſtia morti propinquus

1. Cor. 13.

XX. Sanctvs Domini Bertulphus, poſt multiplices huius ſæculi labores, quibus coram Deo & hominibus optimè eſt conuerſatus, de præſenti vita ad æternam gloriam tranſlatus, & antè Deum ab angelis eſt coronatus. Cùm ergò, vt prædictum eſt, in proprij iuris prædio Renrica ſepulcrum accepiſſet, quòd eum locum, humanis olim rebus functus, elegiſſet, ad tumulum eius miracula non defuêre, quæ ſanctitati illius præclara perhibuêre teſtimonia. Nam cæcis viſus, ſurdis auditus, mutis linguæ officium reparatur, & ſingulis morbis tanti medici efficacia præſtò eſt: licetq; cernere in gloria ſancti gloriam Dei, & in miraculis viſibilibus admirari Deum inuiſibilem. Porrò creſcentibus miraculis, ſpectaculum creuit populis, ſignorumq; frequentia frequentiam etiam inuitauit populorum. Nam non ſolùm rei nouitate, ſed etiam ſpe recuperandæ ſanitatis vndecumq; accurritur: nec ſpe ſua deuotus quiſq; atq; fidelis fallitur, dum & infirmi lætantur morbi ſe euaſiſſe inclementiam, & ſani nihilo minùs gaudent tantam ſe in infirmis vidiſſe ſalutem. Sicq; ſepulcrum ſancti in breui adeò factum eſt glorioſum & celebre, vt non minùs diuitibus quàm pauperibus precioſum fuerit, & ſicut miraculorum gloria, ſic rerum creuerit opulentia.

Miracula ad monumentum S. Bertulphi.

XXI. Accidit intereà triſte malum in terris, quod ſine horrore dici vix queat. Inuaſêre enim Galliæ loca maritima ſæuiſſimi piratæ, homines rapaciſſimi, eaq; in vaſtas vſquequaquè redegêre ſolitudines, igni, rapinis & gladio omnia vaſtantes. Quæ peſtis dum interdùm circumquaquè deſæuiret, interdùm quieſceret, hi, qui in locis poſt tanta mala reſiduis erant, ſuſpicione hoſtilis irruptionis ducti, ſinguli de ſingulis locis vnà cum ſanctorum pignoribus migrabãt, alioq; ad tutiora loca declinabant. Erat quippè videre miſeriam. Nam cùm ſæpiùs, quos diximus, piratæ tum terras vaſtarent, tum in mari latitarent, iterumq; ad vaſtationem terrarum oblata opportunitate ſeſe inferrent, intantùm furor eorum proceſſit, vt nec ab Eccleſiarum Dei excidijs abſtinerent. Quas igni cremantes, nil in eis reliquum fecêre, quod non igni, gladio, rapinæ abſumerent: ita vt ſecundum illud prophetæ, diſperſi cernerentur lapides ſanctuarij in capite omnium platearum. Vndè factum eſt, vt tam monaſticus quàm canonicus ordo, relictis, in quibus habitabant, ſedibus, fugæ operam darent, aliaſq; ad ſedes, effoſſis abſportatiſq;, vt dictum eſt, ſecum Sanctorum corporibus, migrarent, nullis aut raris citra mare relictis cœnobijs, quæ non tam ſuo honore, quàm ſuorum ſanctorum priuarentur patrocinijs.

Irruptio barbarorũ in Gallias.

Threm. 4.

XXII Carolvs rex regno Francorum Occidentalium leges dictauit, quem poſteà Heribertus Comes Viromanduorum dolo captum, Peronæ poſuit in cuſtodia. Quo adhuc imperium obtinente, Bononienſium Comes fuit Erkengarius, genere & potentia non parùm egregius. In cuius etiam ditione Rentica fuit, prædium in quo beati Bertul-

Is fuit Carolus Simplex, captus autẽ eſt an Chriſti 924.

Bertulphi corpus tumulatum erat. Qui conspectis ad sepulcrum sancti virtutibus, eum quanto ob miracula admirabatur magis, tanto chariùs amplectebatur. Sed quia omnem circà regionem irruptioni eorum, quos diximus, piratarum expositam videbat, de amissione tanti patroni sui suisq; pertimuit. Vndè consilio accepto, illò eum transtulit, vbi & ipse tantarum reliquiarum securus esset, & sanctus ampliori in artubus suis honore afficeretur. Conuocato deniq; Ecclesiastici ordinis conuentu, animi sui votum religiosorum roborauit consilijs, efficacibusq; perfecit auxilijs. Et admissis ad sacrosanctum tumulum, sacerdotibus, vnà cum Ecclesiæ ministris in sanctissimorum artuum attrectatione, cum magna animi deuotione assistebat. Sicq; membra sancti locello diligenter reposita, de Rentica Bononiam transferri præcepit, vbi ea tutiùs atq; deuotiùs seruanda non ignorauit. Erat quippè Bononia sui iuris, munita tunc temporis ciuitas, mari Morinorum propinqua, mercibusq; marinis præcipua, sede insuper Episcopali & benedictione consecrata. In quo loco vsq; ad tempora magni Arnulphi ea pignora seruabantur: imò vt veriùs dicam, magis seruabant potiùs, quàm seruabantur. Seruabant, inquam, quia sancti ipsius, cuius membra erant, intercessione, locum eundem ab omni infestatione liberum reddiderunt.

Bononia hæc est portus Franciæ & vulgò Bolonia dicitur.

XXIII Qvia occasio se obtulit, vt de temporibus magni Arnulphi mentionem faceremus, non ab re est, pauca etiam de illo conscribere, quæ & tanto viro laudem non modicam, alijsq; eum imitari volentibus exemplum viuendi adferant: præsertim cùm exceptis reliquis virtutibus eius, ex hoc vel maximè gloriosus euaserit, quòd sanctum hunc, multaq; sanctorum pignora Blandinium transferre dignus inuentus est. Processit itaq; hic à sanguine magnorum regum, quem Balduino Caluo peperit Elstrudis, filia Edgeri regis Anglorum, nô minùs ingenui sanguinis à patre, quàm à matre: quia à patre regem Francorum Carolum Caluum proauum, à matre, vt dictum est, Edgerum regem Anglorum traxit auum. Qui, quod in viris clarissimis clarissimum est, hanc tantam generis nobilitatem, probitatis industria decorauit. Successione proindè hæreditaria monarchiam sortitus est Flandrorum, quam adeò ampla dicendi & agendi facultate gubernabat, vt pro magna animi corporisq; virtute, Magni nomen obtinuerit. Hic Blandinium, à beato olim Amando in castro Gandauo constructum, intimo præ cæteris regni sui cœnobijs affectu complexus, studio, quanto maximo potuit prouexit in tantùm, vt tam suis quàm Apostolicis regalibusq; priuilegijs roborârit, multisq; insuper sanctorum pignoribus vndecunquè collectis ditârit. Vt verò etiam maiori elegantia illud instaurârit, in archiuis eiusdem monasterij lector luce clariùs nôsse poterit: hoc tantùm hîc strictim inseruisse sufficiat, quod lectori de translatione sancti huius, de quo sermo est, faciat satis. Quæ quidem translatio, huius Marchionis studio potenti accurata, industriaq; prudenti est consummata.

Arnulphi Marchionis genus.

Blandiniense cœnobiū egregiè promouetur.

XXIV Svccessv intereà temporum, ditioni eiusdem Marchionis Bononia cessit, quam non minùs honestè, quàm cæteras vrbes maritimas suscepit gubernandam. Quo tempore in eadem vrbe accidit amissione corporis beati Bertulphi damnum, sed idem mox cum lucro sarcitum est. Nam quidam Britannia oriundus, nomine Electus, officio sacrilegus, ad subripiendos sanctissimi Bertulphi artus locum obseruabat & tempus. Qui tandèm improbi voti compos effectus, illos quadam calliditate adeptus est. Nam tempus sacrilegio, quod mente iam conceperat, opportunum nactus, ad locum, in quo sancti confessoris membra reposita erant, temerè accedit, ruptoq; sigillo acaperto locello, corpus sanctissimū, omni thesauro preciosius, furtim abripiens, clàm discedit. Nec solùm B. Bertulphi membra abstulisse sat habuit, sed etiam multorum sanctorum pignoribus pariter sublatis, ad id vsq; vesaniæ processit, vt quas furto subripuerat reliquias, locello reponeret, ac in villa Otidigem reconderet, precio eas, vt putabat & volebat, Adelstano regi Anglorum vendi turus. Detrimento quippè illorum, qui eas amiserant, lucrum suum decreuerat facere: sed dispositione Dei intentio sacrilegi nullos habuit effectus. Elusit enim eum per sanctum hunc virtus Dei, ac iam sæpè memorati industria Marchionis, qui tempore sacrilegij Bononiam veniens, de republica solennem cum suis conuentum habuit.

Sacrilegus quidam furatur reliquias sanctorum.

XXV. Cvm ergo, vt dictum est, reipublicæ prædictus Marchio consuleret, hoc maximè curabat, vt etiam rebus Ecclesiasticis ante omnia præcaueret. Erat enim sicut reipublicæ prudens orator, ita & Ecclesiæ Dei fortissimus propugnator. Vndè accito memoratæ ciuitatis Episcopo, nomine Wigfredo, vespertina iam synaxi dimissa, inter cætera, quæ super Ecclesiasticis rebus plurimùm curabat, hæc pontifici dixit: Satis, domine mi, de sacrosanctis sanctorum pignoribus timeo, & vtrùm suis in locis salua sint, non parùm solicitudinis habeo. De quibus quoniam & me certiorem & vos volo esse soliciti orem, conuenit vt cum timore & fide ad sancta sanctorum accedatis, & in singulis vtrùm salua sint signacula, perquiratis. Periculosa enim sunt tempora, & quia sunt homines seipsos amantes, à manu latronum vix quicquam est tutum. Cui Episcopus: Non, inquit, horæ instantis est negocium, hoc nunc vestrum exequi imperium. Diem enim cernitis in vesperum declinare: nec fas est hac hora sancta sanctorum attrectare. matutinum nos potiùs tempus ad ea admittet: in crastinum id, quod iubetis, differre nil prohibet. Contrà verò Marchio à spiritu sancto permotus: Non est, inquit, vtile differre, quod deuotione magis quàm temeritate fieri affectamus: præsertim cùm nosmetipsos, si differatur, periclitari timeamus. Cumq; antistes excusando, Marchio niteretur instando, inclytus Marchio affectûs sui effectum obtinuit, quem, vt pôst patuit, spiritu sancto inspirante, adeò vrgere perrexerat. Quid plura? Ad sancta sanctorum antistes accessit, loculumq;, quo beati Bertulphi artus contineri sperabat, detexit: & eccè ob preciosissimi corporis amissionem, magna animum confusione induit. Expauit cor videntis, irrigantur ora lamentis: & preciosi thesauri destitutione, Marchio quoq; & alij adstantes simili afficiuntur lamentatione, quæ maiori non multò post consolatione sedata est.

Arnulphus Marchio ecclesiarū strenuus defensor.

XXVI Sicvt erat in glorioso Marchione mens præsaga sacrilegij, sic spiritu sancto docente non ignara sacrilegi. Vndè damno sacratissimi corporis valdè ægrè cognito, Noueritis, inquit, detestandum hunc Britonem damnum hoc dedisse, corpusq; sancti furtim subripuisse. Quo audito, religiosi quiq; circumstantes Britonem correptum, super damno, quod acciderat, conuenêre. Illi sacrilegium sacrilego intendebant: is è diuerso quod intendebatur, repellebat. Cûq; nec suasionibus nec terroribus ad confessionem furti inclinaretur, præsentiæ Marchionis offertur examinandus. Quem blanda, immò callida Comes circumuentione conuentum, his allocutus est verbis: Benè, inquit, fecisti, quòd sancti corpus ablatum eò transtuleris, vbi decentiùs excoleretur. Hac callida Marchionis oratione magnus sacrilego pudor iniectus est, moxq; Comitis prosternitur pedibus, se corpus sancti professus abstulisse, sed ea mente, quam Comes dixerat, nempè vt illo transferretur, vbi maiori reuerentia à fidelibus affici posset. Cui Comes subridens, Deo, inquit, gratias referimus, quia compertum habemus, quod quæsiuimus. Sed vbi quod abripueras reposueris, pande. Licèt enim sacrilegium colore virtutis fucaueris, non tamen virtutis est sacrilegium fecisse nec satis credibile, ob reuerentiam te sancti alibi eum reposuisse. At ille rubore suffusus, & timore deiectus, villam Otidigem mari penè contiguam indicauit: ad quam, vt antè diximus, membra sancti deportauerat, ea videlicet delusus spe, qua sibi mare se transfretaturum, regiq;, vt dictum est, Britanniæ ea precio distracturum persuaserat.

Marchio sacrilegum furem prodit.

XXVII. Cvm prolixior ad scribendum historia suppetit, capitulis eas distinguere par est, vt scriptori leuamen in scribendo, & lectori respiratio sit in legendo: præsertim cum prolixa materies sæpè fastidium, succincta verò nonnunquàm tum scribendi, tum legendi generet desiderium. His interim præmissis, reliquum historiæ prosequamur Sacrilegio igitur callida, vt dictum est, industria Marchionis detecto, loco etiam, quo corpus sancti clanculo repositum erat,

rat, comperto, in animum idem Comes induxit, illuc religiosos quosdam ac fideles mittere, sanctumq; corpus eò, vndè ablatum fuerat, reuocare. Et licèt hoc animi sui consilium meliori postmodùm ipse consilio mutauerit, nec Bononiam sanctas reliquias reduxerit, sicut in sequentibus liquido patebit: accito tamen vnà cum religiosis quibusq; memoratæ vrbis Episcopo Wigfredo, ad villam, vbi sacrilegus ille sancta se reposuisse membra confessus est, eum mittit, mandans vt ea Bononiam reducerent. Et quoniam timuit tanto thesauro aliqua occasione priuari, negocium, quod iniunxit, maturè exequi eos iussit. Illi mandata iubentis exequuntur, & ad villam Otidigem properè aduecti, locum sacri corporis conscium adeunt, maioremq;, quàm optauère, reparandi damni materiam inueniunt. Nam cum corpore beati Bertulphi corpus etiam sancti Guduuali reperiunt, & in vnius inquisitione, geminorum exultant inuentione. Erat quippè beatus Guduualus confessor pariter & pontifex, alta Britonum prosapia ortus, generis quidem titulo nobilis, sed vita & moribus multò nobilior. Qui vt spreta parentum celsitudine & hæreditarij iuris amplitudine, vel in monasterio, vel in Episcopatu Deo seruiuerit, & post plurima ac inaudita sæculis miracula ex hoc mundo ad Deum transierit, liber, qui de vita & virtutibus eius plenissimè conscriptus est, liquidò pandit. Corpus verò illius qua de causa monasterioli castro deportatum, vel vti furtim indè sublatum per antedictum Britonem, corpori sancti Bertulphi coniunctum, atq; cum illo Blandinium translatum sit, ex libello, qui de eorum aduentu scriptus est, lector cognoscere poterit. Nunc verò ea tantùm, quæ specialiùs beati Bertulphi priuilegium indicare videntur, prosequente stylo commemoremus.

Vide quàm anxiè curat hic pr æceps sacras reliquias quã primum sibi restitui.

Vita S Guduuali est 6. Iunij.

XXIIX. GLORIOSVS igitur Marchio, licèt, vt supra scriptum est, corpus beati Bertulphi Bononiam referri iusserit, hanc tamen animi sui sententiam meliori mutauit, alioq; illud censuit transferendum. Et conuocatis sanctorum Audomari ac Bertini Præpositis, illustribus etiam personis consilio adhibitis, vt ad Harlecebensem illud transferrent Ecclesiam, imperauit. Erat autem Harlebeca vnum ex multis sui iuris prædium, flumini Legiæ adiacens. Ad quod S. Bertulphum transferri iussit, translaturus illum mox Blandinium, quod speciale amoris ipsius meruit priuilegium, quodq; in castro Gandauo à beato olim Amando, vt antè diximus, fundatum, apostolicisq; Petri & Pauli titulis dedicatum fuit. Cuius fundationem loci qui nôsse velit, in vetustissimis eiusdem monasterij archiuis poterit cognoscere. Sancti ergò corpore ad Harlebecensem Ecclesiam translato, & à venerabili Theodrado, eiusdem Ecclesiæ sacerdote, honorificè suscepto non multò pòst magnus Arnulphus cum magno se comitatu obuium pridiè Calend. Decembris exhibuit, completurus tunc voti effectum sui.

XXIX. MEMORATÆ Ecclesiæ Theodradus, quem iam dixi, tunc præfuit, cui erat non modica apud Marchionem fiducia impetrandi, quæ voluit. Qui cùm intellexisset Marchionis hanc esse voluntatem, vt sancti reliquiæ indè transferrentur, ad impetrandum quasdam ex ijs, preces obtulit, & quod fideliter postulauit, efficaciter impetrauit. Nam assensum petenti Comes accommodauit, reliquiasq; de corpore sancti deuota tollens præsumptione, illi donauit, hoc iterùm iterumq; monens, vt eum sancto honorem exhiberet, quasi in reliquijs eius illum verè crederet præsentem. Quod ille non segniter executus, in eadem, qua Deo minister, subditis erat magister, Ecclesia, sanctissima membra summa excoluit reuerentia. Quæ ibidem longo tempore honorificè seruabantur, donèc ea Ecclesia igni cremata de incendio diuinitùs sunt extracta, & reliquis ipsius membris in Blandinio restitura, Quod qualiter acciderit, sicut fidelium relatu didicimus, dicendum est in sequentibus. Nunc interim hoc aggredimur dicere, quemadmodùm idem sanctus Domini confessor Blandinium sacrosanctis artubus suis dignatus sit inuisere.

En qualem vult sanctis reliquijs haberi honorem.

XXX. EA tempestate in monasterio Blandinio Gerardus merito & officio abbas degebat: cuius consilijs gloriosus Marchio libenter vtebatur. Qui cùm titulos nobilitatis, nobiliùs etiam ornaret moribus probitatis, cunctis penè Galliæ cœnobijs & præesse & prodesse dignus inuentus est. Quo accito, prædictus Marchio de transferendis sancti reliquijs communicatis cum eo consilijs pertractat. Tum vtriq; ita visum est, vt memorati sancti pignora Blandinium transferrentur. Placuit etiam ea optimatibus sententia, vt tanti confessoris pignoribus Blandiniensis Ecclesia ditaretur. Cumq; tam ecclesiasticis quàm politicis ordinibus ita esset deliberatum, sanctissimi confessoris Bertulphi membra leuantur, transferenda, eò quò iam diximus, non sine magna tum præcedentium, tum subsequentium gratulatione. Nec solus hic sanctus tunc transferri voluit, sed in consortium translationis eius ossa beati Gudouuali adiuncta sunt: atq; etiam membrum vnum beati Audomari cum dente ipsius, reliquiæ quoq; sanctissimi Bertini in augmentum gloriæ eius. O quàm lætum populis, vndecunquè concurrentibus, in illa die spectaculum fuit, cùm antè sanctissimas reliquias hinc Ecclesiastica pompa cum crucibus & lampadibus, indè aulicus Marchionis procederet senatus cum fascibus. Et licèt ex vtraq; parte impensus honor minor esset, quàm pro sancti meritis, omnem tamen gloriam principum æquauit. Facta est autem translatio hæc tertio Nonas Decembris, cùm aduentum Domini Ecclesia pro more celebrat, cùm etiam in aduentu sancti Christum sibi aduenisse exultauit, præsertim cùm in sanctis & electis Christum habitare nemo ambigat. Erat præcipuè idoneus huius translationis minister vnà cum religioso grege monachorum Abbas, quem diximus, Gerardus, cuius prudenti dispositioni gloriosus Marchio credidit, quidquid in translatione illa agendum videretur. Qui in monasterium Blandiniense, cui ipse tunc præfuit sacrosanctos artus transtulit, ac in Orientali abside cum magna psallentium melodia reposuit. Vbi ad tempora vsq; nostra mansit corpus sanctissimum, donèc in medio eiusdem Ecclesiæ memoria fidelium defunctorum à fidelibus ædificata, & in honorem incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis ac ascensionis Iesu Christi est titulata. Ad quam dignam memoriã memoriam qualiter hic sanctissimus confessor Bertulphus sit translatus, suo mox loco dicendum differimus.

Ingèti cum honore feruntur reliquiæ S Bertulphi & aliorum.

XXXI. TAMETSI ea, quæ fidelium hominum sermone referuntur, haud difficilè ab auditoribus æquè fidelibus creduntur: multò tamen certiori fide ea sciuntur, quæcunq; oculis licèt intueri. Vndè sicut ea, quæ à Maioribus de sanctissimo patre nostro Bertulpho didicimus, sic & illa, quæ oculis ipsi vidimus, stylo tradere conamur. Nouit charitas vestra, dignam memoria fidelium defunctorum in Ecclesia hodieq; florere memoriam, quæ, sicut in gestis beati Odilonis legimus, ex diuina reuelatione in Ecclesia primùm inoleuit, & non multò post authoritate venerandi Papæ Leonis per omnes benè iam CHRISTI Ecclesias propagata est. Cumque hoc in plerisque locis deuotiùs ageretur, paulatimque huius rei religio magis magisque augeretur: adeò res processit, vt in Ecclesijs ob memoriam fidelium defunctorum, honoremque Domini, altaria erigerentur, exequiæ generaliter ac solenniter celebrarentur, eo vel maximè die, qui omnium Sanctorum solennitatem à capite Calendarum Nouembrium sequitur: non incongrua videlicet ratione, vt omnium Sanctorum, quorum festum pridiè præcessit, intercessio, clementissima omnium fidelium defunctorum fieret relaxatio. Sed hæc suo in loco: hoc tantùm dicere nunc aggredimur, vt ipsum diem corporis beati Bertulphi, reliquiarumque sanctæ virginis CHRISTI Amelbergæ translatio solennem effecerit. In Blandiniensi namque Ecclesia memoria fidelium defunctorum construxit fidelium viuorum industria, quam honorificè in ipso depositionis sanctissimi Bertulphi die absoluit, atq; in honorem incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis atque ascensionis IESV CHRISTI, à Radbodo Nouiomensi Episcopo consecrari fecit anno Verbi incarnati millesimo septuagesimo secundo, secunda hebdomadæ paschalis feria, præsente glorioso Flandrorum Marchione Roberto, cum multa optimatum & promiscui sexûs frequentia. Nec multo pòst Blandiniensis cœnobij fratribus placuit,

Commemoratio omnium fideliũ defunctorũ

Vide ad 1 Ianuar in vita Odilonis de huius festi institutione.

Radbodus Episcopus Nouiomensis.

placuit, ad eandem memoriam beati Bertulphi corpus, sanctissimæque virginis Christi Amalbergæ reliquias transferre, vt maior indè confluentibus eò plebibus deuotio, fidelibusq; defunctis tantis intercessoribus fieret consolatio.

CVMQVE fratribus, vt dictum est, sanctæ Blandiniensis Ecclesiæ corpus S. Bertulphi transferre placuisset, hocque non temerè fieri iudicâssent, consultò quidem ab eis, qui sanioris consilij tunc videbantur, definitum est, vt admissis clàm nonnullis ad loculum sacri corporis sacerdotibus, omnem reconditi sacrosancti thesauri veritatem oculis explorarent, vt testibus his reliqui fratres ad agendum id, quod statuerant, certiores redderentur. Neq; enim de sacrosanctis artubus parùm dubij erat. quippè opinio vulgi habebat, magnam de sacro corpore partem ab Harlebecensibus haberi, adeò vt Ecclesia eorum ad sanctum Bertulphum vulgò diceretur. Sed nec fratres Gandenses, vel hanc appellationem, vel reliquias sanctæ Ecclesiæ Harlebecensi inuidebant: cùm in veteribus de sancto conscriptis exemplaribus magnum Arnulphum eas Theodrado presbytero dedisse legerent: quod etiam nos in hoc nouo opusculo pleniùs descripsimus. Sed sicuti iam diximus, & adhuc expressius dicemus, eædem, quæ Harlebecensibus reliquiæ fuêre, in Blandinio quiescenti corpori post aliquod tempus rursus adiunctæ sunt. Quod vt indicijs sit euidentibus compertum, prudens lector animaduertat. Paulò antè translationem sanctissimi Bertulphi, sacerdotes, vt dictum est, albis induti, pedibus nudi, deuotè potiùs quàm temerè ad sancti corporis locellum admissi, confessione primùm vicissim facta, cum fide & tremore accedunt, ipsumq; licèt difficulter aperiunt. Tum sacrosanctum corpus pallio inuolutum, signaculo reperiunt signatum, & partem quidem artuum adesse maximam, sed partem quoq; non modicam deesse. Vbi etiam titulum huiusmodi inscriptum, corporiq; sancto impositum inuenerunt: Hic requiescunt membra sanctissimi corporis Bertulphi confessoris, cuius transitus celebratur Nonis Februarij, quæ Arnulphus Magnus Blandinium transtulit tertio Nonas Decembris. Oculos hinc in partem loculi deflectunt, locellum alterum inclusum, sigilloq; signatum cernunt. Gaudio itaq; affecti respirant, quippe qui se haud vulgares ibi reliquias inuenturos sperarent. Cautiùs intendunt, titulumq; huiusmodi infrà positum inspiciunt: Hic locellus continet, quod residuum fuit igni de corpore sanctissimi confessoris Christi Bertulphi. Quod legentes, satis nec intelligere nec admirari poterant. Aperto tamen locello, erat cernere quiddam diuini horroris: imò verò non tam horroris, quàm honoris. Passim quippè penè ambusta ossa iacebant. Quæ cùm diligentiùs hinc indè inspicerent, titulum quendam complicatum & inuolutum reperiunt & aperiunt, barbaris quidem literis inscriptum, adeò vt facilem legentibus de reconditis illic sancti Bertulphi membris fidem faceret. Erat autem huiusmodi: Hic reposita sunt ossa illa egregij confessoris CHRISTI Bertulphi, quæ angelus Domini de medio ignis extulit, quando Harlebeca cremata est, quæ domina Rozala Blandinium transtulit cum Balduino filio paruulo, & apposuit reliquæ parti corporis ipsius sancti. Has ergò sancti patris reliquias, quas apud nos in hoc vsque tempus haberi ignorauimus, quandò vel qualiter DEVS per angelum suum de medio ignis eripuerit, sicut fidelium relatum fideliùs inuestigare potuimus, hîc inserere curauimus.

Obserua erga sanctorum reliquias reuerentiam, contra Vigilantianos.

Nota rem memorabilem.

POST immaturam Arnulphi iunioris Marchionis mortem, cuius auus magnus extitit Arnulphus, Balduinus filius eius cum matre * Rozala derelictus est paruulus: Hic enim est, qui posteà prolixæ barbæ dictus est Balduinus, cuius mater Rozala, filia fuit Berengarij regis Italiæ, quæ post mortem Arnulphi principis, Roberto regi Francorum nupsit, & Susanna dicta, mutato nomine, regina regnauit. Quæ cùm adhuc vidua, & filius eius Balduinus esset infantulus, tanta in regione nostra facta est perturbatio, vt non tam ad hostile, quàm intestinum, bellum pertraheretur ipsa dissensio. Multi enim ea, quæ à patre pueri huius vt beneficiarij acceperant, in hac perturbatione ceu propria vsurpabant. Quo tempore quidam nobilis prosapiæ Eilbodo Curtracensi territorio præsidebat, cuius vxor Immacin, nobilis æquè prosapiæ, dicta fuit. Ipso autem Eilbodone defuncto, Balduinus, qui ex successione hæreditaria in principatu monarchiæ Flandrensis gratia Dei iam conualuerat, comitatum Curtracensem ditioni suæ, vt etiam posteà fecit, subdere cogitabat. Sed Curtracenses cùm aliquanto tempore rebellâssent, Harlebecenses vicinos, qui dominio Balduini Marchionis parebant, hostiliter sæpè aggressi sunt. Illis verò fortiter repugnantibus, Curtracenses quindecim suæ partis homines, in hoc ipsum coniuratos, noctù miserunt, & vt villam Harlebecensem igni succenderent, sacramento adegerunt. Qui prima vigilia noctis aduenientes, villam, vt iurauerant, omni ex parte succendunt. Flammæ autem, vi ventorum impellente, domos domibus cohærentes consumebant, Ecclesiamq; sancti Bertulphi ita repentè inuadebant, vt nihil aut parùm omninò suppellectilis ecclesiasticæ indè posset auferri. Erat autem in Ecclesia pars non minima ossium eiusdem sancti confessoris, quàm dudùm venerabilis ipsius Ecclesiæ sacerdos Theodradus à magno, vt suprà dictum est, impetrauit Arnulpho, eo videlicet tempore, cùm ab eodem glorioso Marchione sanctissimum sancti corpus Blandinium transferebatur. Quæ quidem sacræ reliquiæ cùm multis diebus magno ab incolis loci eiusdem honore fuissent affectæ, tunc igni videbantur absumendæ non sine maximo omnium dolore. Adstabat tunc ipsius Ecclesiæ sacerdos, Bugecinus nomine, summa animi deiectus mœstitudine. Decidente autem pro immensitate ignium omni Ecclesiæ tecto, loculoq;, in quo sancti continebantur pignora, flammis consumpto, cùm iam miserabilis de ereptione sanctarum reliquiarum omnes inuaderet desperatio, ideoque lachrymabilis ad Deum sanctumq; Bertulphum omnium fieret obsecratio, eccè inter ipsas flammas cœpit crepitus quidam fragorq; immensus audiri, videbaturq; quasi congestus in vnum formicarum aceruus sensim efferri, qui leniter ex ipsis flammis emergens, repentè sursum est elatus, statimq; super expansum sacerdotis vestimentum cunctis intuentibus est depositus. Qui diligenter intuens, quidnam esset, ossa vidit humana, in superficie quidem tactu ignis denigrata, & non, vt efferebantur, sibi inuicem cohærentia, sed vt melius agnosci possent, alia ab alijs disiuncta. Tunc incunctanter adstantes hæc sancti Bertulphi intelligentes fuisse pignora, virtute diuina & subuectione angelica ex ipsis ignium flammis elata, ad comparationem tanti thesauri, detrimenta rerum suarum, ignibus absumptarum, quasi nihili pendebant, Deoq;, tam gloriosè sanctum suum glorificanti, laudes & gratias toto corde referebant. XXXIII

**Rosula Balduinus pulchra barba vt ab alijs vocabatur.*

Harlebecū inflammatur.

Nota insigne miraculum.

En quantū isti pij homines amāt sacras reliquias.

IGITVR Harlebecensis Ecclesiæ ciues, eas ipsas sancti Bertulphi reliquias naui impositas, quoniam & Ecclesia propria cremata fuit, & hostilis incursionis metus imminebat, per Legiam fluuium ad Viuium castellum, tunc temporis munitissimum, deportârunt. Post aliquantum verò temporis placuit ipsis referre reliquias, iterumq; naui impositas ad propriam parochiam reportare instituebant. Sed inter eundum quibusdam incidit dubitatio, vtrùm verè, quæ ab eis deportabantur, sancti Bertulphi essent reliquiæ. Quod memoratus illorum sacerdos Bugecinus, qui interfuit, intelligens, omni cordis intentione Deum orauit, vt pro misericordia sua euidens huius rei signum ostendere dignaretur. Tum eccè grex auium desuper volitans apparuit, in cuius extremo agmine ales quædam candidi coloris, quæ cæteris præstantior esse videbatur, apparuit. Quam diligentiùs sacerdos intuens, In nomine, inquit, Dei tibi præcipio, vt si verè hæ sancti sunt reliquiæ Bertulphi, tu super ipsas sine mora descendas. Quo dicto, auis illa, relicto præcuntium agmine, descendit, & in gremio sacerdotis, reliquias sanctas tenentis, resedit. Quam ille blanda manu, quamdiù placuit, cunctis admirantibus, contrectauit: itaq; absterso à cordibus illorum omni dubitationis scrupulo, liberè abire permisit. His agnitis, Rozala, quæ & Susanna, diuæ memoriæ domina cum Balduino filio adolescentulo Marchione aduenit, consilioq; cum suis habito, reliquias sanctas indè absportauit, & in Blandiniensi Ecclesia reliquæ parti corporis ipsius sancti apposuit, parte quadam ex eis Ecclesiæ nupèr crematæ reddita. Hæc ita esse cùm multi ex ore XXXIV

Miraculo declaratur veræ S. Bertulphi reliquiæ.

ex ore progenitorum suorum loquantur, quædam tamen fidelis mulier etiamnum superest, quæ cum iureiurando se præsentem his interfuisse memorat, & quæ iam diximus, vera esse viua voce testatur. Et hoc satis tam auditu quàm visu, quisquis eadem sancti membra inspexit, comperire potuit, non nisi virtute Dei ex ipsis ignium flammis sacras reliquias ereptas esse quia vt in ipsis apparet, omni Ecclesia & loculo, in quo continebantur, exustis, ita sunt ab igni comprehensæ, vt nulla humani ingenij industria extrahi potuerint, & nisi angelica virtute abducerentur, in fauillas vel cineres vsq; redigi oporteret. Sed iam ad perscribendum sanctæ translationis ordinem redeamus.

XXXV. IN transferendis sancti Bertulphi reliquijs, gloriæ eius gloriam hanc Christus adiunxit, vt sicut gaudij sanctorum consors est in cœlis, ita etiam reliquiarum eorundem secum transferendarum consors fieret in terris. Cui hoc speciale mox transferendo decus fuit, quòd sacratissimam Christi virginem Amalbergam hac suî translatione sociam habere meruit. Quod vt factum sit, lectori paucis indicare non pigebit. Erat in Orientali sanctæ Blandiniensis Ecclesiæ apside scrinium immensa ætate in abdito repositum, quod à quibusdam fratribus deuote eo admissis est apertum, & in eo quiddam diuini horroris repertum. Nam erat in eo cernere omnem penè virginei corporis virginis Christi Amalbergæ puluerem, & plures castissimorum ossium ipsius particulas vnà cum vestimentis eius & peplo, pera quoq; & baculo cilicio etiam & sacrato pretiosi operis colorisq; velo: velo, inquam, quo diuinitùs per beatum Willibrodum sanctamq; Gertrudem legitur velata, Deoq; consecrata. Fratres ad tam sanctum spectaculum secretiùs admissi, reperto tam pretioso thesauro, non parùm gaudebant, eumq; cum corpore sancti Bertulphi collocare dignum ducebant. Quod & factum est. Reliquiæ S. Amalbergę repertæ S. Amalbergæ a S Vuillibrodo velum sacrũ accepit.

XXXVI. EA siquidem tempestate, quæ sacram sancti Bertulphi reliquiarumq; virginis Christi Amalbergæ translationem præcesserat, inundationis incommodi vniuersa regio laborabat, adeo vt à sidere Arietis vsq; ad Geminos, nec pluuiales cœlo nubes, nec terræ deessent imbres. Sol Aquarium exibat, prope sidus Cancri respiciebat, & tamen Aquarius plus solito imbres non cessabat effundere. Cernere es inundationem circumquaq; grassari inexhaustum, & laborantibus agricolis omnem futuram messis spem adimi. Et ecce antè translationis diem, cùm se ad perscrutandum sancti confessoris loculum fratres, quos diximus, contulissent, camq; cum fide & tremore aperuissent, imbre suspenso serenitas mox redit, ita vt vnum idemq; esset, fratres loculum aperuisse, cataractasq; cœli pluuias retraxisse. In apertione quippè loculi sancti sui, misertus est Dominus populi sui, sinum illi misericordiæ suæ aperiens, tempestatemq; iubens facessere. Renouantur hic in sancto Dei antiqua miracula, quæ non minùs defuncto, quàm olim viuenti familiaria fuere. Qui enim iampridèm sub dio positus, pluuiæ incommoda non sensit: hic etiam ad artuum suorum attrectationem, imbrium suspendit inundationem: tanto nunc miraculis & virtutibus excellentior, quanto diuino conspectui præsentior. Nec alienum à fide est, Deum sancti huius translationem mox futuram sic disposuisse, quem pro ea disponenda tempestatis insolentiam compescuisse credimus. Gradere nunc, bone IESV, nobiscum, & ad peragendam sanctarum reliquiarum confessoris & virginis tuæ translationem, puram nobis tribue deuotionem. Pluuia sistitur repẽte.

XXXVII SACRATISSIMA dies Pentecostes 14. Calend. Iunij lucescebat, cùm aduentum sancti Spiritus Ecclesia generaliter celebrem habuit. Qua die placuit fratribus sacrosanctum corpus beati Bertulphi cum sanctæ Amalbergæ reliquijs ad memoriam, quàm antè memorauimus, fidelium defunctorum deportare, & die crastino de locello vetusto in nouum transferre. Quod consulto quidem ab eis definitum est, videl vt animæ fidelium defunctorum in aduentu Spiritus sancti, lætificarentur etiam aduentu corporis sancti. Nam & hac celebri die plùs solito confluentem plebem recepit Ecclesia, sacra ibi Missarum solennia celebraturam. Innotuit etiam res populis quæ agebatur de deportatione sanctissimi corporis. Vndè complures tam huius rei pia nouitas, quam sacra paracleti solennitas inuitabat, tanto liberiùs confluentes, quanto diù optata tandemq; huius meritis concessa serenitate impensiùs lætabantur. Et tertia quidem diei hora, qua se Spiritus sanctus discipulorum olim cordibus infudit, antè Missarum solennia fratres ad sancta sanctorum cum thymiamaterijs & hymnis accedunt, loculum, quo sacratissimum corpus continebatur, deponunt, ac prosequente psallentium choro, memoriam, quam diximus, fidelium defunctorum adeunt, nouoq; altari eum imponunt, nocturnas illic in honorem Dei sanctique huius acturi vigilias, crastinumque expectaturi diem ad transferendas illius sanctæq; virginis, quæ simul aduectæ sunt, de theca in thecam reliquias. Nocturnas agunt vigilias ad sacra ossa.

XXXIIX CRASTINA porrò dies populis optatissima illuxit, quæ ad diuinum illud spectaculum illos vndecunq; inuitârat. Magnam & præclaram hac die iucunditatem, magnam æquè sancto suo omnipotens prærogauit solennitatem. Clerus omnis de adiacentibus Ecclesijs, monachorum chorus de cœnobijs, tam plebs vrbana de vrbibus, quàm vulgus promiscuum accurrit de rure, vt in futura sanctissimi corporis translatione, optata visione fruantur. Nec piguit ob sanctissimi huius corporis reliquiarumq; virginis Amelbergæ reuerentiam, circumiacentium sanctorum corpora suam præsentiam exhibere. Nam sanctum Liuinum martyrem, & beatam Pharaildem Christi virginem, sanctum quoque Gerulphum æquè martyrem singuli de suis locis obuios exhibuêre, in magnaque populi prosequentis frequentia gaudij nostri participes esse voluêrunt. Prætereà aliæ complures reliquiæ longo illo translationis sanctissimi patris nostri Bertulphi, sanctæque virginis Amelbergæ itinere processêre obuiam. Nouum quippè gloriosumque genus spectaculi hunc inuitauit populi conuentum: qui sanè tam frequens accurrit, vt nec ambitus, nec atrium Ecclesiæ eum capere sufficeret. Magna adhibita solẽnitas in trãsferendis sacris reliquijs.

XXXIX. EXPECTANTIBVS interea in ecclesia populis, sacerdotes ad memoriam fidelium defunctorum procedunt cum infulis, minoresque ecclesiæ gradus cum crucibus & thymiamateriis. Populus quoque, qui tàm multus conuenerat, nisu, quo potuit, se ad spectandum ingessit, vel religione, vel rei nouitate, aut etiam spe impetrandi aliquid pro benedictione de sancti corpore incitatus. Et præmissa Litania, adiunctis etiam laudibus tam diuino operi congruentibus, ac sacerdotibus, qui huic sanctissimo negocio aderant, ad altare accedentibus, preciosissimi thesauri loculus aperitur. Corpus sanctissimum sindone inuolutum altari imponitur, sigillo rupto, titulus preciosæ glebæ testis legitur, cunctisq; quibus accedendi vel videndi liberior facultas erat, palàm exponitur. Oculis hæc cernentibus lachrymas pias piaæquè lætitia exprimit, atq; hæc cernentes spe cernendi etiam maiora afficit. Locellus deindè minor coràm exponitur, sigilli item titulus, quem prædiximus, audientibus cunctis legitur. Cumq; hinc corpus sanctissimum, indè quòd corpori deerat, modicè igne tactum conspiceretur, testibus titulis vnà cum sigillis, veteri manu descriptis, facilè id, quod visum est, populo fidem fecit, membra sanctissimi confessoris Christi Bertulphi integro ferè numero illic reposita asseruari. Certa documenta præsentium reliquiarum S Bertulphi.

XL. EX consequentibus hinc causis constat, sanctissimi patris hanc translationem maioris illi per Christum honoris fuisse occasionem. Cuius pignora quia aliquanto negligentius vsq; ad id temporis habita fuêre, maiorem solito deinceps habuêre reuerentiam. Neq; enim decuit hanc Christi lucernam sub modio, sed super candelabrum poni, vt ingredientibus in Ecclesiam Dei, in edito charissimam prætenderet præsentiam. Et vt latiùs sanctitatis suæ diffunderet odorem, aliquantam pignorum suorum per Ecclesias Dei passus est distributionem fieri. Quod vt fieret, deuotio, non temeritas: non superbia, sed humilitas promeruit. Nam inspirante spiritu sancto animus fidelium, ad translationem eius deuotè confluentium, persuasum est pro benedictione aliquid de pignoribus illius expetere, vt vel in modica reliquiarum eius portiuncula singuli sanctum quasi totum præsentem colerent, cuius ope & intercessione nihilominus se iuuari confiderent. Nec fefellit poscentes fratrum benigna charitas, nec elusa est piè poscentium deuota humilitas:

militas: dum & illi, quod poscebatur, sine damno de pignoribus sancti concedebant, & isti pro magno suo lucro vel parùm aliquid de reliquijs eiusdem patris accipiebant. Vndè & apud singulos tanti hodieq; habitus est, quasi apud singulos totus esset corporali præsentia, qui singulis vtiq; totus, fideli præsens est beneuolentia & amore.

ACCESSIT quoq; gloriæ eius ingens aliorum sanctorum gloria, quam in terris per homines Deus Dei sapientia procurauit. Nam ad sancti sui glorificationem multorum cum eo pignorum fieri voluit translationem, licèt minùs idoneè per nos humiles administratam, affectu tamen, quo potuimus, consummatam. Enimuerò cum beatissimi patris nostri Bertulphi corpus linteaminibus mundis inuolutum, diligenter obsignatum, & de theca in thecam esset translatum, accedunt fratres tam studiosè quàm religiosè ad transponenda in eandem, in qua sanctus hic repositus erat, thecam, aliorum sanctorum reliquias, eæq; attestantibus illarum titulis, his qui affuerant, coràm exponuntur, affixisq; sigillis, diligenter cum corpore sancti reconduntur. Acta est hæc translatio anno Dominicæ incarnationis millesimo septuagesimotertio, indictione vndecima, Alexandro Papa Apostolicæ sedi, & Ecclesiæ Nouiomensi pontifice Radbodo præsidente, regnante Francorum rege Philippo, & Roberto Flandriæ monarchiam tenente. Translatus est autem hic sanctus pater & preciosus Christi confessor Bertulphus cum supradictis admirandæ virginis Amelbergæ, multorumq; sanctorum pignoribus de Orientali sanctæ Blandiniensis Ecclesiæ parte ad altare, quod in medio ipsius basilicæ ædificatum & consecratum est in memoriam sanctæ incarnationis, natiuitatis, passionis, resurrectionis & ascensionis Domini nostri Iesu Christi, & in commemorationem omnium fidelium defunctorum, atq; à domino Abbate Folcardo cum ijsdem sanctæ Amelbergæ, aliorumq; sanctorum reliquijs in locello nouo collocatus, ipso cum fratribus sibi creditæ congregationis hanc eandem translationem administrante anno regiminis sui tertio, 13. Calend. Iunij, coram multitudine copiosa monachorum, clericorum ac vtriusq; sexus hominum. Cæterùm quia huius diœceseos antistes huic sanctæ translationi, diù licèt expectatus, aliasq; occupatus, interesse non potuit, proximo suo ad nos aduentu tam præsentibus per se, quàm absentibus per literas, diem hunc festiuè celebrem constituit, ad laudem CHRISTI, sanctorumq; suorum, in quibus cum Deo patre & spiritu sancto viuit & regnat per omnia sæcula sæculorum, Amen. XLI

* Is est Alexander II. cui Gregor. VII. successit.

An. 980. VITA S. ADELHEIDIS SIVE ALEIDIS, PRIMÆ ABBATISSAE VILECENSIS, A FERTRADA, QVAM ALII BERTAM vocant, * sorore S Vuolphelmi Abbatis Bruuuilerensis sanctimoniali conscripta, stylo per Fr. Laurent Surium passim mutato, & quibusdam nonnihil contractis.

* Vide Conrad. monac. in vita Vuolphelmi 22. April.

5 FEBR.

PROLOG.

DOMINO N. Archipræsuli venerando, cunctis CHRISTI cultoribus pro merito bonitatis amando, pauper, vilis & peccatrix illa indigna vocari suî ancilla præsentis vitæ post tædia, æternæ beatitudinis præmia. Confortata exemplo Abrahæ patriarchæ, Deum familiari allocutione sæpiùs conuenire audentis, adijciam adhuc loqui ad te dominum meum, fidum imitatorem ipsius Dei omnipotentis, humilimè clementiam tuam implorans, vt pro eius nomine, qui innumeris diuitum donarijs prætulit duo ærea minuta viduæ, æneum hoc opusculum gratum tuæ dominationi sit munusculum: hocq; admonearis, vt meî pauperculæ orata implere non obliuiscaris: quatenùs pro te intercedente sancta virgine, cuius merita hîc habentur descripta, omnia tuæ humanæ fragilitatis deleantur delicta, Nos qui de te, Præsulum dignissime, patrem & dominum appellantes, & loco CHRISTI pro nostrarum virium modulo venerantes: sicut illi dicimus, cuius erga nos vices geris, Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tui da gloriam: ita post illum ad tuum honorem referimus, quicquid gesserimus laude dignum. Cùm enim tum ob nostra, tum aliorum subditorum, vel corrigenda vel etiam propulsanda mala labores suscipias, iure quoq; ex ijs, quæ Deo adiuuante rectè gerimus, honor ad te redit. Sic pius ille magister, cuius es vicarius, seorsim quidem discipulos suos stultos & tardos corde ad credendum, vel alijs id genus modis appellabat: at coram reprehensoribus, qui eos spicas vellentes, vel alia similia facientes carpebant, inuicta ratione tuendos suscipiebat. Itaq; hinc ego animata, exiguum hoc tuæ Dominationi offero munusculum, vt si qua in eo corrigenda sint, ea piorum virorum opera emendes. Si quis verò inuidentia stimulante illud calumniari velit, instar eius, quem iam diximus, magistri defendere nè dubites: vt cuius geris vicem, in eius quoq; vestigijs gnauiter insistas. Porrò si quis opus emendatione indigens putet esse indignum, quòd tantæ dignitatis viro munus offeratur, nouerit is, tametsi calami magna est rusticitas, non paruam tamen in ipsa materia vtilitatem inesse: atq; ita quòd stylus impolitus videtur efficere contemptibile, id insigni precio materiæ munus effici gratissimum. Ieiuno quidem sermone multa præclarè gesta prosequimur, putà beatæ matris Adelheidis Vitam: quam cùm Dominus admiserit in beatorum consortium, qui nunquàm non pro populo Dominum deprecantur, idq; signis euidentissimis declarârit: quibus meritis ad hoc honoris culmen euecta sit, tibi inprimis, deindè etiam Christianis omnibus nôsse profuerit. Vnde etiam curandum est prudentiæ tuæ, vt siue hoc nostro, siue quouis alio stylo isthæc ad omnium notitiam perferantur, vt sciant omnes absque meritis nostris Dei benignitate factum esse, nè hæc in obliuionem venirent: Pro qua re tu quoq; gratias agere debebis Domino Saluatori, qui cùm esset Deus, homo fieri dignatus est, viuens & regnans cum Deo patre in vnitate Spiritus sancti per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Luc. 21.

Hucusquè non est mutata phrasis

Psalm 113

Luc. 24. Matth 12.

SEQVEBATVR HIC ALIVS EIVSDEM PROLOGVS AD DEO SACRATAS virgines: quem vitandæ prolixitatis causa omisimus. Testatur in eo, se ea quæ scribit habere ex earum relatione, quæ S. Adelheidis adhuc viuentis doctrina & exemplis instituta fuere: tum etiam se libellum examinandum obtulisse viris doctis, & ab eis approbatum esse. Hæc alterius prologi summa est.

INCHOANDO huic operi adsit gratia Spiritus sancti, qui author est bonorum omnium, quæ quisquam vnquàm ab ipso mundi exordio facienda suscepit & perfecit: vt ab illo quoq; nostrum absoluatur opus suppeditatione donorum eius, in quibus omnis boni initium atq; finis consistit: Et nos quidem contemplatione imperitiæ nostræ adeò deijcimur, vt tantum opus vel auspicari formidemus: sed verò diuini muneris consideranda largitate intantùm animis confirmamur, vt facessat timor omnis, maximè cùm scriptura teste, spiritus vbi vult spiret. Quem etiam nostris conatibus adspiraturum confidimus, freti meritis sanctæ matris nostræ Adelheidis: cuius vitam laudabilem literis mandare instituimus nos humiles eius ancillæ. Operæpretium autem facturæ videmur, si primò nobilissimum eius stemma vel genus indicemus, ac deindè vitæ sanctitatem commemoremus, Deiq; in ea virtutem suspicientes, illi gloriam tribuamus, qui, vt Apostolus ait, operatur oîa in omnibus. Patrem habuit Megengorê, illustrem Comitem, qui suo tempore magnus inter principes & perquàm celebris habebatur. Mater Gerbirga dicta est, non minùs generis nobilitate insignis, quippè filia Ducis Godefridi, ea tempestate magni & incomparabilis viri. Habuit verò eadem Gerbirga quatuor fratres, inter proceres eius tẽporis præstantissimos, è quibus Godefrid. Dux, eiusdẽ cum patre nominis & dignitatis, L

Ioan. 3.

1. Cor. 12.

S. Adelheidis parẽtes

Auunculi eius.

tatis, obijt absque coniuge & liberis: secundus atauus fuit Henrici nuper defuncti Imperatoris: ad reliquos duos primarię nobilitatis viri Francię orientalis, quam Franconiam vocant, suum genus referunt. Porro duo illi, quos diximus, cum essent mundi huius amplissimis aucti honoribus, etiam coram Deo conati sunt se virtutum studiosos exhibere: fuitque illis mascula proles, cui aui nomen impositum, & principatus attributus est: natæ etiam sunt eis quatuor filiæ, è quibus duæ iunctæ sunt viris præpotentibus & valde opulentis. Harum altera Irmentrudis auia fuit Henrici clarissimi Ducis, & Adelberonis Metensis Episcopi, Friderici Ducis, fratrumq; eius inprimis illustrium huius temporis virorum. Altera Aluerada itidem spectata prole aucta fuit. Aliæ duæ apud Coloniam Agrippinam Christi seruitio mancipatæ sunt, vna quidem in monasterio beatissimæ matris Dei, vbi tam religiose vixit, vt ei postea præfecta sit: altera Adelheidis, de qua nobis sermo est, in cœnobio sanctarum Virginum complexa est monasticum vitæ institutum ad D. Hieronymi præscriptum siue regulam: atq; in tenera ætate ita se comparauit, vt futuræ probitatis & sanctitatis haud obscura iam tum specimina præberet.

Frater vnus & tres sorores.

Quoddam religiosæ vitę genus amplectitur S. Adelheidis

II. In ipsis puritiæ annis literarum studiis sese applicans, magnos habuit in vera sapientia progressus, Deo id ita dispensante, quod sciret eam postea multis profuturam. Cæpit tum vsq; adeo virtutũ & probitatis augeri incrementis, vt adolescentiæ annos morum grauitate transcenderet, possetq; iam in illam competere illud Sapientię: Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Accidit interim, vt Imperatore aduersum Boëmos cum exercitu proficiscente, frater harum sororum Godefridus strenuam ei nauaret operam, omni bellico apparatu & multo milite stipat⁹. Qui tamẽ illic occubuit, & cadauer in patriam difficulter quidem, sed honorifice reportatum est. Eo casu consternati parentes eius, & animo voluẽtes Apostoli sententiam, præterire figuram huius mundi, ita deinceps vtebantur mundo tanquam non vtentes, toto pectore cælestem patriam suspirantes, quam non ignorabant fore sempiternam: bonorumque omnium, quæ erant Godefridi filij, Deum hæredem instituerunt, vt eius anima cælestis paradisi hæreditate potiretur. Enimuero è fundamẽtis excitarunt in Vilika templum venerabile, prædijsque & mancipijs illud ditarunt: atque inter se sani & incolumes mutuo consensu decreuerunt continenter viuere, & pro Christi amore communis tori nescire commercia: cum interim meliori spiritus & animorum coniunctione, parique in cœpto promouendo opere cura colligatis, vnum illis cor esset & anima vna in Domino.

Sap. 4.

1. Cor 7.

Monasteriũ Vilecense extruitur.

III. Et alter quidem, puta maritus, propter frequentes tum suorum, tum exterorum concursus, quos, vtpote princeps, vitare non potuit, specietenus mundo inseruiebat, prædia sua inuisebat, & Christi adiutus ope, omnia prudenter & iuste disponebat. Cum autem aliquid dabatur ab hominum strepitu ocij, in honestum negocium id conuertebat, curabatq; vt sacerdotes, quos Capellanos vocant, scripta diuina Germanice ipsi exponerent, quæ ardenti desiderio audire solebat, vt quemadmodũ Iacobus hortatur Apostolus, factor esset verbi, & non auditor tantum. Porro eius illustris coniunx, ab hominum turbis prorsus semota, perpetuo mansit eo loco, vbi construebatur monasterium, structuræ acceleranda prudenti magisterio insistens, atque etiam Deo fideliter seruiens, nocte ac die vacans precibus & orationibus: ita vt non immerito possit anteponi illis viduis, quas ob continentiæ meritum Apostolus veras appellat viduas, quæ post maritorum obitum faciunt ex necessitate virtutem, quam etiam hæc illustris matrona fecit, non vlla adacta necessitate, sed vi diuini amoris impulsa. Consummata inde monasterij structura, multæ collectæ sunt virgines, quæ diuino vacarent cultui, quibus filiam suam Adelheidem, è sanctarum Virginum monasterio, cui prædia contulerunt, accitam præesse voluerunt. Illa igitur ceu prudens dispensatrix constituta in magni patris familias domo, omni studio & opere bono aucta est, maternamque subditis curam adhibens, in tempore illis tritici mensuram fideliter erogauit. Exultabant itaque in Domino pij parentes, tantum filiæ suæ eique subditarum virginum profectum cernentes: sed cum eas cuperent excellentiorem arripere viam, rogabant vt mutato habitu, monasticum institutum consectarentur. Adelheidis vero, vt ipsa asseruit, cultu vestium professioni ipsius congruentium delectata, illis sese verecunde opposuit, ait Deum non expetere coacta seruitia, sed quæ voluntarij cordis simplex munditia offerat. Eo responso accepto, parentes eius, salua pietate, ab eo proposito animum suum reuocarunt.

Iacob. 1.

1. Tim. 5.

Multæ virgines ibi congregantur. Illis S. Adelheidis præest.

IV. Porro autem omnibus bene compositis & ornatis, locum illum Imperatori Othoni Tertio, regia defensionẽ perpetuo tuendum tradiderunt: qui motus singulari erga eos beneuolentia, locum absoluit & immunem esse voluit ab omni seculari seruitio, ea illum libertate donans, qua fruuntur monasteria Gandersheimense, Quedelenburgense, & Asnitense: puta, ne quis iudex aut aduocatus vllam ab eo seruitutem exigat, aut in eius confinijs lites agat, nisi quatenus Abbatissæ & monasterio visum sit: vtque perpetuo illis virginibus maneat libera potestas Abbatissam è sua sodalitate eligendi. Vtque ea libertatis donatio rata & firma semper sit, adhibita sunt instrumenta, summi Pontificis & duorum Imperatorum Othonis & Henrici propriæ manus scriptura & sigillis munita, quæ etiamnum apud nos accuratæ asseruantur, ne posteros lateat huius rei veritas. Nec diu post domina Gerbirga, in perseueranti catholicæ fidei & bonorum operum studio vigilans, Domino vocante, rebus humanis exempta est, illo donanda beatitudinis præmio, quod Dominus in Euangelio vigilanti seruo promittit. Matre autem orbata Adelheidis, ad Deum, quem à primis ætatis initijs dilexerat, ardentiori animi studio se conuertit, & quod prius vtrique parenti de habitu mutando negauerat, tunc ad animum reuocans, salubriter compuncta est, & quemadmodum monasticum viuendi institutum susciperet, anxie horis omnibus cogitauit. Interim tamen sapienti vsa consilio, noluit subitam vitæ mutationem admittere, sed vires diligenter examinans, apud sese experiri cœpit, possetne S. Benedicti regulam complecti: timens illud Euangelicum, siquid supra vires temere tentasset: Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare. Itaque vescendi hora, spretis carnibus & lautioribus epulis, monasticis cibis contenta fuit, neque id tamen sentientibus alijs, quæ illic aderant, dempta sorore vna, quam ob vitæ integritatem secretorum suorum consciam esse voluit. Vtebatur extrinsecus vestibus lineis, sed ad nudum corpus laneis, nobile & delicatum corpusculum edomans, vt posset regulæ perferre iugum.

Mater eius decedit è vita.

Luc. 12.

Luc. 14.

V. Cum sic autem anno vno necessarios virium corporis sumptus computasset, eosque sibi ad tolerandos monasticæ regulæ labores sufficere posse consideret, non quidem suis præfidens meritis, sed nitens gratia Dei, id quod animo diu concupierat, re ipsa compleuit. Accita enim venerabili Abbatissa & quibusdam alijs è monasterio beatissimæ matris Dei, humili deuotione illarum se subdidit magisterio, vt per illarum doctrinam disceret monasticæ vitæ instituta, simul etiam exhortans subiectas sibi virgines, vt vna cum ipsa hæc amplecti minime dubitarent. Quibusdam autem id recusantibus, & ad mundum reuertentibus illa vehementer condoluit, cupiens cum Apostolo, omnes esse sicut seipsam. Quæ vero tum Dei, tum ipsius amore retentæ abscedere noluerunt, ijs tam admiranda virtutis exempla de se præbuit, vt quamuis illis præesset magisterij nomine & dignitate, omnibus tamen exactius & studiosius difficilima quæq; regularis obseruantiæ instituta seruaret, aliasq; ne corruerent, ieiunijs & precibus sustentaret, & si qua extitissent vitia, ea zelo iustitię in ipsis comprimeret exordijs, ne crescentis sanctæ religionis initia suffocaret. Enimvero maternam animo retinens charitatem & beneuolentiam, & foris exerens iudicij seueritatẽ, materno affectu flagella exteriori adhibebat homini, vt spiritus saluus fieret in die Domini. Ipsum autem rectitudinis zelum spiritu mansuetudinis temperare solebat, non ignorans summũ ius summam esse iniuriam, & iustitiam, si modũ excedat, verti in crudelitatẽ.

Regulam S. Benedicti cũ suis amplectitur.

1. Cor. 7.

Castigat virgines suas.

Itaque post castigationes sæpe miserata vicem illarum, quas flagellauerat, ceu mater clementissima prouectæ ætatis sorores, quas religiosa vita & bene compositi mores commendabant, ita compellauit: Valde me miseret filiarum mearum, quæ duris sunt à me flagellis afflictæ. Itaque oro & hortor vos, vt eis quædam piarum consolationum fomenta adhibeatis, ne forte abundantiori tristitia absorbeantur: sed iam à culpis suis emendatæ, & Deo & mihi amabiles sese filias exhibeant. Sic illa prudenti moderamine blandimenta terroribus miscens, apud duriores & obstinatiores, quemadmodum Apostolus monet, tandiu arguendo, obsecrando, increpando instabat, donec vitiorum pestes ab earum animis depelleret.

Obitus patris eius.

* fort. Geldria. Apparet autem Geldriæ Comitē fuisse: non n. tunc Duces erāt.

PATER autem eius dominus Megengor post obitum coniugis triennio superuixit, cunctisq; bonis ex Dei gratia VI.
auctus; ad cælestia tendens duce sapientia & iustitia, in loco, qui * Gellere dicitur, migrauit è vita, ab eo coronandus proculdubio, pro cuius amore legitime hic decertauit. Qua vero nocte obijt, ea ipsa filiæ suæ Adelheidi in lecto quiescenti, & vt ipsa asseruit, nec plane vigilanti, nec omnino dormienti, quidam ad aurem visus est, & ad eius aures suaui modulatione ea prophetæ verba depromere, Ecce quomodo moritur iustus, & nemo percipit corde: viri iusti tolluntur, &c. Cumque mane hanc visionem sororibus indicare vellet, necdum completo sermone nuncius aduenit, qui patrem eius defunctum retulit. *Esa. 57.* Quem illa curauit in monasterio ab ipso fundato religiose & honorifice tumulandum vna cum coniuge. Idem autem ipse postea apparuit in somnis cuidam eius monasterij sorori, regio cultu & decore conspicuus. Illa autem diu eum contemplans, nec sine admiratione an ipsius esset Megengor percunctans, ab eo hilariter hunc in modum compellata est: Megengor ego dictus sum, cum me corporis grauaret moles: at nunc vocabulo in melius commutato Megengaudius vocor: quandoquidem peccatorum absolutus nexibus, gaudijs fruor sempiternis in patriarcharum & beatorum omnium iucundissima societate.

S Adelheid erga suas solicitudo.

PORRO autem defuncto patre, virgo nobilissima, libera rerum suarum, potita facultate, summopere in eam VII.
incumbebat curam, ne sorores aliqua rei necessariæ inopia impeditæ, non satis possent exacte tenere viam rectitudinis: memorq; præceptorum S. Benedicti, re ipsa se matrem declarauit, victum vestitumque necessarium vltro eis tribuens. Hyberno tempore post nocturnas preces cum sororibus dormitorium repetebat, diligenterque inspiciens puellarum lectulos, singularum pedes donec incalescerent, suis confricabat manibus. Infirmas quoque sorores, vt habet regula, non solum prudentibus & solicitis commendabat sororibus, sed ipsa quoque eas quotidie inuisebat, & ante earum lectulos humiliter in genua se submittens, capita blandissime erigebat, cibum & potum ori comiter admouebat, tamque largis generosam faciem rigabat lachrymis, ac si eas omnes ipsa peperisset. Eiusmodi ergo Abbatissæ vigilantia sorores à curis secularibus expeditæ, in regularis vitæ obseruantia exercescebant; vt exemplo essent etiam ijs, a quibus monasticæ vitæ instituta didicerant. Cum sic autem Domino adiuuante recte composuisset interiora, ad exteriora quoque necessario se contulit, memorque illius Dominicæ sententiæ, Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis: regnum Dei etiam per ipsa exteriora quæsiuit, bona spe freta, se maiora à Domino recepturam. Ex ipsis enim monasterij possessionibus cortem vnam Domino delegauit, vt ex eius annuis fructibus & prouentibus quindecim pauperes perpetuo vestirentur & alerentur, iubens eisdem quotannis circa Christi natalem diem quindecim solidos numerari. Alios etiam quindecim pascendos instituit ex interioribus monasterij sumptibus, ijsque voluit annuis Quadragesimæ temporibus totidem dari solidos, atque in Apostolorum ferijs solidos duodecim, diebus quoque singulis ieiuniorum, quæ vocant quatuor temporum, nummos tres cum plena aliarum rerum erogatione. Sæpe vero admonuit sorores, ne hanc constitutionem vllo vnquam tempore aboleri paterentur, certo illis prædicens, si eam contingeret infirmari, & spiritualium & temporalium eas rerum detrimenta facturas. Id quod literis annotatum volumus, ne vnquam in obliuionem abeant.

Matth. 6.

Benignitas eius in pauperes.

Multi pauperes famis tempore ab ea fouētur.

CVM aliquando totus pene orbis acerba fame affligeretur, eius liberalitate comperta, homines egentes vndi- VIII.
que ad eam tanquam ad matrem confluebant, atque in plateis & compitis multi iacentes semiuiui, solitam eleēmosynarum eius dispensationem expectabant. Tum illa erga omnes commiseratione permota, studuit singulis contulere prompta animi deuotione: sanis quidem & valentibus solidum cibum, nempe panem & lardum porrigens: non bene autem habentibus holera & legumina cum carnibus accurate decocta: qui vero iam intumuerant, & quorum propemodum desperata erat vita, eos sorbitiunculis aqua mixtis & modica farinula vel sagina refocillabat: id summopere curans, ne cibo auidius sumpto, in vitæ discrimen coniicerentur homines diuturna fame confecti. Et hæc quidem illa fecit coram hominibus in gloriam cælestis patris: in abscondito vero, nesciente sinistra, tam ad præstandam miseris eleēmosynam porrecta erat dextera, vt sæpe nummis carens, quos pauperibus petentibus largiretur, clam sibi detraheret caligas, easque miseris donaret. Atque hæc & pleraque alia, quæ in abscondito, patre suo cælesti vidente, faciebat, magno studio alios celabat: quæ si nos singulatim persequi velimus, nullus erit dicendi finis. Confirmauit igitur Dominus hoc in ea, quod ipse ait: Omni habenti dabitur, & abundabit. Cum enim Dei & proximi charitate ferueret, tanta vtriusque hominis felicitate potita est, vt foris diuitijs, intus virtutum donis spiritalibus polleret, quibus instituit, promouit & firmauit sanctam religionem, itemque diuini seruitij scholas, quæ ei semper non mediocri curæ fuere: quas etiam crebro ingrediens, & ex arte Grammatica quæstiunculas mouens, si quam cerneret commode respondentem, humaniter osculabatur eam, & quodam afficiebat munusculo, spe profectus illius in Domino exultans.

Matth. 25.

S Heribert. Episco. Coloniensis

Præficitur S Adelheidis monasterio S Mariæ.

INTERIM vero sorore eius Bertrada in Christo feliciter obdormiente, beatus Heribertus Archiepiscopus sciens IX.
hanc matrem nostram cunctis ornatam virtutibus, voluit eam defunctæ sorori succedere in regimine, licet illa modis omnibus recusaret, indignam tanto honore se clamitans. Cum aūt Imperatori apud Aquasgrani tunc cōmoranti nunciatum esset, eam neq; petenti neq; iubenti Episcopo consentire velle, accersiuit eam, & sororis honore sublimauit. Tum verò in metropolitana Coloniensi ciuitate declaratū est, quid prius illa operata esset in obscuro Iuliacensium tugurio: idq; adeo, vt idem sanctus Archiepiscopus testaretur eam cunctis sui ordinis sapientia, religione & sanctitate esse incomparabilem. Vnde etiam factum est, vt tanto is eam amore prosequeretur, vt in rebus diuinis constituendis eius libenter vteretur consiliis, eamque admodum reuerenter haberet. Erat enim inter illos magna charitas, & Deo grata familiaritas, ita vt in rebus bonis vnius sententiæ & consuetudinis esse viderentur: quo fit etiam, vt dubium non sit, eos, nunc in vna æternitatis domo pariter commorari. Felicem plane illis temporibus Coloniam Agrippinensem, in rebus omnibus bene constitutam, quando & iste studiosissimus beati Petri imitator, Cleri & populi rector atque doctor extitit, & hæc tam excellens virgo virgineis choris singulari religione præfuit.

Luc. 12.

ETSI autem Coloniensi monasterio præfecta erat, at tamen vtrique & Coloniensi & Vilecensi strenue inuigila- X.
bat momentis omnibus; boni pastoris exemplum sequens, & illud Euangelicū sæpe commemorans, Cui multum donatum est, multum quæretur ab eo. Illis vero virginibus, quas in cœnobio Vilecensi lacte salutaris doctrinæ Domino nutrierat, singularem quandam materni animi beneuolentiam exhibebat: neque id mirum, quando id plerumque charius complectimur, quod carius acquisitum est. Neque splendor omnis Coloniensis gloriæ harum ei memoriam auferre potuit, quin semper doleret corpore se illis interdum abesse, quibus spiritu nunquam non præsens erat. Cumq; ad eas quandoq; accederet, non minori eā excipiebant gaudio, quā si ipsum Dominū viderent. Vt enim gallina pullos colligit

colligit sub alas, sic illa omnes mira charitate ac benignitate ad se attrahebat, vultum, habitum, constitutionem singularum accurate inspiciens, & num quem rerum necessariarum ipsa absente defectum passæ essent inquirens. Non enim ferre potuit, vt gregi suo deessent corpori & animæ necessaria. Itaque nonnunquam nulla sorore sciente in cellarium siue promptuarium ingrediens, vinum, carnes, pisces aliaque multa sibijpsi suffurabatur, eaque imbecillioris ætatis puellis & sororibus male valentibus distribuebat: vt si quid de constituta annonæ portione subtractum esset, hoc furti genere ipsa compensaret. Maluit autem clam id facere, vt patris cælestis in abscondito videntis promereretur retributionem, & eorum vitaret reprehensionem, qui eam sæpe prodigæ rerum suarum dispensationis insimulabant.

Quanta ei cura fuerit virginũ Vilecensium.

XI. Nec desiit huic preciosæ virginum gemmæ, omnium virtutum splendore nitenti, miraculorum gloria. Si qua enim soror reliquis in templo cantantibus, sonoræ vocis modulatione non congrueret, à pia illa matre obiurgata, vel etiam in facie manibus cæsa, toto reliquæ vitæ spatio clara fuit & delectabili voce. Eundem in modum si quas longa ægritudine laborantes, tanquam ociosas & tempus inutiliter consumentes reprehenderet, confestim à Domino curatæ sunt. Contigit aliquando accersiri ab ea cellariam vinum è dolio promentem. Ea vero nullas nectens moras, ne quam inobedientiæ notam incurreret, epistomij vertibulum manu retinens velociter accurrit, sed vbi ad se reuersa id animaduertit, valde timuit ob effusum, vt suspicabatur, vinum. Eam vero consolans pia mater, Nolo, inquit, soror vt huius rei causa vllum animi dolorem suscipias: poterit enim facile hoc præstari damnum virtute & gratia Dei. Interim eamus visum, quid factum sit, & siue bene, siue male ceciderit, gratias agamus Deo. Eunt igitur pari solicitudine, sed cum nec guttam vnam è vase excidisse cernerent, cellaria ad beatæ Adelheidis pedes corruens, factũ hoc memorabili eius sanctitati adscribebat: illa contra diuinæ potentiæ & sororis obedientiæ tribuendum asserebat, simul interdicens, ne cui id aperiret, donec ipsa esset in humanis. At illa nefas existimans tantum diuinæ virtutis miraculum silentio tegere, quibusdam sororibus id secretius in laudem Dei indicauit, Adelheidis enim in omnibus, quæ per illam diuinitus fiebant, semper fugit hominum applausus & fauores, prudenter animo considerans periculosum esse laudare prospero cursu nauigantem hoc mare magnum & procellosum, donec feliciter in portum perductus sit.

Claret miraculis.

Res sane admiratione digna.

XII. Cvm iam autem Dominus pro meritis illam remunerare vellet: reddit enim ille vnicuique, teste scriptura, iuxta opera eius: cœpit paulatim viribus corporis destitui, sed solitis virtutum studijs increscere & augeri. Virtus enim, vt ad Paulũ Christus ait, in infirmitate perficitur. Appropinquante igitur die, quo erat abitura ad superos, cura debitæ prouisionis monasterium beatissimæ Dei genetricis Mariæ reuisit, vbi in ipsis ferijs sancti Blasij post cœnam periculoso gutturis dolore correpta est, idque post Completorij preces sorori cuidam, quam in suo monasterio educatam, semper apud se habere voluit, signis quibusdam indicauit. At illa sperans nihil fore periculi, lectulum repetijt. Sed beata mater sciens se illo dolore viuendi finem accepturam, noctem peruigilem duxit timore mortis, quam natura hominis reformidat: neque id mirum, cum ipse Christus morte appropinquante tristatus sit. Cumque in lectulo ferre non posset noctis moras, monasterium petijt, & nocturnas preces orando anteuertit: atq; ita qua potuit virtute seruitio Dei insistens, primo crepusculo Missam sibi celebrandam curauit, corporisque & sanguinis Dominici sacramento se communiuit: ac deinde ad B. Heribertum se conferens, egit cum illo de suis & suarum rebus. Is vero vbi didicit mortem ei impendere, incredibili dolore affectus est, videns se ab illa separari, cui indissolubili charitate deuinctus erat.

Rom 2.

2. Cor. 12.

Incidit in morbum periculosum.

Matth 26.

XIII. At illa maternum erga suas Vilecenses filias amorem retinens, eis per nuncium significauit se non nisi leniter ægrotare ne eas dolor immodicus perturbaret: simul orans vt quam primum ipsam inuiserent, quod tamen illę imminentis miseriæ prorsus insciæ, in crastinum distulerunt. Interim sancta illa anima carnis ergastulo absoluta, gaudia paradisi, ad quæ viuens infatigabili animi studio suspirauit, æternùm cum Christo regnatura felicissime petijt. Quod vbi ad Vilecenses perlatum est, qualis illic gemitus, qui luctus extiterit, piget referre, cum magis flere libeat, quam tantæ miseriæ & calamitatis meminisse. Cuius tamen desolationis illæ vel maximum credebant fore remedium, si defunctam possent in suum recipere monasterium. Atque ea causa Archiepiscopum adeuntes, & ad eius vestigia se crebro aduoluentes, cum lachrymis implorabant clementiam eius, vt iuberet corpus defunctæ apud ipsas sepeliri, à quibus illa nunquam separari voluisset. Sed ille spiritu præuidens, quid per illam Dominus propediem esset operaturus, aliquandiu durum se præbuit & inexorabilem: tandem tamen lachrymis earum victus, monente Domino, misericordia erga afflictas mouebatur, corpusque illis reddens, sic lachrymabundus ait: Equidem si corpus sanctæ Agathæ virginis, cuius hodie festus dies agitur, hic iam coram me haberem, vt mihi Deus testis est, haudquaquam illud huic corpori anteferrem, cum dubium non sit, huius animam multi precii esse apud Deum. Atq; ita facta Vilecensibus corporis absportandi potestate, ipse Deo dignus Episcopus cum vtriusque sexus ordinibus & totius vrbani populi frequentia subsecutus est. Postquam autem sacrum corpus in naui repositum fuit cum sacri apparatus honore, necdum dispositis remis, contra fluminis impetum sursum tendebat nauis, idque ea velocitate, vt facile inde posset virtus diuina agnosci, nec difficulter intelligerent Colonienses, Dominum noluisse Vilecenses virgines orbari talis matris sacrato corpore. Deinde celebratis exequijs, & anima in cælis exultante, neptis eius ex sorore, quam illa educauerat, Deo volente in eius locum subrogata est, quæ quidem multa vitæ integritate, & vultus atque staturę elegantia, generis nobilitatem præ se ferebat.

Feliciter in cælos proficiscitur.

Præclarum sane S. Heriberti de S. Adelheide testimoniũ.

Insigne miraculum.

XIV. Veniamvs nunc ad miracula, quæ Dominus per illam declarauit, eique laudum officia persoluamus, cuius munere promeruit, si quid Deo dignum operata est. Ante tricesimum obitus eius diem pauperibus ob eleemosynam impetrandam ad monasterium confluentibus, quidam inter alios cæcus aduenit: qui sui ductoris negligentia incaute impingens in saxum, quo tumulus eius claudebatur, totus humi corruit, sed mox sanctæ virginis meritis surrexit visu donatus. Quo quidem miraculo mœror ex eius obitu sorores occupans profligatus est, & in omnibus domicilijs nostris lætitia personuit. Successit vero aliud miraculum maius, quod hæsitationem omnem penitus absterserit ab animis quorundam, de priori signo dubitantium.

Cæcus recipit visum.

XV. Mvlier quædam vlcere in cruribus dire vexata, non nisi scipioni innixa ingredi potuit. Ea igitur in visu admonita, venit ad beatæ Adelheidis monumentum, atque illic eius precibus curata est. Quod cum illa in Dei laudem propalaret, alia quædam mulier eam dixit id fingere & comminisci: sed ea non multo post à diabolo arrepta est. Cum autem multis ille exorcismis exire cogeretur, virtutes Christi, quas per beatam Adelheidem effecisset & effecturus esset, tandem confiteri compulsus est. Itaque ad eius sepulcrum pertractus, cum multo vomitu è fœmina discessit. His vero atque alijs diuulgatis miraculis, ingens hominum concursus factus est tam ex longinquis quam propinquis regionibus, ita vt monasterij ambitus propemodum peruius videretur, & sororum quies non mediocriter interturbaretur. Nam cum adhuc in corpore degeret virgo sanctissima, orauit vt postquam è vita abijsset, non in sacratis locis, sed intra monasterij ambitum sepeliretur. Sed Dominus respiciens humilitatem ancillæ suæ, tanquam diceret, Amica, ascende superius, eam honorifice intra muros monasterij receptam, cum cæteris sanctis suis memoria perenni curauit celebrandam.

Aliud miraculum.

Dæmon expellitur.

XVI. Nobilis quidam ob admissum flagitium à summo Pontifice vinculis ferreis ligatus, cum multa Sanctorum visisset loca, ad huius virginis tumulum tanta vi liberatus est, vt procul dissilientium vinculorũ sonus ab omnibus, qui in

Aliud miraculum.

monasterio erant adiretur. Eum vero Abbatissa veneranda, matertera suæ humanitatem imitari volens, aliquandiu humanissime tractauit vna cum fratre eius germano, qui licet à culpa eius immunis esset, tamen communicato cum illo labore, demptis vinculis, eam culpam expiare contendit. Postquam autem adhibitis fomentis, manus eiusque restitutæ sunt pristino vigori, lætos & iucundos, equis & vestibus instructos eos à se dimisit. Sanatus est etiam quidam paralyticus, aurium & oculorum officio priuatus. Porro si quis inops ei non tam de facultate, quam prompta voluntate quippiam obtulisset, per eius intercessionem deinceps res necessarias sibi sentit suppetere. Quod ne cui dubium

Apparet cuidam pauperi fœminæ. videatur, certo exemplo id verum comprobabimus. Mulieri cuidam pauperculæ nocturna visione sancta virgo apparens iussit, vt ex suo labore vestem sacram, quam albam vocant, ipsi offerret. Illa respondente id se præ inopia non posse, Adelheidis iussit eam suo nomine mane petere subsidium à vicinis. Quod cum impigre fecisset, tanta ei lini copia data est, vt non modo albam, sed etiam sibi ipsi vestem necessariam inde conficeret. Alba deinde ad sepulcrum virginis allata, tanta cœpit per omnem vitam rerum copia abundare vt quotannis eo vel bouem, vel porcum, vel alia quædam munera adduceret. Sed cum omnia beatæ virginis miracula singulatim referre non possimus, quædam ex ijs commemorabimus, quæ nostris temporibus facta vel visu vel auditu didicimus.

FOEMINÆ cuiusdam filius octennis, totidem annis membrorum omnium, præterquam linguæ & oculorum, of- XVII.

Puer contractus ab ea sanatur. ficio destitutus fuit. Ei vero sancta virgo quadam nocte in somnis visa est omnes ipsius neruos relaxasse. Itaq; alta voce eo exclamante, excitati sunt omnes qui in domo erant, ad eiusq; lectulum properantes, vident illum sanatis membris omnibus ceu exanimem iacere. Sed post horæ interuallum ad se reuersus, narrauit visionem petijtque multa instantia à parentibus se deduci cum oblatione ad sepulchrum virginis. Mox ergo iumento imponitur, sed in ipso itinere, vt maior Dei virtus appareret, cum per pontem cuiusdam fluminis transirent iumentum cum puero in aquas decidit, & tota fere hora ab omnium conspectu subductum fuit. Eo casu vltra modum afflicti parentes pueri, præ nimio

Præclarum miraculum. dolore sanctam Adelheidem non solum nullius apud Deum meriti, sed etiam crudelem & inhumanam appellabant: cum ecce subito vident iumentum cum puero illæsum ad littus peruenisse. Tum vero summa hilaritate perculsi, in ferijs sancti Gereonis, cum ad preces nocturnas primo signo excitarentur sorores, Villikam ingressi sunt, & quæ gesta essent, omnibus exposuerunt. Liberatus est præter hunc etiam quidam dæmoniacus, qui postea quotannis centum illi ou obtulit. Sed ne longiores simus, nouerit lector nullo non genere miraculorum, dempta mortuorum excitatione, eam ornatam esse à præpotente Deo, cui laus est & gloria per infinita secula seculorum, Amen.

An. 300.

MARTYRIVM S. DOROTHEÆ VIRGINIS EX QVODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRIPTVM:

cui etiam antiquissima Martyrologia pulchre consentiunt. Stylum hincinde modice emendauimus.

6. Febr. IN prouincia Cappadociæ apud Cæsaream ciuitatem fuit quædam puella, nomine Dorothea. Hæc quo- I.
tidie in castitate & sobrietate & puritate Deo sedulum exhibebat officium, & cum humilitate & mansuetudine ieiunijs & orationibus insistebat. Erat autem sane prudentissima, ita vt vix eam pauci imitari possent viri. Omnes autem, qui eam nosse poterant, magnificabant nomen Domini nostri Iesu Christi, qui talem haberet famulam, cuius & adspectus erat gratus, & vita & sapientia incomparabilis, & immaculata virginitas. Cum esset ergo adeo in charitate Christi perfecta, vt ad eius thalamum perueniret, duplicauit certa-

S. Dorothea, virgo & martyr. minis sui palmam, & vnam virginitatis coronam tenens, alteram martyrij, cum gaudio peruenit ad Christum. Quo autem ordine passa sit, gestorum euidens pagina edocuit. Cum fama sanctitatis eius per aures hominū volitaret, peruenit etiam ad præsidis persecutoris auditum. Qui ingressus ciuitatem memoratam, id est, Cæsaream celeberrimam Christianorum, præcepit Dorotheam Dei famulam coarctari. Cumque fuisset illi sedenti pro tribunalibus oblata,

Sistitur præsidi. inclinato capite orans Deum suum, stetit ante præsidem. Interrogauit autem eam præses, nomine Sapritius, dicens: Dic, quæ vocaris? At illa respondit. Dorothea nomen est mihi. Sapritius dixit: Ideo exhiberi te volui, vt dijs immortalibus sacrifices secundum imperium principum Augustorumque nostrorum. Dorothea dixit: Deus, qui est in cælo

Deut. 6.10. Augustus, imperauit mihi, vt ipsi soli seruiam. Sic denique scriptum est: Dominum Deum tuum adorabis, & ipsi soli

Matth. 4. seruies. Et iterum: Dij, qui non fecerunt cælum & terram, à terra pereant. Videndum ergo est, cui Imperatori obtem-

Ierem. 10. perare debeamus: terreno, an cælesti: Deo, an homini. Qui sunt enim Imperatores, nisi homines mortales, sicut fuerant & isti dij, quorum imagines adoratis? Sapritius dixit: Si vis euadere & reuerti sana & immaculata & illæsa, pone animum tuum, & sacrifica dijs: Sin alias, legibus acta amaris, dabis timoris exemplum. Dorothea dixit: Omnibus dabo timoris Dei exemplum, vt hi, qui timent Deum homines rabidos non timeant. Hoc enim faciunt, quod canes rabidi. Laniant homines innocentes, & quia ratio in illis nulla est, insaniunt, deseuiunt, irascuntur, latrant, & suis morsibus vulnerant transeuntes.

SAPRITIVS dixit: Tu quantum video, perseuerare decreuisti in hac ineptissima professione, & vis cum cæteris II.
mori. Audi me, & sacrifica, vt eculei pœnas euadas. Dorothea dixit: Eculei tui pœnæ, temporales sunt: gehennæ autem tormenta, æterna. Vt autem æternam pœnam euadere mihi liceat, temporales timere non debeo. Memor sum di-

Matth. 10. xisse Dominum meum: Nolite, inquit, timere eos, qui corpus occidunt, animam autem occidere non possunt: sed potius eum timete, qui potest & corpus & animam perdere in gehennam. Sapritius dixit: Ergo timere debes deos, ne irati, & animā tuam & corpus tuum perdant, si non eis sacrificaueris. Dorothea dixit: Iam dixi tibi Sapriti, quia nul-

Falsos deos perstringit lo modo poteris persuadere, vt sacrificem dæmonijs, qui habitauerunt in his hominibus vanis: qui sic vixerunt, vt turpe sit etiam dicere: qui sic mortui sunt, vt bruta animantia: qui cum viuerent, non cognouerunt eum, qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt. Horum enim animæ in igne ardent, quorum per varia metalla adoratis effigies: & necesse erit, & vt cum eis etiam illi in ignem æternum mittantur, quicunque relicto creatore suo, horum voluerunt esse cultores.

CVMQVE hoc audijsset Sapritius, vehementer iratus est: & conuersus ad tortores, dixit. Sistite eam in carasta, vt III.

Constantia eius in pœnis. videns se constitutam in pœnis, vel sic consentiat dijs se exhibere cultricem. Dei vero famula cum se vidisset erectam in carasta, constanter intrepida & non interrogata, ait ad iudicem: Quid me tricas? Fac quod facturus es, vt possim eum videre, pro cuius amore te non timeo, & torqueri non formido. Sapritius dixit: Et quis est, quem desideras? Dorothea dixit: Christus, filius Dei. Sapritius dixit: Et vbi est Christus? Dorothea dixit: Quantum ad omnipotentiam eius attinet, vbiq; est: quantum ad humanam capacitatem, quia sensus humanæ fragilitatis vanum quidem putat, quod non in loco aliquo esse didicerit: confitemur filium Dei ascendisse in cælum, & sedere ad dexterā patris sui Dei Omnipotentis: qui vnitatē deitatis obtinens cū patre suo & cum spiritu sancto, inuitat nos ad paradisum deliciarū suarum: vbi nemora omni tempore pomis ornātur, omni tempore lilia albescūt, rosæ florescūt, campi vernant, flores virent, colles ornātur, fontes dulcescūt, & sanctorū animę in Christo iocūdantur. Hęc tu si crederes Sapriti, liber abiens, & para-

& paradisum ingredieris deliciarum Dei. Sapritius dixit: Oportet te relinquere vanitatem, & sacrificare dijs, & accipere virum, & lætari in vita tua: ne sic intereas, quemadmodum similes tui propter stultitiam suam. Dorothea dixit: Nec sacrificabo dæmonijs, quia Christiana sum: nec virum accipiam, quia Christi sponsa sum. Et hæc est fides mea, quòd me introducet in paradisum suum, & ad suum thalamum me faciet peruenire. *Respuit nuptias.*

IV. TVNC Sapritius iussit eam duci ad duas sorores *Christen & Calisten, quæ nuper apostatauerant, & commendauit eam illis Sapritius, dicens: Sicut vos, relicta vanitate & superstitione Christiana, dijs sacrificastis inuictis, & muneribus affectæ istis: ita etiam maiora potioraque accipietis, si hanc potueritis ab hac stultitia reuocare. Cumque suscepissent eam in domum suam, & dicerent ei, Consenti iudici, & libera te de periculo pœnarum, sicut & nos fecimus: Satius est, lumen istud non amittere per tormenta, ne ante tempus pereas: respondens Dorothea, dixit eis: O si audiatis consilium meum, & vos idolis sacrificasse pœniteat. Bonus est enim Deus & copiosus in misericordia erga eos, qui conuertuntur ad eum toto corde suo. Dicunt ei Christe & Caliste: Iam semel perijmus à Christo: quomodo potest fieri, vt reuerti possimus? Dorothea dixit: Peius est desperare de Domini misericordia, quam vanis idolis immolare. Nolite ergo desperare de bono medico & peritissimo: quia potest curare vulnera vestra. Nullum est tam immane vulnus, quod curare illum non deceat. Nam ideo Saluator dicitur, quia salutem reddit: ideo redemptor, quia redimit: ideo liberator, quia liberare non cessat. Vos tantum ex animo ad pœnitentiam conuertimini, & sine dubio ad indulgentiam peruenietis. Tunc miserunt se ad pedes eius, flentes ac deprecantes, vt oraret pro eis, pœnitentiam suam, vt possent per ipsam offerre Deo, & ab illo veniam promereri. At illa cum lachrymis orans Dominum, Deus, inquit, qui dixisti, Nolo mortem peccatoris, sed volo vt conuertatur & viuat: Domine Iesu Christe, qui dixisti super peccatore vno pœnitentiam agente plus gaudij haberi in cælis ab angelis, quam super nonaginta nouem iustis, qui non peccauerunt: ostende pietatem tuam erga has, quas diabolus tibi conatus est auferre. Reuoca oues tuas ad gregem tuum, vt exemplo earum redeant ad te, qui recesserunt à te.

Christe Christianam & Calistā has sorores vocat Bar. *Ezec. 18.* *Luc 15.* *Resipiscunt, quæ a Christo defecerant.*

V. CVMQVE hæc & his similia diceret, ecce præses mittit ad eas nuncium, iubens eas cum Dorothea venire ad se. Quas cum tulisset in partem, cœpit ab eis inquirere, num Dorotheæ animum permouissent. At illæ vno ore responderunt: Errauimus, & satis inique egimus, dum timentes pœnas & dolores momentaneos, sacrificauimus idolis vanis: & ideo rogauimus eam, & dedit nobis pœnitentiam, vt possimus ad Christi indulgentiam peruenire. Tunc Sapritius scidit vestimenta sua, & cum furore nimio iussit, vt dorsis inter se colligatæ, mitterentur in cupam, si sacrificare nollent. At illæ clamauerunt, dicentes: Domine Iesu Christe, accipe pœnitentiam nostram, & da veniam nobis. In his verbis & in hac confessione durantes, in cupam missæ sunt, & incensæ in conspectu sanctæ Dorotheæ: Gaudebat autem Dorothea illis animam reddentibus, & clamans dicebat. Antecedite me, securæ de indulgentia criminis vestri: & scitote quia palmam martyrij, quam perdideratis sine dubio adeptæ estis, occurretque in complexum vestri pater, qui in filio perdito & recuperato lætatur. Tunc Sapritius iussit sanctam Dorotheam iterum in catasta leuari. Cumque leuata esset, tanto gaudio perfusa est, vt probaretur vere ad desideratum peruenisse suæ deuotionis effectum. Dicit ei Sapritius: Quid est, quod vultus tuus tam ingentia mentitur gaudia, & in supplicijs posita, exultare te fingis? Dorothea dixit, Nunquam in omni vita mea sic lætata sum, sicut hodie. Primò omnium propter has animas: quas diabolus per te quidem à Deo abstraxerat, per me vero recepit Christus, hodie in cælis epulæ sunt, de ijsque gaudent angeli, lætantur archangeli, simul omnes apostoli, martyres & prophetæ exultant: Festina ergo Saprici, & fac quod facturus es, vt possim ad hæc festa gaudio sanctorum occurrere, & simul cum illis lætari in cælis, cum quibus fleui in terris. Tunc Sapritius iussit lampades ad eius latera applicari. At vero Dorothea magis ac magis faciem suam iudici hilarem exhibens, eiq; insultans dixit: Miser, ad nihilū redactus es cum idolis tuis. Iterum ergo depositam de catasta, iubet diu in faciem palmis cædi, dicens: Cædatur facies, quæ mihi insultat. Cumq; diu multumq; cæsa, iterum gauderet, & cædentes eam fatigati deficerēt, hoc ordine Sapritius dictauit sententiam: Dorotheam superbissimam puellam: quæ sacrificare noluit dijs immortalibus, vt viueret, sed voluit absolutè mori propter nescio quem hominem, qui dicitur Christus, iussimus gladio percuti. Ad hæc Dorothea exclamabat, dicens: Gratias tibi ago amator animarum, qui me ad paradisum tuum vocasti, & ad thalamum tuum inuitasti: & cum egrederetur prætorium iudicis, dicit ad eam irridicule quidam aduocatus, nomine Theophilus: Eia tu sponsa Christi, mitte mihi de paradiso spōsi tui mala aut rosas. Et Dorothea respondit: Plane, ita faciam. Cum venisset igitur ad ictum percussoris, rogauit carnificem, vt permitteretur breuiter precari: absolutaq; oratione, ecce puer ante eā apparuit, ferens in orario tria mala optima, & tres rosas. Cui illa ait: Obsecro te, vt feras ea Theophilo, & dicas ei: Ecce quod à me petijsti, vt tibi de sponsi mei paradiso transmitterem. Ipsa autem percussa gladio, cum triumpho martyrij perrexit ad Christum. cui est gloria in secula seculorum, Amen.

Mittuntur in cupam. *Lampades late inflamā.* *Eius facies cæditur.* *Capite punitur.*

VI. IGITVR Theophilus, aduocatus *præsidis, irridens promissionem sanctæ Dorotheæ suis sodalibus ita ait: Hodiè cum à percussore duceretur Dorothea, quæ se sponsam Christi dicebat, & ad eius paradisum proficisci gloriabatur, ego dixi illi eunti: O tu sponsa Christi, vbi perueneris ad paradisum sponsi tui, mitte mihi rosas inde aut mala. Plane, inquit illa, sic faciam. Cum autem hæc narraret, irridens sanctæ virginis promissionem, ecce puer ante eum cum orario, in quo ferens tria mala magnifica & tres rosas elegantissimas, dixit ei: Ecce sicut petenti promisit virgo sacratissima Dorothea, transmisit hæc tibi de paradiso sponsi sui. Tunc Theophilus accipiens, exclamauit voce magna, dicens: Vere Deus, Christus est, & non est vlla simulatio in eo. Dicunt ei collegæ sui: Insanis Theophile, an iocaris? Dicit illis Theophilus: Nec insaniam patior, nec iocantis animum gero: sed est in me rationabilis fides, vt credam verum Deum esse Iesum Christum. Dicunt ei: Quæ ratio te repente in istam vociferationem impulit. At ille, Dicite mihi, inquit, quis mensis nunc agitur? Dicunt ei: Februarius. Tunc ille: Cum totam Cappadociam, inquit, glaciale frigus obtineat, & nulla penitus virgulta vel foliorum suorum tegmine vestiantur, vnde istas rosas aut mala mirifica cum suis frondibus adesse putatis? Dicunt illi: Nos quidem eiusmodi nec suis temporibus vidimus. At Theophilus. En ego, quem videtis, ait, irridicule allocutus sum euntem Dorotheam ad excipiendum ictum percussoris, quod fatuam existimarem, quæ diceret Christum sponsum suum, seque peruenturam ad paradisum eius: insultansque tanquam deliranti dixi: Vbi veneris ad paradisum sponsi tui, mitte mihi ex illo rosas & mala. At illa ait: Profectò sic faciam. Et ecce posteaquam pro nomine Christi cæsa est, venit ad me infantulus pulcher, perbreuis, quatuor plus minus annorum, quem ego putabam verba formare non posse præ ipsa infantia. Is vero pulsauit latus meum, & cum respexissem, tulit me in partem, cœpitq; mecum ita perfecte loqui, vt me eius comparatione plane rusticum putarem: & proferens mihi orarium isthuc cum his malis & rosis, dixit mihi: Virgo sacratissima Dorothea, sicut te petente promisit, hæc tibi mittit munera de horto sponsi sui. Cum accepissem autem & clamarem, ille infans nusquam comparuit: quem ego non dubito fuisse angelum Dei. Et hæc dicens, exclamabat: Beati qui credunt in Christum, & qui patiuntur pro nomine eius. Ipse est enim verus Deus, & quisquis illi fidem accommodat suam, is vere sapiens est.

** fisci.* *Theophilus credit in Christū, subito mutatus dextera excelsi.*

VII. CVMQVE hæc & id genus alia diceret, ingressi sunt quidam ad præsidem, & dixerunt ei: Scholasticus tuus Theophilus, qui hucusque postulabat contra Christianos, & persequebatur eos vsque ad mortem: is pro foribus vociferatur, laudans & benedicens nomen nescio cuius Iesu Christi, & multi credunt sermonibus eius. At præses iussit eum introduci

Scholasticus, id est, causidicus siue aduocatus. Vide Baron. in Martyrolog ad 6 Februarii.

Confessio Theophili coram præside.

introducti ad se. Cui intromisso ait: Quid est, quod foris loquebaris? Theophilus ait: Laudabam Christum feliciter, quem hactenus infeliciter negaui. Dicit ei præses: Miror te hominem prudentem hoc nomen vel nominare voluisse, quod vsque in præsens quicunque nominauit, eum persecutus es. Dicit ei Theophilus: In hoc apparet verum esse Deum, quod me conuertit ab errore ad veritatem, & fecit me cognoscere, quia ipse est verus Deus. Dicit ei præses: Omnes accepto gustu sapientiæ, crescunt in ea, vt & sapientibus sapientiores fiant: tu ex sapiente insipiens repente effectus es, dum Deum dicis, quem à Iudæis crucifixum, ab ipsis Christianis audisti. Dicit ei Theophilus: Equidem crucifixum eum audiui, & errorem passus, putaui Deum non esse, & blasphemaui quotidie nomen eius: nunc autem ductus pœnitentia præteritorum criminum & blasphemiarum mearum, illum ipsum Deum esse confiteor. Dicit ei præses: Et vbi aut quando factus es Christianus, qui hucusque sacrificasti? Dicit ei Theophilus: Ea hora qua Christum confessus credidi, sensi me Christianum effectum. Et ideo, sicut toto pectore Christo immortali Dei filio credo, sic prædico nomen eius verum, nomen sanctum, nomen immaculatum, nomen in quo nulla simulatio, nulla impostura est: quæ in idolis regnat. Dicit ei præses: Ergo impostura in dijs nostris regnat? Dicit ei Theophilus: Ergo non regnat impostura in omnibus his simulacris, quæ artifex dolauit in ligno, conflauit ex ære, limauit in ferro, constabiliuit plumbo: quæ noctuæ custodiunt, quæ araneæ intexunt, quorum concaua muribus & soricibus plena sunt? Mentior, si ista hæc probari non possunt. Sed quia non mentior, iustum est vt veritati subiiciendus, à falsitate animum reuoces. Decet enim, vt qui alios iudicas mentientes, teipsum à mendacio auferas, & ad eam, quæ est in Christo, te transferas veritatem. Præses dixit: Ergo dij non sunt viui? Theophilus dixit: Interim effigies videmus sine sensu: Dei autem sensus est inuisibilis. Isti custodiuntur, ille custodit. Si ita non est, conuinci debeo ratione. Si autem potestate agitur, constat te ratione superatum.

Irridet dæmonum simulacra.

PRÆSES dixit: Ego video, infelix Theophile, mala morte interire te velle. Theophilus contra: Ego vero, bonam, inquit, vitam inuenire desidero. Præses dixit: Scias, quia si in hac stultitia perseuerare volueris, primum tibi adhibeo diuersa supplicia, & ita demum crudeliter te interfici iubebo. Theophilus dixit: Hoc ego & appetere iam cœpi. Dicit ei præses: Consulere te oportet tibi & tuis ac domui tuæ, & patrimonio, filijs & affinibus tuis, & non ita præcipitem te tradere in mortem publicam, in quam stulti & scelesti timere incurrunt. Theophilus dixit: Summa sapientia hæc est, vt philosophiam declarem erga omnes affectus meos, & cruciatus tuos nihil penitus timeam. Nec hoc irrationabili consideratione decreuisse me approbo, dum cunctis rebus temporarijs æterna præfero, & labentibus antepono æterna. Præses dixit: magis tormenta eligis, quam requiem: & mortem vita habes potiorem. Theophilus dixit: Ego & tormenta timeo, & mortem horresco: sed illa tormenta timeo, quæ finem non habent: & illam mortem reformido, quæ æternas tenebras patitur. Has autem pœnas temporarias tu potes inferre, quæ breui tempore finem accipiunt: tormenta vero, quæ idolorum cultoribus irrogantur, acrius subinde sæuiunt, & finem nullum inueniunt. IIX.

Inuictus Theophili animus.

Suspenditur in eculeo.

Præses dixit: Appendatur in eculeo vir disertus Theophilus, vt verba vana verberibus acrioribus cedant. At vbi in eculeo suspensus est, dixit: Ecce modo factus sum Christianus: quia in cruce suspensus sum. Eculeus enim crucis quandam similitudinem gerit. Gratias tibi ago Christe, quia in ligno tuo leuari me permisisti. Dicit ei præses: Infelix, parce carnibus tuis. Et Theophilus: Infelix, ait, parce animæ tuæ: Ego enim carnibus meis temporaliter non parco, vt animæ æternum parcatur. Tunc furore percitus præses, vngulis latera eius attrectari præcepit, & lampadibus ardentibus exuri. At vero Theophilus nihil aliud inter tormenta clamabat, nisi hoc tantum: Christe fili Dei, te confiteor: adiunge me numero seruorum tuorum. Erat interim intrepidus in vultu, & constans in verbis, ita vt minime torqueri videretur. Cumque tortores inferendis tormentis deficerent, hanc præses nupius dictauit sententiam: Theophilum, qui nunc vsque dijs immortalibus sacrificauit, & cultor illorum fuit: nunc vero præuaricator inuentus est, ita vt ijs posthabitis sectæ se tradiderit Christianorum, iussimus capite plecti. Theophilus dixit: Gratias tibi ago Christe. Et gaudens, ibat ad coronam supernæ vocationis, qui ad vndecimam horam conductus, æquam cum illis portionem accepit, qui à prima hora vsque ad vndecimam operati sunt, per gratiam eius, qui glorificat sanctos suos. Cui est honos, &c.

Laceratur vngulis, & vritur flammis.

Capite plectitur.

Matth. 20.

S. Dorotheæ acta descripsit etiam Aldelmus libro de laude virginum, & Thomas à Kempis de eadem Sermonem habuit.

An. 540.

VITA S. VEDASTI EPISCOPI ATREBATEN, AVTHORE ALBINO FLACCO ALCVINO, VT

habent vetusti MS. codices.

6. FEBR.

PRÆFAT.

DVLCISSIMO dilectionis filio Rodani Abbati, humilis leuita Albinus salutem. Dilectionis vestræ venerabile præceptum secutus, vitam sancti Vedasti patris vestri & intercessoris nostri emendare studui: non quod aliquid illius excellentissimis meritis dignum valuissem, sed quod nihil tuę reuerentię iussis denegare ratum putaui. Idcirco ad te maxime pertinet harum laus vel vituperatio literarum. Vtinam tibi & fratribus, qualescunq; sint, placeant: deprecor autem, vt meum laborem orationum vestrarum solatio remunerare dignemini, & vnus merear esse vestrum in charitatis communione: illius semper memores mandati, qui dixit: Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. In hoc enim mandato omnium salus consistit. Hoc cunctis pernecessarium esse constat, & maxime ijs, qui gregem Christi regendum accipiunt. Quapropter tu charissime gregem, quem accepisti regendum, fraterno amore diligenter erudire studeto, & sanctis admonitionibus eum per pascua vitæ deducere satage. Habes in omni opere bono Christum adiutorem, sanctum quoque Vedastum intercessorem. Sicut magno labore domum Dei optime habes ornatam, & largissimis donis decoratam: ita tibi subiectos bonis moribus ornari contende, & eos in diuina laude ac consilere. & quod angeli semper agunt in cælis, hoc fratres iugiter faciant in ecclesijs. Tuum est præcipere, illorum obedire. Tuum est præire, illorum subsequi. Omnium itaque in seruitio Dei vna debet esse voluntas, vt vna fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis se diuinis subtrahat laudibus, ne propter aliquam negligentiam, cuiuslibet locus in conspectu Dei vacuus inueniatur: & verba Dei in ecclesijs intimo cordis affectu proferantur, & cum magna reuerentia Dei omnipotentis officia celebrentur. Omnes vtique obedientiam in seculi necessitatibus fideliter & strenue peragunt.

Ioann. 15.

Sancti sunt intercessores nostri.

FIAT equidem inter omnes concordissima pax & sanctissima charitas. Seniores bonis exemplis & sedula admonitione erudiant iuniores, illosque diligant vt filios: & illi, quasi patres, eos honorificent, illorum cum omni alacritate obediant pręceptis. Tua vero, venerande fili, conuersatio omnibus sit exemplum salutis. Caue, vt nec nullus quis in tua scandalizetur vita, sed ædificetur & roboretur in via veritatis: quia tibi ex illorum salute merces iudicabitur æterna. Cani capilli, extremum denunciant properare diem. Quapropter paratus esto omni hora in occursum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, & eleemosynæ miserorum, & vitæ castitas præparent tibi gradus in cælum. Diligenter elabora tibi æternos dies felices. Honor secularis, quem habes, spiritualem tibi abundet in gloriam. Festiuis diebus veniente ad ecclesiam populo, fac eis prædicari verbum Dei, & quocunque vadis, clerici seruitium Dei pleniter peragant:

Officia seniorum Iuniorum. Præfecti.

agant: tecum eant sobrietate ornati, non ebrietati assueti, quorum honestas vitæ, alijs sit doctrina salutis. Curamque vbique habeas maxime pauperum, viduarum, orphanorum, vt audias in die tremendo à Domino Christo cum alijs eleemosynam facientibus: Quandiu vni ex his minimis fecistis, mihi fecistis. Esto miseris vt pater, & causam ad te clamantium diligenter discute, & parce in te peccantibus, vt Deus tuis parcat peccatis. Esto iustus in iudicijs, & misericors in debitis: Magister virtutum, moribus honestus, verbis iucundus, vita laudabilis, in omni opere Dei deuotus. Fratres quoque hortare, vt sanctas diligentissimè legant scripturas. Non confidant in linguæ notitia, sed in veritatis intelligentia, vt possit contradicentibus veritati resistere. Sunt tempora periculosa, vt Apostoli prędixerunt, quia multi pseudodoctores surgent, nouas introducentes sectas, qui catholicæ fidei puritatem impijs assertionibus maculare nitentur. Ideò necesse est, ecclesiam plurimos habere defensores, qui non solùm vitæ sanctitate, sed etiam doctrina veritatis castra Dei viriliter defendere valeant. Has verò piæ admonitionis literulas non quasi nescienti direxi, sed vt veræ charitatis in meo pectore fidem ostenderem. Quid facit amicus, si seipsum verbis non ostendit? Si diuites pauperum munuscula non spernunt, cur & vestræ sapientiæ flumina, nostræ riuulos intelligentiæ respuere debent? Nam & maiores amnes riuulis augentur influentibus, & ipse Dominus viduæ laudauit duo minuta, quæ ex inopia suæ paupertatis larga manu Deo, quod habuit, obtulit. Et ego quamuis scientia inops, tamen fideli amore vestræ hæc munuscula direxi pietati, obsecrans vt tam humili fraternitatis ea intuitu respicere digneris, quàm nos pia deuotionis charitate illa vobis dirigere studuimus. Omnipotens Deus te tuosque fratres in omni bono proficere faciat, & ad beatitudinem æternæ gloriæ peruenire concedat.

Matth. 25.
Studiũ scripturarum.
2. Tim. 3.
2. Petri 3.
Luca 21.

I. POSTQVAM Deus & Dominus noster Iesus Christus quem quærere perditam de cælis in hunc mundum per virginalem venerat vterum, & tota suæ dispensationis & nostræ salutis peracta plenitudine, cum triumpho gloriæ ad sedem paternæ maiestatis reuersus, vt tetricas ignorantiæ tenebras toto depelleret orbe, multa sanctorum lumina doctorum, euangelicæ prædicationis luce fulgentia, toto diuiserat mundo: vt sicut cælum fulgentibus ornatur stellis, quæ tamen omnes ab vno illustrantur sole: sic & lata terrarum spatia sanctis splendescerent doctoribus, qui tamen ab æterno sole illuminati, diuina præeunte gratia, cæcas ignorantiæ tenebras veræ fidei fulgore gloriosa Christi nomine illustrarent, & eis ministrantibus, longa ab initio seculi esuries, æternæ vitæ epulis satiaretur. De quorum numero sanctus Dei sacerdos Vedastus & prædicator egregius, temporibus fortissimi regis tunc temporis Francorum Clodouei, in has diuina dirigente gratia ob multorum salutem peruenit regiones, quatenus supernæ pietatis suffultus auxilio, populum diabolica fraude deceptum, & errorem laqueis captiuum, in viam dirigeret salutis æternæ, & veræ, quæ in Christo est, libertati restitueret. Sed vt hoc acceptabili, secundum Apostolum, fieret tempore, qui ait: Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: Dominus Iesus, qui vult omnes homines saluos fieri, competentem suo famulo præuidebat causam, quomodo opportunè ad ministerium verbi Dei peruenire valuisset. Contigit verò præfatum Francorum regem Clodoueum Alemannis bella inferre, qui tunc temporis regno suo per se potiti sunt: sed non eos ita offendit imparatos, vt voluit. Nam fortissima collecta manu, regi circa ripas Rheni fluminis obuiauerunt, vnanimes, bellica virtute patriam defendere, vel libera manu pro patria mori, & fortissimè vtrinque decertatum est: Hi, ne triumphi gloriam: illi, ne patriæ * prodderent libertatem, in mutuam corruentes cædem. Igitur rex nimio turbatus terrore, dum inimicos vidit fortiter pugnare, & suos penè ad internecionem vinci, magis cœpit de salute desperare, quàm de victoria sperare. Etsi autem necdum voluntate renatus esset in Christo, tamen necessitate cogente, ad Christi confugit auxilium. Et quia reginam habuit religiosam, baptismique sacramentis initiatam, nomine Clotildem, oculos cum hac voce ad cælum leuauit: O Deus vnicæ potestatis, & summæ maiestatis, quem regina Clotildis colit, confitetur & adorat: concede mihi hodiè de inimicis meis victoriam. Nam ex hac die tu solus mihi eris Deus & veneranda potestas. Tu mihi triumphum præsta, & ego tibi seruitium promitto sempiternum. Mox diuina operante pietate, terga verterunt Alemanni, victoria cessit regi & Francis.

Luca 15.
Doctores lumina ecclesiæ.
Vedastus tẽpore Clodouei [illegible]
1. Cor. 6
1. Tim. 2.
Clodoueus bellu[illegible] Alemannis.
* perd[illegible] et.
Clodoueus licet g[illegible] lis, [illegible] offe[illegible] sto & [illegible]

II. O mira omnipotentis Dei clementia, ò ineffabilis bonitas! qui sic exaudit, & nunquam derelinquit sperantes in se. Quanta fide Christiani illius misericordiam inuocare debent, dum paganus rex ad vnius precis effectum tantam promeruit victoriam. Cui ex antiquis huius diuinæ pietatis adæquare auxilium debemus, qui ob vnius momenti lachrymas tam celebrem vêturo suo seruo contulit triumphum, nisi Ezechiæ regi, qui in angustia tribulationis vna tantummodo petitione promeruit, non solùm à præsenti vastatione ciuitatem superna protectione defendi, sed etiam in eadem nocte, qua preces in diuinas effuderat aures, centum octogintaquinque millia hostium lætus & liberatus occidi viderat? Hæc verò victoria, de qua antè diximus, regi populoq; suo causa fuit salutis æternæ: & ne lucerna, S. videlicet Vedast. sub modio lateret absconditus, sed supra candelabrum positus, exemplis vel pdicationib. in domo Dei lucens, ab errore idololatriæ & caligine ignorantiæ in viam plurimos educeret veritatis. Igitur superatis hostib. & rebus in pace compositis, & Alemannis suæ subiectis ditioni, rex ouans cum laude triumphi ad patriam rediit. Et vt fidelis tantæ sibi gloriæ largitior sponsor appareret, festinauit seruorum Christi sacra imbui prædicatione, & sancti baptismatis ablui sacramentis. Venit autem ad Tullum oppidum, vbi sanctum agnouit Vedastum laudabili religione soli seruire Deo, & dulcissimos contemplatiuæ vitæ carpere fructus. Hunc verò ad sanctum Remigium, Christi clarissimum sacerdotem, ad Rhemorum properans ciuitatem, sibi socium assumpsit: quatenus per singulos itineris sui gressus salubertimis ab eo imbueretur doctrinis, & catholicæ fidei firmis initiaretur fundamentis: vt paratus fide & virtutum scientia, à tanto pontifice spirituali ablueretur lauacro, & ab illo donis cælestibus confirmaretur, quod ab isto diuina prius præueniente gratia, euangelicis cœptum fuerat prædicationibus. Hic ad fontem vitæ festinantem deducebat regem: ille in fonte salutis æternæ venientem, abluebat. Ambo propemodum pari pietate patris, hic doctrina fidei, ille baptismatis vnda: Vtrique æterno regi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi sunt duæ oliuæ, & duo candelabra lucentia, à quibus rex præfatus in via Dei eruditus, miserante Deo portam perpetuæ lucis ingressus, cum fortissima gente Francorum credidit Christo, & facta est gens sancta, populus acquisitionis, vt annuncientur in eo virtutes illius, qui eos de tenebris vocauit in admirabile lumen suum.

4. Reg 19.
Matth 5.
Clodoueus venit ad Vedastum.
Zach. 4.
1. Pet. 2.

III. SACRA igitur euangelicæ auctoritatis narrat historia, Dominum Iesum Hiericho pergentem ad confirmanda fide suæ maiestatis corda populi præsentis, cuidam cæco ad se clamanti lumen reddidisse oculorum, vt per corporale vnius illius cæci lumen, spiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ita & sanctus Vedastus, Deo Christo donante, per cuiusdam illuminationem cæci, fidem, quam verbo prædicauit, in corde regis miraculo confirmauit: vt rex ipse intelligeret, tam sibi esse necessarium cordis lumen, quàm cæco oculorum illustrationem: & quod diuina operata est gratia, per preces famuli sui, in oculis cæca nocte caligatis: hoc per sermones eiusdem famuli, eadem operante potentia, per spiritualis intelligentiam lucis in suo pectore perficeretur. Nam regia excellentia condigno comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, venerunt in quendam pagum, qui incolarum teriæ illius consuetudine * Vungise pagus dicitur prope Reguliacam villam, quæ sita est super fluuij ripas Axonæ fluminis ripas: & ecce eiusdem fluminis pontem rege transeunte cum multitudine populi, obuiauit illi cæcus quidam, huius diutissimè solaris expers luminis, forte nec sua cæcatus culpa, sed vt manifestarentur opera Dei in illo, & per illius illuminationem præsentem, plurimorum illuminarentur corda spiritualiter. Qui cùm intellexisset à prætereuntibus, sanctum Vedastum

Luca 18.
* Vngise. habet Bar.

Christi seruum in eodem iter agere comitatu, clamauit: Sancte & electe Deo Vedaste, miserere mei, & supernam pro pectore diligentiùs deposce potentiam, vt meæ subueniat miseriæ. Non aurum posco, nec argentum, sed vt mihi lumen per sanctitatis tuæ preces restituat oculorum. Sensit itaque vir Dei virtutem sibi adesse supernam. Non ob illius cæci tantummodo, sed plus propter præsentis populi salutem, totum se in sacras effudit preces, in diuina fidens pietate, & dexteram cum signo crucis posuit super oculos cæci, dicens: Domine Iesu, qui es lumen verum, qui aperuisti oculos cæci ad te clamantis: aperi oculos & istius, vt intelligat populus iste præsens, quia tu es Deus solus, faciens mirabilia in cælo & in terra. Mox ille cæcus lumine recepto, gaudens perrexit viam suam. In quo loco tempore sequenti à religiosis viris ædificata est Ecclesia, in testimonium miraculi istius, in qua orantibus & credentibus vsque hodie beneficia præstantur diuina.

Signo crucis & prece S. Vedastus sanat cæcũ.

IGITVR rex à viro Dei euangelicis apprimè imbutus doctrinis, & hoc præsenti miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, sed magna alacritate animi, magna festinatione itineris, sanctissimum pontificem Remigium videre properauit, vt illius sacratissimo ministerio, Spiritu sancto operante, in remissionem peccatorum, & spem vitæ æternæ, catholici baptismatis viuo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus est diebus, vt ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, & pœnitentiæ, secundùm Apostolicum præceptum, priùs ablueretur lachrymis; dicente beato Petro principe Apostolorum: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi: & in nomine sanctæ Trinitatis, cælestis mysterij baptisma susciperet. Sciens verò beatus Pontifex Apostolum dicere Paulum, Omnia vestra honesto cum ordine fiant: statuit diem, quo rex Ecclesiam intraret ad suscipienda diuinæ pietatis sacramenta. Quale fuit tunc sanctis Dei gaudium, qualis in Ecclesia Christi lætitia, cùm viderèt regem Niniue ad prædicationem Ionæ de solio maiestatis suæ descendisse, & in cinere sedisse pœnitentiæ, & sub pia Dei sacerdotis dextera, suæ excellentiæ caput humiliare? Baptizatus itaque rex cum optimatibus suis & populo, qui diuina præueniente gratia, salutaris lauacri gaudebant suscipere sacramentum, vtriusq; & victoriæ ex hostibus, & suæ salutis voti compos, ad sceptra regni gubernanda reuersus est, sanctumq; Vedastum beato pótifici commendauit Remigio. Qui ibi moratus, vitæ meritis & virtutum claruit exemplis. Omnibus amabilis & venerabilis factus est. Fuit namque morum dignitate religiosus, charitate præcipuus, fraterna dilectione iucundus, humili pietate eximius, orationum vigilantia assiduus, sermone modestus, corpore castus, ieiunio sobrius, miserorum consolator. Non de crastino cogitans, sed semper de Dei confidens clementia. Omnes ad se venientes, æternæ vitæ pascebat alimento. Nullum in sua despiciebat angustia, sed piæ consolationis verbo reficiebat mœstos. Nemini vel verbo nocuit, sed fraterno amore cunctis prodesse satagebat. Vnde & à quam plurimis illustribus frequentabatur viris, vt illius sacratissimo alloquio vel in tristitia cuiuslibet solicitudinis susciperent consolationem, vel in religione ecclesiasticæ exercitationis puram ab eo audirent veritatem. Vnde & illius pia deuotione multi à diaboli laqueis liberati sunt, & vias vitæ perpetuæ, superna adiuuante pietate, ingressi sunt. IV.

Act. 2.

1. Cor. 14.

Ion. 3.

Clodoueus rex baptizatur, an. 499

Catalogus virtutum S. Vedasti.

SCILICET multi, vt suprà diximus, ob celeberrimam sanctitatis famam nobilium vel plebeiorum virum Dei visitare solebant, vt consolarentur per gratiam, quæ abundabat in labijs illius, & quia ex abundantia cordis os loquitur, & quia fraternò amore omnes diligebat, omnibus se affabilem præstabat. Aliorum salutem suum reputans lucrum, nec Dominicæ talentum pecuniæ pigritiæ obruit humo, sed quotidiano charitatis sudore multiplicare studebat, ne vacuus reueniente Domino suo, in conspectu illius apparêret. Igitur quidam vir nobilis & religiosus inter alios famulum venit visitare Christi, vt per eum cælestis doctrinæ reficeretur melle. Et dum sermo dulcissimæ allocutionis in longum traheretur, & sol medium cæli transiens centrum, crescentes duplicaret vmbras, nolebat vir Dei hospitem suum absque charitatis dimittere viatico, mandauit autem puero, vt si quid illi remansisset vini, charo pocula portaret amico, quatenus in vtroque & anima refectus, & corpore confortatus, domum rediret. Sed propter hospitum frequentiam, & viri Dei largam erga omnes munificentiam, non arida patris charitate, aridum inuenit vasculum, in quo vinum seruari solebat. Mox tristis, tacito murmure, hoc ipsum puer paternis intimauit auribus. Qui verecundiæ rubore perfusus, charitatis tamen dulcedine abundans corde, in diuina confisus suffragia, tacitus paulisper Deo preces effudit: nil de diuino dubitans auxilio, nil de suæ petitionis hæsitans effectu, totus in eius credens clementia, qui de arida petra sitienti populo fontem aquæ viuæ produxit, vel in Cana Galilææ aquam in mirabilis vini conuertit saporem: dixit puero: Vade in Dei confidens bonitate, & quodcunque inueneris in vasculo, non cunctetis nobis adferre. Qui celer paterno obediens præcepto cucurrit, & vas vino optimo superaffluens inuenit, gratias Deo agens, alacri animo venienti & eius socijs propinauit amico. Qui duplici roboratus charitate, remeauit in propria. Sed famulus Christi, ne vanis iactantiæ verbis vel rumigero populi celebraretur fauore, sub magna attestatione præcepit puero, omnibus vitæ suæ diebus hoc tacere miraculum, plus Deo soli cognitus esse cupiens, quàm hominibus, certò sciens, omnium esse virtutum veram in humilitate custodiam; & hâc esse, quæ charitatis gradibus altissima cæli regna conscendat, ipsa dicente veritate: Omnis qui se humiliat, exaltabitur. V.

Matth 25.

Exod 17. Num. 20. Ioann. 2.

Precib' vinum obtinet à Deo.

Matth. 23.

CVMQVE viri Dei celeberrima vulgaretur fama, & charitatis in eo munificentia, & religio vitæ, & verbi Dei instantia longè lateq; ab omnibus celebraretur; visum est beatissimo pontifici Remigio, tam præclaram Christi lucernam melius esse supra candelabrum ponere, vt splendidissimo suæ sanctitatis fulgore latiùs ad salutem luceret multorum, quàm sub vnius loci latebris propemodum abscondita lateret. Diuina igitur dispensatione & salubri sacerdotum consilio, ordinauit eum Episcopum, & ad prædicandum verbum vitæ Atrebatensi eum direxit vrbi, quatenus populus diù in antiquis malæ consuetudinis erroribus iacens, Deo auxiliante, per assiduam sacræ prædicationis instantiam, per illum in viam veritatis, & agnitionem filij Dei deduceretur. Qui pontificatus gradu & prædicationis officio suscepto, concitus ad præfatam ire perrexit vrbem: sed in auspicium futuræ prosperitatis & salutis, Deus cuiusdam miraculi testificatione eius patefecit ciuibus introitum. Igitur in ipsa ciuitatis porta duos habuit obuiam sibi egenos & infirmos, cæcum scilicet & claudum, miserabili à viro Dei voce stipem postulantes. Mox sacerdos Christi, illorum cõdolens miseriæ, secum tractabat, quid illis solatij præstare posset. Et cùm apostolicus prædicator pecuniam in sacculis se non habuisse sciret, in diuina confidens clementia, & sanctorum apostolorum Petri & Iohannis confortatus exemplo, ait: Aurum & argentum non est mecum: quod autem habeo, id est, charitatis officia, & pietatem orationis ad Deum, hoc vobis præstare non differo. Et post hæc verba vir Dei ex intimo cordis affectu pro illorum miseria fudit lachrymas, & cum fidei puritate opem illis poscebat diuinam, vel pro illorum corporali, vel pro populi præsentis salute spirituali. Nec tam piæ & tam necessariæ preces inefficaces esse potuerunt, sed ab illo, qui per Esaiam inquit prophetam: Tempore opportuno exaudiui te, & in die salutis adiuui te: mox ambo in conspectu multitudinis optatam receperunt sanitatem: hic luminis claritate ditatus, ille pedum velocitate lætatus. Ambo supernæ gratias agentes pietati, maiora quàm sperauerant, munera reportantes, domum reuersi sunt. Sed & hoc miraculum sanitatis in illis, plurimis causa fuit salutis æternæ. Videntes enim cælestem virtutem verba consequi sacerdotis Dei, relictis idololatriæ sordibus, in Christum credentes, viuo sacri baptismatis fonte purgati sunt. VI.

S Vedastus ordinatur Episc. Atrebatensis, an 542. vt habet Bar. in Martyrolo. Rom.

Act. 3.

Esa. 49. Cæcum & claudum sanat.

Multi amplectuntur Christianismum.

PRÆFATI verò miraculi testificatione vir Dei, fauore populi suffultus, singula ciuitatis loca peragrans, quæsiuit inter ruinas ædificiorum, si quod Ecclesiæ signum inueniri valuisset. Nam antiquis fermè temporibus, sacræ in illis locis VII.

fidei

fidei floruisse religionem agnouit, sed propter peccata habitatorum terræ illius, occulto Dei iudicio, sed iustissimo, tradita est cum cæteris Galliæ vel Germaniæ ciuitatibus pagano & perfido Hunnorum regi Attilæ vrbs quoque illa deprædanda. Qui propter animi sui sæuitiam, nec sacerdotibus Dei honorem, nec Ecclesijs Christi reuerentiam impendere sciebat, sed omnia, quasi tempestas immanissima, ferro vastauit & igne. Tunc in similitudine Hierosolymitanæ vastationis, quæ ab impio Babyloniæ rege facta est, venerunt gentes in hæreditatem Dei, & pollutis manibus prophanauerunt sacraria Christi, effundentes seruorum Dei sanguinem circa altaria altissimi regis. Non hæc paganorum fecit fortitudo, sed populi Christiani promeruerunt peccata. Inuenit verò famulus Christi antiquæ ruinas ecclesiæ, inter murorumq; fragmenta veprium crescere densitates: vbi quondam psallentium chori, ibi lustra & latibula ferarum visa sunt, stercoribus & immunditijs omnia plena, ita vt vix vestigium aliquod remansisset murorum. Hæc cernens, intimo cordis dolore ingemuit, dicens: O Domine, hæc omnia venerunt super nos, quia peccauimus cum patribus nostris, iniustè egimus, iniquitatem fecimus. Sed tu Domine memor esto misericordiæ tuæ, & nostris parce peccatis, & ne obliuiscaris pauperum tuorum in finem. Dum hæc itaque lachrymosis murmuraret querelis, ecce subitò ex ruinosis speluncis vrsus prosiliuit. Cui vir Dei cum indignatione præcepit, vt in deserta secederet loca, & sibi commoda inter condensa syluarum quæreret habitacula, nec vltra illius fluminis ripas transiret. Qui mox tali territus minatione, fugit, nec vnquàm posteà illis visus est in partibus. O mira omnipotentis Dei in sanctis suis potentia, quibus bestiæ ferocissimæ obedire sciunt. O miserabilis hominum audacia, qui salutiferæ prædicationis verba, à sanctis prolata doctoribus, contemnere non metuunt. Irrationabilis bestia, in obtemperando sanctorum præceptis, quodammodo ratione vtitur humana: homo verò ad imaginem Dei conditus, ratione præditus, honorem suum non intelligens, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Attilæ regis immanitas. 4. Reg. 25.
Psalm. 105.
Sãctũ bestiæ sentiunt obsequẽtes hom nescõ temptores.
Psal. 84.

VIII. DVM verò comperisset vir Dei Ecclesias Christi desertas, cor populi idololatriæ erroribus infectum, ignorantiæ tenebris obcæcatum, gemino se pietatis subdidit labori. Populum sedula intentione ad agnitionem veri luminis perduxit, ecclesias ad culmen summi honoris erexit, presbyteros & diaconos sibi in adiutorium per diuersa ecclesiarum disposuit loca, & vbi priùs speluncæ fuerunt latronum, ibi orationum domos construxit, magisq; diuinis intendit eas ornare laudibus, quàm pompaticis seculi diuitijs comere. Fuit verò pauperibus largus, diuitibus affabilis, quatenus omnes vel largitate munerum, vel iucunditate verborum in viam deduceret veritatis. Sciens itaque nullatenus superba secularis potentiæ colla ad Christianæ religionis humilitatem inclinare posse, nisi per suauissimas pietatis admonitiones, Apostolico instructus exemplo, omnibus omnia factus, vt omnes lucrifaceret, seniores honoribus præueniens, iuniores paterna dilectione admonens, vbique per officia charitatis non sua quærens, sed quæ Dei sunt, Christi sequutus vestigia, potentium conuiuia non contempsit, non luxuriæ causa, sed prædicationis obtentu, vt familiaritate concordiæ, faciliùs verbum Dei conuiuantium infunderet cordibus. Igitur quidam nobilis Francus, potentia clarus, Ocinus nomine, regem Clotarium, prædicti regis Clodouei filium, qui tunc temporis regni nobiliter rexerat sceptra, vocauit ad prandium, quod magno apparatu in domo sua regi & suis parauerat optimatibus. Rogatus quoque est sanctus ad conuiuium Vedastus. Qui domum intrans, more sibi solito, dextera extenta, omnia sanctæ crucis vexillo signauit. Quædam verò vascula ibi ceruisia adstabant plena, sed malè gentili errore dæmoniacis incantationibus infecta. Quæ mox ob potentiam sanctæ crucis destructa crepuerunt, & quicquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt. Territus verò rex & optimates illius, huius visione miraculi, sciscitabatur Pontificem causam repentini prodigij. Cui sanctus respondit episcopus: Per quasdam maleficorum incantationes, ad decipiendas conuiuarum animas, diabolica in his latuit liquoribus potentia: sed virtute crucis Christi territa, sic inuisibiliter de domo effugit ista, sicut visibiliter consideràstis, liquorem effundi in terram. Hæc verò res multis proficiebat in salutem. Nam plurimi, occultis diabolicæ fraudis catenis absoluti, auguriorum vanitate spreta, incantationum consuetudine relicta, ad veræ religionis conualuerunt puritatem, intelligentes diuinæ potentiæ efficaciam in suo famulo facere signa, nihilque contra eius sanctitatem antiqui serpẽtis valere machinamenta. Et quod ille ad perditionem parauerat aliquorum, hoc Christi gratia ad redemptionem conuertit plurimorum.

Cõstruit sacras ædes.
1. Cor. 9.
Nota vim crucis, manu S. Vedasti expressæ.

IX. REXIT igitur præfatus Dei sacerdos ecclesiam Christi, diuina auxiliante gratia, annis circiter quadraginta, sub magna euangelicæ prædicationis deuotione, sub magno pietatis amore, ac per id temporis multitudinem populi catholico dogmate ad Christianæ fidei conuertit sanctitatem. Claruit vbique diuinę cognitio legis, sanctissimum Christi nomen cunctorum audiebatur in ore, floruit in moribus castissimæ vitæ honestas, ardebat in pectoribus singulorum cęlestis patrię amor, populus statutis diebus ad ecclesiam concurrebat, festa cum magno gaudio nostri Saluatoris opportunis celebrabantur diebus, eleëmosynæ circa domos vberrimè pauperibus dispertiebantur, verbum Dei quotidiè per loca singula populis prædicabatur, hymnidicas laudes Deo horis canonicis chorus cantabat in ecclesijs. Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt: beatus populus, cuius Dominus Deus eius. Omnes enim in pulchritudine pacis quiescebant, in agnitione veritatis gaudebant, in sanctitate Christianæ religionis lætabantur.

Fructus veræ prædicationis Euangelicæ. Horæ canonicæ.
Psal. 143.

X. POSTQVAM verò pius prædicator & sanctus Dei sacerdos, meritis maturus & annis, præmia sui laboris accipere debuit, Deo dispensante, in eadem Atrebata ciuitate validæ infirmitatis febre correptus est, diuina præuidente misericordia, vt vbi plurimum in Dei sudauit seruitio, inde ad palmam æternę beatitudinis perueniret, & inter charissimorum manus filiorum animam suo redderet creatori. Vt verò sui famuli obitum Deus designaret, visa est nocte quadam clarissimæ columna lucis, à culmine domûs, in qua sanctus iacebat sacerdos, vsque ad summum cæli, horarum fermè spatio duarum, stare fastigium. Quod cum viro Dei diceretur, intellexit statim, hoc signum suum demõstrare obitum. Vocauit igitur suos ad se filios, vt eorum precibus suam fideli conditori commendaret animam. Et post dulces paternæ pietatis admonitiones, & extrema charitatis verba, sacrosancto corporis & sanguinis Christi confirmatus viatico, inter manus lachrymantium spiritum emisit. O dies sancto lætissima sacerdoti, sed cuncto mœstissima populo, quem tantus subito corporali vita deseruit pastor, quem tamen spirituali nunquam deserit intercessione, si sacræ illius admonitionis verba, & probatissimæ vitæ vestigia sequi non desistat. Conuenerunt itaq; ad vltimas venerandi viri exequias clerus & populus copiosus, aliarumque ecclesiarum sacerdotes, presbyteri & diaconi. Sed mirum: inter lachrymantium voces in terra, psallentium (vt fertur) à quibusdam religiosis viris cœtus audiebantur in cœlo: & dum digno honoris officio feretrum, in quo iacebat corpus, paratum staret in medio accedentes mouere illud non valebãt. Quid verò agerent, ambigebant: quo se verterent, nesciebant. Sciscitabantur à Scopilione archipresbytero, viro equidem religioso, qui secretarius fuerat sermonum sancti Dei, si aliquid de sua eum testari sepultura memoraret: timentes, ne forte illis hoc ideò accidisset, quia intra murum eiusdem ciuitatis illum sepelire disponebant. Quibus ille respondit, sæpius eum se audisse dicentem, quod nullus intra muros ciuitatis sepeliri debuisset: quia omnis ciuitas locus debet esse viuorum, non mortuorum. Volebant siquidem illum in Ecclesia beatæ semper virginis Mariæ, vbi sedi pontificati præsederat, tumulari. Ipse verò sepulturæ suæ locum in oratorio, quod paupere sumptu, id est, ligneis tabulis prope litus Crientionis fluuioli ædificauerat, fieri disposuisse cognoscitur. Quod licèt ipse pro humilitate, qua semper vsus est, fieri voluisset, omnes tamen, qui aderant, attendentes meritorum eius insignia, indignum ducebant tanti viri corpus in loco humili debere sepeliri: præsertim cùm nec locus ipse habilis esset tanto monumento, nec palude obsitus, foret accessibilis populo.

Visio columnæ lucidę.
Accepit Eucharistiam, & excedit è vita S. Vedastus, an. 570. vt scribit Sigebertus in Chron.
Feretrum eius moueri non potest.

DVM

DVM talia inter se quærerentur, venerabilis vir Scopilio, doctus virtute precum, ad solita sibi credidit arma cur- XI.
rendum, vt videlicet oratio fidei obtineret, quod multa hominum manus viribus nequiuisset. Vnde cunctos hortans ad precem, ipse prior illachrymans, super corpus sacratissimum incumbens orationi, in hanc vocem, mœrore cordis affectus, erupit: Heu mihi, inquit, ô beatissime pater, quid vis vt faciam, quoniam & dies in vesperum declinat, & omnes, qui ad tuas exequias conuenerunt, ad propria iam remeare festinant? Permitte, obsecro, te perferri ad locum, qui tibi filiorum cura præparatus existit. Et his dictis, accipientes capulum, in quo sancti viri corpus iacebat exanime,

Honorificè cōditur sacrum corpus.

nullum onus sentientes, portauerunt eum subiectis humeris cum alacritate animi ad sepulturæ locum. Sepelieruntq; eum in ecclesia iam dictæ beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, in dextera parte altaris, vbi quondam pontificalis cathedræ fungebatur officio, nobilem terræ abscondentes thesaurum. In quo loco per aliquod iacuit tempus, quousque Domino reuelante, ad locum, vbi nunc fulget eius memoria, est à viris sanctis Autberto & Audomaro episcopis felici mutatione trāslatus. Nunc autem, quid in eodem episcopio post eius excessum visum est dignum memoriæ, referatur. Superueniente igitur tempore, domuncula, in qua Deo dilectus diem obijt, flammis arrepta, ardere cœpit. Sed vidente quadam religiosa fœmina, * Abita nomine, sanctus adueniens Vedastus, flammas à domo discussit, & ita incolumis remansit cum lectulo, in quo vir Domini sanctam ad cælestia regna animam emisit: vt omnes agnoscerent, quanta illius esset beatitudo in cælis, cuius lectuli domicilium in terris ardere non potuit.

** Habita.*

IACVIT autem in loco eodem vsque ad tempus beati Autberti, qui septimus ei in sede pontificali successit epi- XII.
scopus. Is autem, vt Maiorum relatione cognouimus, & vt in innumerabilium hominum ore versatur, & quod oculis etiam factum probamus, dum quadam die post hymnos matutinos in humanis consistens, rubente aurora, Orientem versus intenderet, vidit eminus trans fluuiolum, qui Crientio vocatur, virum præfulgidum virgam manu tenentem, basilicæ locum metiri. Quod ille cernens, reuelante Deo, visionem cognouit angelicam: ostensumque est illi, beatum illuc Vedastum, annuente Christo, sine dubio transferendum. Qua reuelatione certior factus, inuitauit ad tantum opus beatum Audomarum, qui ea tempestate Taruennæ Morinorum vrbis Episcopus, in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licèt iam senio pressus, & amissione luminum videretur debilior factus, animum tamen vt arcum habens spiritali studio intentum, ilicò promptus, Christo gressus regente, festinus ad venerabilem peruenit Autbertum. At ille quid animo gereret, & quid sibi diuinitùs esset ostensum, referens, pari voto communique consilio cum magno populorum gaudio, qui vndique confluxerant, ad locum designatum beatissimum transtulerunt Vedastum. In qua translatione perhibetur beatus Audomarus lumen recepisse oculorum, sed ilicò precibus eandem, quam vltroneus ferebat, reimpetrâsse cæcitatem. Paruipendebat quippe lumen carnalium oculorum, qui lumen merebatur ciuium supernorum.

Visio S. Autberti Episc. Atrebatens.

S. Audomarus Episc.

Trāsfertur corpus S. Vedasti.

PORRO autem miracula, quæ & tunc gesta perhibentur, & quæ iam per annos fermè centum sexaginta per me- XIII.
rita beati Vedasti patrata sunt, nullo sunt stylo memoriæ tradita, excepto, quod vocibus cantorum huiusmodi canitur antiphona: Hic est beatus Vedastus, cui templum fieri ab angelis iussum est hominibus. Est autem locus ipse non longè ab eadem vrbe, qui pro nobilitate sui Nobiliacus primo est appellatus: sed procedente tempore tam insignis effectus, vt vrbis nomine, quæ iam ruinis crebrioribus penè obsoleuerat, vocitetur. Est namque & largitione fidelium sublimatus, & agmine, monachorum & aliorum Deo deuotorum grege refertus: vbi incessanter quotidiè diuina celebrantur præcōnia, & frequenter cælestia facta sunt, & fiunt miraculorum signa, quæ iam magis cernentium ore narrantur, quàm dictantis stylo scribantur. Felix equidem Atrebatum ciuitas, tam excellenti munita patrono: & si murorum ruinis vilescat, illius tamen meritorum nobilitate clarescit. Totusq; pro eius sanctitatis intercessione gaudeat populus, omnipotentiq; Deo æternas referat laudes, qui tam clarum illi perdonauit doctorem, cuius prædicatione viam agnouit veritatis. Cuius precibus, si in fidei firmitate & vitæ sanctitate consistit, ab omni aduersitate secura permanebit, & vsque ad perfectam beatitudinis gloriam perueniet, præstante Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

Intercessio Sāctorum.

An. 600. Claruit Milo an. Christi 870.

VITA S. AMANDI EPISCOPI TRAIECTENSIS ET CONFESSORIS, SCRIPTA A BAVDEMVNDO, VT HABENT

codices ad S. Amandum: fortassis autem meliori stylo reddita à Milone monacho S. Amandi, qui huic historiæ alium librum subiunxit.

6. FEBR.

SCRIPTVRVS vitam beati Amandi, habitatorem eius inuoco spiritum sanctum: vt qui ei virtutes lar- PROLOG.
giri dignatus est, mihi etiam eas sermonem tribuat narrandi: quatenus & charitati vestræ debitum seruitutis impendam officium, & ne is lateat, qui omnibus modis est imitandus. Licèt enim tantæ rei sim impar ingenio, atq; nugacitatis vel desidiæ pondere opprimar: ad illum tamen spem erigo, qui dixit: Aperi os tuum, & ego adimplebo illud: Maximeq; vestris fretus suffragijs, vt quod meritis meis obtinere non valeo, orante pro me beatitudine vestra, opus tam arduum atque difficile, à meq; hactenus indiscussum, superna opitulāte grātia possim aggredi. Prius enim scire vos cupio, me ad omnes virtutes, quas per eum Dominus operari dignatus est, attingere minimè posse. Et quamuis ad omnia illius peruenire nequeam, tamē prout Dominus vires infuderit, pauca è pluribus cursim succinctéq;, & vt ita dicam, breuiter aggredi conabor. Indignum est enim, vt de tanto viro silere quis audeat, dum pius rerum arbiter talem in Ecclesiasticæ culturæ campo cultorem instituit, per quem, agrum ipsius intenta operatione fidei rastro colentem, ad centeni numeri redditum Christi seges excresceret. Satis enim sunt solicita circa humanum genus immēsæ diuinitatis prouisura remedia, dum talem ad illuminationem patriæ digna est dirigere, misericordia consulente. Et licèt longè lateque per se rumigerulos fauores diuulgare noluerit, tamen, vt ait ipsa veritas, ciuitas in monte posita, latêre non potuit. Et quod mihi pace sanctorum omnium liceat confiteri, nulli est secundus in meritis eorum, quorum agnouimus virtutes. Igitur ne prolixa oratio horrorem incutiat, generetq;, vt assolet, legenti fastidium, vitam S. Amandi, qualiter à pueritia vsque ad perfectam vixerit ætatem, qualiterve ante episcopatum, vel in episcopatu se gesserit, aut circa beatum finem, qualiter rigorem mentis atque propositum tenuerit, licèt rustico ac plebeio sermone, propter exemplum tamen, vel imitationem, memoriæ, contempta verecundia, tradere curabo.

Psalm. 80.

Matth. 5.

AMANDVS igitur sanctissimus atque religiosissimus, Aquitaniæ partibus * haud procul à maris Oceani lito- I.
re ex Christianis atque inclytis parentibus * editus puer est. Pater eius Serenus nomine, genitrix verò Amantia vocabatur. Sed cūm iam adolescētiam transiens, in robur migraret virile, & immodicis desiderijs in Christi flagraret amore, patriam parentesq; relinquens, ad Ogiam insulam, quæ à litore Oceani maris quadraginta distat milliaribus, felici nauigans cursu, tandem portum monasterij petijt, ibiq; à fratribus spiritalibus cum magno receptus est gaudio: & quia sacras ab infantia didicerat literas, ex hoc maiori succensus desiderio, ampliùs quotidie in Dei rebus crescebat.

* Ex pago Berbantiaco, habet Egi. Aur. Val ad Harigerū abbatē Lob. in vita Amandi.

* Anno 571. vt habet Sige. in Chrō.

QVADAM igitur die, dum ei à fratribus imperatum fuisset, vt obedientiæ causa per insulam deambularet, fit ei re- II.
pentè

pentè obuiam miræ magnitudinis ſerpens, ſicut idem vir Dei narrare conſueuerat, ita ingens atque immanis, qualis nec poſt, nec anteà in eadem viſus eſt inſula. Quo viſo, perterritus puer, ſicut ipſa patiebatur ætas, quid ageret, ignorabat. Tum ſubitò ſuperna reſpectus gratia, ad orationum confugit auxilia. Statimque ſolo proſtratus, cum aliquantiſper orationi incubuiſſet, ſignum crucis contra immanem oppoſuit anguem, potentique virtute verborum, vt ad latebras quantocyus rediret, imperat. Qui dicto obediens, atque ad ſignum viri Dei fugiens, rapidoq; curſu ad latebras remeans, in eadem inſula vlterius nuſquam comparuit. Sicque eandem inſulam per orationem beati viri Amandi omnipotens Deus ab imminenti liberauit periculo. Hoc initium ſignorum eius, ad nos multorum fama volitante perlatum eſt.

Signo crucis pellit immanem ſerpentem.

Sigebertus in Chron. anno 674. clariſſe eum in Gallijs miraculis ſcribit.

III. DEIN cœpit pater eius blandis eum ſermonibus irretire, vt quantocyùs de monaſterio egrederetur, & rurſus ſecularem aſſumeret habitum. Cumq; his atque huiuſcemodi perſuaſionibus animum illius conaretur euertere, obteſtans, niſi citiùs aſſenſum daret, vt de monaſterio egrederetur, iam paterna priuaretur hæreditate, reſpondiſſe fertur: Nihil mihi, pater, tam proprium videtur, quàm vt Chriſti aſſumam ſeruitium, qui eſt pars & hæreditas mea. De paternis enim ſubſtantijs nihil adipiſci cupio: ſolummodo, vt Chriſto militem, permitte. Sicq; in eodem permanens deſiderio, relicto ſolo parentibuſque, Turones & ſepulchrum ſanctiſſimi petijt Martini. Ibiq; proſtratus, & profuſis in oratione vberrimè lachrymis, ex toto cordis petijt affectu, quatenus vir ſanctus oratione ſua apud Deum obtinere mereretur, vt nunquàm eum Dominus ad ſolum proprium remeare permitteret, ſed omnem vitæ ſuæ curſum in peregrinatione expenderet. Cumque ab oratione ſurrexiſſet, ſtatim comam capitis ſui abſcidit, adeptuſque clericatûs honorem, omnem gratiam tranſcendebat in clero.

Nota, habitum monaſticũ diuerſum fuiſſe à ſeculari.

Hanger in vita S. Amã. di, c. 41.

Tondet ſibi caput.

Harig. ibid.

IV. POST hæc verò ab abbate ipſius loci, & à fratribus benedictione percepta, ciuitatem Bituricas, & ſanctum adijt Auſtregiſilum, qui tunc in Dei rebus magnificus atque inſignis habebatur. Cumq; ab eo, & ab eius archidiacono, ſanctiſſimo videlicet Sulpitio, qui poſteà epiſcopus claruit, clementiſſimè fuiſſet ſuſceptus, omni ei humanitate exhibita, cellulam iuxta eccleſiam in ſuperiori ciuitatis muro conſtrui fecerunt. In qua cellula multis diebus ob amorem æternæ vitæ, cilicio tectus & cinere, ieiunijs attritus atque inedia, hordeaceo tantùm contentus pane atque aqua modica, corpus ſuum ſuſtentauit potius quàm aluit. Sicq; ibidem tribus fermè militans luſtris, à vino & ſicera omninò abſtinuit. His ita geſtis, cæleſti iterum inflammato deſiderio, incidit ei cogitatio, vt ad limina beatiſſimorum Apoſtolorũ Petri & Pauli properare deberet. Aſſumptoque ſecum vno tantummodò comite, ſqualida atque deuia luſtrans loca, tandem Romam peruenit. Ibiq; ſancto ſatiatus deſiderio, prædulcia in luminibus Apoſtolorum figens oſcula, diebus eccleſiarum Dei circuibat loca, nocte verò ad ſancti Petri reuertebatur eccleſiam.

Huius vitã inuenies Lector 17. Ian.

Degit ſolitarius 15. annis.

Romæ loca ſacra luſtrat.

Harig. ibid.

V. QVADAM namque die iam appropinquante veſpera, cùm cuſtodes iuxta morem in Eccleſia feciſſent diligentiam, ſanctus vir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in eccleſia paululum ſubſtitit, ibi ex deuotione tota nocte vigilare cupiens. Tum verò vnus ex cuſtodibus inuentum, contemptibiliter affectum iniurijs, eiecit extra eccleſiam. Sedente autem eo in ecſtaſi mentis in gradibus ante fores eccleſiæ, ſubitò ei ſanctus apparuit Petrus, blandè leniterq; eum alloquitur, & vt in Gallias ad prædicationem exercendam reuerti deberet, admonuit. De qua viſione ſanctus vir Amandus hilarior redditus, accepta benedictione Apoſtoli atque patrocinijs, feliciter remeauit in Gallias. Cùm interim paucis poſt tranſactis diebus, coactus à rege ac ſacerdotibus, Epiſcopus ordinatus eſt. Acceptoque pontificatus honore, gentibus verbum euangelizare cœpit Domini, atque ſeipſum in omnibus exemplum præbere bonorum operum. Erat autem pijſſimus, atque omni bonitate repletus, vultu ſerenus, eleëmoſynis largus, ſenſu ſobrius, corpore caſtus, atque inter diuites & pauperes medius: ita vt pauperes illum quaſi pauperem adſpicerent, diuites quaſi ſuperiorem ſe exiſtimarent. Vigilijs atque orationibus deditus, ſermone cautus. Si quos etiam captiuos vel pueros tranſmarinos inueniſſet, dato precio redimebat, ſpiritaliq; eos regenerans lauacro, literis affatim imbui præcipiebat, præmiſſaq; libertate per diuerſas diſtribuebat eccleſias: Pluresq; ex his poſteà epiſcopos, vel presbyteros, ſeu honorificos abbates fuiſſe audiuimus.

S. Petrus ei apparet.

Fit Epiſcopus 18 Traiectẽſis anno 634 vt habet marginalis annotat Col. Ægidij, vel 647 vt habet Meyerus.

Hotiger. in vita Amandi, capite 42.

VI. ILLVD etiam non eſt prætermittendum, quod idem vir Dei Amandus à Roma ſecundò rediens, aſcenſa naui, peruenit ad Centumcellenſem locum. Quadam igitur nocte dum ſolus, vt illi mos erat, oraret, immundus ſpiritus vnum è famulis apprehenſa manu trahebat ad mare, volens eum ibi demergere. Sed idem puer, qui trahebatur, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Chriſte, adiuua me: Chriſte, adiuua me: Mox malignus ſpiritus eidem puero inſultando reſpondit: Qualis Chriſtus? Sed dum puer, qui trahebatur, minimè reſponderet, ait S. Amandus: Dic illi fili: Chriſtus filius Dei viui, crucifixus. Statimq; ad vocem illius inimicus, vt fumus euanuit.

Improbitas diaboli.

VII. NEC multò poſt cum quadam die per medium pelagus nauigaret, nautaſq; verbum doceret Domini, ſubitò apparuit illis miræ magnitudinis piſcis. Nautę verò, miſſo in pelagus reti, eundem piſcem ceperunt. Cumq; epularentur, mutuiſq; plauſibus exultarent, ſubitò inopinata orta tempeſtas eſt, quæ omne gaudium eorum in luctum conuertit. Cœperunt autem quicquid in naui habebant, tam quę ad cibum pertinebant, quàm reliqua ſubſidia omnia, vel etiam armamenta nauis, in pelagus proijcere, vehementerq; labori inſiſtere, vt ad terras egrederẽtur: ſed nihil omnino proficere valebant. Nauis verò quaſſata, huc illucq; à fluctibus ferebatur, cunctoſque de vita ſpem omnem abijcere cogebat. Mox igitur nautæ ad ſeruum Dei cucurrerunt Amandum, rogantes vt Dominum deprecaretur, quatenus eos per orationem ipſius de imminente liberaret periculo. Vir autem Domini Amandus blandè eos conſolatus, confidere iuſſit, & vt de Domini miſericordia fiduciam haberent, fideliter admonuit. Nautæ verò nimio feſſi labore, paſſim in naui iacebant ſopore depreſſi. Ipſe etiam ſanctus in puppi nauis reſidens, quieſcebat. Tum ei ex improuiſo ſanctus apparuit Petrus, tranſiens per puppim nauis: excitanſq; eum ac blanditer alloquens, ait: Noli timere Amande: non peribis tu, neque qui tecum ſunt. Mox verò ad verbum illius ſedata tempeſtate, tranquillitas reddita eſt magna. Et facto manè, omnes, qui in naue cum viro erant Dei, ſani atque incolumes ad terras egreſſi ſunt.

Sedata tẽpeſtas in mari.

VIII. PER idem autem tempus, cùm loca vel diœceſes ob animarum ſolicitudinem vir Domini circumiret Amand⁹, audiuit pagum eſſe quendam iuxta fluenta Scaldis fluuij, cui vocabulum eſt Gandauum. Cuius loci habitatores antiqua diaboli verſutia vſqueadeo circumquaque laqueis vehementer irretiuit, vt incolæ terræ illius, relicto Deo, arbores & ligna pro Deo colerent, atque vana idola adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terræ infœcunditatem, omnes ſacerdotes à prædicatione loci illius ſe ſubtraxerant, & nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini. Quo audito, vir ſanctus magis eorum miſeratus errorem, quàm de vitæ ſuæ periculo pertimeſcens, Aicharium epiſcopum, qui tunc Nouiomenſis vrbis cathedræ præſidebat ſacerdotali, adijt, eumque humiliter poſtulauit, vt ad regem Dagobertum quantocyus pergeret, epiſtolaſque ex iuſſu illius acciperet, vt ſi quis ſe non ſponte per baptiſmi lauacrum regenerare voluiſſet, coactus à rege, ſacro ablueretur baptiſmate. Quod ita factum eſt. Percepta namq; à rege poteſtate, & benedictione à pontifice, illuc vir Domini Amandus perrexit intrepide. Vix

Gandauenſium priſcorum ſtultitia.

Hæc & ſequentia ab Amando vſque ad tẽpus, quo reuocatus eſt a Dagoberto, geſta eſſe, memorat Baron. ad annum 632. Vide Meyerum ad annum 634.

Vir sanctus multa patitur ab incredulis

Ioan. 15.

Vix enim quis dignè enarrare sufficiet, quantas ibidem pro Christi nomine perpessus sit iniurias, & quam frequenter ab incolis loci illius cæsus sit, nec non & à mulieribus & rusticis non absque iniuria sit repulsus, verumetiam & in flumen sæpè præcipitatus. Quæ omnia vir sanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non destitit prædicare, memorans illam sancti euangelij sententiam, quæ ait: Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Comites etiam illius, qui eum fuerant germana charitate secuti, ob inediam vel sterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem solum reliquerunt. Ipse verò in prædicationis permanens officio, alimentum proprijs acquirebat manibus. Sanè captiuos innumeros redimens, sacro baptismate emundabat, & vt in operibus bonis persisterent, fideliter hortabatur.

Multos cōuertit.

Testatur idem Martyrolog. Elnonense, & Harigerus in vita S. Amandi c. 43.

IX. ILLVD etiam huic schedulæ annectendum putauimus, quod viro venerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus: qui testabatur se præsentem fuisse, quando hæc gesta res est. Aiebat namque, quod comes quidam ex genere Francorum cognomine Dotto, congregata non minima multitudine Francorum, in vrbe Tornaco, vt erat illi iniunctum, ad dirimendas resederat actiones. Tunc subitò à lictoribus ante eum præsentatus est quidam reus, quem omnis turba acclamabat dignum esse morte. Erat verò idem fur plagis iam crudeliter affectus, vehementerq; cæsus, & corpore non nisi semiuiuus. Cumque præfatus Dotto decreuisset, vt eum patibulo deberent affigere, vir Domini Amandus adueniens obnixa prece postulare cœpit, vt ei vitam concedere dignaretur. Sed vt erat sæuus, atque omni bellua crudelior, nihil apud eum Amandus obtinere potuit. Tandemque à ministris vel apparitoribus idem fur affixus patibulo est, atque extremum exhalauit spiritum. Dotto igitur domum reuersus est, populi constipatus caterua. Sanctus verò vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemq; iam mortuum inuenit. Depositumque de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare consueuerat, deferri fecit, fratribusq; è cellula egressis, ipse super membra defuncti, orationi tamdiu incubuit, lachrymis ad Dominum profusis ac precibus, donec iubente Deo anima in corpus redijt, atque cum viro Dei loqui cœpit. Adueniente itaque matutinali tempore, conuocatis fratribus, aquam iussit afferri. Suspicantibus autem illis, quod corpus ad sepeliendum, sicut mos est, vellet abluere, subitò cellulam ingressi, viderunt eundem hominem, quem mortuum reliquerant, sanum cum viro Dei sedentem, atque incolumem colloquentem: Mirariq; vehementer cœperunt, quod viuum videbant, quem paulò antè mortuum reliquerant. Tunc igitur sanctus vir Domini Amandus assistentes cunctos vehementissimè obtestari cœpit, vt ne cuiquam vnquam proderent hoc, quod per eum Dominus operari dignatus est: asserens, non suæ hoc esse ascribendum virtuti, sed misericordiæ Domini, qui in se sperantibus vbique dignatur adesse. Loto itaque omni corpore atque cicatricibus, carnem carni restituit, ita vt de plagis, quas ante pertulerat, in eius corpore nullum indicium appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus restituit incolumem.

Excitat vita functum furem.

Vult id celari.

Multi hoc miraculo inuitantur ad fidem.

Monasteria exstruit, quæ autē extruxerit, vide Bar. ad annum 661.

X. AT vbi hoc miraculum longè lateque diuulgatum est, statim incolæ regionis illius cursu celeri ad eum cucurrerunt, & vt eos faceret Christianos, humiliter postulabant. Fana etiam, quæ ante adorare consueuerant, proprijs destruentes manibus, ad virum Dei omnes vnanimiter peruenerunt. Nam vbi fana destruebantur, vir Domini Amandus iam ex munificentia regis, quàm ex collatione religiosorum virorum, religiosarumque fœminarum, statim monasteria aut ecclesias construebat: vbique sacro pabulo populum reficiens, omnium corda mandatis cœlestibus illuminabat.

Prædicat Sclauis.

XI. CVM iam vir sanctus videret prædicatione sua quosdam ad Deum cōuerti, ex hoc maiori æstuabat desiderio, quatenus adhuc alij conuerterentur. Audiuit denique, quod Sclaui nimio errore decepti, à diaboli laqueis tenerentur oppressi. Illeque martyrij palmam se assequi posse confidens, transfretato Danubio, eadem circumiens loca, libera voce euangelium Christi gentibus prædicabat. Paucis verò ex eis in Christo regeneratis, videns etiam sibi non satis accrescere fructum, & martyrium, quod semper quærebat, nondum se adepturum, ad proprias iterum reuersus est oues, curamque gerens earum, ad cœlestia regna prædicando perduxit.

a Aimoin. lib. 4 cap. 19 refert Dagobertum repudiata legitima vxore, Nantildem quandam puellam sanctimonialem superinduxisse.

b De expulsione sancti Amandi à Dagoberto rege facta, vide Suriū in vita S. Rictrudis ad 12 Maij, & vitam B. Sigeberti Regis, c. 13. 1 Febr.

c S. Amand. requiritur, q baptizet Sigebertū, anno octauo regni Dagoberti, qui est 633. ab eo, quo cū patre regnauit, ad quē hanc historiam refert Sigebertus in Chron. annus vero 639. ab eo, quo solus regnare cœpit, ad quem eam Baron. d Is Dado etiam Audoenus dicitur, & fuit Episcop Rothomagensis, vt habet Sigebert cap 18 de viris illust. e Infans regis dierum 40 respondet, Amen. Vide Surium loco memorato, & 1. Feb. in vita B. Sigeberti. Aimoin. lib. 4 cap. 20.

XII. INTEREA rex[a] Dagobertus amori mulierum plusquam oportebat deditus, omnique spurcitia libidinis inflammatus, sobolem minimè videbatur habere: sed tamen ad Domini confugit auxilium, deprecabaturque sedulo, vt ei filium dare dignaretur, qui post eum regni sui gubernaret sceptra. Quod ita dante Deo factum est. Cumque sibi nunciatum fuisset, quod ei Dominus filium dare dignatus esset, magno mox repletus gaudio, cogitare cœpit, cui ipsum puerum traderet, qui eum sacro baptismate regenerare deberet. Statimque accersitis ministris, vt sanctum perquirerent[b] Amandum, sagaci intentione præcepit. Nam dudum ipse pontifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus ex sacerdotibus facere ausus est, ipsum redargueret regem, iubente eo iam furore percito, non absque iniuria de regno eius fuerat expulsus. Ille verò remotiora perquirens loca, verbum Dei gentibus prædicabat. Cumque à ministris tandem fuisset repertus,[c] & vt ad regem ire deberet, admonitus, memorans illud Apostoli præceptum, Potestatibus sublimioribus se subdi debere: tandem peruenit ad regem, qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco est, morabatur. Visoque rex beatissimo Amando, magno repletus est gaudio: prostratusque pedibus beati viri, deprecabatur vt tanto sceleri, quod in eum perpetrauerat, veniam largiri dignaretur. Sed ille, vt erat mitissimus, atque supra modum patiens, citiùs eum eleuauit à terra, facinusq; in se perpetratum clementissimè indulsit. Tunc rex ad sanctum ait Amādum: Pœnitet me valdè, quod stultè aduersum te egerim. Precor igitur, ne memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui, atq; preci meæ, qua summoperè postulo, ne dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis præcedētibus meritis: precorque, vt eum sacro digneris abluere baptismate, atque in filium tibi spiritalem suscipere. Quod vir Domini vehementer renuens, scilicet sciens esse scriptum, militantē Deo non oportere implicari secularibus negocijs, & quietum atque remotum, palatia non debere frequentare regia, è conspectu regis abscessit. Statim igitur rex misit ad eum virum illustrem[d] Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in palatio regis sub seculari degebāt habitu, quos tamen posteà egregios sacerdotes, atque præclaros in meritis, signis quoque atque virtutibus fuisse, plurimis compertum est. Hi verò humiliter virum Dei petierunt, vt precibus regis daret assensum, atq; filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte, & vt eum enutrire, atque lege imbuere diuina, quantocyùs assentiret, dicentes quod si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem liberiùs in regno ipsius vel vbicunque eligeret, haberet licentiam prædicandi, seu nationes complures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem rex, quòd preces suas sanctus non renueret Amandus, statim ipsum puerum afferri præcepit, qui dicebatur non plus à natiuitate habere, quàm dies circiter quadraginta. Accepit igitur vir sanctus in manibus puerum, & benedicens eum, catechumenum fecit. Cumque finita oratione,[e] nemo ex circumstante multitudine respondisset; Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimq; eum regenerans sacro baptismate, impositoque nomine Sigeberto, regem atque omnem eius exercitum tunc sanctus Amandus magno repleuit gaudio.

2. Tim. 2.

Traditur S. Amādo se-

XIII. HIS ita gestis, adueniente obitus sui die, Traiectensium episcopus feliciter migrauit ad Christum. Rex igitur

haius

huius viri venerabilis comperiens obitum sanctum accersiri fecit Amandum. Congregataque multitudine sacerdotum, populique turba non modica, ad regendam Traiectensium ecclesiam eum proposuit. Illo verò renuente, atque se indignum vociferante, omnes vna voce clamabant, dignum eum esse sacerdotio, atq; ob animarum solicitudinem magis, quàm pecuniæ quæstum debere suscipere. Coactus igitur à rege ac sacerdotibus, pontificalem suscepit cathedram. Sicque per triennium ferè vicos, vel castra circumiens, verbum Domini constanter omnibus prædicauit. Multi etiam, quod dictu nefas est, sacerdotes atque Leuitæ, prædicationem illius respuentes, audire contempserunt. At ille secundum euangelij præceptum, puluerem de pedibus in testimonium excutiens, ad alia properabat loca. Igitur tandem reperiens insulam, cui vocabulum est Chanelaus, iuxta Scaldim fluuium, aliquantis diebus cum fratribus spiritalibus ibidem Christo militare studuit. Sed verbi Dei contemptores per biennium ferè ingens attriuit plaga, ita vt euersæ domus & agri in solitudinem essent redacti: necnon etiam vici vel castra destruerentur, nullusq; penè in his regionibus remaneret, qui virum Dei contempserant prædicantem.

des Traiectensis.

Matth. 10.

Harigerus in vita S. Amandi c. 45.

Vltio in contemptores sermonum eius.

XIV. Nec multò post cùm à fratribus, quos ob animarum curam per diuersa reliquerat loca, rogaretur: vt eos præsentia sua visitaret, & vt verbi sacri pabulo reficere dignaretur: tandem prece accepta peruenit ad eos, audiuitque ab eis, gentem, quam Vacceiam appellauit antiquitas, quæ nunc vulgò nuncupatur Vasconia, nimio errore deceptam, ita vt augurijs vel omni errori dedita, idola etiam pro Deo coleret. Quæ gens circa Pyrenæos saltus per aspera atque inaccessibilia diffusa erat loca, fretaque agilitate pugnandi, frequenter fines occupabat Francorum. Vir autem Domini Amandus eorum miseratus errorem, enixè elaborare cœpit, vt eos à diaboli reuocaret seruitio. Dum autem eis verbum prædicaret, diuinum atque euangelium annunciaret salutis, vnus è ministris assurgens, leuis ac lubricus, nec non & superbus, atque etiam apta mouendo risui effutiens verba, quem vulgus mimilogum vocat, seruo Christi detrahere cœpit, euangeliumque quod prædicabat, pro nihilo ducere. Sed eadem mox hora arreptus à dæmone miser, proprijs se cœpit manibus laniare atque coactus publicè confiteri, quod ob iniuriam, quam Dei irrogauerat seruo, hæc perpeti mereretur. Sicque in ipso constitutus tormento, spiritum exhalauit extremum.

Vasconibus prædicat verbum Dei.

XV. Illis autem adhuc in eorum cæcitate permanentibus, dum vir sanctus ad alia demigraret loca, peruenit ad ciuitatem quandam. Vbi cùm ab episcopo ciuitatis illius honorificè fuisset susceptus, & ei hospitalitatis more episcopus aquam in manibus funderet, secretiùs præcepit ministro, vt eandem aquam, in qua vir Dei manus abluerat diligenter in sacrario deportaret custodiendam. Quod ità factum est. Præfatus nanque ciuitatis antistes satis benè fidebat, quod eadem viri Dei benedictio salutem fidelibus restituere posset. Eodem quoque tempore homo quidam cæcus sedebat ante fores templi mendicans, qui multo iam tempore corporalem amiserat visum. Ad quem ciuitatis episcopus ait: O homo, si habes fidem, ablue oculos tuos ex aqua, in qua vir Dei Amandus abluit manus. Confido enim, quod per ipsius sanctitatem, pristinam consequaris salutem. Cumque idem cæcus oculos eadem aqua abluisset, statim iubente Deo pristinum recepit visum, ita vt omnia clarè videret.

Harig ibid.

Cæcus videt ablutus a[qua] qua Am[an]dus suas [la]uerat m[anus].

XVI. His ità peractis, idem vir Domini Amandus in fines remeauit Francorum, elegitque sibi locum prædicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diuersas prouincias multas pro nomine Christi perpessi fuerant passiones, ædificauit cœnobium. Atque ex eisdem fratribus plures posteà abbates seu honorificos vidimus viros. Eodem ferè tempore vir sanctus Domini Amandus Childericum adiit regem, eumque humiliter postulauit, quatenus ei aliquod municipium ad construendum monasterium, non ambitionis gratia, sed ob animarum salutem, largiri dignaretur. Deditque præfatus rex ei locum, nuncupatum Nanto. In quo vir Domini sagaci intentione cœpit ædificare cœnobium. Mummolus autem quidam, Ozidinsis vrbis antistes, valdè ferebat molestè, quod idem vir Domini eundem locum impetrauerat à rege: inuidiæque facibus accensus, eundem virum Domini extinguere conabatur. Missisque agilibus viris, iussit vt eundem virum Dei à loco ipso contemptibiliter iniurijs affectum eijcerent, aut certè in eodem punirent loco. Venientesque ad eum ministri, simulato dolo dixerunt, quod ei locum aptum ad construendum monasterium ostendere deberent: tantummodò cum illis illuc properare deberet. Sed eorum fallacia, reuelante Deo, latere non potuit. Cumque eum ad prædictum locum ducere simularent, non erat inscius vir Domini Amandus, quo in loco eum interimere disponerent. Tandem igitur peruenerunt ad supercilium montis, vt eum ibi capite truncarent. Vir tamen Domini suis hoc antè indicare noluit, quia ad martyrium libentissimè properabat. Sed subitò orta tempestate pluuiæ grandinisque, omnem illius montis locum tenebrosæ obtexerunt nubes, ità vt apparitores, qui ad interficiendum eum fuerant missi, amisso lumine, nihil penitùs viderent. Spemque vitæ iam nullam habentes, prostrari pedibus sancti viri, veniam postulabant, & vt eos viuos abire sineret, humiliter deprecabantur. Tunc vir Domini ad consueta recurrit præsidia, scilicet ad orationum auxilia, profusisque vberrime lachrymis, tam diu orationi incubuit, donec reddita serenitate, lumine etiam apparitores recepto, non absque metu vel stupore ad propria reuerterentur. Talique perculsis timore ministris, vir Domini mortem incolumis euasit.

Harig c. 40.

Cœnobi[um] æ[di]ficat.

Propter ad interitum, ipsi necem sed diuinitus seruatur.

XVII. Nec illud quoque prætereundum putaui, quod presbytero quodam, nomine Erchengisilo, venerabili atque fideli viro narrante didici. Quadam die, dum vir Domini Amandus in pago Beluacensi verbum Domini prædicaret, peruenit ad quendam locum, cui vocabulum est Rossiunto, secus Axonam fluuium. Eratq; ibi mulier quædam cæca, quæ longo iam tempore amisso lumine, nihil præter tenebras nouerat. Ingressus autem vir Dei domum illius, cœpit percontari ab ea, qualiter ei hæc cæcitas euenisset. Respondit q; illa, quod non ob causam aliam ei ipsa cæcitas accidisset, nisi quod auguria vel idola semper coluerat, insuper ostendit ei locum, in quo prædictum idolum adorare consueuerat, scilicet arborem, quæ erat dæmoni dedicata. Ad quam vir Domini ait: Non miror, si pro hac stultitia cæca facta sis: sed admiror clementiam Domini, qui te tam diù expectando sustentat, vt eùm factorem & redemptorem tuum adorare debeas, adores dæmones & idola muta, quæ nec tibi, nec sibi possunt prodesse. Nunc igitur accipe securim, & hanc nefandam arborem quantocyus succidere festina, per quam lumen amisisti corporis, & animæ perdidisti salutem. Confido enim quod si firmiter credideris, lumen pristinum à Domino consequi possis. Deducta autem puellæ suæ manibus, ad arborem citiùs peruenit, atque eam excidere conabatur. Tum vir Domini Amandus eam ad se aduocans, signumque crucis super oculos eius imprimens, inuocato Christi nomine, pristinæ reddidit sanitati. Instructaq; qualiter se agere deberet, omnibus diebus vitæ suæ castè atque sobriè se exhibuit, & correctiorem vitam deinceps gerens, mores commutauit in melius.

Harig. ibid.

Signo crucis cæco oculos aperit.

XIIX. Hoc quoque, quod ad cumulum laudis eius Dominus ostendere dignatus est, non videtur silentio tegendum. Quodam namque tempore cùm cuidam monacho, videlicet Præposito monasterij sui, Chrodobaldo nomine, per quendam missum iussisset, vt vehicula ad vinum in vsus fratrum monasterio deferendum præparare deberet, dicitur is inobediens extitisse. Sed eum nocte eadem vltio diuina subsecuta est. Nam eo iret agente, vt ad virum Dei pergeret excusationis causa, quod vehicula minimè haberet, ita dicitur omni corporis compage paralysi dissolutus, vt nec manum quidem vel pedem posset mouere. Omniq; iam carne velut mortua in solo pectore vitalis anhelabat spiritus. Tenuique flatu confiteri, vt valebat, nitebatur, quod ob inobedientiam & contumaciam hæc perpeti merebatur. Igitur præfatum monachum fratres mittentes in naui ad monasterium, cui vocabulum Maiores indiderunt Elnonem, ad virum Dei adduxerunt Amandum. Cumq; iam vesperascente die, finitis Missarum seu vespertinarum solenniis, vir Domini

Pœna inobedientiæ. Harig. ibid.

mini ad reficiendum iuxta morem esset, subito ei nunciatum est, qualiter idem monachus ægrotaret. Leniterque, vt aiunt, subridens, dixisse fertur: Adhuc maiora sustinebit pericula, quia valde iactantiæ atque inobedientiæ deditus erat. Sed tamen presbyterum quendam, fidelem virum, ad se vocari præcepit, eidemque monacho calicem vini & fragmen panis per eundem transmisit presbyterum, eique mandauit, dicens: Vade, & dic monacho illi, vt sumat partem panis istius & vini, & cras, iubente Deo, cum ad eum visitandum perrexero, obuiam mihi procedat, & in lectulo

Sanat paralyticum.

iacere non patiatur. Quod ita factum est. Accepta itaque idem monachus patris benedictione, ita totius corporis recepit sanitatem, ac si nullam vnquam pertulisset læsionem. Adueniente igitur sancto viro, obuiam ei processit, atque cum eo loqui cœpit. Miratiq; sunt fratres vehementer, quod viuum & incolumem videbant, quem mortuum ferè suspicabantur. Vir autem Domini Amandus indulta fratri venia, vt mores deinceps in melius commutaret, admonuit, atque eum sanum ad monasterium direxit. XIX.

Alia quidem sunt multa, quæ per eum Dominus operari dignatus est, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantum ad nostras, fidelibus narrantibus viris, perlatum est aures, si omnia cupiam persequi, dies, vt opinor, ante, quam sermo, deficiet. Nam quas per eum Dominus virtutes non edidit, cum & mortuis vitam, cæcis visum, paralyticis gressum, leprosis munditiam, surdis auditum, à dæmonibus oppressis restituit sanitatem? XX.

Moritur anno 661. ætatis 90. vt habet Sigeb. in Chron. & in Elnone monasterio Hanoniæ sepelitur. Vide Bar. ad memoratum annum. Harigerus Molanus & Meyerus habent, eum anno 663. obijsse.

Igitur sanctissimus Domini Amandus, cursu fideliter peracto, repletus omnium bonorum operum fructu, adueniente sanctissimi obitus die, feliciter migrauit ad Christum. Sepultusque est cum magnifico honore in loco, cui vocabulum est Elnone. In quo loco multa fiunt orationibus eius beneficia, & laudatur ibi ab omnibus nomen Domini Iesu Christi: cui est cum æterno patre & spiritu sancto virtus & honor, gloria & imperium, laus & potestas per infinita seculorum secula, Amen.

Visio S. Aldegũdis virginis de S. Amãdi gloria & beatitudine.

Eodem tempore beata Aldegundis, in timore sancto ab ipsis infantiæ annis Domino seruiens virgo, & corpore angelicam in terris vitam peragere studens, inter reliquas visiones, sibi frequentius à supernis ostensas, dum nocte Dominica vigilijs & hymnis in ecclesia Malbodiensis cœnobij ante altare sanctæ Mariæ incubaret, in ipsa, qua beatus transijt, hora in ecstasi mentis eleuata, & ab angelo per amœna iucundæ habitationis loca deducta, vidit virum senem, cygneo capite reuerendum sacerdotalibus & præclaris indutum vestibus, baculum manu tenentem, ad superna quasi transire, turbamque copiosam albatorum ante & post eum iter habere. Cumque quis esset requisita, nescire se diceret, ab angelo sancto ita ei responsum est: Vir, inquit, Dei Amandus migrauit à seculo: & quia sacerdos in vita extitit dignus, seque ipsum bonæ voluntatis obsequio atque sanctarum virtutum exercitio diuinæ maiestati sacrificauit, tam gloriosus nunc ad gaudia sui Domini pertransijt. Turba autem, quam vides, albatorum, hi sunt, qui per instantiam prædicationis ipsius ad exemplum tanti magistri feliciter informati, digni Deo & sanctorum claritati iudicantur asscribi in cælestibus. Quibus pro eo, quod pastor extitit idoneus, in regno sanctorum & terra viuentium super eos princeps in æternum apparebit modis omnibus gratiosus. XXI.

Hac itaque visione diuinitus ita manifestata, corpus sacrosanctum beati Amandi in cœnobio, quod idem sanctus ædificauerat, atque Elnonis vocabulum indiderat, debito fidelium honore sepultum est: non tamen in ipsa, qua nunc requiescit, basilica, sed in altera, quæ adhuc superest, principis Apostolorum Petri nomine dedicata. Quæ quoniam pro sui paruitate tanti præsulis tumulo visa fuit incongrua, atque etiam secundo sexui propter monachorum habitacula inaccessa, frequenti religiosorum virorum conuentui visum est, aliam magnitudine præstantem debere ædificari, quæ & vtrique sexui, ac confluenti illo sufficeret multitudini populari. Ad quam venerãdus Christi confessor qui tunc supererat, Eligius corpusculum sancti patris sextodecimo post transitum anno, integrum & omnimodis incorruptum, septimo Calend. Nouembris transtulit, & vt tunc moris erat, altius telluri commendauit. XXII.

Basilica iã olim fœminis inaccessa.

Corpus S. Amãdi post annos 16. incorruptum.

Qvod ibi vsque ad annum sui obitus centesimum quinquagesimum in imis terræ visceribus occultatum, longo temporis spatio iacuit: sed anno incarnationis Domini octingentesimonono sarcophagum, in quo quieuerat, Lotharius, sacri templi ædituus, eleuari faciens, reperit insperatum magni gaudij thesaurum, inuiolati videlicet corporis prodigium. Qui stupefactus, vt par erat, tam inopinata visione miraculi, omnipotentem Deum debitis laudibus benedixit, tantorumq; donorum largitori gratias egit. Congaudens etiam tanti inuentione thesauri, non modico cœpit solicitudinis angore cruciari, multa animo voluens, quid ex ipso ad commemorationem sequentium pro munere deberet auferri. Vbi verò fluctuantium animum ancora consilij stabiliuit, casulam, qua erat indutus, à sacratissimo eius collo abstulir, eundemque in latus vtrunque versans, cannas arundineum fluuiales, quæ sub ipso olim positæ fuerant propter humorem aquatilem, subduxit. Idque suis desiderijs minus esse perpendens, nisi etiam ex corpore aliquam tolleret inuiolatorum portionem membrorum, vertit audaces, vt ita dicam, ad cadauer venerabile manus, vnguesq; spiritualis vituli, cornua producentis & vngulas, secuit, quę post obitum illius cõtra naturam ita excreuerant, vt etiam tunicas manuum cremento suo penetrarẽt. Nec non & barbam pontificis nostri Aaronis, post sepulturam ipsius crescentem totondit. XXIII.

En post 100 annos corpus inuiolatum.

Nota stupẽdũ in defuncto corpore miraculum.

Hæc verò omnia sibi summo deuotionis obsequio recondens, nec sibi tamen suisq; desiderijs sufficere credens, ad os sacratissimum, per quod diuinæ pietati crebræ orationum preces fuerant fusæ, ac varijs populis frequentes prædicationes directæ, ausus est manũ mittere, atque si aliquem de dentibus illius posset eximere, studuit pertentare. Sed & cùm hoc pro eorundẽ firmitate nequiret perficere, fabrili instrumento, tenaci videlicet vsus forcipe, de gingiuis pulcherrimi oris duos dentes eduxit, rubicundo ebore, vt credi decet, at antiquo saphiro preciosiores. Mirum dictu, fidelem quærens auditorem, quod contra naturam est mortui cadaueris, de dentibus eductis stillæ fluxerunt cruoris. Huiusque monimenti vsque in diem hodiernum testimonium acerra præbet eburnea, adhuc eodem, quo infusa fuerat, sanguine, cùm ibi seruandi mitterentur, mirabile dictu, cruentata. XXIV.

Dentes cruenti in corpore exanimi.

Facta est igitur eleuatio ista venerabilis 12. Calen. Octobris: signis etiam in ea per supernam virtutem patefactis, fideli populo est constituta ferialis. Sanè sanctorum memoria, qui per beatum Amandum Domino famulari elegerunt, superiùs generaliter prælibata: restat nunc quorundam nomina ad laudem præcipui doctoris intimare, vt eorum, si quis gesta legere voluerit, ex illorum virtutibus tanti patris & idoneæ legionis signiferi merita quodammodò

Catalogus aliquot sanctorum S. Amandi discipulorũ.

pensare præualeat. Cuius tam beatæ cateruæ pars quædam & honorabilis extitit Andreas sanctus, ab ipso pontifice in monasterio Elnonensi constitutus abbas. Lonatus etiam, in Marcianis cœnobio delegatus: sanctusque Florebertus cum egregio viro Iohanne: vnus post alterum congregationi, quæ Blandinium appellatur, præpositi. nec non Leuita præcipuus, quem idem vir sanctus per reuelationem detotondit, beatus videlicet confessor Maurontus, vna cum iusto & magnifico viro Humberto, qui angelo reuelante, tam sibi quam beato Amando coronam in cælis præparatam cognouit, atque ad indicium rei certæ, eodem angelo imprimente, signum crucis in vertice, osse crucis in modum implicato, visibiliter vsque ad mortem deportauit. XXV.

S. Gertrudis discipu-

Non elongatur à cœtu isto beatorum Gertrudis, virgo sancta, ab ipso fidei initijs insignita, & sacro velamine cõsecrata: quæ fideliter vsque ad obitum mandatis cælestibus obtemperans, & in vita, & post exitum multis se miraculis XXVI.

manife-

manifestauit. Iuxta seculi etiam dignitatem nobilis Allouinus, qui sanctus Bauo est omnium vocibus appellatus, ex paganorum ritu ad Dei cultum per Pontificem præ[dic]tum conuersus, & in via præceptorum eius salubriter introductus, per diuinæ inspirationis gratiam in tantum celsi[t]udinis apicem conscendere meruit, vt etiam mortuum ab inferni faucibus reuocaret, & palam omnibus vitæ reconsignatum exhiberet. Cuius reliquijs felicibus in eadem, qua venerantur, ecclesia sanctus Landoaldus archipresbyter sancti Amandi, hoc est, curam pastoralem vice ipsius agens in episcopio Traiectensi, sanctusq; Amantius, post multum obitus sui tempus tandem reuelante Deo manifestati, atq; illuc vsque perlati, modo in pace quietis consociati, beneficia populis fidelibus impendunt assidui. Quod ita cunctis in hac regione cognitum scimus, vt ad præsens scribi necesse non sit: cùm ibi visum cæci, claudi quoque gressum, debiles etiam & multi varijs infirmitatibus detenti, nostris temporibus saluti congruæ sint restituti.

A S. Amandi, S. Bauo per S. Amandū conuersus ad fidem. S. Landoaldus. S. Amantius.

XXVII. Svnt verò complures & alij, quos studio breuitatis intermittere horum sanctorum specialis quodammodò refulgens apud homines gratia suasit: qui & ipsi inuenti sunt in fide & respectione Domini nostri Iesu Christi multipliciter gratiosi. Ecce quàm bonum, & quam iucundum, ait Psalmista, habitare fratres in vnum. In vnum enim habitant, qui vnum mente simplici adorando Deum, vnius felicitatis, hoc est, æternæ beatitudinis gaudia simul adipisci meruerunt. Laudemus ergò viros gloriosos, quibus multam gloriam fecit Dominus magnificentia sua. Hi sunt enim viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt, corporaque eorum in pace sepulta sunt, & nomen eorum viuet in generationem & generationem. Vt igitur nos, vltimo adhuc positi gradu, de virtute in virtutem sanctos Dei ascendentes aliquatenus imitari, eorumque lætitiæ in parte mereamur fieri participes, amabilis Deo & hominibus Amandus confessor magnus & Pontifex egregius, simulque sancta multitudo discipulorum ipsius, orationibus assiduis nos ad bona virtutum eleuent, & quod prauum est, diluere pie dignentur, meritisque sanctis in numero fidelium Christi consocient: vt in æternum nomen ipsius benedicatur in nobis, nosq; eius populus fieri valeamus, per infinita secula seculorum, Amen.

Psal. 132. Eccl. 44. Petit suffragia & intercessiones S. Amādi, & c.

Plura de S. Amando inuenies in vita S. Landoaldi 19. Martij, vbi de accessu eius ad Rom. Pont. Martinum & alijs: In vita S. Bauonis, 1. Octob. In actis S. Gisleni 9. Octobr. vbi de obitu eius & visione S. Aldegundæ ostensa. De eo etiam Trithemius de viris illustr. Ord. S. Benedicti lib. 3. cap. 4 & lib. 4. cap. 135. Baron. Annalium tom. 8 passim, vbi & S. Martini Papæ ad S. Amandum Epistolam inuenies, quæ & 2. Conciliorum tomo continetur. Gesta Pontif. Tungrens. in vita S. Amandi, &c.

VITA S. GVARINI EPISCOPI PRÆNESTINI ET CARDINALIS, CANONICI REGVLARIS OLIM IN CANONICA S.

Crucis Mortarien. descripta ex Libro, qui dicitur Regula sanctissimi Patris Augustini, &c. per venerabilem Dei præconem Augustinum Ticinensem Canonicum regularem elucidata. Habetur in monasterio Canonicorum regularium Bononiæ.

An. 1110.

I. Beatvs Guarinus, Christi confessor, genere præclarus, Bononiæ oriundus, ad huius mundi caliginem illustrandam velut splendidissimum sidus emicuit. * Ex suæ prosapiæ stirpe fuit quidā septimus Episcopus, qui doctrina & religione miraculorū patrator, catholicam illustrauit Ecclesiam. Cùm autem Hierusalem proficisci decreuisset, vt inde apud Ægyptum eremiticam duceret vitam: & Romæ parumper esset immoratus, ab Apostolico detentus, in Reatina ecclesia Episcopus ordinatur. Vbi verò paruo tempore admirandæ religionis vitam duxit, iterum in priori perseuerans proposito, in Ægypti partibus eremitica austeritate in vasta & optata solitudine positus est. Præclarus itaque vir Guarinus parentum diligentia ab ineunte ætate nutritus, & moribus educatus, non lasciuijs, sicut assolet puerorum ætas, sed sacris literis intentus, sicut assiduè, ita strenue quoque ieiunijs, orationibus ac diuinæ contemplationi inhærebat.

6. Febr. * Hæc in exemplari, quod vnicū habui, obscura sunt valdè, eaq; nonnihil illustrare conatus sum, haud scio, q̄ benè, sed bona tamē fide.

II. Itaqve in dies excrescens nouella plantatio, cælesti irrigata doctrina, sub sancti Spiritus disciplina ad religionis & vitæ Canonicæ perfectionem tendens, informis adhuc & tenera ætas formabatur. Spiritus namque pietatis deuoti mentem pueri subarauit, & in cordis eius tabula timoris Dei pariter & amoris rudimenta depingens, ad humilitatis & obedientiæ culmen mentis eius aciem instruxit, & diuinæ gratiæ concessum sibi talentum, bonorum operum meritis continuè augere promeruit. Factus deinde iuuenis B. Guarinus, inuitis consanguineis, qui de ipso posteritatem peroptabant, totis visceribus Christi vestigia complectens, maiori in Ecclesia Bononiensi clericus honorificè fuit ordinatus.

III. Vervm cùm ingenuæ indolis & probatæ virtutis iuuenis socios mollibus vestitos cerneret, non quæ Iesu Christi erant, sed propria quæque sequentes, ipse pauper spiritu cœpit arctiùs se diuinis mancipare obsequijs, & puro ac sincero Dei famulatu, despectis calcatisque terrenis illecebris, forti animo cælestia quærens, ad amabilem diuini amoris perfectionem venire satagebat. Vtque omnipotenti Deo ad huiuscemodi confirmandum propositum preces assiduas ardentesque effunderet, solitaria loca frequentabat, tantoque sublimius transeuntis mundi gloriam despexit, quantum in culmine mentis agnouit nil esse in Dei amore, quod possit auferri.

IV. His igitur sanctissimis instructus studijs, ad Canonicam S. Crucis de Mortaria aduolans, ibiq; secundùm D. Augustini Regulam Canonicorum habitum ingenti desiderio indutus, breui tempore perfectionis culmen attingere meruit. Virtutum siquidem studijs annis plurimis intentus, ad vlteriora progressus est: elegitque optimam partem cum Maria, & sedens in speluncę ostio, diuinis suspensus desiderijs ad æterna, sibilum sensit auræ tenuis suo cordi sine sono insonantem. Ad solatium peregrinationis, & ad ærumnas temporalis exilij demulcendas, accuratissimè fodit scripturarum puteos, in quibus viuam aquam indesinenter hauriret: & nocte mortalitatis huius tres ab amico panes exegit: quò sic refectionis aqua potatus, & panis soliditate cibatus, ad montem denique Dei Oreb, sicut viriliter, ita feliciter diuinæ contemplationis secreta penetraret.

Mortaria, loc⁹ est inter Papiam Nouariam, & sic dictus ꝑpter eos, qui cæsi sūt in prælio, quod commisit Carolus Magnus cū Desiderio rege Lōgobardorum.

V. Destinatvs autem ad S. Figdiani ecclesiam, in ea à Concanonicis perbenignè & reuerenter excipitur. Erat enim inter fratres humilitate & obsequenti famulatu vti minister, doctor verbo, magister exemplo. Mortem sibi quasi quotidiè imminentem intentus meditabatur: quæ quidem * meditatio est peccatorum omnium peremptoria, iuxta quod scriptum est: In omnibus operibus tuis meditare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Vbi enim non est timor mortis, ibi dissolutio vitæ: vbi verò dissolutio vitæ, ibi peccatorum abundantia. Vbi denique peccatorum abūdantia, ibi & perditio animæ. Timor enim semper emendat, tollit securitatem, parit solicitudinem, fugat torporem, animum excitat, superbiam deijcit, humilitatem nutrit, charitatem auget, & virtutes multiplicat. Timens Deum, abdicat peccata in verbo, facto, cogitatione, & in omnibus motibus suis: peccatorum occasiones euitans, se, corpus totamq; animæ suæ vitam à malo custodire studet illæsa.

Eccl. 7. * Meditatio mortis qd conferat.

VI. Hæc S. Guarinus assiduè mente reuoluens, ad Dei seruitutem se præparabat, & contra carnis concupiscentias indesinenter pugnabat. Postremò sanctæ obedientiæ iugo spontè & humiliter colla subijciens, cęlesti Domino in san-

ditate & Iustitia seruire studebat. Contigit autem, cum post paucos annos ad Canonicam Mortariensem reuerteretur, ibique aliquandiù moratus, comperta iamdiu ante eius fama, in dies coram Deo & hominibus clarissimis polleret virtutibus, vt nutu diuino Papiensis ecclesia proprio priuaretur Pontifice: sicque, inspirante Deo, communi omnium voto, tam Clerus, quam populus vniuersus beatum Guarinum Episcopum elegerunt. Cumque factus esset Cleri & populi concursus, vt eum leuantes manifestarent electionem, cœpit beatus Guarinus totis reluctari viribus, dicens indignum esse, eum fieri Episcopum, qui prius non fuerit doctrina & virtutum moribus probatus.

S. Guarinus recusat episcopatum Papiensem.

CVMQVE nulla ratione acquiescere vellet, cuiusdã Archidiaconi occasione præstita, qui ad eum anhelabat Episcopatum, deceptis custodibus, vir sanctus, qui ante fuerat in arcto loco detentus, per fenestram dimittitur: sicq; tandiu latuit, donec alter ibi consecratus fuit Episcopus. Atque ita denique beatus Guarinus suo potitus desiderio, ad fratres suos concanonicos rediens, veluti simplex animal inter eos conuersabatur: Domini namque Iesu Christi beatus Guarinus fidelis imitator factus, qui cum eum turbæ facere regem voluissent, noluit: etiam ipse per hoc imitationis exemplum præbuit, ne sub prælationis occasione, elationis tumore mentis eius cymba periclitaretur. VII.

Ioan 6.

POST aliquantulum vero temporis, felicis memoriæ Papa Lucius secundus, natione Bononiensis, fama eius crescente, quãta potuit instantia egit, vt beatus Guarinus ad se veniret. Dei veri amicus in humilitatis custodia persistens, pie renuit Pontificis instantiam, asserens supra meritum suum esse, quod ab illo petebat: & qui in monasterio quadraginta annos egerat, reuerti ad temporalem solicitudinem timebat. Victus tandem Pontificis instantia, & Prælati sui hortatu, Romam profectus in Prænestinum Episcopum est consecratus. Cumq; equitatum preciosum, aliosque episcopales apparatus à Pontifice dono recepisset, mox venditis omnibus, pauperibus precium erogauit. Fit interea exultatio & plausus generalis in populo, Christi fauor & gloria tollitur in immensum, & sancti Guarini nomen summis in vrbe preconijs celebratur. Clerum insuper & populum salubri reficiebat pabulo, pauperibus alimenta & indumenta proprijs manibus erogabat. Conuersabatur autem in loco apud ecclesiam Prænestinam, ieiunijs & orationibus plene vacans, & cæteris omnino studijs pietatis insistens, Euangelicus negociator vitæ perpetuæ margaritam preciosis opibus præponebat. VIII.

Consecratur Episcopus Prænestinus, à Lucio 2. Pōtifice, cui⁹ erat consanguineus anno 1144. in quatuor tēporib⁹ Aduētus Domini vt habet Alfons. Ciacognius in vitis Rom. Pontific. & Sigon. de Episc. Bonon.

DENIQVE iam senectute grauatus, cupiens dissolui & esse cum Christo, depositionem quoque sui tabernaculi præuidens, vniuersum ad se clerum conuocauit. Quanquam autem semper ei fuerit temporalis vita fastidio, tunc tamen ardentiori mentis incessu ad Christi pulchritudinem contemplandam rapiebatur. Tandem post salubria monita voluit eum Deus iter vniuersæ carnis ingredi communi mortalium lege. Sequenti namq; nocte totus aër immenso refulsit lumine: tanta postremo emicuit claritas, vt sereno aëre iubar solis appareret. Appropinquante vero solis aurora, sanctus Guarinus cum claritate carnis vinculis expeditus, ad vitam, quæ fine claudi non potest, cum gaudio migrauit sexto Februarij die. Tunc Christi confessor omnibus charus, virtutum signis coruscans in terris, & meritis in cęlis viuens, in sepulcro & ecclesia beati martyris Agapiti sacerdotum manibus debita veneratione reconditur. Gloria sancti viri & solennitas vicinas circunquaque regiones, longè lateque dispersæ, confestim ad sui deuotionem attraxere. Eadem autem die mulier quædam dæmonio vexata, Albanensem vrbem circuiuit, loquebaturque per eam diabolus sic dicens: Hodie præsul migrauit ad cælum, cuius precibus ego miser expellar. Statim obsessa muliere beati viri sepulcrum attingente, cœpit per eos eius in sanctum virum contumelias dæmon euomere: sed precibus eius erepta mulier, confessoris sepulcrum festina amplexa est, & ei, cuius ministerio sic sanata erat, gratiarum vota persoluit. Vnde factum est, vt viso miraculo, suspẽsis ante sepulcrũ lampadib⁹, confestim sine ignis appositione, cernẽtibus omnibus, luminaria accenderentur: Præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen. IX.

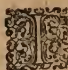
Migrauit è vita anno Christi 1159 vt habet Sigon. ætatis 110; vt habet Ciacognius.

Dæmoniaca tangens eius sepulcrum, curatur.

Diuinitus ardent lampades sepulcri.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, FAVSTAE, EVELASII, & Maximini, ex Simeone Metaphraste.

6. FEBR.

IN illis temporibus erat sancta martyr Christi Fausta in ciuitate Cyzico, imperante Maximiano, diuitibus parentibus nata & fidelibus. Ab eis autem educata in Christi dogmatibus, relicta est orphana, cum esset tredecim annos nata: & de cætero vacabat ieiunio & orationi, & meditationi diuinarum scripturarum. Quamobrem conuenienter voci Domini, non poterat abscondi ciuitas, sita supra montem, sed eius peruenit fama vsque ad aures Imperatoris Maximiani, statimque mittit primum sui palatij, nomine Euelasium, in ciuitatem Cyzicum, vt quæreret & inueniret Faustam, Christi sponsam, sic iubens: Si ei quidem persuasum fuerit, vt sacrificet, recte habuerit: Sin minus proijce eam in fluentum.

Matth. 5.

EVELASIVS autem vadens Cyzicum, inuenit ipsam ætate quidem infantem: fide vero & prudentia valde senem. Quamobrem cum ipsa adducta fuisset ad tribunal, vis ei afferebatur, vt dijs, qui non sunt, sacrificaret. Sancta autem dixit ei: Ego ijs dijs non sacrifico, qui sunt surdi & cæci, & nullo sensu præditi, cum sint opera manuum hominum. Habeo enim patrem & sponsum Iesum Christum in cælis, nec possum eum relinquere, nec perdam meam hæreditatem, quam habeo apud Dominum. Euelasius autem dicit ei: Sacrifica Fausta dijs, ne male & acerbe moriaris. Respondit sancta: Ne putes me esse tanquam vnam ex stultis mulieribus. Nam etsi sum parua ætate, attamen cor meum est magnum & perfectum apud Deum. Euelasius vero multa ira repletus, iubet tonderi eius caput ad ignominiã & ludibrium: & sic eam in ligno suspensam fortiter verberari. Sancta autem Fausta cum valde torqueretur, sustulit oculos suos in cęlum, & orauit Dominum, & postquàm ea satis orasset, extitit statim fulgur à cælo, adeo vt multi morerentur. Euelasius autem id videns, valde timuit, & cum sanctam Faustam vocasset, dixit ei: Mulier, dic mihi quænam sis: te enim adspexi facientem opera magica. Sancta vero dixit: Audi me Euelasi, & fac imaginem, quæ habeat meam figuram: & deinde affer omnia tormenta, & ipsa quoque inscribantur in imagine. Quod cum celerrimè factum esset, dicit sancta: Sit tibi notum, quod quomodo hæc imago non sentit tormenta, ita nec meum corpus sentit tuas pœnas & supplicia. Anima enim mea est tota omnino stabilita in Domino. De cætero fac cito in me id, quod velis. Tunc iussit eam, in loculo inclusam, clauis affigi & secari. Lictores autem cum cito fecissent id, quod fuerat imperatum, erat sancta inter loculum, psallens & Dominum glorificans: & defessi ij, qui eam secabant, facti sunt tanquam mortui. Iuerunt autem ad Euelasium, & ei dixerunt: Rogamus te domine. Mulierem, quam dedisti nobis, ab hora prima vsque ad horam sextam secantes, nihil potuimus efficere, mutauit enim sex serras, & neque potuerunt eam omnino tangere. Quinetiam ignem loculo admouimus: illa verò psallebat, dicens: Et si per ignem transiero, flamma non me comburet.

S. Fausta dire verberatur.

Non sensit pœnas.

Clauis affigitur & secatur.

Esa. 43.

HÆC cum audijsset Euelasius, non parum fuit animo anxius, & dicit sanctæ Faustæ: O mulier, me stupore affecisti, faciẽs opera mirabilia. Sum octoginta annos natus, & nunquã vidi talia. De cætero adiuro te per Deum, cui credis, dic mihi omnem veritatem. Respondit sancta Fausta, & dixit ei: Rogo te domine mi, mentem diligenter adhibe. Id enim,

enim, quod dicitur, est virtus diuina, sicut tu quoq; adspexisti, & cito tibi persuadebo, vt sis socius meæ religionis. Ille autem dixit: Dic libere veritatem, ego vero attente audiam. Sancta dicit: Deus est immortalis & æternus, & opera eius sunt vera, & iudicium eius est sanctum & iustum. Quamobrem propter eos, qui iuste & recte vitam egerunt, & pulchrum certamen consummarunt, & diabolum pudore affecerunt, & idola, quæ à vobis dij dicuntur, tanquam malos dæmones fugarunt, & mundi mala & improba opera vicerunt, & terrena quidem recusarunt, cælestia autem desiderarunt, & virginitatem custodierunt, & eius præcepta citra vllam conseruarunt reprehensionem: nam ipsi quoque sciuerunt non esse alium Deum præter eum: descendit in terram, & habitauit in sancta & munda virgine, quomodo scit ipse solus. Cum is itaque esset natus & educatus, vt in pauca conferam ea, quæ consequuntur, venit sua sponte ad crucem, & carne passus est, vt nos seruaret. Deinde sepultus est, & resurrexit tertio die, & in gloria assumptus est in cælos. Qui rursus est venturus in consummatione seculorum, iudicaturus viuos & mortuos, & redditurus vnicuique secundum opera sua. Quamobrem nos quoque eius exemplar sequentes, nos damus ad flagella & tormenta propter regnum cælorum, ne æternùm condemnemur. Nam hic quidem morimur, illic autem semper viuimus.

S. Fausta perclare instituit Euelasium.

Rom. 1.

EVELASIVS autem cum hæc audiuisset, & Dei virtutem cognouisset esse magnam & insuperabilem, compunctus a sancto spiritu, cœpit cogitare & conuerti ad bonum: & decætero iussit relaxari sanctam. Tunc currens vnus ex seruis Euelasij renunciauit Imperatori Maximiniano, dicens: Domine mi Imperator, tuam charitatem perdidit Euelasius, & est futurus Christianus. Festina ergo ad eum eripiendum, priusquam perfecte conuertatur. Imperator autem valde motus animo, cum maxima celeritate vocasset Maximinum suum præfectum, qui erat sæuissimus & inhumanissimus, & ei iussisset, & eum per deos adiurasset, Cyzicum misit ad Euelasium. Qui cum magna ira motus eum accessisset, rogauit beatum Euelasium, dicens: Dic mihi scelestum caput, quemadmodum ausus es relinquere maximos deos, & eos despicere: credens stultis Christianis & eis accedens? Dixit Euelasius: Per meum caput, si tu quoque Faustam audiueris, cito agnosces Deum viuum, & eris beatus. Præfectus vero Maximinus valde ira commotus, iussit eum suspensum in ligno, fortiter verberari. Dum diu autem verberaretur, ad Dominum clamabat, dicens: Domine Deus omnipotens, qui opem tulisti ancillæ tuæ Faustæ in omnibus, quæ ei acciderunt, afflictionibus, & meis oculis ostendisti tua mirabilia, me quoque humilem libera ab hoc sæuissimo & immanissimo Præfecto: Quoniam te desideraui Domine, propter multa & magna tua mirabilia. Quæ postquam ipse esset precatus, rursus iussit Præfectus lampades ignis eius admoueri lateribus. Quod cum factum esset maxima celeritate, beatus Euelasius rogauit sanctam Faustam, vt pro ipso oraret. Sancta autem his auditis, valde miserata, cœpit pro eo orare, & sic dicere: Domine Deus meus, dona mihi gratiam tuam, & accipe Euelasium in aulam tuorum gregum, & refer eum in numerum tuorum iustorum: Quoniam es benedictus in secula, Amen.

Euelasius resipuit.

Euelasius atrociter verberatur.

Lampades eius lateribus admouentur.

TVNC Præfectus iussit sanctam quoque Faustam sisti pro tribunali, vt quæ persuasisset Euelasium fieri Christianum. Cum autem venisset sancta, dicit ei Præfectus Maximinus: Scelestum caput, quomodo ausa es venerandum sacerdotem Euelasium a dijs maximis auellere, & ipsum ad Deum tuum adducere? Sancta dicit Fausta: Spero in bono & benigno Deo meo, qui vocauit Euelasium, vt fieret filius veritatis, fore, vt te quoque vocet ad eius adorationem. Dixit Præfectus: Fausta, ne putes me esse stultum, vt est is, qui fuit persuasus, & statim iussit eam ligari, & clauos eius talis infigi. Cum hæc autem facta essent maxima celeritate, sancta ne omnino quidem sensit tormenta. Videns vero Præfectus hunc cruciatum eam non attingere, vocata cohorte, dixit: Si quis hoc difficilius & maius inuenerit supplicium, id ei valde proderit. Tunc respondens vnus ex eis, nomine Claudius, dixit Præfecto: Domine mi, si tua celsitudo iubet eam cito mori, obijciatur bestijs. Præfectus autem iussit hoc fieri. & cum ducta fuisset nuda in stadium, in eam emiserunt leænam. Leæna vero accurrens, eam adorauit: & post hæc plurimæ in eam emissæ bestiæ, currentes ad eius pedes se proiecere. Tunc cum rursus vidisset Præfectus alienum miraculum, & quod erat præter omnem opinionem, iussit eam vinctam pedibus trahi per terram. Cum autem nuda traheretur beata Fausta, clamauit ad Dominum, sic dicens: Domine Iesu Christi, tege tuum figmentum. & statim nubes descendit de cælo, & texit eam.

Fausta rursus cruciatur sed non sentit.

Feræ nihil eam lædunt.

POST hæc autem rursus vir alius, nomine Eusebius, dixit Præfecto: Si tua iubet celsitudo, da mihi in eam potestatem. Dixit vero Præfectus: Accipe eam. Cum in eam autem accepisset potestatem Eusebius, adduxit fabrum ferrarium: & cum ipse fecisset clauos ferreos, eius caput clauis confixit, frontemque & oculos, & pectus, & tibias, perinde ac crepidam. Et cum hæc omnia facta essent, Deum apud se orabat, dicens: Domine Iesu Christe, ago tibi gratias, quod tu sis cognitor cordium, gloriatio & corona iustorum: me quoque humilem & indignam tuam famulam dignare inueniri in stadio tranquilli ad te portus, & Maximinum Præfectum fac confirmari in tuo timore, & adduc eum in fide & charitate eorum, qui te confitentur solum verum Deum, vt sciant omnes te esse solum Deum, & te decere gloriam in secula seculorum, Amen. Dum vidisset autem Eusebius se nihil proficere, victum à tenera virgine, iussit afferri sartaginem, & in eam inijci picem & resinam & sulphur, & in sartaginem inijci sanctam Faustam simul cum sancto Euelasio, vehementissimo igne subtus accenso. Cum hoc autem factum esset, & sancti martyres, stantes in sartagine, psallerent, ignis fuit extinctus, & refrixit sartago. Tunc cum Præfectus Maximinus vidisset sanctorum fidem & tolerantiam, dixit: Deus æterne, qui fecisti Euelasium connumerari cum sancta ancilla tua Fausta, me quoque suscipe humilem & peccatorem, & me cum duobus connumera, vt ego quoque vilis & minimus impleam sanctam Trinitatem. Certe Domine Deus virtutum, ostende tuam clementiam in me quoque indignum tuum famulum, & fac cito per tuas miserationes in me misericordiam, vt super omnes magis glorificeris.

Caput eius & corpus clauis configitur.

Maximinus credit in Dominum Iesum.

HÆC cum dixisset, cæli fuerunt aperti, & visus est filius Dei, & vniuersus exercitus angelorum & archangelorum, & iusti omnes resplendentes sicut lux. Videns autem Maximinus hæc maxima & terribilia mysteria, magna voce clamauit ad Deum, dicens: Domine, suscipe me sicut seruum tuum Euelasium, & ne memineris iniquitatum mearum, neque recorderis scelerum mei peccatoris & indigni serui tui: sed me suscipe, sicut latronem. Statimque currens, venit prope sartaginem, vbi erat sancta Fausta & sanctus Euelasius: & cum extendisset oculos suos in cælum, & se signasset signo crucis per totum corpus, dixit: In nomine patris & filij & spiritus sancti, & ego vobiscum sum. Cum vero exuisset suas vestes, & rursus fecisset id, quod est in Christo, signaculum, se iecit in sartaginem. Tunc beata & sancta Fausta magno gaudio & lætitia repleta, propterea quod ipsam Deus exaudierat, & crediderat Maximinus Præfectus, dixit: Gloria tibi Christe Deus, qui non vis perire aliquem, sed omnes esse saluos, & ad agnitionem venire veritatis. Ecce enim sum in medio duorum, tanquam vitis fructum ferens, & triplex funiculus non dirumpetur, quoniam dixit Dominus Deus noster: Vbicunque fuerint duo aut tres congregati in nomine meo, illic sum in medio eorum. Ea hæc dicente, extitit vox è cælo, dicens: Venite ad me, qui laboratis & onerati estis propter nomen meum, & ego reficiam vos in regno cælorum.

Luc. 23.

Nota, & se signasset signo Crucis per totum corpus.

Eccles. 4.

Matth. 18.

Mat. 11.

CVM hæc ergo audijssent, & magno gaudio repleti essent, & Dominum laudassent, & ei egissent gratias, venerandas suas & sanctas Deo tradiderunt animas in pace, mensis Februarij 6. Quorum intercessionibus & precibus, & nos & omnes, per fidem in te & confessionem, peccatorum remissionem dignare nos consequi: Quoniam es benedictus nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

TRANSLATIO CORPORIS S. HELENÆ MATRIS CONSTANTINI IMP. EX VRBE ROMA AD MONASTErium Altuillarense, ex Flodoardi Presbyteri historia Remensis Ecclesiæ libro 2. capite 8.

7. Febr.

AD Altuillarense sancti viri Niuardi Remensis Episcopi à se constructi cœnobium, beatæ Helenæ reginæ constat corpus ab vrbe Roma deuectum. Quod quidem Presbyter Remensis parochiæ, [a] Tetgisus nomine, Romam profectus, noctis inopinus in Ecclesia remanens tempore, furatus cautissimè secum studuit deferre. Qui dum iam secundam mansionem haberet in sylua, quæ ciuitati adiacet Sutriæ; in crastinum vnus è comitibus eius pignora sancta [b] leuare super asellum gestiens, ea minimè valuit mouere. At stupidus hæc magistro notificat: qui concitus pergens, thesaurum pauidus apprehensum iumento sine grauitate ponderis imposuit, cum esset inferior repulso viribus corporis. Confessus est autem idem minister, nocturno se pollutum somnio. Venientes ad rapidissimum [c] fluuium Taram, cùm illum non auderent ingredi propter validissimum eius impetum, animal sacro tutum munere sponte descendit in flumen, quem sequutus alter asellus ferens Presbyterum, licet vndis pene videretur immersus, transijt tamen fluuium, cùm latera fluctibus non tinxisse probaretur almi pignoris baiulus. I.

a Tetgisus presbyter corpus S. Helenæ Roma transfert.
b Corpus eius à nocturna pollutione passo, leuari nõ potest.
c Asellus sponte rapidissimum flumen cum sacris pignoribus transit lateribus non madefactis.

ITEM dum superant [d] Alpium iuga, quædam comes itineris huius puella in præceps labitur acta, quæ dum miserabiliter voluitur per deuexa, socij beatæ reginæ proclamantes expetunt patrocinia. cùm subitò in prærupto montis hæsit latere delapsa: sicq; demissis fasciolis retrahitur incolumis ad superiora, nullam, ceu visum sibi est, læsionem perpessa. Quibus compertis nõnulli miraculis, deuotiùs huius oneris famulabantur obsequijs. Inter quos equo quidam desiliens beata superimponit pignora: descensuque montis arctam ingressus semitam proprijs onus extollit humeris. At subitò lubrica pede secuto [e] ruit in præceps, sacra tamen brachijs astricta nullatenus omittens munera: cùm protinus, turba sequente nomen reginæ precibus ingeminante, equus, qui sacra gesserat, suam nihil pendens ruinam, ruentem anterioribus hominem cruribus amplexus, tamdiù eum Deo se sustinente renuit, donec ab incolis subter degentibus glacies ferro crispata, & tam homo, quàm equus sunt funibus in callem reuocati. II.

d Puella ex præcipitioso mõte delapsa, ad inuocationé S. Helenæ illæsa euadit.
e Quidam sacras deferens reliquias ruẽs in præceps, miraculose saluatur.

PERVENIENTES autem ad pagum Lingonicum, in vicum, qui vocatur Osismus, Ecclesiæ beati Winebaldi almas intulerunt reliquias. vbi quædam [f] contracta genibus repens muliercula, mox vt horum gestamen pignorum attigit, ad sua reuocatis officia neruis sanitati perfectissimæ redditur. Inde itinere [g] vnius diei peracto, quidam omnibus iam per sexennium dissolutus artubus linteum beatæ Reginæ cum gladio mittit in munere. Sed antequam coniunx eius ad eum, quæ hæc detulerat munuscula, rediret, infirmus idem membrorum omnium recuperat munia. His auditis quædam matris ab vtero [h] cæca puella deducitur huc ad sancta præsidia: moxque dum feretrum beatæ contigit dominæ, depulsa lumen recepit cæcitate. Ingressis villam Auergam [i] quædam muta, sed & officio manuum destituta, progreditur obuiam: quæ statim recuperatis membrorum munijs optatam meruit inuenire medelam. III.

f Contracta reualescit.
g Paralysi sexennio laborans curatur.
h Cæca puella ad contactum feretri S. Helenæ visum recuperat.
i Muta & manibus clauda restituitur.

DEINDE venerando hoc in Ecclesia villæ Falcisiæ posito munere, quidam lunaticus eandem basilicam est ingressus. tum nouissimè vexatus, merita beatissimæ petentibus cunctis, plenissimè regreditur absolutus, integra scilicet sospitate donatus. In eadem villa quidam [l] morbo attritus tria grabato exegerat lustra, carne iam ita putrefacta, vt viginti tria è corpore ipsius cecidisse ferantur ossa. qui ad diuam perlatus medicatricem, virtute diuina erectus, stupente populo redditur sanus. Quædam quoque [m] puella nomine Baua genibus attracta repens, vtpote vtroque poplite contracto matris ex vtero; basibus hic solidatis recto recessit vestigio: quæque postmodum Remis in sancto permansit proposito. Accedit quoque fœmina, [n] quæ paralysi resoluta linguæ penitus amiserat officia, laxisq; neruis dexteræ manus inutilia dependebant vincula. cuius allat[o] in munere linteolus, vt thecam sacri contigit corporis, mulier pristinæ munia perfectæ recepit salutis. IV.

k Lunaticus sanitati redditur.
l Æger incurabilis pristinum membrorum vigorẽ recipit.
m Baua puella genibus contracta curatur.
n Paralytica & membrorum & linguæ sanitatem recuperat.

QVIDAM surdus [o] à natiuitate vertecem adduxit: Ecclesiam ingressus ad missarum solennia stetit, vt ad Euangelium ventum est recitandum, verba vitæ cœpit insolita aure percipere. quo perlecto curatus, confessus est, Euangelium se nunquam priùs audisse. Pater quidam [p] lactentis aduenit pueri, quem ad exitium iam iamque vis impellebat ægritudinis. Genitor ergò votum pro vita vouens nati redijt, & puerum, qui per quinque iam dies fomenta spreuerat mammæ, reperit incolumem, lacque sugentem. Paralyticus quidam [q] Treuerorum è finibus est aduectus, qui septem dudum vicibus omnium membrorum soliditatem adeptus, toties carnis se prementibus desiderijs miserabiliter est contractus. qui postquam propria confessus est facinora, quod non egerat iam vicesimus voluebatur annus, permansura deinceps est sanitate potitus. Allata est item mulier [r] quædam dextro latere pestis immanitate resoluta: quæ perfectam consecuta medelam reuersa est sana. Item adducitur mane mulier cœca, quæ hora rutilante tertia gemina regreditur illuminata lucerna. V.

o Surdus à natiuitate auditum recipit.
p Lactans puer reualescit.
q Treuir quidam paralyticus qui curatus.
r Peste infecta medelã recipit.

DENIQVE vt perlata est ad præfatum [s] Altuillarense monasterium sacratissima gleba, quibusdam dubitantibus, an ipsa foret Helena Constantini Augusti genitrix, vitalisque ligni repertrix: id probabili Christus asseuerare dignatus est aquæ iudicio, triduano supplicatus ieiunio. Mittuntur etiam tres fratres ex eodem monasterio Romam, ad indagandam translationis huius beatæ reginæ certitudinem: qui redeuntes & veritatis huius indaginem, & geminatum gaudium, [t] corpus videlicet beati Polycarpi presbyteri collegæ S. Sebastiani huic attulere cœnobio. VI.

s S. Helenæ corpus Altuillaram aduehitur, & aq; iudicio comprobatur.
t Corpus Sancti Polycarpi ad monasterium Altuillarense transfertur.

HVIVS beatæ reginæ quondam natalis die imminente, piscatores monachorum noctu capturæ instabant piscium in Materna flumine, cassoque frustrati per totam fere noctem labore, tandem conquesti sanctam Helenam pro sua cœperunt inclamare fatigatione. Tum in Dei & ipsius nomine la[illegible]es rete, gemino ditati gaudent esoce. Sed mox vnus horum repetens Matrem, quodam gaudia interpolauit mœrore. Dumque rursus quæruntur, iterumque dominam inclamando turbantur, piscis elapsus mirabiliter dans saltum ab imo, superiorem retis funem tenacissimo corripit morsu, & sic inhærens funi pependit, donec stupefactus eum tandem piscator gratanter excepit. VII.

Miraculum de pisce.

Vitam habes tomo 4. 18. Augusti. De eius translatione scribit & Sigebertus de viris illust. cap. 93.

MARTYRIVM S. ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI THEODORI, DVCIS EXERCITVS, EX SIMEONE METAphraste, authore vero Augaro scriba, qui coram interfuit.

An. 308.

7 Febr. Vt habet in Metaphraste excuso ad marginē.

I. Quomodo resplendet sol ijs, qui vident: ita de martyribus oratio ijs, qui audiunt. Quomodo autem cælum est astris ornatum, ita etiam ecclesiæ, quæ Dei tenent martyres. Et quomodo flores campo, ita etiam martyres in Ecclesijs. Memoria martyrum, est remissio debitorum. Memoria martyrum, est reuocatio eorum, qui vexātur à dæmonibus. Memoria martyrum, est vita & sanitas ijs, qui amant martyres. Magna martyrum certamina, splendidæ sunt sanctorum coronę. Tradiderunt enim flagellis sua corpora, & quæcunq; sunt mundi iucunda, arbitrati sunt esse stercora, vt Christum non negent. Propterea Dominus ipsos quoque est remuneratus ea vita, quæ degitur cum angelis incorporeis. Nam cum, qui est ab initio inimicus generis hominum, putaret se eos esse oppugnaturum, potius habitatores effecit paradisi. Non cessauit enim agrestes feras mouere in eos, qui sunt fide pij, etsi semper ab eis vinceretur. Qui etiam nostro tempore excitauit hanc agrestem feram aduersus gregem Christi, Licinium, inquam, sororis Pij Imperatoris Constantini maritum. Nam cum accepisset sceptra ab impio Maximiano, imitans eius mentem & actiones, statim irreconciliabilem excitauit persecutionem aduersus eos, qui erant insignes pietate, & misit edicta per vniuersam ciuitatem & regionem. Quinetiam ex innumeris militibus, ille impijs suis decretis interfecit quadraginta Sebasteæ, & similiter septuaginta centuriones & trecentos in Macedonia.

Licinius, hostis Christianorum. Occidit multos victos milites.

II. Cvm autem vidisset sceleratissimus, quod magna atque adeo infinita multitudo contemneret impia eius decreta, & se daret ad mortem propter pietatem in Deum, statuit insigniores potius & magis eminentes comprehendere in exercitibus & in ciuitatibus, & eos cogere cultum offerre simulacris, existimans stolidus, se metu posse persuadere omnibus, qui sunt eius ditionis. Cum vero vbique quærerentur ij, qui sunt gloriosiores in rebus huius mundi, & magna vterentur diligentia, ei significatum est de quodam viro, nomine Theodoro, specie quidem formoso, & in dicendo sapiente, qui fuit defensor regius scholasticus, is autem vocabatur Bryo rhetor: ætate quidem iuuenis, antiquus vero in pia actione. Qui etiam occidit draconem Euchaitis: illic enim erat draco, immanis bellua: Quando enim mouebatur, vt egrederetur, contremiscebat terra ob eius motum. Quando ergo egrediebatur à sua cauerna, siue homo, siue iumentum illic occurrisset, omnino ab eo deuorabatur.

III. Cvm de hac ergo sæuissima bellua audiuisset generosus Christi athleta Theodorus, & in suis castris nullum edidisset tumultum, solus est profectus, sua sapientia portans crucem preciosam & arma eius societatis, dicens apud se: Vadam, & liberabo paternam meam possessionem à sæua hac bellua, dracone. Cum vero venisset in illum locum, & fœni vidisset viriditatem, iacuit illic & dormiuit, nesciens illic expectare draconem. In parte autem Euchaitarum, quæ vergit ad austrum, erat quædam pia mulier, nomine Eusebia, credens in Christum. Ea cum vidisset Christi athletam Theodorum dormientem, cum magno metu ad eum veniens, & eum manu apprehēdens, eum excitauit, dicens: Surge frater mi, & cito recede ex hoc loco. Nescis enim metū, qui est in hoc loco, est enim hic magnus metus. Sed surge, & cito viam tuam ingredere. Venerandus autem martyr Christi Theodorus cum surrexisset, dicit ei: Quis est timor & tremor in hoc loco, ò mater? Dei vero ancilla Eusebia, dicit ei: Fili, est in hoc loco draco ingētis magnitudinis, & ideo nemo potest hac transire. Quotidie enim egrediens, siue homo, siue pecus inuentum sit ante eum, ab eo interficitur. Vere perfectus autem Christi athleta Theodorus, dicit mulieri: Vade mater, & sta procul ab hoc loco, & videbis virtutem Christi mei. Veneranda vero illa mulier cum à loco recessisset, se pronam humi proiecit, flens & dicens: Fer ei opem Deus Christianorum hac hora. Sanctus autē martyr Christi Theodorus, cum Christi fecisset signaculum, & suum pectus pulsasset, & in cælum adspexisset, dixit: Domine Iesu Christe pulcrum nomen, qui è patris effulsisti essentia, ne differas facere quam a te peto petitionem: qui in bellis mihi assistis, & das mihi victoriam contra aduersarios. Et nunc tu idem es Domine Christe Deus: emitte mihi victoriam ex alto sancto tuo, vt vincā hostem draconem. Tunc tanquam cum homine cum suo equo disserens, dixit: Scimus Deum esse bona voluntate in omnibus tam hominibus quam bestijs. Quamobrem tu quoque fer mihi opem, te Christo corroborante, vt vincam aduersarium. Cum equus autem audijsset verba sui domini, stetit expectans motum draconis.

Signo crucis se munit & prece contra draconem.

IV. Tvnc dicit martyr Christi draconi: Tibi dico & præcipio in nomine Domini nostri Iesū Christi crucifixi propter genus hominum & eius virtutem, egredere ex hoc loco, & veni ad me. Cum vero Christi athletam audijsset draco, seipsum mouit. Et cum ipse moueretur, petræ loci conterebantur, & terra tremuit. Sanctus autem Theodorus cum Christi fecisset signaculum, ascendit equum suum, & calcitrans stetit equus supra draconem quatuor suis pedibus. Tunc Christi athleta Theodorus, stricto gladio percussit draconem, & dixit: Ago tibi gratias Domine Iesu Christe, quod me exaudijsti in hac hora, vt vincam aduersarium. Deinde is conuersus, viam suam in pace inijt, simul lætans & Deum glorificans. Multi autem ex gentilibus, qui illic erant, militibus, cūm audijssent miraculum, quod sanctus fecerat Theodorus, Christo crediderunt, sic dicentes: Reuera magnus est Deus eius: & ab ipso baptizati sunt in nomine patris & filij & spiritus sancti, & facti sunt omnes vnus grex Christi, & laudabant omnes Deum sancti & magni martyris Theodori.

Imperat draconi, vt exeat contra ipsum. Interficit draconem.

V. Licinivs vero cum hæc de ipso audiuisset, mittit ad ipsum, à Nicomedia vsque ad Heracleam, cum prope esset pontus Euxinus. Illic enim eo tempore degebat beatus Theodorus. Protectores itaque mittit cum satellitibus, qui eum cum omni honore comprehenderent. Illi autem cum venissent Heracleam, assidue instabant, vt iret Theodorus ad Imperatorem, dicentes ei: Accede ad Imperatorem, qui te desiderat. Præclaram enim tuam formam valde cupit intueri. Beatus autem Theodorus eos illudebat verbis probabilibus. Simul vero facto quoque munere, eos excepit magnificè. Tres autem dies eos detinuit. Cum illi vero vrgerent, vt viam iniret, ipse paucis retentis, reliquos misit ad Licinium, ad eum scribens epistolam, ne ægre ferret ipse Imperator ad eum venire cum dijs suis insignioribus: vt te, aiebat, præsente dijs sacrificem. Illi autem reuersi ad eum, qui ipsos miserat, cum reddidissent epistolam, & eius exposuissent prudentiam & virtutem, quin etiam eius animi magnitudinem, & decere eum non grauari ire ad ipsum: quod si fiat, omnes, qui locum habitant, adorabunt deos Imperatoris: eorum verbis inductus Licinius, cum magnam congregasset multitudinem, tam ciuium quam aliorum, ad octo millia, profectus est Heracleam in magno gaudio. In ipsa autem nocte videt sanctus in somnis, quod in altum elatum erat tectum, in quo manebat, & ignea iacula ad ipsum de cælo ferebantur, & vox Domini exiuit, dicens ei: Confide Theodore, sum enim tecum. Beatus vero è somno excitatus, cum coniecisset somnium, id esse reputauit martyrium, quod à Domino ei significabatur: & lætatus est exultans.

Visio sancti Theodori.

VI. Post hæc autem cum sciuisset iam venisse Licinium, ingressus intimum suum penetrale, fleuit non mediocriter, dicens: Adsis mihi Domine in cursu stadij, pro te suscipiendo, & cum rursus sciuisset appropinquare Licinium, surrexit, & lauit vultum, & oculos composuit, contexta byssinaq; indutus tunica, flammæ ignis simili, & sedens in equo

Cū lachrymis petit vires a Domino.

Dardano præclarissimo, factus est obuiam Licinio, & salute, qua par erat, impertit Imperatorem dicens: Salue domine diuinissime, potentissime Imperator. Imperator vero iuuenem osculatus est, dicens: Adesdum, inquit, nitide vt sol, legum adiutor, coronate corona. Tuum est sua sponte enatum diadema. Oportet enim te post me constitui Imperatorem. Deinde eo ingresso Heracleam, ei excelso parato tribunali in foro in medio ciuitatis, cum ascendisset & sedisset turbis præsentibus, concionatus est, dicens: Vere clara & celebris est hæc ciuitas, & quæ à me munera accipit. Quare etiam exultat. Tu quoque chare Theodore, ostende diem in quo dijs maximis offers sacrificium. Beatus autem Theodorus dixit: Imperator, affer ad me insigniores tuos deos, vt cum eos fecero ingredi meum penetrale, eosque vaporauero & vnguentis vnxero, eos rursus reducam, & te præsente eis sacrificabo. Hæc cum audisset Imperator Licinius, cum magno gaudio iubet ipsos ei dari. Cum deos autem Licinij accepisset beatus Theodorus, qui constructi erant ex auro & argento, in suum penetrale, cum media nocte eos confregisset & contriuisset, dedit pauperibus.

Irridet stultum Imperatorem.

Cvm duo vero dies præterijssent, Licinius accersito martyre, dicit ei: Vt generosus & inclitus, & honoratus ab ijs, qui nos præcesserunt Imperatoribus, ostende promptum tuum in deos animi studium, vt reliqui videntes te hoc facientem promptiores, fiant & alacriores. Maxentius autem quidam centurio assistens: dixit Licinio: Per deos, ô Imperator, diuina tua potentia ab ipso fuit illusa. Vidi enim præcedenti nocte, magnæ nostræ deæ Dianæ manum cuidam mendico obtigisse, qui abibat & lætabatur. Hæc cum audisset Licinius, mansit mutus & attonitus. Respondens autem beatus dixit Theodorus: Per Christi mei virtutem, ita est, vt dicit Maxentius, recte vero feci, ô Imperator. Si ergo dij tui sibi non possunt opem ferre, quomodo vobis poterunt? Licinius autem mutato vultu, & manibus complexis genibus, deflebat, dicens: Hei mihi, hei mihi, habitus sum ludibrio. Quid dicam, aut quid faciam. aut quid loquar, nescio. Imperator potentissimus accessit ad hunc virum pestiferum, & congregauit tantam multitudinem, & fuit irrisus ab omnibus phalangibus inimicorum. Quinetiam victoriæ insignes deos meos contregit, & dedit pauperibus. Beatus autem Theodorus dixit ei: Fremis, ô Imperator, sed ego rugio, tu stertis, at ego exilio. Tu cum Deo pugnas, at ego de Deo dissero. Tu blasphemas, ego vero Deum hymnis laudo. Tu colis deos mortuos, ego vero Deum viuum. Tu Serapin, ego vero eum, qui est super Seraphin. Tu Appollinem, ego vero Deum semper viuentem. Tu es carbo Thracius, ego vero princeps Romanus. Tu Licinius ventilator, ego vero Theodorus donum Dei. Quamobrem ne ægrè feras, ô Imperator, neque calcitres, hæc enim faciens, tuos ostendis cruciatus. Asini enim & muli tenes figuram. VII.

Preclare voces martyris robusti.

Atrocissime flagellatur. *Multis afficitur supplicijs.* *Crucifigitur.* *Immaniter vexatur.*

Tvnc multa ira plenus Licinius, iussit exui martyrem, & eum extendi à quatuor, & boum neruis ei plagas inferri, sexcentas super dorsum, & quingentas, super ventrem: & postea iubet globis plumbeis immisericorditer eius verberare tendinem. Deinde ferreis vngulis lacerari eius carnes, & lampadibus ignis vstulari eius vlcera, & acutis testis radi concretum sanguinem. Post hæc autem omnia, iubet eum tuto teneri in custodia & eius pedes illigari compedibus, & eum sic manere quinque dies, neque gustare quippiam. Cum autem fuissent impleti quinque dies, iussit crucem deferri in basilicam & duci sanctum, & cruci affigi. Lictores vero cum sanctum adduxissent martyrem, ligno affixerunt eius manus & pedes, & fibulam vnam in occultis eius partibus vsque ad partes superiores. Excogitatum quoque fuit aliud deterius. Iussi enim pueri iaculari in eius oculos, & tela euellebant cum pupillis. Alij autem secretas partes eius testiculorum ense secabant per obliquum. Ego autem aderam scriba Augarus: & videns grauia hæc supplicia, & audiens etiam dolorem occultorum eius gemituum, abiectis codicillis, deuoluebar lachrymans ad eius pedes. Dominus vero meus, Christi miles Theodorus, paruam vocem emittens, mihi dixit: Augare, ne relinquas munus tuum, nec intermittas dicere, quæ in me futura sunt supplicia. Sed sustine meum aduentum describere & certamina & diem meæ consummationis. Deinde clamans ad Dominum, dicebat: Domine, mihi prius dixisti, Ego sum tecum: & nunc quid à me recessisti? Vide Domine, fecisti me nulli culpæ affinem, & feræ ægrestes me sauciauerunt propter te: exturbatæ sunt pupillæ oculorum meorum, carnes igne sunt dissolutæ: pili autem humi decidunt: dentes euelluntur, liuida fit facies, ossa arida in cruce detinentur. Memento Domine, quod crucem propter te sustinui: quinetiam ferrum & ignem & clauos peruasi. De cætero accipe meum spiritum, & rege vt velis, ego enim exeo ex vita mea. Hæc cum dixisset martyr, non amplius est locutus, erat enim totum eius corpus laniatum. Arbitratus autem impius Licinius eum esse mortuum, reliquit in ligno pendentem. IIX.

Diuinitus sanatur & confirmatur.

Psalm. 144.

Circa primam vero vigiliam noctis adstans angelus Domini, soluit eum ab illo instrumento, & reddidit eum sanum corpore, sicut prius, & eum salutauit, & dixit: Gaudeas & corroboreris in sapientia & gratia Domini nostri Iesu Christi Ecce enim tecum est Dominus Deus: & cur dixisti, Recessisti à me? Consumma ergo cursum tuæ decertationis, & venies ad Dominum nostrum Iesum Christum, accipiens coronam immortalitatis Hæc cum martyri dixisset angelus, ab eo recessit. Sanctus autem martyr Christi Theodorus, effectus sanus, Domino suo agebat gratias, & cœpit psallere: Exaltabo te Deus meus rex meus, & benedicam nomen tuum in seculum & in seculum seculi. Sæuus vero & iniquus Licinius, cum nondum venisset dies, mittit Antiochum & Patricium, duos suos centuriones, (erant enim ordinarij) dicens eis: Ite & adducite mihi male mortuum corpus deceptoris Theodori, vt imponam in capsa plumbea, & id in maris abyssum proijciam propter mente captos Christianos. Cum autem venissent centuriones, & loco appropinquassent, lignum quidem videbant erectum, eum vero, qui quærebatur, nusquam, dicitque Antiochus Patricio: Reuera conuenienter voci Galilæorum, qui dicunt Christum surrexisse à mortuis, forte hunc quoque hodie fecit surgere. Patricius autem propius accedens, vidit beatum Theodorum sedentem & Dei prædicantem eloquia: & clamans, magna voce dicebat: Magnus Deus Christianorum, & non est alius Deus præter eum. Et accedentes ad sanctum, dixerunt ei: Rogamus te nos quoque, qui ab hoc tempore sumus Christiani. Et crediderunt in illo die ipsi & octoginta milites. IX.

Credunt 2. cêturiones & 80. milites.

Item alij in numeri.

Cvm hoc autem retulisset Licinius, mittit Sextum Proconsulem, & cum eo trecentos milites, vt eos morte afficerent. Cum illi vero venissent, & vidissent miracula, quæ fecerat sanctus Theodorus, crediderunt ipsi quoque Domino nostro Iesu Christo. Concurrit autem infinita quoque multitudo in locum, & clamauit: Vnus est Deus Christianorum Ipse est Deus solus, & non alius. Tunc vna voce omnes clamarunt & dixerunt. Quis est hic lictor Licinius, vt eum appetamus lapidibus? Est enim noster Deus & rex Christus, qui prædicatur per Theodorum. Fit vero magna confusio & tumultus & impetus ad fundendum sanguinem. Irruit enim quidam ensem ferens, Leander nomine, aduersus S. Theodorum. Ei autem occurrens Proconsul, spatha ab eo ablata, eum transfegit medium. Quidam vero Merpas, Hunnus genere, impetu facto, consummauit Proconsulem. Tunc veniens beatus Theodorus, multis verbis turbas alloquens, vix tandem sedauit tumultum, dicens eis: Cessate, charissimi, Dominus meus Christus fuit cruci affixus, reprimens angelos, ne hominum genus vlciscerentur. Prætereunte autem sancto Theodoro cum magna turba per carcerem, clamabant, qui erant in vinculis: Miserere nostri, serue Dei altissimi. Sanctus vero martyr solo verbo solutis eorum vinculis, dicit eis: Ite in pace, & mementote mei, ô viri. Magna autem multitudo idololatrarum credidit in Dominum nostrum Iesum Christum, & qui vexabantur ab immundis spiritibus, curabantur tactu manus eius & coloris eius vestimentorum. X.

Qvamobrem quidem ex cohorte renunciarunt Licinio, quod vniuersus populus, dijs relictis, Deũ credidit per Theodo- XI.

Theodorum. Is vero ira repletus, misso spiculatore iussit sanctum eius caput abscindi. Videns autem populus, cœpit seditionem agitare aduersus Licinium. Beatus vero Theodorus prolixa oratione & admonitione rogabat eos, dicens: Fratres & patres, ne succenseatis Licinio. Est enim minister patris sui diaboli, & me de cætero oportet ire ad Dominum meum. Cum hæc dixisset martyr, & diu esset precatus, & bene precatus esset fratribus, & precibus finem imposuisset, obsignauit totum suum corpus, & deinde sic dicit Augaro: Fili mi Augare, ne neglexeris literis mandare diem meæ consummationis. Reliquias autem meas depone in Euchaitis, in Maso . . im meorum possessione. In tua vero consummatione dormias mihi à sinistris. Et cum rursus diu esset precatus, & imposuisset finem suis precibus, & dixisset, Amen: & valere iussisset omnes fratres, extendit preciosum suum collum: & sic ense fuit consummatus, Februarij mensis die septimo, sabbato, hora tertia diei. Totū cor- pus suum obsignat. Ceditur ca- pite.

XII. Post hæc autem cum accepissent venerandas & sanctas eius reliquias, cum cereis & suffitibus, vniuersa comitante multitudine, Heraclea tulerunt Euchaita, & illic deposuerunt omnibus videntibus, octauo * mense Iunij. Quo in loco nunc quoque ex vniuersa terra, quæ est sub cælo, congregatur genus hominum. Multa enim miracula facit Dominus & curationes, per venerandum & sanctum corpus gloriosi martyris Theodori: ad gloriam & gratiarum actionem eius nominis, quem decet omnis gloria, honor & potentia, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. Venerandæ & sanctæ reliquiæ. * mensis.

De hoc Theodoro exercitus duce vide quæ habet Nicephorus lib. 7. cap. 44. in fine.

VITA S. P. N. PARTHENII EPISCOPI LAMPSACI, EX SIMEONE METAPHRASTE, AVTHORE VERO CRISPINO.

An. 310.

I. DESIDERIO & amore motus ego peccator Crispinus, studui conscribere admirabilem & gloriosam viri vitam & à pueto institutionem sancti patris nostri Parthenij, qui fuit Episcopus Lampsaci. Est enim plena vtilitate animæ, & quæ potest ijs, qui legent, ostendere ea, quæ Deus præbet ijs, qui ipsum diligunt. Beatus ergo & inclytus hic Parthenius, habuit quidem patrem, nomine Christodulum, dignitate diaconum sanctæ Dei catholicæ, quæ erat Meliti, ecclesiæ, literarum imperitus, sanctarum autem scripturarum vel maxime valens memoria. Crescens vero ætate, ibat in propinquum lacum, & ibi piscabatur, & piscium mercaturam suppeditabat vsui eorum, qui egebant. A prima enim ætate, gratia Dei dignatus, seipsum celabat. A tempore autem decem & octo annorum, signa facere incipiens dæmones expellebat ab hominibus eius inuocatione. Cum vero bona de eo fama esset multorum sermone celebrata, Meliti ciuitatis Episcopus, nomine Philetus, cum audiuisset de S. Parthenio, eum accersitum & multum laudatum, vel inuitum ordinat Presbyterum & visitatorem sanctæ ciuitatis Meliti ecclesiæ. Porro autem ei quoque opem ferebat gratia curationum in omnibus ægrotantibus, & faciebat multa signa admirabilia in nomine Domini nostri Iesu Christi. 7. Febr. Parthenij parentes. Fit presbyter. Claret signis admirandis.

II. Inter cætera vero accidit aliquando, vt ei homo fieret obuiam, cui à tauro fuerat effossus oculus, quem manu sua portabat, & deflebat. Eum cum accepisset vir sanctus, & in suo loco imposuisset, aqua madefaciens, in tribus diebus sanum reddidit. Quædam autem mulier, quæ in pudendis corporis sui partibus cancrum habebat extantem, rogabat virum sanctum, vt acciperet morbi curationem. Sanctus vero in eius fronte facto signo crucis, eam curauit protinus: & excidit ab eo morbus, adeo vt species cancri vel ipsam terram exulcerauerit. Tunc omnes, qui aderant, cum hoc vidissent miraculum, dederunt laudem & gloriam Deo nostro, qui facit miracula. Cum itaque iret aliquando beatus Parthenius ad visendum quendam ęgrotum, inter eundum repente canis ingentis magnitudinis & cædem spirans, rupta catena, quæ ei fuerat imposita, exilijt à quadam domo cuiusdam ex proceribus, & eum inuasit, & rectus stetit supra corpus eius. Sanctus autem cum in eum spirasset, & crucem Christi fecisset, repente exiccauit, & ab humeris suis in terram proiecit mortuum. Signo crucis mulierē à morbo acri curat. Aliud miraculum.

III. Hæc & his similia cum audiuisset, qui erat illo tempore sanctissimus Cyzicenorū metropolis Episcopus, nomine Ascholius, cum accersiuisset venerandum & sanctum hunc virum Parthenium, eum pręfecit dignitate episcopatus, & maximum concessit donum ciuitati Lampsacenorum. Homo autem Dei Parthenius, cum venisset ad ei dedicatam ciuitatem Lampsacum, & eam inuenisset deditam cultui simulacrorum, grauiter angebatur. Sed nō cessabat, sicut Apostolus admonet, rogare, increpare, veritatis viam eis ostendere, imbecillitatemque & vanitatem simulacrorum: & faciens miracula in nomine Domini nostri Iesu Christi, & curans eorum infirmos, paulatim traxit eos ad Dei agnitionem. Cum vero vidisset eos proficere in fide, & simulacra despicere, voluit eorum templa diruere & ædificare ecclesiam in nomine Domini nostri Iesu Christi. Cum se autem sustinuisset, sic statuit, quod cum Imperator sit Christianus & pius, iustum sit eius sententia templorum idolorum fieri demolitionem. Hæc cum apud se statuisset Christi seruus Parthenius, & soluisset ex ciuitate Lampsaco, venit in vrbem regiam. Fortè autem accidit, vt die sequenti pius Imperator Constantinus descenderet in vehiculo ad videndos agros. Ad eum itaque accedens vir sanctus, exposuit ei suam petitionem. Venerandus vero & plane Christi amans Imperator Constantinus, benigne accepit eius petitionem, & valde est lætatus: iussitque eum ire in regiam, & expectare donec ipse rediret ab agris. Reuersus itaque Imperator in palatium, lubenter accepit virum sanctum, & complexus rogauit, vt pro ipso precaretur: & protinus iussit fieri Sacrum pro idolorum & eorum templorum demolitione, & cum hoc suis diuinis confirmasset syllabis, dat Parthenio cum multo auro ad extructionem sanctæ Dei ecclesiæ: & eum amplexus, dimisit in pace. Fit Episcopus Lāpsacenus. 2. Tim. 4. Humanissime accipiatur a Constantino Magno.

IV. Reversus autem beatus Parthenius in suam ciuitatem Lampsacū, templa diruit, & cum pulcherrimam & ornatissimam descripsisset Dei ædem, ipse per se assistens operi, magno studio eam curabat excitandā. Etenim cum multi adnauigarent & enauigarent hospites, non contingebat eis transire, nisi prius eum vidissent: & benedictione ab eo dignati, eam, tanquam multorum bonorum viaticum, auferentes recedebant. Quodam autem die accessit quidam ad eum, qui latenter in se habebat spiritum immundi dæmonij. Quem cum longo tempore habuisset, hoc ignorabat. Hic ergo homo cum vidisset sanctum, eum salutauit. Homo vero Dei Parthenius cum cognouisset dęmoné, qui in eo habitabat, eum non resalutauit. Dæmon autem perturbatus, dixit sancto: Quoniam desideraui te videre, ideo te salutaui: cur tu non salutasti? Sanctus autem Parthenius dicit ei: Ecce vidisti me, quid tum? Dicit dæmon: Et te vidi, & agnoui. Dicit sanctus: Si reuera me vidisti & agnouisti, egredere cito à figmento Dei. Dixit dæmon: Hoc totū est, vt me expellas à mea habitatione? Nunc, rogo te ne me expellas post tantum tempus. Dicit ei beatus Parthenius: Est ne longum tempus, ex quo in eo habitas? Dixit dæmon: A pueritia, nec fui vlli vnquam cognitus, nisi nunc à te: tu autem me expellis, vt video, & quo iubes me abire? Dixit sanctus: Do tibi locum, quo proficiscaris. Dicit dæmon: Omnino dices mihi, Abi in porcos. Dicit ei sanctus: Minime, sed do tibi hominem humilem: & ingressus in eum, illic habita. Nunc vero ex eo egredere. Dixit dæmon: In veritate hoc facis, an solum hoc dicis, dum me eijcere? Dixit sanctus: Dico tibi in veritate, mihi quidem est homo paratus, in quo debes habitare: solùm cito egredere. Demon autē sancti pactis conuentis persuasus, petebat vt promissio deduceretur ad effectū. Tunc sanctus os aperiens, dixit dæmoni: Ecce ego sum homo: ingredere, & in me inhabita. Dæmon autem tanquā ab igne vstus ob id, quod sanct[us] dixerat, exclamauit dicēs: Pulcherrimum templum construit.

Hei mi-

ex. Heimihi, me, qui in alieno vase abij, post tantum tempus persequeris: & quid non mali à te passus fuero? Quomodo vero in domum Dei ingrediar? Non licet veritatem audire à vobis Christianis. Tunc dæmon egressus ab homine, abit in loca deserta & inaccessa, homo autem euasit sanus virtute & gratia Domini nostri Iesu Christi, Deumque perpetuo laudabat & glorificabat, & sanctum eius famulum Parthenium.

Expellit dæmonem.

Altare ad offerendū incruentū sacrificium.

PERFECTO vero opere ædificationis sanctæ Dei ecclesiæ, studium ponebat homo Dei vt reponeretur mensa, V.
in qua oportebat Domino offerri spiritale & incruentum sacrificium. Cum autem inuenisset in quodam loco, dedicato idolis, lapidem preciosum & aptum ad sanctæ mensæ concinnandum opus, quod quærebatur, effecit id pulchre elaborari & adaptari ab artificibus. Perfecto vero opere, iussit id afferri in ecclesiam. Cum ergo artifices lapidem currui imposuissent, & boues iunxissent, ducebant ad ciuitatem. Inuidens autem & bonorum operum æmulus diabolus, non ferens ignem diuini zeli sancti viri, conturbatis bubus, effecit, vt ij repente impetu, qui cohiberi non poterat, incitati, supinum in terram proiecerint eum, qui trahebat boues, nomine Eutychianum: quem excipiens currus, per totam perfregit omnem viscerum eius compagem. Sicque is expirauit. Cum autem accepisset quod acciderat, seruus Dei Parthenius, dixit: Hoc satanica plane fecit malitia. Non impedies in hoc diabole opus Dei, & statim assumens secum pios viros, qui cum ipso erant, cucurrit ad locum: & stans prope cadauer, & sancta sua inclinans genua, cum lachrymis intense orauit ad Deum, dicens: Tu Domine omnipotens, suppeditator vitæ & mortis, non ignorans propter quam causam author malorum inimicus, machinatus est mortem in tuum figmentum. Sed ò benignissime, nunc quoque ostende inanem eius conatum: vitæ autem participem factum seruum Eutychianum, ostendens ijs, qui non credunt, inuictam tuam potentiam. Quoniam tu es solus Deus, & te decet gloria in secula, Amen. Cum autem vir iustus Deo emisisset has preces, reuersus est mortui spiritus in corpus eius, & cœpit, qui fuerat mortuus, dicere in conspectu vniuersi populi: Gloria tibi Christe Deus, qui etiam suscitas mortuos, & cum protinus surrexisset, & factus esset sanus sicut prius, & accepisset boues, traxit currum vsque ad ædem ecclesiæ. Tunc omnes, qui viderant hoc miraculum adeo præter opinionem, dederunt gloriam & laudem benigno Deo.

Malitia maligni dæmonis.

Mortuū ad vitam reuocat S. Parthenius.

AFFEREBANT vero vndique omnes ægrotantes, & qui vexabantur ab immundis spiritibus: & gratia & virtute VI.
Domini Iesu curabantur omnes. Omnis autem ars medicinæ in diebus huius sancti viri erat imbecilla, propterea quod omne genus morbi in nomine Domini nostri Iesu Christi, gratis ab ipso curaretur. Inter quos Dionisius quoque, Præpositi filius, stirpe imperatoria, cum haberet filiam virginem, nomine Daphnen, quæ à dæmone grauiter castigabatur, ipse eam totis tribus diebus curauit. Alteram autem Mamalij cuiusdam filiam, qui erat princeps ciuitatis Smyrnensium, nomine Agalmatiam, quæ ab immundo spiritu vexata, spumam emittebat, curauit. Zoëtem vero nomine, quæ ad Persas venerat, & à dæmone vaticinante miserabiliter conterebatur, haud ita longo post tempore, Domini gratia liberauit. Alium autem rursus iuuenem ex Hunnis ortum, presbyteri filium, nomine Niconem, qui ab immundo spiritu grauiter castigabatur, adducentes eius parentes, iecerunt ad pedes sancti, rogātes vt eius misereretur iuuentutis, & eum liberaret ab immundo dæmone. Vir autem sanctus dixit eis: Non est dignus qui curetur, ad castigationem enim datus ei fuit stimulus spiritus. est enim parricida. Vos enim sæpe ab eo habiti contemptui, in animæ vestræ amarore à Deo petijstis, vt ipse castigaretur. Sinite eum sic esse. expedit enim. Illi vero, vt qui essent parentes & vincerentur visceribus, exclamauerunt rogantes cum lachrymis: Precare Deum pro ipso, vt liberetur à sæuo & immani dæmone. Beatus autem Parthenius misertus abunde profluentium lachrymarum parentum, intense Deum precatus est pro ipso, & protinus egressus fuit ab ipso dæmon, & mundatus fuit homo. Tunc parentes eius eum sanum acceperunt, & domum redierunt, Deum laudantes atque glorificantes.

Multos curat dæmoniacos.

Spiritus draconalis.

ALEXANDRIA autem quædam nomine, ex Arisba, quæ est Abydo, draconalem habens spiritum, sibilans & VII.
multos interimens, allata est ad seruū Dei Parthenium. Qui cum increpasset spiritum, curauit eam, & remisit ad suos. Synodij vero cuiusdam Abydeni filiam virginem, quę ab immūdo spiritu vexabatur in montibus, parentes eius comprehendentes, duxerunt ad iustum: & cum manus ei imposuisset & esset precatus, eam curauit. Alium quoque, Axanum quendam nomine, qui omnes partes corporis habebat dissolutas, duxerunt ad seruum Dei Parthenium. Quem aqua madefaciens & precans, sanum misit domum suam ambulantem. Quendam autem alium, nomine Alanam, genere Syrum, operatione mali, qui in eo habitabat, dæmonis, ex tabula catechumenorum sanctæ ecclesiæ, quam condidit sanctus vir Parthenius, suspensum & tractum & effectum mortuum, ad cadauer adueniens Dei famulus, illum quoq; viuificauit precibus, & ab eo fugauit dæmonem. Eutropius vero quidam nomine, ex Pareo, vxorem suam duxit ad sanctum, quæ habebat spiritum immundum, & rogabat eum multum, vt pro ipsa rogaret, vt curaretur à dæmone, qui ipsam vexabat. Vir autem sanctus cedens eius precibus, cum eam accepisset, & in eius oculos inspirasset, & super caput eius esset precatus, liberauit à dæmone. Tūc maritus eius Deum glorificans, iuit in domum suam cum ipsa. Acaciam vero quandam nomine, ex pago, qui dicitur Celæus, quæ ab immundo spiritu consumebatur, ad eam adduxerunt: & gratia & virtute Domini Iesu, sanam dimisit. Eucheria quædam nomine, vxor Agapij Magistriani Pageleott, veneficio attentata, cum ei roderentur intestina, allata est ad sanctum: & cum in tribus diebus ei esset precatus, & ex oleo sanctorum eam potasset, sanam remisit in domum suam.

Tabulatum catechumenorum.

Oleo sanctorum curat ægram.

MAXIMVS quidam nomine, ex Bizye ciuitate Thraciæ, qui erat discipulus vni ex ijs, qui sunt apud nos Diaconi IIX.
nomine Psertæ: Hic ergo Maximinus cum incidisset in morbum torminis intestinorum, desperatus fuerat ab omnibus. Cum id autem resciuissent eius parentes, Bizye venerunt Lampsacum ad eum sepeliendum: & cum eum accepissent cum lectulo, fide ducti, ferunt eum in sanctam ecclesiam, & eum ponunt in ingressu Episcopi, per quem Dei seruus erat transiturus. Cum vero in eum locum venisset sanctus vir Parthenius, & vidisset eum in lecto iacentem, & eius parentes lamentantes, & omnes, qui cum eis aderant, lachrymantes, ipse quoque est lachrymatus: & cum flexisset genua, Deum pro ipso est precatus, & virtute ac gratia Domini nostri Iesu Christi, ad ipsum reuersus est spiritus: & statim assedit, qui fuerat mortuus, & cœpit loqui. Data autem ei manu, fecit eum surgere, & sanum reddidit parentibus, adeo vt vniuersa ciuitas Deum laudaret propter factum miraculum. Quædam autem mulier Diaconissa, nomine Theophila, ex Afermo vico Cherronesi, & cum ipsa, Ruffina impubes ex eodem vico, ab immundo spiritu dissoluta, & effecta paralytica, allatę sunt ad sanctum virum. Quas paucis diebus aqua irrigans & precans, virtute Domini sanas emisit ad suos. Hilarij cuiusdam presbyteri ex Ausadia filius vnigena, nomine Thalassius, qui à maligno spiritu fuerat mente motus, portatus est ad sanctum. Quem cum accepisset, orans totos septem dies, reduxit ad naturam, & Domino agentem gratias, cum patre remisit ad patriam. Vetulas vero quasdam duas pauperes, quarum vni nomen erat Calliope, alteri vero Cyriaca, quæ ambæ ab immundo spiritu castigabantur, tulerunt ad sanctum: qui per suas ad Deum preces ambas curauit. Cum autem eas quoque dedisset ea, quæ erant ad victum necessaria, dimisit in pace.

Mortuus reuiuiscit.

Dæmonem expellit ab officina purpuram tingentium.

PRÆTER hæc autem & alia, quæ narrari non possunt, sancti huius viri miracula, accidit vt officina quoque, in IX.
qua tingebatur purpura, impediretur ab immundo spiritu, qui in eam incubuerat, & non efficeret eā, quā solebat, tincturam: sed etiam immundus dæmon appareret tinctoribus, & opus Imperatoris non sineret effectum reddere: adeo vt ex hac re magnum periculum & damnum serui sustinerent & tinctores. Quamobrem cum resciuisset homo Dei Parthenius & ab eis fuisset rogatus, prompto & alacri animo venit ad locum officinæ: & cum aduocasset immundum

dum operantem dæmonem, & cum increpasset terribili & sancto nomine Christi, fecit eum euanescere ab omnibus finibus, illo clamante omnibus audientibus: Tanquam ab igne expellor in gehennam ignis. Cum autem iussisset sanctus, tinctores impleuerunt lebetes, & eo præsente immiserunt lanam. Ea vero ab illo tempore, eam, quam oportebat tincturam citra vllum impedimentum accepit etiam in futurum. Sicque & qui gerebant rempublicam, & tinctores omnes liberati fuerunt à periculo Imperatoris.

X. AVDITE aliud quoque magnum miraculum, quod factum est à sancto patre nostro Parthenio. Tempore piscationis Thynnorum, cernebantur quidem pisces à piscatoribus, tanquam qui iam essent in manibus. Cum laxarentur autem retia, nihil proficiebant, sed laborem inanem sustinebant. Fuit vero hoc à diabolica aura impedimentum non in vno tantum aut altero emporio, sed in tota regione maritima vsque ad Abydum. Omnes autem simul congregati, rogarunt virum iustum, vt Deum pro eis precaretur. Eo vero precante cum ieiunio & fletu, Deus ei aperuit causam & satanicam operationem. Experrectus autem, citra moram profectus est in vnumquodque emporium vsque ad Abydum, & aquam benedicens, & sal injiciens, & Deum inuocans, iussit afferri retia, & eo præsente piscium consuetam facere piscationem. Tunc cum magno gaudio sua retia laxantes, Domini virtute & sancti precibus, tanta bona consecuti sunt in piscatione, vt præteriti temporis defectum suppleuerint. Sedente autem viro sancto in emporio Catapteleç, cum piscatio fieret piscium, reteque traheretur, Thynnus maximus è reti exiliens, se proiecit ad pedes sancti. Quem cum signasset & precatus esset, iussit scindi & distribui fratribus ad gloriam Dei.

Vide hic aquam benedici cũ sale.

XI. ALIQVANDO Heracleotem quendam nomine Callistum, cui à diabolica operatione fuerant pedes soluti, duxerunt ad beatum Parthenium. Quem quidem, cum esset precatus, & curasset virtute Domini, proprijs pedibus ambulantem remisit in domum suam, lætantem & Deum glorificantẽ. Alium autem quendam, nomine Lesbum, ex insula, quæ dicitur Oa, duxerunt ad hominem Dei. Qui quidem à pedibus ad caput vsque erat totus vlceratus, à leproso nihil differens. Eum oleo vngens & precans tribus diebus, sanum remisit ad suos. Ex magnis ergo & multis miraculis, quæ à sancto patre nostro Parthenio Dei gratia facta sunt, partem, prout potui, significaui vestræ charitati: non tanquam de patre & doctore verba faciens ad eum ornandum, propter id, quod dicitur: Perdet Dominus omnes, qui loquuntur mendacium: sed res ipsæ testantur, etiam quæ fiunt post eius obitum. Vnde etiam cum eo adhuc viuo visus aliquando eum vocasset, iuit in Thraciç metropolim Heracleam: & conueniens Archiepiscopum, qui illic erat, nomine Hypatianum, qui ad extrema fere erat redactus: rogauit causam morbi. Cum per diuinam autem reuelationem cognouisset beatus Parthenius, eum castigari propter auaritiam, vt qui res pauperũ vsurparet, & eos illis priuaret, mane iuit rursus ad eum visendum, & ei dicit: Surge magne domine. Non enim laboras infirmitate corporis, sed castigaris propter morbum animæ. Hæc ergo depone, & rursus euades sanus. Respondit ægrotus & dixit: Scio ego quoque me esse peccatorem, & ideo castigari. Sed ora pro me, rogo te, vt leuer meis iniquitatibus. Dicit ei sanctus Parthenius: Si quis in hominem peccauerit, de eo fortasse exaudietur oratio: morbus autem tuus ad Deum tendit. Quæ sunt ergo pauperum, redde Deo, & eris semper sanus animo & corpore. Tunc is ad se rediens, dixit: Re vera Pater peccaui Domino meo: Dominus vero iustus, & protinus accersito suo œconomo, iussit in medium afferri, quidquid auri collectum fuerat ex pauperibus. Cum autem satis auri fuisset allatum sanctum rogauit Episcopus, vt id distribueret pauperibus. Ille vero non sustinuit, dicens: Cum Deus tibi det vires, tu per teipsum redde eis, quæ sua sunt. Tunc is sedens in lectica, iuit ad templum sanctæ martyris Glyceriæ: & cum congregasset omnes pauperes ciuitatis, affatim omnibus distribuit. Benignus autem & clemens Deus, qui viduæ duo minuta non despexit numismata, & rursus diues viduæ propositum acceptum habuit tempore Eliæ prophetæ, & pauperis flagitiosæque meretricis lachrymas non est auersatus, & publicani suspirium comprobauit: ipse quoque prædicti Archiepiscopi acceptam habens pœnitentiam, in tribus diebus ei perfectam præbuit sanitatem.

Oleo vngens, sanat ægrotum.
Psalm 5.
Luca 21.
1 Reg 17.
Luca 7.
Luca 18.

XII. DEI vero seruus Parthenius quotidie obibat sacras ædes ciuitatis, consuetas preces in eis peragens. Quodam autem die in martyrium, quod Achilas dicitur, inuenit illic hominem quendam iacentem omnino aridum. Cuius misertus, cum oleum perijsset, flexis genibus, cum lachrymis orauit pro ipso benignum & clementem Deum. Et cum deinde surrexisset à precatione, sensim & paulatim eum sancto oleo molliens, protinus & ipsa hora fecit eum sanum surgere, & iussit eum suis pedibus ad suos redire Deum glorificantem. Cum hoc autem terribile & quod opinionem superat miraculum factum esset in Heraclea ciuitate, quicunque habebant ægrotos, cum eis concurrebant ad Dei hominem Parthenium, & virtute Domini nostri Iesu Christi, omnes reuertebantur sani. Simul vero cum eo aderat etiam Hypatianus, qui illo tempore erat Archidiaconus ciuitatis Heracleæ, quando hæc fiebãt miracula. Quæ cum vidisset: procidit ad pedes sancti viri, rogans eum cum lachrymis & dicens, quod in prædio suo multa quidem sunt seminata, propter pluuiæ autem egestatem omnia sunt exiccata. Sed veni ad locum, dicebat, ô venerande pater, & ora Deum, vt terrç præbeat pluuiam, vt conseruetur vniuersa nostra patria. Venerandus vero & sanctus vir Parthenius, iuit prompto & alacri animo. Cumque venisset ad locum, & vidisset omnia exiccata, lachrymatus est: flexisque genibus diu precans cum lachrymis, clementem Deum rogauit, vt pluuiam in terram demitteret ad fructus producendos. Benignus autem & clemens Deus, qui semper facit voluntatem eorum qui ipsum timent, cum adhuc preces essent in ore eius, tectum fuit cælum nubibus: & descendit multa pluuia, & satiauit terram. Ingressis autem ipsis in agrum, qua fuit habitaculum, in quo preces suas perageret. Archidiaconus vero Hypatianus, qui fuit etiam agri dominus, introduxit eum in vnum ex suis cubiculis. Qui pernoctauit illic in orationibus: & cum mane accersijsset Archidiaconum, dixit ei: Attende tibi, ô frater, non enim ignoras Episcopum tuum fuisse castigatum propter auaritiam. Ostendit enim mihi Deus hac nocte, te non multis post diebus futurum Episcopum. Vide ergo, vt semper curam geras pauperum. hoc enim Deum placat super omnia.

Aridũ sancto oleo perungit & sanat.
Psalm 144.
Precibus è cælo pluuiã deponit.
Cura pauperum Deo gratissima.

XIII. SANCTVM autem rogauit Archidiaconus, vt veniret in suum prædium, & bene precaretur agris & vitibus. Ingressis vero beatus in vnam maximam regionem, quæ nihil habebat, dixit ei: Cur non seminasti eam, cum sit maxima? Archidiaconus autem lachrymans, dixit: Seminata quidem est, ô bone: sed mea peccata & pluuiæ defectus, eam vt vides, exiccauit. Dicit ei sanctus: Quot modios tibi præbuit Deus ex hac regione? Ille dixit: Mille, ô bone. Sanctus autem dixit ei: Ne sis tristis, ô frater. Omnia sunt possibilia credenti. Sed Deus tibi dicit per me peccatorem, quod si in tempore æstatis fructum, qui ex hoc agro nascitur, solum triueris, inuenies sicut dixisti, mille modios: quoniam leue est in conspectu Domini hæc facere. Eum quoque introduxit in vineam recens plantatam, erat autem omnino exiccata & excisa à vermibus, propter pluuiæ egestatem. erat vero totus satis amplus, vt caperet sementem octoginta modiorum. Beatus autem sale iniecto, totam vitem conspersit: & dixit Archidiacono: Esto bono animo: Nam Deus dat tibi ex hoc loco [illegible] magnam benedictionem, sicut ei placet. Cum vero ingressi essent in ciuitatem, iuit ad Episcopum, vt ei valediceret & nauigaret: Ille autem ei processit obuiam, & eum est complexus. Ij vero cum assedissent, sanctus dixit Episcopo: Annuncio tibi, ô domine, quod post non multos hos dies excedes è corpore, & migrabis ad Dominum. Ecce enim Christus te accersijt, qui est verus Deus noster, & bonum successorem relinques, vt mihi reuelauit Dominus, dominum Hypatianum, tuum Archidiaconum. Dixit Episcopus: Fiat voluntas Domini. Et cum se inuicem osculati essent in osculo sancto, Heraclea sanctus nauigauit Parthenius, & venit in suam ciuitatem Lampsacum.

Marc 9.
Prædicit obitum Archiepiscopo.

ACCIDIT

ACCIDIT autem non multis post diebus, vt morbo correptus Heracleæ Episcopus, in Christo requiesceret. Pro XIV.
ipso vero factus est Episcopus dominus Hypatianus Archidiaconus, conuenienter ei, quod dixerat seruus Dei Parthenius. Cum esset autem æstas, egressus Episcopus Hypatianus in agrum suum ad colligendos fructus terræ, & metendum id, quod erat natum ex exiccata & squalida regione, inuenit mille modios plenos frumento, conuenienter verbo serui Dei Parthenij. Similiter vero in tempore quoque vindemiarum, ex plantatione exiccatarum vinearum Deus dedit magnam vini quantitatem Qui cum experientia accepisset euentum eius, quod sanctus prædixerat, decimam fructuum vtrorumque, nempe tam aridorum quam humidorum, naui impositam duxit Lampsacum, vt sancto offerret, maximas ei agens gratias. Ille autem noluit accipere, dicens domino Hypatiano Episcopo: Deo agens gratias in omnibus, eas distribue nostris fratribus, & cum se inuicem salutassent, reuersus est sanctus Episcopus Heracleam, & distribuit frumentum & vinum suis fratribus, vt iusserat homo Dei. Episcopus ergo Hypatianus non cessauit vsque ad finem vitæ, narrare omnibus Dei magnalia, quæ fecit cum ipso per seruum suum Parthenium.

Squalida regio vberes reddit fructus.

S. Parthenius decedit.

CVM ergo in hac pia & angelica vita refulsisset in terra Dei seruus & vir venerandus Parthenius, & multos con- XV.
uertisset à simulacris ad Deum viuum, perinde ac morbo arreptus, à Deo vocatus, requieuit in pace. Prædictus ergo Hypatianus Episcopus cum audiuisset inclitum & venerandum patrem nostrum Parthenium ad Christum migrasse, relictis omnibus, quæ habebat in manibus, soluens ex ciuitate Heraclea, secundo vero cum Deus iussisset, eadem nocte peruenit Lampsacum. Similiter etiam Cyzici episcopus, & episcopus Meliti, in qua fuerat natus: & Parij episcopus nomine Eustachius, & reliqui ex ciuitatibus, quæ erant circuncirca. Sicque cum Psalmis & hymnis & spiritalibus canticis deposuerunt eum prope ecclesiam in oratorio, quod ipse ædificauit. Dormiuit autem sanctus Christi seruus Parthenius septimo mensis Februarij, non parua nobis relicta doctrina per perfectam & immobilem eius in Deum fidem. Qui etiam post decessum sua ad Deum supplicatione non cessat facere miracula, dæmones expellens, leprosos mundans, & omnem morbum & ægritudinem curans virtute & gratia Domini & Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Honorificè sepelitur.

AN. 740.

EPITAPHIVM RICHARDI REGIS ANGLIÆ, SCVLPTVM IN CIVITATE LVCA ITALIÆ, *vbi requiescit.*

7. FEBR.

SOROR Offonis regis, fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus rex Angliæ, exul patriæ, spretor mun- I.
di, contemptor sui, pater sanctorum fratrum Vuillebaldi & Vuunibaldi, & beatæ Vualburgis virginis, terrenum regnum in cæleste mutauit. Deposuit coronam regiam pro vita perpetua. Exuit purpuram, & vilem induit tunicam. Regium reliquit tribunal, & sanctorum quæsiuit limina. Dimisit sceptrum, & accepit baculum. Dimisitque filiam suam in regno beatam Vualburgam, atque simul cum filijs peregre profectus est. Et eis relictis apud sanctum Bonifacium martyrem gloriosum, tunc Archiepiscopum Moguntinensem, virum miræ sanctitatis, eo quod Anglicus esset, de regno suo natus: idem sanctus rex exilio se vlteriori, *limina sanctorum trans alpes adijt, & loca deinceps magis deuia petijt solitudinum, Deo soli deum solus libere vacaturus. Deinde post longa exilia, post multa certamina, post famis, sitis & frigoris multimodas ærumnas, in prouincia Italiæ, ciuitate Luca finitur pugna, dantur præmia, cælo recipitur anima, & in beati Frigdiani basilica iuxta corpus eius ponuntur pia membra, vbi & miraculis coruscat. Cuius festiuitas septimo Idus Februarij celebratur. Locus etiam, in quo requiescit, his versibus, adornatur

Suscipit rex pius cũ filijs longinquã peregrinationem religionis ergo. Moritur in Italia

** Apostolorum.*

Hic rex Richardus requiescit sceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iste Polorum.
Regnum dimisit, pro Christo cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia sanctum.
Hic genitor sanctæ Vualburgæ virginis almæ.
Et Villebaldi sancti simul & Vuinibaldi.
Suffragium quorum det nobis regna Polorum. Amen.

AN. 741.

VITA B. EVGENII ET MARIÆ EIVS FILIÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE.

8. FEB.

IN illo tempore erat vir quidam in Bithymia, nomine Eugenius. Is habebat vxorem valde honestam, & I.
Deum timentem, quæ peperit filiam vnicam, & vocauit nomen eius Mariam. Mortua autem eius vxore, educauit filiam suam Eugenius in bona & honesta vita. Cum vero creuisset adolescentula, dixit ei pater eius Filia charissima, ecce omnes meas facultates trado in manus tuas. Ego enim vado, vt saluam faciam animam meam. Cum hæc autem à patre suo audijsset adolescentula, dicit ei: Pater, tu vis teipsum seruare, & me perdere. Nescis Dominum dicere in Euangelijs: Pastor bonus animam suam ponit pro ouibus? Rursus vero alibi dicit: Qui saluam facit animam, est tanquam qui creat. Hæc cum audijsset pater eius Eugenius, eius verbis valde fuit lætatus. flebat enim & eiulabat, cum hæc diceret: & dicit ei pater eius: Filia charissima, quid possum tibi facere? Tu quidem es fœmina: ego autem volo ingredi monasterium: & quomodo potes mecum versari? Diabolus enim propter vos bellum gerit aduersus Dei seruos. Hæc cum audijsset eius filia, dixit patri suo: Domine mi pater: Non sic ingrediar, quomodo tu dicis: sed tondebo comam capitis, & induta veste virili, ingrediar tecum monasterium, nemine sciente, me esse fœminam.

Iohan 10.

BEATVS autem Eugenius, auditis, quæ dicebat filia, valde lætatus, cum omnia bona sua distribuisset pauperi- II.
bus & mendicis, orphanisque & viduis: & totondisset suam filiam, virili amictu eam induit, & nominauit nomen eius Marinum, hæc ei dans mandata: Vide filia, quomodo te sis conseruatura. Futura enim es in medio ignis non ingreditur enim fœmina in monasterium. Te ergo conserua Christo immaculatam, vt cum impleuerimus id quod sumus polliciti, habeamur digni regno cælorum. Hæc cum dixisset Eugenius, & precatus esset, assumens filiam suam Mariam in habitu adolescentis, ingressus est cœnobium. Eis autem ingressis in monasterium, in dies proficiebat puella in omni virtute, obedientiaque & humilitate & in maiori exercitatione. Cum vero aliquot annos peregisset beate in monasterio existimabant monachi eum esse Eunuchum, propterea quod esset imberbis & voce gracili. Alij autem existimabant, præ nimia exercitatione, & quod solum secundo quoque die comederet, eum esse voce adeo tenui. Aliquo vero post tempore contigit eius patrem decedere: incrementum autem accepit eius exercitatio, obedientia & humilitas: adeo vt ipsa quoque donum Dei acceperit contra dæmones. Vnumquemque enim eorum, qui laborabant & vexabantur, manus eis imponens & orans, curabat protinus. Habebat autem illud cœnobium quadraginta viros omni

Mariã tondet pater eius, vocatq; Marinũ, & ducit in virorũ monasterium.

Maria curat dæmoniacos.

omni virtute & sapientia exornatos. Singulis vero mensibus mittebantur quatuor monachi ad responsa monasterij, propterea quod ipsi haberent in aliis quoque locis diuersas possessiones. Erat autem in media via diuersorium, & qui ibant & veniebant, propter itineris longitudinem illic requiescebant. Inter cæteros autem magnam eorum curam gerebat is, qui præerat diuersorio, eos seorsum excipiens. Inuidens vero & malignus diabolus, qui rebus bonis semper inuidet, mala autem ad se attrahit, ægrè ferens huius beatæ in Deum amorem, pulcherrimamq; & honestissimam viuendi rationem, studuit aliquantulam ei labem inurere & eam affligere.

III. Qvodam itaque die, Præfectus monasterij, accersito Marino, dicit ei: Frater Marine, scio tuam vitæ agendæ rationem esse perfectam in omnibus, & præcipuè in obedientia. Velis ergò tu quoque egredi, vt ministres monasterio. Fratres enim ægrè ferunt, te ad id non egredi. Hoc autem faciens, ô fili, maiorem accipies mercedem à benigno & clementi Deo. Etenim Dominus quoque noster Deus non dedignatus est ministrare suis discipulis. Hæc cùm audiisset Marinus, se proiecit ad pedes Præfecti, dicens: Benè precare mihi venerande pater, & ego ibo quocunque voluêris. Egresso autem Marino & aliis tribus monachis vt ministrarent, diuerterunt, vt consueuerant, ad illud diuersorium. Qui autem præerat diuersorio, habebat filiam vnicam. Miles verò quidam ingressus diuersorium, ei attulit vitium: ea verò concepit. Præcepit autem ille miles, dicens: Si hæc res fuerit cognita, & te examinauerint tui parentes, vndè hoc factum sit, dic eis: Formosus ille iunior monachus mecum dormiit, & ex eo concepi. Postquam ergò egressi fuissent monachi simul cum Marino, resciuit pater puellæ filiam suam vtero concepisse. Qui rogauit eam dicens: Vndenam hoc tibi factum est? Puella autem respondit, dicens. Iunior ille cœnobij formosus monachus, qui dicitur Marinus, mecum dormiit, & me prægnantem reddidit. Luc. 22. Puella vitiata infamat Mariam.

IV. Cùm hæc autem audiisset Præfectus diuersorij, cursu & cum magna ira venit in monasterium, eum accusans, & dicens: Vbi est ille planus, ille falsus Christianus, quem dicitis esse monachum? Ei verò factus est obuiam apocrisiarius monasterij, & dicit ei: Benè venisti frater. Cur es adeò tristis, & cur tam temerè loqueris? cessa parumper, rogo te. Respondens autem Præfectus diuersorij, dicit ei: pereat hora, qua vnquam cognoui monachum. Hei mihi, quid mihi accidit? Quid faciam autem, nescio. Cùm verò hæc resciuisset præfectus, eũ accersit, & dicit: Quid tibi vis frater? Quid es tristis? præfecto autem monasterij dixit is, qui præerat diuersorio: Quid mihi volo? De cætero nullum amplius videam aut conueniam monachum. Postquam autem à Præfecto rursus fuit rogatus is, qui præerat diuersorio, propter quam causam hæc dicis? respondit & dixit: Filiam habebam vnicam, in quam spem meam collocabam, quòd ea esset requies meę senectutis. Ecce vero quid fecit Marinus: eam prægnantem reddidit, quem dicitis esse Christianum & pium. Hæc cùm audisset præfectus, stupefactus dicit ei: Quid possum tibi facere, cùm ipse non sit hîc? Sed quando venerit ex ministerio, nihil est aliud quod agam, nisi vt expellam è monasterio. Cùm autem venisset Marinus cum aliis tribus fratribus, accersit eum præfectus, & dicit ei: Abba, Hæc ne est tua viuendi ratio & exercitatio? Quando diuersatus fuisti in diuersorio, attulisti vitium filiæ præfecti diuersorij. Huc autem veniẽs eius pater, tanquam per theatrum traduxit nos monachos. Marinus verò his auditis, se humi proiecit in faciem, dicens præfecto: Condona mihi humili & peccatori propter Dominum, ô pater, quoniã tanquã homo erraui. Tunc præfectus ei iratus, eiecit eũ è monasterio. Fatetur crimen, quod nõ admisit.

V. Egressvs autem beatus extra vestibulum monasterij, mansit sub dio, sustinens frigus & æstum annos tres. Qui ergò ingrediebantur & egrediebantur ex monasterio, rogabant ipsum, dicentes: Cur sic sedes, Abba, afflictus in vestibulo? Ille autem dixit eis: Quoniam sum fornicatus, propterea eiectus sum ex monasterio. Cùm verò venisset pariendi tempus filiæ Præfecti diuersorij, peperit puella filium masculum. Puerum autem tollens pater eius, venit ad monasterium: & cùm inuenisset Marinum sedentem extra monasterium, proiecit ei puerum, & statim recessit. Marinus verò sumens puerum in manus, dicebat lamentans: Hei mihi misero & abiecto: Ego certè humilis & nequam, accipio pro meritis meorum peccatorum. Cur autem hic quoque infelix puer mecum moritur? Cœpit vero accipere lac à pastoribus, & sic alebat puerum vt pater. Non satis autem erat Marino afflictio & pudor, quo afficiebatur quotidie: sed puer quoque flens & excernens, contaminabat & sordidabat eius vestes. Post spatium autem trium annorum, seditionem agitârunt omnes fratres, dicentes Præfecto: Pater venerande, sufficit fratri Marino pœna, quam sustinuit. De cætero rogamus, accipe eum rursus in monasterium: Maximè vero, quod coram omnibus confessus est lapsum suum. Cùm autem contradiceret Præfectus, & non persuaderetur eum accipere, cœperunt monachi ei rursus dicere: Nisi fratrem Marinum rursus acceperis in monasterium, ô pater, nos quoque recedimus. Quomodo possumus à Deo petere, vt condonet nobis nostra peccata, cùm frater noster tres annos sub dio sedeat in vestibulo? Fornicatã se dicit, sed longè alio sensu.

VI. Hæc cùm audiisset Præfectus à monachis, dicit eis: Reuerà propter peccatum, quod fecit, non est dignus huc ingredi: propter vestram tamen charitatem & preces eum accipio, & cùm accersisset Marinum coram omnibus, dicit ei: Frater non es dignus stare in primo tuo loco, propter peccatum quod fecisti: propter fratrum autem charitatem & preces, accipio te omnium postremum in regulam. Marinus verò cœpit Præfecto dicere cum lachrymis: Hoc quoq; mihi magnum est, ô venerande pater, quòd me dignum feceris, qui ingrederer intra vestibulũ, vt sic quoq; dignus habear, qui seruiam sanctis meis patrib. Et cùm eum accepisset Præfectus, immisit ad viliora & abiectiora opera monasterij. Is verò ea faciebat cum studio & magno metu & compunctione. Habebat autem puerum quoq; Marinus, eum retrò sequentem & clamantem: Ta ta ta, & requirentem ea, quę sunt pueris necessaria ad alimentum. Nòn solùm n. his ærumnis & afflictionib. premebatur Marinus, sed etiam de alendo hoc puero erat valdè solicitus. Cùm creuisset a. puer, degebat in monasterio, educatus in virtute & in temperantia. Porro vero sancto quoque & monastico habitu est dignatus. Sicque proficiebat in humilitate & multa obedientia, vt amaretur ab omnibus. Vide sanctę virginis ineffabilem humilitatẽ.

VII Post hæc autem cùm vidisset Dominus perfectam esse eius fidem & tolerantiam, & esse dignam regno cœlorum, accepit eam in æterna paradisi tabernacula, nemine sciente. Nam cùm is obiisset, & nec egrederetur ad seruitium monasterij, & nec ad psalmodiam regulę, rogauit Præfectus fratres, dicens: Vbi est Abbas Marinus? Ecce enim iam præterierunt tres dies, ex quo eum non vidi in psalmodia, neq; in suo ministerio. Primus a. omnium inueniebatur in regula. Ingredimini ergò eius cellam, & videte, num in aliquam ceciderit ægritudinem. Cùm autem venissent fratres in cellam beatæ, ingressi inuenerunt eam consummatam in Domino, & puerum ei assidentem & flentem. Tunc properè egressi fratres. Præfecto renunciarunt, dicentes: Frater Marinus dormit. Ille vero cùm audiisset, miratus est & dixit: Quomodo excessit eius anima, aut quam Deo allaturus est excusationem de iis, quæ peccauit? Tunc de cætero iussit, vt ei iusta facerent. Cùm autem venissent fratres, vt eum componerent ad sepeliendum, inuenerunt eum esse mulierem: & stupefacti, cœperunt omnes vna voce clamare: Domine miserere. Præfectus verò cùm tumultum audiisset & conturbationem, rogauit, dicens: Quidnam hoc sibi vult? Illi autem dicunt ei cum admiratione: Frater noster Marinus est sexu mulier. Cùm venisset ergò Præfectus, & vidisset rem admirabilem & præter opinionem, se humi proiecit, & tenens pedes beatæ, cum multis lachrymis clamabat, dicens: Ignosce mihi Domine Iesu Christe, quod per ignorantiam peccaui in sanctam & castam tuam sponsam. Et rursus procidens ad venerandas & sanctas eius reliquias, clamabat, dicens: Hîc moriar ad sanctos & venerandos tuos pedes, donec audiero mihi esse condonata ea, quæ in te peccaui. Cùm is autem diu defleret & plangeret, venit ad eum vox de cælo, dicens: Si hoc quidem sciens fecisses, non tibi condonassem: Quia autem nesciens hoc fecisti, peccatum fuit tibi condonatum. Migrat è corpore. Nota, procidens ad venerandas & sanctas eius reliquias.

TVNC surgens Præfectus à venerandis eius reliquiis, statim misit ad præfectum diuersorij, dicens: Veni citò ad nos, nam te volo conuenire. Cùm autem venisset Præfectus diuersorij, dicit ei Præfectus monasterij: Ecce frater Marinus est mortuus. Is verò dicit Præfecto monasterij: Deus ei condonet id: quod fecit in abiectam meam filiam. Dicit ei Præfectus monasterij: Pœnitentiam age, ô frater. Nam peccasti coram Deo Sed me quoque tuis verbis decepisti, & peccaui ego quoque propter te. Ecce enim Marinus reuera est mulier. Cùm hæc autem audiuisset Præfectus diuersorij, & Præfecti verbis fuisset obstupefactus, mansit mutus & attonitus. Eum vero manu apprehendens Præfectus monasterij, duxit eum in locum, in quo iacebat beata Maria: & cùm eam honestè & decorè locâsset ac composuisset, ei ostendit ipsam esse sexu fœminam, & eam fuisse temerè maledictis appetitam. Tunc cœpit diuersorij quoque præfectus deflere propter inopinatum ab eo visum miraculum. VIII.

Filia pandochei arrepta a dæmone, & suum confessa crimen curatur meritis sanctæ virginis.

POST hæc autem iusta fecerunt sanctis & venerandis eius reliquiis, & deposuerunt in insigni loco monasterij, cum psalmis & hymnis & multis luminibus, octauo mensis Februarij Statim vero venit filia Præfecti diuersorij à dæmone correpta, & confitens omnem veritatem, & dicens: Talis miles me fefellit, & persuasit, vt falso accusarem hanc beatam Deindè cùm appropinquâsset loculo beatæ, Præfecto & fratribus rogantibus sanctæ venerandas reliquias, protinus ipsa hora fuit curata & mundata à dæmone. Tunc cùm vidissent miraculum, quod erat præter opinionem, laudârunt omnes clementem & benignum Deum propter signum, quod factum fuerat, & propter patientiam & tolerantiam beatæ, quòd perstitisset vsque ad mortem, non aperiens se esse mulierem, propter regnum cælorum. Et nos ergò, ô fratres dilecti, æmulemur eius fortitudinem, constantiam & tolerantiam, vt inueniamus misericordiam & gratiam in futuro seculo, à magno Deo & Saluatore nostro Iesu Christo: Cui gloria & potentia simul cum patre & Spiritu sancto nunc & semper & in secula seculorum, Amen. IX.

AN. 610. VITA S. PAVLI EPISCOPI VIRDVNENSIS, GRAVITER ET FIDELITER IAM OLIM CONSCRIPTA: SED *nunc demum in gratiam Lectoris reddita aliquanto Latiniori stylo per F Laur Surium: & quidem aliquot locis paraphrasticôs.*

8. FEBR.

Traditur studiis literarum.

BEATVS Paulus Virdunensis ecclesiæ præsul dignissimus, beatissimi Pauli Apostoli imitator egregius, quem non minùs vita & moribus, quàm nomine referre pro viribus conatus est, in Gallia Belgica parentibus ortus est non infima dignitate. Porrò verò in ipsis annis teneris artium liberaliū studiis, vt erat apud antiquos more receptum, adhibitus est bonæ indolis puer: & in iis sane breui tempore eos habuit processus, vt Grammatica, Dialectica, Rhetorica, cæterisque humanioribus disciplinis sic satis instructus videretur. Verùm ab ipso mundani fastûs aditu (qui vt curis & angoribus discruciat sui studiosos, ita nihilominus aureos illis montes pollicetur) pedem suum maturè retrahens, ne si nimio illius semel esset amore irretitus, immani se præcipitio daret, totum se ad res diuinas contulit, & ad officia charitatis & misericordiæ, in templis quidem & monasteriis iis, quæ ad diuinum cultum pertinent, intentus sedulo: benignè verò opem ferens miseris & pressis inopia, adeò vt nihil sibi præter ea, quæ sunt ad victum cultumq; corporis necessaria retinens, facultates suas omnes in egenos, morbidos, nudos, fame sitique afflictos, in carcerem coniectos, aliisque calamitatibus obnoxios conferret, nihil de crastino solicitus, quemadmodum à Christo didicerat. Vacabat interim ieiuniis & precibus, cum iis coniungens semper studium pacis & sanctimoniæ, sine qua, vt ait Apostolus, nemo videbit Deum. Etsi verò actuosæ vitæ cum Martha nō segniter nauaret operam, attamen contemplationis diuinæ auidus, eam ceu partem meliorem, cum Maria arctiùs complecti cupiebat. Cumque hac in cogitatione diu noctuque versaretur, modumque inquireret, quinam ad summum posset perfectionis apicem pertingere, diuinitùs illius animo saluberrimum incidit consilium, vt cum magno illo patriarcha Abrahamo, indubitata in Dei benignitatem fide innixus, exiret è terra & cognatione sua, & ad exteras regiones ignotaque loca se reciperet, beatæque paupertatis amplissimis ditatus promissionibus, cum Christo Domino suo vulpibus foueas & volucribus nidos suos habentibus pauperior effectus, non haberet vbi suum reclinaret caput. Accedebant huc Dauidis regis & dicta & facta, quæ magno illi ad virtutem erant incitamento, contemplanti quemadmodum ille tantus rex interdiù purpura opertus regni negocia curabat, noctibus verò in cilicio & cinere cubans, laborabat in gemitu, lachrymis stratum rigabat suum, egenum, mendicum & pauperem se dictitans, hisque vtens vocibus: Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me, itemque illis: Extraneus factus sum fratribus meis, & peregrinus filiis matris meæ, & rursus: Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. His aliisque inflammatus, mundi gloriam, vt rem inanissimam, putauit prorsus pro nihilo, vt quæ instar flosculi subitò appareret, & paulò pòst marcesceret: cogitationibusque diuersum persuadere volentibus, eiusque salutari proposito aduersis & contrariis, opponebat illud Apostolicum: Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium, quia nec auferre quid possumus. Huic iungebat illud ex Euangelio, quo perfectionem attingere cupienti mandatur vendere omnia quæ possideat, & dare pauperibus: itemque illud quo Christus Dominus propter nomen ipsius relinquenti domum, parentes, fratres, sorores, filios, agros, centuplum pollicetur, & prætetea vitam sempiternam. Addebat etiam illud, Nisi quis tollat crucem suam quotidiè, & sequatur Saluatorem, oderitque patrem & matrem, & c. imò verò etiam animam suam, non posse Christi esse discipulum. His ergò omnibus eius ferenti voluntati stimulos & calcaria adhibentibus, inusitatæ peregrinationis & ignoti itineris sibipsi laborem indixit, oblitusque generis antiqua stemmata & superbam nobilitatem, relictisque charissimis parentibus, Christo duce proficiscitur è patria, nesciensque quò pergeret, quippe viarū ignarus, tandem ad eremum Vosagi peruenit, eamque posthabitis mundi rebus omnibus, lætus ingreditur, Christo regi suo illic militaturus. Aiunt autem in ea solitudine multos habitasse anachoretas distinctis cellulis, quique demptis Sabbato & Dominico die, perpetuò soli degerēt in arctissimo silentio, nisi vel morbus corporis, vel animæ salus secùs postulâsset. Horum ipsi optatissimam viuendi consuetudinem Paulus ità, vt animo iampridem destinârat, modis omnibus amplecti voluit sed quoniam non est in hominis potestate via eius, neque est consilium contra Dominum, & neque currentis est neque volentis, longè aliter euenit, atque ille putârat. Futurus enim quandoque pontifex & pastor ouium Christi, diuina id agente prouidentia, ad cœnobium potiùs peruenit, vt illic interim apud fratres delitescens, in schola virtutum probè exercitatus disceret, quod posteà alios ex officio doceret. Erat namque in illa eremo monasterium, quod Deo miserante hodieque perseuérat, monasticis institutis valdè insigne, Tabuleium antiquitus dictum, quòd sectis instar tabularum lapidibus primò ædificatum fuerit: at nunc verò Theolegium appellatur. Ad id cœnobium casu hospitij captandi causa diuertit Paulus, atque ab Abbate & fratribus libentissimè acceptus est: Deinde ab oratione reuertenti ad hospitium, Abbas cum fratribus pedes manusque abluunt, & cum multa deuotione & reuerentia omnia humanitatis officia impendunt, orantque vt aliquantisper velit apud ipsos permanere, & longo itinere defessa membra dare quieti. Annuit ille precibus eorum, & cùm aliquandiu hæsisset apud illos, & ex crebris colloquiis cœpisset cognosci, Abbas rem diuinitus geri existimans, vt eius vita posset aliis & exemplo I.

Valdè studet officiis charitatis.

Matth. 6. Heb 12. Luc 10. Gen. 12. Matth 8 Psal. 6. Psal. 39. Psal 26. Psal 68. Psal. 54. 1 Tim 6. Matth. 19. Ibidem. Matth. 10. Luc 14.

Venit in Vosagi solitudinem.

Prou. 21. Rom 9.

Tabuleium monasterium.

exemplo esse & saluti, cogitationem suscepit de inuitando illo ad monasticæ vitæ complexum, ne si forte alio se transferret, ipse eius sanctitatis feriet dispendia.

II. QVADAM itaq; die, cùm de mundi huius contemptu, vt sæpè aliâs, colloquia miscerent, Paulus animi sui consiliũ & intentionem, tum quis esset, qua causa eò aduenisset, quo mentis flagraret desiderio, quod eremi habitationem, modo Christo annuente ipsi posset contingere, totius orbis vastitati anteponeret, sciscitanti Abbati perspicuè indicauit, multùm eum obtestans per Dominum, vt ne cuiquam alteri reuelet, locumque ipsi velit inquirere aptum diuino seruitio, repertumq; ocyus demonstrare. Abbas hoc pacto adiuratus, ne illius votis aduersaretur, multùm anxius formidare cœpit, ne tanto viro cœnobium destitutum, maxima inde incommoda caperet, & iam non sua, sed ipsius Saluatoris ei exempla proposuit, vt eorum commemoratione posset illum permouere ad manendum in cœnobio. Ait Christum sub horam passionis suæ, cùm humana ipsius natura à morte abhorreret, patrem sic orâsse: Pater, si vis trãsfer à me calicem istum: attamen non mea voluntas, sed tua fiat. Eundem etiam aliâs dixisse: Non veni facere voluntatem meam, sed eius qui misit me. Et satis quidem agebat Abbas his & id genus aliis adferendis, vt eum apud se retineret. At Paulus in sententia animi sui perstabat immotus, nec se ab ea vlla ratione deduci patiebatur. Id vero Abbas animaduertens, simul etiam considerans non ea Paulum esse fortuna vel conditione vt posset cogere inuitum, confert se ad alia ex scripturis depromenda exempla. Etsi, inquit, cum Abrahamo patriarcha exulem te fecisti à paterno solo, & cum Dauide elongâsti fugiens, vt maneas in solitudine, & deniq; vt vir euangelicus, patriam, parentes, agros, cognatos Christi & voluntate & amore reliquisti: at tamen non etiis ad perfectionem capessendam quippiam adhuc tibi deesse. Quod si nosse cupis, audi Psalmistam ità dicentem: Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra. Vbi sanè per tribulationes in dorso nostro, & homines capitibus nostris impositos indicare voluit, non nostro nos viuere arbitratu, sed superiorum iussis humiliter parere debere. Huius exẽplum in ipso Christo nobis illustrissimum proponitur, dicente Apostolo: Christus factus est pro nobis obediens vsq; ad mortem. Si ergo verè illum imitari vis, sanctæ obedientiæ iugum mansuetissimis humeris accipe, & illud, si sic necesse sit, ad supremum vsque vitæ diem ferto. Non enim erit discipuli illius laude digna exercitatio, quam magistri reuerenda eruditio non approbârit: nec debet sanè aliis velle præesse, qui prius subesse non didicerit. Matth. 26. Iohan 5. Psal. 54. Psal 65. Philip 2.

III. HIS Paulus auditis, cessit abbatis admonitioni: & quia par illi visum fuit, vt ipse potiùs prior rogare debuerit, quod Abbas ab illo petebat: toto corpore humi prostratus negligentiæ & ignorantiæ suæ veniam precabatur, simul promptum se offerens ad omnia illius iussa exequenda. Itaq; votis omnium cum Abbatis benedictione monasticum induit habitum, & vt verus Christi seruus adiungitur illi congregationi sanctorum. Qualem verò deinde sese præstiterit, quã moribus & vita sanctum & inculpatum, non facilè quisquam explicauerit. Ab ipso namq; mutati habitus die, propè fidem excedere videbimur, si dicere velimus, quas cruces, quæ tormenta sibiipsi intulerit, dum vult corpus castigare suum & in seruitutem redigere. Neq; enim vel tenuiter corporis indulsit valetudini. neq; manu semel ad aratrum missa voluit cum vxore Lot retrorsum respicere. Fuit verò etiam charitate præcipuus, castitate mundissimus, humilitate summus, prudentia solers, astutiam serpentis cum simplicis animi puritate coniungens. His itaque aliisq; virtutibus cũ polleret, amabatur ab omnibus, cunctis erat gratus & venerabilis, & pro eximiæ sanctitatis reuerentia, solo pastoris dempto nomine, instar magistri miro à fratribus affectu colebatur. Monasticũ induit habitum. Luc. 9. Gen. 19.

IV. SED ne tanta virtutum copia quasi sterilis & vacua videretur, neq; lucerna tam illustris sub modio poneretur, sed luceret omnibus, qui in domo Dei sunt: cum iam eius fama longè lateq; increbuisset; cœperunt multi ad eum cõfluere etiam ex longinquis regionibus, & se in eius tradere disciplinam non solùm mediocris fortunæ, sed etiam præpotẽtum ac nobilium hominum filij. In iis autem Grimo, qui etiam Adalgisilus dictus est, Dagoberti regis nepos, pia cælestis patriæ amore omnem huius mundi gloriam ducens pro nihilo, illi se tradidit instituendum: quippe cuius vitam, mores & actiones, ceu agrum fertilem multa florum diuersorum gratissima amœnitate vernantem, & cui benedixit Dominus, à permultis iam didicerat virtutum omnium odoribus fragrare. Et illi quidem repentè tanto est dilectionis ardore coniunctus, vt non nisi sola interpellante morte, ab illo se separari pateretur. Introductus autem à sancto viro in amœnissimos scripturarum campos, in tantùm breui profecit, vt disciplina & moribus magistrum æquiparare videretur. Et ille quidem in monasterio hoc Tabuleio siue Theolegio, quòd iure hæreditario illius ditionis esset, cum magistro maiori libertate degebat, & de gramine virtutum, centuplicatum fructum retulit, adeò vt ad Diaconatûs quoq; gradum euectus sit. Matth. 5. Grimo, nepos regis se adiungit S. Paulo.

V. PER idem autem tempus defuncto Ermenfredo Virdunensi episcopo, idoneus successor mox inquirebatur, ne vacante diu sede, grex Domini, pastoris vigilantia destitutus, pateret morsibus luporum. Ibi tum non defuit, qui ad aures principum perferret, intra regni fines, & quidem in monasterio supradicto degere Paulum monachum, qui idoneus sit cui cura pastoralis demandetur. Mox iubente rege ablegantur quidam ad Grimonem, qui illi dicant, vt vnà cum Paulo festinet venire ad aulam. Illum enim, diuina agente prouidentia, à palatinis, à clero & populo electum, vt sit Virdunensium antistes, velleq; regẽ, in sui erga illum amoris testimonium, illorum votis & sententiæ assentiri. Grimo iis auditis, multa hilaritate perfunditur, refert ad patrem charissimum regis iussionem, nobilium mediocrium, denique omnium concordem & ab animis in ipsum propensissimis profectam electionem, hortaturq;, vt quamprimùm ad regis sese accommodet voluntatem. Tum vero Paulus: Tametsi, inquit, laudo illorum tale de me iudicium & existimationem, qua me tanto honore dignum arbitrantur: at fortassis tamen ignorant Canonum authoritate caueri, ne quis à sede sua transferatur ad aliam. Itaq; cogitare debebunt, neq; iussa regis, neq; populi studium & fauorem tanti à me fieri debere, vt eorum causa sacri canones violentur. Satius igitur est, vt regis populiq; sententia ad alium sese transferat: ne si hominem ignotum & ad vulgi rumusculos falso prædicatum atq; laudatum ecclesiæ Christi præfecerint, post sera ducti pœnitentia, sese inconsultæ damnent temeritatis. Cum his verbis legatos regis à se vacuos dimittit, id se hac ratione sperans assecuturum, vt & regis mutetur animus, & ipsi liceat optata frui quiete. Sed infallibilis prouidentia Dei, qui illum suæ plebi pastorem destinauerat, & à longinquis regionibus eam ob causam ad hæc loca perduxerat, animo regis id consilij adspirauit, vt ex monasterio extractum, etiam inuitum & calcitrantem in cathedra collocaret, vti paulò pòst dicemus. Ermẽfredo Virdun. Episcopus. S Paulus recusat vltro oblatum episcopatum.

VI. INTERIM hoc admonitum voluimus lectorem, hunc beatum virum Paulum fratrem fuisse S. Germani Parisiensis episcopi: & id quidem, vt ex scriptis accepimus, vitæ sanctitas virtutumq; excellentia liquido testatur. Ne cui autem incredibile id fortassè videatur, si nullius sit authoris testimonio confirmatum, operæpretiũ putamus Bercharij presbyteri verba huc adscribere. Is [a] enim Bercharius, rogatus à Dadone Virdunensi episcopo, omnium superiorum antistitum eius ecclesiæ nomina & res gestas, quatenus nôsse potuit, mira breuitate conscripsit. Itaque de hoc nostro beato
» Paulo ad verbum sic habet: Post Ermenfredum tractus est de monasterio Tabuleio S. Paulus, qui fuit frater Germani
» Parisiacensis ecclesiæ episcopi, & in ecclesia ista episcopus consecratur: cuius memoria æterna est. Nam nepos Dago-
» berti regis Grimo diaconus, qui & Adalgisilus dicitur, cùm fuisset à beato Paulo ab infantia reuerenter educatus, pro
» amore ipsius antistitis suam proprietatem, id est, Tabuleium monasterium S. Mariæ in Virduno, suo scripto & multorum

S Paulus frater S Germani episc. Parisiensis. [a] Berchar9 rogatus à Dadone Vird. Episc. qui obiit anno 880 omnium Virdunens. Antistitum res gestas compendiose conscripsit.

Clibanum illæsus ingreditur S. Paulus.

rum fidelium scriptis, vt in sempiternum nostra ecclesia ipsum monasterium habuisset, tradidit, roborauit, & omni authoritate firmauit. Frasindum verò villam pro sua pietate victui fratrum nostrorum delegauit. Sanctus verò Paulus Basonis villare de suis reditibus comparauit. Priuilegium etenim nostris canonicis de antiquioribus villis fecit, & suis manibus & aliorum episcoporum ipsum sub diuina attestatione roborauit. De virtutibus autem istius sancti patris nostri mirabile audiuimus, quod adhuc monasticam vitam ducens, cùm in pistrino fratrum obedientiam habuisset, & timeret ne hora statuta fratres panem habere potuissent, eiecto igne de clibano, ipse introgressus, cum cuculla sua clibanum purgauit, & panem illic ad coquendum ordinauit, & sanus foràs egressus, panem factum fratribus in refectorio tempore statuto distribuit. Legi, & picta vidi multa miracula, quæ viuens in episcopatu egit, & post excessum positus in basilica S. Saturnini, Deo cooperante, satis fecit. Cæcos nanque illuminauit, claudis gressum præbuit, ægrotos à variis infirmitatibus curauit. Et quid plura? Istam ecclesiam dilatauit rebus temporalibus, & Deus omnipotens animam illius cum omnibus sanctis in æterna gloria sine fine gaudere fecit. Hæc Bercharius, eius verbis prorsus nihil immutatis. Vera autem illum scribere, & eius authoritas, vt ait huius vitæ scriptor, & non spernenda antiquitas fidem facit. Verùm his obiter commemoratis, ad narrationis ordinem reuertamur.

Extrahitur ex monasterio, & compellitur suscipere episcopatum, anno 621 recensetur. que 13 eius sedis Antistes; vt De moch de sec. Miss ex tab eccles. Virdunen. testatur vide Baronium notis ad idatm ol. Rom ad 8 Feb
*Frasindum villam Grimo donat ecclesiæ Virdunensi.

Legati regis vbi se sua spe frustratos, tantumque itineris frustrà suscepisse viderunt, reuersi ad regem, quæ beatus Paulus dixisset, ordine explicarunt. VII.
Rex vero & ira & amore permotus, mittit satellites, vique è monasterio extractum, iubet vel inuitum creari episcopum, & ab episcopis consecratum in sede pontificia reponi. Quod etiam ità factum est, cunctis miro applausu gratulantibus & acclamantibus, ea sede esse dignissimum. At Grimo nepos regis, cernens re ipsa iam completum id, quod diu peroptasset, mirabiliter exhilaratus, facultates suas omnes libenti ac promptoanimo Virdunensi ecclesiæ legauit. Erat nanque illis temporibus ea ecclesia adeo rerum inops, vt nemo ex clero, quemadmodum Ecclesiasticus ordo postulat, Missarum solennia vel solitum psalmodiæ pensum absolueret: sed propter penuriam ægrè quidem & cum multo labore per singulos dies presbyter quispiam circunforaneus conducebatur, isque perfunctoriè parumque decenter & preces horarias & Missæ officium complens, deindè recedebat. Itidem faciebat & secundus, & tertius, & cæteri, donec confuso ordine à nouissimo ad primum reditum esset. Id vero conspicatus Paulus episcopus, Grimonem charissimum accersit, animi sui dolorem ei exponit. Ille rursus beato viro & consilium præbet, & auxilium: Tu quidem, inquit, Pater difficilem te reddidisti, inuitusque, rege iubente, ad hanc sedem pertractus es. Potes igitur iure apud illum conqueri de his, quæ te malè habent. Quæ vero mea sunt vel esse possint in prædiis, possessionibus, pecuniis, tibi libens permitto & trado, vt pro tuo voto mearum facultatum ope fretus, Clerus diuino cultui, sicut tu præscripseris, ordine inseruiat. Hæc vbi dixit, Frasindum* villam victui fratrum delegauit: nullaque interposita mora simul palatium adeunt, & de ecclesiæ Virdunensis incommodis ad aures regis querelas deferunt, obsecrantes, vt ad Dei honorem & pro animæ suæ remedio, Virdunensi ecclesiæ vel res vel agros impartiri velit. Rex illorum piis precibus non difficulter annuit, & tum pecuniis tum possessionibus auctos & locupletatos, à se cum gaudio remisit. Porro vir beatus deinceps Canonicus canonicè viuere voluit, & in illa sede permultis annis residens, de virtutis studio nihil remisit. Et quidem dolendum est, hominum incuria de eius rebus gestis tam parum esse commendatum literis, aut certè ad posterorum notitiam non transmissa ea, quæ quosdam non ignorasse certum est, cùm iam supra ex Bercharío didicerimus, multa eum sancti viri miracula legisse: qui sanè eo nomine à quibusdam reprehenditur, quod ea noluerit scripto comprehendere. Peruenit autem tandem vir sanctus ad id, quod diu concupierat, cuius causâ tam multos in hac vita labores & susceperat & exantlârat, vt liceret, ruptis corporis vinculis, migrare ad illam supernam ciuitatem, quæ est patria nostra. Itaque confectus senio plenusque dierum, valedicens fratribus, in pace sanctæ Ecclesiæ felicem Christo spiritum reddidit 6. Idus Februarij, & in ecclesia beati Saturnini, vt iam antè dictum est, sicuti iusserat, sepulturæ mandatus est, vbi meritis illius præstantur beneficia Domini nostri Iesu Christi, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Abit à vita S. Paulus.

An. 230.
*Flau anū vocat Hieronymum.

DE S. APOLLONIA VIRGINE ET MARTYRE, EX EPISTOLA DIONYSII ALEXANDRINI AD *FABIVM ANtiochenum Episcopum, quæ est apud Eusebium lib. 6. cap. 34 Historiæ Ecclesiast. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.

9. FEBR.
Persecutio in Alexandria an. 252.

NON ex Imperatoris edicto (inquit Dionysius) persecutio, apud nos incepta fuit, sed integro anno præuerterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentilium turbam contra nos incitauerat impuleratque, atque adeò ad patriam suam & antiquam superstitionem defendendam magnoperè instigarat. Qui ab illo ad maleuolentiam irritati, omnemque aucupati licentiam ad scelus patrandum, solam pietatem & verum cultum dæmonum suorum istum censuerunt, vt Christianorum cæde & sanguine suas crudeles manus respergerent. Et paulò infrà: Tum verò vno quasi animorum impetu omnes in piorum ædes irruere, & singuli quos sibi vicinos esse cognouerant, propere educere, expoliare, diripere, & diuitias ac supellectilem, si quæ erat pretiosior, sibi seponere: si quæ vilior, sordidior, & ex ligno confecta, in viis dissipare, deindè exurere: adeò vt ciuitas illa veram speciem vrbis ab hostibus captæ despoliatæque probè repræsentaret.

Heb. 10.

Fratres ergò deflectere è via, & in loca separata ac solitaria se subducere, rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque haud scio vtrum quisquam præter aliquem vnum alicubi fortasse, hucusque Dominum denegauerit.

S. Apollonia vltrò se præcipitat in flammas. Vide Niceph. l. 5. cap. 30.

Apolloniam porrò virginem, id temporis cum primis admirandam, & admodum prouectam ætate, comprehendunt, maxillisque eius crudeliter diuerberatis, omnes dentes illi excutiunt, atque rogo in suburbiis extructo minantur, nisi verba blasphemiæ vna cum ipsis palàm eloqueretur, se eam viuam crematuros. Illa paululùm temporis ad deliberandum precata, & dimissa ex eorum manibus, sine mora insilit in rogum: sicque flammarum incendio absumpta est.

MAR-

MARTYRIVM SANCTI ET GLORIOSI MARTYRIS CHRISTI NICEPHORI, EX SIMEONE Metaphraste. An. 250.

I. IN illo tempore erat quidam presbyter in magna Antiochia Syriæ nomine Sapricius. Erat autem quidam quoque alius, qui appellabatur quidem Nicephorus: erat verò ordine laicus, & admodùm germanus amicus eiusdem presbyteri. Seque ambo sic mutuò diligebant, vt existimarentur esse fratres germani, nati ex vno vtero: adeò vt esset excellens amor eorum mutuus. Cùm longo autem tempore vixissent in hac affectione, bono & honesto infestus & sceleratissimus humani generis inimicus, eis inuidens, talem inter eos peperit dissensionem, vt nec in plateâ quidem vellent sibi inuicem occurrere, ex dæmonico odio, quod inter se inuicem conceperant. Cùm satis verò longo tempore ità fuissent affecti, ad se rediens Nicephorus, & cognoscens odium esse diabolicum: rogauit amicos quosdam, vt irent ad presbyterum Sapricium, & rogarent eum pro Nicephoro, vt ei culpam condonaret, & eum pœnitentia ductum, acciperet propter Dominum. Ille autem noluit ei condonare. Is verò rursus misit alios amicos, vt ei reconciliaretur. Presbyter autem Sapricius ne eos quidem rogantes audire sustinuit. Rursùs ergo Nicephorus rogauit alios quosdam amicos, & misit ad ipsum, vt ei dignaretur sui delicti veniam concedere: vt conuenienter diuino eloquio, in ore duorum vel trium testium staret omne verbum. Ille autem cùm esset duro corde & implacabilis, & oblitus esset Domini nostri Iesu Christi, qui dicit: Remittite, & remittetur vobis. Et rursùs: Si offeras donum tuum ad altare, & recordatus fueris, quod habes aliquid aduersùs fratrē tuum, dimitte id, & vadens, reconciliare fratri tuo. Et rursùs: Nisi remiseritis hominibus delicta eorum, nec pater vester cęlestis remittet vobis delicta vestra: omnibus eum rogantibus & petentibus, non condonauit fratri & amico suo. Non enim habebat in se charitatem & misericordiam. Quamobrem iure fuit priuatus regno cælorum.

11. Febr. — Summus amor in summum mutatus odium. — Deut. 19. — Luc. 6. — Matth. 5. — Matth. 6.

II. INPRIMIS autem pius & fidelis Nicephorus, cùm vidit Sapricium despexisse communes amicos, qui pro eo petentes, veniam non acceperunt, ipse currens ad ædes Sapricij, se proiicit ad pedes eius, dicens: Condona mihi pater, propter Dominum. Ille verò ei noluit reconciliari vt amico, & maximè cùm rogaretur: & maximè cùm deberet, etiamsi non fuisset rogatus, à prima excusatione eum accipere, vt Christianus & presbyter, & qui professus erat seruire Domino. Cùm hæc autem sic fierent, repentè existit persecutio & magna afflictio in Antiochia ciuitate, vbi ambo habitabant: & apprehenditur Sapricius vt Christianus, & traditur Præsidi: & stetit ante ipsum, & dixit ei Præses. Quod est nomen tuum? Ille autem dixit: Vocor Sapricius, Dicit Præses: Cuiusnam es generis? Dixit Sapricius: Sum Christianus. Præses dixit. Es clericus? Dixit Sapricius: Locum teneo Presbyteri. Dicit Præses: Augusti nostri & domini huius regionis & finium Romanorum, Valerianus & Gallus, iusserunt, vt qui se dicunt esse Christianos, sacrificent diis immortalibus. Si quis verò despiciens, respuit hoc edictum, sciat se diuersis tormentis & suppliciis plectendum; & sic grauissima morte esse condemnandum. Sapricius autem adstans, dixit Præsidi: Nos Christiani, ò præses, Christum Deum habemus regem: Quoniam ipse est solus verus Deus & creator cæli & terræ & maris, & omnium quæ sunt in eis. Omnes verò dij gentium dæmonia, & pereant à facie vniuersæ terræ, qui non possunt alicui opem ferre, aut aliquem lædere aut impedire, cùm sint opera manuum hominum. Tunc iratus Præses, iussit eum proiici in cochleam, iubens eam vehementer versari. Cùm is ergò adeò acerbè & inhumanè torqueretur, dixit Sapricius Præsidi: Carnis meæ habes potestatem, animæ autem meæ potestatem non habes: sed Dominus Iesus Christus, qui eam creauit. Longo verò tempore tortus, sustinuit tormenta. Cùm vidisset autem improbus & malitiosus Iudex eum non persuaderi, tulit in eum sententiam, dicens: Sapricium Presbyterum, qui edicta contemnit Imperatorum, & non paruit, nec diis immortalibus voluit sacrificare, vt qui à spe Christianorum non tulerit excidere, iubemus tradi supplicio capitis.

Duritia Sapricij. — Sapricius sistitur ad tribunal. — Psal 95.

III. CUM ergò ipse esset egressus, accepta martyrij sententia, & festinaret ad cælestem coronam, audiuisset autem sanctus Nicephorus, currens ei processit obuiam, & se proiicit ad pedes eius, dicens: Martyr Christi, ignosce mihi, quoniam peccaui in te. Ille autem nihil ei respondit: excæcatum enim fuerat cor eius à malo dæmone. Sanctus Nicephorus eum rursus præuenit per aliam viam; & ei occurrit, priusquam ipse egrederetur è ciuitate, & rogauit eum, dicens: Martyr Christi, condona mihi ea, quæ in te peccaui vt homo. Ecce enim de cæterò data est tibi corona à Christo, quem non negasti, sed confessus es nomen eius sanctum coram multis testibus. Ille autem durus & implacabilis, odio cor habens occæcatum, neque ei dedit veniam, neque ei verbum voluit respondere, adeò vt ipsi lictores dicerent sancto Nicephoro: Tam stultum hominem nunquam vidimus. Vadit ad supplicium capitis: & quomodo petis veniam ab eo, qui iam est moriturus? Dicit eis sanctus Nicephorus: Nescitis, quid petam à confessore Christi: Deus autem scit. Et cùm venisset ad locum, in quo erat interimendus Sapricius, rursus ei dixit Nicephorus: Rogo te martyr Christi, ignosce mihi si quid peccaui, vt homo. Scriptum est enim: Petite, & dabitur vobis. Sed eo hæc dicente & quæ sunt his similia, non audiuit sæuus & durus amicus: nec flexus est sodalis asperrimus, nec fuit mollitus totus inflexibilis. Non enim audiuit illud: Diliges Dominum Deum ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum: sed clausit aures cordis sui & corporis, & aspis surda & clauda, quæ non exaudiuit vocem incantantium. Proptereà qui personam non respicit, & verax est Dominus, qui dixit: Si non remiseritis hominibus delicta eorum, neque pater vester cælestis remittet vobis delicta vestra, &: In qua mensura metieris fratri tuo, in ea remetietur tibi: Dominus cùm vidisset eum nulla tangi proximi misericordia, iure eum priuauit regno suo cælesti: immò verò ille seipsum alienauit à gratia cælesti & ab æternis Dei bonis, propter iniuriæ à fratre acceptæ recordationem: & maximè quod in germanum & veterem amicum fuisset animo crudeli, immani & irreconciliabili. Tunc dicunt lictores Sapricio: Flecte genua tua, vt caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius: Quare? Dicunt ei lictores: Quoniam noluisti diis sacrificare, sed contempsisti edictum Imperatoris propter hominem, qui dicitur Christus. Hæc cùm audiisset miser Sapricius, respondit lictoribus, hanc miseram & tristem vocem, dicens: Nolite me ferire. Facio enim, quæ iusserunt Imperatores & diis sacrifico Sic eum excæcauit odium, & ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per eiusmodi tormenta non negauit Dominum nostrum Iesum Christum, cùm venisset ad finem mortis, & esset accepturus præmium & coronam gloriæ & spei, negauit vitam æternam, & fuit apostata.

Ecce pertinaciam etiam post tātos cruciatus. — Matth. 7. — Matth 19. & 22. — Psalm 57. — Deut. 10 — Matth. 6. — Hic est odij fructus.

IV. HAEC cùm audisset sanctus Nicephorus, rogauit Sapricium cùm lachrymis, dicens: Noli, ò frater, noli transgredi & negare Dominum nostrum Iesum Christum. Noli omninò, rogo te, ab eo deficere, & perdere cælestem coronam, quam per multa acquisiisti tormenta & afflictiones. Ille autem noluit eum omninò audire, sed contendit abire ad interitum & tenebras vltimæ mortis, & ad ignem, qui non potest extingui. Qui tanti precii gloriam in momento vnius horæ ictus gladij perdidit, re vera fuit miser, excæcatus ab odio. Non enim audiuit Dominum nostrum Iesum Christum, dicentem in sancto Euangelio: Si afferas munus tuum ad altare, & recorderis quod frater tuus habet aliquid aduersus te, dimitte munus tuum ante altare: & vade primùm, & reconciliare fratri tuo, & tunc veniens, offer

Matth. 5.

munus tuum. Et rursus Petro principi Apostolorũ, cùm rogâsset Dominum, Quoties, si peccauerit in me frater meus, dimittam ei? septies? Respondit Dominus. Non dico tibi, septies: sed septuagies septies. Ille autem miser ne semel quidem voluit condonare fratri suo, & maximè petenti veniam & roganti. Et Dominus quidem noster & Deus iussit ex animo condonare vnicuiq; & dimisso munere, quod Deo est offerendum, currere ad reconciliationem. Ille verò ne summis quidem labris condonauit ei, quem pœnitebat: nec in animum induxit, vt ei roganti remitteret: sed clausit viscera sua à fratre suo, propterea clausæ sunt ei fores regni cælorum, & recessit ab eo gratia diuini & viuifici spiritus, & perdidit magnam, pretiosam, & gloriosam coronam martyrij. Quamobrem, ô dilecti, nos quoq; diligenter caueamus ab hac diabolica operatione, odij, inquam, & iniuriæ acceptæ recordatione, vt nostrorum quoq; peccatorum detur nobis remissio à Domino Iesu Christo, conuenienter ei quod dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Fidelis est enim qui promisit.

Matth. 18. *Odiũ summè vitandum* *Matth. 6.*

BEATVS autem Nicephorus postquam vidit transgressum esse Sapricium, magna voce dicit lictoribus: Ego sum Christianus, & credo in nomen Domini nostri Iesu Christi, quem iste negauit. Me ergò iam pro ipso ferite. Lictores verò non ausi sunt eum ferire absque iussu Præsidis, mirati sunt autem omnes, quòd se ita ad mortem tradiderit. Liberè enim dicebat: Sum Christianus, & diis vestris non sacrifico. Vnus autem ex lictoribus currens, renunciauit Præsidi, dicens: Sapricius quidem pollicetur se diis sacrificaturum: est verò illic quidam alius qui vult mori propter eum, qui dicitur Christus, clamans & dicens liberè: Christianus sum, & diis vestris non sacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Postquam hæc autem audiit Præses, in eum tulit sententiam, dicens: Si nõ sacrificat diis immortalibus, prout iusserunt Imperatores, iubeo eum mori gladio. Sapricium verò sinite abire. Tunc accipientes sanctum Nicephorum, eum capite truncârunt, vt Præses iusserat, nono mensis Februarij: & sic consummatus fuit in Christo sanctus martyr Christi Nicephorus: & ascendit in cælos coronatus, per fidem in Christum, charitatemq; & humilitatem. Quoniam enim propensus fuit ad charitatem & humilitatem, ideo fuit redimitus corona martyrij, & dignatus est referri in numerum martyrum: Ad laudem & gloriam magni Dei & Seruatoris nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia nunc & semper & in secula seculorum, Amen. V.

Nicephorus accipit coronam Sapricij.

An. 670. VITA S. ANSBERTI EPISCOPI ROTHOMAGENSIS, AB ANGRADO MONACHO SCRIPTA, ET DEDICATA *Hilberto Abbati Fontanellensi.*

9. FEBR.

O tempore quo sceptra regni Francorum gubernabat Clotarius filius Clodouei regis & Bathildis reginæ vnà cum germanis suis, videlicet Childerico & Theodorico, sanctæ recordationis ecclesiæ Rothomagensis antistes Ansbertus virtutibus clarus, ac sacerdotio dignus, à patre Siuuino, & pago Velocassino patrimonioque, vocabulo Calcegio, nobili erat ortus genere. Sed repudiato stemmate patrum, mox vt valuit, sola conditoris paternitate elegit censeri. Denique præfatus genitor ipsius sub prædictis regib. militauit, & vitæ præsentis cunctis mortalibus commune debitum soluit. Sed hanc terrenæ dignitatis originem & patrum gloriam in beato viro non necesse remur enumerare, cùm omnis ei gloria de amore veritatis & contemptu fuerit mundi. Nam nobilitatem sui generis in pueritiæ æuo iam quasi fastidiens, & solius Christi desiderio anhelans, cunctos superuacuos horrebat honores. Traditur deinde à parentibus magistris strenuis, literis erudiendus. Eruditur sine aliqua suorum instantia, fuerat nanque in eo dulcis infantia, modesta pueritia, grauis adolescentia. Qui cùm adultus, pubertatis excederet annos, secularis eius pater, vt vnicum eum diligens, venationibus eum occupari, & dulcedine seculi armari cupiebat. Sed quo oblectabatur grandæuus pater, adolescens filius per omnia fastidiebat. I.

Genus & patria Ansberti. *Traditur literarum studiis.*

HIS diebus quidam illustris, Rotbertus nomine, generosa ex stirpe proditus, gerulus fuerat annuli regis Clotarij. Cuius filiam * religiosissimam ac nobilissimam Angadrisinam prædictus illustris Siuuinus à præfato inclyto Rotberto expetiit, volens eam suo iuueni filio Ansberto sociari. Nec mora, præbens assensum eius petitioni prædictus illustris Rotbertus, constituto die, casto iuueni casta despondetur & puella. Denique ambo integritatem mentis & corporis castè seruare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, vt voluptatum venena à cordibus eorum dignaretur repellere. Deindè orante beata Angadrisina virgine, vt speciositas illius in deformitatem verteretur, ilicò Dominus preces eius exaudiuit. Nam facies illius ita exulcerata ac immundissima lepra cooperta mox apparuit, vt à consortio hominum, quicunque eam vidisset, extemplò segregandam decerneret. Medicorum deinde concurrit frequentia iussu genitoris, vt soboli charæ si quiuissent opitulari medelis collatis præmiis, digni munerarentur. Sed quanto instantius huic operi insistebant, tanto Christi sponsa deformior vlcerosiorque apparebat. Tum pater diuinitùs circa suam sobolem hoc fieri intelligens, inquirebat ab ea, vtrum in virginitatis voto vitam elegisset definire. Opto, inquit, mi genitor, & totis nisibus exoro altissimi pietatem, vt continentiæ & pudicitiæ, non effrenatæ luxuriæ, effici merear famula. Nam Christus, quem concupiui sponsum, ipse mihi hanc corporis infert molestiam, vt animæ tribuat nitorem. Qui mihi custos erit perpetuus, & in virginitatis proposito concedet perseuerare perenniter. Delectat hæc vita præsens, pater pie, sed decipit: quia omne quod in mundo est, vanitas est & concupiscentia oculorum: & mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in æternum: sicut & Dominus manet in æternum. Hæc audiens pater, illustrem accersiuit Siuuinum, & quæ circa præfatam suam sobolem gesta erant, lucidè pandit. Ad hæc Siuuinus respondit: Voluntatem Domini in omnib. sequi oportet, neque eius nutui vllo modo contraire velle: cuius iudicia licet sint occulta, semper tamen iusta. Vocatus quoque affuit & beatus Ansbertus, vbi dissociabilem condit libellum, vt sancta virgo Angadrisina, non sua, sed Domini vocaretur sponsa. Hoc facto, ad Rothomagum vrbem sancto Antistiti dirigitur Audoëno, vt eius benedictione percepta, & sacro velamine operta, in virginitatis proposito consecrari mereretur. Quo patrato, pristinæ pulchritudini & speciei eleganti extemplò est reddita, ita vt cuncti audientes dicerent, quia eam Christus sibi sponsam elegisset perennem. II.

** generosissimam.* *Despondetur ei nobilis puella* *Nota preces tam illustris virginis.* *1. Iohan. 2.* *Redit ei sua pulchritudo, sacro accepto velamine.*

SEQVENTI quoque tempore sancta gubernatrix efficitur cœnobij, quod est situm in pago Bellouacensi, propè muros vrbis Bellouaci. Genitor quoque huius sanctæ virginis, illustris Rotbertus, & frater eius Altbertus, *a* auunculi erant sancti patris Lantberti successoris in ordine regiminis beati VVandregisili, originem ducentes ex territorio Taruanensi. Ex quibus præfatus Altbertus sub prædicto abbate Lantberto sequenti tempore in Fontanella monasterio monachus efficitur. III.

a Auunculi S. Lantberti, postea Episcopi Lugdunensis.

POST hæc vir Domini Ansbertus in aulam regis, licet nolens, à genitore perductus, sicut erat acumine ingenij clarus, cœpit esse aulicus scriba doctus, conditorque regalium priuilegiorum, & gerulus annuli regalis, quo eadem signabantur priuilegia. Vbi positus, piæ doctrinæ atque humilitatis exemplis ad Dominum se conuerteus, seculum relinquere, & ad monasteria declinare curabat. Atque ita in laico adhuc habitu constitutus, prædicatione sanctæ & sapientiæ doctrina plures exhortando, inuitabat ad præmia felicitatis æternæ: ac sic quotidiè in Domino proficiens IV.

Ansbertus fit magnus in aula.

atque succrescens, gratiam sibi à Christo collatam augmentare curabat. Cum vero coram rege & principib. consueto more diuersa musicæ artis instrumenta in chordis & tibijs audiret personantia, aiebat sibi: O bone cõditor, quale erit te diligentib. canticum indeficiens in cælestibus audire angelorum, quamque suaue ac delectabile sanctorum choris concinentibus, & laudes tibi creatori indeficienter personantibus, si tantam mortalibus præbes industriam, vt pariter artis ac suauitas cantilenæ prouocent animos audientium, vt te Deum creatorem omnium deuotè collaudent? Addebatque: Laudate Dominum omnes fideles in tympano & choro, laudate eum in chordis & organo, &c. vsque ad finem Psalmi. *Psal. 150.*

V. DENIQVE in aula regis manens, etiam euangelij non immemor, vbi ait, Nisi quis reliquerit omnia, non potest meus esse discipulus: Deo prouidente, & sibi inspirante, elegit militiam relinquere terrenam, & cælesti regi militare. *Luc. 14.* Tunc igne diuini amoris accensus, ac sancti spiritus lumine perfusus, à palatio egressus, nullique sodalium ac sibi famulantium confiteri volens suam voluntatem, arripuit iter, quod ad prouinciam ducit Rothomagensem, peruenitq; ad Fontanellam cœnobium, situm in territorio Rothomagensi, super magnum fluuium Sequanæ, vbi sacerdos Domini clarus VVandregisilus monasterium construxerat, atque cum magna monachorum cohorte, sub sanctæ regulæ iugo laudabilem ducebat vitam. *Relicta eâ aula, confert se ad monasteriũ* Cùm verò in eodem monasterio, iubente viro sancto, secundùm ordinem monasticum in hospitio fuisset receptus, cœpit ministrum humiliter implorare, quatenus sancti monasterij patrem mereretur videre. Et cùm ministri pio patri imperata nuntiassent, tandem præfatum elegantem iuuenem in præsentiam sui adduci fecit. Tum humi prostratus, Christumque in sancto patre manentem humiliter adorans, postulabat ab eo monachum se fieri. Nam corpore & mente seculo se renunciaturum aiebat, comamque capitis sui in Christi amore vt iuberet deponi, obnixè flagitabat. Audiens autem venerandus pater sanctam & Deo dignam eius postulationem, inducias consulendi super hoc dicebat habere se velle, vt sicut apostolica & monastica docet regula, sciret ad quod venerat. Quibus expletis, spiritalium fratrum consilia suscipiens inclytus pater, pia eius vota, veluti postulauerat impleuit, clericatusq; habitu decoratum reddiderunt. *Mutat habitum.*

VI. SICQVE ex eo tempore cœpit ipse vir Dei amore sanctarum scripturarum legendo feruere, assiduèque dulcissimos earum fructus intelligendo carpere. Cumque acumen ingenij in præfato iuuene beatus pater VVandregisilus pollere cerneret, diuersorum voluminum copiam concitè ei tribui iussit. Quæ cùm sedulè legendo percurreret, cuiusdam sancti patris sententiam reperit scriptam, continentem hunc modum: Monachus viuat in monasterio sub vnius disciplina patris, consortioque multorum, vt ab alio discat humilitatem, ab alio patientiam. *Hieron. ep. 4 ad Rusticum monachum.* Hæc & cætera legendo percurrens, oculosque lachrymarum imbre perfundens, tractare attentissimè cœpit, qualiter hæc operando valeret implere. Primò quidem custodem omnium virtutum humilitatem in corde suo studuit fundamentum iacere, imitans illum, qui ait: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. *Matth. 11.* Et ita CHRISTI iugo suaui & oneri eius leui deuota submittens colla, factus est in cœtu monachorum cunctis humilior, omnibusque obediens, vigilijs frequens, orationibus assiduus, spiritu feruens, spe gaudens, Domino sine intermissione seruiens. Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infusionem Spiritus sancti effusio lachrymarum. Et cum antè vigiliarum horas consurgens, precibus deuotis incumbens lassesceret, signo tacto ad excitandos fratres, quò laudes Domini decantarent, in conuentu orationis prior omnibus se præsentabat: in hoc etiam, sicut & in cæteris actibus, imitabile monachis viam demonstrans, ita vt vir Dei, qui regimini præerat loci, multos obiurgando corriperet, & eorum pusillanimitatem redargueret, pro eo quod præfatus iuuenis nuper conuersus, in Dei opere & obseruatione legis eos præueniret. *Præclara de se præbet exempla.* Et cœpit eum charius diligere, sicut monastica docet norma, nitore religionis deuotè pollentem, omnibus modis diligendum. Quadam nanque die in conuentu omnium monachorum, præclarum Domini sacerdotem VVandregisilum humiliter exorabat, vt licitum sibi foret in opere manuum quotidiano cum licentia patris extra solitum fratrum opus insistere, vt sua mortificaret membra, quæ erant sibi obstantia super terram. Hæc eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes, admirabantur super eius Deo digna deuotione. Cumque à patre spiritali, quod petierat, sibi indultum gauderet, cœpit postulata cum magna implere deuotione.

VII. QVODAM enim tempore à climate meridiano, distantem à præfato cœnobio passus ferè quingentos, hortatu eiusdem viri Dei, B. VVandregisilus vineam plantare & excolere cœpit. Quo in loco præfatus vir Domini Ansbertus, dum vna cum fratrib. operaretur, Theodoricus adolescens, futurus rex, venatibus vt sibi gentilitiũ erat, insistens, ad præfatum Dei hominem accessit, quia nouerat eum prudentem doctrina, humilem cultu, sanctissimum imitatione. Nã à sancto pontifice Audoëno Rothomagensis ecclesiæ iam fuerat presbyter consecratus. Quem idem homo Christi, & sancta benedictione muniuit, & sacerdotali authoritate de plurimis sanctæ doctrinæ hortamentis instruxit, insuper & regem eum futurum esse prædixit. Quo negante id futurum esse, respondit vir Dei: Scias, quia honore regni sublimaberis: sed noueris te multa aduersa in regno perpessurum, sicq; laboriosissimè triumphum de hostib. tuis adepturum. *Ansbertus prædicit Theodorico adolescẽti, illum regem esse futurum.* Quod postea rei probauit euentus. Ad hæc adolescens intulit Theodoricus: Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantẽ constituerit regni, opto te dignum Deo fieri antistitem, vt perpetua sanctaq; doctrina crescat Ecclesia fidelium. Cumq; sacerdos indignum se tanto onere ferendo diceret, ipsumq; ex successione hæreditaria regni fastigia amplius conscendere debere intimaret, & ille adhuc dubitans permaneret, adiecit vir sanctus: In hoc noueris meis fidem accommodandam verbis, si hodie hyemali tempore locus, in quo tabernaculum consistit, qui nũc tritus ob vestigia calcantium videtur, viridem produxerit herbam, sicque iuxta vestigia eiusdem tentorij, cæteris agri partibus viridior maneat in æuum. Quod ita secundum sermonem hominis Dei euenisse, omnibus illo aduentantibus indicium est, ita vt vsq; ad hanc diem locus ille viridior reliqua agri parte appareat, in modum tentorij ibi quondam fixi, siue hyemali, siue æstiuo tempore. O magna & inclyta istius sancti gloria, cuius laudabile meritum tali voluit omnipotens signo demonstrare: vt qui veluti palma in domo Christi florebat, tali præsagio virtutis manifestaretur populis. *Locus perpetuo virẽs.* Et cum prædictus vir Dei ab opere manuum paululum vacasset, paruissimo refocillatus somno, rursum meditationi diuinæ omni conatu erat insistens. Cumq; tantæ humilitatis atq; obedientiæ seu deuotionis lumine radiaret, veræ charitatis feruor omnium circa illum corda inflammauerat, vt miro à cunctis veneraretur affectu. Ipse verò semper ardens desiderio futuræ gloriæ, indeficiens erat in opere Domini.

VIII. ERGÒ operæpretium videtur nunc narrare, qualiter vir sanctus in regiminis loco subrogatus & constitutus sit. Denique cum inclytus Domini sacerdos VVandregisilus per viginti ferè annorum spatia hoc cœnobium à primo ædificationis die in regimine tenuisset, iamque foret in decrepita ætate positus, ante transitus sui ex hac vita diem languore correptus, ad extrema peruenit. Interrogatque cum lachrymabili voce vniuersum agmen monachorum, quem ex semetipsis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidisse eloquium: Duo sunt in præsentia nostra, charissimi filij mei, hos subrogate rectores. Meumque fragilem recessum precibus vestris protegite, atque mearum admonitionum semper mementote. Christo, summo pastori, vestri hodie curam committo, qui vos vsque in finem perenni tutela conseruet. Quo in cælestis regni societatem ab angelicis choris suscepto, omnis caterua monachorum, Christi Domini exorat pietatem, triduanum celebrans ieiunium. Quo expleto, iubente Deo, eligit famulum Domini *VVandregisilus obdormit in Domino.*

Landbertus succedit VVandregisilo. *a Lanberti virtutes.*

Lantbertum, religione præclarum & genere nobilem, ex territorio Taruanensi ortum: cuius genitor Erlebertus vocabatur, qui plurima prædia prædicto loco Fontanellensi in eadem Taruanensi regione felici munere largitus est. Erat autem venerandus pater Lantbertus[a] charitate plenus, pudicitia supereminens, fide firmus, consiliis prouidus, in bonitate laudabilis, in colloquiis affabilis, vultu & statura decorus, venerandus omnibus, & in Christi religione feruens: Et inspirante gratia diuinæ charitatis, beatum Christi famulum Ansbertum idem venerabilis pater venerabatur vt patrem, diligebat vt filium. Eratque eis in Domino cor vnum, & anima vna. Is autem, qui regiminis susceperat curam, ad consulta sancti patris Ansberti, in tractando gregem Christi secundum normam patrum sanctorum, strenuè cuncta atque irreprehensibiliter gerebat. Quorum exemplis piæ actionis ac verborum sedulis exhortationibus plurimi excitati, carpebant itinera sanctæ conuersationis.

Dusera attribuitur monasterio Fontanellensi.

Hvic venerando patri Lantberto Theodoricus rex, filius Clodouei regis & Bathildæ reginæ, largitus est patrimonium aliquod, cuius est vocabulum Dusera, quod situm erat vltra fluuium Rhodanum in regione, quæ propriè vocatur Prouincia, eo videlicet modo, vt hoc prædium monachis in cœnobio Fontanellæ morantibus luminaria ministraret in ecclesia, in oleo & cæteris huius rei necessariis. In quo loco prædictus pater egregium condidit cœnobium monachorum, directis ex cœnobio Fontanella monachis, qui illud laudabile opus diligenter executi sunt. Et de prædio paruo magnum hactenus extat monasterium monachorum, & in illa regione ab aliis præcipuum. Quod per multa annorum curricula ditioni præfati monasterij Fontanellensis subiectum erat, donec diuisione regni, & discordia principum, & incursione nefandæ gentis Agarenorum, cum aliis venerabilibus locis aliquanto depopulatum tempore, finem subiectionis fecit. IX.

Monasterium ab Ermelando constructum.

Svb huius etiam regimine, beatus Ermelandus ex prædicto monasterio Fontanellæ, rogante venerabili pontifice Paschario Nemetensis vrbis in eandem regionem Nemetensem ab ipso patre Lantberto directus, in quadam insula aluei Ligeris, quæ vocabatur Antrum, iuxta nominis eiusdem proprietatem monachorum venerabile ædificauit cœnobium. In cuius largitione prædictus antistes Paschatius statuit, vt post decessum eiusdem venerandi patris Ermelandi, ex monasterio Fontanella per cuncta succedentia tēpora sibi instituant rectores, vniuersi præfati loci habitatores, velut largitiones eiusdem loci quæ adhuc in præfato monasterio Fontanella seruantur, apertissimè declarant. X.

Erembertus episc. & Condedus presbyter petūt monasterium.

Prædicto etiam patre Lantberto regimen loci tenente, beatus Christi pontifex Erembertus Tolosę vrbis & sanctus presbyter Condedus & Anachoreta, Britannia insula ortus, in prædicto monasterio Fontanella Deo dignum & nomen assumpserūt & habitū. Plurima n. de tanto patre, nisi ad alia festināssemus, Deo digna & loco vtilia, per eum & sub eius regimine gesta, dici poterant, quæ in eius gestis olim plenius memoriæ tradidimus posteris intimanda. XI.

Lantbertus nolens fit episcopus Lugdunensis.

Qvo verò ordine in Lugduno, celeberrima vrbe Galliæ, pontifex sit subrogatus, breui sermone narrabimus. Defuncto igitur sancto Genesio, præsule eiusdem vrbis, cuius Deo dignam vitam laudabilia commendant gesta, ilicò pius rex Theodoricus & inclytus princeps Pipinus, Ansegisi filius, consobrinus videlicet beati patris VVandregisili, cum proceribus palatij salubre agentes consilium, diuina vtique prouidente iussione, in præfata vrbe cum vnanimi eiusdem regionis populi voto, eiusdem vrbis eum constituerunt antistitem. Sed cùm diu, humilitate nimia renitens, nollet suscipere, regali iussione & sacerdotali electione compulsus, præfatæ metropoleos vrbis ordinatur pontifex. Sicq; ad eandem prouinciam cum honore sacerdotij sui condigno directus, humilitatis ac sanctæ prædicationis piæq; actionis exemplis, gregem Christi sedulo moderamine irreprehensibiliter rexit. Ibique à Domino vocatus, vinculis terrenæ corruptionis exutus, ad supernæ ciuitatis gaudia feliciter migrauit. XII.

Ansbertus præficitur monasterio Fontanellensi. *Amari mauult quàm timeri.* *Multa cōferuntur monasterio Fōtanellensi.*

In prædicto verò cœnobio Fontanellæ, post recessum sancti pontificis Lantberti, diuino nutu iuuante, vnanimes eiusdem congregationis monachi beatum Ansbertum sibi elegerunt præesse rectorem. Ipse autem post susceptam regiminis curam, assiduè meditabatur, quale suscepisset onus, videlicet commissi à Domino gregis regere animas, & multorum seruire moribus. Et quià erat apprimè sanctarum scripturarum scientia imbutus, commisso sibi gregi indesinenter erogabat pabula æternæ viriditatis, verbis & actibus itinera monstrans sanctæ conuersationis. Erat enim sicut cæteris prælatus, ita cunctis humilior. In vestitu vilis, in cibo mediocris. Abstinentiæ iugo deditus, pudicitia ornatissimus, hilaritate cordis & corporis clarus, patientiæ virtute ac charitatis obsequio, eleemosynarumque largitionibus abundantissimè cumulatus. His virtutum sanctarum operibus adornatus, in medio fratrum velut lampas refulgebat accensa. Quadam nanque die, cùm more solito edicta legis diuinæ in conuentu omnium recitaret, ita ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita sunt audientium corda flammiuoma, vt plurimi ex illis ad lachrymas compulsi, immensas omnipotenti Deo gratias redderent, dicentes: Benedictus Deus, qui talem non nostri merito, sed suæ pietatis intuitu dedit nobis rectorem. Diligebatur enim à cunctis, vt verus pater: & ipsi ab eo, sicuti deuoti filij. Ipse autem studebat semper plus amari, quàm timeri, & peruigili cura in animabus saluandis animum defigere. Cùm igitur eiusdem beati viri prærogatiua meritorum longius claresceret, confluebant passim ad eum plurimi, saluationis suæ salubria expetentes consilia. Et quoniam sacerdotij dignitate fulgebat, confluentium ad se confessiones suscipiebat, monita eis salutis impartiens, quomodo salui esse possent, & vias iustitiæ sine defectu alicuius tædij immobiliter retinerent. Cuius doctrina & exhortationibus plurimi corroborati munitique ad conuersionis festinantes gratiam, plurima deferebant donā in speciebus diuersis pretiosorum metallorum, sed & possessionum prædia nōnulla, in diuersis sita territoriis: quæ cuncta curiosus lector, inspectis testamentis seu largitionibus eorundem fidelium, facilè reperiet. Quæ etiam, vt multis liquidò patet, multimodam millenarij numeri effecerunt summam. Erat enim secundùm Deum religionis sanctitate omnimodis ornatus: in seculi quoque astutia prudens: eiusq; bonitatis ac religionis opinio longè lateq; laudabilis, immò imitabilis vbiq; percucurrit. XIII.

Aedificia & beneficia in pauperes collata.

In præfato namq; venerabili Fontanellensi monasterio, inter felicia bonitatis suæ gesta, etiam xenodochium imbecillium ac decrepitorum pauperum, instar duodeni Apostolici numeri, constituit, deputatis eisdem rebus, quæ sufficienter præberent alimoniam. Alias quoq; duas constituit in eodem monasterio pauperum Christi debilium mansiones, quas in octonario ex multis sacrato numero, singulatim octonos habitare fecit. Quibus sine indigentia quotidianum largiri victum perenniter censuit. Horum vacatio nulla erat alia, nisi horis constitutis diurnis nocturnisve, in domo Domini residere, orationi ac vacationi diuinæ deuotè insistere, ac tempore sancti sacrificij pro salute & saluatione populi Christiani, Ecclesiaq; catholica vbiq; diffusa victimam salutarem offerre. O magna & inclyta istius sancti patris opera, quæ non tantum verbis volant, quantum virtutibus constant! XIV.

b S. Audoeni vitæ finem facit anno 677 vt habet Odo Diaconus in vita S. Audoeni c. 29. quā recitat Surius 24 Augusti.

Sed his interim omissis, nunciuuante supernæ pietatis gratia, narrare aggredior, qualiter idem vir venerandus pōtificatus cōscenderit gradum. His enim diebus contigit, vt beatus[b] Audoenus, Rothomagensis vrbis pontifex, plenus virtutibus & sanctis actibus à Domino vocatus, migraret è mundo feliciter. In cuius exequiis beatus pater Ansbertus, vnà cum aliquibus monachorum suorum, clericorumque ac sacerdotum Christi cohorte plurima affuit. Qui vigilias eius sacræ depositionis solenniter celebrantes, dignis exequiarum honorārunt debita seruitute obsequiis. Post cuius sacrum transitum, ne ecclesia de pastore amisso iacturam pateretur, cuncti Rothomagensis vrbis ciues, missa petitione ad Theodoricum gloriosum regem, cum eius permissu & authoritate, beatum[c] Ansbertum sibi elegerunt cōsecrari XV.

c Ei successor eligitur S. Ansbertus, anno memorato.

secrari antistitem. Quorum electioni congaudens rex, quoniam in eodem sancto patre sapientiam affatim redundare & religionem pollere cognouerat, ilicò eorum annuens petitionis electioni, extemplò legatos dirigit, qui eundem Christi famulum regias perducerent ad ædes. Nec mora: legati ad beatum patrem Ansbertum peruenientes, mandata regis pandunt, ad aulam regiam ire compellunt. Morabatur enim præfatus rex in villa Clypiaco, quæ sita est in Parisiaco territorio, vbi conuentum magnum populorum habens, de vtilitate ac tutela regni tractabat, vt ad eius consultum, veluti agere consueuerat, (nam confessor illius erat) de regni negotiis tractaret. Sed cùm supradictus vir Dei hoc audisset, ilicò agnouit, non aliud ista euocatione fieri, nisi electioni ciuium Rothomagensium in ipso, regem assensum præbere velle. Fertur etiam legatis regis respondisse causa eximiæ humilitatis, indignum se fore officio curæ pastoralis. Qui festinanter retulerunt regi, nunciando quale responsum acceperant. Secundò quoque ad eum mittens rex, callidè intulit, nullo modo contra suam voluntatem, postquam vnà loquerentur, super ordine pontificatus agere se velle. At ille, vt erat sanctæ simplicitatis sapientia plenus, ad eundem regem ire deliberauit. Tunc eligentibus ciuibus præfatæ vrbis metropoleos, cum vnanimi voto sanctorum sacerdotum, regis & principum eligitur, trahitur, atque in eodem palatio à S. Lantberto Archiepiscopo sedis Lugdunensis, aliisque sanctis præsulibus, qui ad hoc generale placitum conuenerant, in pontificem consecratur ecclesiæ Rothomagensis, diuina vtique prouidente ordinatione, vt qui in paucis fidelis extiterat, supra multa à Domino constitutus, abundantem daret suæ in tempore familiæ tritici mensuram.

Ei successor eligitur S. Ansbertus anno memorato.

Ansbertus regis confessarius.

Consecratur pontifex ecclesiæ Rothomagensis, 1. vt auctor est Dio moch. in tabulis.

Luc. 12.

XVI. DEINDE in pontificatus honore & onere sublimatus, cœpit opere sanctitatis amplius clarescere, prædicationis lumine vbique radiare, & velut lucerna accensa, non tam sub modio, sed super candelabrum posita, errorum tenebris depulsis, viam veritatis cunctis monstrare, pietati & misericordiæ erga oẽs operam dare, pauperum indesinenter curam agere, viduarũ & pupillorum causas defendere, peregrinorum & hospitũ susceptionib. magnopere studere, eleemosynarum distributionem largiter & hilariter cunctis administrare. Hæc & his similia exempla subiectæ sibi plebi indesinenter festinauit monstrare. Floruit enim sub ipso Christi ecclesia, sicut monasterium antè floruerat. Creuit gratiis, decreuit metallis. Aliquando enim ingrediens locum, vbi ecclesiæ thesauri reconditi erant, ipsos sibi iussit præsentari & aliqua distribui, plurima reseruans, vt eleemosynæ pia largitio è sinu sanctæ matris ecclesiæ cum pietatis fructu benignè procederet. Nam quæ ociosè diu congesta fuerant, ad reprimendam famis validæ penuriam, quæ tunc populos vndique grauiter premebat, dignis tandem indigentium vsibus deputauit, & dudum defunctis thesauros suos misit. Alieni temporis vita, dispensationem fecit suam. Contigit enim tunc pauperum turbam præ foribus conclamare, eleemosynam petendo. Quibus ille auditis, ac reminiscens diuinæ sententiæ dicentis: Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur: largiter eis eleemosynam tribuit, cunctosque gaudentes redire fecit ad propria. Sicque postmodum cùm in sede vrbis suæ Missarum solennia solenniter celebraret, populi diœcesis suæ vndique ad eum confluxerant, virorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autem sancti euangelij lectione, conuersus ad populum, multa cœpit eis ventura prædicere, aduersa simul & prospera esse cauenda, & vt nec vnum frangeret, nec alterum extolleret, Æternæ felicitatis præmia, auida intentione esse quærenda commonuit. Et cùm multa eis præsentia ac futura per illustrationem sancti Spiritus prænunciaret, ex tam excellenti prædicationis gratia sibi data, omnes compuncti & igne diuini amoris succensi, ad pœnitentiam agendam & cætera bonorum operum exercitia peragenda accensi sunt, grates omnimodas agentes summo omnium bonorum largitori, qui talem eis non sui merito, sed propria pietate concesserat doctorem, vt eorum temperaret multiformiter mœrorem de eo, quem nuper corporali visu amiserant, pastore. Et quia cuncta gaudebat ecclesia super pio pastore, vrbs congratulabatur egregio prædicatori, & patria omnis exultabat magnificè in tam sapiente ac prudente consiliario. Expletis autem Missarum solennnis, cunctos ciues, nobiles videlicet & ignobiles, introduci iussit ad præparata conuiuia. Vbi cùm ordinatè & dispositè fecisset omnes discumbere, ipse ad mensam pauperum resedit, imitans illum qui cùm esset diues propter nos pauper factus est: qui etiam in retributione iustorum dicturum se esse promisit: Quandiu fecistis vni de minimis his meis, mihi fecistis. O quàm præclarum pontificem, qui suę familię duplicem dabat alimoniam quotidiè, cùm & corpora replebat cibo terreno, animasque reficiebat verbo diuino.

Prou. 21.

Multa ventura prædicit populo in concione.

2. Cor. 8.

Matth. 25.

XXII Cùm verò pro salute animarum attentissimè vigilaret, etiam archidiaconos conuocans, de prædicatione populorum & ecclesiarum restauratione & honore, maximam gerere curam sedulè commonebat. Census etiam, qui de vicis publicis canonico ordine ad partem pontificis persolui consueuerant, gratuita benignitate in restaurationibus ecclesiarum benignissimè presbyteris indulsit earundem Dei ædium. Studebat enim amore potius regere, quàm terrore dominari. Denique vt primum pontificali potitus est gradu, prima ei cura concordiæ fuit, & præcipuus labor fraternam dilectionem inuiolabilem custodiri. Iam verò illam suam profluam in omnes charitatem, nulla vnquam ad plenum effari valet lingua.

Concordiæ & charitatis quam fuerit studiosus.

XIIX. INTEREA dum multimodam eius in omnes gratiam memoro, etiam super Fontanellensis cœnobij sancta monachorum congregatione quantam solicitudinem & peruigilem curam indesinenter habuerit, testatur inter reliqua prærogatiuæ eius gesta, etiam priuilegij sui authoritas, quam prædicti cœnobij habitatoribus ob Dei amorem & sanctorum reuerentiam summa deuotione edidit. Denique cum sanctorum sacerdotum & omnium ciuium Rothomagensium electione & gloriosi regis Theodorici consensu, in pontificem consecratus fuisset, nimio dilectionis feruore, quem erga prædictum venerabile cœnobium semper habuerat, priuilegij sui authoritatem eidem edidit, vt per succedentia tempora secundùm sancti patris Benedicti regulam, &, vt præcedentium regum, Clodouei videlicet & Clotarij, simulque Childerici & Theodorici priuilegiorum authoritates docent, ex semetipsis sibi perennibus temporibus abbatem eligerent. In qua etiam iustę alligationis verbo præsentes futurosque, qui ibidem Domino militaturi erant, constringit, vt sicuti sub eius regimine, ita & deinceps & ipsi & posteri eorum, secundùm regulam sancti patris Benedicti fideliter Christo deseruirent. Quòd si aliquando peccatis exigentibus [illegible] negligentia pastorali, à via rectitudinis & obseruatione regulæ sancti Benedicti, in futuro deuiare conarentur aut cogerentur, tunc conuocatio sanctorum sacerdotum, reliquorumque militum Christi vnanimiter fieret, eorumque per consilium in pristinum reducerentur statum. Si verò hac pontificali authoritate postposita, qualibet cauillatione sinistram elegissent vitam ac conuersationem tenere, sub vinculo anathematis æternaliter se damnandos scirent.

Eius studiũ erga Fontanellense cœnobium.

XIX. FACTA est autem hæc priuilegij authoritas sub anno Dominicæ incarnationis sexcentesimo octogesimo secundo, Indictione decima, qui erat annus præfati gloriosi regis Theodorici tertiusdecimus, & præfati venerandi præsulis pontificatus annus quintus in Synodo generali, Rothomago vrbe habita, vbi plurima Deo accepta & sanctæ ecclesiæ vtilitatibus profutura disputata sunt. Affuerunt quoque & sancti pontifices, aliique venerabiles viri, ab ipso præcipuo præsule euocati, quorum subter tenentur nomina asscripta: Ansbertus archiepiscopus vrbis Rothomagensis, huic consilio præfui & subscripsi. Radbertus episcopus. Regulus episcopus. Airadus episcopus Carnotenæ vrbis. Ausoaldus episcopus Pictauensis vrbis. Aquilinus [a] episcopus Ebroicinæ vrbis. Cadoenus episc. Arnonius episco-

Synodus Rothomagensis, celebrata est anno 682. vide Baron tom. 8. ad memoratũ annum.

a Aquilini magnæ sanctitatis viri vitam habes infra 19. Octob. Audomarum hunc abbatem, Luxouiensem, miræ sanctitatis virũ, putat Bar. qui post electus est Morinensis Episcopus.

annuens petitioni, vt ita liberè fieret, extemplò conceſſit. Et licet pauci cum eo eſſent è ſuis, plurimum tamen confortabantur à Domino: quia valdè minus indigebat idem pater humano ſolatio, qui fruebatur angelico obſequio. Die enim quinto Iduum Februariarum, imminente vocationis ſuæ hora, conuocans fratres, celebrari ſibi ſacra fecit Miſſarum ſolennia. Deindè perceptione corporis & ſanguinis Domini ſe muniens, ac ſanctæ crucis vexillo ſe cunctoſque circumadſtantes ſignans, ſomno vltimo exceptus, in mortis quiete dormiens, tranſiit feliciter è mundo, & ab angelicis choris anima eius ſancta, generoſa, ſyncera, & ab omni contactu mundi incontaminata, in conſortium Sanctorum & felicitatis perpetuæ, in perpetuum collocanda, ſuſcepta eſt.

Migrat è vita an. 695. vide Bar. tom. 8. Annal & Martyrolo. eiuſdem.

XXV. Cùm verò poſt lauationem corporis ad induendum illud ventum eſſet, inuenerunt in poplitibus genuum & brachiorum cubitis, ob prolixam precum inſtantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat viuens, mortificans membra ſua, caro pandebat defuncta. Itaque ſanctum illud corpus magnâ fidei ambitione veſtitum eſt, ac deſuper linteis ceratis obuolutum: quia ipſe prædixerat hoc ſibi à Domino impetratum eſſe, vt oſſa ſua in prædictum Fontanellenſe cœnobium tumulanda deferrentur. Sicut enim ſanctis altaribus Chriſti aſſiſtere conſueuerat, ita indui eum fratres curârunt. Sed cùm ſudarium cera litum, capiti eius imponere vellent, viſus eſt aperuiſſe oculos, effigiem præferens viuentis, ita vt aliqui dicerent eum eſſe rediuiuum. Nam adſpectus faciei eius multum erat roſeo perfuſus colore. Quidam verò dicebant, pro ſudario cera imbuto quaſi indignatum eſſe. Viderunt enim non ſine ſua gloria, gloriam Dei in ſancto ſuo triumphantem. Nam & illa exequiarum religio, fidei deuotio erat. Et tam lætum erat talem habuiſſe patronum, quàm graue talem amiſiſſe. Poſtea ſepelierunt eum cum decore & honorificentia ſumma. Cùm verò lampas, liquore olei plena, ante eius ſepulcrum à fidelibus accenſa fuiſſet, & die noctuque indeſinenter non ſolùm arderet, ſed etiam redundaret, & hoc factum fratres mirarentur, ac diuinæ deputarent gloriæ, poſuerunt aliud vas, in quo diſtillantia eiuſdem olei diuinitùs elati refunderetur. O magna & inclyta, paſtor Anſberte clariſſime, & felix gloria tua. Non enim indigebat meritum tuum ſignis probari, quia admirabilis & glorioſa tuæ conuerſationis operatio, plena virtutibus, perpetuum ſanctarum virtutum ſignum miniſtrauit. Sed quid plura? Multa quidem ſignorum miracula in eodem loco per eum operari dignatus eſt Dominus.

Calli in genibus & cubitis.

Honorifica eius ſepultura.

Multa fiunt miracula.

XXVI. Cùm verò ſeptem decemque dierum orbita finiretur, legati, qui ad præfatum principem directi fuerant, reuerſi ſunt, licentia ab eo accepta, vt licitum eis foret eum transferri, quò ipſius decreuerat voluntas, nullo eius ſanctæ ordinationi reſiſtente. Cumque ſepulcrum eius aperuiſſent, & putarent venerabile illius corpus ob tam prolixi temporis interuallum iam fœtere, tanta ſuauiſſimi fragrantia odoris indè manauit, quaſi diuerſis aromatum floribus ac balſami guttulis omnis repleretur eccleſia. Et cùm fratres, qui ad eum viſendum ex propria prouincia aduenerant cum his, quos ſecum in exilio habuerat, ablatis ab eo veſtibus, cum quibus in ſepulcro reconditus fuerat, mutare eas vellent, noua eum indumenta indui cupientes, veluti fecerunt, inuenerunt in brachiis eius ſignum Dominicæ crucis, roſei coloris ſimilitudinem gerens, vt patenter cunctis daretur intelligi, quia cuius arma viuens portauerat in corde, eius ſtigmata defuncti monſtrarentur in corpore. Indutum deinde veſte pontificali, poſitumque in lectica, præ iatis ante ipſum aromatibus & incenſo, ſuſceperunt illud venerabile corpus ciues, qui aduenerant, Rothomagenſes, monachique cœnobij Fontanellenſis, ſicque geſtantes onus, ouantes flenteſque arripiunt iter. Comitabatur etiam prædictus venerabilis Halidulphus abbas, cum plurima ſuorum frequentia monachorum, ac plebe innumera vtriuſque ſexus, cum ſanctæ crucis vexillis diuerſis, cereiſque ac lampadibus, hymnorum nihilominus canticorumque diuinorum carmina in eius laude dulci modulatione canentes, & in diſſonis diuerſarum linguarum choris, amorem conſonum habentes: quia vt valdè lætum erat, talem habuiſſe patronum, ita ſuaue, recepiſſe patronum. Et cuius oſſa ſancta venerabiliter geſtabant in terris, in cæleſtibus eius ſibi patrocinia confidebant adeſſe. His fidelium turmis populorum precioſi confeſſoris venerabile corpus ſtipatum, & canticis honoratum, vſque ad Fontanellenſe perlatum eſt cœnobium. Halidulphus tamen venerabilis abbas vnà cum comitibus ſancti itineris, qui ſibi famulabantur, vſq; ad Venittã villam regiam, quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi ſecus fluuium Iſeram, cum ingenti reuerentia proſecutus eſt.

Signum Dominicæ crucis in brachiis defuncti.

Cum multo honore corpus eius ducitur ad Fontanellenſe cœnobium.

XXVII. Cùm autem iter cœptum carpentes, in villam, quæ dicitur Solemnium, quæ eſt poſita ſuper fluuium Saue in territorio Hannonienſi, cauſa hoſpitij, ob prolixi itineris fatigationem & refocillationem ſui diuertiſſent: ibi accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris diſſolutam, quæ nec pedibus incedere valebat, ſed quaſi mortua videbatur, clamans, magniſque precibus flendo merita ſancti præſulis implorans Anſberti, vt vnicam eius ſanaret filiam. Cumque à miniſtris & cuſtodibus ſanctiſſimi corporis ſecus feretrum ipſius ea permiſſa fuiſſet nocte morari, totaque nocte illa vigiliis ac hymnis inſiſterent diuinis, mane facto, inuenit eam pater eius ſanam. Atque ita gaudens, grateſque omnimodas Deo ac ſancto perſoluens præſuli Anſberto, cum filia propria ouans rediit in ſua. Quàm mirabilis Deus in ſanctis ſuis, qui per famuli ſui Anſberti glorioſa merita, huiuſcemodi fecit miraculum?

Paralytica curatur.

XXIIX. Cùm ergò haberent loca denominata, ad quæ manendi gratia declinare debuiſſent, ad quandam accedentes villam, optabant in ea requieſcendo venturam tranſigere noctem. Sed cùm ad eam diuertere vellent, ſanctiſſimi præſulis venerabile corpus veluti onus ingens inter manus ferentium immobile manſit. Dein addentes maiora hominum ſolatia, ſed nihilominus, vt prius, immobile erat. Cumque diuinitùs hoc intellexiſſent agitari, aliamque itineris ſe conuertiſſent in partem, ilicò motu celeri, comitante virtute diuina, peruenerunt ad locum aptum, &, vt creditur, Deo ſanctoque antiſtite dignum ad manendum. Ac ſic deinceps per cuncta pij itineris loca tribuit omnipotens congrua ſeruis ſuis adminicula, ad famuli ſui membra deferenda. Venientes verò ad præfatam villam Venittam, illic affuerunt obuiam ſancti præſulis corpori comprouinciales vrbis Rothomagenſis epiſcopi & ſanctorum cœnobiorum patres cum venerabili Domini clero, propinquiſque eiuſdem ſancti pontificis, ac innumerabili vulgo vtriuſque ſexûs cum deuotione magna: cœperuntque ante illud ire pſallendo. Indeque Halidulfus venerabilis abbas cum comitibus itineris ſui, ad * propria reuertitur cœnobij habitacula.

Corpus ſancti non poteſt loco moueri.

*propriã.

XXIX. ILLVD quoque miraculum, quod in Fraxindo villa, quæ ſita eſt in pago Bellouacenſi, per eundem CHRISTI famulum geſtum eſt, placuit conſcriptionis ſtylo tradere. Cumque ad eandem villam eius delatum eſſet ſanctum corpus, illuc quædam mulier à propinquis catenata, quæ ſpiritu vexabatur immundo, perducta eſt. Clamabatque per obſeſſam mulierculam ſpiritus immundus: Cur introduxiſtis, inquit, in hanc prouinciam Anſbertum, ſeruum Ieſu Chriſti Domini, qui me à propriis expellit ſedibus? Cumque appropinquaſſet eadem mulier, & tetigiſſet pallium, quo tegebatur geſtatorium, clamans voce magna, meritis ſancti Anſberti pontificis ſtatim euomuit cum cruore ſanguinis inimicum humani generis. Factumque eſt ibi grande miraculum. At illa gratias agens omnipotenti Deo & ſancto Anſberto, per quem fuerat à peſtifero ſpiritu curata, reuerſa eſt ad ſua. Benedictus Chriſtus Dominus, rex omnium ſeculorum, creatorque ac conſeruator omnium ſanctorum, qui ob famuli ſui merita, talia dignatus eſt patrare miracula. In eadem denique villa eccleſia in honorem ſancti Anſberti epiſcopi à fidelibus eſt ædificata, eiuſque grabatum in eadem eccleſia multo tempore manſit, ſignaque virtutum ob merita eiuſdem ſancti ibidem fiunt diuina.

Dæmoniaca liberatur meritis S. Anſberti.

XXX. Cùm verò iam tranſirent dies viginti & eo amplius, venerunt in Rothomagenſe territorium, in locum, qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per merita eiuſdem ſancti antiſtitis, ſimile ſuperiori dignatus eſt oſtendere miraculum. Nam mulier quædam à dæmone arrepta, à parentibus propriis ad ſancti patrocinia quærenda,

vincu-

Alia item dæmoniaca sanatur.

vinculis cõstricta, perducta est. Quæ cum peruenisset ad grabatum, vbi sancti seruabatur corpus, ac tetigisset linteum, quo operiebatur, magnas dans voces ad sidera, illicò gratia Dei ac meritis sancti Ansberti, à dæmonio liberata ac sanissima effecta, incolumis proprijs iuris repedauit ad habitacula. Sit Deo nostro gloria & honor & imperium, qui sic miraculorum signis in sancti antistitis meritis triumphat. Hic verò locus, in quo omnipotens istud fecit miraculum, erat patrimonium quorundam illustrium virorũ, Bertholdi scilicet & Radamasti, distans à cœnobio Fontanella milliaribus quatuor. Fertur verò, quia cùm inde eleuare corpus sanctissimum conarentur, ita mansit immobile, quasi clauis ac retinaculis ferreis saxo niteretur ingenti. Cumque moueri non posset, talia possessor loci Radamastus intulisse dicitur: Euge Ansberte, serue Christi fidelis, collocatus inter agmina Christicolarum, memento nostrî, quos in vita dilexisti, quosque seculi impugnant gaudia. Hic iam nobis te Christus reducit: idcircò hoc prædium offero omnipotenti Deo, tibique præsul sanctissime cedo per cuncta seculorum secula.

Corpus sancti iterum hæret immobile.

Bertholdus & Radamastus, viri illustres, petunt monasterium.

XXXI. IPSE verò Radamastus, vir honoratus, eiusque frater Bertholdus cuncta, quæ possederant in prædiis ac mancipiis, exemplo deserunt, ac beato antistiti Ansberto, seque simul cœnobio tradunt Fontanellæ. Sicque iugum libertatis excutiunt, ac iugum Dominicæ seruitutis subditis ceruicibus ilicò suscipiunt, monachicum pariter assumentes nomen & habitum. In præfata verò possessione eorundem virorum, scilicet in via publica & lapidibus strata, quæ iuxta eam iacet, ac Rothomagensem deducit ad vrbem, vbi sanctissimi pontificis Ansberti venerabile pausauerat corpus, in honorem & memoriam ipsius à fidelibus crux ponitur lignea, vbi infirmi à diuersis languoribus, Domino largiente, meritis sancti Ansberti plura frequenter perceperunt sanitatum munera. Vbi circa diem pausationis siue aduentûs eius ad eundem locum, quod est quinto Idus Martii, ad honorem & intercessionem eius plebes innumeræ pia Domino solenniter persoluentes vota, vigiliarum videlicet ac diuinorum hymnorum, donorumque diuersorum, confluunt cum deuotione summa. Atque ibidem per merita ipsius multa assiduè fiunt miraculorum signa, quæ magnitudine sui relatoris transcendunt scientiam. Ibi enim amissio corporeæ lucis visum, ariditas gressum, ac retinacula linguæ, verborum seriem, officiumque diu negatum aurium, recipit auditum, dæmonumque frequens ab humanis corporibus fit expulsio.

Crux lignea statuitur.

Multa fiunt miracula, meritis S. Ansberti.

XXXII. REDEVNTE autem tempore die sexto Iduum Aprilium in eodem loco, vbi sanctæ crucis vexillum fuerat erectum, mulier quædam, quæ per multa annorum curricula contracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, pristinæ sanitati est reddita: tellusque, quam diu debiles non presserant gressus, est stupefacta, se ab inualidis quondam tam subitò contingi vestigiis. Agamus grates Deo nostro innumeras, qui propter iam dicti famuli sui merita, talia dignatur monstrare miracula. Sequenti quoque tempore in præfato loco ecclesia est constructa, in honorem sancti Ansberti præsulis, augusto & polito opere, à venerabili Hilberto abbate, successore eiusdem sancti patris in ordine regiminis.

XXXIII. SED his omissis, ordinem translationis præfati famuli Christi, conscriptionis prosequamur stylo. Peruenientes deniq; cum corpore eius, qui eum transferebant, ad cœnobium Fontanellam, intulerunt illud in ecclesiam sancti apostoli Pauli. Flebant autem senes & iuuenes: flebant pueri & infantes, omnisq; monachorum chorus. Postea verò accessit venerãdus abbas Hilbertus ad venerabile corpus, assumptis secum probatæ vitæ fratribus, ac merito sanctitatis ornatis, æstimans illud ob tam prolixi interuallum temporis (nam dies tricesimus instabat) subitò fœtere. Cumq; sanctum illius caput velamine opertum denudâssent, tantæ suauitatis fragrantia inde manauit, veluti si diuersorum aromatum ac thymiamatum odoribus vniuersa compleretur ecclesia. Nam & facies illius ita in ruborem erat versa, quasi in sopore esset, viuentis effigiem gerens. Multi quidem sancti præsules & patres venerandi, reliquumq; vulgus contemplati sunt: quia vniuersis, qui affuerant, fuit permissum hoc cernere stupendi miraculi signum. Deindè cum omni diligentia & timore in sindone munda ac pallio inuolutum, eius venerabile corpus posuerũt in sepulcro, quod eidem præparauerant in eadem ecclesia sancti Pauli apostoli, cum laudibus iuxta sanctissimi patris VVandregisili sepulcrum ad eius læuam, die quinto Iduum Martiarum, sub anno sexcentesimo nonagesimo quinto incarnationis Domini Dei nostri Iesu Christi: cui est honor & potestas, decus & imperium per infinita secula seculorum, Amen.

Nota odorem & colorem tã diu defuncti corporis.

Plura de S. Ansberto inuenies in vita S. Audoeni eius prædecessore ab Odone Diacono conscripta 24. Augusti & apud Tritbem. de vir. illust. Ord. S. Benedicti lib. 4. c. 52. De S. Scholastica sorore beatissimi Benedicti Abbatis quædam habentur in eiusdem sancti Abbatis Vita c. 33. & 34. quæ est Martii die 21. Eius quoque Acta scripsit S. Gregorius Papa lib. 2 dialog. cap. 33. & 34. Extat præterea apud Bedam tom. 7. Sermo in eiusdem virginis laudem à Berthario Casinensi abbate vt auctor est Baron. in Martyrolog. conscriptus. Est & eius Elogium apud S. Aldhelmum Episc. lib. 2. de virginit. cap. 10.*

* 10. Febr.

An. 640.

VITA S. AVSTREBERTHÆ VIRGINIS, PRIMÆ ABBATISSAE PAVLIACENSIS, GRAVITER ET RELIGIOSE *conscripta ab eius ferè æquali.*

10. FEBR.

I. POSTQVAM vniuersalis Dominus, humanæ salutis author pariter ac redemptor, Gallorum feralia suæ ditioni subiugauit colla, quartus à Clodoueo, qui primus Christianæ religionis normam, beato Remigio tradente, suscepit, Dagobertus gloriosus princeps, nobilitate clarus, potentia præpotens, armis strenuus, regi regum Christo satis deuotus, regni Francorum, Deo sibi suffragante, suscepit habenas. Cuius tempore velut palma in Galliis sancta mater refloruit Ecclesia, diuersis sanctorum sacerdotum monachorumque virtutibus adornata, ac Deo dicatarum virginum, vt iuxta veridicam Pauli apostoli sententiam, vbi hactenus abundauerat delictum, superabundaret gratia. Inter quos velut sidus cæteris micantius vir Domini Philibertus, monachorum egregius pastor, cœnobiorum nobilis fundator, in saltu Gemmeticensi, ex prædicti regis Dagoberti largitione, monasterium à primo lapide fundauit, construxit, ac Deo famulantium monachorum nobili congregatione ornauit. Qua etiam tempestate, eius bonitatis fama succrescente, largitione cuiusdam illustris viri, nomine Amalberti, in fundo qui Pauliacus nuncupatur, aliud cœnobium struxit, distans à præfato Gemmeticensi milliarib. fermè decem, vbi ancillarum Dei haud paruam congregationem adunauit. Rom. 5.

Religio floret in Galliis sub Dagoberto.

Pauliacense cœnobium cõstituitur

II. ERAT eodem tempore in palatio sæpedicti principis Dagoberti vir honestate vitæ valdè venerabilis, moribus honestus, sapientia clarus, consilio prouidus, priorum regum ex prosapia oriundus, officio etiam, vt fertur, Comes Palatinus, nomine Badefridus. Hic accepit vxorem Alemannorum regis ex prosapia, nomine Framehildem. Erat verò elegans & ipsa facie, sed nimirum elegantior sanctitate. Horum autem conuersatio qualis quantave in terris extiterit, miraculorum gloria hodieque populis declaratur. Erant enim, vt diximus, in caducis seculi honoribus valdè sublimes, sed animi probitate sanctiores, fide firmi, charitate præcipui, iustitia insignes, spe longanimes, eleemosynis dediti, pauperum in susceptione valdè soliciti. His igitur talibusque virtutum floribus ornati, Spiritus sancti templa meruerunt effici, vt post manifestissimis claruit indiciis. Nam quemadmodum, sicut in euangelicis inuenitur paginis, Elizabeth illa noua Domini præcursoris mater, Spiritu sancto repleta, concessum sibi diuinitus natum

Virtutes Badefridi & Framehildis.

Luc. 1.

antè

antè sentire meruit, quàm videre: sic & hæc Deo acceptabilis mulier beata Framehildis, eodem illustrata spiritu, longè antè prolem suo sexu consimilē nascituram præsciuit, quæ in domo Domini & mater efficeretur, & columna Christiani populi. Deniq; adueniente tempore, quo in huius mundi vmbrosa caligine ex vternis tenebris illa clara lucerna deberet prorumpere, supradicta genitrix angelica super hoc meruit honorari visione: cuius ex alloquio & nomen nasciturae virginis, cuiusve apud Deum meriti futura esset, addidicit. Igitur Taruanensis territorio exorta illa puellarum gloria, à parentibus, vt sibi reuelatum fuerat, vocitatur Austreberta, priùs à Deo præelecta, quàm in matris aluo concepta: priùs angelorum cœtibus cognita, quàm mundo nata. Necdùm eius videbantur membra, & iam in populis eius præconabantur gesta. Diligenti demùm cura genitorum alitur, ac magistris strenuis imbuenda traditur. Puerilibus verò annis simpliciter domi transactis, talis tantusq; in ea feruor excreuit sanctitatis, vt nulli foret dubium, quin antè ortum natiuitatis eam sibi Dominus in ancillam elegerit. Cœpit nempè toto nisu mūdum postponere, voluptatum oblectamenta viriliter calcare, & cœlestia totis cordis medullis desiderare. Nam cùm esset infra decennium, ita eam Spiritus sanctus repleuerat, vt mens eius aut circa Ecclesias aut monasteria anhelaret. Meditabatur iam tunc in ætate rudis infantiæ, quod postea deuota compleuit.

Austreberta virgo nascitur.

Eius virtutes in tenera ætate.

III. QVADAM verò die, cùm vultum speciei suæ more infantium in aquis contemplaretur, ecce repentè apparuit ei quoddam velamen capiti eius impositum. Quod signum apud eam intantùm valuit, vt ex illo iam die hoc æstuaret desiderio. Et quanquam parētes eius mortali viro eam tradere vellent, illa immortali iam cupiens adhærere, sibimetipsi tantum licèt conscia, cùm lachrymis semper in oratione deposcebat, vt quod ei Dominus in vmbra fuerat dignatus ostendere, in veritate compleret. Nec enim ab eo tempore sepassa est ab hac intentione quiescere, donèc quod oculis perspexerat, mente conciperet, gratiaq; opitulante diuina, opere adimpleret. Accensa siquidem illo igne euangelico, quem Saluator noster Iesus Christus, ad separandum filium à patre, filiamq; à matre sua, mittere veniens, ardere voluit super terram, ita in secreto pectoris sui latens, inextinguibili durauit ardore, vt non diebus neq; noctibus à colloquijs diuinis vel oratione cessaret, quousq; tempus aptum & congruum inueniret, vt habitum sanctimonialis desideratum conlectatumq; perciperet. Et fortè iam legerat, aut lectum audierat, ad quorundam exprobrationem apostoli Iacobi dictum: Si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. Considerauit enim se, & abijt, & statim oblitus est qualis fuerit. Discant igitur, qui nesciunt, huius beatæ Dei famulæ exemplo, hanc sanctæ scripturæ imitari sententiam, vt non comparentur viro obliuioso: & non solùm auditores verbi, sed etiam factores existant. Comparentur, si placet, potiùs huic Dei famulæ, quæ quidem in speculo considerauit vultum natiuitatis suæ, sed non est oblita quid viderit. Qui ergò illam imitari voluerit, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis, erit beatus, si in facto suo permanserit.

Luc. 12.

Iacob. 1.

IV. PROCEDENTE igitur tempore cum parentes eius, qui fælicibus actibus eius parum fauebant, arrhabone pro amore sæculi recepto, tempus præfinitum & diem statuissent nuptiarum, illa in angustijs posita, cogitare cœpit quid ageret. Mœsta verò, iter furtim arripuit, germano secum fratre, licèt paruulo, assumpto. Cumq; pergerent simul, interrogata ab eo quò tenderet, respondit se ad villam, quæ proxima erat, ituram. Veniens igitur ad flumen, quod dicitur Quantia, vbi pons erat, ita flumine exuberante, aquarum abundantia totum repleuerat, vt superiorem pontem illic absconditum sub se vnda teneret, & facultatem eundi omnibus itinerantibus penitùs denegaret. Tunc demùm confessa est fratri, quò ire cupiens festinabat. Erat his temporibus vir sanctus, magni apud Deum meriti, Audomarus nomine, Taruanensis vrbis pontifex, in cuius diœcesi puella nobilis originem traxerat. Ad hunc ipsa tunc properabat, sacro velamine consecranda. Habebat etiam secum multos sui itineris comites. Qui vt viderunt transeundi difficultatem, omnes pauore conterriti, non ausi sunt ingredi: sed habito consilio, vt redirent itinere quo venerant, cœperunt à loco abscedere. Non enim ibi vel modicum quidem nauigium poterat transire. Sācta igitur Dei famula, Christo deuota, sancti Spiritus gratia illustrata, oratione facta, signum salutis præmittens, pontem vndis submersum ingreditur, hortaturq; cæteros, vt se sequerentur. Iam enim natura elementorum quodammodò inter se commutata, facta est eis aqua sub pedibus instar ligni solida: porro lignum velut aqua liquidū. Trāsiuit igitur Dei famula cum vniuersis comitibus illæsa, quasi sicco calle in vndis nihil mali perpessa. Amne verò transmisso, quantocyùs properantes, perueniunt ad hominem Dei, prouolutaq; puella ad pedes eius: quod desiderabat obtinuit. Consecrata namq; est Christo, & accepto velamine, adhæsit a[illegible] eius post [illegible] ipsum, ipsamq; suscepit dextera Christi. Inuanùm ergò deincèps quæsita est copulari viro terreno, quæ iuncta erat Christo in cœlo. Vir autem Dei cùm cognouisset parentes eius hac re esse perturbatos, assumpta secum Dei famula, consolandi gratia eos visitare studuit, eorumq; commotos animos verbis pacificis deliniuit, eosdemq; mansuetos & mites redditos, ad charitatem pristinam reuocauit. Pater filiam, fratres amplectuntur sororem, deosculanturq; eam singuli, Deum in commune glorificantes. Diuina quippè dispensatione actum est, vt qui priùs illudentes eam despexerant, summa pòst deuotione venerarentur. Aliquandiù ergò cum in domo parentum commorata fuisset, cœpit implorare matrem & fratres, vt votum ipsius non ampliùs impedirent, sed potiùs adiuuarent eam, vt monasterium posset ingredi, & sanctis sociari virginibus; sub potestate scilicet alterius victura.

Parentes volunt eam iūgere matrimonio.

Crucis edito signo ambulat cum multis super aquas.

S. Audomarus eam virginem Christo consecrat.

V. QVOD illi benignè assentientes, non solùm abeundi liberam ei tribuunt potestatem, verùm etiam cum ea pergentes, ad monasterium vsque perducunt. Est autem ipsum monasterium super fluuium, qui dicitur Somma, constructum: nominatur autem Porcus. Ibique præerat spiritualis mater, nomine Burgofletis. Cui cùm indicassent omnia, quæ gesta erant, gauisa valdè, suscepit eam in filiam, cæterisque sororibus aggregauit. Beata quoque Dei famula ouile Christi ingressa, ouibus sanctis adiuncta, sancta est ouis effecta. Primam quidem virtutum humilitatem, ita in suo corde pro fundamento inseruit, vt non solùm spirituali matri, sed etiam cunctis sororibus quasi ancilla seruiret, omnibusque se subdens, obsequium cunctis reddebat vt debitum famulatum: inferiorem se proclamans, viliorem se indicans, deteriorem se cæteris fatebatur: se peccatricem, se infælicem esse pronuncians, quæ iam tam prolixum tempus expēderit, sæculo seruiens, non Deo. Illas potiùs dicebat esse beatas, quæ infatigabili intentione disciplinis regularibus militantes, Christo regi placere studerent: hoc nutrimento educatas fuisse, vt etiam certamine incentiuæ carnis deuicto, iam contra spirituales nequitias, Deo auxiliante, sufficerent pugnare. Sed quia semper humiles ditat gratia sua cunctipotens Deus, factum est, vt quanto illa vilior atque despectior in oculis suis fieret, eo gloriosior apud Deum, apud homines vero honorabilior appareret. Nam eligentibus cunctis, consentiente matre, licèt inuita, Præposita constituitur. Quo ex facto cœpit magis humiliari, magisque de virtute in virtutem proficere, patientiam contra immites opponere, pusillanimis longanimitatem ostendere, minùs cautis grauitatem, indoctis vt doceri queant, demonstrare, somniculosis nō verbis, sed factis vigilias prædicare, signum qualecunq; insonuisset, prima adesse.

In cœnobio viuit sanctissimè.

Eius humilitas.

Fit Præposita.

VI. AT verò circa obedientiæ virtutem qualis fuerit, monstrabitur sequenti exemplo. In eodem namq; monasterio erat consuetudo, vt vicissim à sororibus coquerentur panes: Sed dum hæc Christi famula die quadam in ordine vicis suæ hoc in opere laboraret, habebat secum vnam tantùm adolescentulam, quæ apud eam fuerat educata, & hoc miraculum narrare consueuit, quæ hucusq; viuit in corpore. Cumq; clibanus fuisset incensus, & panes in promptu ad coquendum parati, igneq; extracto, deinde à fauillis vel prunis, quæ remanserant, debuisset mundari, fasciculus, qui

Eius obedientia.

erat in summitate ligni colligatus, casu igne adustus est totus. Quod vbi Dei famula aduertit, collidens inter se manus, altiusq; ingemiscens, ait: Væ nobis, quid acturæ sumus? Panes peribunt. Opus enim hoc modo reparari non potest. Et currens festina, obserauit ostium domus. Deindè signo crucis munita, medium inter ignium vapores clibanum solà ingreditur, arreptisq; manicis, quibus in brachijs vtebatur, clibanum omnem mundauit. Egressa demùm, officium diligenter compleuit, & nec vnum quidem capillum capitis, nec deniq; fimbriam vestimenti eius est ausus ignis attingere. Tunc præcepit puellę, vt patefaceret ostium domûs, multisq; contestata est eam sermonibus, nè cuiquā quod viderat, indicaret. Quo facto miraculo, nè fortè præsumptionis incurreret vitium, cuidam seruo Dei quod fecerat indicauit. Vir autem ille altioris ingenij, intellexit gratiam Dei, & cuius simplicitatis esset hæc, cui virtutem tantam Dominus præstitisset, dissimulare volens, quasi increpando respondit, dicens: Noli filia, noli hoc iterare, aut aliquando repetere, nè fortè tenteris à satana. Sed quia, vt scriptum est, non potest ciuitas abscondi supra montem posita, ipso viro Dei referente, sorores hoc postea didicerunt. Voluntatis autem Dei minimè fuit, vt cursum vitæ suæ in hoc monasterio ipsa DEI famula consummaret. Plures tamen, per annos quatuordecim ibi degens, suo saluauit exemplo.

Ardentem clibanum prorsus illæsa ingreditur. — *Matth. 5.*

Erat illis temporibus vir vitæ valdè venerabilis, Philibertus nomine, cuius supra meminimus. Qui rogatus à quodam viro potentissimo, nomine Amelberto, eò quòd illo in tempore eius opera atq; doctrina in fide & religione erant spectata, & singularis ab omnibus habebatur, monasterium, quod in fundo proprio, qui Pauliacus dicebatur, idem Amelbertus construxerat, filiamq; suam paruulam, quæ Aurea dicebatur, cum alijs Deo sacratis Christo inibi seruire deuouerat, ad regendum suscepit. Et licèt vir Dei lectione frequenti easdem Dei ancillas instrueret, prædicatione sancta doceret: tamen quia necessitas exposcebat, vt talibus rudimentis ab eodem sexu regularis disciplinæ norma inhæreret, prædictus Dei famulus, audita iam fama famulæ Christi Austreberthæ, nuncios ad eam mittere studuit, duos videlicet ex monachis suis, vt ad hunc locum venire deberet. Dei autem famula, licèt iam multo tempore exæstuans, desideraret eiusdem sancti viri institui disciplinis, tamen vt columna immobilis & firma, sancti Pauli recordans sententiæ, dicentis: Non citò moueamini, neq; per sermonem, neq; per epistolam: ignorans an fortè Deo placeret, ire ad modicum recusauit. Reuersis autem nuntijs, vir Dei per semetipsum ire compulsus, ad Dei famulam festinauit. Ibi verò tunc orta est sancta contentio. Nam omnes illæ famulæ Dei flentes & eiulantes, leuauerunt in sublime voces, dicētes: Cur hodiè nos sancte pater decipis? Cur nostro lumine ablato, in tenebris nos derelinquis? Ad hæc ille respondens dicebat: Nolite filiæ, nolite ita dicere. Vos enim in tenebris nullatenus remanetis, quia vos ipsæ luminaria mundi estis. Nolite ergò prohibere, ex vestro lumine alios participare: sed potiùs præstolantibus charitatem impendite. Multa ergò & alia his similia cùm Dei famulabus prædicâsset, tandem altercatione submota, paceq; reddita, vicit Spiritus sanctus per os viri Dei: & sic acquieuerunt omnes, deosculanturq; eam singulæ, omnes Dominum benedicentes. Duabus itaq; sororibus ex ipsis secùm adhibitis, perrexit cum homine Dei: à quo regiminis curam in eodem loco ilicò suscepit. VII.

2. Thess. 2. — *Præficitur monasterio Pauliacensi.*

Iam verò aduersus eius sanctam doctrinam, nè ibidem conualesceret, quanta calliditate diabolus fuerit operatus, adiuuante Domino disseramus. Illa namq; rigorem propositi sui fortiter tenens, neq; ad dexteram, neq; ad sinistram declinabat: & quod ore cæteris prædicabat, ipsa prius illis videntibus faciebat. Illæ autem velut equus indomitus, necdum loro tractus, si quid causa salutis Dei famula faciebat, omninò vitabant contingere. Intātum n. præualuerat antiqui hostis versutia, vt magno eam odio habentes, etiam interficere molirentur. Sed eùm, Domino prohibente, hoc facere nequiuissent, superueniente prædicto magno sæculi, non Dei, viro Amelberto, structo mendacio, grauissimè eam accusauerunt. Ille autem, vt erat mente crudelis, vultu terribilis, credens mendacijs, adductam ad se Dei famulam, verbis durissimis cœpit increpare. Repletusq; furore, arrepto gladio, quo erat accinctus, impetum fecit in eam. Illa existimans congruum tempus esse martyrij, nequaquam cor fœmineum, sed virile se habere ostendens in pectore, subtilissimum illud velamen, quo in capite vtebatur, collo circundans strictius, manum tetendit, inclinatoq; vultu ceruicem præbuit percussori. Attonitus ille, vt aiunt, diu stetit immobilis, admirans constantiam fœminæ, quam in nullo vnquam viro vidisset: pauensq; multum, recondidit gladium in locum suum. Qua ex re colligi potest, si hæc illis temporibus extitisset, cùm à sordibus idolorum terra martyrum sanguine lauaretur, non expectatis ministris carnificum, vti inuita traheretur ad victimam, sed vltrò se truncandam ingerens, prima omnium victimarum, palmam sanguinis occupasset. Certè nec illud Babylonicum supplicium pertimescens, septempliciter caminum accensum pro cœlorum regno ingredi dubitâsset, quæ pro paucis panibus, nè damnum monasterio inferret, ardentem ignem ingressa est. His autem indicijs probauit Christus Dominus, famulam suam non formidasse martyrium. Nam non illa martyrio, sed ei martyrium defuisse probatur. VIII.

Appetitur gladio, & se percussori vltrò præbet cædendam. — *Dan. 3.*

Rexit autem beata Austrebertha idem cœnobium per plura curricula annorum, quod, vt antè diximus, antiquo vocabulo nominatur Pauliacus: quod quidem tunc temporis paucum fuit & modicum, sed post paululùm factum est magnum. Non enim minor numerus, quàm viginti quinq; ancillarum Dei, erat cum ea: quæ ei ita mente & corpore adhæserunt, vt vsq; in diem vocationis earum, nec vna quidem ex eis ab ea quiuerit separari. In quo videlicet loco præfatus Dei famulus miro modo monasterium ædificauit, quod in honore vel nomine Dei genitricis MARIÆ dedicauit. Sed & alias ibi basilicas S. Petri, & S. Martini, aliorumq; sanctorum construxit: domos quoq; ad habitandum, sicut decet sanctos, omnemq; opportunitatem velociter præparauit. Quo viso, sancta ac beatissima Austrebertha bonitatem Dei in se recognoscens, vel qualiter erepta esset sicut passer de laqueo venantium, vel quomodò ei locus subitò præparatus esset ad habitandum, multarum animarum cura suscepta, qualem quantamq; se pręstiterit, proloqui lingua nec vlla valebit. Quanta eam charitas adornauerit, bonitas ei successerit, puritas mentis & simplicitas cordis in ea refulserit, longanimitas circa omnes flagrauerit, frugalitas creuerit, non est nostræ facultatis euoluere. Erat enim frequens in lectione, pernox in vigilijs & oratione, ieiunijs prompta, vestimentis vilissima, in tribulationibus constantissima, in tentationibus fidentissima. IX.

Virtutes ei' eximiæ.

Omnibus Quadragesimis, præter dies Dominicos, non nisi ter intra hebdomadam comedebat. Castigabat enim corpus suum & seruituti subigebat, abnegans semetipsam, crucem suam ferebat, Dominumq; sequebatur. Amabat cunctos, & diligebatur ab omnibus. In cunctis modesta, omnibus iucunda ac hilaris apparebat. Si fortè, vt assolet, rixa orta fuisset, paucis sermonibus cunctorum animos mitigabat. Parcitatem ciborum vltra humanum modum sectabatur, sobrietas illi nunquam deerat. Casta, cauta, mansueta, quieta satis in omnibus erat. In collocutione commoda, in conferendo gratissima. Si quis certè ad eam casu se iunxisset, nunquam nisi compunctus corde ab ea recedebat. Nam omnes per circuitum habitantes, eius exemplum & doctrinam sequentes, non solùm filios aut filias offerre Deo statuerunt, verùm etiam multi ex eis coniuges proprias relinquentes, monasteria expetierunt, sponsi sponsas abiecerunt, sponsæq; eos, à quibus causa sanctitatis contemptæ sunt, contempserunt. Humilitatem verò, quam semel B. virgo assumpserat, nullatenus deseruit. Nā cùm ei moris esset, vt sicut bonus pastor super gregem Dñi vigilaret, & die noctuq; circūiens, nè quid cuiquam fortè accidisset, inspiceret, die quadam matutinis expletis, cùm sorores fessis corporibus post laborem se in lectulis collocassent, in ipso lucis crepusculo cùm aurora terram perfunderet, & ipsa volen- X.

Matutinas, dicit nocturnas preces.

volens cognoſcere, an cunctæ quieſcerent, pergrediebatur leniter per dormitorium, inſpiciens lectulos ſingularum. Euigilansq; Præpoſita, neſciens eſſe Dei famulam, valdè eam increpauit, dicens: Cur ita agis ſoror? Quare inquietas quieſcentes? Vade, inquit, ad crucem. Illa autem gauiſa, cucurrit quantocyùs, ſtetitq; immobilis, pſallens, donec hora competenti, ſigno tacto, conſurgerent omnes. Præpoſita verò cùm cognouiſſet, quod fecerat, cadens ad pedes eius, veniam precabatur.

XI. ALIO quoq; tempore dolor grauiſſimus cuidam ſorori acciderat, ita vt pars vna faciei altiùs intumeſcens, oculum penè abſconderet. Sed cùm hanc ancilla Dei ex more viſitâſſet, ſtatim vt contigit maxillam, cuncto dolore & rumore ſublato, reſtituta eſt ſanitati. Initio autem Quadrageſimæ, mediæ noctis tempore, facta eſt vox ad quandam ſororem dormientem, dicens: Surge ſoror, curre velociter, dic Abbatiſſæ vt ſurgat, & ad opus Dei ſorores excitet. At illa ſopore nimio depreſſa, ſurgere neglexit. Secundò autem vox delata eſt, dixitq; ſimiliter: nec tunc illa ſurrexit, iterumq; obdormiuit. Tertiò porrò veniens vox ipſa, cum quadam indignatione increpauit eam, dicens: Cur ita dormis ſoror, mœſto ſopore ſoluta? Vſquequò tantùm ſomno deprimeris, vt tertiò tibi iuſſio repetenda ſit? Surge, inquit, dic Abbatiſſæ, vt ſurgat, ſignumq; tangat, & ad opus Dei ſorores excitet. At illa currens feſtina, timens & tremens, inuenit eam in Eccleſia vigilantem, dixitq; ei omnia, quæ circa ſe fuerant facta. Statimq; ſigno dato, ſub vnius momenti ſpatio inuentæ ſunt omnes in Eccleſia congregatæ, ita vt præter duas infantulas alia nulla deeſſet. Miratæ ſunt valdè quòd omnes tam ſubitò adeſſent, quod nunquam alias contigiſſe meminerant. Mox verò impoſito pſalmo, ecce media pars dormitorij concuſſa, protinus corruit. Territæq; ſonitu, quaſi magno tonitruo, conticuerunt omnes, cœperuntq; egredi, vt viderent quidnam accidiſſet. Dei autem famula prohibuit eis, dicens: Nè vna quidem ex vobis præſumat Eccleſiam egredi, ſed potius reuertimini, & agite opus Dei, pſallentesq; & orantes, complete officium noſtrum. Ipſa verò ſigno crucis munita, luminari præeunte, Eccleſiam eſt egreſſa. Cùm verò cognouiſſet euentum rei, de infantulis cœpit eſſe ſolicita. Et ecce vna inuenta eſt ſubtus menſam ipſius, altera in feneſtra diruta. Paries enim domus ab vtraq; parte feneſtræ vſq; ad fundamentum corruerat: feneſtra verò, quæ innocentem ſeruauerat, immobilis ſtabat. Quomodò autem in illum locum peruenerint, aut à quo delatæ fuerint, Deum licèt non lateat, nobis tamen vſq; hodie manet incognitum. Quædam verò ſoror, vnius ex infantulis conſanguinea, præceptum ſanctæ matris Auſtrebarthæ tranſgreſſa, egrediens Eccleſiam, periculo imminenti ſe tradidit. Cumq; huc atq; illuc diſcurreret, ſi fortè vel cadauer alicubi reperire potuiſſet, ruina materiæ ſuper ipſam ruente, oppreſſa corruit, totumq; eius corpus ita quaſſatum eſt, vt non ſolù capitis, verùm etiam totius penè corporis oſſa confringerentur. Crepitante verò ſono ruinæ ſecundæ, & voce ſororis audita, cucurrerunt penè omnes, atq; in ſtragulo inobedientē colligentes, ad valetudinarium deportauerunt. Vbi cùm ab Auſtrebertha diluculò fuiſſet viſitata, membra conquaſſata beata mater oleo benedicto perungens, priſtinæ eam reddidit ſanitati. Domus autem illa, quæ in capite Quadrageſimæ fuerat diruta, antè Dominicæ reſurrectionis ſolennitatem, auxiliante potiùs Deo dilectæ Abbatiſſæ, quàm cœmentariorum ſtudio, in melius eſt reſtaurata.

Infantulæ in monaſterio. — *Sorori immorigera opprimitur ruina parietis.* — *Oleo benedicto eam ſanat Auſtrebertha.*

XII. IGITVR quia de vita & virtutibus ſacratiſſimæ virginis pauca prælibando perſtrinximus, nè legentibus faſtidium ingeramus, neve friuola fortè æſtimentur, qualiter peracto vitæ præſentis curriculo, certamine bono certato, curſu conſummato, fideq; ſeruata, ſancta illa anima carne ſoluta ſit, breuiter exequamur. Cùm igitur omnipotens Deus, ſuorum fidelium pius remunerator, beatam virginem Auſtrebertham è ſæculi huius ærumnoſa caligine ad ſempiternam immenſamq; beatitudinem decreuiſſet euocare, leni febre correpta, Deo amabilis ægrotare cœpit. Congregatis itaq; in vnum ſororibus, prædixit imminere diem ſui obitûs, & quòd die Dominico, qui ſeptem ferè diebus aberat, ad DOMINVM eſſet migratura, indicatum ſibi eſſe dixit reuelatione angelica. Ex theſauro igitur cordis ſui multa diuinarum ſcripturarum proferens teſtimonia, inſtruebat eas de his, quæ ſunt de regno Dei, de contemptu mundi, de gloria iuſtorum, de pœnis reproborum. Patientiæ verò & charitatis vinculum omni admonebat ſtudio retinendum, dicens in illorum Chriſtum non poſſe cordibus habitare, qui flamma inuidiæ accenſi, proximorum vrerentur profectibus. Dehinc libato oſculo, ac pacatis omnibus, mater venerabilis ad aſſuetum nobile cilicij ſtratum teuehitur, paucis, quibus ſuperuixit, diebus non ceſſans multiplicare ſibi à Domino traditam talenti pecuniam.

Prædicit diem obitus ſui.

XIII. SVPERVENIENTE porrò die Dominico, quia iam eius bonitatis ac virtutum fama per Galliam longè lateq; claruerat, confluxerunt ad eius tranſitum cateruatim ſacerdotes & clerici, abbates & monachi, necnon & vtriuſq; ſexus populi multitudo. Interea imminente beatæ remunerationis hora, accerſitis ad ſe omnibus, ſancta ac venerabilis mater, vltimum eis vale faciens, ſingulos iuxta ſui ordinis dignitatem, nè cœptum ſacræ religionis iter deſererent, hortabatur. Percepto demùm Dominici corporis ſacramento, & ſanctæ crucis munita vexillo, omnibus ſibi à Chriſto creditis iterū valedicens, ait: Eia in Chriſto mihi dilectiſſimæ ſorores & filiæ, en ego hodie ingredior viam vniuerſæ terræ: vos ſi me veraci charitate diligitis, mearum admonitionum per omnia memores eſtote, & cœptum religionis iter nolite deſerere. Chriſto ſummo veſtrî curam committo: ipſe vobis paſtor, ipſe & perennis cuſtos. Ad hanc vocem ſanctimonialium cœtus crine reſoluto & nudatis pectoribus, querulosis aiebat ſingultibus: Cur nos domina, cur nos mater ſanctiſſima tam citò deſeris? cui paſtoralis curæ vigilantiam committis? Ecce tu hodiè patriam adis gloriæ interminabilis, & nos in hac conualle plorationis deſolatas cur relinquis? tuis tecum precibus nos magis aſſume. Magis enim tecum volumus mori, quàm tua cæcatæ abſentia, in hoc mundo viuere. Quarum fletibus pia mater mota, huiuſmodi fertur fudiſſe orationem: Deus immortalis, angelorum & hominum rector, tu harum ancillarum tuarum, petimus, ſis perēnis cuſtos, & quas hactenus ſub mea cuſtodia ſeruâſti, amodò & vſq; in finem cuſtos Iſraël, qui non dormitas, cuſtodire digneris. Ecce ego ad te venio, quem amaui: ad te propero, quem deſideraui: ad te ſitio peruenire, quem ſemper ardentiſſimo amore dilexi. In te confido, non erubeſcam: in te ſpero, non confundar. tu meum ſuſcipe ſpiritum in pace ſempiterna, nè aduerſum me præualeant inimici iacula. Sed & hoc precor, rex æternè, vt quicunq; meî memoriam in terris habuerint, pacis & ſalutis commoda de cœlo largiri eis digneris. Quo dicto, quia iam remunerationis hora inſtabat, paulùlum conticuit. Interim cunctis, qui adſtabant, pſallentibus & Sanctorum nomina ſeriatim ſubnectentibus, illa virtute, qua valuit, voces pſallentium interrupit, dicens: Silete, fratres mei ſilete. Nunquid non conſpicitis, quantæ iucunditatis proceſſio aduenit? Certè quorum inuocatis nomina, adeſt Sanctorum multitudo copioſa. Cumq; in hoc quod videbat, mentis ſitientis obtutus figeret, ſancta illa anima carne ſoluta eſt. Tranſiuit autem glorioſa virgo quarto Iduum Februariarum, die Dominica, aurora incipiente, eadem videlicet hora, qua Chriſtus inferis victor reſurrexit. O verè ſancta & venerabilis virgo, in cuius ſacro tranſitu angelorum adeſt multitudo, martyrum purpurata proceſſio, virginum quoq;, vt lilium, candidata concio: quibus ſociata virgo eximia, exultat & lætatur in ſæculorum ſæcula.

Fit magnus omnium ordinum concurſus ad morientē. — *Sumit corpus Domini.* — *Pſalm 120.* — *Videt beatam viſionē, & auolat in cœlum.*

XIV. SEPVLTA verò eſt in beati Petri principis Apoſtolorum baſilica, vbi per plurima annorum requieuit curricula. Quo in loco quanta miraculorum prodigia mentis excellentiſſimæ virginis poſt eius glorioſum tranſitum fidelibus oſtendere dignatus ſit Dominus, noſtris certè non poſſe expleri ſermonibus. Nam ibidem ex obſeſſis corporibus dæmonia fugantur, cæci illuminantur, manus informes reformantur, claudis greſſus redditur, vis omnium febrium pellitur, infirmitatum genera multa curantur. Adſit nobis virgo eximia, ſuî memoriam celebrantibus, impetret delicto-

Miracula ad eius monumentum

rum veniam sibi famulantibus, & pòst huius vitæ terminum suis sacris precibus nos ad sanctorum perducat consortium, Amen.

An. 1130. VITA BEATI VVILHELMI DVCIS, COMITIS ET EREMITAE, AVTHORE THEOBALDO EPISCOPO.

10. Febr. Hebr. 13. AVLVS seruus IESV CHRISTI & Apostolus, prædicator veritatis & doctor gentium, olim scribens ad Hebræos, inter cætera dicebat ad eos: Non habemus hîc manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus. Si non habemus hîc manentem ciuitatem, quid hinc exire formidamus? Si futuram inquirimus, quid hîc residere curamus? Si igitur hîc non habemus ciuitatem manentem, futuram ardenter inquiramus Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, & cuius participatio eius in idipsum, quam numerus cohabitantium non angustat. Sed ad quærendum diligenter, & inueniendum efficaciter quis tam idoneus? Multi enim quærunt, & non inueniunt, eò quod malè quærunt. Vox malè quærentis: In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea: quæsiui, & non inueni illum. Vox non inuenti: In gregibus suis & in armentis vadent ad quærendum me, & non inuenient me: ablatus enim sum ab eis. Vox quæsiti, sed non inuenti: Quid est, quòd me quærebatis? (loquitur ad requirentes eum in comitatu pompæ sæcularis) Nesciebatis, quia in his, quæ patris mei sunt, oportet me esse? Propter hæc & eiusmodi clamat Esaias, & hortans dicit: Quærite Dominum, dum inueniri potest. & iterùm: Si quæritis, quærite. Omnis enim qui quærit, inuenit. Si ergò, fratres charissimi, futuram ciuitatem inquirere debemus, qui manentem hîc non habemus, ad quærendum diligentissimè, & inueniendum ardentissimè, duobus quasi stimulis indigemus, verbis videlicet & exemplis. Verba enim sapientium quasi stimuli, & quasi claui in altum defixi. At quoniam multi multa loquuntur, quæ & verisimiliter operantur, hodiè verificatur, quòd stultus verbis non corripitur: quia, teste beato Gregorio, plus mouent exempla, quàm verba. Sermo quidem viuus & efficax, exemplum est operis: sed vbi inter mortales exemplar cœlestis beneficij à mortalibus poterit inueniri, cùm non sit, qui faciat bonum, non sit vsq; ad vnum? Ego dixi in excessu meo, ait quidam: Omnis homo mendax. Attendi & auscultaui, ait Ieremias: nemo quod bonum est loquitur. & in Osee dicit: Non est veritas, & non est scientia Dei in terra. Maledictum & mendacium, homicidium & furtum inundauerunt, & sanguis sanguinem tetigit. Et quoniam sic abundauit iniquitas, refrigescit charitas multorum. Et Paulus scribens Timotheo, magister discipulo, Apostolus Episcopo, quodam in loco dicebat: Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Vbi forma hæc? In Biblia Theologorum, non in conscientia multorum: in libris, non in viris: in membrana, non in anima: in codice, non in corde. At de viro iusto scriptum reperis, quoniam lex Dei eius in corde ipsius, non in codice. Quærebamus virum zelatorem Dei, & curatorem Christi, & non neglectorem sui: malorum extirpatorem, bonorum plantatorem, mœrentium consolatorem, errantium eruditorem, patriæ saluatorem, delinquentium correctorem, qui Moysen se exhiberet Ægyptijs, Eliam idololatris, Eliseum auaris, Phinees fornicantibus, Iohannem regibus, Petrum mentientibus, Paulum blasphemantibus, Petrum Christum negantibus: & ecce in inueniendo deficimus. Vix enim inuenitur, qui seipsum saluum facere possit, vt taceam de salute aliorum. Optimus est hodiè, qui non est nimis malus. Iam in terra cæcorum monoculus rex est: quia vbi omnes fœtidi sunt, vnius fœtor minimè sentitur. PROLOGO.

Psalm. 121. Cant. 3. Osee 5. Luc. 2. Esa. 55. Esa. 21. Marc 7. Eccl. 12. Psalm. 115. Ierem. 8. Osee 4. 1. Tim. 6. Psalm. 36.

Job 5. QVIA ergò, vt dictum est, ad futuram ciuitatem inquirendam, verborum & exemplorum stimulis indigemus, vocemus si sit qui respondeat, & ad aliquem sanctorum conuertamur. At quoniam rara auis & pretiosa in terra vir sanctus & iustus, maximè cùm deploret iustus Micheas, dicens: Periјt sanctus de terra, & iustus in hominibus non est: libet ex his, qui empti sunt de terra, sanctis videlicet, qui modò sunt in terra eius, ad excutiendam mentis nostræ desidiam, in memoriam reducere illustrissimum ducem ac Comitem sanctum Guilhelmum, virum Deo deuotum, à carnalibus semotum, in spiritualibus totum: in quo debile principium melior fortuna secuta est. Ipse erat lucerna ardens & lucens, simul & coruscans: ardens in verbis, lucens in exemplis, coruscans in miraculis. Ipse spretis omnibus propter Christum, vitam eremiticam ducens, fratribus suis infirmis, prout poterat, erat largus, delicatis compatiens, fortioribus moderatus, peruersis seuerus, pœnitentibus misericors, bonis optimus. Cæterùm vitam eius antè me curauerunt meliores me magis sparsam colligere, nè periret, quàm depingere, vt in audientiam deueniret. Inter quos præcipuus sanctus Albertus, viri Dei protodiscipulus, & primitiæ frugum eius, aliqua in parte digessit, benè quidem & luculento satis stylo, vtpotè quantum licuit pictori quidem optimo, sed aliàs occupato: cuius dicta non repeterem, sed de omissis solùm ab eo narrationem texerem, nisi à capite resumere tu iuberes Prior venerabilis Prouincialis Franciæ, & tecum Ordinis tui fratres, omnisq; vestra, nostrisq; domestica Ecclesia sanctorum. Erant quidem in multis cœnobiorum vestrorum collegijs, qui digna satis, imò digniori vestirent narratione materiam: sed hoc est de vestræ religionis ac humilitatis xenijs, vt de vobis parua, de alienis maiora præsumatis. Et vtinam quod Benedicto Gregorius, quod Martino in laudando Seuerus Sulpitius, hoc in attollendo præconijs suo posset esse Guilhelmo peccator Theobaldus. Vos denique fratres, qui tantum opus subire me fecistis, orationum vestrarum clipeos exponatis, vt voluntaria oris mei beneplacita semper faciat Deus: ego verò in hoc veridicè magis, quàm opinatè, loqui semper studebo.

Mich. 7. Albertus I. discipulus S. VVilhelmi scripsit quædam de vita eius.

Iacob. 1. Iohan. 3. SCRIPTVRVS vitam serui tui, prout tu dederis & inspiraueris, Domine Deus, qui das cunctis affluenter, & vbi vis, spiras: inprimis admonitos esse cupio cunctos, qui lecturi sunt vel etiam audituri, nè eos scandalizent tyronis primordia, quæ reuera per se sumpta, ducere sufficerent in abominationem horroris, si non sequerentur conuersionis præconia, quæ omnibus nobis proponuntur ad imitationem vitæ melioris. Non enim est insultandum Wilhelmo auertenti ex proprijs, sed potius exultandum Christo, ex Basan conuertenti. Etsi vtiq; iubeatur in hostia cauda cum capite offerri, tolerabilius tamē est in oculis diuinæ maiestatis, acephalum quàm excaudatum animal immolari: hoc est dicere: Vtile est ad salutē viro iusto innocenter inchoare, fideliter consummare. Quòd si vtrunq; nō volumus, melius est, vt benefiniendi, quàm bene incipiendi gratiam consequamur. Nusquam enim, qui tm̄ benè cœperit, saluandus legitur, sicut qui perseuerauerit vsq; in finē. Denìq; ficus præcoquas desiderat anima Dn̄i, qui tamen cor contritum & humiliatum nō despicit, & reliquiæ cogitationis diem festum agent ei, qui in nostro genere fragmenta iuuentutis nō abijcit. Scriptum quippè est: Quacunq; hora ingemuerit peccator, cunctarum iniquitatum eius amplius non recordabor. Hæc idcircò prælibata sunt & præscripta, vt non abominetur sæuitia, sed regis commendetur clementia. Fuit siquidem præfatus miles natione Pictauus, ex Comitum prosapia ex Pictauiensium prouincia oriundus: Ibi conceptus & natus, ibi & alitus est secundùm parentum magnalia, qui præclari genere & opibus, præclarum filium, secundùm sæculi dignitatem non infimam, præclarissimè educare curauerunt. Qui sæculi gloria atq; pompa arridente & ridente, in corde tenaciter illectus, meditabatur à puerò, &, vt ita dicam, à cunabulis, malitia supplente ætatem, quod postea effectui manciparet. Natus illustris ex illustribus natalibus, & educatus secundùm morem magnorum, qui sunt in terris, reprimebatur à concepto facinore, cùm parentum & custodum timore tum ætatis imbecillioris infirmitate. Et quidem Wilhelmi infantia parùm cognita nobis est, excepto quòd ex sequentibus præsumimus, crescente ætate cre- I.

Psalm. 67. Leuit. 1. Matth. 10. Mich. 7. Psalm. 50. Psalm. 57. Ezech. 18 iuxta LXX. Genus S. Guilelmi.

te creuisse simul & malitia apud Deum & homines. Quando enim plenitudo temporis venit, incepit apparere quid esset in iuuene, & factus vir, euacuauit quæ erant paruuli. Deniq; sacrum militiæ professus & adeptus non sacer cingulum, ab omnibus baronibus terræ vnanimiter susceptus est ad Pictauiæ Comitatum, Aquitaniæq; Ducatum, quorum vterq; sibi debebatur iure & titulo hæreditariæ successionis. Factus ergò miles, fretusq; Comitis fastigio, factus est eo insolentior, quo nobilior, quo locupletior, quo fortior, quo honoratior, quo formosior, vniuersisq; famosior. Deniq; ex parentela generosus, ex fortuna pecuniosus, ex natura virtuosus, ex fama gloriosus, ex opifice speciosus, insolentissimus omnium extitit, discolus atq; fastuosus. Genus clarum, corpus aptum, forma elegans, iuuenilis decor, prædia, palatia, immensa supellex & infulæ dignitatum, carni in eo, non spiritui, militabant. Proceritas corporis tanta erat, quòd magis videbatur gigantea quàm humana. Vix ei in vno prandio sufficiebant cibaria, quanta aliis octo iuuenibus fortissimis erant alimenta. Nusquam se per totam illam prouinciam absentauit à prælio, quamdiù in armis fuit: sed affectu pugnæ solitarius, armigerorum destitutus subsidio, armatus multoties incedebat. Et cùm nollent dimicare, trahebat vel inuitos ad certamen. Diceres rediuiuum Belis idolum in comedendo & bibendo: crederes ipsum Nemrod potentem & robustum venatorem coram Domino in præliando. Extraneis malus, suis peior, pessimus sibi. Deniq; proprij germani vxorem, Herodiana rabie debacchatus, ad instar Herodis contra ius & fas incestu impudentissimo fertur per triennium & amplius tenuisse violenter. Si quis incestuoso se tanquam Iohannes exhibiturus, de tota vicinia diuertisset ad eum, conuitijs lacessitus, inanis & vacuus recedebat. Confidebat in viribus proprijs: verùm non est, quòd fortis glorietur in multitudine virtutis suæ. Confidebat in mirabili & optimo mucrone: sed decantet iustus, Et gladius meus non saluabit me. Et iterùm: Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos. Confidebat in equo fortissimo: sed fallax equus ad salutem. Erat autem ad succendendum flammeus, ad ignoscendum ferreus, ad consolandum saxeus. Diceres ignem vrentem in irascendo: diceres securim vel asciam in deijciendo. Ecce hæc sunt instrumenta artis diabolicæ, quibus onustus Comes, currebat aduersus Deum erecto collo, & pingui ceruice armabatur. Quæ tanto diligentius sunt nobis enumerata, quanto diuinæ clementiæ in reuocatione peccatoris mirabiliter placuit operari. Quis inter hæc animaduerteret prophanum mutandum in sanctum, Saulum in Paulum, Saul in Prophetam, lupum in agnum? Hæc sanè mutatio dexteræ excelsi. Qui producit mel de petra, oleumq; de saxo durissimo, ipse fecit hoc. Non fecisti Domine taliter omni nationi, & iudicia tua non manifestâsti eis. Si quis ex mortuis ierit ad eos, ait quidam, pœnitentiam agent. Omnes ergò pœnitentiam agere in fauilla & cinere debent, quandoquidem Dominus patiens & multum misericors mittit ad eos tyrannum, quadruplici morte compeditum, & mirabiliter ad odorem ignis Spiritus sancti solutum & abire permissum, vt non sit qui se abscondat à calore eius. Iam impletum cernimus Esaiæ vaticinium, dicentis: Babylon dilecta mea, posita est mihi in miraculum. Id autem de reliquo prosequamur.

Dux Aquitaniæ, & Comes Pictauorum. — *Statura ingens, & immensa eius voracitas.* — *Dan. 14.* — *Gen. 10.* — *Matth. 14.* — *Abutitur vxore fratris sui.* — *Hierem 9.* — *Psalm 43.* — *Ibidem* — *Psalm 32.* — *Deut 32.* — *Luc. 16.* — *Esa 21.*

II. Eo tempore fundatum est monasterium Claræuallis, & ibi vnà cum venerabilibus fratribus suis familiari Spiritus sancti consilio ad regimen domûs Abbas est Bernardus ordinatus, qui intantùm vita, virtutibus & doctrina clarus effulsit, vt nullus ei in orbe secundus existeret ingenio, moribus, ore, stylo & virtutibus: quinimò sanctorum catalogo annumeratur, & apud superos præsentialiter honoratur. Hic est, qui in diebus suis hæreses extirpauit, hæreticos confundebat, schismaticos reuocabat, erroneos instruebat, discordes concordabat, bonos promouebat, malos increpabat, & principes arguebat. Hic igitur in spiritu vehementi audiens famam sæpè dicti Wilhelmi Comitis velut aquila perspicax, vbi fuerit cadauer, statim adesse desiderans, superni flaminis instinctu præmonitus, cogitabat cum muliere Euangelica, drachmam perditam reperire, & ouem erroneam ad pascua deserti reuocare. Ponensq; animam suam in manibus suis, deliberauit se vel ad tyrannum profecturum, vel ad se per nuncium gratia mutuæ collocutionis Comitem vocaturum. Sed quid ageret? Si vocaret eum dilectus Domini in dilectam Clarauallem, vt illum introduceret in cubiculum genitricis suæ, præsumebat probabiliter dyscolum ducem non venire. Si ad eum pergeret, iam propositum suum frangeret, de quo se nouerat ad Petrum diaconum Cardinalem sic scripsisse: Salua vestra omniumque bonorum reuerentia, mihi propositum est, nequaquàm egredi de monasterio, nisi certis ex causis. Ad tempus ergò sedit solitarius, tacens & quietus, negotium committens supernæ dispositioni. O virtutem viri, O animi puritatem! nec affectantis publicum, nec formidantis tyrannum pro eius salute. Si fugiebat publicum quousq; affectasset cathedræ fastigium? Deus meus, quot & quantæ Ecclesiæ cathedrales, proprijs orbatæ pastoribus, eum in pontificem elegerunt? Sed non plus delectabat eum mitra & annulus, quàm rastrum & sarculus. Fugibundus itaq; publici, negotium committebat, vt dictum est, supernæ dispositioni. Cùm autem placuit ei, qui segregauit Wilhelmum à sæculo, & vocauit per gratiam suam, vt multos filiorum Dei auersos, exemplo suo conuerteret ad Dominum Deum ipsorum, concurrere fecit causas ordo ille diuinæ sapientiæ, cuncta complectens, vt Bernardo Wilhelmus occurreret, quem volebat, & quærebat. Occurrit autem hac occasione.

An. Christi 1115. — *S. Bernardi insignis laus.* — *Luc. 15.* — *VVilhelmi ducis conuersionem exoptat* — *Epistola 17.* — *Multos episcopatus recusat S. Bernardus.*

III. Circa idem tempus Dominus Papa Honorius ingressus est viam vniuersæ carnis. Nec mora, conuenientibus electoribus & dissidentibus Cardinalibus, facta est diuisio in Ecclesia Dei, alijs eligentibus Innocentium, alijs Petrũ Leonis, quem vocârunt Anacletum. Sed pars Innocentij consilio sanior, zelo feruentior, merito probabilior, numero copiosior. pars autem Anacleti infirmior, audacior, violentior, non ratione virtuosior. Ipse etiam Innocentius fama, scientia & vita summo pontifice dignus habebatur. Petrus verò Leonis à longinquis adspirationibus & machinationibus fraudulentis ad hunc apicem conscendere nitebatur: Pars autem catholica, omnibus circa electum suum ritè peractis, circa Lateranense palatium non tuta morabatur, sed acerrimè à Petri satellitibus infestabatur. Et quia vi humana tueri se non poterant, cedere salubriter elegerunt. Præmissi in Gallias fuerunt nuntij, qui Gallicanæ Ecclesiæ intimarẽt negotij veritatem, & hortarentur Episcopos, vt accingerentur ad vltionem, partem schismaticam damnantes, & vnitati catholicæ subscribentes. Conueniunt Stampis omnes Pontifices, Barones & Abbates, vocato ex nomine à rege & pluribus Episcopis sancto Abbate Claræuallis. Fuitq; vnicum omnium consilium & sententia, vt negotium Ecclesiæ Dei Abbati sancto imponeretur, & ex eius ore tota causa pensaretur. Qui diligenter prosecutus electorum merita, electi vtriusq; vitam & famam, electionisq; ordinem, aperuit os suum, & spiritus patris sui impleuit illud. Vnus ergò omnium ore locutus, suscipiendum ab omnibus Innocentium nominauit, & ratum esse omnis pariter Ecclesia congregata clamauit: Laborabat eo tempore schismaticorum oppressione tota Burdegalensium prouincia, & non erat in tota Aquitania, qui Wilhelmo principi posset resistere: intantum animum eius indurauerat Deus. Persuadente siquidem Gerardo Engolismensi Episcopo, & instillante in cor eius dissensionis semina, factus erat schismaticis author & defensor. Quicunq; enim susceptioni Petri Leonis non subscribebat, persecutionibus exponebatur, ita vt exulare cogeretur. Sibilabat enim in auribus Wilhelmi ducis crebris suggestionibus Gerardus prædictus, tanquàm vulpes astutissima & serpens antiquus atq; tortuosus. Fuerat siquidem diutius in partibus illis Apostolicæ sedis legatus, non solùm per totam Burdegalensem ac Turonicam prouinciam, sed quicquid à collibus Iberorum vsq; Ligerim complectitur ac claudit Oceanus, eius paruerat imperio. A quo tanto magistratu, tunc non modicum se dolebat deiectum. Ad Petrum ergò Leonis misit pro restituenda legatione, deiectionem suam ferre non valens: & ipse ei fide iurata deuotus obediret, principemq; terræ & quoscunq; posset, ad eius imperium inclinaret. Ga-

Anno Domini 1130. — *Schisma in electione Pontificis Romani Vid. Baron. 12. annal. ad an. 1130.* — *Is fuit Ludouicus VI. Crassus.* — *Vide quantum tribuitur sanctissimo viro.* — *Innocen. II. Pontif. electio approbatur.* — *Gerardus episcop. incitat Guilhelmum ad schisma.*

 uisus

uisus homo perditionis, celeriter annuit & libenter. Gilone Tusculano Episcopo Cardinale, qui solus ei de Romanis adhæserat, ad hoc misso specialiter, aggreditur ilicò Wilhelmum Comitem marsupijs pecuniosis, pulsat animum eius suggestionibus venenosis, & hominem arundineæ leuitatis seducit & corrumpit. Inprimis Episcopus Pictauiensis VVilhelmus, catholicus & honestus, de sede sua violenter expellitur, & quia Petrum Leonis abdicabat, condemnatur, alijs existentibus causis priuatis, ob quas ei Comes infensus, libenter eum persequitur. Obsecro igitur, vt nulli sit onerosum vel graue, si quiddam animo incidens obiter attigero, vel si prius gesta, breuiter repetiero.

Guilhelm᷒ Pictauorũ episcopus profligatur

Vide Bern. Bonæuall. in vita S. Bernardi lib. 2. c. 6. quæ est apud Surium infra 20 Augusti, & Bar. ad annum memoratũ.

IV. ANTE hos dies, apud multos, fama vbiq; perstrepente cœperat audiri, quòd seductor ille machinabatur aduersus Ecclesiam Dei. Et missi sunt à latere Innocentij Papæ, tunc agentis in Galliis, B Bernardus atq; venerabilis Ioslinus Suessionensis Episcopus, vt tam ipsum, quàm principem VVilhelmum super his constanter conuenirent. Qui Pictauiam vsq; peruenientes, prædicto inuasori salutaris monitis suaserunt, sed non persuaserunt. Quomodo enim persuaderent ei, qui iam eodem principe persuaso, impudenter in Ecclesiam catholicam conuitia despumabat, Innocentium vituperabat, Anacletum suum præconizabat, non obedientis ei, erroneos & acephalos affirmabat? Vndè factum est, vt animati & armati in insaniam schismatici, ex eo die publicè [a] persecutionem Catholicis intentarent. Interea dum hæc agerentur, Abbas sanctus in quodam monasterio ordinis sui, constructo de nouo in Pictauia, morabatur. Qui de Domini misericordia confisus, nuncium ad comitem direxerat intrepidus, supplicans, vt ad se necessariæ collocutionis gratia, dignaretur properare. Quē mox Comes vt audiuit, deposita quodāmodo ferocitate leonina, & assumpta mansuetudine columbina vel ouina, ad auditum auris obediuit. Venit [b] filius prodigus ad patrem, etsi nondum reuersus ad se. Venit Saulus ad Ananiam, etsi adhuc cæcus peruersusq; : cum omni gaudio susceptus est ab Anania, tanquam Saul, quæritans asinas, à Samuële propheta. Mox qui in spiritu & virtute Eliæ deuenerat, accensus est quasi ignis, & verbum eius quasi facula ardebat, cupiens in spiritu vehementi conterere nauem Tharsis. Inclusumq; septem diebus continuis in quodam loco secretiori Comitem, de morte & vita, de pœnis malorum & præmijs bonorum, de vita & exemplis beatorum suo illo modo ignito ardenter tepidum instruebat. O si calidum audisses ad frigidum sua verba proferentem, diceres ignem succendentem vepres criminum, diceres carnes deuorantem, crederes malleum petras conferentem. At quoniam nondum suscitauerat eum Deus, in maleuolam eius animam non intrauit sapientia pro tempore illo, sed cor eius indurabatur quasi lapis, & quasi malleatorum incus stringebantur, dentibus suis fremebat & obfirmabatur, nec adhuc de peccatore iusti desiderium complebatur. Audiebat de conuersione morum admonentem, sed non exaudiebat. Audiebat ab inferis excitantem, & dissimulabat. Audiebat à schismaticorum congregatione reuocantem, & exire recusabat. Interim tyrannus esurire compellebatur, quia ei cibus in sapore consuetus & abundantia negabatur, cui assueta relinquere difficile videbatur. Dormitabat etiam anima eius præ tædio documenti salubris & inauditi, vtpotè cui rationis peribat iudicium, quia schismaticorum veniebat negocium, transiens cordis in affectum. Quid plura? Induratus Pharao surgit in scandala, seruo Dei phreneticus conuiciatur, & eum priuare se vertice, si extra claustra reperiret, comminatur. Vndè ferocem leonis sæuitiam agniculus tremebundus expauens, immunem suæ doctrinæ tunc eum abire permisit. Dic mihi ô homo, si intelligis hominis Dei salutare documentum? Medicus est, qui te hortatur: phreneticus es, qui hortaris: portas gladium, & vibras hastam manu furiosa. Sine modò, sine Abbatem sanctum recedere: tu interim contempta cedro & Libano, sub vmbra rhamni tui, occupatoris scilicet auarissimi, requiesce: sed veniet tempus & non tardabit, quando suspirabis absentem, quem paruipendis præsentem. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Regresso ergò viro Dei, & in proprio nidulo Claræuallis collocato, factæ sunt per prædictos Gilonem Cardinalem & Gerardum occupatorem, quas supra meminimus, deiectiones Episcoporum atq; sedium occupationes.

[a] Persecutio Catholicorum.

[b] Comes Guilhelm᷒ venit ad S. Bernardum

Act. 9. 1. Reg. 9.

Comes nihil flectitur verbis S. Bernardi.

Intentat minas sancto viro.

Hortaris, passiuè dicitur.

V. AVDIENS huiusmodi venerabilis Gaufredus Carnotensis Episcopus, vir virtutis, plenus spiritu consilij & fortitudinis, cui à Domino Papa Innocentio Aquitaniæ legatio fuerat commendata, vehementer indoluit, & succurrendum periclitanti Ecclesiæ, postpositis alijs negocijs, sine moræ dispendio, decreuit. Abbatem ergò Clarauallensem obnixè rogitans petit & obsecrat, vt sibi ad tantorum malorum eliminationem succurrat. Videns excusationes frustra extendi, assensit & annuit. Ibant igitur simul, & sicut condixerant Abbas & legatus, ingressi sunt Aquitaniæ fines. Significatum est interim comiti VVilhelmo per viros illustres & solennes nuncios, qui minus ad eum accedere verebantur, quòd Bernardus Clarauallensis & Gaufredus Carnotensis, cum alijs multis Episcopis & religiosis, eius colloquium præstolabantur: quorum esset studium, vt de pace Ecclesiæ & malorum remotione in communi tractaretur. Suasum est illi atq; persuasum, nè tantorum declinaret colloquium, quorum communicato consilio, facilè posset fieri, quod difficile videbatur, & repentino prouentu possibile redderetur, quod modò impossibile videbatur. Itaq; apud Pertinacum hincindè conuenerunt. Inprimis ergò de Ecclesiæ diuisione, scissuræ ac discordiæ obstinatione, quæ in sola consederat Aquitaniæ regione, multis modis serui Dei comiti proposuerunt, & se multiplici ratione vallauerunt: Ecclesia, inquiunt, vnica est, & quicquid extra illam est, quasi extrà arcam Noë, diuino iudicio naufragari atq; interire necesse est. Adducunt in medium exempla pessimorum Core, Dathan & Abiron, quos ob piaculum schismatis viuentes terra absorbuit. Addunt quoq;, in nulla scriptura authentica se legisse pesti schismatis Dei aliquando defuisse vindictam. VVilhelmus ad hoc sano in parte consilio vsus, respondit se Innocentio facilimè posse obedire, sed ad restitutionem Episcoporum, quos expulerat, nulla ratione posse consentire, tum quia eum implacabiliter offenderant, tum quia se pacem eorum nullo tempore suscepturum iurauerat. Sed dum vicissim per internuncios sermo pertraheretur, incassum se mutuò verbis occupabant, & facti velut æs sonans ac cymbalum tinniens, nihil proficiebant. Sermone detrahebant diem, & in ventum verba proferebant. Angustabatur in semetipso Domini seruus, & quia non explebatur de principe, quod cogitauerat, anxiabatur in eo spiritus eius, in se cor eius turbabatur. Quid ageret athleta Christi? Deficiente humano præsidio, recurrit ad diuinum vir diuinus: ad arma fortiora confugiens, efficaciùs est munitus.

S. Bernard᷒ cum Episcopo Carnotensi secundò conuenit VVilhelmus ducem Pertinaci, an. 1135 Vide Bernard. Bonæuall. in vita S. Bernard Claræuall. l. 2. c. 6 quē autumat omnibus interfuisse.

Num. 16.

[c] Vna Ecclesia, extra quam nulli salus.

Nihil efficitur apud Comitem.

VI. ACCEDENS ad altare sanctum vir sanctus, pro gente non sancta supplicandum inter Missarum solennia dignum duxit. Intrauerunt Ecclesiam, quibus diuinis interesse licebat mysterijs. VVilhelmus Comes cum suis adhærentibus præ foribus sustinebant. Sacrificabat igitur & orabat hora sacrificij ea quidem, qua consueuerat, sanctitate cordis ac puritate animi. Ritè ergò consecratione peracta, pace data & in populum diffusa, homo Dei, iam se non agens vt hominem, corpus Dominicum patenæ superposuit, secumq; portauit. Egrediebatur itaq; foras ad Ducem foris manentem, vt loqueretur in idipsum, ignitis oculis, ignita facie, ignitum portans eloquium, nec supplex, sed minax ac verbis terribilibus principem terribilem est aggressus: Rogauimus, inquit, te, & rogantes quæ ad pacem sunt Ierusalem contempsisti. Supplicauit tibi in altero conuentu, quem iam tecum habuimus, seruorum Dei coram te adunata & prostrata multitudo, & despexisti. Væ qui spernis, nónne & ipse sperneris? Eccè post seruos, ad te Dominus omnium supplicaturus aduenit: eccè filius virginis, caput Ecclesiæ, quam tu persequeris: post membrorum preces, caput ad te processit. Adest iudex tuus & tuorum, in cuius nomine curuatur genu omnium cœlestium, terrestrium ac infernorum. Adest testis & iudex tuus, in cuius manus est ille tuus spiritus deuenturus. Nunquid & illum spernes? Nunquid ipsum, sicut seruos eius, contemnes? Vniuersi, qui aderant, lachrymabantur, & orationibus inténti, rei exitus præstolabantur,

Vide Bern. Bonæuall loco citato his consentientem. & Bar ad an. 1135.

[d] Nota certissimū documentum corporalis præsentiæ Christi in Eucharistia

Esa. 1. Phil. 2.

bantur, & omnium expectatio suspensa, aliquod diuinum fieri cælitus arbitrabatur. Videns Comes Abbatem procedentem in spiritu vehementi, & in manibus tenentem sacratissimum corpus Domini, diriguit & expauit, metusque membra trementia per totum dissoluit, atque velut extra mentem positus, ad terram vsque prosternitur. Eleuatusque à suis militibus, rursum in faciem corruit, nulli loquens, & in nullum intendens. Qui comprehendit sapientes in astutia sua, & regum balteum dissoluit, ipse fecit hoc. Verè non est sapientia, non scientia, nec consilium contra Dominũ. Tunc vir Dei propius accedens: Surge, inquit, & sta supra pedes tuos, & diuinam ausculta sententiam. Præsens est episcopus Pictauiensis, quem ab ecclesia violenter expulisti: vade iam, reconciliare patri, & in osculo sancto pacis cum eo iungito fœdera. Innocentio [a] subdere, & electo à Deo tanto pontifici pare, sicut ei obedit omnis Ecclesia sanctorum. Auditis his tyrannus, sacramentorum præsentia superatus, & authoritate Spiritus sancti victus, nec audebat respondere sapientiæ & spiritui, qui loquebatur, nec poterat reddere vnum pro mille euangelizanti verbum virtute multa: sed statim occurrens, recepit episcopum pacis ad oscula, iniiciens manus in Abbatis vincula. Et quod amplius est, eadem manu, qua prius eum expulit, cum totius exultatione ciuitatis ad sedem propriam reduxit. Iam fortis impegit in fortem, & fortior superueniens, fortem superauit iam deinceps Abbas cum Comite familiarius loquens & suauius, ne ad impios ausus & tam temerarios deinceps exurgeret, ne Dei patientiam in tantis flagitiis irritaret, nè pacem reformatam in aliquo violaret, paternè commonuit. Tanto ergò malo obruto, & Gerardi schismate in cineres redacto, Bernardus cum gaudio Clarauallem regressus est. VVilhelmus verò audito eo, multa interim faciens, deinceps minus crudelis extitit. Multa mala fecisti, ô tyranne, iam aliquando compescere: iam mutaris in vas electionis à vase contumeliæ, conuertere. Tempus est vt reuertaris ad eum, qui te fecit, vt te videntes & ex bonis operibus considerantes, glorificemus Deum in die repentinæ tuæ visitationis. Nam oportet te in habitu vili Apostolico conspectui præsentari, & plenum virtutibus in vasta solitudine Stabuli Rodis sepeliri. Dicamus ergo, quando & qualiter.

1. Cor. 3. Iob 12. Prou. 21.

En schismaticus & agnoscit & sentit in seipso præsentiam corporis Christi.

a Romano Pontifici paret omnis Ecclesia Sanctorum

VII. Post recessum viri Dei, potens Dominus de lapidibus filios Abrahæ suscitare cœpit mentem Comitis ad compunctionem & veram pœnitentiam mirabiliter excitare, & Oriens ex alto, sedentem in tenebris & vmbra mortis, misericorditer visitare. Prædicti siquidem patris admonitio crebrius in mentem ipsi veniebat, & memoria priorum gestorum & dictorum animo non excidebat: sed vt animal mundissimum ad præsepe positum, plenissimè, quæ audierat & viderat, ruminabat. Resoluebatur in calescentis affectionis incendium, & in meditatione eius exardescebat ignis, quem Dominus venit mittere in mundum. Formabat ante mentis oculos Bernardi constantiam, fortitudinis audaciam, virtutis eminentiam, prudentiæ solertiam, temperantiæ parsimoniam, iustitiæ sanctimoniam, & imaginabatur bestiam, sua verba tam efficaciter resonantem. Nec mirum, si in ipso vincebatur Amalech, id est, si caro spiritui subdebatur: quando rediuiuus Moyses leuans in oratione puras manus, pro VVilhelmo assiduè precabatur. Deus meus, quoties homo tuus totas noctes peruigiles in oratione duxit & insomnes, flens largiter & effundens sicut aquam cor suum ante conspectum tuum, pro quo & de quo loquebatur tibi bona? Certè non poterat tantarum perire filius lachrymarum. Dicebat enim sibiipsi adspiciens in visu noctis & rigans lachrymis stratum suum: Heu me, quid animi habebam, quando illum contemnebam? Clamabat ad me, & non exaudiebam: stabat, & non respiciebam: Mutabar ei in crudelem, & in duritia manus meæ aduersabar illi. Væ mihi, quia peccaui in sanctum Dei, dum deprecaretur me, & non audiui. Quis mihi dabit pennas sicut columbæ, & volabo ad eum, & cum ipso decætero requiescam? Verumtamen si iniquitates meas obseruaueris pater, ante faciem eius toties ad iracundiam prouocatam, non sustinebo. Nonne cor meum ardens erat in meipso dum loqueretur mihi vtilia, & aperiret suum os me docendo: Beati sunt, qui eum audierunt, & in amicitia eius decorati sunt. Nunquam sic locutus est homo, sicut ipse loquebatur, & in labijs eius gratia diffundebatur. Talia dicebat intra semetipsum, & huiusmodi cogitationes ascendebant in cor suum. Ecce Beniamin lupus rapax, qui manè comederat prædam, iam vesperi diuidit spolia. Iam de comedente exit cibus, & de forti egreditur dulcedo. Non longe est à cibo spirituali, qui paratus est dare pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam. Cùm ergo fortia atque præclara arma pœnitentiæ sub iugo Christi decreuisset assumere, ad quem pro imponenda sibi pœnitentia pergeret, cœpit hæsitare: sciens, quicquid per se sine confessore voluntariè assumeret, vanæ gloriæ & præsumptioni, non mercedi, militare: & solum, si ceciderit, subleuantem non habere, & qui sibi se magistrum constituerit, stulto se discipulo subiugare. Sæpissimè subijt animum eius, venerabilem Bernardum præ omnibus eligere, sed propter iniurias illi illatas, occlusum sibi reditum prospiciens, ad eundem verebatur aduentare.

Matth. 3. Comes redit ad se. Luc 12. Alludit ad dictum Aeschinis de Demosthene. S. Bernardi instantissimæ preces pro Comite. Exo. 17. Eccl 4.

VIII. Erant tunc temporis in diuersis mundi climatibus viri religiosi, potentes virtute, & fortes robore: qui Deum præ oculis habentes, cælum appetentes, infernum metuentes, ad extremum iudicium contremiscentes, à communi vita aliorum segregabant semetipsos: nec contenti strata publica præceptorum, ingrediebantur mundissimam, rectissimam ac strictissimam semitam consiliorum. Nec sufficiebat circa communia languere viris perfectionis, sed adspirabant ad cacumina supererogationis. E quibus alij regularem, alij monasticam, alij anachoreticam, alij eremiticam ducentes vitam, vni Domino seruiebant, vni regi militabant. Sed & in regione eadem, quæ talem nobis protulit ciuem sanctorum & domesticum Dei, non defuêre viri spirituales, habentes spiritum prophetiæ, propositum spirituale: qui, ne cum salutis periculo viuerent in seculo, viuebant in eremo: & oculis desiderantibus Christum, nil aliud dignabantur adspicere. Hi tales etsi pauci numero, de malitia tamen patriæ & furia Pictauiæ traxerunt nihil, non magis, quã de sale marino pisces maris. Non longe erat à loco, in quo VVilhelmus talia meditabatur vt columba, quidam de numero talium vitam eremiticam ducens, & miræ admodum simplicitatis homo. Sola enim, quæ Dei sunt, cogitans, & mundum ab immundo discernere nesciens, sanctæ rusticitatis, quæ solum sibi prodest, sanctimonia rutilabat: Ad hũc solitarium mox soliuagus miles ire cœpit, & eum diligenter quæsiuit, donec inueniret. Cogitabat intra semetipsum, qualis esset ista deuotio, quam ad eum ferebat, & quid de ipso ageret omnipotens, non plene ipsemet cognoscebat. Replebatur stupore & ecstasi in eo, quod contigerat illi, penè somnium suspicatus. Quid plura? Venit ad pastorem agnus factus de lupo, sed eum verebatur adunare pastor trepidus ouili Dominico. Requirebat instanter portum naufragus, medicum sauciatus, Ananiam Saulus in Paulum prostratus. Sed quid ageret Ananias? Audierat à multis de hoc viro, quanta mala fecisset ecclesiis & ecclesiasticis personis, & nesciebat futurum vas electionis, vt nomen Christi portet coram gentibus & regibus & filiis Israel. Abscondebatur ergo columba tremens ab accipitre & niso, fugit ouis tremebunda veniente lupo. Metuebat enim sibi improperari à Domino: Si videbas furem, currebas cum eo. Quia tamen perseuerabat pulsans, propter improbitatem surrexit & exiuit, intuitusque in eum toruo lumine, hæsitando admirans, ait: Impie, crudelis, & dire tyranne, cur Christi seruos conaris infestare? Nunquid tibi parum est hactenus cæteros impugnasse, nisi etiam præsumas Christi seruos molestare? Recede, recede: iam ab stultitia quiesce, desine tu iuuenis senem lacessere. Qui hactenus orbem terrarum habuisti infestum, quid tibi ad eremum? Nihil tibi & luco illi: nec est societas alterius ad alterum, non plusquam luci ad tenebras. Cui timidus heros respondit: Non maleuolus te deposco, sed cor pœnitens gero, & delictum meum maximum emundari cupiens, iniquitatem meam coram te recognosco. Pro excessibus igitur præteritis corrigendis & prauis actibus abijciendis, acturus pœnitentiam, adpropera-

Eremitæ illorum temporum. Eremitam quendam miræ simplicitatis, VVilhelmus dux conuenit. Psalm. 49. Dure accipitur Comes ab eremita.

raui. Considero quæ feci, & volo quæ facturus sum, moderari. Quot in me habui oblectaméta, tot offerre Deo paratus sum ad tuæ voluntatis arbitrium de memetipso cordis & corporis holocausta. Quapropter noli prohibere per Christum te obsecrantem, & ad tuam iussionem satisfacere cupientem. Gustem per tuum ministerium, gustem, inquam, quàm dulce sit vitijs non seruire, qui in meipso didici, quàm amarum sit vel expertum esse vitia, vel velle vitium experiri: Sed ille timens velle eum sibi illudere, & fuisse immundum sciens, & iam purificatum nesciens, fertur respondisse: Non ego te ligo vel soluo, neque falcem in messem alienam mitto. Sum homo solis latebris dignus, soli mihi iudex, soli arbiter & accusator constitutus: quatenus monstret actio, quod habet professio, & monachi nomen solitaria mihi conuersatio interpretetur. Quod tam securus fateor, quàm certus experior. Veruntamen si vera sunt quæ exponis, ad quendam alium singularis sanctitatis hominem festinare te consulo, qui longa experientia temporum iam suffultus, & in discretione spirituum iam excultus, antè me cognoscitur renunciasse seculo. Iuit, & in auditu auris obediuit: sed ille nihilominus, ob auditam eius crudelitatem, pœnitentiam Wilhelmi verebatur. Fuit tamen, qui consilium daret auidè quærenti, & cupidè recipienti. Quid ni reciperet, qui toties ignem denegatum quasi digito mendicans quæritabat?

Offert se ad satisfactionem.

Erat eodem loco & tempore alius solitarius vir, valde discretus & sanctitate conspicuus. Hic sicut scientiæ scintillabat perspicuitate, ita quoque vitæ rutilabat sanctitate. Vnde factum est, vt vtriusque concursu luminis, Deo clarus in scientia, & populo celebris ex fama redderetur. Ad hunc solitarium secundus solitarius militem mox soliuagum destinauit, quem tamen dilationis affectum tædio, nihil in itinere retardauit. Quid mirum? Diligebat [a] ardenter, currebat velociter, & ideò perueniebat celeriter. Omnia bibebat cum suauitate, secundum antiquum prouerbium: interim omnia facilia & prope nulla faciebat amor. Amanti enim nihil est difficile, testante anima, quæ canit in sanctarum nuptiarum epithalamio dulci: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. Venit ergò ad hominem Dei, quem amoris pennulæ subleuabant. Reuelauerat autem Dominus auriculas solitarij, antequam veniret beatus Wilhelmus. Vbi verò Dei hominem nouit in spiritu propinquare, causam aduenientis memoriter tenens, magis ac magis omnipotentis clementiam cœpit lachrymabiliter implorare, quatenus impium ab iniquitate dignaretur, sicut promisit, reuocare. Postquam igitur aduentasse Comitem vir sanctus accepit, cum gaudio spiritus sancti eum in pace suscepit, causamque itineris indagare solerter cœpit. Cui ille penetralia cordis aperiens, totum propositum conuertendi cœpit fiducialiter enucleare, nec fuit verbum in cordis cubiculo, quod ei voluerit occultare. Diceres tediuiuum hominem, qui inciderat in latrones, sauciatum & spoliatum, quem pertransierant sacerdos & Leuita, Samaritani misericordiam præstolari. Sed quid egit Samaritanus? Viso eo, non prætenuit, sed misericordia motus est, & curam illius egit. Nam appropinquans, alligauit vulnera eius vinculis alligaturæ salutaris, infundens oleum consolationis cum vino mordaci epithematis. Doctus erat cum vnguentario Salomonico facere pigmenta suauitatis, & vnctiones conficere sanitatis. Mox mirum in modum, proposito Comitis diligenter intellecto, sicut gaudium est angelis Dei in cælo super vno peccatore conuerso: sic & isti gaudium cumulatum est super pœnitenti Comite & peccatore tam peruerso. Post aliquantulum ergò temporis & monita vitæ ac salutis, iam securius locutus est senior, dicens: Reuertere in domum tuā vnde existi, & nemini dixeris quod concepisti. Volo enim te esse cautum, & declinare inanem gloriam, quæ est virus virtutū & dæmonium meridianum. Postea indutus cunctis armis militaribus, quibus antea malefacere p. æsumpsisti, ascensoque meliori equo, cui hactenus insidere cōsueuisti, ad me clāculum solus festinabis in habitu tali. Et post hæc salutare consilium, cooperante Domino, tibi impendam pro meo posse. Talia dicebat medicus infirmum curaturus, nec amplius exprimebat, quia sciebat, quid ipse esset facturus. O medici prudentiam O viri sapientiam. O spiritum, qui loquebatur. Statim enim vt ad eum introiuit Wilhelmus, nō dixit: O iniquè, ô immunde, ô adulter, ô schismatice, ô incestuose. Portabat gladium vt secaret vulnus, sed ægrotanti non ostendebat, nè medicinam repentinam neophytus abhorreret. Abscondebat intus ferrum diuisionis, non suæ vestimento tegminis, sed sub velamento narrationis. His auditis, B. Wilhelmus, cui omnis mora erat longa nimis, gratias agens Deo, domum regressus est. Sed & monitorum salutarium præceptoris sui nō surdus aut obliuiosus factus auditor, religiosæ solicitudinis suæ nulli extraneorum aut propinquorum voluit esse relator, Didicerat enim scriptū esse: Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua. Domestici tamen eius rem penitus ignorantes, vt eum viderunt cum rebus indictis ad suum redire præceptorem, felicibus eius actibus inicij execrabiliter maledicentes, æstimabant eum progressurum ad consuetæ nequitiæ scelus & furorem. IX.

Alium accedit Eremitam.

[a] Nullos te cusat labores tantus princeps, iam conuersus ad Dominum.

Cant. 1.

Totum pectus suum aperit eremitæ.

Luc. 10.

Eccl. 38.

Luc. 15.

Vide mirabile eremitæ consiliū.

Matth. 6.

Interea dum hæc agerentur à Comite, vir Dei quendam fabrum doctum tractare fabrilia, cum instrumentis subtilibus ad se de vico proximo clam accersiuit. Sicque prouisum est, vt intermino inuncto Wilhelmus ad virum Dei rediens, fabrum cum circulis catenisque & vinculis ferreis vincire paratum, quem nesciebat, reperiret. Ingressus ergò Wilhelmus ad solitarium, sed cum fabro reperiens, obstupuit in tantum, vt dicere posset: Ecce faber & vincula: vbi est victima vincienda? Sed respondetur ei cum Abraham, quod Dominus sibi prouideret holocausti victimam. Holocausti dixerim, an holouincti? Vtrumque si dixerim, non me pœnitebit. Veritatem enim dicam. An non holocaustum, in quo ardor charitatis consumebat rubiginem vitiorum? An non holouinctum, quod decem ligamentis constringitur circulorum ferreorum? Mox vt intrauit, audiuit patrem spiritualem dicentem sibi: Fili Wilhelme, authoritate sacrorum canonum salubriter admonemur, ne falsis pœnitentiis laicorum animas decipientes, in infernum protrahi patiamur. Veritas est irrefragabilis, & negare non possumus, quod nullum malum impunitum manet, sicut nullum bonum irremuneratum. Aut enim Deus punit, aut homo. Modus autem puniendi, secundum modum præteriti delicti debet extendi. Dicit enim veridica scriptura iuxta mensuram delicti erit & plagarum modus. Et iterum: Quantum glorificauit se & in delitiis fuit tantum date ei tormentum & luctum. In huius signum præco iudiciis hortabatur agere fructus pœnitentiæ, non quoscunque, sed dignos fructus pœnitentiæ. Melius est ad momentum temporaliter cruciari, quàm suppliciis addici sempiternis. Si ergò verè pœnites, & omnino ad remissionem peccati præteriti, ad euasionem futuri iudicij, & ad adeptionem cælestis fastigij suspiras, talem pœnitentiæ districtionem, tamen citra condignum, tibi impono: In primis, quia [b] ieiunium domat pestes carnis, oratio pestes mentis, eleemosyna verò ad omnia valet, promissionem habens vitæ, quæ nunc est & futuræ: per hæc tria emplastra pretiosissima tibi indico posse redire ad patriam claritatis æternæ More ergò perfecti, ibis & vendes omnia, quæ habes, & dabis pauperibus: vt exoneratus & nudus, sequi possis non habentem vbi caput suum reclinaret: qui exultauit vt gigas ad currendam viam. Deinde, quia omnia ista extra se sunt, propriam loricam ferream ad carnem super nudum præcipio te portare omnibus diebus vitæ tuæ. Post hæc, quia in factis tuis offendisti plurimos, maximè tempore schismatis sub Petro Leonis, & non sufficit bona conscientia quoad Deum, sed requiritur etiam bona fama, quo ad proximum: nudis pedibus Apostolico conspectui te præsentabis, vt secundum eius arbitrium satisfacias Domino, à quo pro tuis sceleribus longè lateque anathematis es opprobrio condemnatus. De orationum verò pondere & mensura nihil impono, confidens in Domino, quod processu temporis, cum dilatato pede amoris viam mandatorum Dei currere cœperis, vnctio eius docebit te non solum de orationibus, sed etiam de omnibus. Et quoniam frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma est, vt alter alterius onera portemus: deinceps pro inuicem, vt saluemur, Dominum exoremus. X.

Gen. 22.

Deut. 25.

Apoc. 18.

Matth. 3.

Ieiunium. Oratio. Eleemosyna.

[b] Nota quid vir sanctus pro satisfactione imponat Comiti iam verè pœnitenti

Prou. 18.

mus. His dictis ab homine, Comes accepit verbum salutis, non iam vt ab homine, sed magis ab angelica lingua, imo vt à diuino flamine seu mystico spiramine. Reuera non alius fuerat, qui talia deprompserat, quàm spiritus patris eius, qui os eius impleuerat, & talia pronuncianda dictauerat. Mox mirum in modum totus in Dei amorem succenditur, & sine dilationis procrastinatione inter manus fabri & solitarij vetus Comes exuitur, vt nouus miles Christum, qui noua facit omnia, nouiter induatur. Nudatus proprijs vestibus, sine confusione & reuerentia, in medio duorum in nomine Iesu congregatorum constituitur, & lorica propria fortiter ad carnem connexa superuestitur, firmiterque per totum corpus decem catenis seu vinculis artificis magisterio subtiliter constringitur, ne processu temporis facile dissoluatur. Post hoc asperrimo cilicio desuper contegitur, ferrumque galeatum subtiliter, vt solui non valeat, capiti militis imponitur: sicque spiritualibus armis onustus, à suo præceptore dimittitur, & abire permittitur. Iam depositis armis carnalibus, & assumptis spiritualibus telis, dicere poterat is cum Apostolicis viris: Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo.

Iacob 5. Ecce tibi formam perfectæ conuersionis.

Nota asperitatem vestium in tã illustri viro

2. Cor 10.

XI LONGAM cum homine nouus homo moram non traxit, sed pectore sitibundo velociter in propria rediens, dispendij impatiens, & velocitati operis inhians, omnia bona terrena ante possessa sibi detraxit. Res, quas in sua potestate habuit, vendidit & pauperibus erogauit: quas verò ad manum non habuit, ex corde proiecit & contempsit. Dispersit ergo & dedit pauperibus paupertatis amator, in breui futurus pauperum non solùm amicus, verum etiam & imitator. Hærentis in salo naniculæ funem potius studebat præcidere, quàm soluere. Adspiciebat enim in remunerationem, paupertatis cupiens assequi præmium, quod est regnum cælorum. Nihil ex omnibus ille quondam opulentus sibi retinere voluit, distribuens singula, ne cordi vel manibus adhæreret macula. Sicque factũ est, vt omnibus suis simul & semel pro Domino spretis, pauperibus terram, sibi cælum diuideret. Narrat textus euangelicus & cum magno exultationis tripudio recitat, Petrum piscatorem Christo dixisse: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Bene Petre, & non ad insipientiam tibi. Non enim sequi poteras oneratus eum, qui exultauit vt gigas ad currendum viam. Sed scire velim, quæ sint omnia, quæ te iactas reliquisse. Piscator eras, victum manu & arte quærebas, diues non fueras, nauem & retia tantum disrupta possederas. Quid ergo te iactas tam confidenter omnia reliquisse? An omnia reliquisti, qui affectum possidendi deposuisti? Certe VVilhelmus noster nonne eodem tecum spiritu dereliquit omnia, qui voluntatem habendi deseruit? Nihil minus in hac parte fecit a magnis Apostolis, qui non nauem, sed orbem: non retia, sed palatia: non pauperiem, sed gloriam velut stercora arbitratus est, vt Christum lucrifaceret. Omnibus ergo pro Christo percalcatis, nudis plantis, illo suo vestitu ferreo atque asperrimo circumdatus, rutilans in luto margarita, dominum Papam visitauit. Qui lui visitaret bonos in mundo, quem visitauerat oriens ex alto? His diebus præsidebat sanctæ sedi Apostolicæ beatæ memoriæ Eugenius Papa[a] tertius, qui de sub ferula beati Bernardi assumptus, Papatûs Romani monarchiam tenebat, laudabiliter quidem & syncerissime, vtpote talis ac tanti patris discipulus. Veruntamé quia bonorum vita malis oppido solet esse infesta, & quia eleemosynam carpit inuidia, aduersus eum quorundam Romanorum adulterina plantatio, viperea progenies rebellauit. Quorum aduersus se malitiam machinantem humanitus reformidans, in superiorem Galliam cedens, salubriter se recepit. Vbi Rhemis[b] celebrato concilio, rebusque publicæ negocijs peractis, Ecclesiasticæ potestatiuè depositis atque ordinatis, inter cætera sententiam antiqui anathematis, in Wilhelmum Comitem dudum latam, renouare curauit. Ignorabat enim iam conuersum atque mutatum in virum alterum. Interim Wilhelmus audiens dominum Apostolicum in Gallias aduentasse, gauisus est valde. Nec se capiens præ gaudio, ignorabat adhuc voluntatem Dei fuisse, vt sibi occurreret quem quærebat. Accessit itaque Paulus factus ex Saulo, vt videret Petrum, non iam in se, sed in suo vicario. Intrauit vir obediens ad Simonem Petrum, sed non, vt fieri assolet, per Simonem magum. Nihil pauper Christi ostiariis dedit, qui in terris ex omnibus nihil possedit. Nec fuit, qui ab intraturo pecuniam exigeret, testante scriptura, quia qualis rector ciuitatis, talis & populus eius. Suscitauit Dominus super populum suum virum, qui argentum non quæreret, & aurum non vellet: sed sagittis paruulos interficeret. Intrauit ergo liberè, qui in libertatem spiritus vocabatur, & prostratus solo tenus sacra eius vestigia reuerenter osculabatur. Vultus in terra figebatur, oculus lachrymabatur, os pedes deosculabatur, manus amplexabatur, & lingua de profundissimo corde talia loquebatur: Heu[c] mihi, pater mi: Heu mihi, pater mi. Pater Abraham, miserere mei & resuscita animam meam, quia multipliciter peccaui. Pater, peccaui in cælum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: non etiam mercenarius, sed spurius seu porcus, quia relicto pane filiorum, indignum me feci pane[d] garcionum, onerando miserum ventrem. sumæ de siliquis porcorum. Ego miser homo, descendens ab Hierusalem in Hiericho, incidi in latrones, qui percutientes vulnerarunt me: in natura imaginis, tollentes à me pallium diuinæ similitudinis. Quapropter suscipe, quæso te, de Ægypti partibus reuertentem, & reduc ad pascua deserti ouem oberrantem. Absolue de regione dissimilitudinis ad patrem fugientem. Pater mi, currus Israel, & auriga eius.

Abiicit omnes res suas

Matth 5.

Matth 19.

Psal. 18.

Abijt Romanum pontificem, vt erat ab eremita iussus.

a Eugenius III. Pontifex creatus est anno 1145 vt habet Bar.

Galat. 1.

b Eugenius habet Synodũ Rhemis

Eccl. 10.

Osculatur Comes pedes Eugenii Papæ.

c Vide confessionem coram Põtifice

d Garcio barbara dictio, famulum significat

XII. His auditis, Dominus Apostolicus[e] fertur respondisse: Quis enim es tu? At ille: Ego sum, inquit, Comes Wilhelmus, peccator & impius, quem pro meis meritis iuste quidem tu cum prædecessoribus tuis anathematis mucrone percellere decreuisti, & velut membrum putridum à corpore Ecclesiæ præscidisti. Homicidia, adulteria, sacrilegia, & omnia opera nefaria, quæ de me incestuoso & schismatico tibi dicta sunt, vera sunt. Si iniquitates à Domino obseruentur meæ, maior est iniquitas, quàm vt veniam merear. At quoniam misericordiæ Christi non est numerus, tu qui vicarius Christi es, miseri miserere, & patrem misericordiarum, quem repræsentas in terris, iure imitare. Peccaui super numerum arenæ maris, multiplicata sunt peccata mea. Sed dum viuo, & spiritus regit hos artus, sana me medicamento pœnitentiæ, cui commissum est vice Christi super terram soluere & ligare. Peccaui & verè deliqui, sed libera me, vt non vadam ad interitum, neque descendam in corruptionem, qui claudendi & aperiendi cælum hominibus adeptus es dominationem. Ad hæc expauit Dominus Apostolicus, & vltra quam credi potest, admiratus est. In mentem ei veniebat factum Iacob & Esau: quorum vnus ante conspectum Isaac alterum se simulabat. Arbitratus aliqua sub specie Iacob sibi velle illudere, sciensque angelum satanæ in angelum lucis se solitum transfigurare, fertur respondisse: Comitem quidem VVilhelmum peccatorem coram Domino sæpe audiui, sed eum facie tenus nunquam cognoui, & ideo si vera sunt, quæ tu dicis, ego non noui. Sed esto. Aut tu es in persona VVilhelmus, aut tu non es. E duobus vnum est: aliter esse non potest. Si tu non es, & voluisti mihi illudere, indignationem Dei omnipotentis & nostram incurras, eo quod Christo Domini reuerentiam debitam exhibere non curas, sed subsannationem eius procuras. Si verò tu ipse es, & non alius, quomodo pœnitentem te esse simulas? Quomodo potest Æthiops mutare pellem suam, & pardus varietatem suam: ita & tu potes benè facere post iniquitates tantas. Fratris torum incestu maculasti, in orbe schismata seminasti, nequitiis tuis climata mundi perturbasti. Et tibi post hæc de plena pœnitentia cordis quomodo credam? Maledixi tibi, & eris maledictus. Scio tamen Dominum magna, immo maiora tibi posse facere, quia omnipotens est: sed inueteratum dierum malorum ad plenum pœnitere, despero. Surge itaque de medio, vade ad dexteram, siue ad sinistram. Ad hæc timidus VVilhelmus surrexit, & ad modum publicani euangelici stetit à longe, non audens faciem in virum leuare, dixitque: Reuera Wilhelmus Comes ego sum, peccator nimius, & ad tuam dignationem missus ob taxationem satisfactionis. Sed ex quo credere non vis, saltem largire mihi gratiam benedictionis tuæ, & Apostolicæ beneficium absolutionis. Quod si non obtinuero, & per incuriam tuam neglectus fuero, Deus, in cuius conspectu sto, sanguinem animæ meæ de manibus tuis requirat, qui sinum viscerum paternorum reuertenti filio prodigo præclu-

e Ecce quid facit cor cõtritũ & humiliatum, quod Deus spernere non potest.

Matth 16.

Gen. 27.

2 Cor 11.

Eugenius Papa obiurgat VVilhelmum comitem.

Luc 18.

præcludere non formidas: Perditio mea tibi imputetur in cumulum perditionis, & videat hæc super te omnia videns Dominus vltionum. Cùm audisset hos sermones Papa religiosus, magis timuit, vtpotè homo conscientiæ multum scrupulosæ. Cognoscensque viri constantiam, & Christi infinitam misericordiam, cogitabat intra se, quòd nec criminis quantitas, nec facti enormitas, nec temporis breuitas, nec horæ extremitas excludunt à venia. Aperiens ergò os suum, dixit ad Wilhelmum: Patriarcha Hierosolymitanus scio quod prudens vir & magni consilij: ad ipsum te mitto, & potestatem super animam tuam loco meî sibi committo. Salutato igitur humiliter summo pontifice super infusa gratia benedictionis Apostolicæ, Hierosolymam profectus est.

Nullos recusat labores pro obtinenda venia.

XIII.

In diebus illis sancta terra Hierosolymitana in manibus erat Christianorum, & peregrinis omnibus liber patebat ingressus. Wilhelmus igitur ingressus in sanctam ciuitatem postquam sepulchrum Christi gloriosum cum puritate & deuotione visitâsset, requirere cœpit à ciuibus venerabilem vrbis primatem. Factum est autem per diuinam voluntatem, vt & ipse esset Hierosolymis his diebus. Ad quem cùm introductus esset VVilhelmus, se & causam itineris, totumque negotium seriatim ac per ordinem eidem patefecit. Patriarcha auté viso Wilhelmo, gauisus est valde, erat enim ex magnis temporibus cupiens eum videre. Audierat siquidem, famæ clamoribus vbique perstrepentibus, multa mala de ipso: & videns, quoniam magnificasset Dominus misericordiam suam cum ipso, congratulans & exultans Dominum benedicebat in ipso. Fuit & alia familiaris causa, quare Wilhelmum venerabilis Primâs tenacius sibi copulabat & dulcius adstringebat ac ampliori reuerebatur honore. Nam confessus est, & non negauit, se fuisse filium cuiusdam de seruientibus Wilhelmo, cui fidelissimè famulanti multa bona VVilhelmus fecisset, ac immensa donaria munificus contulisset. Ob hanc causam beneficij accepti non immemor filius, præparabat se libenti animo ad rependendum vicem vicariæ benignitatis. Nec se capiens præ gaudio super inopinata conuersione Ducis & euentu insperatæ salutis, quibus poterat abundantiam lætitiæ propalabat gemitibus & suspiriis. Conuersusque ad Dominum, procidit in faciem suam, & adorauit, dicens: Benedictus es Domine, qui intueris abyssos, & sedes super Cherubim: qui viuificas mortuos, & vocas ea, quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. Scio Domine, & vere scio, & idipsum bonitati tuæ confiteor, quòd vere poteris de lapidibus filios tibi suscitare, qui post tempestatem tranquillum nosti facere. O quàm nouissimus: heri ô quàm primus hodie! O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ tuæ. O mirificata & confortata scientia tua ex me. O flatus spiritus tui, vt fluant aquæ. Si quis potest abyssum imperscrutabilem penetrare, poterit & iudicia tua viasque inuestigabiles comprehendere. Iudicia siquidem tua abyssus multa. Nunc ergo Domine benigne fac in bona voluntate tua cum eo, & quod dignatus es incipere, fac cum eo signum in bono. Fiat per gratiam tuam cor eius immaculatum, vt quod cœpit mirabiliter, felici perseuerantia studeat complere, & ad obseruantiam boni sanctique propositi de bono in melius certatim feruere. Doceas eum per spiritûs tui vnctionem cælestia diligere, & supra sydera conuersari, cui iam inspirâsti terrena despicere, paupertatisque stigmata feruentius æmulari. Quòd eidem præstare digneris tu, qui es Deus deorum, & Dominus dominorum, regnans & imperans in secula seculorum. His dictis, VVilhelmum eum ingenti suscepit gaudio, & eum satisfactionis salutaris salutaribus vinculis alligauit. Cumque niteretur eum cohabitantem retinere secum, vir Dei iam fugiens publicum, nullatenus acquieuit, sed magis solitariam vitam ducere præelegit. Quod & factum est. Nam infra breue tempus intra ambitum atrij domûs suæ arctissimam specum desuper coopertam fecit fabricari, schemate quidem vili, instar vmbraculi in vineis & tugurij leprosorum. In quam ædificatione sic constructa, præsente Primate, VVilhelmus lætissime & glorianter quasi in carcere se retrusit, & nouem annis continuis cum nimia ciborum parsimonia se reclusit. Intus ergo sedebat solitarius & tacebat, quia leuauerat se super se. Intus dixerim, quia cunctis, qui foris sunt, dicetur: Væ, væ. Sedebat in angulo domatis non diligens pedes suos mouere. An non tibi videtur VVilhelmus fuisse de numero eorum, quibus dictum est: Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto? E contra de reprobo dicitur: Non quieuit, & Domino non placuit. Sedebat etiam solitarius, & sedendo tacebat, nolens sedere cum consilio vanitatis. Sedebat ergò solitarius, & sedendo tacebat, sciens cultum iustitiæ esse silentium. In silentio enim & spe erit fortitudo vestra: & ideo obmutescens, silebat etiam à re bona. Quamplûres viderat in peccatum incidisse loquendo, vix quempiam tacendo. Et quia silentium cogit cælestia meditari, rectè super se poterat eleuari. Ab omni strepitu secularium qui es perpetua, ad illos excessus Pauli perducit, de quibus dicit: Siue sobrij sumus, vobis: siue mente excedimus, Deo, Domine Deus, qui ostendere consueuisti populo tuo dura, quanta illic demonstrâsti famulo tuo mira, & ostendens ei tribulationes multas & malas, reserâsti visiones consolatorias & bonas? Quæ abscondebas à sapientibus & prudentibus, paruulo reserâsti, & prætermissis immundis peccatoribus, mundicordem crebrò visitâsti.

Aperit omnia patriarchæ Hierosolymitan.

Patriarchæ summa gratulatio de Comitis mutatione

Dan. 3. Rom. 4. Matt. 3.

Rom. 11.

Psalm. 35.

In specu degit annis nouem in mirabili abstinentia, &c.

Thren. 3.

Luc 24. Jerem. 14. Esa. 32. Esa. 30 Psal 38. 2 Cor 5.

Videt visiones.

XIV.

Beatvs itaque VVilhelmus in illo humili tugurio constitutus, Deo & hominibus gratus efficiebatur & dilectus, gratumque se hospitem exhibebat apud Patriarcham, ita vt diceret ei Patriarcha: Experimento didici, quod omnibus bonis spiritualibus repleti sumus ad introitum tuum, & ob gratiam tuî benedixit nobis omnipotens, sicut benedixit domui Ægyptij propter Ioseph. Ipse autem verus Ioseph nihil nouerat ibi, nisi tugurium suum, in quo claudebatur, & tegumentum, quo operiebatur, & panem arctum aquamque breué, quibus reficiebatur. Domus erat, cella: potus, aqua: cibus, panis nigerrimus: habitus, ferreus & asperrimus: lectus, antrum: culcitra, solum: capitale, saxum: coopertorium, tectum. Taliter se habuit per nouennium continuum, cui viuere Christus erat, & mori lucrum. Vitam istam ducebat in patientia, sed futuram cum desiderio expectabat. Degebat pauper in cella, diues in conscientia, thesaurizans in cælo, & nihil habens in mundo. Securior dormiebat pauper in terra, quàm diues in auro & purpura. Sæpe noctes peruigiles in oratione ducebat, & cùm tandem aliquando ad necessitatem naturæ tenuissimo somno opus esset, lachrymis stratum suum prius irrigabat. Leuabat puras manus in oratione, flectebat genua tonorata in supplicatione, plorabat coram Domino in peccatorum amarissima recordatione, per singulas noctes lachrymis cor lauabat, cinerem tanquam panem manducabat, omnes dies suos in amaritudine animæ recogitabat. Exercebatur in diuinis, quotidiè meditari in lege Domini, refici parcius, orare frequentius: Quando meditabatur, cordis suspirio rapiebatur in patriam: si quando loquebatur, os eius leuabatur supra sydera. Eloquia eius eloquia casta, ignita & igne examinata, nec crederes humanam linguam, sed angelicam propter sapientiam & spiritum, qui loquebatur. Si quis religiosus aut literatus ad eum aliquando diuertisset, monita salutis erogaturus, aut de scripturis locuturus, non solùm, vt assolet, calefaciebat affectum, sed & illuminabat intellectum purificatum, intantum audita eloquia diuina memoriæ commendabat. Vnde factum est, vt sic scripturas audiret ardenter, sic legeret feruenter, quasi esset in crastino moriturus. Manibus pectus, genibus pauimentum tundebat, votis & deuotis precibus cælos cumulabat, lachrymis genas rigabat, gemitibus & suspiriis tugurium mugiebat. His & alijs similibus exercitationibus assuetus, cœpit angelorum iucundari adspectibus, erudiri visitationibus, commoneri suggestionibus, sedulitate consolari. Ingenti cura magnoque tripudio angeli intererant psallenti, aderant oranti, inerant meditanti, supererant quiescenti, præerant operanti. Solicitè conuerso congaudebant, tristem confortabant, ignorantem instruebant, tentatum protegebant, & in omnibus ipsi prouidebant. Quid est homo, ait quidam, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Reuera Domine magnificas VVilhelmum, apponis erga eum cor tuum, geris

Gen 39.

Vita durissima.

Exercitia eius.

Patriam cælestem dicit.

Angelicis fouetur cōsolationibus

Psalm 8.

pro

pro illo solicitudinem, curam illius habes. Denique immittis ei spiritum tuum, promittis vultum, angelos mittis in ministerium. Ecce hæc fuerunt in dilecto Dei conuersionis imitanda primordia: ecce pœnitentis veneranda præconia. Multa quidem & alia laude digna tam in occultis quàm mysticis reuelationibus, internis & secretis consolationibus seruo Dei in eodem loco contigisse præsumimus, sed inde coniecturas sequi non audemus, qui certitudinem non habemus. Nam ante nos nullus vnquam in vita eius hoc digessit. Ipse etiam pater sanctus non edidit, discipulorum nullus interrogauit. Perstringentes ergo stylum, ad certiora veniamus.

XV. FACTVM est autem cum homo Dei ibi moraretur, vt vbique terrarum requirerent eum cognati & noti. E quibus aliis lustrantibus prouincias, vrbes, populos & terras, alij maria transfretarent, extendentes se longe ad insulas remotissimas & ignotas. Cumque diutissime frustrata fuisset solicitudo quærentium, tandem rumores veridicos acceperunt de eo à peregrinis quibusdam. Arreptoque itinere, valedicentes Pictauiæ, aliqui eorum Massiliam venerût, & ascendentes mare in nauibus, vento prospero in vrbem Acconensem celeriter ac feliciter applicuerunt, & sic tandem ad suum Comitem Hierosolymam peruenerunt. Post istos & alij veniebant, & aliis reliqui succedebant, & multiplicabatur indies aduenientium multitudo. Omnes autem, qui præcedebant & qui sequebantur, vnanimiter eum increpabant, & talia loquebantur: Quid agis domine? quid insanis ò Wilhelme? Quis te fraudulentus fraudulenter circumuenit & nequiter fascinauit, vt respiceres in huiusmodi vanitates & insanias falsas? Quid tibi deerat in Comitatus fastigio, suffulto vndique subsidio amicorum? Quiesce iam ab hac stultitia, quiesce ab hac capitis melancholia. Non enim potes, etsi multum velles, in rigore propositi perdurare. Ecce terram tuam alieni deuorant, nec est qui eis possit resistere. Qui si te præsentem cernerent, non auderent vel mutire. Non poteras melius amicos deprimere, & inimicos exaltare, quàm sic te damnabiliter absentando. Animaduerte, quæsumus, propter absentiam tuam plebes tribulari, viduas desolari, innocentes conquassari, nocentes grassari, orphanos spoliari, virgines violari, senes periclitari, ecclesias deprædari, monasteria depauperari, homicidia & latrocinia iugiter exerceri. Quomodo dissimulas exire? quomodo tardas vindicare? quomodo taces, videns impios conculcantes iustiores se? Iam iuuentutem tuam in gloria mundi consumpsisti, tarde & non ad profectum tibi pœnitentiam incepisti. Iam quod superest vitæ tuæ, in flore mundi expendere curato. Veni, & corona te rosis, antequam marcescant: Fruere creaturis, quæ sunt, antequam senescas. Post tanta scelera, post tot illecebras, post tantas iniquitates & peccata quam partem habebit in te Deus desuper? Hæc & huiusmodi in auribus Comitis Sirenes & vlulæ quotidie sibilabant, & inimici hominis domestici eius talia fabulabantur. Diceres rediuiuum Iob, cui insultârunt reges: intantum insultabant Wilhelmo quotidie domestici eius & affines. Vnde factum est, vt impetum superuenientium amicorum, frequentiam propinquorum & infestationem notorum ferre non sustinens, eorum inquietationem per fugæ remedium cogitaret declinare, & seorsum ab incursibus turbulentis, actionibus inordinatis, sermonibusque incompositis semetipsum segregare. Quod factum est. Nam valedicto hospiti, clanculum recedebat, & solitarius ibat, quocunque instar Eliæ eum spiritus duceret. Mox mirum in modum ad eius subuersionem omnia viscera sua concussit inimicus, & illicita, quæ prius per os amicorum suggesserat, vt eius consensum obtineret in memoriam eius redire procurauit hostis antiquus. Diabolo ergo reuocante ad ruminanda præterita, & mundi concupiscentia illiciente oculos ad præsentia, factus est minus diligens, extendendo se tepidius ad futura: Imaginabatur in cubili suo gloriam, quam dereliquerat: verebatur ignominiam, quam assumpserat: recordabatur ab amicis quæ audierat, & comparans visis audita, miserabiliter intepuerat. Qui etsi ad primos insultus non est persuasus ad vomitum remeare, exinde tamen cœpit aliqua de rigore propositi relaxare. Hanc autem tepiditatis tentationem permisit eum Dominus sustinere, vt posteris daretur exemplum calcandi præsumptionem, & resiliendi in propriam miseriam: quia à nobis solum fragilitatem habemus & defectum, à Deo autem nostro fortitudinem & profectum. Dum igitur sic animo vacillaret, facta sunt quæ sequuntur.

Vbique per quiritur à cognatis.

Acuunt linguas suas sicut serpentes.

Tob. 2.

3. Reg. 19.

Tentationibus nonnihil concutitur & frangitur.

XVI. CONTIGIT his diebus, vt Wilhelmus, peragratis superioribus partibus Tusciæ, intra confinia Lucensium deueniret. Ciues autem Lucenses simultate quadam oborta aduersus vicinos eorum, castrum quoddam ex illorum colonia fortiter obsidebant. Cumque viribus vel industria nullatenus præualerent, casu Wilhelmum contigit eo peruenire, & iter faciens per medium illorum, obsidionis causam quæsiuit ab occurrentibus. Qua diligenter cognita, suadente diabolo prorupit in hæc verba: Casso labore bellatores hi consumuntur, inuanum castrum subuertere moliuntur. Non magis videtur hominibus istis ad pugnam conuenire, quam bubus aut asinis ad lyram. Hæc si mihi pugna concederetur, infra paucos dies & diruta mœnia exterminarentur, & castrum expugnaretur. Audiuit hæc quispiam & nunciauit aliis, & illi aliis, quousque verbum innotuit his, qui videbantur in exercitu gerere principatum. Et fuit commune consilium, vt Wilhelmus à ciuibus vocaretur in medium. Vocatus adfuit, & sicut de Saulo legitur, ab humero & sursum eminebat super omnes. Et visa proceritatis eius longitudine, magnarumque virium fortitudine, cognouerunt eum virum bellicosum & in bello doctissimum. Suasum est illi à ciuibus atque persuasum, intantum vt pœnitentiæ oblitus, expugnationis triumphum eis in crastinum promitteret affuturum: & sic suggestione diabolica ad damnosam militiam sponte respiciens, corde cum filiis Israel in Ægyptum reuertebatur. Cumque se militares induisset habitus, sequenti nocte transacta, summo manè omnino se lumine priuatum reperit oculorum. Hoc autem totum factum est, vt adimpleretur scriptura: Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Verè ne Wilhelmus esset exceptus à numero filiorum, adunatus est numero flagellatorum. Nolebat pius Dominus seruum suum tantis præteritorum laborum fructibus spoliari, & fecit, vt vexatio daret intellectum auditui. Qui supponit manum suam ne collidatur iustus, ipse fecit hoc. Videns igitur rediuiuus Saulus plaga cæcitatis se esse percussum, pudibundus & valde confusus, luce clarius perpendit, ab angelo satanæ sibi fuisse illusum. Et compunctus corde intrinsecus, quod semel manum mittens ad aratrum, respexisset retrò, definiuit ad Dominicam militiam se protinus rediturum, & nunquam in perpetuum ab ea recessurum. Et recogitans quanta quotidie beneficia præstat inuitis pater misericordiarum, ex totis præcordiis se totum contulit ad regandum Dominum, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos: Domine Deus meus, inquit, qui es lumen indeficiens, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, per te, quæso, tenebræ cordis mei illuminentur, & oculi corporis mei misericorditer aperiantur. Aperi Domine oculos tuos, & vide desolationem meam. Aperi oculos meos, vt videam consolationem tuam. Oculos quos culpa claudit, pœna aperiat: & qui propria miseria præsumpsit, ex tuæ largifluæ bonitatis misericordia videat. Non enim ad consumptionem peccantium emittus manum tuam: sed si corruerint, ipse saluabis. Vix sermonem beatus VVilhelmus finierat, & ecce protinus sensit super se Dominicam visitationem. Mox enim per Spiritus sancti gratiam, quæ tarda molimina nescit, ex insperato lumé amissum recepit. Sicque ad Dei militiam regressus est coactus, à qua stulte digressus fuerat spontaneus. Non mirum, si famulo Christus corporis & animæ lumen restituit, qui tot cæcorum multitudini postmodum restitutionem visus obtinuit.

Hic iam nonnihil retro respicit.

1. Reg. 10.

Percutitur cæcitate ob temeritatem.

Prou. 3.

Esa. 28.

Iob 30.

Recipit visum.

obtinuit. Gratiam, quam aliis erat impetraturus, in seipso primitus est expertus. Postquam autem facto die Lucensium multitudo ad eum secundum condictum & placitum conuenit, ea, qua potuit, dissimulatione pertransijt. Intimauit eis, se esse pœnitentem & seruum Dei, & dedicato ad seruiendum Deo viuenti, militare decætero non licere. Et in hunc modum valefaciens Lucensibus, & transiens per medium illorum, ibat. Postea suam perscrutans tepiditatem, & imminentem suspectam habens imbecillitatem, reuisere proposuit Hierosolymorum sanctam ciuitatem.

Redit in specum suã.

Vir ergo Dei VVilhelmus, resumptis spiritualibus viribus, dimissis Lucensibus, tendere cœpit ad priorem locum, & ad domum Patriarchæ reuerti, vnde prius exiërat. Contigit autem, vt cum iter faceret secus littus maris, caperetur à prædonibus Saracenis & piratis. Et videntes eum hominem imbellem & nudum, agnouerunt ex circumstantiis, Christi famulatui deputatum. Cumque vndique perscrutantes, inuenissent loricatum, festinârunt exuere & spoliatum dimittere. Sed vbi loricam circulis, vt prædictum est, alligatam & carni iam inhærentem distrahere nullatenus valuerunt, valedicentes ei more barbarico, illæsum liberè dimiserunt. Qui prospere veniens Hierosolymam, in prius quidem tugurium se recepit, & sicut prius per biennium continuum se reclusit, excepto, quòd districtiori vita solito arctius se afflixit. Ex præteritis discens præsentia pensare, cœpit amplius propriæ fragilitatis ruinam formidare. Sed nec muscæ morientes, quæ perdunt suauitatem vnguenti, defuerunt ibidem. Viro posteriorum oblito, & se in anteriora extendere cupienti, affuit, sicut ante, notorum & propinquorum multitudo tumultuosa, & rebellis infestatio non quieuit opponentium se spirituali viri proposito lingua venenosa. Quid hîc agis, inquiunt, insane? quid consilium amicorum irritum putas & inane? Ad hoc Christi famulus, diligentior [a] effectus solito, sepiebat aures suas spinis, & nec benedictionibus, nec maledictionibus motus, neque seducebatur blandimentis, neque concutiebatur minis. Audiebat serpentes sibilantes, & non exaudiebat: percipiebat canes latrantes, & dissimulabat: perpendebat ranas coaxantes, & vocibus incantantium cor claudebat. Ecce patet, post lapsum quàm cautus VVilhelmus fuerit contra recidiuum. In hoc opere fortior, meo iudicio, & præclarior inuenitur, quàm qui omni tempore seruata innocentia, delicta noxia nunquam experitur. Credo autem, quod in hac parte iudicium Dei mecum faciat. Nam si rerum pretium ex raritate pensamus, facilius inuenies, qui innocentiam seruauerunt, quàm qui peccati sui condignam pœnitentiam egerunt. Habet quidem Christus multos milites, qui fortissimè cœperunt, steterunt, vicerunt. Paucos autem, qui de fuga conuersi, rursus se periculo ingesserunt, quod euaserunt: Rursus aduersarios fugarunt, quos paulo ante fugerunt. Sed quanto pauciores, tanto (cùm omne rarum sit carum) qui huiusmodi sunt, æstimantur præclariores. Vnus è numero talium idem ille strenuissimus & sanctus vir fuit, qui à principio cùm non saperet, sapuit: & postea cum saperet, apostatando desipuit: sed postremo cum desipuisset, resipiscere festinauit. Videns igitur vir Deo plenus, quorum sepulchrum patens est guttur, eorum se morsibus & dentibus patere, ob nimiam eorum infestationem cogitauit occulte discedere, & in solitudine quadam propinqua ad vitam solitariam agendam se Domino consecrare. Et factum est ita. Nam ecce elongauit fugiens, & mansit in solitudine. In qua procul amotus ab hominibus, more anachoretarum solitariè aliquandiu habitauit. Et sicut ab hominibus se elongauerat cohabitatione corporali, ita etiam secessit conuersatione spiritali. Accendebatur spiritualiter in meditatione, eleuabatur intellectualiter in oratione, domabatur inexorabiliter in carnis afflictione, scrutabatur cælestem Ierusalem subtiliter in contemplatione. Circumibat per plateas cælestes vir angelicæ puritatis, & eius sublimitas in excelsis habitabat, angelos considerabat, apostolos salutabat, martyres exorabat, confessores visitabat, virgines serta gestantes in excessu mentis honorabat. Si quando ad actiones temporalium & administrationes necessitatum suarum corporalium descendebat, interpolatis morulis & vicibus raptim & velut iaculatim quoddam suspirium emittebat. Cumque reddidisset vt breuius poterat, Marthæ vel Liæ, quod debebat, iam tunc diffusius & securius inter Mariæ & Rachelis amplexus castissimos stringendum se recipiebat: Si loquebatur ei dilectus, ad vocem amici eius anima liquefiebat. Si loquebatur dilecto, tenebat eum, nec abire permittebat. Si dilectis sodalibus loqui decernebat, per eos amore se languere dilecto nuntiabat. Hæc fuerunt beato VVilhelmo pascua spiritualis alimoniæ in illa interiori solitudine deserti, postquam à priori apostasia cœpisset ad Christi seruitium conuerti.

Eccl 10.
Iterum illicitur ab amicis
a Surdo canunt Sirenes.
Psalm 54.
Degit instar anachoretarum in solitudine.
Cant 5.
Cant. 3.
Cant 2.

XVIII

Post hæc vir Domini in omnibus pauidus, & propriam fragilitatem semper habens suspectam, recordatus est scriptum esse, sicut à quodam probo viro in loco prioris tugurij fuerat eruditus: Melius est duos simul esse, quam vnum, &, Væ soli, quia si ceciderit, non habet subleuantem. Et reuera hoc cogitando vir Dei non errauit: quia malum, quod nemo videt, nemo arguit. Vbi enim non timetur reprehensor, tentator accedit securius, & iniquitas perpetratur licentius. Volens ergo se in laboribus corporis exercere, quatenus diabolus inueniret occupatum, deliberauit beati Iacobi Apostoli limina visitare. Et inuento nauigio per Dei misericordiam, qui in oculis nautarum sine naulo contulit ei gratiam, transfretauit [a] & venit in Hispaniam, & ingressus Compostellanam ciuitatem, cum omni deuotione tanti apostoli visitauit ecclesiam, & effudit sicut aquam cor suum ante conspectum apostoli, cuius suffragantibus meritis & intercessionibus petebat deduci & adduci in montem sanctum æterni tabernaculi. Vbi cum aliquandiu apud quasdam personas religiosas, eum charitatiuè detinentes, fuisset demoratus, in Tusciam reuertitur, Pisanorum partes ingreditur, & in sylua, quæ Liuallia nuncupatur, speluncam horribilem reperit. In hanc descendens Domino famulaturus recipitur, sed in breui tempore sociorũ sibi religiosorum numerus copulatur: cum quibus illo in loco aliquanto tempore religiose viuentibus conuersabatur, hospitaleque construitur ad Dei venerationem & pauperum Christi refectionem. Sed non post multum temporis feruor eorum cœpit paulatim tepescere, & qui spiritu cœperant, in carne probati sunt consummari: & tanto in religionis culmine positi deficiendo facti sunt deteriores, quanto ibidem proficiendo facti fuissent meliores. Compellebantur à viro Dei VVilhelmo renunciare illicitis, valefacere moribus assuetis. Non videbant oculi eorum, nisi manna dulcedinis in sermonibus patris, sed nauseabat anima eorum super cibo leuissimo assiduæ cohortationis. Et facti fastidiosi super præceptorum salutarium admonitione, vilipendebant imbui tanti patris informatione. Cumque ille non posset quæ audierat & viderat, non eloqui, conuitiis cœperunt eum vnanimiter aggredi: & qui mores & vitam longè dissimilem atque dissolutam ad eius regulam & exemplar debebant moderari, conati sunt molestijs, conuitiis & iniuriis affligere patrem imitabilem. Inter discolos Deicola non proficiebat, intantum eius rectitudinem illorum prauitas detestabatur. Sed quid ageret norma iustitiæ, virtutis insigne, alumnus disciplinæ, professionis forma? Hospitale cuidam viro religioso, Petro nomine, qui actibus malorum non consenserat, commendauit, & sic de illo loco ad alium prudentissimè discessit. Reuera spiritualis medicus merito eos despexit ægrotantes, quos de medicamento suo fieri vidit deteriores, Quidni despiceret persequentium insaniam, qui mandatum acceperat, sæuiente persecutione in vna ciuitate, fugere ad aliam? Quid restabat, nisi domum exasperantem deserere, cum propter eam soleat prædicatorum lingua palato adhærere? Recessit igitur prudens de concilio malignantium, excusso puluere pedum illis in testimonium. Veniensque ad montem, [b] qui de Pruno nuncupatur, in sylua opacissima sub quodam modico tugurio solitarius Domino famulatur. Ibidem arctissima vita voluntariè assumitur, contemplationi simul & actioni insistitur, & vnius manus ponitur in ambobus. Ibi cellula construi-

Eccl. 4.
Visitat S. Iacobum.
Mat 10
Ezec. 36
Iob 9.

a In hac eadem peregrinatione VVilhelmũ defunctum esse, ex Sugerio Abbate S. Dionysii eius temporis autore, in vita Ludouici Crassi eiusque filii &c. recitat Bar. multũ que de veritate huius historiæ dubitat, suspicaturq; ne per errorẽ plures VVilhelmi a recẽtioribus in vnum conflati sint, & eorũ opinionẽ reiicit, qui eum nequaquam re vera mortuum: sed fictitiè, quo melius diuinis vacare posset, astruunt. Vide Baron. tom. 12. Annal. ad ann 1136. Parag. sed illud. b Venit ad montem de Pruno.

construitur, hortulus concluditur, areola diuiditur, humus oleribus seritur, & arborum diuersa species inseritur, vineæ etiam propaganda plantatur. Sed & à viro Dei terror & horror serpentum venenosorum cellam inquietantium procul repellitur, omnisque infestatio immundorum spirituum potenter abigitur: Nec minus in expugnatione prauorum hominum virilis extitit, quàm dæmonum. Opinionis siquidem eius fama vndique crebrescente, sociorũ multitudo, Deo famulatura, illi copulatur, & à falsis fratribus, inuidiæ facibus accensis, inuidiæ virus multiplicis toleratur. Vnum tamen de insultibus dæmonum ibi toleratum, distinctè & ordinatè cõmemoramus, arbitrati stylo potius exprimendum, quàm silentio supprimendum.

XIX. QVADAM igitur nocte, cum solus suo illo solito & ignito modo meditationibus inuigilaret, & in orationibus intentus pernoctaret, contigit vt ei satanas inuideret. Inuidit & adiuit, nec satellitum immundorum fraudulenta multitudo defuit. Et quem à rigore sancti propositi per se alias non valuerat emollire, cogitabat innumerabili dæmonum multitudine circundatus, tentando circumuenire. Conuenerunt igitur in vnum aduersus Domini famulum, vt multitudine vincerent, quem vincere fortitudine non poterant. Prima igitur vigilia noctis, cum surrexisset in principio vigiliarum suarum, & effudisset sicut aquam cor suum ante Dominum, audiuit subito exercitum aduenientium dæmonum, qui quasi totam vallem occupantes, phaleris equorum & sonitibus crepitaculorum perstrepebant. Nunc animalia crederes vociferantia: nunc volatilia cantibus varijs audires garrientia: nunc sibilabant vt serpentes: nunc hinniebant vt elephantes: modo rugiebant vt leones: iam vlulatibus pugnantium tota sylua resultabat: iam strepitibus militantium vallis omnis resonabat: modo clamoribus aucupum & venantium totum nemus tremebat. Accedentes autem propius cellam eius circundederunt & in modum coronæ rediuiuum Dauid satanas & eius satellites cinxerunt. Mox mirum in modum circa illius cellam more militari cœperunt hastis inter se congredi, & duello de victoria certare. Thren. 2. Dæmones ei sunt infesti. 1. Reg. 23.

Ex illis autem vnus cæteris clarior & virtute robustior, apparuit in specie proprij genitoris, & ad Wilhelmum dicere cœpit cum vociferatione clamoris: Dæmon in patris figura ei loquitur.

Cerne senescentem fili VVilhelme parentem,
Exi continuo patre rogante tuo.
Germine non humili genitus, me respice fili,
Nec mea despicias vota, precesque pias.
Exi VVilhelme: tu namque resumere per me
Terras & dotes, prædia, regna potes.
Iam sat seruisti, superest tibi gloria Christi:
Præmia non poteris perdere, saluus eris.
Iam patrem sequere, iam iamque tui miserere.
Ad tua regredere, viscera mota gere.
En generis soboles nostri stat, turbaque fratrum,
Cum quibus in theatro ludere sæpe soles:
Fratres cum cunctis notorum respice tristes:
Exi, ne distes, associandus eis.
Illis iungeris pompa, solioque frueris:
Cinget te generis turba beatus eris.
Armigerorum turba decorum glorificabit.
Seruorumque chorum copia larga dabit.
Cernendum mæstum te spectat turba nepotum,
His saltem præsta, quæsumus, antidotum.
Fili mi, quid habes animi leuitare cadendo?
Magnanimi non est, perimi se velle latendo.
Quærere vilia, spernere gaudia, tene remordent?
Ecce placentia sunt tibi tristia, prospera sordent.
Ferrum, cauma famem, frigus fers atque ligamen.
Nec florens ætas mouet, aut pietas.
Postpositis igitur furijs, mihi sanus obedi:
Ne tardes ergo, concitus ipse redi.

Hæc & huiusmodi princeps dæmoniorum in aures eximij principis suggerens suadebat, sed Christi miles verba dedeceptoria paruipendebat. Licet enim inauditis antea nouellis monstris fuisset aliquantulum perterritus, protectus fortitudine Dei, nihil ad hæc respondit penitus. Mentem eius firmam in Domino nec terrores concusserunt, nec blandimenta seduxerunt. Videns ergo diabolus suam nihil præualere industriam, contemni non ferens occultam fraudulentiam, sese conuertit ad quantam permissus est apertam violentiam. Dolebant etiam angeli satanæ, à Wilhelmo sibi illudi, qui illudendi non venerant, sed potius illusuri. Et effractis cellulæ ianuis, in multitudine copiosa audacter intrârunt, & extra domum trahentes, verberibus acriter ceciderunt. Conquassatis ergo & confractis vniuersis membris corporis eius ab iniqua caterua, supra dorsum eius fabricante, abierunt, semiuiuo relicto & paululum respirante. Nihil mouetur dæmonum præstigiis. Diræ ab illis verberatur.

XX. RECEDENTIBVS igitur malitiæ satellitibus, & disparentibus operariis tenebrarum, athletam suum in sua tribulatione consolari dignatus est pater misericordiarum, & pius Dominus, qui nouit pios eripere de tentatione, secundum multitudinem dolorum in corde suo, eius lætificauerunt animam multiplici consolatione. Nam subitò missæ sunt curare vulnera eius tres puellæ, renitentes inæstimabiliter specie generosa, secum portantes vnguenta pretiosa. E quibus vna cæteris præclarior & facie venustior rutilabat, quæ militem Christi cohortando, sermone dulcissimo mitius blandiebatur. Hæc erat, sicut ipso postea referente cognitum est, genitrix Dei, domina mundi, regina cæli, virgo Maria. Merito ad eum angelorum domina mittitur de cælis, qui puritate angelica rutilare nitebatur in terris. Iuste quidem Dei filius matrem destinauit corporalem, ad sanandam in terris matrem suam spiritalem. Qui, inquit, fecerit voluntatem patris mei, qui in cælis est, ipse meus frater, soror & mater est. Prædictæ ergo virgines ignem vehementem circa sauciatum mira celeritate succenderunt, corpusque illius dulciter 2. Pet. 2. Beatissima virgo Maria illi apparens, eius sanat vulnera. Matth. 12.

calefactum, ſuauiter vnxerunt. O mira vnguenti ſuauitas. O mira vngentium efficacitas. O mira vnctionis & ſalutis celeritas. Sub omni enim celeritate incolumitati priſtinæ reſtituerunt, & ſic eo ſalutato & hortato, diſceſſerunt. Felix contritio, quam pia manus puellaris alligat: Felix fractio, quam virginalis palma conſolidat: Felix vulneratio, quam digitus genetricis Dei perungit & ſanat. Reuera pater ſancte, iam non debent eſſe in memoria anguſtiæ priores, quas mitigauerunt tantæ Virginis conſolationes exteriores & interiores. Quid te animi habuiſſe ſuſpicemur, cum odoratus tuus paſcebatur aromatis effuſione, auditus recreabatur virginis allocutione, viſus reficiebatur tantæ pulchritudinis admiratione tactus leniebatur tantæ dulcedinis reſperſione? De cætero in periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis Mariam potes ſecurius inuocare, deuotius cogitare, iucundius ſalutare: nec vnquam debet à corde recedere, nec ab ore excidere. Et nos quidem ſeruuli tui, ſi inſurgant venti tribulationum, ſi flumina tentationum, ſi ſcopuli perſecutionum, hoc ſolum poſt filium habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad eius miſericordiæ ſinum. Cæteris in virtutibus eius congaudemus ei: ſed miſericordia miſeris ſapit dulcius, miſericordiam amplectimur charius, recordamur ſæpius, crebrius inuocamus. Quis miſericordiæ eius longitudinem, latitudinem, ſublimitatem, & profunditatem queat inueſtigare? Omnibus omnia facta eſt: ſapientibus & inſipientibus copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. Tanti ergo certaminis victoriam & refocillationem conſolatoriam, cum antiquo patris Antonij certamine videmus non modicam habere conuenientiam. Huius autem tam dulciſſimæ viſionis arcanum nulli vnquam, quoad viueret, voluit pandere excepto ſolo miniſtro eius tunc temporis, Petro nomine, qui poſtea Prior factus montis de Pruno, ad exemplar ſibi in monte monſtratum, domum dignè ſatis ſatagebat regere. Huic ſoli negare non poterat labilis gloriæ percalcator, qui huius rei notitiam & ſignum, quippiam operis intus factitando, acceperat, ſedulus magiſtri explorator.

Hæc fere ſunt D. Bern Homil. in Euang. Miſſus eſt, &c.

INTEREA videns diabolus per ſeipſum clam vel palam ad ſeducendum virum Dei ſuam nihil verſutiam præualere, molitus eſt per alios, quod per ſe non poterat adimplere. Cum enim omnibus Deo ſeruientibus infeſtus ſit, quos, Deo protegente, propriis viribus euertere non poteſt, ad illos decipiendos aliorum ſolet vti opera. Conuertens igitur ſe ad acriorem læſionem & minus tolerabilem pugnam ſerpens antiquus, nouit ſcriptum eſſe, quod nulla peſtis eſt efficacior ad nocendum, quam familiaris inimicus. Immiſit itaque in cor ſodalibus & falſis fratribus, qui cum ipſo morabantur, vt inuidentia cordis, conuitiis oris, moleſtiis & iniuriis operis eum inceſſanter inſectarentur: & ita factum eſt. Poſtquam verò malignantium perſecutiones diu longanimiter ſuſtinui, tandem eorum nequitiis ceſſit, & abiit, atque in ſyluam Liualliam, vbi prius hoſpitale conſtruxerat, redijt. Sed & fratres loci eiuſdem, inſtigante diabolo, non minus eum perſecuti ſunt, immo plus etiam, quam ante, & cœperunt ei conuitiis illudere, & eum opprobriis ſaturare. Improperia exprobrantium Eliſeo, ceciderunt ſuper eum, quia multum diſſimilis erat vita eius operibus illorum. Cum ergo mortiferum virus inuidiæ cogitaret humiliter declinare, cœpit infirmus & debilis corpore quo tenderet æſtuare. Et ecce ſubito ſicut ipſe poſtea referre conſueuerat, vox ad eum de cælo ſonuit, quæ in montem Petritium iuxta Caſtellionem Burianenſem, eum ire præcepit. Nec mora, ad obſecundandū mandantis imperio, licet infirmus artubus & corpore debiliſſimus, ſtatim accingitur, & tandem paulatim ad nominatum locum peruenit. Cumque ibi per aliquot dies reſediſſet quietus & ſolitarius, ſuperuenerunt paſtores plurimi, qui de tota vicinia illic ſtatutis diebus conueniebant frequentius. Quorum frequentiam & inquietudinem vir ſolitarius ferre non ſuſtinens, egreſſus inde, luſtrato vndique loco, tandem Caſtellionem deuenit, vbi amore & intuitu Ieſu Chriſti, à quodam viro manſueto, qui erat incola loci illius, honeſtiſſime ſuſceptus eſt, & in domo eius reſedit multis diebus hoſpitatus. Erat vir ille honeſtus, habens vxorem & familiam, & de bonis temporalibus ſufficientem mediocritatem. Erant ambo iuſti in conſpectu Domini, vt legitur de parentibus præcurſoris, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela. Apud hos Wilhelmus per longum tempus vſus hoſpitio eſt, eorum beneficio humaniter ſuſtentatus. Factum eſt autem vindemiarum tempore, vt infirmus & ieiunus circa horam diei nonam diceret hoſpitæ ſuæ: Ecce, inquit, longo corporis dolore, temporis calore ac ieiuniorum continuorum pondere confectus tabeſco, & ne per meam incuriam deficiam, pertimeſco. Tibi ergò humiliter ſupplico, ad refectionem veſpertinam mihi aliquid curato præparare. Cui illa reſpondit: Viuit Dominus & viuit anima tua, quia hodie tibi miniſtrare non poſſum, incommodo febris grauiſſimè proſtrata. Velle quidem adiacet mihi, perficere autem non inuenio. Mox ille paſſionibus hoſpitæ vehementer compaſſus, inuocauit ſuper eam nomen Chriſti, & ſub omni celeritate febris à fœmina pellitur, ſanitaſque priſtina reſtituitur. Nec mora: ad viri Dei ſurgit imperium, & quod iuſſa fuerat, ſedule, fideliter & deuote parat edulium: nec ſolum die illo, ſed prout poteſt, eidem miniſtrat deinceps omnibus diebus vitæ ſuæ. Hoc ipſamet, Dominum in ſeruo glorificans, aliis conſueuit enarrare non ingrata, etiam à nemine interrogata. XXI.

Multa patitur a falſis fratribus.

Quidam vir bonus recipit illū in domum ſuam.

Luc. 1.

Precibus pellit febrē ab hoſpita ſua.

POST hæc vir verè humilis, nolens reputari, nec mirabiliter prædicari, laudationemque ſui ferre non valens, apud quos huiuſmodi fecerat ſignum, non acquieuit vlterius commorari: Et recedens clanculò, ad eccleſiam ſancti Nicolai perrexit, & ibi modico tempore cum venerabili viro Guidone presbytero permanſit. Nec multò poſt eius beneficio & auxilio fretus, in vallem, quæ dicitur Stabulum Rodis, ad habitandum eſt introductus. Erat autem Stabulum Rodis, ſolitudo quædam penitus inculta & horribilis valde. Ibi recepit ſemetipſum in terra deſerta, in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis Anno Dominicæ Incarnationis 1155. menſe Septembri, mediante adiutorio virorum nobilium caſtri Burianenſis & dicti domini Guidonis ſacerdotis, erectū eſt viro Dei, prout ipſe voluit & optauit, mapale modicum & tugurium vile in loco, qui dicitur Stabulum Rodis. Ibidem per annum fermè & dimidium ſuperuixit, & pauperrimè degens, vitam aſperrimam duxit. Hæc fuit vltima manſio & ſtatio viri Dei. Ibi corpus terræ, ſpiritū verò tradidit æternæ requiei. Ibidem poterat decantare, iuſtus cum iuſto, comes cum rege: Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me. Ibi in tanta innocentia ingreſſus eſt, in tanta ſimplicitate conuerſatus eſt, in tanta puritate animi demoratus, vt inter feras beſtias, ſerpentes & dracones degeret ſecurus & illæſus: Volucres cæli cum illo veſcebantur, beſtiæ halinferociſſimæ, depoſita quodammodo rabie naturali, manſuetæ reddebantur, nihilque ei nocentes, quaſi ratione vtentes, eum reuerebantur: animalia quantumcunque ſylueſtria, ſacra eius veſtigia humi proſtrata deoſculabantur, & omnia reptilia, ad iuſſum eius obedientia, ibant & reuertebantur. Diceres Eliam inter coruos, ouem Chriſti inter lupos, Lazarum inter canes, Danielem inter leones, Moyſen inter ſerpentes, Dauidem inter vrſos, Ioſeph inter Ægyptios, Benedictum inter volucres. Non immerito cum omnibus ſanctis congruentiam quandam habuit, qui omnium iuſtorum ſpiritu plenus fuit. Etiam ſpiritu prophetiæ ibidem cœpit clarere, ſicut ſequentia docebunt. Erat iiſdem temporibus ſanctus Albertus, cuius in Prologo fecimus mentionem, bonæ indolis adoleſcens, viri Dei miniſter, & eius diſciplina perfuſus, ambulans cum eo, intrās & exiens, & conueſcēs familiariter. Hunc ergo præuidens in ſpiritu, virum ſpiritûs & virtutis futurum, die ſancto Epiphaniæ diſcipulum & fratrem recepit, ſecum Domino militaturū. Vnde in libello, quem idē Dominus Albertus de vita patris viſu & auditu percepta compendiò deſcripſit, inter cætera ſic ait: Poſt hoc, Epiphaniarum tempore ego inutilis & indignus Albertus XXII.

Stabulum Rodis, ſolitudo horrida, à ſancto viro habitatur, Anno 1155.

Pſal. 72.

Feræ belluæ & bruta animantia eum verentur.

Albertus, præclarus viri Dei diſcipulus.

bertus, vitiorum multorum labe prægrauatus, à sua sanctitate sum receptus. Nec fraudatus est à desiderio suo vir desideriorum, proficiente in hoc eius discipulo, vt postmodum multorum pater fieret filiorum. Intantum siquidem magistri discipulus factus est in melius æmulator, vt signorum & prodigiorum fuerit effector mirabilis. Ipso referente, de vita & miraculis patris Wilhelmi multa cognouimus, quæ præsenti opusculo inserere dignum duximus. Quæ tanto à nobis certius fide indubitata tenenda sunt, quanto ab eo, qui vidit & audiuit, diligentius sunt relata. Et sicut diximus à principio, ardebat in verbis, lucebat in exemplis, micabat in miraculis. Et quoniam plus mouere solent exempla factorum, quàm dicta verborum: inchoëmus à verbis, mediemus in factis, & terminemus in signis. Verba igitur B. Wilhelmi huiusmodi fuerunt, sicut prædicti retulerunt eius discipuli, B. Albertus & Prior montis de Pruno venerabilis Petrus, qui oculis suis gesta eius viderunt, & auribus sermones audierunt.

XXIII INPRIMIS ergò more religiosorum ad omnia se inutilem & iniquum beatus Wilhelmus assiduè fatebatur, quia in conspectu Domini nec cæli mundi sunt, quemadmodum in Iob legimus. Nec solum seruum maleuolum se esse, cui tortura opus est exteriori pronuntiabat effatu, sed etiam intimo cordis sentiebat affectu. Iam Euangelii surdus non erat auditor, in quo discipulis præcepit Saluator: Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus. Nec mirum, si seipsum reprehendebat coram Domino: quia quanto perspicaci mentis acumine Deum contemplabatur limpidius, tanto propriam paruitatem penitius perspiciebat. Vnde Abraham post diuinæ familiaritatis fastigium se puluerem fatebatur. Moyses post rubi miraculum, impeditioris linguæ se protestabatur. Esaias post concentus Seraphici auditum tripudium, pollutum se labiis asserebat. Iob etiam post auditum diuinum iudicium, in fauilla & cinere sese reprehendit. Ad extremum virgo Maria post electionis in matrem Dei priuilegium, se ancillam humilem profitebatur. Ex quibus omnibus statuitur, quæ dicta est, irrefragabilis veritas, videlicet quòd vbi maior Dei familiaritas & notitiæ diuinæ acutior perspicacitas, ibi clarior & profundior propriæ paruitatis cognitio & humilitas. Asserebat etiam seruum Dei aquam in mensura bibere debere, nec licere etiam in minimis voluntatem corporis adimplere. Cibum & potum ad solam necessitatem restringebat, superfluitatem etiam in rebus vilibus condemnabat. Producebat exemplum in medium, & confirmabat testimoniis scripturarum. Sub Adam, inquit, per pomum, non per rhombum, vniuersale factum est excidium. Esau reprobatus est, appetendo lentis, non carnis, edulium. Sub Moyse populus in deserto prostratus est propter aquæ, non vini, desiderium. Denique & de vtraque vita ad vtriusque hominis condimentum breue longumque pariter documentum adferebat, breue in syllabis, longum in sententiis. Dicebat ergo in doctrina sua, sibi cælitus infusa: Seruum Dei aut orare, aut laborare, aut semper debere cælestia cogitare. Si ad superficiem verborum respicias, valde sunt simplicia: si te ad medullam intus conuertas, multiplex spiritualis latet intelligentia. Non immeritò orationem præmisit: quia oportet semper orare, & non deficere, sicut veritas in Euangelio dicit. Congruè autem laborem subiunxit, quia ociositas inimica est animæ, & quia qui non laborat, secundum Apostolum, non manducabit. Iam verò in meditatione cælestium rectè conclusit, quia in meditatione iusti, ignis charitatis exardescit. Ideo decantabat vir iustus Domino: Et erunt vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Parum dixi, & pro sublimitate sermonis, omnis expositio inferior est. Post hæc, Non regnet, inquit, peccatum in nostro mortali corpore: & væ illis, qui concupiscentiis suis obediunt. Ociositatem arguebat, auaritiam reprehendebat, inanem gloriam vilipendebat, & lasciuiam condemnabat, inuidiam detestabatur, detractionem relegabat, murmurationem execrabatur, superbiam suffocandam, iracundiam reprimendam, factis & dictis suadebat. Diuitiarum iactantiam fugiendam, paupertatem voluntariam appetendam, suo illo feruore spiritus dogmatizabat. Dicebat insuper seruum Dei omni hora, cogitata, dicta, gesta debere circumspicere, ne in ipsis contingeret oculos creatoris offendere. Docebat etiam viros spirituales fugere somnolentiam, stratum eorum, durum, rigidum & breue esse debere, ne se, quo velint, libere possint extendere. Addebat nihilominus, omnibus superfluis resecatis, indulgendum esse corpori in solis necessariis, salua regula voluntariæ paupertatis. Quanti fratres inquit, in Ægypto, quàm multis annis Domino sine piscibus seruierunt? Quantis tyrannis in inferno positis, abunde sufficeret extra infernum saccus Hieronymi, tunica Benedicti, mattula Eulalii, lachrymæ Arsenij, nuditas Apostoli, olla Elisæi? Sed væ nobis miseris, inquit, qui fortitudine mentis eneruati, & fragilitate corporis prægrauati, superfluitatem conuertimus in necessitatem. Iam non est, quo se immisceat charitas, vbi totum occupauit vanitas. Monebat quoque de nulla necessitate, tribulatione aut iniuria conquerendum, seu murmurationis notam aliquatenus incurrendam: sed quicquid acciderit, ferendum æquanimiter, & in omnibus diuinæ largitati, cuius hæc xenia sunt, gratias agendas. Sacerdotes Dei vice Christi suadebat honorare, præceptis eorum obedire, nec ea discutere, defectus eorum non iudicare, voluntati eorum propriam nequaquam anteponere, aut in aliquo præiudicare. Sacerdotibus tamen proprium prælatum suadebat superponere, obedientiam patri spirituali vsque ad mortem impendere, nisi, quod absit, contra Deum aliquid præcipere videretur. Nullius quippe iussio potest obuiare à Deo prohibitis, nullius prohibitio præiudicare præceptis. Ecce hæc sunt verba oris eius: quæ licet nuda, catholica tamen & vtilissima suis auditoribus de plenissimo fonte pectoris propinabat. Hæc prædicta Albertus referre consueuerat se vidisse magis eum opere facientem, quàm ore suadentem. Et de eius quidem factis & operibus ipse prosequitur sequentia.

Humilitas sancti viri. Iob 15. Luc 17. Gen 18. Exod 4. Esa. 6. Iob 42. Luc 1. Gen. 3. Gen 25. 26. Heb. 12. Lu 18. 2 Thess 3. Psal 38. Psal 18. Rom 6. Sacerdotibus vt deferendum.

XXIV INPRIMIS beatus Wilhelmus pro commissis criminibus assiduè precabatur, & pro ipsis diluendis plerumque lachrymabatur. Et sicut peccando membra sua seruire iniquitati ad iniquitatem exhibuerat, ita pœnitendo eadem seruire cogebat iustitiæ in sanctificationem. Et sicut filia Babylonis misera, caro videlicet, ei retribuerat: sic ei retributionem suam pœnitendo retribuere satagebat. Et quia læta carne sese in culpas merserat, ipsa nunc afflicta ad veniam redibat, fame & inedia corpus excrucians. Quantum glorificauerat se & in deliciis fuerat, tantum sibi tormentum & luctum dabat. Quotidie etiam diebus festiuis, ieiunabat, & post protracta ieiunia, modico & simplici cibo debilia membra refocillabat. Ternis diebus in hebdomada exiguo pulmento & vino modico, iuxta doctrinam Apostoli, se reficiebat, sed adeo diluto, vt sapore penitus ablato, colorem vini tantummodo retineret. Cæteris diebus aqua & pane viuebat, iis ad condimentum crudas herbas superaddens. Pro mensura cibi quandam paropsidem, & pro quantitate potus scyphum ligneum habebat: intantum cibum & potum in modo & mensura sumebat, quam etiam nunquam excedebat: sed de ea potius mensura sæpe aliquid voluntarie sibi subtrahebat, adeo corporalia sibi negando, magis ac magis appetebat spiritalia. Beati namque, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Sic enim primogenita Israelis viuificantur, Ægypti primogenita ab exterminatore suffocantur. Hoc discretionis moderamine vir Dei vsus est assiduè vsque ad finem vitæ suæ. Tantæ abstinentiæ virum, ministris eius narrantibus, vix quispiam potuisset inuenire, etiam si cuncta orbis climata perlustrasset. Ciliciis super loricam vestibus diebus & noctibus vtebatur, in quibus, præter asperitatem & frigus, tanto laniatu afficiebatur, vt horroris abominatio quibuslibet cernentibus incuteretur. Nuda humo cubabat, ligno capiti supposito, verus Christicola. Mira illi erga vniuersos lenitas, mira charitas, patientia atque humilitas supra modum humanum. Ira eius in manu eius: vocata veniebat, exiens, non erumpens. Nutu, non impetu, ferebatur: iussa, non excussa, progrediebatur: vtebatur illa, non vrebatur: mouebatur ea, non turbabatur. Interioribus animi motibus præsidebat vt dominus, nulli subiacebat vt mancipium. Vnde

Rom 6. Psal. 136. Apoc. 18. 1 Tim. 5. Matth 5. Eius mira abstinentia. Iræ domitor egregius.

solitus erat de ipso referre beatus Albertus: Tantæ patientiæ, tantæ humilitatis & parsimoniæ neminem vidi vnquam. Denique exteriorem hominem ad præscriptum interioris componebat, omnia secundum exemplar, quod ipsi in monte monstratum erat, faciens. Ab occursu faciei cognoscebatur sensatus in tantum sapientia relucebat in vultu illius. Vultum eius vniformem nec mœror fuscabat, neque vicissitudo in diuersa mutabat. Si amictus corporis & risus dentium & incessus hominis enunciant de eo, verè per omnia Wilhelmus nunciari poterat esse sensatus homo. Econtra de quibusdam irrationabiliter viuentibus dicitur in Psalmo: Sciant gentes, quoniam homines sunt. Homo sensatus erat, qui in sapientia manet vt sol, cum stultus vt luna mutetur. Sicut sæpe docuerat, hunc morem sibi statuerat, vt semper aut laboraret, aut meditaretur, aut oraret. Neque enim credibile est, vt vir sanctus aliter viueret, quam doceret. In ipsa ægritudine vltima, qua & mortuus est, laborabat: in extremis positus, lecto doloris decumbebat: & tamen stans aut sedens, orabat assiduus, & voce interclusa, labia motibus agitabat: adeo ad superna animo indefesso suspirabat. Sed iam nunc post viri sancti dicta & gesta, stylum conuertamus ad miracula, tam quæ obitum præcesserunt, quam quæ sunt subsecuta.

Eccl. 19. Eodē semper est vultu. Eccl. 19. Psal. 9. Eccl. 27.

PRIMVM ergo miraculum, quod per seruum suum Dominus fecit, ipse fuit. Si enim mirabile est, sanitati restituere corpora vel mēbra corporis quandoq; moritura: quāto mirabilius est sanare animas sine fine victuras? Et si mira res est iustificatio impij alterius, quanto magis sui ipsius? Scriptū quippe est: Miserere animæ tuæ placens Deo. Si plus est facere ex impio pium, quàm creare cælum & terram: an non miraculum facit magnum, qui se Dei gratia de profundo liberat vitiorum, & quæ retro sunt obliuiscens, in anteriora se extendit? Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animam eius à morte, dicit Iacobus, & operit multitudinem peccatorum. Magnum igitur miraculum facit, qui se vel alium de peccato conuertit. Et tanto, me iudice, operatur mirabilius, quanto in regionem dissimilitudinis abierat remotius. Qui sarcina paupertatis & inediæ premitur, qui in vilitate humilitatis, & aduersitate calamitatis constituitur, non longe à Deo ponitur: quia mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Sed diues & nobilis, potens & rigidus in prosperis, tanto longius à salute collocatur, quanto talium reditus ad conuersionem & lamentum probatur rarior. Talis fuit Wilhelmi conuersio, cuius de longinquo facta est reuocatio. Dominus enim per Esaiam dicit: Vocans ab Oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Sed quia hoc miraculum satis claret ex præcedentibus, iam ad sequentia festinemus. XXV.

Miraculum primum S. VVilhelmi. Eccl. 30. Iacob. 5. Esa 46.

IN diebus illis pater sanctus, vir Domini Wilhelmus cum suo discipulo Alberto solitarius & quietus in suo residebat eremitorio: & quidam vir, Michius nomine, victum ei de Castellione, charitatis studio, semel vel bis in hebdomada deportabat. Huius viri puella laborabat febribus, quæ pro charitate panem à viro Dei benedici, & sibi adferri rogabat. Cuius cùm desiderium prædictus vir viro Dei cum intercessione supplicationis aperuisset, mox vir Dei, præsumptionem fugitans, mittere quod rogabat, recusauit: adeo se peccatorem & omnium virtutum expertem sentiebat. Sed nè pia oratio nuncij turbaretur, qui signum aliquod desiderabat videre, sanctus Albertus preces suas studuit interponere. Dicebat ergo periculum esse negare, quod pro charitate expetebatur, nec aliud id esse, quam de misericordia Dei hæsitare. Cum audisset hos sermones vir beatus, qui semper erat pauidus, perterritus expauit, & madentibus genis erumpens in gemitum, panem oblatum signauit, sicque particulam in nomine Domini puellæ febricitanti destinauit. Qui degustatus, in Trinitatis nomine tribus puellis febricitantibus beneficium sanitatis est operatus. XXVI

Puellas febricitantes curat. Vir sanctus non nisi compulsus, vult edere miraculum.

ALIO tempore, cum nocte quadam more solito vocasset Albertum ad orationem, parua & tenuissima lampas XXVII iuxta tectum suspensa, casu in pauimentum corruit, commota propter murium corrosionem. Et ecce oleum perditum est & effusum, sed mira Dei voluntate, vasculum integrum & illæsum permansit. Quod natura habuit, olei monstrauit effusio: sed quod creator potuit, lampadis fragilis patefecit integritas. Qui statim surgens, discipuli somnolentiam feruenter increpauit, & Christi nomen benedictum in secula, cum hymnis & laudibus exaltauit.

Lampas corruens nihil læditur.

NEC prætereundum est, quod cum ad sanctissimum sui corporis festinaret obitum, accepit prophetiæ spiritum. XXVIII Erant ambo solitarij habitantes vnius moris in tugurio, discipulus & magister. Wilhelmus ægrotabat ad mortem, & Albertus famulabatur vt minister. Et cognoscens discipulus, quia magister moreretur, vt ad terram viuentium migraret, lachrymabiliter talia ad eum loquebatur: Heu heu, qualiter vnicum deseris filium pater? Nunquid post te superstes potero viuere? Nunquid soliuagus in hac obscura solitudine potero remanere? Si contingat recedere, quo accedam? Si cōtingat residere, quid agam? quo me vertam? Penitus ignoro, quid sim facturus, quo iturus, vel quos comites habiturus. Consule tu pater tuæ ouiculæ, quam vsque modo seruasti tam sedule. Si desolatam non formidas deserere, putas poterit luporum euadere morsus? Si pastor recedit & vadit, lupus insidians accedit & inuadit: & mirabile est, si ouicula solitaria secura incedit & euadit. Pater amantissime, ne me solum deseras, ne me desolatum derelinquas. Pro tuo solius consortio parentes & omnia terrena reliqueram, & in corde meo præponderabat tua sola grata præsentia omnibus, quæ deserueram. Quid ergo erit, si te mirabilis amitto, pro quo solo cuncta dimisi? Ad has voces VVilhelmus, super filium pia gestans viscera, blande consolatus est eum, dicens inter cætera: Sustine fili mi, paulisper, sustine, & noli ingemiscere, quoniam antequam spiritus meus egrediatur de corpore, meliorem me socium tibi Dominus transmittere curabit. Hæc dixit, & post hoc quiescens, aliquanto tempore superuixit. Post paululum respiciens discipulus secundum arbitrium suum mortem magistri imminere, exclamando cœpit iterum dicere: En moreris, & promissum tuum erga me irritum facere non vereris. Cur quæ processerunt de labiis tuis, sic facis irrita, relinquendo me solitarium & superstitem in hac vita? Ecce iam egrederis extra præsens seculum, & solitarium deseris me famulum tuū. Cui rursus magister fiducialiter dixit. Esto constans: Dixi tibi, Sustine paulisper: ne ægre feras: ipse veniet quem desideras. Vix beatus Wilhelmus sermonem compleuerat, & egresso de tugurio discipulo, vir illustris & prudens Reinaldus, medicinæ peritissimus, secularibusque affluens deliciis aduenit, qui Alberti socius olim in scholis fuerat. Quo viso, Albertus occurrit in amplexus eius alacriter, & salutauerunt se mutuò verbis pacificis familiariter. Tunc Reinaldus secretò dixit Alberto: Doleo, mi frater, super tam proximo transitu magistri tui. Didicerat siquidem mortem in ianuis ex ore ministri. Adiecitque: Cupiebam omnino mundo valefacere, & omnia mundana propter Christum relinquere, & vobiscum vitam solitariam ducere. Ad hanc vocem Albertus præ iubilo & exultatione cordis in terram procidens, genu flexit, & subleuatis in cælum oculis ac manibus, cum fletibus dixit: Gratias tibi ago Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui meæ incredulitati subuenisti, & promissum magistri mei dignanter adimplere voluisti. Et conuersus ad Reinaldum: Noli inquit, frater formidare, Ego in omnibus paratus sum tibi obedire, & Dominus reget nos, qui omnibus confidentibus in se paratus est subuenire. Vade ergo festinus, & ne cuncteris, & teipsum manibus trade domini mei, antequam à nobis transeat ad gaudia æterna. Quo peracto Domini prouidentia, vir Dei prophetice dixit Reinaldo vera quidem verba, sed breuia: Vade, inquit, ne tardes redire fili, & confortare, & noli diffidere: quia spiritus mammonæ totis viribus à sancto proposito te studebit retrorsum abducere. His dictis, egressus est Reinaldus, & postmodum reuersus.

Prædicit Alberto socium adfuturum.

POST hæc sciens beatus Wilhelmus, quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset XXIX pœnitentiam quoad vixerat, in finem dilexit eam. Subiit ergo animū eius, vt Albertum diluculo Castellionē pro sacerdote cito dirigeret, qui ipsi pœnitentiā imponeret in extremis. Iussione ergo facta discipulo, tantus eū inuasit horror &

pauor frigoris, quod vix explicare valet sermo doctoris. Frigus enim prævalidum flante Borea, solito asperius inhorruerat, gelu nimium iter scopulosum constrinxerat, & densa nix omnia cooperuerat, atque viam dealbauerat. Sed confortatus à magistro discipulus, relictis calceis, nudis ac teneris plantis cœpit ire: diffidens tamen licet de iussione solicitus, trepidabat obedire. Sed ô miram fidem magistri, quæ cunctantem discipuli diffidentiam superaret. Nulla vis algoris vel niuis eum omnino aut læsit, aut contristauit, aut quicquam molestiæ intulit. Dereliquerat autem ignoranter, priusquam ad sacerdotem pergeret, supra magistri caput pauxillum candelæ ardentis, quam cum sacerdote rediens ardentē, vt prius, reperit, & in nullo imminutam solo Dei omnipotētis miraculo. Mox VVilhelmus de manu sacerdotis omnia sacramenta Christi ritè suscepit, ea quidem reuerentia & deuotione, qua spiritualiter à spiritu Domini accepit. Postea appropinquante hora exitûs sui, subitò, licet incredibile videatur, primus pallor, qui ex cilicio, ferro, squalore ac inedia corpori eius obrepserat, totus abscessit, vultuque clarificato ac lætis oculis, inuisus antea color accessit. Iam deinceps operabatur in eo, cuius pater vsque modò operatur assiduè, Dominus noster Iesus Christus, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Defunctus viuere, & viuens mortuus videbatur, cui viuere Christus fuerat, & mori lucrum. Postea sciens Albertus, quòd ea quæ de magistro suo sunt, finem sortiuntur, incēpit dicere antiphonam, quæ in egressu decedentium dicitur. Subuenite sancti Dei, &c. Psallebat etiam cum eo venerabilis sacerdos, quem pro imponenda pœnitentia, de Castellione vocauerat: qui vt videret finem, cum solitariis duobus remanserat. Ipse verò transiens ad patrem, in medio illorum iacebat, & irreuerberatis oculis ac manibus sursum intendebat, inuictumque in oratione spiritum, gemitibus ac suspiriis inenarrabilibus suspendebat. Interim Albertus præparans funeris exequias, cantando plorabat & plorando cantabat, non ignorans, pium & salubre, orare pro defunctis, & super mortuos producere lachrymas. Cùm venissent ad locum illum: Occurrite angeli Domini, exiuit spiritus eius, & reuersus est ad Dominum, qui dedit illum, & à carne soluta sancta eius anima, appositus est ad patres suos, ambulans cum Deo, & obdormiens in Domino. Sic moriens in pace, quietissimum sustinuit obitum, vt nullis notari posset indiciis momentum, quo emisit spiritum. In ipso mortis articulo magis videbatur obdormiens, quàm obiens: post mortem verò soporatus potius quam exanimatus. Non ei, vt assolet, accidit oris oppilatio, non frontis rugatio, non oculorum suffossio, non narium contractio, non nasi exinanitio, non hiatûs apertio, non dentium commotio. Extenti pedes & combinatim demissi lacerti eius, & cruce signati, erecti sensus omnes, & quasi in aëra subleuati. Nitorem coloris in facie, sicut in diebus iuuentutis, receperat, & omnis decoloratio solisque adustio recesserat. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.

Albertus in acerrimo gelu nudis pedibus iter illæsus peragit. Munit se Ecclesiæ sacramentis. Ioan 5. Philip 3. 2. Mach 12. Eccl. 38. Feliciter obdormit in Domino. Psalm 117.

XXX. CERNENS Albertus cum Ioseph verum Israel obiisse, ruit in faciem animo consternatus, & tenens pedes veri Iacob, amplexando eius sacra vestigia, reuerenter osculabatur. Rursus autem refricatus est dolor de solitaria desertione: rursus interpellatus est pater de promissi tardatione: At ille introierat in potentias Domini, & iam potentior factus erat ad impetrandum. Non ergò passus est diutius discipulum sua expectatione fraudari. Nam Reinaldus, cunctis facultatibus suis in pauperes distributis, assiduè quod à viro Dei audierat & viderat, animo æstuante reuoluit, & citò post eius obitum ad Albertum rediens, quod Deo promiserat, exoluit. Veruntamen grauissimæ dæmonum persecutiones, iuxta præsagium S. VVilhelmi, in conuersionis primordiis nō defuerunt ei, quibus ingruentibus, mox fugiebat ad tumulum viri Dei. Et quandiu ibi erat, sicut postea referebat, nullas hostium molestias metuebat, securior, quàm inter amicorum cateruas permanens. Post hæc corpus B. VVilhelmi à discipulo & presbytero more Christiano ad sepulturam præparatur, & in hortulo, quem ipse, dum viueret, propriis manibus coluerat, gleba illa sanctissima, super aurum pretiosissima, terræ commendatur. In quo loco postea humili schemate constructum est oratorium, vbi morbidis & variis depressis languoribus multiplex à Domino præstatur beneficium, & propè est Dominus petitionibus omnibus piè B. VVilhelmum inuocantium. Ibidem cæcis restituitur visus, surdis auditus, claudis incessus, leprosis mundities, languidis conualescentia, mutis loquela: ibi furiosis dementia tollitur, & restituitur sanitas. In summa, de quacunque tribulatione clamantes, in quacunque necessitate ad locum illum properantes, S. VVilhelmi patrocinium sibi sentiunt adfuisse. Obiit verbi incarnati anno 1156. 4. Idus Februarii, & sepultus est in Stabulo Rodis vir Dei VVilhelmus, Dux & Comes illustris & magnificus, Domino coronante in cælis spiritum, & ornante in terris corporis sepulcrum sequentibus signis.

Gen 50. Reinaldus insignis medicus fit S. Guilhelmi sectator. Quando obierit. Vide quæ de obitu eius ad c. 18. dicta sunt.

TESTAMENTUM VVILHELMI DVCIS AQUITANIÆ EXCEPTVM EX COMMENTARIIS HISTORICIS IOANNIS HAYANI PICTAVIENSIS, lingua Gallica conscriptis, per Baronium tom. 12. Annal ad annum 1136.

IN nomine Sāctæ & indiuiduæ Trinitatis, quæ est vna Deitas. Hóc est testamētum quod ego Wilhelmus Dei gratia cum Domino Wilhelmo Episcopo facio in honorem Saluatoris mundi, & beatorum Martyrum, & omnium confessorum, & virginum, & maximè Virginis Mariæ. Cogitans de meis innumerabilibus peccatis, quæ suadente diabolo temeratiè perpetraui, & timens tremendi Iudicii diem, videns bona quæ videmur tenere, sicut fumum in aëre inter manus nostras euanescere, nosmet etiā in hac peregrinatione sine peccato vna hora non posse viuere, & satis paruo tempore manere, & omnia quæ putamus possidere, esse caduca & suis possessoribus grauamen commendo me Deo, quem relictis omnibus sequi volo. Filias meas Regis Domini mei protectioni relinquo, Eleonoram collocandam cum Domino Ludouico regis filio, si Baronibus meis placuerit: cui Aquitaniam & Pictauiam relinquo. Petronellæ vero filiæ meæ possessiones meas & castella, quæ in Burgundia, vt proles Gerardi Ducis Burgundiæ, possideo. Itaque ne videar degenerare, sed imitari sancta vestigia parentū meorum in bono opere, & commendare me Deo & Sanctis eius, & in bonis operibus societatem seruorum Dei & benedictionem accipere: do omnibus monasteriis dominationis meæ mille libras terræ distribuendas, prout Baronibus meis placuerit. Et quicunque hoc nostrum testamentum disrumpere tentauerit, excommunicatus à Deo & hominibus existat. Qui vero in hoc adiutor fuerit; sit omnibus particeps.

PASSIO S. SOTERIS VIRGINIS ROMANÆ ET MARTYRIS, EX DIVI AMBROSII EXHORTATIONE AD VIRGINES ET LIBRO III. de virginibus contexta.

ANN. 280

I. SANCTA Soteris cum esset decora facie valde, & nobilis virgo maiorum prosapia, Consulatus & præfecturas p[...]um sacra posthabuit fide, & immolare iussa, non acquieuit: quam persecutor immanis [a] cædi palmis [...]cepit: vt tenera virgo dolori cederet, aut pudori. At illa vbi audiuit hanc vocem, vultum aperuit, solū inuelata atque intecta martyrio: & volens iniuriæ occurrit, vultum offerens, vt ibi martyrii here[t] sacrificium, vbi solet esse tentamentum pudoris. Gaudebat enim, dispendiō pulchritudinis, periculū integri-

10. FEBR. Secundum Martyrol. Rom. Vsuardi & Adonis Beda 6. Februarii

Ambros. in exhort. ad virg. [a] Soletis palmis cæditur.

integritatis auferri. Sed illi potuerunt quidem vultum eius vulnerum vibicibus exarare, faciem tamen virtutis eius, & gratiam decoris interni nequaquam exarare potuerunt. Hetruscum iuuenem veteres fabulæ ferunt, cum propter admirandam oris proprii pulchritudinem in amorem accenderet fœminas, stigmatibus inarâsse vultum suum, ne qua eum adamare posset. Videro, vtrum castus fuerit eius animus, affectus tamen non innocens, propter quem in se ipse animaduerteret. Ille tamen sola excepit vulnera ne noceret: hæc triumphales retulit cicatrices martyrij, vt imaginem Dei quam acceperat reseruaret. Tam fortis & patiens, vt cum teneras pœnæ offerret genas, prius carnifex cædendo deficeret, quam martyr iniuriæ cederet. Non vultum inflexit, non ora conuertit: non gemitum, non lachrymam dedit. Denique cum cætera pœnarum genera vicisset, gladium quem quærebat inuenit.

Ambr lib 3. de virg. °Gladio martyrium consummat anno 304.

Passa est Soteris virgo Romana Romæ Diocletiano nouies & Maximiano octies Consulibus: est is annus à Christo Domino secundum Fastos Onuphrij 304. Erat cæmiterium Romæ nomine S. Soteris, quod restaurauit Stephanus Papa II. vt auctor est Anastasius in actis eiusdem Stephani. Corpus autem eiusdem S. Soteris à Sergio Iuniori Papa translatum est in titulum Equitij, vt docet vetus inscriptio marmori incisa illic posita. Hæc Bar. in Martyrolog.

Ann. 280

PASSIO BEATISSIMORVM MARTYRVM SATVRNINI PRESBYTERI, DATIVI, FELICIS, AMPELII, ET MVLTORVM ALIORVM, CONSCRIPTA

ex actis publicis quemadmodum testatur author: cuius Appendicem à Donatistis assutam, in qua calumniabantur Mensurium & Cæcilianum Episcopos, sustulimus post primam huius tomi editionem. Acta autem ipsa sunt germana & sincera, Baronio teste.

11. FEBR. Martyrol. Rom. ʙ Augustinus & Vsuardus. ᵃActus martyrum legendi.

I. Qui religionis sanctissimæ fide exultat & gloriatur in Christo, quique Dominica veritate gaudet, errore damnato, vt Ecclesiam catholicam teneat, sanctamque communionem à prophana discernat: acta ᵃmartyrum legat, quæ necessario in archiuo memoriæ conscripta sunt, ne seculis transeuntibus obsolesceret gloria martyrum, & damnatio Traditorum. Aggredior itaque cælestes pugnas, nouaque certamina, gesta per fortissimos Christi confessores, bellatores inuictos, martyres gloriosos. Aggredior, inquam, ex Actis publicis scribere, non tam ingenio præditus, quàm ciuili, quo illis sum amore coniunctus: Consultè quidem hoc faciens, duplici scilicet modo, vt & imitatoribus eorum ad martyrium animos præparemus, & quos viuere in perpetuum, atque cum Domino Christo regnare confidimus, etiam confessionis eorum pugnas atque victorias, cum in literis digerimus, æternæ memoriæ conferamus. Sed non inuenio, fratres dilectissimi, quibus vtar exordiis, quove principio laudis aggrediar sanctissimorum martyrum felicissimam confessionem. Magnis enim rebus magnisque virtutibus rapior, & quicquid est, quod in ipsis adspicio, hoc totum diuinum atque cæleste admiror. In deuotione fidem, in vita sanctitatem, in confessione constantiam, in passione victoriam. Quæ res quanto solæ in suis virtutibus fulgent, tanto sunt omnes in singulis martyribus clariores. Placet igitur in principio causam ipsius belli tractare, totiusque mundi discrimen necessario breuiter omni celeritate discurrere, vt agnita veritate, & præmia martyrum, & pœnas quis nouerit traditorum.

Persecutio Christianorum, ob scripturas sacras quas tradi Imperatores edictis promulgarunt, vt igne cremarentur, cœpta anno 301. vt docet Bar. ᵇ De traditoribus Episcopis, qui sacros codices ex Imperatorum edicto cōburēdos tradidere, que pueros

II. Temporibus namque Diocletiani & Maximiani, bellum diabolus Christianis indixit isto modo, vt sacrosancta Domini testamenta, scripturasque diuinas ad exurendum peteret, basilicas Dominicas subuerteret, & ritus sacros cœtusque sanctissimos celebrari Domino prohiberet. Sed non tulit exercitus Domini Dei immane præceptum, sacrilegamque iussionem perhorruit: & mox fidei arma corripuit, descendit in prælium, non tam contra homines, quam contra diabolum pugnaturus. Et quamuis ᵇ tradendo gentilibus scripturas Dominicas atque testamenta diuina, prophanis ignibus comburenda, à fidei cardine cecidêre nonnulli, conseruando tamen eas, & pro ipsis libenter suum sanguinem effundendo, fortiter fecêre quamplurimi. Quique pleni Deo, deuicto atque prostrato diabolo, victricem palmam in passione gestantes, sententiam in Traditores atque eorum consortes, qua illos ab Ecclesiæ communione præcidant, cuncti martyres proprio sanguine consignabant. Fas enim non fuerat, vt in Ecclesia Dei simul essent Martyres, & Traditores. Aduolabant itaque vndiqueversum ad certaminis campum immensa agmina confessorum, & vbi quisque hostem reperterat, castra illic Dominica collocabat. Namque in ciuitate *Alurinensi in domo Occani Felicis cum bellica caneret tuba, Dominica signa gloriosi martyres erexerunt: ibique celebrantes ex more Dominica sacramenta, à Coloniæ magistratibus atque ab ipso stationario milite apprehēduntur, Saturninus presbyter cum filiis quatuor, id est, ᶜ Saturnino iuniore & Felice lectoribus, Maria sanctimoniali, Hilarione ᵈ infante. Itaque Datiuus, qui & senator, Felix, alius Felix, Emeritus, Ampelius, Rogatianus, Quintus, Maximianus, Thelica, Rogatianus, Rogatus, Ianuarius, Cassianus. Victorianus, Vincentius, Cæcilianus, Restituta, Prima, Fua, Rogatianus, Guinalius, Rogatus, Pomponia, Secunda, Ianuaria, Saturnina, Martinus, Danrus, Felix, Margareta maior, Honorata, Regiola, Victorinus, Pelusius, Faustus, Dacianus, Matrona, Cæcilia, Victoria, Herectina, secunda Matrona, Ianuaria.

habes Acta Concilij Cirtensis apud Bar. an 305. * Abitinensi ᶜ Nomina sanctorum martyrum. ᵈ Vsum loquendi apud Afros fuisse vt quoscūque infantes dicerent ex lib 3. Vict. Vticens. de persec. VVandal. Probat Bar. ad an 303.

Arma sanctorum martyrum. Diuino miraculo scripturæ seruantur.

III. Hi apprehensi, producebantur alacres ad forum. Adhuc in primum certaminis campum prior Datiuus ibat, quē sancti parentes candidum senatorem cælesti curiæ genuerunt. Ibat etiam presbyter Saturninus, numerosa vallatus propagine liberorum. Cuius partus partem sibi sociam martyrio destinauit, partem sui nominis pignus Ecclesiæ relinquebat. Hos agmen Dominicum sequebatur, in quo fulgebat cælestium splendor armorum, scutum fidei, lorica iustitiæ, salutationis galea, & gladius bifrons sermo Dei: quorum præsidio tulti, spem victoriæ fratribus promittebant. Sed iam ad supradictæ ciuitatis peruenerunt forum. Ibi primum aggressi confessionis palmam, magistratus elogio sustulerunt. In isto namque foro iam pro Dominicis scripturis dimicauerat cælum, cum Fundanus, ciuitatis quondam episcopus, scripturas Dominicas traderet exurendas. Quas cum magistratus sacrilegus igni apponeret, subitò imber sereno cælo diffunditur, ignis scripturis sanctis admotus extinguitur, grandines adhibentur, omnisque ipsa regio, pro scripturis Dominicis, elementis furentibus deuastabatur. De hac igitur ciuitate martyres Christi exoptata prima vincula susceperunt: directique ad Carthaginem alacres ac læti, per totum iter hymnos Domino canticaque psallebant. Qui cum ad officium *Anulini tunc proconsulis peruenirent, starentque in acie constanter, fortiter sæuientes impetus diaboli Dominica constantia retundebant. Sed cum non contra omnes simul milites Christi diabolica rabies præualeret, singulos in certamina postulauit. Quorum certaminum pugnas non tam meis exequar, quam martyrum dictis: vt & sæuientis hostis audacia in tormentis atque in ipsa sacrilega *inuectione noscatur, & Christi Domini præpotentis virtus in tolerantia martyrum atque in ipsa confessione laudetur.

*al Anullini vel Anolini. *inuentione Bar. ᵉPer Collectam, collectionem & Dominicū intelligit auctor sacrificium Missæ, vt notat Bar.

IV. Cum igitur ab Officio Proconsuli offerrentur, suggereretur que quod à magistratibus Abitinensiū transmissi essent Christiani, qui contra interdictum Imperatorum & Cæsarum, ᵉ Collectam Dominicam celebrâssent, primum

Proconsul

Proconsul Datiuum interrogat, cuius esset conditionis, & vtrùm collectam fecisset. Qui cùm se Christianum, & in collecta fuisse profiteretur, author ab ipso collectionis sanctissimæ postulatur. Statimq; iubet Officium eundem in eculeum subleuare, extensumq; vngulis præparare. Sed cùm carnifices iussa crudelia atroci velocitate complerent, starentq; sæuientes * in dictis, & denudatis ad vulnera martyris lateribus, erectis vngulis imminerent, subitò sese per medium Thelica fortissimus martyr tormentis subiecit & clamauit, quia Christiani sumus nos: Nos, inquit, collegimus. Statimq; Proconsulis furor exarsit, & ingemiscens, spirituali gladio grauiter vulneratus, martyrem Christi grauissimis ictibus tutudit, in eculeum suspensum tetendit, vnguibus perstridentibus laniauit. At contra gloriosissimus martyr Thelica, media de ipsa carnificum rabie huiusmodi preces Domino cum gratiarum actione effundebat: Deo gratias: In nomine tuo Christe, fili Dei, libera seruos tuos. Tali * precanti Proconsul: Quis est, inquit, author tecum congregationis vestræ: Qui crudeliùs sæuienti carnifici clara voce respondit: Saturninus presbyter & omnes: O martyrem, primatum omnibus dantem. * Non enim presbyterum fratribus prætulit, sed presbytero fratres confessionis consortio copulauit. Quærente igitur Proconsule Saturninum, ostendit: non quòd illum prodiderit, quem secum aduersus diabolum pariter dimicare cernebat: sed vt illi panderet, integrè se celebrâsse collectam, quando cum ipsis etiam presbyter fuerat. Manebat igitur, cum voce Dominum deprecans, & præceptorum Euangelij memor, inimicis suis veniam martyr in ipsis corporis sui laniamentis poscebat. Inter ipsos namq; vulnerum grauissimos cruciatus, tortores pariter & Proconsulem his vocibus exprobrabat: Iniustè facitis infælices: contra Deum facitis. Deus altissime, noli illis consentire ad hæc peccata. Peccatis infælices, aduersus Deum facitis. Custodite præcepta Dei altissimi. Iniustè agitis infælices: innocentes laniatis. Non sumus homicidæ: non fraudem fecimus. Deus miserere. Gratias tibi ago: pro nomine tuo da mihi sufferentiam. Libera seruos tuos in captiuitate huius sæculi. Gratias tibi ago, nec sufficio tibi gratias agere. Et cùm ictibus vngularum concussa fortiùs latera sulcarentur, profluensq; sanguinis vnda violentus tractibus emanaret, Proconsulem sibi dicentem audiuit: * Incipies sentire, quæ vos pati oporteat: Et adiecit: Ad gloriam. Gratias ago Deo regnorum. Apparet regnum æternum, regnum incorruptum. Domine Iesu Christe, Christiani sumus: tibi seruimus. Tu es spes nostra. Tu es spes Christianorum. Deus sanctissime, Deus altissime, Deus omnipotens, tibi laudes pro nomine tuo agimus. Cui talia oranti tum à diabolo per iudicē dictum est: Custodire te oportuit iussionem Imperatorum & Cæsarum. Defatigato iam corpore, forti atq; constanti sermone victor proclamauit: Non curo, nisi legem Dei, quam didici. Ipsam custodio, pro ipsa moriar, in ipsa consummor, præter quam non est alia. Talibus itaq; dictis gloriosissimi martyris in suis tormentis, magis ipse Anulinus torquebatur. Cuius tandem rabies ferocitate saginata, postea reclusum in carcere, * passione condignum martyrem destinauit.

Datiuus suspenditur in eculeo. * inuictu. Bar. Thelica martyr fortissimus. * iter anti. Bar. Matth. 5. Insultat Proconsuli & tortoribus. Inter tormenta eius ardentes preces. * Incipis. Bar. * passioni. Bar.

V. Post hæc Datiuus à Domino in certamine erigitur, qui Thelicę ad fortissimum prælium de proximo coniunctus est. Qui cùm pendendo in eculeo extensus, se voce sæpiùs repetita Christianum esse, & collectam fecisse fortiter proclamaret, emersit sanctissimæ Victoriæ martyris frater, vir sanè togatus, sed à religionis Christianæ sanctissimo cultu ipsis temporibus alienus. Qui suspensum in eculeo martyrem, profanis vocibus hactenus arguebat: Hic est, ait, domine, qui per absentiam patris nostri, nobis hic studentibus, sororem nostram Victoriam seducens, hinc de splendidissima Carthaginis ciuitate vnà cum Secunda & Restituta, ad Alutinensem Coloniam secum vsq; perduxit. Quiq; nunquam domum nostram ingressus est, nisi tunc, quando quibusdam persuasionibus puellares animos illiciebat. Sed non tulit Victoria, clarissima martyr Domini, collegam & commartyrem suum falsò appeti * senatorem. Statimq; Christiana libertate prorumpens, Nullius, inquit, persuasione profecta sum, nec cum ipso ad Alutinensem Coloniam veni. Hoc possum per ciues probare. Omnia mea sponte atq; voluntate perfeci. Nam & in collecta fui, & Dominicum cum fratribus celebraui, quia Christiana sum. Tunc impudens aduocatus maledicta exaggerabat in martyrem. Et contra martyr gloriosus de eculeo, cuncta vera responsione soluebat.

Accusatio calumniosa. * Datiuum senatorem. Bar.

VI. Inter hæc Anulinus ardescens, premi vngulas in martyrem iubet. Statim carnifices nuda præparataq; ictibus latera cruentis vulneribus inuenerunt. Aduolabant * truces in manus iussis velocibus, secretaq; pectoris, diruptis cutibus visceribusq; diuulsis, nefandis adspectibus adnixa crudelitate pandebant. Inter hæc martyris mens immobilis: & licèt membra rumpantur, diuellantur viscera, latera dissipentur, animus tamē martyris integer, inconcussusq; perdurat. Deniq; dignitatis suæ memor Datiuus, tali voce preces Domino sub carnifice rabiente fundebat: O Christe Domine, non confundar. His dictis beatissimus martyr quod à Domino poposcerat, tam facilè meruit, quàm breuiter postulauit. Deniq; mox Proconsul mente concussa, lingua volente parcere prosiliuit. Cessauêre carnifices: fas enim non erat, martyrem Christi in commartyris suæ Victoriæ causa torqueri. Nam cùm contra eum Pompeianus suspicionis indignæ sæuus accusator accederet, calumniosamq; coniungeret actionem, despectus à martyre est & percussus. Quid agis hoc in loco diabole? Quid contra martyres Christi adhuc vsq; conaris? A senatore Domini ac martyre, & potestas simul & forensis rabies superata est. Sed clarissimus martyr etiam pro Christo tortus, cùm interrogatus, vtrum in collecta fuisset, profiteretur constanter & diceret, cùm collecta fuisset, se superuenisse, & Dominicum cum fratribus congrua religionis deuotione celebrâsse, authoremq; eiusdem collectionis sanctissimæ vnum fuisse, in sese Proconsulem rursus acriùs excitauit. Cuius recrudescente sæuitia, geminata martyris dignitas iteratò vngulis sulcantibus exaratur. At martyr ad vulnerum cruciatus sæuissimos pristinam suam repetens orationem, Rogo, ait, Christe, non confundar. Quid feci? Saturninus est presbyter noster.

Datiuus durissimè torquetur. * truces manus. Bar. Datiui illustris confessio.

VII. Hvivs cùm latera, duri trucisq; carnificis magistra crudelitate monstrante, adiunctis vngulis raderentur, Saturninus presbyter ad prælium postulatur. Qui cœlestis regni contemplatione considerans parua admodum ac leuia suos commartyres sustinere, congredi etiam ipse taliter cœpit. Nam dicente Proconsule: Tu contra iussionem [a] Imperatorum & Cæsarum fecisti, vt hos omnes colligeres? respondit presbyter Saturninus: Domini spiritu suggerente, securi Dominicum celebrauimus. Proconsul ait: Quare? Respondit: Quia non potest intermitti Dominicum. Qui mox, vt hæc dixit, contra Datiuum statim iubet aptari. Expectabat interea Datiuus laniamenta corporis sui potiùs quàm dolebat: & cuius ad Dominum mens animusq; pendebat, nihil dolorem corporis æstimabat: sed tantùm Dominum precabatur dicens: Subueni rogo Christe: habe pietatem, serua animam, custodi spiritum meum: non confundar: rogo Christe: da sufferentiam. Cui cùm à Proconsule diceretur: Ex hac splendidissima ciuitate magis debueras alios ad bonam mentem vocare, & non contra præcepta Imperatorum & Cæsarum facere: fortiùs [b] atq; constantiùs acclamabat: Christianus sum. Qua voce diabolus superatus, Parce, inquit. Simul illum in carcerem tradens, passioni condignæ martyrem reseruauit.

Saturninus presbyter vocatur ad cruciatus. [a] Imperatorum & Cæsarum iussionem dicit, quod cum Diocletiani & Maximiani Augustorū, tum etiam Constantij atque Galerij Cæsarum nomine promulgarentur edicta, vt notat Bar. [b] Datiui egregia constantia.

VIII. At verò presbyter Saturninus, recenti martyrum sanguine delibutus, cùm penderet in eculeo, admonebatur in eorum fide persistere, in quorum cruore perstabat. Hic cùm interrogaretur, vtrum author ipse esset, & omnes ipse adunasset, & diceret, Etiam, ego præsens in collecta fui: Emeritus lector ad certamen exiliens, congrediente presbytero, Ego sum author, inquit, in cuius domo collecta facta fuit. At Proconsul, qui iam toties victus fuerat, impetus Emeriti perhorrebat: & tñ in presbyterum versus, Quare contra præceptum, inquit, faciebas Saturnine? Cui Saturnin⁹: Intermitti

Emeritus prosilit ad certamen.

Intelligit Christianã legem de sacrificio celebrando.
a Saturnin' cruciatur atrociter.
** pallere Baron.*
b Lex Ecclesiæ de celebrando Dominico.

mitti Dominicum non poteſt, ait. Lex ſic iubet. Tunc Proconſul: Non tamen debuiſti prohibita contemnere, ſed ob-
ſeruare potiùs, & non rem facere contra præceptum Imperatorum. Et meditata iamdiu in martyribus voce, terrorem
ſuæ iræ commouit, cui non pigro paretur obſequio. Nam a carnifices in ſenile corpus presbyteri ruunt, & graſſante
rabie, rupta neruorum connexione, diſcerpunt illud ingemiſcenda ſupplicia & noui generis in ſacerdotem Dei ex-
quiſita tormenta. Videres quaſi in pabulo vulnerum famis rabie ſæuire carnifices, apertiſq; viſceribus, ad horrorem
videntium inter ruborem ſanguinis, oſſa nudata* pellere, & nec inter moras torquentium, excluſam animam corpus
ſupplicio pendente deſerere. At tali voce Dominum presbyter precabatur: Rogo te Chriſte, exaudi. Gratias tibi ago
Deus, iube me decollari. Rogo Chriſte, miſerere: fili Dei ſubueni. Cui Proconſul: Quare contra præceptum facis?
Et presbyter: Lex ſic iubet: lex ſic docet, inquit. O admiranda ſatis ac prædicandi presbyteri doctoris diuina reſpon-
ſio, Legem b ſanctiſſimam etiam in tormentis presbyter prædicat, pro qua libenter ſupplicia ſuſtinebat. Legis denique
voce deterritus Anolinus: Parcam, inquit: eumq; in cuſtodia carceris redigens, exoptato ſupplicio deſtinauit. IX.

Emeritus constantiſſimè reſpondet.
**Statim verò ipſe. Bar.*
De ſcripturis quæſtio
2. Cor 3.
c Eſt Memoria locus vbi Acta Proconſularia aſſeruabantur, vt notat Baronius.

At verò Emerito applicito, In tua, inquit Proconſul, domo collectæ factæ ſunt contra præcepta Imperatorum?
Cui Emeritus, ſancto Spiritu inundatus, In domo mea, inquit, egimus Dominicum. At ille: Quare permittebas, ait, il-
los ingredi? Reſpondit: Quoniam fratres mei ſunt, & non poteram illos prohibere. Sed prohibere, inquit, illos debui-
ſti. At ille: Non potui, ait, quoniam ſine Dominico eſſe non poſſumus. * Statim enim ipſe in eculeo iubetur extendi,
extenſuſq; vexari. Qui cùm validos ictus innouato carnifice pateretur, Rogo, ait, Chriſte ſubueni. Contra Dei præce-
ptum facitis, ô infælices. Et interloquenti Proconſuli, Non oportuerat te eos ſuſcipere, reſpondit: Non potueram,
quin ſuſciperem fratres meos. At Proconſul ſacrilegus, Sed prior, inquit, erat iuſſio Imperatorum & Cæſarum. Con-
tra religioſiſſimus martyr: Deus, inquit, maior eſt, quàm Imperatores. Rogo Chriſte: tibi laudes. Chriſte Domine, da
ſufferentiam. Cui talia precanti, hæc Proconſul iniecit: Habes ergò ſcripturam aliquam in domo tua? Et reſpondit:
Habeo, ſed in corde meo. Et Proconſul: In domo, inquit, tua habes, an non? Emeritus martyr ait: In corde meo illas
habeo. Rogo Chriſte: tibi laudes: libera me Chriſte: in nomine tuo. Breuiter patior, libenter patior: Chriſte, non
confundar. O martyrem, Apoſtoli memorem, qui legem Domini conſcriptam habuit non atramento, ſed ſpiritu Dei
viui: non in tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus O martyrem, legis ſacræ idoneum diligentemq; cuſtodẽ,
qui Traditorum facinus perhorreſcens, ſcripturas Dominicas nè perderet, inter ſecreta ſui pectoris collocauit. Quo
cognito, Proconſul, parce, inquit: eiuſq; confeſſionem c in Memoriam vnà cum cæterorum confeſſionibus redigens,
Pro meritis veſtris omnes, inquit, ſecundùm confeſſionem veſtram pœnas meritas perſoluetis.

Fælicis certamen.
Præclara martyrum vox.

Sed iam ferina rabies, ore cruento tormentis martyrum ſaginata, languebat. Sed cùm Fælix nomine & paſſione X.
proceſſiſſet in prælium, acieſq; Domini omnis incorrupta inuictaq; perſtaret, tyrannus mente proſtratus, voce de-
miſſus, anima & corpore diſſolutus, Spero vos, inquit, hanc partem potiùs eligere, qua poſſitis viuere, vt iuſſiones con-
ſeruetis. Contra quæ confeſſores Domini, inuicti martyres Chriſti, tanquam ex vno ore dixerunt: Chriſtiani ſumus:
non poſſumus niſi Domini legem ſanctam vſq; ad effuſionem ſanguinis cuſtodire. Qua voce percuſſus inimicus, Fæ-
lici dicebat: Non quæro, an Chriſtianus ſis, ſed an collectam feceris, vel ſcripturas aliquas habeas. O ſtulta iudicis, &
ridenda interrogatio. Chriſtianus, inquit, vtrum ſis tace. Et addidit. Si in collecta fuiſti? Reſpondit: Quaſi Chriſtianus
ſine Dominico eſſe poſſit, aut Dominicum ſine Chriſtiano celebrari. An neſcis ſatanas, in Dominico Chriſtianum, &
in Chriſtiano Dominicum conſtitutum, vt nec alterum ſine altero valeat eſſe? Cùm nomen audieris, frequentiam Do-
mini diſce: & cùm collectam audieris, nomen agnoſce. Denique cognoſceris à martyre & rideris: tali reſponſione con-
funderis: Collectam, inquit, glorioſiſſimè celebrauimus, ad ſcripturas Dominicas legendas in Dominicum conueni-
mus ſemper. Qua confeſſione confuſus grauiter Anolinus, fuſtibus cæſum exanimem, cæleſti conſilio martyrem pro-
perantem ad ſiderea tribunalia, expleta paſſione, conſociat.

Alterius Fælicis agon.
Ampelij martyrium.
d Item Rogatiani
e Quinti.
Maximiani Fælicis.

Sed Fælicem ſequitur alius Fælix, nomine pariter & confeſſione atq; ipſa paſſione conſimilis. Pari etenim virtu- XI.
te congreſſus, etiam ipſe fuſtium læſione quaſſatus, animam in tormenta carceris ponens, ſuperioris Fælicis eſt marty-
rio copulatus. Poſt hos ſuſcepit certamen Ampelius cuſtos legis, ſcripturarum diuinarum fideliſſimus conſeruator.
Hic quærente Proconſule, an in collecta fuiſſet, hilaris atq; ſecurus alacri voce reſpondit: Cum fratribus feci colle-
ctam, Dominicum celebraui, & ſcripturas Dominicas habeo mecum, ſed in corde meo conſcriptas. Chriſte, tibi lau-
des refero: exaudi Chriſte. Qui cùm hæc dixiſſet, ceruicibus contuſis, quaſi iam in tabernaculum Dominicum cum
fratribus relegatur. Hunc ſequitur d Rogatianus. Qui confeſſus Domini nomen, ſupradictis fratribus iungebatur il-
læſus e Quintus verò applicitus, egregiè nomen Domini magnificeq; confeſſus, cæſus fuſtibus in carcerem truditur,
condigno martyrio reſeruatus. Hunc ſequebatur Maximianus, in confeſſione par, in congreſſione conſimilis, in vi-
ctoriæ triumphis æqualis. Poſt quem iunior Fælix, ſpem ſalutemq; Chriſtianorum Dominicum eſſe proclamans. Cùm
ſimiliter etiam ipſe fuſtibus cæderetur, Ego, inquit, deuota mente celebraui Dominicum, collectam cum fratribus fe-
ci: quia Chriſtianus ſum. Qua confeſſione meruit fratribus etiam ipſe ſociari.

Saturnini iunioris cõfeſſio.
Conſtans martyris aſſertio.

At iunior Saturninus, martyris Saturnini presbyteri progenies, in certamen optatum feſtinus acceſſit, prope- XII.
rans patris virtutibus glorioſiſſimis adæquari. Cui cùm Proconſul furibundus, diabolo ſuggerente, dixiſſet, Et tu Sa-
turnine interfuiſti? reſpondit Saturninus: Chriſtianus ſum. Non à te quæro hoc, ait, ſed vtrum egeris Dominicum.
Cui reſpondit Saturninus: Egi Dominicum, quia Saluator eſt Chriſtus. Quo nomine Saluatoris audito, Anulinus ex-
arſit, & in filium, patrium inſtaurat eculeum. Extenſoq; Saturnino, Quid, inquit, Saturnine profiteris? Vides vbi po-
ſitus ſis? Habes ſcripturas aliquas? Reſpondit: Chriſtianus ſum. Proconſul verò ait. Ego quæro, an conueneris, & an
ſcripturas habeas. Reſpondit: Chriſtianus ſum. aliud non eſt nomen, quod poſt Chriſtum oporteat nos ſanctum ob-
ſeruare. Qua confeſſione diabolus inflammatus, Quoniam permanes, inquit, in obſtinatione tua, etiam te oportet
tormentis affici: Dic, an aliquas ſcripturas habeas. Et ad Officium dixit: Vexa illum. Ibant in adoleſcentis latera pater-
nis vulneribus laſſi lictores, & adhuc humectantem in vngulis patrium ſanguinem, cognato filij cruori miſcebant.
Videres per hiantium vulnerum ſulcos de lateribus antea genitoris ſanguinem fluere, & cruorem filij paterno per-
mixtum vngulis rotantibus emanare. At iuuenis gemini ſanguinis admixtione recreatus, medelam potiùs, quàm tor-
menta ſentiebat: & recepta in tormentis fortitudine, fortiſſimis vocibus exclamabat: Scripturas Dominicas habeo,
ſed in corde meo. Rogo Chriſte, des ſufferentiam. Spes eſt vitæ. Anulinus inquit: Quare contra præceptum faciebas?
Reſpondit: Quia Chriſtianus ſum. Quo audito, Parce, inquit. Et ſtatim ceſſante tormento, in patrium conſortium
relegatur.

Interea mergebat in noctem horis labentibus dies, & conſumptis cum ſole tormentis, defecit atra tortorum XIII.
rabies, & cum ſui iudicis crudelitate languebat. Sed legiones Dominicæ, in quibus Chriſtus, perpetuum lumen, ar-
morum cœleſtium coruſco ſplendore fulgebat, fortiùs atq; conſtantiùs in certamina proſiliebant. Cùm verò aduer-
ſarius Domini tot martyrum prælijs glorioſiſſimis victus, tantiſq; ac talibus congreſſionibus ſuperatus, deſertus à die,
comprehenſus à nocte, deficiente iam carnificum rabie, profligaturus cum ſingulis congredi vlterius non valeret, to-
tius exercitûs Domini animos percontatur, deuotaſq; confeſſorum mentes tali interrogatione propulſat: Vidiſtis,
inquit,

inquit, eos, qui perseuerauerunt, quid sustinuerunt, vel quid in sua confessione perstantes, adhuc habeant sustinere. Et ideò qui vult ex vobis ad indulgentiam peruenire, vt saluus esse possit, profiteatur. Ad hæc confessores Domini, gloriosi martyres Christi, læti ac triumphantes simul, non ex Proconsulis dictis, sed ex victoria passionis spiritu sancto feruentes, fortius clariusq́; , tanquam ex vno ore, dixerunt: Christiani sumus. Qua voce prostratus est diabolus, & concussus Anulinus confususq́; , omnes sanctos in carcerem trudens, illos martyrio destinauit.

Inuicta constantia & insuperabilis confessio sanctorum martyrum.

XIV. Et nè deuotissimus fœminarum sexus, florentissimusq́; sacrarum virginum chorus certaminis tanti gloria priuaretur, omnes fœminæ, Christo Domino auxiliante, in Victoria congressæ sunt & coronatæ. Etenim Victoria sanctissima fœminarum, flos virginum, decus & dignitas confessorum, honesta natalibus, religione sanctissima, moribus temperata, in qua naturæ bonum candida pudicitia relucebat, respondebatq́; pulchritudini corporis fides pulchrior mentis, & integritas sanctitatis, ad secundam palmam restitutam se in Domini martyrio lætabatur. Huic namq; ab infantia iam clara pudicitiæ signa fulgebant, & rudibus adhuc annis, apparebat rigor castissimus mentis, & quædam dignitas futuræ passionis. Deniq; postquā plena virginitas vltimum ætatis tempus expleuit, cùm puella nolens & reluctans in nuptias à parentibus cogeretur, inuitamque tradere sponso prædo suggereret, clam se per præceps puella demittit, aurisq́; famulantibus supportata, incolumis gremio terræ suscipitur. Neque fuerat postmodum pro Christo Domino passura, si pro sola tunc pudicitia moreretur. Liberata igitur nuptialibus tedis, illusoq́; simul cum parentibus sponso, media penè de ipsa nuptiarum frequentia prosiliens, ad ædem pudicitiæ portumq́; pudoris Ecclesiam intacta virgo confugit: ibi consecrati Deo dicatiq; capitis in perpetuam virginitatem, sacratissimum crinem inconcusso pudore seruauit. Hæc ergò ad martyrium properans, florentem pudicitiæ palmam triumphali dextera præferebat. Namq; interroganti Proconsuli quid profiteretur, clara voce respondit: Christiana sum. Et cùm à Fortunatiano fratre togato eiusq; defensore, vanis argumentationibus mente capta esse diceretur, Victoria respondit: Mens mea est: nunquam mutata sum. Ad hæc Proconsul: Vis ire, inquit, cum Fortunatiano fratre tuo? Respondit: Nolo, quia Christiana sum: & illi sunt fratres mei, qui Dei præcepta custodiunt. O puellam, diuinæ legis authoritate fundatam. O virginem gloriosam, æterno regi meritò consecratam. O beatissimam martyrem, euangelica professione clarissimam, quæ Dominica voce respondit: Hi sunt fratres mei, qui Dei præcepta custodiunt. Quibus auditis, Anulinus deposita iudicis authoritate ad puellæ persuasionem descendit. Consule tibi, inquit. Vides enim fratrem tuum prouidere cupientem saluti tuæ. Cui martyr Christi: Mens mea est, inquit: nunquam mutata sum. Nam & in collecta fui, & Dominicum cum fratribus celebraui: quia Christiana sum. Mox cùm hæc Anulinus audîsset, furijs agitatus exarsit, & puellam, sacratissimam martyrem CHRISTI, in carcerem vnà cum cæteris relegans, passioni omnes reseruauit.

Victoriæ virginis encomion, & certamen egregium.

Mirabilis constantia virginis.

Matth. 12.

XV. Sed Hilarianus adhuc supererat, vnus de natis presbyteri martyris Saturnini, qui ætatem suam paruulam ingenti deuotione vincebat. Hic patris fratrumq́; triumphis approperans iungi, diras tyranni minas non tam exhorruit, quàm in nihilum duxit. Huic cùm diceretur, Patrem tuum aut fratres tuos secutus es? subitò breui de corpore vox iuuenilis auditur, & angustum pueri pectus ad confessionem Domini totum aperitur in voce respondentis: Christianus sum, & mea sponte atq; voluntate cum patre meo & cum fratribus feci collectam. Audiebas patris Saturnini martyris vocem per dulcis filij meatus exire, & confitentem Christum Dominum linguam, de fratris exemplo secuturam. Sed Proconsul stultus, non intelligens contra se, non homines, sed Deum in martyribus dimicare, nec quia in puerilibus annis ingentes animos sentiebat, putabat puerum tormentis infantiæ posse terreri: deniq; amputabo, inquit, & collum tibi, & nasum, & auriculas, & sic te dimitto. Ad hæc Hilarianus puer, patris fratrumq́; virtutibus gloriosus, qui iam didicerat à Maioribus suis tormenta contemnere, clara voce respondit: Quicquid facere volueris, fac, quia Christianus sum. Mox in carcerem recipi etiam ipse iubetur, ingentiq; cum gaudio vox Hilariani auditur, dicentis: Deo gratias. Hîc certaminis magni pugna perficitur: Hic diabolus superatur & vincitur: hic martyres Christi de passionis futuræ gloria æterna iugi congratulatione lætantur.

Hilariani pueri virilis animus.

Vide pueri voces.

Eadem Acta recitat S. Augustinus in Breuic. collat. diei 3. cap 17. vbi ea ad consulatum Diocletiani nonum & Maximiani octauum, qui est annus Christi 304. referuntur: sed ex Actis Cirtensibus & gestis Proconsularibus sub Numantio Falice & postea sub Zenophilo, Consulibus Diocletiano octies & Maximiano septies, gestis, qui est annus Christi 303. vbi ante conuentum Cirtensem eodem anno celebratum, ea facta esse affirmantur, notat Bar. tom. 2. Annal. ad an 303.

VITA S. SEVERINI ABBATIS AGAVNENSIS, PER FAVSTVM PRESBYTERVM EIVS DISCIPVLVM TESTE BARONIO CONscripta, sed quòd in plerisque videretur esse verbosior per Fr. Laurentium Surium redacta in compendium.

An. 510.

I. Beatvs Seuerinus, religiosus Dei cultor, parentes habuit generis nobilitate conspicuos, qui eum à prima ætate in literis & pietate instituendum curârunt. Tandem eousq; in scientia & vitæ integritate progressus est, vt dignus existimatus sit, qui insigni Agaunensium monasterio, vbi fortissimus Christi martyr Mauritius quiescit, Abbas præficeretur. Virtutum enim eius bonus odor iam longè lateq; se diffuderat, & cunctis eum celebrem reddiderat atq; venerabilem. Carnis vel generis splendorem longè superabat mentis generositate & virtutum gloria. Feruebat namque in illo Dei amor, animi inuicta cernebatur patientia, edomandæ carnis ingens studium, & multa cibi potusq; parsimonia. Insistebat acriter & strenuè sanctis precibus, sciens scriptum esse: Petite, & accipietis. Magna illi aderat animi compunctio, qua fiebat, vt esset semper ad cœlestia suspensus, vbertimque lachrymans, vota sua Domino ardenter offerret, cum Apostolo cupiens dissolui, & ruptis corporis vinculis, ad illam beatam patriam proficisci, & esse præsens ad Dominum, id enim multò melius. Sed inter hæc omnibus se præbebat affabilem, qui consilij aut solatij captandi causa ad ipsum accessissent: infirmis quoq; fratribus adhibebat paternæ adhortationis fomenta: ita quidem sibi & DEO intentus, vt tamen aliorum salutem nulla ratione negligeret.

Febr. 11.

Fit Abbas Agaunensis

Ioan. 16.

Philip. 1.

II. Ea tempestate Clodoueus rex Francorum in acrem febrem incidit, quæ multo tempore eum vehementer afflixit. Vt autem ad eum perlatus est rumor sanctitatis beati Seuerini, hortantibus eum amicis, misit homines, qui virum Dei cum omni humilitate obsecrarent, vt ad ipsum accederet, & suis precibus sanitatem à Domino ipsi impetrare dignaretur, quandoquidem medicorum opera omnis frustra in ipsum collata, nihil diuturno morbo remedij attulisset. Fuit hoc ita diuinitus procuratum, vt vir sanctus ea occasione ad regem profectione suscepta, illis in locis permultorum saluti & vtilitati proficeret. Nec ea res molesta fuit regijs medicis: Immò verò Tranquillinus, illustris vir & in arte medica bene versatus, regem admonuit, vt virum sanctissimum ad se accersiret: simul exponens regi virtutes beati viri, quâ multi ab eo curarentur varijs oppressi morbis, & à dæmonijs vexati. Ita factum est, vt quemadmodum diximus,

Clodoueus rex eum ad se euocat.

Vide Bar. tom. 6. Annal ad an. 508 Parag. compositis rebus bellicis.

mus, rex ablegaret suos ad virum Dei, qui celeriter curarent illum adesse Parisijs, vbi rex tum morabatur. Et illi quidem, quos miserat rex, diligenter in eam curam incubuerunt, vt regis iussa exequerentur: & cùm ad Agaunense monasterium peruenissent, Abbatis appellandi copiam sibi fieri poposcerunt. Ille verò accessit ad eos, salutatusq; est ab eis admodum reuerenter, & his verbis compellatus: Dominus noster tuæ æternæ prosperitatis deuotus amator, Clodoueus rex te multum saluere iussit, precaturq; vti nè graueris ipsum inuisere. Nam valdè difficili conflictatur ægritudine, & spe bona nititur, fore vt tuis sanctis precibus à Domino obtineat pristinam virium incolumitatem. Medici enim nihil sua arte & industria efficere potuerunt.

Reuelatione discit alibi se moriturum.

His auditis, vir sanctus, vt erat pijssimus, mox respondit, se regis precibus minimè defuturum. Id verò tanto propensiùs fecit, quòd iam antè visione & reuelatione angelica cognouerat se aliò migraturum, alibiq; & vitæ finem, & corporis sepulchrum habiturum. Postea rem ad fratres omnes cœnobij refert, cum multa cordis pietate, compunctione & beneuolentia, multisq; cum lachrymis ita eos alloquens: Ego quidem, fratres mei dilectissimi, iam discessurus, valdè me commendo orationibus vestris: petoq; & obsecro, vt sicut hactenus, ita deinceps quoq; fides integra, spes inconcussa, & feruens charitas perseuerent apud vos. Confidite, quæso, in Domino, & agite viriliter, & confortetur cor vestrum in gratia Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Quòd ad me quidem attinet, notum vobis facio fratres mei, quod in hac mortali carne me posthac visuri non estis. Mihi enim diuinitùs patefactum est, in castro Nantoniensi me non multò post ex hac vita decessurum. Hæc cùm ille dixisset, magnus omnium repentè luctus & fletus ortus est, aiuntq; ad illum: Abba pater, nè derelinquas nos, neq; deseras gregem tibi à Christo Domino commendatum, quem hucusq; paterno affectu benignè & amanter fouisti. Dolebant certè vehementer tantum patrem sibi auferri, maximè quòd audiuissent non se illum amplius conspecturos in hac vita. Ille verò sic eos lachrymantes mœrentesq; considerans. Nolite, inquit, fratres mei, nolite hac de causa contristari. Oportet enim nos diuinæ parere voluntati. Deindè iubet itineri necessaria præparari, eosq; blandè consolatus, impertita quoq; benedictione, profectus est. III.

Fratres multum dolent eius abitu.

Peruenit autem in ipso itinere ad oppidum Niuernense, ibiq; orandi causa templum ingressus est: cumq; à custodibus esset sciscitatus, vbi Episcopus esset, illiq; respondissent, eum iam diu grauiter decumbere, loquendi quoq; & audiendi beneficio priuatum, toto anno è lecto surgere non potuisse, & neq; sacrificasse interim, neq; populo benè precatum esse: vir sanctus misericordia permotus, ad Eulalium pontificem lecto inhærentem festinus accedit, visoq; illo se prosternit, diuq; Dominum feruenter orans, è terra surgit, dicitq; surdo & muto Episcopo: Loquere, oro, mecum sacerdos Domini. Tum ille: Sit, inquit, nomen Domini benedictum in sæcula, qui per te meî misertus est. Et S. Seuerinus porrigens ei manû, Surge, ait, serue Dei in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui te propterea castigauit, vt saluum faceret: ideò flagellauit, vt coronaret. Hodiè mecum in altari sacrificabis, & pro more populo benedictionem largieris. Sub his verbis totus sanus surrexit Eulalius, laudes gratesq; agens Deo, qui per seruum suum Seuerinum ab ipso mortis limine ad vitam & sanitatem ipsum reuocasset: eademq; die Missam celebrauit, & populo benedixit. Multi sanè viso tanto miraculo obstupescebant, agebantq; gratias Deo pro restituto sibi pastore. Et illo quidem die mansit apud eum beatus Seuerinus, diuinis cum illo laudibus vacans: postridiè verò illi valefaciens, cœptum prosequebatur iter, tandemq; Lutetiam perueniens, in ipsa vrbis porta leprosum conspicit, valdè miserum & omni consolatione destitutum. Eum igitur ad se vocat, osculatusq; peramanter, dicit illi: Quid tibi vis præstari fili mi? simulq; sputo eum liniens, & Dominum inuocans, lepram omnem prorsus ab illo expulit. Ibi tum erumpunt omnes in laudem Dei, qui per seruum suum talia efficeret. At vir sanctus humanos vitans fauores, properè indè abijt templum versus, ibiq; se dans orationi, à Deo opem postulauit: indè ad regis aulam se confert, eoq; salutato, procumbit in preces, ijsq; absolutis, casulam, qua indutus erat, super regem ponit, & confestim febre profligata, rex surrexit incolumis, gratias agens DEO, & flexis genibus eius seruum Seuerinum venerans, cuius precibus salutem repentè esset consecutus. IV.

Eulalium Episcopũ surdum, mutũ, lectoq; decumbentẽ sanat.

Leprosum curat.

Clodoueum regem à febre liberat.

Mansit autem aliquandiù apud eum beatus Seuerinus, multosq; tum aulicos, tum ciues Parisienses, depulsis morbis & malis, quib. premebãtur, fusa ad Deũ prece, saluti reformauit. Lætabãtur cæci post longas tenebras cœli lumen adspicientes, surdi se audire gratulabantur, claudi ingrediebantur alacres, muti tacentia diu ora in creatoris laxabant laudes, dæmoniaci à teterrimorum spirituum vexatione se gaudebant absolutos. Eiusmodi verò mirificis operibus vir Dei creuit apud omnes præclara suî existimatione, & laudabatur Christus in fideli seruo suo. Rex quoq; Clodoueus potestatem ei fecit, quantam vellet pecuniam accipiendi ex thesauris ipsius, & pauperibus elargiendi. Tum præterea è carceribus abeundi copiam fecit omnibus, quos vir Dei censuisset dimittendos: quorum sanè ingens fuit numerus. Attulit ea res multis incredibilem iucunditatem, quia iam nihil expectârant aliud, nisi vt diuersis affecti supplicijs interimerentur. V.

Abit ad Castrum Nantoniense.

At verò vbi sensit homo Dei aduentare tempus, quo morte vita esset commutanda, immò verò à morte corporis huius, & ab hoc exilio migrandum ad veram vitam & ad patriam charitatis æternæ, regi & Parisiensibus valedicens, ad Castrum Nantoniense properauit, vbi oratorium erat ex lignis constructum, in quo presbyteri duo Paschasius & Vrsicinus Deo ministrabant, de quibus illi Dominus significârat, quod illorum opera esset mandandus sepulturæ. Ad illos igitur accessit, & comiter eos alloquens, indicauit se propterea eò aduenisse, vt illic vita functus, ab illis sepeliretur. Deindè etiam commendauit illis Faustum presbyterum, fidelem, vt ipse eum vocat, necessitatis suæ ministrum, qui triginta annis assiduus in eius ministerio fuisset: itemq; Vitalem monachum, discipulum suum. Porrò presbyteri illi Paschasius & Vrsicinus honorificè virum sanctum exceperunt, qui iam ad imminentem huius vitæ supremum diem sese cum multis lachrymis assiduisq; precibus religiosè præparabat, vt posset venienti iudici lætus & expeditus occurrere. Postremò vbi ventum est ad vndecimum mensis Februarij diem, fælicem spiritum in manus sui efflauit creatoris. Vt autem testati sunt, qui morienti aderant, totus ille locus, in quo decubuit, multo lumine circundatus fuit ea hora, qua decessit. Postquam autem obdormiuit, Paschasius & Vrsicinus corpus exanime, ita vt moris erat, abluerunt, indutumq; vestibus summo cum honore in supradicto oratorio terra condiderunt: vbi hodieq; ad eius sepulchrum multa præclara fiunt miracula, glorificante Christo seruum suum. Postea, vbi defuncto Clodoueo, filius eius Childebertus regnum obtinuit, recordatus ille virtutum beatissimi Seuerini, & quemadmodum patrem Clodoueum à molestissima febre repentè liberâsset, omninò rationi consentaneum putauit, vt super eius monumentum ædes angustior & sublimior fabricaretur. Idq; eo iubente curatum & effectum est, templumq; iam constructum idem rex etiam regijs muneribus auxit, cupiens apud Deum sancti viri precibus adiuuari & eius patrocinia promereri. VI.

Moritur vir sanctus.

Miracula ad sepulcrũ eius.

De Seuerino Tritbemius de viris illustrib. Ord. S. Benedicti lib. 3. cap. 257. Petrus in catal. lib. 3. cap. 115. Democheres de sacrificio Missæ tom. 2. cap. 19.

MARTY-

MARTYRIVM S. DESIDERII, VIENENSIS IN GALLIA EPISCOPI, EX ANTIQVIS MEMBRANIS AB ADONE EIVSDEM ECclesiæ Episcopo Anno Incarnationis Domini 870. Indictione 3 collectum.

An. 600.

Habetur tom 6. Ant Lect. Canis. pag 444.

Præfat. *Magnus Codex MS. præfatione caret.*

ADo peccator & humilis Episcopus Viennensis Ecclesiæ, Dilectissimis fratribus, & filijs eiusdem Ecclesiæ, in Patre & Filio, & Spiritu sancto, vero & essentiali vno Deo salutem.

Beatissimi Desiderij patris vestri vitam, & Martyrium, sicut antiquis scriptis commendatur, vobis idcircò reuoluere, & stylo committere aggressus sum, vt eius incitamentis, & studijs, ad amorem vitæ æternæ vos amplius inflammarem. Vt qui pastor vobis munere superno datus est, pascua veræ innocentiæ, & postmodum æternæ societatis intercessione sui apud Dominum obtineat. Nec enim deerit vobis illius patrocinium, si eius exemplo Domino Iesu Christo casto amore hæseritis. Qui est verum, & æternum principium. Habetis enim non mediocre solatium, cum cernatis Ecclesiam veram præclarissimis Confessorum & Martyrum irradiatam fulgoribus, quorum splendore tenebras omnis erroris Domino Deo nostro protectore pedibus liberis euadere sufficitis. Gaudium, & corona ipsorum. Obsecro vos ego ipse seruus & minimus ipsorum, state in Domino Doctrinis, exemplis, intercessionibus tantorum muniti charissimi.

11 Febr. Estque hoc festum translationis eius Viennam, non natalis qui in 23 Maij incidit vt habet Baron.

I. DEsiderivs Viennensis Ecclesiæ clarissimus Pontifex, fuit à puero quidem sanctissime imbutus, vita purus, scientia scripturarum non parum eruditus, in gremio sanctæ matris Ecclesiæ exercitatè profecit. Inde ad culmen Pontificale prouectus, quantæ gratiæ fuerit, honor Martyrij patefecit.

II. * Fvit idem vir temporibus Chlotharij Regis Clodouei maioris filij, ac filiorum ipsius Chlotharij, Herebetti, qui sedit Parisijs, Chilperici qui sedit Suessionis, Gunthramni, qui sedit Aurelianis, Sigiberti qui sedit Remensium vrbe, qui accepit Brunhildem Anagildi Regis Hispanorum filiam, quæ primum Arriana, postmodum Sacramento fidei Catholicis iuncta, operibus flagitiosissimis disiuncta. De qua Childebertum, Sigibertus genuit. Huius sororem Gansildam Chilbericus primum habuit. Quæ postmodum dolo Fredegundis strangulata est. Imperatores autem tunc temporis in Repub. Romana Iustinianus fuit maior. Post quem Iustinianus minor. Cuius tempore corpus B. Antonij Monachi reuelatione diuina repertum, in Ecclesia B Ioannis Baptistæ apud Alexandriam sepultum est. Et ab Africa atrocissima gens Wandalorum expulsa. Cui Imperatori Iustinus succedit, sub quo gens Longobardorum Italiam inuasit. Deindè imperauit Tiberius, post quem Mauricius.

** Hæc verba: fuit idē vir, &c. vsque ad illa sequentis §. Cum longè lateq. &c. desiderantur in magno Codice MS.*

III. Sed vt ad proposita reuertar, cum longè lateq; fama beati viri Desiderij spargeretur, & foris iam miraculis vulgaretur, atq; virtus animi signis euidentibus patefacta claresceret, inuidus omnis boni Diabolus, in persecutionem tanti viri insani pectoris homines inflammat. Et quia videbat Domini Dei nostri Iesu Christi gloriam per beatum virum vbiq; diffundi, quibus artibus valuit tantum opus pietatis extinguere, aggreditur lacessere illum, & conuicijs afficere primo. Deindè etiam iniurijs propulsare, sicut certa res manifestabit. Sed Desiderius de beatis pauperibus spiritu vnus, cuius desiderium exaudiebat Deus, & pauperationem cordis eius audiebat auris eius, in petra fidei fundatus, tundi aduersitatibus poterat, moueri à statu rectitudinis non poterat.

IV. Igitvr interfecto Sigiberto Rege, factione Fredegundis Reginæ, Brunehildis Regina cum Theoderico admodum paruulo, Childeberti Regis filio, Burgundiam obtinuit. Fœmina incomparabilis libidinis, quippè quæ non timuerit incestuosissime Merouæo Chilberici filio, mariti sui nepoti se misceri. Illoq; tonsurato, Presbyteroq; facto, tali namq; ordine pater vix eum potuit coërcere, per diuersorum iuuenum libidines exarsit, turpissimum lupanar ipsa semetipsam turpissimis iuuenibus exponens. Cuius inaudita flagitia, vir Pontifex Desiderius, zelo timoris Dei inflammatus, reprimere, & corrigere cupiens, tam priuatim, quam publicè, meliorem vitam arripere, & pœnitudinem facti habere monebat. Sed quia qui arguit impium, generat maculam sibi, nouis & inauditis odijs cœpit sanctum virum detestari, ac vt vitam auferret meditari. Sed quia id apertè non poterat, exilio deportari, & relegari in quadam insula virum Dei facit. Vbi quadriennio diuersis laboribus fatigatus, non tñ auxilio omnipotentis Dei nudatus est ac destitutus. quippè per quem beneficia infirmis quibuscumq; Deus noster ibi contulerit. Nam quidam [a] leprosus inspectante populo tactu Beatissimi viri mundatus est à lepra, quæ totum illum asperauerat. Ab ea die qua insulam ingressus est, cicindele [b] oleo plenum, quod manu illius in luminatum fuerat, virtute diuina permāsit indeficiens, semper ardens, & suam plenitudinem inexhaustam, ad gratiam viri Dei prædicandam omnibus manifestans. Et quod est mirabilius, quicumque cuiuslibet infirmitatis à sancto Pontifice ex eodem liquore perunctus fuisset, ilico sanatus abibat.

Brunechildis effrenis libido.

Desiderius in exilium relegatur anno 608. vt habet Sigebertus in chronicis.

[a] Leprosum mundat.

[b] Oleum manu eius illuminatum non deficit, & cunctis morbis medetur.

V. Factvm est autem vt vas plenum vini, propter aduentantes qui indè haurirent, à ministro illius diligenti cura seruaretur. Sed cum pluribus diebus iam expensum putaretur defecisse, & minister viri Dei * id nuntiasset illi, quia non haberet petentibus quid vltra præbere, confortatus à viro Dei, de largitate, & bonitate creatoris, mox vt redijt, plenum quod paulo antè vacuum fuerat vasculum inuenit. Tua sunt hæc Domine, qui pro te passos semper glorificas, qui duces gregis tui, vt oues tuæ sequi non metuant, tot coronis virtutum exornas.

Vas vino deficiente miraculose repletur.

** Magnus Codex m. s. sancti Galli, adnuntiasset illi.*

VI. Præterea congregata multitudine Sacerdotum, licèt impia fœmina venena malitiæ suæ non euomuerit, tamen victa precibus, sanctum virum sedi suæ vbiq; reformari iubet. Quis dicere sufficiat quibus gaudijs receptus fuerit, quot vlnis pietatis à Clero & populo amplexatus, quibus lachrymis rigatus? Verè pastorem pium, quem nullius generis tribulatio, à charitate ouium diuellere potuit. Verè beatus populus, qui talem meruit suscepisse * ductorem.

Reuocatur ab exilio.

** Magnus Codex sancti Galli. MS. Doctorem.*

VII. Hic cum iam totus Martyr esset corpore, hostiaq; Deo placita, vt desiderium cordis eius tribueretur ei, instaretque tempus, vt poneretur in capite eius corona de lapide pretioso: iterùm * simultate Brunnehildis ac illam constuprantium, iubetur venire Pontifex sanctus ad palatium, quo tunc temporis Theodericus iuuenis residebat. Attemptatur itaq; vir Dei vtrum in priori sententia permaneret, interrogauitq; vtrum melius esset vni viro mulierem coniungi, quam per diuersorum iuuenum appetitus libidines suas dispumare; à quo cum responsum esset, vnusquisq; suam vxorē habeat, & vnaquæq; suum virum habeat, & fornicatores & adulteros Deum iudicare, nec licere contaminari templum Spiritus sancti, cum corpora nostra templum essent Spiritus Dei, & si quis templum Dei violasset disperderet illum Deus. Cùm ergo hæc & his similia vir spiritu Dei perorasset, ilico nuntiantur hæc Brunnehildi. Cœpit furere, virum Dei telis malitiæ suæ appetere, & qualiter vitam ei auferret cum iuuenibus suis perquirere. Miserabile dictu, intra fores Ecclesiæ repulsus vir Dei clauditur, & vt furenti satisfieret, clamor popularis à fautoribus ipsius incitatus attollitur. Rebellem hunc & Reipub. ac honoris patriæ contrarium.

** Magnus Codex S. G. MS. simulante.*

1 Cor. 7. Heb 13. 1 Cor. 3.

Denuò persequitur à Brunnechilde.

SCIENS

Captiuus abducitur.

SCIENS itaq; vir Dei iam ad palmam se vocari, maximè cum id reuelatione Angelica patefactum esset, intrepidus, VIII
imperterritus, fixus totus in Deo, horam præstolatur. Abstrahitur iterum ab Ecclesia, & sanctus Dñi indignis manibus pertractatur, atq; agentibus Bettone, Galifredo, & Æpliane Comitibus, impijssimi sceleris consiliatoribus, custodiæ mancipatur, atq; ad territorium vsq; Lugdunense perducitur, super fluuium Calaronam. Hincindè vallatus iniquorum hominum turbis, cum iam videret furentem multitudinem in mortem suam velle consurgere, supradictorum iuuenum maximè hortatu, genua in terra figens orationi incubuit, ac pro suis persecutoribus orauit dicens, Domine ne statuas illis hoc peccatum, quia nesciunt quid faciunt. Commendo tibi oues, quas gratia tua suscepi regendas. Non illas luporum rabies dispergat, sed in sancto ouili Ecclesiæ tuæ congregatæ, vinculo charitatis adnexæ, viuant in te de spiritu gratiæ, custodiantur in æterna misericordia tua Iesu Christe fili Dei, qui viuis & regnas in sæcula sæculorum.

Act. 7. Luc. 13.

Martyrium patitur an. 612. auctore Sigeberto in chron.

INSANIENS itaq; multitudo, cum furorem suum nequaquam reprimere posset, vnus de sæuientibus corripiens la- IX.
pidem, cerebro orantis fortiter illisit, ac mox cerebello rupto sanguis vndatim profluxit. Alter vallum ex vtraq; parte vehementer acutum tam ceruici, quam capiti infixit. Sicq; sanctus Pontifex Martyrij palmam adeptus migrauit victor ad Dominum. Tributaq; est ei vita, & longitudo dierum in sæculum sæculi. Cui si non est dictum à persecutoribus, sacrifica dæmonibus, est tamen dictum, consenti nobis peccantibus. Sile veritatem, vt fruamur cupitis amplexibus. Indè verè Martyr, quia & veritatem tenuit, & dilectionem, exhibuit in correptione patientiam. Mori non pertimuit, vt suos quos Christo nutrierat, doceret pro veritate etiam constanter mortem excipere, quando veritas Christus sit: Et quia nulla aduersitate ad vltimum neq; morte deberent separari a charitate Christi. Verè amabat ipsos à quibus iniustè occidebatur, suaq; pœna insinuabat illis quam periculosissimè ipsi in æternum punirentur, qui flagitiosè & facinorosè viuebant. quando ipse vt nè talibus faueret, non modo committeret, pœnam quamcumq; corporis excipere paratus esset.

** Clottario*

Brunnechildis infamis interitus

QVÆ autem vltio in præsenti impiam illam perculerit, vt nè impunè quis credat se peccare, breuiter attingam; X.
* Chlothario Rege iudicantibus Francis, indomitis equis religata brachijs, & cruribus diuaricatis, membratim discinditur, Deo illi pro voluptatibus suis, dignam pœnam retribuente.

Contractus inuocata ope S. Desiderij, sanitati restituitur. Clauda curatur.

BEATI viri corpus studio fidelium curatum, in loco passionis suæ sepultum est. Ibiq; quanti meriti apud Domi- XI.
num esset, miraculis se publicauit. Contigit vt quidam pauperculus omnibus membris contractus, insuper trementibus membris graui passione agitaretur; hic in qualo virgeo ad memoriam Martyris deportatus, mox vt cum fide opem Martyris expetijt, perfecta sanitate incolumis redijt. Claudius nomine, habebat filiam multo tempore tibia claudicantem; accessit, filiam Martyri sanandam commisit, oleo ipsius vt perlinita est, sanissima effecta, torturam claudicationis amisit.

Cæci dæmoniaci & alijs exagitati morbis, liberantur.

DICI non potest quot cæci ibi lumen inexpertum receperint, dæmoniaci purgati sint, claudi sanati, & de diuer- XII.
sis infirmitatibus diuersi curati. Sed & si qui cum fide tulerint assellam, de fuste illo quo sanctum caput illius terebratum est, siue à dolore dentium, siue à typo variarum febrium, siue ab alijs infirmitatibus, meritis B. Martyris liberátur.

Clotarius Rex Viennẽsib. corpus Desiderij concedit.

EVOLVTO itaq; tempore, visum est Pontifici Viennensium & sanctissimo Clero, ac vniuerso populo, vt preci-
bus suis peruincerent Chlottarium tunc temporis pium Regem, quatenus concedere dignaretur eis membra beatis- XIII.
simi viri, quæ sicut sepulta fuerant, in diœcesi Lugdunensi, & in loco passionis suæ seruabantur. Quæ idem pius Rex clementer indulsit; videbat enim dignissimam rem & Deo charissimam illos postulare, & affectum piorum filiorum circa patris reuerentiam esse profusum; quis tantum opus pietatis quærentibus non concederet? Debent Patres filijs thesaurizare; thesaurizauit planè iste thesaurum illis non deficientem in cœlis, quos purpura sanguinis sui, ad decorem filiorum, superuestiuit; debent & filij patribus affectum piæ charitatis & obedientiæ, ac de pomis desiderabilibus virtutum eos reficere, vt eorum gustu & odore refecti, & sanati, in charitate templum decoris, & domus Dei, vnum in Christo fiant; quæ gratia piæ matris Ecclesiæ maior, quam vt videat filios suos dignè Deo ambulantes? Caput humilitatis in compage charitatis connexum, membris vigorem, timoris & pietatis bonæ spei subministrare?

REVERTVNTVR alacres à Principe, tam Clerus quam populus, desiderium cordis sui, desiderium amoris sui XIV.
quod impetrare meruissent. Benedictus Deus qui dedit hoc in corde Regis, vt magnificaret ciuitatem nostram, de receptione beatissimi Pastoris nostri ac Martyris sui. Congregatur vniuersa Ecclesia, gaudium tam celebre omnibus indicitur, parantur cruces, parantur luminaria, feretrum pretiosissimis vestibus componitur, festiuis ornatibus vniuersi induuntur, ac tali pompa honoris fit processus ad sancti Pontificis Martyrium.

Viennensium & Lugdunensium altercatio ob corpus martyris.

** Magnus Codex MS. S.G. vtrũq.*

d Lugduno transfertur corpus martyris.

REM dicturus sum deuotionis in Deum plenissimæ. Populi tam Viennenses quam Lugdunenses in vnum conue- XV
niunt, fit pia altercatio, Lugdunenses Martyrem habere, Viennenses Pastorem referre; atq; inter vtrosq; charissima concertatio, cum isti adquisitum, illi reposcerent Patronum. Isti cum quibus Martyr in Deo viuebat, illi, cum quibus & carne magister vixerat. Quid longiùs morer? dum perseuerantissimè * vtrimq; pro amore Martyris in sententia durarent, ruit nox Viennenses qui plus dilexerant, & quibus iustior causa famulabatur, consilium subtilius capessunt. Furtim [d] egesta humo, & sanctum sepulchrum reserantes, nauicula cum rete piscatoria parata, subcelant corpus atq; per [f] Saônam & Rhodanum antè mittunt; lætis vndis, tam sanctum funus, & ipse Rhodanus suis ciuibus seruiturus excipit. Crepusculum redijt, atq; caterua Viennensis cum feretro vacuo pedestris reuertitur. Exultant Lugdunenses decepti vana spe; sed non diu tam fælix furtum eos latuit, sicq; lætitiam desperata victoria perdiderunt.

[f] Saona flumen fœtissimum, ingreditur Rodanum apud Lugdunum c u ratem Codex MS haber in margine.

** Quæ sequũtur, desiderantur in magno Codice MS. S.G.*

e Mulier à dæmone vexata curat.

ILLI autem qui naui transferebant membra Pontificis, vt venerunt contra Fasianam villam, appulerunt ad lit- XVI.
tus, sustinentes sanctam cateruam pedestrium. Erat tunc temporis ager Fasianus, iam vt proprius delegatus pauperibus sanctorum Martyrum in quorum honore Viennensis Ecclesia fundata consistit; nam antè sicut idem Martyr in testamento suo quod fecit sanctis Martyribus Machabæis, & sancto Mauricio, ac sex millibus sexcentis sexaginta, cõmemorat, ex maternis & paternis eadem villa, sorte beato Desiderio obuenerat. In quo testamento, quod præsentibus sanctis Coepiscopis manu propria fecit, sub Dei omnipotentis obtestatione constituit, vt nullus præsumeret votum ipsius, intuitu pietatis perfectum, in aliud quam ipse statuerat mutare. * Quod si aliquis spiritu cupiditatis incitatus fecisset, si sententiam suæ actionis pœnitendo non mutaret, anathema in æternum fieret. Sustinentes igitur vectores sancti funeris, in hac villa illos qui per terram pedestres veniebant, in loco mundissimo, interim sancta membra composuerunt. Quid miraculi tunc contigerit, silere non puto. Mulier [e] multis annis ab spiritu immundo vexata, illuc manibus suorum attracta, vt sancti Martyris locum attigit, ilico virtute diuina curata est.

VT autem B. Ætherius tunc Viennensis Antistes cum reliquis qui in vrbe remanserant aduenit, & sancto feretro XVII.
vlnis piorum subuecto, chorusq; beati populi, voces cantantium Deoq; nostro psallentium, in altum sustulit, quis ibi tam ferreum pectus, tam dura præcordia habere potuit, qui non aut gemitum, præ nimia exultatione cordis emiserit, aut lachrymis ora rigauerit?

Viennæ mẽbra eius tumulantur.

TALI igitur cœlesti agmine præeunte, & subsequente, peruehitur B. viri corpus vsq; ad locum sepulchri, quod XVIII
digna veneratione paratum erat, in Ecclesia beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli, extra ciuitatem, vbi & multorum Pontificum eiusdem vrbis Viennensis, membra tumulata seruantur. Cumq; iam odoramentis, & preciosis linteami-

teaminibus inuoluendum sanctissimi Martyris corpus, Episcoporum manibus tractaretur, quod in laude omnipotentis Dei reticendum non est, ita sanctissimi capitis vulnera integrata apparuerunt, vt penitus, vbi cutis rupta fuerit, non appareret. Nam & reliquum corpus suis iuncturis & neruis constrictum, sana pelle sua vestitum manebat. Recinentibus choris Psalmisq; antiphonatim consonantibus.

XIX. Vt sanctus Dei tumulo est ad tuitionem totius vrbis compositus, mox gloriosa mulier, quæ fuerat quondam beati Ætheteì in laicali habitu coniunx, sed tunc vere sanctimonialis, hominem à natiuitate cæcum, iuxta tumbam Episcopi, & Martyris Desiderij constituit, eumq; fidem habere præmonuit; affuit virtus diuina, quæ semper suos glorificat, & quanti meriti esset apud Deum, is qui in loco illo teneretur, euidentibus signis manifestauit; nam in conspectu totius Ecclesiæ, cæcus idem lumen inexpertum recepit. Multaque postmodum ibi Dominus per seruum suum operatus est, quæ si vniuersa quis scribere voluerit, volumen longi operis consummabit.

Cæcus à natiuitate visum recepit.

XX. Passvs est autem beatissimus Desiderius Ecclesiæ Viennensis Episcopus, temporibus Theodorici Burgundiorum Regis, factione Brunnehildis incestuosissimæ Reginæ, iniquitati illius consentientibus & fauentibus Berhone, Ephâne, atque Gasifredo Comitibus. Dies passionis illius celebris habetur X. Kalend. Iun. Regnante Domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Dies translationis eius, quando translatus est ab territorio Lugdunensi de Prisciniaco villa, in suburbio Viennensi, in Ecclesia beati Petri agitur. III. Idus Febr.

XXI. Epilog. Hæc vobis beatissimi fratres & filij, plena veritate, sicut in membranis antiquioribus insertum vidi, ad commonitionem vestri transposui. Obsecrans, & pietate, qua vos diligo sanctitatem vestram commonens, vt huius aliorumque patronorum vestrorum meritis, assurgere totis viribus elaboretis. Sedeat vestro animo illorum feruens in Deum religio. Caritas pura, assiduitas totius honestatis, patientia in varietate temporis perseuerans, modesta & bonis Christianorum moribus decens, verecunda & pudica mansuetudo in omni habitu & continentia, Deo cara & amabilis vnanimitas, vt cùm cursum huius vitæ per viam patrum vestrorum consummaueritis, lætitia sempiterna pariter cum eis intercessione illorum perfrui mereamini. Sitque cumulus iustitiæ ipsorum, profectus vitæ vestræ, & gaudium perpetuum corona glorificationis vestræ.

VITA BREVIS SANCTI CALOCERI RAVENNATIS ARCHIEPISCOPI, ET CONFESSORIS, VT HAbetur primo libro historiarum Rauennatum Hieronymi Rubei viri sanè perdoctissimi.

An. 100.

I. Sanctvs Apollinaris Rauennatum Apostolus, diuinitus factus certior, fore, vt breui Rauenna exularet, ac subita opprimeretur calamitate, capiteque oppugnaretur: ne Rauennatem Ecclesiam absque pastore relinqueret, duodecimo postquam accesserat anno, sacerdotes binos instituit, Aderitum & Calocerum. Cæterum Apollinarem post varia illata tormenta, idolorum sacerdotes, Rauennatique vrbe, & Classensi oppido eijciunt, acri edicto cauentes, ne reuertatur, neve illum quis excipiat. Ille apud oppidum, cùm nollet, quoad eius fieri posset, gregem deserere, in tugurio latens, Christianis se illuc recipientibus, & Christi inuulgabat religionem, & optimi Archiepiscopi munere fungebatur: vniuersamque Æmiliam peragrans, Christianam vbique religionem prædicabat, cùm intereà Rauennati Ecclesiæ Calocerus, Apollinaris Vicarius præesset. Cæso igitur Apollinare, [a] paucisque succedentibus Archiepiscopis intermedijs, Calocerus in Martiani locum Ravennatum Archiepiscopus, à Deo dimissa [b] columba electus, suffectus est. Qui cùm rerum omnium sub Hadriano quietem fuisset nactus, assiduo hortatu, Deo verbis efficaciam ac robur tribuente, omnes fermè Rauennates relictis falsis dijs, religioni sanctæ adhærere sic persuasit, vt admodum pauci fuerint, qui non acceperint cultum & cognitionem veri Dei. Paulò post idem Rauennatum Archiepiscopus Calocerus, cùm annum ætatis centesimum viridi senecta superâsset, mortem cum vita commutauit. Tertio Idus Februarias. Sepelitur haud [c] procul ab Aderito.

11. Febr.
S. Apollinaris vita habetur 23. Iulij.

[a] Circà annum 81. vt habet Rubeus.

[b] Columbæ indicio electionem Episcoporum Rauennatensium comprobari solitam memorat Rubeus libro 1. histor. Rauen. [c] Feliciter obiit.

II. Cvm Agareni vniuersa Adriatici maris litora deprædarentur; diuique Apollinaris templi ornamenta omnia, quæ summa & maxima erant, suffurati essent, & plerique prætereà sanctissima hæc cadauera suffurari tentâssent, Petrus, Bononiensis Rauennatum Archiepiscopus, huius nominis Quartus, ne quid accideret mali timens; sanctissimo consilio optimum fore iudicauit, in vrbem illa comportari. Cæterùm cum incertum esset, vbi reconderentur: & pridiè Calendas Februarij, ad D. Apollinaris primò, mox ad D. Iacobi; Deum suppliciter esset precatus, vt sibi, quo essent loco sanctissima illa cadauera, commonstraret: ab eo defodi cœptum, tametsi suspenso atque incerto animo, quò coniectura eos maximè deduxit: reliqui omnes sacerdotes, summa veneratione fodientes Archiepiscopi inceptum persequuntur: nec multum foderunt, cùm sacerdos ligone lateritium lapidem percutiens, arcæ latentis aditum sub ara patefecit. Quapropter sublata mensa ex marmore, quæ aram conflabat, detectoque ob id sepulchro, vas ligneum carie ob vetustatem corrosum, inuentum est: in quo loculi seiuncti visebantur. In altero bina erant cadauera: in altero, vnum: nullo scripto, quod nomina significaret. Veniunt tamen in coniecturam, gemina cadauera illa, esse Aderiti & Caloceri: tertium Probi. Nonnihil itaque reliquiarum, ob diuorum memoriam ibi relicto, cadaueribus in Antistitis sede positis, continuò cum magno imbri fœdum esset cælum, inclaruit, & serenum factum est. Moyses prætereà quidam ex monachis Classensibus Diui Apollinaris, cùm febri multos iam dies laboraret, tacta sede, restitutus est sanitati. Itaque delata primùm summa omnium veneratione, nec sine lachrymis sancta cadauera ad Diui Apollinaris, mox ad Diui Seueri, cuius postridiè dies festus erat, tandem hymnis & lachrymis, ingentique gaudio, in Vrsianam ædem transferuntur. Vbi miraculis compluribus Deus eorum sanctitatis esse testis voluit: tertioque Nonas Martias Petrus Archiepiscopus eis aram dicauit.

S. Apollinaris Ecclesia à Saracenis depopulatur.

S. Caloceri, Aderiti, & Probi Archiepiscoporũ translatio.

An. 350. Habitú est hoc encom. à Chrysost. annos 5. post obitú Meletij, ipso Chrysostomo teste.

ENCOMIVM S. MELETII ARCHIEPISCOPI ANTIOCHENI, ET DE STVDIO EORVM, QVI CONVENERANT, S. P. N. IOANNIS CHRYSOSTOMI ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI HOMILIA:

Estq; germana eiusdem, teste Baron. cuius & fragmentum in secunda Nicæna Synodo, Actione 4. recitatur: meminit præterea eiusce Ioan. Damascen lib. 2 de Imag. Extat autem apud Simeonem Metaphrasten.

12. Febr. Exemplar Aloysij excusum habet 14. sed puto mendum esse.

PEr venerandum & sacrum hunc gregem oculos vbiq; circumferens, & vniuersam ciuitatem adspiciés I.
hîc præsentem, nescio quem prius beatum pronunciem: sanctumné Meletium, quòd vel post mortem tanto honore fruitur: an vestram charitatem, quòd tantam in vestros Pastores beneuolétiam etiam post decessum ostenditis. Beatus enim ille, quòd tantum amorem vobis omnibus potuerit immittere: Beati vos quoque, quòd cùm charitatis depositum acceperitis, eam ei, qui deposuit, integram huculq; perpetuò conseruaueritis. Quintus enim annus iam præterijt, ex quo ille migrauit ad Iesum, quem desiderabat: & perindè ac si heri & nudius tertius eum vidissetis, tam feruenti amore ad eum hodie accessistis. Propterea beatus ille est hodie iudicandus, quod tales genuerit filios. Beati autem estis vos quoque iudicandi, quod vobis obtigerit, vt talem patrem haberetis. Egregia est radix & admirabilis: sed fructus quoque non sunt indigni hac radice. Etenim quomodo radix quæpiam admirabilis, quæ latet in sinu terræ, ipsa quidem non apparet: per fructus autem ostendit vires suæ virtutis: Ita etiam beatus Meletius in hac capsa conditus, ipse quidem non cernitur à nobis oculis corporis: per vos verò, qui estis fructus, ostendit vires suæ gratiæ. Et nos quidem sileamus. sufficit enim dies festus & feruor vestri studij, ad tuba clarius proclamandum sancti Meletij in vos amorem tanquam in filios. Sic enim vestras mentes accendit ad sui amorem, vt vel ad solum nomen incalescatis, & excitemini ad ipsam appellationem.

PROPTEREA ego quoque nunc non temerè, sed studio & dedita opera, id in meis verbis annecto assiduè, & per- II.
indè ac quispiam, qui coronam texit auream, margaritas deindè inserens, gemmarum frequētia præclarius efficit diadema: ita ego quoque beato eius capiti coronam texens encomiorum, veluti margaritarum quandam frequētiam, orationi adtexo continuationem eius appellationis: sperans fore, vt sic eam iucundiorem reddam, & splendidiorem. Solent enim amantes eorum, quos amant, vel nuda complecti nomina, & incalescere ad ipsas appellationes. Quod vobis quoque in hoc beato vsuuenit. Nam cùm eum à principio in ciuitatem ingressum excepissetis, vnusquisque filium suum appellabat ab illius appellatione: per appellationem existimans vnusquisque in domum suam sanctum illum introducere, patresque, auos & proauos, matres prætereuntes beati Meletij nomen imponebant liberis, quos pepererant. Naturam enim vincebat amor pietatis, & deinceps qui nascebantur, non ex naturali solum beneuolentia, sed etiam ex affectione ad illam appellationem, erant chari parentibus. Ipsum enim nomen & ornamentum cognationis, & ædium tutelam, & inuocantibus salutem, & amoris solatium esse existimabant: & perindè ac si quidam, qui sedebant in tenebris, cùm vna lampas conspecta fuerit, multas accédentes lucernas, vnusquisq; infert in domum suam: ita etiam cùm illa appellatio, tanquam lumen incidisset in ciuitatem, vnusquisque tanquam lucernam accendens, introduxit in domum suam beati tunc illius nomen, veluti quendam thesaurum bonorum innumerabilium, per illius afferens appellationem: eratq; id, quod fiebat, doctrina magnæ charitatis & pietatis. Nam cùm assiduè cogerētur meminisse illius appellationis, illum quoq; sanctum complectebantur animo. Habebant enim hoc nomen tanquam arma quædam, quibus fugabatur quæuis à ratione aliena affectio & cogitatio: fuitque id adcò frequens, vt vbique in biuiis, in foro, in agris & in viis hoc nomen vndique circumsonaret.

Meletij nomen quam gratum Antiochenis.

NON ad nomen autem solum adeò fuistis affecti, sed ad ipsam etiam figuram corporis. Quomodo enim fecistis III.
in nominibus, hoc etiam fecistis in illius imagine. etenim in palis annulorum, & in simulacris, & in phialis, & in thalamorum parietibus, & vbique sacram illam multi expresserunt imaginem, vt non solum audirent sanctam illam appellationem, sed etiam vbiq; viderent figuram corporis, & eius excessus duplicem haberent consolationem. Etenim cùm primum fuit ingressus, fuit expulsus è ciuitate, inimicis veritatis eum expellentibus: Deus verò id concessit, simul & illius virtutem & vestram volens ostendere. Cùm enim ingressus, sicut Moyses in Ægyptum, liberasset ciuitatem ab errore hæresis, putridisq; membris & immedicabilibus à reliquo corpore amputatis, integram restituisset sanitatem Ecclesiæ multitudini, inimici veritatis non ferentes correctionem, cùm mouissent eum, qui tunc imperabat, expulerunt eum ex hac ciuitate, expectantes fore, vt veritate essent superiores, & euerterent correctioné eorum, quę facta fuerant. Euenit autem contra, quàm expectabant: magisque fuit euidens vester zelus, & resplenduit demonstratio illius scientiæ, ad docendum accommodatæ. Illius quidem, quòd triginta diebus, nec iis quidem integris, tantum potuit, vt postea irruentibus spiritibus innumerabilibus, illabefacta & inconcussa manserit illa doctrina. Feruor autem vester se apertè ostendit, quòd triginta, & nec ijs quidem integris, diebus, tam accuratè suscepistis, quæ deiecta fuerant ab illo, semina, vt ad profundum mentis radices transmiseritis, & nulli deinceps illatæ de cætero cesseritis tentationi.

Vide antiquum vsum imaginum apud Christianos, & earum venerationem.

Meleti⁹ ab hæreticis expellitur.

OPERÆPRETIVM est autem, ne illud quidem prætermittere, quod accidit in eius persecutione. Nam cùm Præ- IV.
ses ciuitatis curru vectus exiret per medium forum, & propè fecisset sedere illum sanctum, lapides niue crebriores vndique in caput Præsidis ferebantur, ciuitate nequaquam ferente separationem, sed potius volente priuari vita præsenti, quàm videre sanctum illum auelli. Quid ergò tunc fecit ille beatus? Cùm vidisset iactus lapidum, complexus suis vestibus, contexit caput Præsidis: simul & inimicos pudore afficiens ob insignem mansuetudinem, & suos docens discipulos, quantam ostendere oporteat patientiam in eos, qui iniuria afficiunt: & quod non solùm nihil oporteat eis mali facere, sed etiamsi ab aliis eis immineat periculum, id quoque omni studio propulsare. Quis tunc non fuit obstupefactus, videns & insanum amorem ciuitatis, & summam philosophiam, lenitatemque & mansuetudinem Meletij? Erant enim admirabilia ea, quæ tunc acciderunt. Pastor abigebatur, & greges non dispergebantur Gubernator expellebatur, & scapha non mergebatur. Agricola fugabatur, & vitis plus fructûs ferebat. Quoniam enim vinculo charitatis eratis inter vos inuicem colligati: non illatæ tentationes, non impendentia pericula, non viæ longitudo, non diuturnitas temporis, neq; quidquam aliud potuit vos disiungere à beati pastoris Meletij consuetudine. Sed expellebatur quidem, vt esset procul à filijs: contigit autem contrarium. magis enim vobis constringebatur vinculis charitatis: & cùm secum vniuersam accepisset ciuitatem, iuit in Armeniam.

Antiochenorum charitas in Meletiú. Vide Baron. anno 370.

ET erat quidem corpus positum in patria, mens verò & cogitatio, veluti à quibusdam pennis, in altum elata à V.
gratia spiritus, & apud vos perpetuò degens, vniuersum hunc populum circumferebat in suis visceribus. Quod ipsum quoque vobis vsu veniebat. Nam cùm hîc sederetis, & vrbe circumscriberemini, spiritu charitatis in Armeniam quotidie euolantes, & sanctum vultum intuentes, & beatam vocem audientes, sic reuertebamini. Et propter hanc causam concessit Deus eum statim expelli è ciuitate, vt, sicut dixi, ostenderet Deus vestrā fidei firmitaté inimicis, qui vos bello oppugnabant: & illius in docendo peritiam. Illud autem hinc est apertum. Nam post primam reuersus persecutionem,

Reuertitur ab exilio.

nem, non triginta solum dies, sed etiam menses, & annum vnum & duos & plures hic est versatus. Nam cum satis magnum dedissetis argumentum vestræ circa fidem firmitatis dedit vobis potestatem iucunde & secure fruendi patre. erat enim maxima voluptas, frui illo sancto vultu. Non enim solum docens nec loquens, sed etiamsi solum videretur, satis erat ad introducendam omnem virtutis doctrinam in eorum, qui videbant, animam. Quando enim ad vos veniebat, & vniuersa ciuitas ei obuiam processerat, alij quidem prope accedebant, & pedes prehensabant, & manum osculabantur, & vocem audiebant: alij autem prohibiti à multitudine, ipsum solum videntes, tanquam qui sufficientem benedictionem ex adspectu accepissent, & non minus habuissent, quam qui prope fuissent, contenti recedebant: & quod fiebat in Apostolis, hoc in eo quoque contingebat. Quomodo enim in Apostolis, qui progredi & propius accedere non poterant, cum vmbra eorum extenderetur, & tangeret eos, qui procul erant eandem attrahebant, gratiam & sani similiter recedebant: Ita nunc quoque, qui non poterant accedere, tanquam aliquam spiritalem gloriam à sancto illo capite emissam, & ad eos, qui longissime aberant, peruadentem sentientes: etiam ab eo omni benedictione ex solo adspectu repleti, omnes discedebant.

Act. 5.

VI. Cvm autem visum esset communi Deo vniuersorum, eum vocare ex vita præsenti, & eum referre in chorum angelorum, nec hoc quidem factum est temere. Sed ipsum quidem vocant literæ Imperatoris, cum Deus mouisset Imperatorem. Vocant vero ipsum non in propinquum locum, sed in Thraciam. Quamobrem? Vt & Galatæ & Bithyni & Cilices & Cappadoces, & omnes, qui Thraciam habitant, nostra bona cognoscerent: Vt qui erant vbique terrarum Episcopi, tanquam ad archetypum exemplar, ad illius sanctitatem intuentes, & apertum exemplum ab illo accipientes, sui in hoc munere officij certissimam & clarissimam haberent regulam, quemadmodum oporteat administrare & regere ecclesias. Nam propter vrbis magnitudinem, & quod illic resideret Imperator, multi ex multis locis orbis terræ illuc tunc confluebant. Episcopi autem ecclesiarum, propterea quod ecclesiæ è longo bello & tempestate respirantes, acciperent principium pacis & tranquillitatis, literis Imperatoris omnes illuc vocabantur. Tunc ergo hic quoque sanctus illuc accedit. Quomodo enim in tribus pueris accidit, quando erant publico præconio renunciandi & coronandi, extincta vi ignis, fastu tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis, ex vniuerso orbe terræ erant eis congregati spectatores. Nam qui vbique terrarum erant satrapæ, consules & legati, vocati quidem erant propter alium causam, illos autem spectauerunt athletas. Ita etiam tunc accidit. Propter aliam enim causam vocati episcopi, qui vbique terrarum administrabant ecclesias, accesserunt, & sanctum illum sunt contemplati adeo vt beato Meletio præclarum fieret theatrum.

Constantinopolin intelligit.

Daniel 3.

VII. Postqvam autem [a] eum adspexissent, & accurate eius didicissent pietatem sapientiam atque zelum fidei, vt qui perfectam & absolutam in se haberet omnem virtutem, quæ decet sacerdotem, tunc eum ad se vocauit Dominus. Factum est vero id quoque vt leuius ferret nostra ciuitas. Nam si hic emisisset [b] animam, futurum erat intolerabile pondus calamitatis. Quis enim sustinuisset videre beatum illum, extremum ducentem spiritum? Quis sustinuisset videre illa cilia oculorum deprimi, osque claudi & mandata edere nouissima? Quis hæc adspiciens, non à se discessisset magnitudine calamitatis? Ne hoc ergo accideret, prouidit Deus, vt in aliena regione animam emitteret: vt tempore, quod intercessit, hanc maximam præmeditati calamitatem, cum videremus ingredi corpus, ne animo consternaremur, cum mens iam esset assuefacta luctui. Quod etiam factum est. Cum enim venerandum illud [c] corpus excepit ciuitas, luxit quidem & valde eiulauit: sed luctum cito repressit, tam propter causam, quam diximus, quam propter eam, quæ est dicenda.

[a] Meletij absoluta virt.

[b] Abit è vita, anno 381. post celebratum concilium Constantinopolitanum, vt notat Bar.

[c] Corp. eius Alexandriā transfertur.

IIX. Benignvs enim & clemens Deus misertus nostri doloris, alium cito nobis dedit Pastorem, qui pulchre exprimebat & conseruabat formam omnis illius virtutis. Qui cum sedem ascendisset, humili & lugubri veste nos statim exuit, & dolorem extinxit. beati autem Meletij magis renouabat memoriam: & dolor quidem flaccescebat, amor vero accendebatur vehementius, & omnino sublata fuit animi ægritudo. Quanquam in amissione eorum, qui sunt charissimi, non ita solet euenire. Sed quando quis filium charissimum, vel etiam reuerendum maritum amiserit mulier, quandiu quidem eius feruentem conseruat memoriam, vehementior luctus alitur in animo. Quando vero succedens tempus luctum emollierit, simul cum vehementia doloris extincta est etiam, quæ vigebat, memoria. In hoc autem beato Meletio accidit contrarium. Nam animi quidem ægritudo fuit omnino eiecta, recordatio vero non simul abijt cum dolore, sed aucta est vehementius. Testes autem estis vos, qui post tantum tempus, non secus ac apes fauum, circumuolatis corpus beati Meletij. Causa vero erat, non à natura ortus in illum amor, sed discretionis rectę ratiocinatio. Propterea non fuit morte extincta sancti Meletij memoria, tĕpore non emarcuit: sed augetur & maius accipit incrementum non eorum solum, qui viderunt, sed etiam eorum, qui non viderunt. Est enim hoc quoque admirabile, quod qui fuerunt illius vitæ tempore iuniores, ij quoque accenduntur ad idem desiderium. Atque vos quidem senes in hoc solo superatis eos, qui non viderunt, quod cum eo versari estis, & fructum percepistis sanctæ eius consuetudinis. Qui autem non viderunt, vos superant, quod cum virum non adspexerint, ostendunt in ipsum non minus desiderium.

Studium & amor Antiochenorū in defunctum Meletium.

IX. Oremvs itaque omnes, tam magistratus, quam priuati, tam mulieres, quam viri, tam senes, quam iuuenes, tam serui, quam liberi, hunc beatum Meletium harum precum socium accipiĕtes, (est enim ei nunc maior fiducia, & amor in vos feruentior) vt hæc nobis augeatur charitas, & nos omnes dignemur, quomodo hic sumus prope arcam, ita illic quoque posse esse prope beatum & æternum eius tabernaculum, & consequi bona æterna, quæ sunt ei reposita. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria & potentia simul cum sancto & viuifico Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Arcam reliquiarum S. Meletij intelligit.

De Meletio plura vide apud Scriptores Eccles. Socratem, Sozomenum, Theodoretū, Nicephorum & Baronium tomo 3. & 4. Annal. passim. Gregorij Nysseni orationem in funere eius, in operibus eius offendes.

VITA, SIVE ORATIO FVNEBRIS IN LAVDEM S. ANTONII COGNOMENTO CAVLEOS, PATRIARCHÆ CONSTANTINOpolitani, à Beatissimo Nicephoro philosopho & oratore contexta. Habetur in Metaphraste.

An. 880.

I. Fieri ergo non poterat, vt eorum, qui in fide prius præclari extiterunt, non rursus tempus etiamsi videretur consenuisse, fœtus similes afferret: & per extremum partum, rebus ipsis & factis, præcedentium fructuū comprobaret admirabilitatĕ. Cum enim fictor ab initio humanam fabricatus esset naturam, & bonorum, seminum ei indidisset materiam, non siuit, vt ea cum tempore consenesceret, sed vt indies repubesceret, & ferret fœtus germanos præcedentibus, supernæ cognationis minime adulteratam nobilitatem in se ferentes. Virtus enim non accipit dimensionem ex eo, quod est tempore posterius aut prius: sed ex pura & incorrupta mente eorum, qui se recte gerunt: quomodo is, qui nunc oratione laudandus est propositus, qui quotidianis accessionibus ascendit totas scalas virtutum, & peruenit ad summum. 12. Febr.

SED oportet, huic, qui per totam vitam in virtute se exercuit, eos qui per totam vitam in dicendi facultate studia posuerunt, contexere coronam: qui quidem sunt lingua boni & potentes: & admirati res præclare & recte ab eo gestas: me autem silentio longo os meum comprimere, & linguam vinculo continere: & dum alij oratoris officio fungerentur, me in numerum referri auditorum: & eorum quidem reuoluere memoriam, quorum inspectio & experientia, non longo abhinc tempore, poterat esse magistra, vt veritati possem verum & firmum ferre testimonium: eorum vero, quæ ignorantur, narratione per orationem percipere cognitionem. Non autem lingua ineruditaz, & ægritudinis animi nube confusa mente, aggredi tantæ rei magnitudinem, timentem periculum, quod imminet ijs, qui suscipiunt ea quæ sunt supra vires. Natura enim ita est comparatum, vt verba res non possint assequi. Hic autem nunc, II.

Verba res assequi non possunt.

vbi & longissimum tempus dimensum est virtutem, & floridissimum pratum imitantur recte facta, cum omnia tractare nulla possint ratione, merito refugiunt. Neque enim suum ingenium, nec rerum ignorantes magnitudinem, sperantes tamen se potius aliquid accepturos, quam daturos, existimant se virtutum magnitudine esse suam celaturos imbecillitatem. neminem enim iudicare orationes, stupefactum rerum admiratione. Quamobrem sperant fore, vt simul & lateant, & prædicentur, dum propter horum connexionem habentur in admiratione. Sed quoniam mentis, quæ inter omnes principatum obtinet, vincit sententia, quæ post exequias censet iusta patri esse tribuenda, eius in dicendo gratiæ vniuersum permittentes, (quæ, etsi necesse sit, ad non assequi, omnino quod deficit, adijciet, vel potius orationi integram præbebit correctionem) accedimus ad narrationem, veluti quoddam fundamentum patriam primo loco ponentes.

SED patriæ & Maiorum nollem facere mentionem: quoniam nec aliquid eorum, quæ ad carnem pertinent, cælesti illi & carnis propemodum experti, & qui solam nouerat patriam supernam ciuitatem, in quam ciues adsciscuntur, qui sunt virtutis operatores, scimus fuisse proprium. Sed quoniam eum, qui propter nos massæ nostræ assumptione factus est sicut nos, vniuersi opificem videmus & Dominum, admisisse patriam & Maiores, & humilis Bethleem magnitudinem omni lingua prædicari, nec in sancto quoque pontifice fas esse statui prætermittere: sed in eo potius iucunde immorari, reddendo quodammodo gratiam alimentorũ. Sed in alijs quidem fortasse, patria & genus proposita, laudem ex arte afferunt: in eo autem, de quo in præsentia agimus, partus potius ijs, ex quibus ortus est, donat glo- III.

Patria S. Antonij episcopi.

riam immortalem, inferne remittens splendorem, similiter solarium radiorum reuerberationibus. Patria ergo, quæ sit vna, non potest inueniri. Nam Asia quidem & Europa gloriam inter se partitur: hæc quidem propter Thraciam, illa vero propter Phrygiam, eius ortum sibi vendicantes. Cum res autem sit inter eos controuersa, apparet alia tertia patria, nempe regina vrbium, quæ etiam eum aluit, vlnis suis amplectens, ex quo fere à puerilibus fascijs eum euolui contigit, vt qui ei postea futurus esset decus & ornamentum. Et hæc quidem, vtpote caput, ei facile & prompto animo cedit, sperans fore, vt fruatur gloria. Asia vero ægre fert quidem, sed non vsq; ad immoderatam fertur contentionem: se reginæ autem submittens, & Maiorum eius contenta gloria, à quibus sunt huic fontes generationis: quos genus ducentes ex Phrygia, propter munera imperatoria, quæ obierunt in exercitu Imperatoris, habuit regina vrbium habitatores, animo quidem fortes, fortes autem corpore, & eius, qui ex ipsis erat gignendus, prius in se describentes fortitudinem contra vitia & constantiam.

1. Reg 2. Parentũ eius encomion.

A quibus ortus huius patet ab ipsis parentibus ab ineunte ætate, tanquam Samuel, & habitu Dei sorti dedicatur, & reipsa: & ad generis successionem lege matrimonij coniungitur mulieri, honestæ quidem animo, honestæ vero omnibus moribus, & corporis specie non afferente dedecus nobilitati animæ: & quæ, vt semel dicam, animi & corporis dotibus, marito qui erat in vtrisque insignis, nulla in re erat inferior, sed erat biga insignis, biga veneranda, biga, quæ beata censebatur: coniugium, quod multorum oculos conuertebat ad admirationem: parum quidem carni, plurimum autem Deo viuens, & ijs, quæ vere ad Deum ferunt, factis & rectis actionibus: pro quibus & per quæ, tanquam aliquod præmium virtutis, dignati sunt sacrum fructum producere. Qui in materna quadam possessione, quæ non multum aberat à ciuitate, in qua habitabant, vrbanos tumultus, & Iconomachorum, quæ tunc flagebat, rabiem declinantes, in lucem editus, magis pietate alebatur, quam lacte. Cum autem iam incepisset balbutire, parentibus iucundam exhibuit admirationem. Balbutienti enim linguæ nihil fere aliud præbebat loquendum, nisi quæcunque erant mystici nostri cultus, quantum à molli & tenera pueri natura potest exprimi & è labris progredi: & hoc paulatim crescens cum augmento corporis, simul etiam crescentem habebat admirationem: & quicunq; id videbat, erat propheta futuri. IV.

Nota tantillæ ætatis mores mirabiles.

CVM ad quintum autem annum peruenisset, literarum figuras doctus à sancto Spiritu, (neque enim venire ad ludi magistrum, puerorum irrisiones & alias pueriles ineptias declinans, in animum induxit) omnes sacras orationes, maxime quæ non mystice ac secreto prolatæ, sacrifici voce perueniunt ad aures eorum, qui initiantur, ingeniose memoriter pronuncians, de cætero etiam res ipsas imitabatur ac repræsentabat: panem proponens, & manu tenens thuribulum: perinde ac si non sustineret sacra anima, quo minus etiam in imperfecta ætate operaretur res diuinas, & ante tempus perfectionis ea, quæ ad perfectionem pertinent, inchoaret: & sacrosancto puero pro quouis ludo erat opus & studium, parum quidem matrem comitanti, magna autem ex parte in his seorsum occupato. Postquam vero illa ad beatam, & quæ nunquam senescit, migrauit hæreditatem, cum patre versabatur tunc, se exercens in sacris discendis psalmis. Ingenij autem felicitate, intelligentiam quidem quam pro ætate maiorem, maturiorem autem, quam pro tempore ætatis, dabat spectandam staturam corporis, mentem vero eius, quod est bonum & honestum, capaciorem, quam quantum consentaneum esset, vtrunque admittere dimensionem temporis. V.

HINC cum ad annum peruenisset duodecimum, ad res diligentius considerandas se applicans, (ô mentem stabilem, ô bonum propositum) genus vitæ discreuit, & elegit: alijsque reiectis, ad monasticam intuens, flagrabat cupiditate. Rerum enim principia à fine dijudicata, præbent tutam electionem eius, quod est melius. Non enim quod proportione ætati responderet, procedens habuit iudicium: sed in iuuenili corpore canam ostendebat intelligentiam, per ea, quæ operabatur, suam cum eo, quod est bonum & honestum, indicans coniunctionem: & ijs, ad quæ se extendebat, significabat incorruptæ mentis stabilitatem: & gloriam quidem despiciens, respuens autem quicquid non fert VI.

Vide quid sentiat de monachatu.

ad Deum, elegit eam, quæ fert ad ipsum, asperam quidem, sed quæstuosam viam, & quæ sola potest bonos mercatores transmittere ad illam vere preciosam margaritam. Sciebat enim diuino amore prius capta anima, ad id solum, quod desideratur, omnino contendere, & omnia nihil ducere, quæ nihil faciunt ad id, quod quæritur. Quod enim toto animo electum est ad acquisitionem, est firmum ac stabile: Quod autem est firmiter acquisitum, promptum est ad conseruandum. Qui enim semel fuerat incitatus ad id, quod est honestum, tanquam ab aliquo carcere à virtute parentum, perpetuo ferebatur impetu, Deum quærens, & ad ipsum contendens.

DEHINC deducitur ad virum sanctum, qui præerat sacro monasterio, & erat insignis virtute: cui magnam acquirebat gloriam actio & cõtemplatio, quæ corporis & animæ motus despertiebant. Qui cum eum statim sibi coniunxisset, & vt, quæ esse potest in iuuene, virtutem præuideret, eum traduxit ad suum habitum & amictum: tanquam quadam tabula ei suis propositis virtutibus, cumq; suo exemplo informãs, facto potius quam sermone fuit ei doctor bonarum disciplinarum. A quo exercitatus in orbe disciplinarum, attraxit dulce fluentum diuinarum scripturarum VII.

Fit monachus.

externæ

externę ebrietatis crapulam repellens illo institutore, & d cetero nunquam conuersus, admouet manum aratro exercitationis, profundos proscindens sulcos virtutis, & ad fructus ferendos recte præparans. Et noctes quidem habebant linguam, precibus & hymnis vacantem, & diuina: um rerum meditationi: dies autem manus vehementer inseruientes ijs, qui simul cum eo exercebantur. Aperte enim sciebat, quod alij labores magnum quidem, (quidni enim?) sed non tantum, lucrum præbent: Qui autem conferuntur ad proximo deseruiendum, multiplicem fructum ferentes, quod à Deo datum est vnicuique talentum, multiplicant: cuius summa est charitas, quæ est fons bonorum: à quo qui sordes abstergit riuus profluens, splendidos splendide Deo sistit, id quod est ad eius imaginem, diuina imitatione per commiserationem describens indelebile. Optime enim apud se & sapientissime diuidens, hanc charitatem per totam vitam adhibuit sociam, per quam anima à sensibilibus euolans, reuertitur ad primam dignitatem.

Ecce vigilias, preces & hymnos.

Matth. 25.

Charitas, fons bonorum.

IIX. HANC firmam posuit basim. Super eam domus virtutis stabile & firmum iecit fundamentum. Per eam neque vanæ gloriæ admisit vestigium. Sui enim ipsius amorem solet hoc vitium consequi. Nam quod tenetur suijpsius amore, omnino etiam tenetur gloriæ cupiditate: Sui autem amore non tenetur, qui fratres diligit. Est ergo vitio superius, quod seruit per charitatem, & in seruitutem redigit feras, quæ intus sunt, bestias, animi inquam, perturbationum furiosos impetus: neque vlli iræ dedit aditum, vt qui tanquam freno aliquo eam repellere, & pulchre veheretur & ferretur ad virtutem. Neque omnino aliquid indulsit cupiditati, à proximi & rei creatæ charitate traducens ad effectorem, quod quidem est vltimum expetendorum, & primum desiderandorum. Per hanc minime adulteratam conseruabat liberalitatē, ab ineunte ætate repellens contrariam eius affectionem: & eum ab ea conciliatam secum habitantem acquisijsset commiseratione, Dei omnino factus est. Si ergo se recte gerens ab ineunte ætate, erat in ore omnium, & conuertebat ad se omnium oculos.

Est alienus à vana gloria.

Ab ira.

A cupiditate.

IX. IAM autem in genis florente lanugine & coronante vultum plenum gratia, quæ in agendo versatur, philosophiæ pratum in eo simul pulchre florebat, & in corde disponens ascensiones, perfectiore consilio perfectiora aggrediebatur opera. Consultabat vero, non diuina Musa, non Demosthenis vtens vehementia: sed diuina quadam prudentia & hominem superabat, & vbique inueniebat magnam possessionem, rem, inquam, diuinam, nempe quæ deos facit charitatem, vel potius quam habebat proferens, ad scopum ferebatur, negociali Hermogenis arte nihil indigens. Per hanc ei aderat morum lenitas & moderatio, grauitas, mansuetudo, simplicitas, suauitas, serpentis prudentia contemperata columbæ synceritate. Hinc etiam fiebat, vt sciret mensuram sermonis & silentij, & motum manus, & gressum pedis, & gustus canium, & terminum visus: & amussim odoratus, & cautionem auditus: vt in pura & secundum naturam specula maneret anima, & non mors, nempe is, qui suo vtitur arbitrio, per fenestras ad ipsam latenter ascenderet, vt est in prouerbio. Et decætero vnum erat ei studium, vt carnem efficeret seruire spiritui, & venari feras cogitationum, & antra repurgare inuestigantibus mentis notionibus, sobrijs & vigilantibus veluti canibus, mentis celeribus ad meliora motionibus.

X. QVAMOBREM nihil magnum existimabat eorum, quæ annuunt ad interitum, & quibus innatum est, vt tempore difluant: non gloriam, non diuitias, non ipsam, quę est in dicendo, sapientiam: sed vnicas habebat diuitias, nempe virtutem & veram cognitionem, quam reipsa conciliare solum scit philosophia. Sciebat enim, quod etiamsi philosophia sit eorum, quæ sunt, cognitio, actio tamen est ascensus, veræ contemplationis: Ex contemplatione autem, eorum, quæ sunt, exquisita consideratio. Actione ergo videtur veram acquirere philosophiam. Talis erat quidem nouus Ioseph, regula temperantiæ: qui aduersus vitia & dæmones clara erexit trophæa: & fuit quidem ipse præclarus, multos autem præclariores reddidit suo exemplo. Quid mihi Socraticæ ad hæc admotiones, aut leges Platonicæ, aut vniuersa virtus gentilium, quæ ficta specie exercetur? Quis Solon legum decretis, vt hic monitis actiuæ philosophiæ, quæ reipsa & factis loquuntur, deduxit homines ad meliora studia? Quis Epimenides in rebus diuinis adeo sapiens, vitæ diuinæ multis fuit occasio? Per quem fuerunt quidem morte affecta vitia: purgata autem fuit anima & corpus: resplenduitque vita quieta & remota à negocijs: in quo & iræ fabricabatur camus, & frenum linguæ, & partium animæ exercebatur concentus. Ex quibus, & per quæ, pulchre efficiebatur vnum genus, quod antiquæ pulchritudinis diuinos emittebat splendores.

Res fluxas & caducas aspernatur.

XI. CVM autem procedente tempore ad virilem peruenisset ætatem, & virilius actiuam exerceret philosophiam, lætus eius præceptor propter incorpoream vitam in viri corpore, & tanquam propria glorians, eum ducit ad illum, qui tunc tenebat clauum Pontificalem ciuitatis regiæ, vt initiaretur chrismate presbiterij. Qui non solum per gradus intermedios eum deduxit ad indumentum sacerdotij, sed illius testimonio eum etiam ordinauit, vt præesset monasterio: & decætero nouo Mosi traditur populi rectio, vt qui parua philosophia collegerit multam pulchre pascendi peritiam. Virtutis enim statuebat perfectionem non solum in eo esse sitam, vt ipse se recte gereret: sed vt etiam ex quadam redundantia esset omnibus regula. Non sunt enim tam sonoræ tubæ eo tempore, quo stat instructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, vt virtutis sudores eos, qui sunt subiecti, excitant ad aciem decernendum aduersus inimicos, qui percipiuntur intelligentia. & quomodo dux exercitus aduersus hostes omnem mouet aciem, quando ipse pugnam inceperit, factis suos excitans ad virtutem: ita etiam qui sunt exercitus duces aduersus vitia, tum fuerint redimiti præclaris coronis victoriæ, efficiuntur omnibus efficax admonitio.

Initiatur chrismate presbyterij.

XII. HINC erat ei perpetua propemodum inedia, & vigilia, & quæ nunquam intermittebatur precatio: ex quibus & per quæ erat corporis maceratio, & in carne vita carnis expers & tranquillitas cogitationū. Hinc eorum, quæ oportebat, erat syncera disceptatio & iudicium, & omnium simul voluptatum contemptio, & hyemis ac æstatis tempore corpus suum vna amicire tunica, humique cubatio, & mensa nullo apparatu instructa, vt quæ pane & oleribus exciperet exercitatorem: non vt multis, ad aliquot annos, sed à teneris vnguiculis, à prima ineunte ætate perducta vsque ad vltimam & senilem. Hinc erat austeritas temperata suauitate, & lenitate asperitas: vt neque reprehensio esset inutilis propter austeritatem, neque disciplinæ non pateret aditus propter asperitatem: adeo vt esset quidam per omnia bonorum concentus admirabilis. Licebatque videre (illic enim mea versatur cogitatio) tempore diuini misterij stantem sacrificum ante ordinem monasticum, non secus atque Samuelem illum scribit oratio: totumque Deo affixum & tribunali, & cum Deo versantem immaculatis mentis applicationibus, & diuinis contemplationibus effectum totum diuinum, & pulchra mutatum alteratione. Mihi vero videntur diuinæ quoque virtutes eum circunsistere, & ei ministrare, ô diuinum sacrificium. ô perfectum efficiens mysterium, ô vita, quæ ab eo degebatur, qui in corpore erat tanquam incorporeus.

Ecce viri sancti pijssima exercitia.

Eccl. 46.

XIII. HÆC videns eius pater secundum carnem, desiderauit mutare vitæ habitum, & indumentum induere monasticum. Nam quod ad virtutis rationem attinet, ei fere nihil deerat, vt cuius à meliori institutione tota vita penderet. Idque non per aliam manum, sed per illam sacram manum, cuius ipse fuerat agricola, hanc quoque gratiam cupiebat accipere. Pro omnibus alimentis postulabat, vt filij manu initiaretur, & suam viuendi formam mutaret. Regenerat ergo eum, qui genuerat: & ei, qui ortus corporis fontem præbuerat, animæ filius puram efficit regenerationem. & cum aliquot annos fortiter iugum traxisset monasticum, plenum dierum, plenum virtutum, plenum gratiarum, tanquam maturum aliquem fructum, in cælestia horrea, cum aduenisset tempus, cum bona spe transmittit, laborum di-

Pater eius vitam complectitur monasticā.

gnas coronas accepturum. Atque sic quidem admirabiliter res eius se habebant. Neque enim fieri potest, vt omnia describat oratio.

Benignitas Antonij in egenos.

OBLATVM autem tempus tanquam lucrum accipiens, misericordis animi, quod iam diu ante conceperat, fon- XIV.
tes aperuit, & riuos emisit misericordiæ, soluentes squalorem pauperum: expromens quidem, si quid redundabat, ad illorum vsum: expromens autem multa quoq; ex necessarijs. Non enim in iis, quæ redundant, impertiendis, sed in ijs etiam, quæ desunt, ille veram statuebat misericordiam. & communis simul proposita erat vtilitas diuitibus & pauperibus: his quidem soluens inopiam: illos autem eripiens ab inuidia, quæ est reposita ijs qui nulla mouentur misericordia. communis benefactor, communis curator magistratibus & priuatis, omnium mentes suo exemplo transformans & componens ad meliora. parum quidem verbis, factis vero plurimum prouocans ad virtutem. Vnde etiam erat reuerendus magistratibus, reuerendus ijs, qui erant in dignitatibus, atque ipsis adeo Imperatoribus: recteque ei procedebat vniuersum opus administrationis, nemine repugnante. Ex his autem non erat incredibile, quod Deus ad communem vtilitatem multa quoque per ipsum fecit admirabilia, etiamsi quantum per virtutem erat poterat facere miracula, tantum vt ea celaret & tegeret, nonnunquam cum fecisset, ænigmatibus & vmbris assequeretur. Sed quod ad multorum venit cognitionem, & factum esse creditur, persequi tentabit oratio.

NOLEBAT vna ciuitate, etsi sit tam magna, suam circunscribi commiserationem: sed ad quantam Sol adspicit, XV.
eam contendebat extendere. Hinc manus scatentis misericordia participes erant Scythæ & Thraces, & cum alijs Mysi quoque qui sunt in Asia. Quinetiam cum ad eos, qui exercebantur in Olympo, quibus studium erat se fortiter gerere aduersus vitia & dæmones, aliquando transijsset, & quidquid auri habebat in manibus in vsus eorum consumpsisset, reuersus est ad ciuitatem, apud se agitans & vndiq; considerans, vndenam rursus vectigal compararet pauperibus. Sed non siuit eum Deus diu esse anxio animo. Rem autem facit, vt solet, admirabilem, & eum liberat à solicitudine. Quidam enim ignotus, simulatq; ingressus est ciuitatem, siue homo, siue angelus, qui formam hominis susceperat, transeunti per porticum ex quodam angiportu accedens, ei tradit auri manipulum: & cum dixisset, Accipe, quod insumas in vsus eorum, quorum curam geris, dicto citius euolauit & recessit. & manus quidem habebat aurum, oculi autem non poterant assequi eum qui præbuerat. Hoc est non leue signum illius cum Deo coniunctionis: hoc est, non leue iudicium illius magni & excelsi animi: hoc Abrahæ benedictionis habuit multiplicationem, quod fuit hospitali dexteræ velut quædam sementis. Propter hæc bona magnus recte se gessit Antonius. Hæc manui pauperum amanti, ne suppeditans egeret, fuit occasio. Cum qua re Crœsi quidem illius Lydi felicitas, & aurei lateres, neque fabula Midæ potest conferri. Eum autem, cum in his esset, adspiciebat ciuitas, & virtutum non celabat magnitudinem, neq; egregia facta terræ mandabat: fama vero excipiebat: & licet non adesset, eum omnibus ipsis factis ostendebat, & propemodum responsa ab ore omnium ex euidentia, futurum tanquam præsens prædicabant. Hæc canebantur in multis ciuitatibus, canebantur in agris, dicebantur in montibus, in antris, in gentibus. Per omnes enim peruadebat miraculum, & erat communis orbis terræ narratio. Hæc Ecclesiæ Christi sponsæ mouebant amorem, ardebatque sitiens eum, quem diligebat: & quærebat tempus coniunctionis, & præuidens tempus desponsionis, spe dulci iucunde ducebatur. Sciebat enim fore, vt præcedentis sponsi dignitate minime viduetur: sed cum transmiserit sacrosanctum virum, qui ab infantia ad Deum vocabatur, eum, inquam, qui ex corona nominatus fuit Stephanus, ei qui ex fascijs est sacrosanctus, sacrosancte coniungatur, qui ex illius priuatione ab ea acceptum mœrorem soluet.

Gen. 12.

Fama virtutum eius vbique celebratur.

Fuit hic Stephanus Basilij Imp. filius & frater Leonis tertij Imp. Patriarcha Constantinop. in cuius locum successit Antonius. Vide Bar. ad an. 888. XVI.

CVM itaque aduenisset tempus, quo hæc fieri oportebat, suffragia vniuersi cœtus Pontificum & sacerdotum, & eorum, qui vitam agebant monasticam, & ipsius quoque Senatus, ad dignum sponsæ Christi Ecclesiæ sponsum ferebantur. Hoc quoq; magnus videns Imperator, in omnem partem circunferens oculos cogitationis, semper curam gerens eius, quod vrgebat, vt qui pulchre sciret metiri præteritum, & id quod adest, considerare, & per vtrunq; de futuro certam facere coniecturam, confirmauit electionem: vel potius Deus per ipsum obsignauit vniuersum: & tanquam quempiam victoriam consecutum athletam transmittens ad Olympiam, euehit ad sedem Pontificalem, maiora habiturum certamina & coronas præclariores. Et deinceps habebat sponsa Christi eum, qui recte tenebat leges sacerdotij, & viuebat spei indigentium, & abunde effundebat misericordiam, & erat manibus pauperum propositus: qui in rebus diuinis initiabat, & ijs, qui initiabātur, exemplar virtutis, imaginem fortitudinis, simulacrum temperantiæ & iustitiæ ostendebat regulam: qui vitam magis, quam linguam, proferebat magistram.

Leonem Sextum, intelligit.

Eligitur in Episcopum anno 888. vt habet Bar.

SED non fuit contentus ijs, quæ præcesserunt: non ad relaxationes adspexit, vt aliquis alius: neque pepercit se- XVII.
nectuti: sed sudores succedebant sudoribus, & labores laboribus, & sanctis curis curæ magis sanctæ: & perinde ac alatus quispiam, virtute sancti Spiritus, in senili corpore assumit vigentem animi alacritatem, & omnes Christi ecclesias, tum precibus Deum placans, tum eas, quæ tempore laborauerant, & male erant affectæ, pro viribus recreans: eosque, qui è suggestu in inopiam deciderant, copiosis succurrens suppeditationibus, & quotidianis prouentibus distribuens eleëmosynam innumerabilibus pauperibus. Quamobrem & qui laborabat inopia, lætum diem agebat, & hospes obliuiscebatur patriæ, & orphanus non lachrymabatur, & viduitatis ferream fornacem extinguebat vidua. Quis tantam curam gessit iustitiæ? Quis iniuria affectis magis fuit salutaris? Quis eorum, qui iniuriam faciebant, sic propulsauit impetus? Quis lites composuit? Quis nimis erectum detraxit supercilium? Quis superbum & arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia & per omnia ipse suo exemplo complanabat, salutare medicamentum effectus morbis animæ. Sed quis ex pauperibus, cum adspersisset lachrymis forum iudiciale, vt ius suum obtineret, cum paupertate abijt, deflens quod ius suum non posset assequi? Quænam autem vidua, quis orphanus, si venissent in ipsius conspectum, aut ipsam postea defleuit orbitatem, aut non leuatus fuit calamitate? Omnibus aderat sua prouidentia, malum, quod vnicuique afferebat molestiam, suis auferens beneficijs, verbis consolans, auro opem ferens, tegens vestibus. Videbant etiam quædam supra rationem in ipso conuenire, quæ secundùm naturam non conueniunt austeritatem & suauitatem, humilitatem & grauitatem, seueritatem & lenitatem. Quorum alia quidem applicabat ijs, quibus vis afferebatur: alia autem ijs, qui vim afferebant: & alia quidem erant medicamenta, quæ superbiam & fastum detrahebant eorum, qui aduersus proximum attollebant supercilium: alia autem recreabant id, quod erat afflictum.

Obit omnes ecclesias.

Eius eximiæ virtutes.

HIS ecclesiæ cœtus traducebatur ad meliora, Deusque propitius, & magnus Imperator gaudens delectaba- XIIX.
tur. Incorrupti vero animi videns in suffragio iudicium quod in rebus ipsis falli non posset cum per ipsum statuisset vetus Ecclesiæ vlcus seu schisma ad cicatricem deducere, in vnum cogit Orientalia & Occidentalia: & cum philosophiæ florem arte dicendi temperasset, linguam profert salutarem, & iusta persuasione, læto vultu & ridentibus oculis soluit offensiones, & re ipsa ostendit, quantum intersit inter Regem in doctrina educatum, & potestatem, quæ eius non est particeps: tunc maxime temperans vinentem Ecclesiæ craterem in Pontifice, qui mensam proposuit actiuæ philosophiæ bonis lautam & refertam decebatque & Imperatoris Philosophi, & Pontificis in agendo industrij illud magnum & admirabile opus esse & studium, per quæ est incorruptum iudicium, & tribunal muneribus impollutum, & continuorum iudiciorum sapiens excogitatio: per quæ & libere loquitur & sic gerit iustitia, & locum non inuenit aduersa-

aduersaria: per quæ & reprimi poterant orphanorum lachrymæ, gemitusque viduarum, omnisq; malignæ & dolosæ machinationis nodi dissolui, & dux exercitus imperium accipere, præmium virtutis, & è turpi lucro manum præbere mundam communia, & publica, & diues non sustinere bonorum publicationem, & pauper nulla affici contumelia, & agricola sulcos iucundè proscindere, non timēs vectigalium exolutionem agri, cuius fructus non percepit. Horum manus in cælum extensæ, & riui lachrymarum emissi ex oculis, Deum iam olim placauerūt, & quam, qui eis erant subiecti, iustam iram in se suis peccatis prouocauerant, eam lachrymarum fluentis (O benignam & clementem mētem) sedatā immutārunt, & lachrymas omnium represserunt, fusis misericordiæ lachrymis, & sua in eos, qui erant eiusdem generis, misericordia, è superis diuinam attraxerūt misericordiam, & terræ faciem, quæ squalore & siccitate interibat, diuinas miserationes coēgerunt renouare.

XX. Hæc sunt philosophicæ mentis facta præclara, quæ sunt germana factis Mosis & Aaronis, conferenda cum factis Eliæ & Elisæi, similia factis Dauidis & Samuēlis. Magnum illius virtutis indicium, quòd tunc curam sustineret pōtificalem, quando Imperator à pueris lautè nutritus iustitiæ, non se dans voluptatibus, non recusans labores, quorum fructus synceram afferunt voluptatem: sed se doctrinæ dedicans & eloquentiæ, philosophiam magis, quàm alia bona, vt quæ propter ipsam conferantur, eligendam esse ducens, concionantem mouebat linguam, quæ profundebat verba melle suauiora, similia verbis Salomonis, conferenda cum Dauidis: quo tempore magis apponebat mensam verborū quàm ciborum, & dogmatum, tanquam ex fonte aliquo, fluentum copiosè emittebat, & scripturæ profunditatis citra offensionem latens sensus ab eo inuestigabatur, & vniuersus bonorum chorus poterat loqui liberè.

Imperator a pietro iustitiæ auritus.

XXI. Cum in his esset homo Dei, & florentem doctrinam videret cum virtutibus in Imperatoris anima, quæ iuuenili vtebatur corpore, & vestigia antiquæ felicitatis, & vniuersum aliam in consequentem statum tam ciuilem, quàm œconomicum, & quæcunque de iudicio rerum habita oratio, morum tribuit disciplinæ, gaudio totus diffundebatur, & Deum laudabat, rem eam ducens esse occasionem gratiarum actionis, & dicens se ab Imperatore lubenter superari: qui etsi mundanis obruatur solicitudinibus, accuratius tamen res assequitur, quàm ij, qui in spiritalibus rebus consenuerunt, tum ingenij felicitate, tum dicendi facultate: & cum aliis, ea quoque apprimè sciat, quæ pertinent ad animam, tanquam qui non solùm corporibus, sed etiam animis imperet solertia ingenij & mentis acumine. Vnde etiam tanquam suî pudore affectus vir ille admirabilis, omnem suî curam despiciebat in ætate illa senili, corpus omninò negligens, & ea, quibus sciebat id recreari, & quæ ad opem ferendam animæ in certaminibus virtutis, corpus minimè læderent.

S. Antonius etiam senex negligit corporis curā.

XXII. Qvamobrem in longa inedia, & vincendo dolores corporis, suscipiebat labores, qui vires corporis superabāt. quod quidem est naturæ inimicum, & quod auersatur ars medicinæ: etsi esset eius corpus calidius temperatione, & significaret, non esse ei aptum, quod deficit. Ne videretur tamen esse remotus à natura hominum, quid fit? Anima nonnunquam veluti in se contracta, & ad Deum excedens, vi naturæ, veluti consultò procurans corpori relaxationem, parum remittebat laborum tenorem perpetuum. Hoc autem ijs quidem, qui rectè nolebant intueri, esse visum est ostentatio: ijs verò, qui erant recti corde, & non tardi ad adspiciendum vetera patrum exempla, virtus & summum virtutum, & re vera ad Deum excessus & emigratio. Talis cursus, talis vita, talia eius rectè facta In necessitatibus tolerantia, in fortunæ casibus magnus & excelsus animus, in laboribus perpetua constantia, in ærumnis fortitudo, in laborib. pro virtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minimè omninò cedere, & consumi.

Catalogus virtutum eius.

XXIII. Sed venit morbus vltimus, & aderat excessus, & quæ ad excessum pertinent: & humana arguebatur imbecillitas, intima penetrante febre, & depascente humorem naturalem, & dissoluente vires illas adamantinas. Ille autem benigno adspectu, omnes prosequens benedictionibus, vltimam dedit salutem: & cum lingua esset impotens, sacra manus obsignauit eas, quæ dici non poterāt, benedictiones. Deusq; eum vocabat ad supernum tabernaculum, & chorus angelorum eum quærebat, qui ipsum in terra rectè est imitatus: à venerandoq; & sacro corpore diuina separata anima vesperè, cùm accenduntur lucernæ, cum lampade virginitatis plena oleo, sublatus fuit ad magnam lucem. Nox deinde est consecuta, & fit miraculum, quod potest cōferri cum ijs, quæ vnquam fuerunt miraculis, quod publicabat illius germanam ad Deum fiduciam, & apertè describens magnitudinem virtutis. Nam cùm consuetum signum ex alto Patriarchæ decessum, circa magnum templum ciuitati significâsset, mulier paupercula, quæ per manum beneficio afficientem sibi quotidianum parabat alimentum: cùm ex vehementi lapsu crus haberet fractum, in tugurio facto ex fœno & palea iacens immobilis, audita causa eius, quod significabatur, tristi nuncio repentè voce priuata, ad apoplexiam tendebat & paralysim Cùm autem parum respirâsset, & ad se rediisset, fleuit & eiulauit miserabiliter: & lamentari incipiens, tragicè deplorabat calamitatem, appellans benefactorem, seruatorem, nutrimentum esurientium, nudorum tegumentum, opes indigentium, dicens: O duram & immanem hanc noctem, in qua extincta fuit benigna lux pauperum. O tristem noctem, quæ obscuras offudit tenebras oculis pauperum. O Eua prima parens, & inobedientia, & inuidia, & serpens, & mors, humanæ naturæ pœnæ ineuitabiles. O simul mecum nutrita paupertas, quæ perpetuò allides, & acerbè inuadis, non habes ergò ampliùs venerandam & sacram manum, quæ tuam à nobis expellat deformem feritatem. Securè deinceps inuade, insulta iacentibus: cum corporis confractione spes quoque est confracta vitæ, perijt pauperum viaticum. O quænam Erynnis meas pedum plantas mutilauit, vt nec funus quidem, quod effertur, possim consequi eius, qui multos extraxit à sepulcro molestiarum?

Excedit è corpore vir sanctus an. 890. Episcopatus sui secundo, vt ex Ioris Græco Roman. corpore notat Baron.

Mulier calamitosa eius obitum valdè deplorat.

XXIV. Cum hæc & plura alia, vt est verisimile, deflendo diceret muliercula, & acerbis perfunderetur lachrymis, molestiaq; & doloribus ei vires defecissent, somno opprimitur, & dulci somnio videt accedentem Patriarcham, manu signum crucis in eis fractura effingentem, & dicentem: Iam es curata, & citra impedimentum tibi licet ingredi: & euanuisse protinus ab oculis, somnium autem fuit res ipsa, & quæ fuit in somnis visio, est veritas. Nam cùm à somno esset experrecta, etsi dolores ei amplius nullam afferrent molestiam, rei tam admirabili, & tàm præter opinionem non poterat credere mulier, sed putabat se adhuc ali somnio. Sed cùm perfectiùs excitata sustulisset dubitationem, læta exiluit, gratias agentibus vocibus narrans miraculum, & salutem sibi datam publicè celebrans. Alia quoq; mulier, quæ laborabat diuturna plaga occulti morbi, non secus atque illa laborabat profluuio sanguinis, tactu loculi suffuratur salutem, & liberationem à longo tormento inuenit breui momento temporis. Quis Æsculapius, quis Chiron tale temperauit medicamentum? Quanam medendi disciplina potest inueniri huiusmodi genus curationis?

Curatur à S. Antonio per visum.

Matth. 9.

Nota efficaciā loculi.

XXV. Sed venerandum quidem & sacrum corpus, cùm multorum manus vix tandem effugisset, alias aliundè partem aliquam festinantes accipere: (confluebat enim vndique multitudo, omne genus, omnis ætas, vtpotè quòd cùm appropinquarent exequiæ, imbecilli plurimi violento impetu studerent rapere aliquam partem, & salutis animæ sibi aliquod auferre viaticum) robore tamen & studio eorum, quibus sapienti consilio impositum fuerat, vt hæc reprimerent, postquam mandatum est sepulcro, & natura terræ soluit debitum, & lutum datum est pulueri, ne sic quidem fuit figulus lutum inhonoratum, sed etiam conditum sepulchro, honorat miraculo. Quidam enim ex ijs, qui præerant texendæ lanæ sericæ Imperatoris, correptus morbo lateris, cùm vidisset præcisam sibi omnem spem salutis, & medicum dies numerantem, & horas obseruantem, & tempus curiosè inquirentem, & his tempus terentem: vxorem autem & liberos eum vltimus adspergentes lachrymis, & dolorem grauiorem efficientes eiulatibus. Cùm

Morbidus sanatur oleo.

ergò hæc vidisset, & omni humana ope morbum potentiorem, confugit ad diuinum eius seruum Antonium: & cùm se vnxisset oleo, quod lumen alebat in loculo, (nam cùm esset fidelis, habebat modicum, quod acceperat) morbum statim fugat, & fruitur curatione: & præter omnem spem accedit ad loculum, confitens, & beneficium clara voce prædicans.

1. Cor 2. Exod. 16. 3. Reg. 17. Matth 15. Multiplicatur panes magno miraculo.

CVM verò capsa Pontificis, octauo die post iusta facta, quoniam non rectè se habere videbatur, mutaretur in XXV.
meliorem, nouus quidam & insignis odor vnguenti sacratissimi, impleuit sensum eorum, qui aderant, tacitè honorans eum, qui iacebat, & describens eam, quæ ei intercedebat cum Deo, coniunctionem & familiaritatem. Nam qui hac caruncula, in quam cadit interitus, Christum magnificauerat, & mysticus quidam bonus odor ei fuerat ostensus, vt prius describitur Apostolicis eloquijs, meritò etiam dignatur gratia, quæ spirat vnguentum, virtute immortalem prædicante operationem. Nonus autem magnificentius præbuit miraculum, ad beneficium pauperum, qui ab ipso de more alebantur, vel potius à Deo per ipsum, qui etiam per Mosem in deserto alimentum pluit admirabile: & viduę Sarepthanæ aduentu Prophetæ, paruum multiplicauit viaticum: quinque verò panibus, quinque millia: & rursus septem, aluit quatuor millia, & certos testes, quæ satietati reliquiarum superfuerunt, sportas præbuit. Miraculum autem erat hîc quoque additamentum ciborum, qui distribuuntur pauperibus. Id verò erat panis & frumentum coctũ, non numero quidem indefinito, sed quantum definita mensura distributum, solebat sufficere mille animabus. Quinetiam erant omnes eædem mensuræ, quæ solebant: ijdem cophini, qui acceperunt: eædem manus eorum, qui ministrabant. Et numerus quidem fuit consumptus eorum, qui tesseras ferebant manibus, (ijs enim prius distributis, numerabatur mille hominum multitudo) remanserunt autem tres cophini, qui suffecerunt pauperibus, qui venerunt absque tesseris.

Ecce quãta potestate prædit⁹ sunt sancti post mortem.

CVIVSMODI autem fuit id miraculum, quod factum est in Leonem patricium; qui præerat militaribus nume- XXVI.
ris, dicatur à nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitus, quòd causis, quæ affluxerunt, obstructa essent instrumẽta, & anhelitus liberum non haberet meatum. Quibus cùm adeò grauiter obsideretur, tenuemque & imbecillam vocem ederet, aderant quidem, qui ad eum genere attinebant, maximè eiulantes: eos enim, qui sunt gloria insignes, mors magis exagitat. ei autem nusquam erat morbi solutio, nisi à solo diuino Pastore. Accedit enim ad eum dormientem, & cùm eum è lecto excitâsset, rogauit, quemadmodum morbus se haberet. Qui tangẽs caput & membrum, quod dolebat, non pæanicum remedium, neque medicamenta Chironis suis applicat manibus, (nam neque aliis est ex his rebus curatio) sed cùm adhibuisset preces morbo conuenientes, & incomparabilem malorum nostrorum curatorem Christum inuocâsset, ille quidem liberatur à graui morbo: verus autem fuit precum euentus. protinus enim conualuit, absque impedimento miraculum aperiens, & in tota domo suam salutem celebrans. Hæc sunt facta Pontificis in eius dormitionem. Quæ autem in oratione à me sunt prætermissa, in iuuenili eius ætate facta miracula, ea narrabo repetens.

Monasticũ habitũ quidam irride ant. Psal 144. 1. Reg. 2.

CVM olim esset ætate iuuenis, & Dauidicam pulsaret citharam in templo Diui Theodori martyris, quod erat XXVII.
situm super quoddam cœmeterium, in quod proiiciebantur cadauera condemnatorum, vidit quosdam duos adspectu deformes, (solent enim plurimùm tales, quales sunt, apparere) apud se iracundè dicentes: Abeamus hinc. Præsente enim adolescente, non sustinebimus hîc manere. Qui quidem repentè aufugientes, simul cum hoc verbo euanuerunt. Hoc ostendit potestatem, quæ prius sancto in eos data fuerat. Hoc quoque secundum conscribatur, quod præcedenti fuit æquale tempore. Mulier illustris, in equo transiens per monasterium cum mundo muliebri, propè fracta, delapsa est in terram. Nam cùm diuinus Antonius tunc esset inter adolescentes, & improuiso esset è porta egressus, contigit currum repentè conturbari, quod eam ex alto deorsum deturbasset, nisi eam seruassent, qui cum ipsa ambulabant. Illa autem conturbata eo, quod acciderat, venerandum ludificabatur habitum, vt in rebus huiusmodi solent, qui sunt pusilli & abiecti animi. Cui dixit is, qui erat perfectus in iuuentute: Mulier, noli eum incessere maledictis. meis enim manibus venies ad hunc habitum. Hæc dixit sanctus: & cùm multi anni præteriissent, ad effectum peruenit prædictio, cùm ipse quidem beatus horum esset oblitus, mulier verò ei reuocâsset in memoriam, & aperuisset eum esse, qui hæc tunc ei denunciasset. Hæc sanctorum Deus, qui omnia facit & transformat, qui dat alimentum omni carni, qui aperit manum, & implet omne animal benedictione: qui glorificat eos, qui Ipsum glorificant, & est mirabilis in sanctis suis. Sed quoniam breui calice orationis, tanquam magno mari, admirabilis Antonii, & magni inter Patriarchas paruam vitam hausimus, age ex doctorum comparatione discamus discipulum.

Gen. 4. Incruẽtum sacrificium Eucharistia. Gen. 4. Gen 5. & 7.

ADAM habetur in admiratione, vt principium & radix generis. Sed hic quoque fuit princeps & author multo- XXIIX.
rum, qui non sunt nati ex coniunctione corporum, sed sunt multiplicati spiritali coniunctione: quibus non obtigerunt pœnæ paternæ damnationis: sed donorum potius hæreditatem, nempe vitam æternam, non mortem, sibi conciliârunt: per quam exprimitur vera & germana paterna cognatio. Et illi quidem cessit ferarum natura: sed non eorum, qui intus erant, & cohabitabant. Hinc serpens & inuidia & dolus mortem sunt fabricati. Hic autem imperio rationis cùm quidquid est ferum & agreste, reddidisset obediens, nullum inimico ad fraudem aptum reliquit instrumẽtum. Abel fuit primus operator Deo acceptorum sacrificiorum: sed cruentorum, & partis, quæ caret ratione. Hic autem sacrificus incruenti sacrificii, cuius illa erant typus & vmbra ratione sacrificans & spiritu, & quotidiè seipsum immolans, à ratione alienarum animi perturbationum mortificatione, erat inuidia superior & eius fœtibus, dolo & cæde, & vniuersa denique simili catena. Magnus fuit Seth: sed habuit nepotes ex coniunctione cognationis, quæ fratrem occiderat, qui magnitudine corporum describebant delicti magnitudinem. Hic verò illius quidem virtutem superauit: ijs autem, qui ex ipso nati erant spiritaliter, nullum ferè dedit aditum per bona sua præcepta & monita, vt essent vitii participes. Enoch & Noë, ille quidem beatus ducitur propter translationem: hic autem, quòd omne genus animantium conseruârit in diluuio. Noster verò hic quoque exemplis non inferior, est moribus superior: & translatio non habet lætitiam, quæ spe mortis interrumpatur, sed vitæ æternæ successio puram percipit voluptatem: & seruat arcam, non plenam animantibus rationis expertibus: sed Ecclesiam, cuius illa sunt imagines, omni genere & ætate rationis participum refertam.

Gen 12. Gen. 18. Matth. 25.

CVM Abraham vocationi eius, qui ipsum vocauit è paterna domo, emigrando peregrinus effectus, paruit vsq; XXIX.
ad mortem. Sed ille quidem fugiens errorem cultûs dæmonum, quem fugere vel ipsa docet natura & mens, quæ dominatu deterioris non omninò perdidit vim iudicandi, tenebras & mortem luce commutauit, & pietate impietatem, quæ sunt res per se expetendæ vniuersæ naturæ, quæ est particeps rationis. Hic autem à pueris lacte pietatis enutritus, & viuens in ijs, quæ erant expetẽda, (nullius enim rei fugiendæ, ne vestigium quidem vllum vnquam admiserat) perfectiori iudicio quærebat magis pium statum & magis eligendum: vita vitam, & luce lucem, & eligendis, vt semel dicam, permutans magis eligenda. Quantum verò interest inter eligenda, & ea, quæ sunt magis eligenda: tantum etiam omninò interest inter eos, qui eligunt. Sed Abraham quidem eos hospitio accipiens, qui transibant per Mambre, semel imprudens hospitio accepit angelos. Hic verò totius orbis terræ pauperes perpetuò excipiens, Christum hospitio per totam vitã excipiebat, qui ineffabili benignitate ea, quæ sunt illorum, sibi attribuit: per quæ non in specie angelorum, sed in rei veritate, omnium effectricem Trinitatem in animam admittens, non habuit promissionem vnius filij,

qui car-

qui carnali præter spem erat nasciturus coniunctione: sed vt multorum potiùs filiorum, actiuæ philosophiæ coniugio, in spiritu vocaretur pater, habuit promissionem, & præter spem vidit multiplicationem dignam promissione, vt qui non trecentorum vernarum irruptione, multorum regum represserit impetum, sed virili impetu tripertitæ animæ, vniuersam euerterit aciem eorum, qui inuadebant, & tyrannicè id, quod est cognatum, per voluptatem redigebant in captiuitatem, sub ficta regni specie. Gen. 14.

XXX. Cum Isaac ascendit, cælestem patrem sequens iubentem, non in tumulum aliquem, sed in montem virtutum, onustus lignis continentiæ. Per quæ in ara cordis desiderii ad Deum ignem accendens, se hostiam præbuit acceptam. Inuenio autem eum valdè esse Iacob imitatum, non solùm in eo, quòd non fictis moribus variè vitam suam instituerit: sed etiam in eo, quod recessit à patria, & in aliena regione degere statuerit: sed non propter cohabitationem mulierum sororum, sed propter virtutum sororum desiderium, contemplationis, inquam, & actionis: vt actione particeps esset contemplationis: & quæ quidem ad vnum fontem, nempe ad primum bonum, referuntur & erigunt: per quas multiplicatione insignium, non à ratione alienarum pecudum, sed ratione præditarum, euasit insignis inter Patriarchas. Gen. 22. Genes. 28.

XXXI. Aaron fuit primus Pontifex, sed typici & vmbratilis tabernaculi. Hic autem veri, & cuius illud erat figura. Cū Mose fuit dux noui Israëlis. Cum Samuële fuit sacer ab infantia, & ad senectutem vsque Deo seruiens. Imitatus est Dauidis mansuetudinem, & si vis, etiam fortitudinem: vt qui non aduersus Goliath, hominem quendam magnitudine corporis gloriantem, se rectè gesserit: sed aduersus Goliath, qui percipitur intelligentia, malignum, inquam, & carnis expertem dæmonem, cum virga continentiæ egressus est & virga fidei, & præclarum erexit trophæum. Elias effugit insidias Iezabelis. Hic autem insidias impudentis peccati. Habuit cum Eliseo duplicem spiritus gratiam, vt qui monasticis & sacerdotalibus donis esset ornatus. Et vt eos, qui intercedunt, omittamus propter multitudinem, Ioannis, vitam non agens solitariam, in media ciuitate imitatus est philosophiam. Hic quoque, quod ad se attinebat, habebat mensam absque vllo apparatu, & hic ex pilis contexta veste corpus tegebat, & veluti quadam pellicea zona, nempe perturbationum animi mortificatione, lumbos suos constringebat, & ad eum confluebat non vna ciuitas, neque vna gens, sed turbæ plurimæ populo frequentis ciuitatis, collectæ ex omne genus gentibus & ciuitatibus, tam Orientales, quàm Occidentales: non aqua tingendæ, sed spiritali purificandæ mysterio, quod peragebatur diuinis instrumentis illius manus & linguæ, & initiabat eos, qui dignabantur communione deificæ participationis. Exod. 28. 1 Reg. 17. 3 Reg. 19. 4 Reg. 2. Matth. 3.

XXXII. Apostolorum autem sequens doctrinas & traditiones, & eis suam vitam semper componens, factis germanum confirmauit martyrium, in eo quod martyrum zelum haberet pro pietate, & quotidie sua moreretur conscientia, monasticorum laborum diuturna & acerba perpessione: quod martyrica virtute nulla in re est abiectius. Omnium ergò sanctorum & iustorum, illorum quidem mores, horum verò cursum, aliorum autem actionem, simul verò omnium ad primum bonum, vehementissimum & constantissimum imitatus est desiderium. Quo nunc apertè fruens, protegas & defendas, ô diuinum & sacrum caput, sacrum gregem, & tuis precibus corrobora sceptra pietatis, & manum præbeas piæ potentiæ, mundi curas cum eo participās: & intercedas apud Deum assistens sine intermissione, pro eo, quod orâsti, cùm esses cum ipso, & eius vitæ interesses: & mundanam ei conserues nauem in tuto portu diuinæ trāquillitatis, omnes sedans turbines & tempestates improborum, & obruens insultus inimicorum, tam eorum, qui sub oculos cadunt, quàm qui non cadunt: In Christo Iesu Domino nostro: Cui gloria & potentia nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Vita monastica, martyrium.

VITA S. MARINÆ VIRGINIS, AVCTORE INCERTO EX LIBRO I. DE VITIS PATRVM PER R. P. HERIBERTVM Rosvveidum S. I. Theologum notis illustratis.

Quænam fuerit hæc Marina, vide notas Rosweidi ad hanc vitā 12. Febr. Die in vitis Patrum ponitur. Baronius 18. Iunij agens de S. Marina virgine & martyre Alexādrinæ, vnā eandem cū hac nostra putat: sed de eius martyrio hic nihil, nisi fortè ideò dicenda sit martyr, quod multa a fratribus passa sit. Vide Rosvveidum in notis.

I. Erat quidam secularis, habens vnicam filiam paruulam. Ipse conuerti cupiens, commendauit eam cuidam parenti suo, & abiit ad monasterium, quòd longè erat de ciuitate miliaria triginta duo. Et ingressus perficiebat omne opus, quod erat monasterij, ita vt abbas eius ampliùs eum quàm cæteros, qui in monasterio erant, diligeret, eò quod fidelis esset & obediens. Contigit autem post aliquot tempus, vt recordaretur charitatis filiæ suæ, & cœpit contristari atque affligi intra se. Et cùm per multos dies hoc faceret, vidit eum abbas eius tribulantem, & dixit ei: Quid habes frater, quod sic tristis ambulas? dic mihi, & Deus, qui consolatur omnes, dabit tibi auxilium. Tunc ille procidens, cum lacrymis ad pedes eius dixit: Habeo vnum filium in ciuitate, quem reliqui paruulum, & recordatus, affligor propter eum. Et noluit indicare ei, quòd puella esset. Abbas verò eius ignorans quod esset, & nolens eum amittere, quia necessarius erat monasterio, dicit ei: Si diligis eum, vade, & adduc eum huc, & sit tecum. Et abiens adduxit eam, dicebaturq; Marina. Et mutauit ei nomen, & vocauit eam Marinum. Et dedit eam ad discendas literas intra monasterium, & erat cum ea: nullusq; agnouit de fratribus, quòd puella esset, sed vocabant eam omnes Marinum. Et dum esset annorum quatuordecim, cœpit eam docere pater suus viam Domini, & dicebat ei: Vide filia,[b] vt nullus cognoscat mysterium tuum vsque in finem tuum, & sollicita sis ab insidijs diaboli, ne seducaris ab eo, & istud sanctum monasterium videatur per nos solui, vt in conspectu Christi cum sanctis Angelis eius coronam, & non cum impiis æternam damnationem accipiamus. Et alia multa docebat eam per singulos dies de regno Dei.

[a] S. Marina in monasterium virorum recipitur, habitu mutato, & Marinus vocatur. [b] Pater filiam instruit

II. Dum autem facta esset annorum decem & septem, defunctus est pater eius. Remansit verò hæc sola in cella patris sui, & ipsa obseruauit se in omnibus doctrinis patris sui, & erat obediens omnibus in monasterio, ita vt ab abbate suo, & ab omnibus diligeretur. Habebat autem monasterium par boum & carrum, quia vicinum habebat mare, vbi erat emporium ad milliaria tria; & ibāt monachi, & afferebant quæ necessaria erant monasterio. Vnā verò die dicit abbas eius: Frater Marine, quare & tu non vadis cum fratribus, & adiuuas eos? Quæ respondit: Iussisti pater? Erat autem in ipso emporio pandochium. Cœpit ergò frater Marinus frequenter pergere cum carro. & si faciebat tardè ad reuertendum, manebat in ipso pandochio cum cæteris monachis. Pater Marinæ moritur. Pandochiū id est, taberna.

III. Contigit autem per insidias inimici, vt pandox ille haberet filiam virginem. Ad quam ingressus miles aliquis concubuit cum ea, & concepit puella de illo milite. Et dum cognitum fuisset à parentibus eius, cœperūt affligere puellam, dicentes: Dic nobis de quo concepisti? Respondit eis: De illo monacho, qui dicitur frater Marinus, qui hîc frequenter cum carro mansit, ipse me oppressit, & concepi. Statim autem perrexerunt parentes eius ad monasteriū, & dicunt abbati: Ecce, domine abba, quid fecit monachus tuus Marinus? quo modo decepit filiam nostrā. Dicit eis abbas: Sinite, videamus si manifesta sunt quæ dicitis. Et veniente eo, dicit ei abbas eius: Frater Marine, tu hoc scelus operatus es in filia eorum? Stans diutius cogitauit, intra se ingemiscens dixit: Peccaui[c] pater, pœnitentiam ago huic peccato, ora pro Pandox tabernarium significat. Marin[us] fornicationis accusatur.

[c] Peccatum quod non admisit, agnoscit quasi a se admissum.

ora pro me. Ad iracundiam autem commotus abbas, iussit eam contundi, & affligi. Et ait: In veritate dico, quia tu, qui hoc malum operatus es, non manebis in hoc monasterio. Et iactauit eam foràs. Ipsa verò nunquam vlli confessa est mysterium suum, sed abiens iactauit se ante fores monasterii, & iacebat super terram in pœnitentia, affligens se tanquam ipsa peccasset, & ab ingredientibus fratribus postulabat, vt vel vna buccella panis ei daretur. Hoc faciens per tres annos non recessit de monasterio. Pandochis vero filia peperit filium masculum, & ablactauit, & adduxit eum mater puellæ secum, & iactauit eum ibi ante monasterium, & dicit ei: Ecce frater Marine, quomodo nosti nutrica filium tuum. Et reliquit eum ibi, & abijt. Sancta virgo suscipiens, tanquam proprium filium, de ipsâ buccellâ panis, quã accipiebat ab introëuntibus in monasterium, nutricabat filium alienum. Factum est hoc per alios duos annos.

Eiicitur ex mõasterio, & ad portã pœnitet.

IV. POSTMODVM autem videntes fratres, misericordiâ compuncti, ingressi ad abbatem rogare cœperunt, vt eum reciperet in monasterium, dicentes: Abba, indulge & suscipe fratrem Marinum. Ecce quinque anni sunt, quod in pœnitentiâ ante ianuam monasterij iacet, & non recessit vnquam hinc. Suscipe eum in pœnitentiam, sicut Dominus noster Iesus Christus præcepit. Vix autem coëgerunt eum, & iussit eum ingredi, & vocauit eum ad se, & ait: Pater tuus fuit vir sanctus, quod tu nosti, & paruulum introduxit te in hoc sanctum monasterium, & non est operatus quidquam mali, quod tu cogitasti, & fecisti: nec aliquis in hoc sancto monasterio. Nunc autem ingressus es cum filio tuo, quem de adulterio habes, vnde oportet te pœnitere. Graue enim peccatum fecisti. Et hoc tibi iubeo, vt omnes mundities monasterij tu solus quotidie facias, & aquam ad necessaria purganda portes, & * calceamentum omnibus per singulos dies tu perficias, omnibusq; seruias: in hoc enim habebis meam gratiam. Sancta verò libenti animo suscipiens, omne opus, quod ei iussum fuerat, perficiebat.

Admittitur rursus in monasterio

Vilissima obit ministeria.

* Calcariũ vet. edit.

V. CONTIGIT autem eam intra paucos dies dormire in Domino. Euntes verò fratres, nuntiauerunt abbati, dicentes: Frater Marinus defunctus est. Dicit eis abbas: Videte fratres, quale peccatum fuit, vt nec meruerit pœnitentiam. Sed tamen ite, lauate eum, & sepelite longè à monasterio. Et euntes dum lauant eum, cognouerunt eum, quia fœmina esset. Et cœperunt omnes emittere voces, & tundentes se, clamabant, Quia talis conuersatio & patientia sancta inuenta est in ea, cuius mysterium nullus agnouit, & sic ab eis afflicta fuisset. Et venientes cum lachrymis, dicunt abbati: Abba, veni & vide fratrem Marinum. Dicit eis: Quid est hoc? Fratres dicunt iterum: Veni & vide mirabilia Dei, & vide, quid de te agas. Ille territus perrexit, & venit ad corpus. Et leuans pallium, vnde coopertum erat, vidit quia mulier esset: & mox cecidit, & caput suum percutiebat in terram, & vociferabatur, dicens: Coniuro te per Iesum Christum Dominum, ne me condemnes ante conspectum Dei eò, quòd afflixerim te, quia ignorans feci. Tu, domina, non dixisti mysterium tuum, & ego non cognoui in veritate sanctam conuersationem tuam. Et iussit sanctum corpus eius intra monasterium in oratorio reponi.

Moritur Marina, & sexus cognoscitur.

Affligit se abbas quod Marinam afflixisset.

VI. EADEM verò die puella illa arrepta à dæmonio venit ad monasterium, & confitebatur crimen, quod admiserat, & de quo concepisset. Et in septima die repausationis eius in Domino, ibi intra oratorium liberata est à dæmonio. Audientes autem, qui erant in ipso emporio, & vicina monasteria, mirabilia quæ facta fuerant, accipientes cruces & cereos, cum hymnis & canticis, & psalmis, benedicentes Deum, venerunt in eodem monasterio, & oratorium ingressi, vbi corpus eius requiescebat, benedixerunt Deum. Vbi vsque modò Christus orationibus sanctæ virginis multa facit mirabilia, ad laudem nominis sui. Qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

Fornicaria a dæmone arrepta, apud corpus Marinæ liberatur.

Miraculis sanctæ ætas eius comprobatur.

VII. ANNO Domini [a] millesimo centesimo decimotertio, tempore Iacobi Teopoli ducis Venetorum, quidam Iacobus de Bora parcecialis ecclesiæ S. Marinæ de Venetiis, deuotus sanctę virginis, corpus ipsius de partibus Romanæ sublatum, per nauem Venetias direxit, & in ecclesia sua collocandum ordinauit. Cuius meritis nautæ à maris tempestate liberati sunt. Sicq; corpus sanctæ virginis Venetias delatum, in eadem ecclesia sepultum est Kalend. Septembr.

[a] Trãslatio S. Marinæ ex libro 6. capite 108 catalogi Petri de Natalibus. In Martyrol Rom. festum translationis eius 17 Iulii ponitur, quod additum Martyrologio à Baron. existimat Rosweid[o], cum in Bellini non habeatur: Vide notas eius ad hanc vitam.

VITA S. P. N. MARTINIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE.

13. FEBR.

I. PROXIME ciuitatem Cæsaream Palæstinæ, mons est, qui vocatur Locus arcæ. In eo ergò monte sita est solitudo, in qua habitaut multi viri, qui vitam agunt monasticam. Inter quos cognouimus etiam beatum & virtute præditum Martinianum, habitantem in hoc monte. Hic ergò beatus, cùm ab ineunte ætate Deum amasset, multa suscepit certamina aduersus inimicum. Insignis itaq; specie corporis, & ætate iuuenis, vt qui esset circiter octodecim annos natus, relicta ciuitate & ijs, qui in ipsa habitabant, & eorum tumultibus, se tradens quietæ & solitariæ vitæ, venit ad hanc solitudinem, & in ea habitauit viginti & quinque annos, vitam in ea agens angelicam. Quamobrem dignus quoq; fuit habitus, qui à Deo acciperet dona curationum, multosque curauit Dominus per sanctas eius preces. Multi enim, qui vexabantur à dæmonibus, cùm ad eum venissent in monte, liberati sunt ab insultu dæmonum. Multi quoque, qui tenebãtur febribus, ab hoc viro benedicti, assecuti sunt curationem, & multa alia miracula fecit Dominus per eius preces. In dies autem proficiebat hic beatus Martinianus in optima sua exercitatione, & in omnem partem peruadebat optima & pulcherrima fama huius sancti viri: omnesq; audientes, ad eum veniebant in monte, vt ab eo iuuarentur.

Martinian[us] adolescens petit eremũ

Claret miraculis.

II. SED bono infestus humani generis hostis diabolus, non passus est videre in adolescente tantam virtutem: & primùm quidem cœpit ei diuersas excitare tentationes, & per multiplices visiones visum est ei terrere hominem. Deinde etiam per antiqua eius arma, per quæ Adam eiecit è paradiso, machinatus est eum quoque eijcere è bono proposito. Quodam itaque die psallenti beato Martiniano, inimicus mutatus in maximum draconem, eius cellam subtus subiens, cœpit acriter & vehementi studio fodere partem eius cellæ à fundamentis, tanquam qui vellet eam euertere. Beatus autem cùm sine vlla perturbatione implesset suas preces, per fenestram adspiciens, dixit ei: Verè te decet serpere supra terram. Quid frustra laboras, ô infelix? me tuæ non terrent visiones. Habeo enim Iesum Christum, qui mihi fert opem, & vincit tuas visiones, & tuam conculcat potentiam. Diabolus autem cùm hæc audijsset, in turbinem mutatus, dixit fugiens: Expecta me, expecta Martiniane, & hîc te deuciam, inueni enim artem, per quam sum te deiecturus, & te tua spe frustraturus. Nisi enim te humilem & abiectum reddidero, fieri non potest, vt à te recedam. Tantam enim in te fero iram, vt eam portare nequeas, & te è tua cella educam, & te deijciam non secus ac folium à vento deijcitur: & videam, quis sit, qui tibi opem ferat. Hæc cùm dixisset diabolus, euanuit. Vir autem sanctus tam erat quietus, quàm si nullum spectrum vidisset omninò: sed lætabatur, & glorificabat Dominum in meditatione & cognitione diuinorum eloquiorum.

Genes. 3.

Diabolus eum infestat.

Nihil terretur spectris & minis dæmonis.

III. ACCIDIT verò quodam die, ambulantibus quibusdam in ciuitate Cæsarea, & inter se loquentibus de diuina viuendi ratione beati Martiniani, & magis magisq; admirantibus fortitudinem eius, & tolerantiam, ecce transiens mulier quædam meretrix, audiut quæ dicebant. Quæ suggestione satanæ viris appropinquans, dixit eis: Quis est is, quem inter vos admiramini? aut quæ sunt eius rectè facta, aut quamnam habet is viuendi rationem? Quem ego si voluero, tanquam

unquam folium ab arbore detraham. Quodnam est enim eius laude dignum studium, quod se tanquam agrestem feram conclusit in solitudine, non valens ferre cupiditates carnis & offensiones, & nō adspiciens mulierē, ne habet quidem cupiditatem? Scitis autem omnes, quod si nō adsit ignis, fœnum non vritur. Sed si igni prope sito fœnum manserit incombustum, hoc est admirabile, & magni faciendum. Ita etiam de illo dicendum est. Si cum ego ad eum iuero, is me adspexerit, nec à proposito suo fuerit dimotus, nec in me fuerit offensus, neque motus fuerit eius animus propter meam pulchritudinem, tunc is erit admirabilis, non solum apud homines, sed etiam apud Deum & angelos. Hęc cum dixisset, & cum viris illis pactum fecisset de viro illo generoso, iuit domum, & exutis suis vestibus, laceris se pannis induit, & pannosum velum capiti suo imposuit, & se fune cinxit: & accepta pera, in eam immisit omnia sua ornamenta & vestes elegantes. & cū aduesperasceret, accepta pera, profecta è ciuitate venit, in montē vento ingruente & pluuia.

IV. Cum autem fuisset prope eius cellam, cœpit miserabili voce rogare virum sanctum, sic dicens: Miserere mei serue veri Dei, & nē sinas me miseram consumi à bestijs, à via enim aberraui, & incidi in hanc solitudinem, & nescio quo vadam. Ne me ergo despicias, quæ sum in tali necessitate, neque me abominneris infelicissimam peccatricem. Nam ego quoque sum Dei figmentum. Rogo tuam sanctitatem, ne me miseram & errātem amandes venerande & sancte pater. Hæc ea dicente, & his plura cum fletibus & eiulatibus, beatus cum aperuisset fenestram, & adspexisset, & vidisset eam in tali habitu, nempe pannis obsitam & imbre madefactam, motus est animo & dixit apud se: Væ mihi misero peccatori. nunc adest cordis mei probatio, & vel à præcepto excidam, vel à proposito. Si enim est mulier, quæ opprimitur necessitate, & eam despexero, & non eam in cellam introduxero deuorabitur à bestijs, & maculabit meam animam. Sin vero sit tentatio, & huc ingrediatur, timendum est, ne me pellat à præcepto. neque scio quid agam, & manibus in cælum sublatis, dixit: In te Domine speraui, ne pudore afficiar in æternum: neque irrideant me inimici mei, neque sinas me dominatu teneri à maligno: sed conuenienter tuæ voluntati serua me in hac hora, & protege me ab inimico manu tua valida: quoniam es benedictus in secula, Amen.

Diabolus per procacē fœminam insidiatur sancto viro.

V. Hæc cum dixisset, aperuit ostium, & eam introduxit in cellam: & cum ignem accendisset, dicit ei: Mulier calesce & attende tibi ipsi: tecum enim non manebo. & cum attulisset dactylos, quibus ipse reficiebatur, (stabant enim duæ palmæ extra cellam) ei apposuit, & dicit: Comede, & cura teipsam: mane hic, & cras vade domum in pace. & deinde cum eam sic fuisset, ingressus est in cellam interiorem, & clausit ostium. & cum psalmos cecinisset tertia hora noctis & orasset, humi dormijt vt consueuerat. Illa autem nocte ingressus satanas, eum valde conturbauit in carnis inflammatione. & cum mane surrexisset, egressus est è cella, vt mulierem emitteret & deduceret. Illa vero cum circa mediam noctem surrexisset, & omnia sua ornamenta è pera eduxisset, se ornauit ad decipiendum beatum Martinianum, laceris pannis iniectis in peram. Vir autem sanctus cum eam vidisset sic ornatam, non agnouit eam: & cum obstupefactus diu obmutuisset, dicit ei: Quænam tu es, & vndenam huc es ingressa, & quis hic est diabolicus habitus?

Intromittit fœminam, vrgente cōscientia. Ecce quid facit peccādi occasio.

VI. Illa vero respondens, dixit ei: Ego sum, domine mi. Dixit ei sanctus: Et quanam de caussa est mutatus tuus habitus, vt, quæ esses vesperè miserabilis, & nunc superba? Illa vero dixit: Ego domine mi, sum ex Cæsarea ciuitate Palæstinæ: quæ cum audiuissem de tua iuuentute, & quod talem habeas corporis pulchritudinem, sisq; adeo speciosus & formosus, cor meum valde exarsit propter tuam pulchritudinem, & accessi vt te viderem, & explerer tua pulchritudine: non enim temere tantum confeci itineris. Quodnam est autem, domine mi, hoc vestrum importunum ieiunium? & quanam de causa talem vestrā iuuentutem & nitidam ætatem maceratis afflictione & intempestiua abstinentia? Quęnam scriptura dicit, non esse comedendum, nec bibendum, nec legitimum ineundem matrimonium? Non dicit Paulus Apostolus: Honorabiles nuptiæ & cubile immaculatum? Quis ex prophetis aut Patriarchis nō fuit iunctus matrimonio, & factus est hæres regni cælorum? Non Enoch ille magnus & admirabilis, coniunctus matrimonio, sublatus est in cælos, & non vidit mortem vsq; in hodiernum diem? Similiter autem ille quoq; Abraham insignis & sanctus inter Patriarchas, non habuit tres vxores, & Dei amicus est vocatus, & ipsum Deum vidit in tabernaculo, & cum eo excepit eius angelos? Isaac vero non habuit vxorem, & regnum cælorum est assecutus? Rursus autem Iacob non habuit duas vxores, & duas concubinas, & valuit luctari cum angelo, & vidit Deum facie ad faciem, & dignus fuit habitus regno cælorum? Moses autem ille magnus & princeps Prophetarum & Dei seruus, non habuit duas vxores, & cum Deo est locutus, & genus Hebræorum liberauit ex acerba seruitute Ægyptiorum? Similiter vero Dauid, quoque & Salomon & omnes, qui fuerunt eis similes, nunquid legitimo coniuncti matrimonio, & susceptis liberis, digni sunt habiti regno cælorum? Hæc dicens mulier, & virum tentans, & eius manus contrectans emollijt & eneruauit eius bonam cogitationem, & cœpit eum deturbare in barathrum peccati & interitus.

Gen. 5. Gen. 18. Gen. 24. Gen. 31.

Hebr. 13. Vide argumenta contra cælibatum, & cognosce auctorem satanam.

VII. Respondens itaque, dicit ei: Si te accepero vxorem, quo te ducam, aut vnde alam, cum nihil habeam? Ego enim, vt vides, pauperem vitam, nihil possidens, vixi hucusq; omnibus diebus vitę meæ. Respondens autem mulier, dixit ei: Domine mi, tu solum mihi assentire, & mecum habita, & fruar tua pulchritudine, & tua iuuentute. Habeo enim domum, & aurum, & argentum, magnasq; & præclaras possessiones seruosq; & ancillas. Quorum omnium ego te dominum constituam. solummodo assentire meo scopo, & mecum habita. magno enim amore tui cor meum vritur. Hæc ea dicente, vel potius hæc eo loquente, qui fuit homicida à principio, nempe diabolo, cœpit vir demoueri à bono suo proposito, & inflammari ad carnis cupiditatem: & de cætero de peccato cum ea loquebatur, vt id cum ea faceret. Deinde dicit ei: Mulier expecta me parumper. Quoniam solent aliqui huc ad me venire, & à me benedici: spectabo iam vias, ne forte aliqui ad nos veniant, & nos inueniant in hac actione, & si Deum celare non possumus peccatum, inter homines saltem ne nos indecore geramus, eos offendentes. Hæc cum dixisset, egressus est è cella sua: & stans supra excelsam rupem, vias considerabat.

Eneruatur virile pectus blanditiis satanæ.

Ioan. 8.

IIX. Illo autem considerante, & diligenter quoquo versus spectante, benignus & clemens Deus, qui non vult aliquem perire, non despexit eius laborem susceptum à iuuentute & precationem, sed ei tulit opem. Nam cum staret supra rupem, & vias consideraret, auertit cor eius, vt mutaretur à mala eius cogitatione. & immisit in eum bonam mentem: & descendens ex petra, inuenit sarmenta arida. Quæ cum accepisset, ingressus est in cellam suam. & cum ea iecisset in mediam cellam, accepit ignem & accendit sarmenta. Magna autem flamma accensa & in altum sublata, solutis suis calceis, in medium ignem insiliens, cœpit comburi toto corpore, & cum valde esset ab igne combustus, & ei dolerent pedes, egressus est è fornace: & veluti secum depugnans, dicebat: Quid est Martiniane? Recte te accepit hic ignis qui est ad tempus, & hæc acerba pœna. Si autem potes hæc pati, accede ad hanc mulierem. Ipsa enim, vel per eam potius diabolus ignem æternum conciliat. Non est enim hæc causa, sed is, qui eam mouit, vt impediret bonum tuum propositum. Cogita ergo æternum illud supplicium, ô Martiniane, vermem qui non potest sopiri, stridorem dētium. Hic enim ignis, qui est ad tempus, & cadit sub adspectum, ab aqua extinguitur, & dum ardet, habet lucem: æternus autem ignis, & qui nunquam desinit, neq; vnquam ab aqua extinguitur, neque vllam habet lucem. Illi vermes nunquam cessant. Angeli, qui præsunt supplicijs, in puniendo nunquam defatigantur, suntque plane immisericordes. Cogita hæc omnia, ô Martiniane, & si ea potes sustinere, accede ad mulierem. Hęc autem dicebat ille sanctus, ei in memoriam reuocans æternum supplicium: cumque parum remisisset labores, rursus ingressus est in fornacem, & stetit in medio ignis: & valde combustus, exijt è fornace, & cecidit humi. non poterat enim stare, cū se omni ex parte vssisset. Tūc ex

Redit eius ad sanam mentem, & se proijcit in ignem.

O si hęc cogitarēt falsæ ces apostatę nostrorū temporum.

toto

Psalm. 7. *Ierem 17.* *Apoc. 2.*

toto corde suo ingemiscens, dixit Deo cum lachrymis: Domine Deus meus, esto mihi propitius propter assensum meum & impetum ad peccatū, qui examinas corda & renes. Tu enim es examinator cordium & renum, & tu cognoscis cor meum Domine. Quoniam te dilexi à iuuentute mea, & te desideraui, & propter te corpus meum igni huic tradidi. condona mihi, qui es solus benignus & clemens Deus: quoniam tu es benedictus in secula.

Hæc cum dixisset humi iacens, non poterat enim amplius stare propter plagas vstionis, cœpit hæc canere: IX.

Psalm. 72. — Detestabilis mulier resipiscit toto corde.

Quam bonus est Deus Israel ijs, qui sunt recto corde. Mei autem pene moti sunt pedes, propemodum effusi sunt gressus mei. & cum psalmum implesset & precatus esset, ad se rediens mulier & veluti surgens è somno profundissimo, cum apud se considerasset, quod propter animæ suæ salutem, corpus suum igni tradidisset, & recordata esset suarum malarum & improbarum actionum, exuit omnem suum mundum vestimentorum, & omnia ornamenta sua iecit in ignem, & laceris pannis è pera eductis, se eis induit: & deinde procidens ad pedes beati Martiniani humi iacentis, cœpit cum multis lachrymis clamare & dicere: Ignosce mihi serue Dei, quæ sum humilis & peccatrix. Tu enim domine scis varias artes & fraudes diaboli: sed ora pro me peccatrice, rogo tuam sanctitatem, vt per tuas preces salua fiat miserrima mea anima Hoc autem aperte scias, me non esse aliquando reuersuram in meam ciuitatem, neq; ingressuram domum meam, neque esse visuram faciem mei cognati, aut mala esse via ambulaturam, sed conseruaturam esse meam animam. Scias vero hoc quoque, ô domine, quod quomodo diabolus contendit, vt ego aduersus te militarem, ita ego quoque militabo contra ipsum, in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui mundauit meretricem, & eum pudore afficiam. Arbitratus est enim fore, vt me contra te in hunc montem sustolleret: sed me contra ipsum sustulit, & expectans fore, vt te vincerem, à me habendus est ludibrio & ea hæc dicente, assidue manabant lachrymæ ex eius oculis.

Beatvs autem Martinianus respondens, dixit ei: Dominus Deus meus condonabit tibi peccatum, ô mulier. X.
Vade in pace, & quomodo dixisti, decerta pro tua salute, milita aduersus voluptatem carnis per pœnitentiam, & sic poteris malignum pudore afficere. Mulier vero respondens, dicit ei: Rogo te, dic mihi, quo vadens, potero esse salua? Sanctus autem dicit ei: Vade Hierosolymam: & cum veneris ad sanctam Bethleem, quære illic virginem sanctam, nomine Paulinam, quæ ædificauit templum Domini nostri Iesu Christi: & ingredere ad ipsam & renuncia ei, quod factum est: & poteris apud eam esse salua. Illa vero surgens, adorauit eum, dicens: Ora pro me peccatrice, ô venerande pater semper propter Dominum, Beatus autem Martinianus cum dolore surrexisset è solo ex plagis vstionis, dedit ei paucos dactylos ad viæ solatium: & cum eam è cella eduxisset, & ostendisset viam, quæ ducit Hierusalem, dicit ei: Vade in pace mulier, & seruans serua tuam animam, & decerta pro tua salute. Vide ne retro conuertaris. Nemo enim, qui manum misit ad aratrum, & conuersus est retrorsum, aptus est regno cælorum. Ne ergo retro conuertaris, hoc est, ad huius mundi voluptates: sed attende tibijpsi, ne irridearis: & perseuera in pœnitentia. Deus enim est eorum, qui agunt pœnitentiam. Ea autem his auditis, fletum suum auxit, dicens: Spero in Christum, in quem sperarunt gentes, & pudore non sunt affectæ, quod diabolus partem in me non inueniet. Cumque sic precata esset, & adorasset Dei seruum Martinianum, ab eo recessit: Beatus autem cum eam signasset signo crucis, dixit, Dominus Deus meus custodiet animam tuam, & seruabit te in finem. Hæc cum dixisset, ingressus est in cellam suam, humique cecidit, & suspirabat ac precabatur. Mulier vero ibat deflens ac precans, vt Dominus eam deduceret ad vitam æternam & salutarem. Et illa quidem nocte cum non potuisset permeare latitudinem solitudinis, mansit in loco, ad quem venit. Mane autem cum surrexisset, ambulabat flens & orans.

Luc 9. — Non est respiciendum retro.

Cvm itaq; triginta milliaria ambulasset, alto vespere peruenit Bethleem: & cum venisset in monasterium beatæ XI.
Paulinæ virginis, ingressa ad eam, renunciauit omnia, quæ fuerant consecuta. Illa autem cum audijsset, Deum glorificauit, qui est clemens & misericors, & eam libens accepit in monasterium, & eam indies instituebat in ijs, quæ pertinent ad salutem. Ea vero vsque adeo perseuerabat in fortitudine & exercitatione, vt beatissima Paulina sæpe eam admoneret & diceret: Parce tuam carnem tanta affligere abstinentia, vt possit vsque ad finē sufficere. Illa vero magis magisq; intendebat, nulla in re remittens laborem exercitationis. Itaq; circa eius finem petijt à Deo hanc gratiam, vt ei ostenderetur, an accepta esset eius pœnitentia. Benignus ergo Deus curationes effecit per eius preces. Quodam enim die mulier quædam, cui grauiter dolebant oculi, in monasterium venit vt curaretur. Volens ergo beata Paulina probare eius pœnitentiam, dicit ei: Filia accede ad Christum, & ora pro ea, vt per tuam intercessionem ei Dominus præbeat sanitatem. In paucis itaque diebus, cum ea precata esset, sanata fuit mulier. Quæ etiam mundo renuncians, seipsam collocauit in eodem monasterio. Hęc autem beata Zoë (hoc enim erat nomen eius) cum duodecim annos vixisset in monasterio, fuit in Christo consummata peracto cursu. Toto enim tempore suæ exercitationis vinum non bibit, oleum non comedit, nec vuam, nec alium fructum: sed solum panem & aquam, eaque non ad satietatem, sed solum vespere comedens, & nonnunquam secundo die. Ea autem humi quoque dormiebat. Hic est finis huius beatę, & hæc sunt eius certamina.

Meretrix in monasterio durnte: vitam agit. — Facit miracula. — Nota pœnitentiā meretricis.

Sed necesse est, vt nos reuertentes ad vitam beati Martiniani, narremus præclara eius facta ad multorum vtili- XII.
tatem. Post septem ergo menses curatus fuit à plagis vstionis, & ratiocinari cœpit apud se, dicens: Reuera nisi ex hoc loco recessero, & iuero in locum ignotum & occultum, non me sinet malignus requiescere. Deinceps ergo debeo talem locum habitare, ad quem fieri non potest vt mulier ingrediatur. Cumq; hæc apud se esset ratiocinatus, surrexit & orauit, sic dicens: Domine Deus: qui es Dominus cæli & terræ, qui non vis aliquem perire, sed omnem hominem esse saluum, & ad agnitionem venire veritatis, pręsto sis ad prouidendum id, quod est conducibile meæ humilitati: neque sinas animam meam perire in finem, sed fer mihi opem Domine Deus virtutum, & esto mihi via, vita, & virga, & pera, & panis. Hæc cum dixisset, & totum corpus suum obsignasset, egressus est ex illa cella, & profectus est ad mare. Exclamauit autem dęmon ante eum, dicens: Fortitudinem suam iactent meę virtutes: & sit nomen meum pręclarum, quod contra te fui fortis. Nam & te è cella expuli, & corpus tuum igne combussi, & te fugitiuum effeci & captiuum. Et rursus dicit ei dæmon: Fugis Martiniane? quocunque autem iueris, illic adero: & quomodo te hinc fugaui, ita etiam te fugabo, vbicunque volueris habitare, & à te non recedam, donec de plane humilem & abiectum reddidero. Beatus vero respondens, dicit ei: Imbecille & miser, existimasti me esse à te expulsum è mea cella? an putasti me angore confectum recedere? Absit: sed vt te magis conculcem & nihil faciam. Et rursus ei dicit sanctus: Infelix, non tibi suffecit primus & secundus insultus tentationis? aggredere adhuc semel. Officinam, quam aduersus me construxeras, eam dissolui, & Deo meo obtuli. Vnde etiam illa te reputauit tanquam fimum & lutum, & conculcauit tuas improbas & malitiosas vires, & nec eius quidem vmbrę potes amplius appropinquare: eoque hæc dicente, ab eo euanuit diabolus: Beatus autem cœpit hunc psalmum psallere: Exurgat Deus & dissipentur inimici eius, & fugiant à facie eius, qui oderunt eum, & psallens inibat viam, quæ ducit ad mare.

1. Tim. 2. — Vana iactātia & minæ dæmonis. — *Psalm 67.*

Cvm autem venisset ad portum, inuenit nauclerum quendam timentem Deum: & cum accessisset, dicit ei: Fra- XIII.
ter, scisne aliquam paruam insulam in medio mari, in qua nemo habitat? Nauclerus autem respondens, dicit ei: Quanam de causa me interrogas, & quid vis? Dicit ei beatus: Volo quietem agere ab hoc mundo & ab hac vana vita, & non inuenio locum, in quo quiescam, & fugiam maligni offensiones Dicit ei nauclerus: Est in mari rupes angusta, admodum excelsa & terribilis, & quæ satis longo spatio distat à terra. Si quis enim fuerit proxime illam rupem, terram non

videt

videt amplius. Dicit beatus: Tali loco valdè delector, & eum desidero, ad quem maximè non possit mulier accedere. Dicit ei nauclerus: Et vnde nam es habiturus nutrimentum? Dicit ei beatus: Pactum inter nos inibimus. Tu mihi victum suppeditabis, & ego pro te ad Deum intercedam. Quinetiam operabor sedens super rupem: ad me solùm adfer ramos palmarum, & eos contexam meis manibus: quos tu a me tolles & vendes, & ad me adferes alimentum. Porrò autem mihi quoque accipies amphoras, in quibus aquam reponamus: & cùm panem fregerimus & refrigerauerimus, eum immittemus in amphoras. Venies verò tu in anno bis aut ter, ad me adferens panem & aquam. Hæc cum audisset nauclerus, & cognouisset eum esse virum spiritalem, prompto & alacri animo cum eo conuenit, se omnia esse facturum. Et cùm paruam accepisset nauiculam, & beatum in ea accepisset, rectà contenderunt ad rupem, cùm ventus esset secundus, & vesperè ad locum peruenerunt. Beatus autem cùm locum vidisset valdè aptum, valdè ei lætatus est animus: & cùm Deo egisset gratias, & nauclero benedixisset, ascendit super rupem. Cumq; ascendisset, psallebat, dicens: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi: & exaudiuit deprecationem meam, & eduxit me de lacu miseriæ & de luto limi. Et statuit supra petram pedes meos, & direxit gressus meos. Cumq; psalmum implesset, & precatus esset, dicit nauclero: Abi in pace frater, & adfer ad me amphoras, & panem & aquam. Dicit ei nauclerus: Visne adferam etiam tibi ligna, vt faciamus tibi paruum tabernaculum? Sanctus autem non passus est: sed erat sub dio sedens supra petram: & æstu quidem torrebatur, algore verò concrescebat. Tunc nauclerus ad suos reuersus, attulit omnia, quæ ei iusserat beatus: & ad eum ter quotannis adferebat panem & aquam. Beatus autem Martinianus veluti requieuit egressus è mundo, lætabaturq; & Dominum glorificabat in meditatione scripturarum & bona vita.

Martinianus in mari degit solus in rupe. *Psal. 39.* *Sub dio semper manet.*

XIV. Sed sceleratus & malignus diabolus ne sic quidem cessauit iustum bello lacessere, sed illic quoque cœpit ei inferre tentationes. Nam cùm vna nocte mare mouisset & fluctus excitâsset, ei ostendebat quod fluctus ferebantur supra eius caput quindecim cubitos, & dæmon clamauit, dicens: Nunc te suffoco in aquis Martiniane. Beatus verò respondens, dicit citra vllam perturbationem: Imbecille & infelix, cur frustra laboras? Tua enim spectra me non terrent, neque tuæ minæ me timore afficiunt. Spero autem in nomine Domini mei Iesu Christi, quòd te ad finem vsq; pudore afficiã. Cumq; hæc dixisset, cœpit psallere: Saluum me fac Domine, quoniam intrârunt aquæ vsq; ad animam meam. Infixus sum in limum profundi, & non est substantia. Veni in profundum maris, & procella me obruit. Cumq; psalmum implêsset, orauit, dicens: Domine Iesu Christe, fili vnigenite patris inuisibilis, qui propter nostra peccata serui formam accepisti, & in terram descendisti, exaudi me. Certè Domine, qui increpâsti mare, & continuisti eius, qui nequit cohiberi, impetum: Qui increpasti ventos, & vicisti ea, quæ vinci nequeunt: Quoniam tibi omnia cum tremore obediũt, exaudi me, & fac cessare eam, quæ aduersus me excitata est, tentationem & fluctum maris, & pudore affice diabolum, qui impudenter aduersus me erigitur: quoniam omnia potes Domine, & te solùm decet gloria in secula, Amen. Eo ergò hæc dicente & orante, ab eo euanuit diabolus, & mansit ab eo illæsus. Sex itaq; annos sic degebat sanctus supra petram, omnem laborem & perpessionem sustinens pro salute suæ animæ.

Vexatio dæmonis *Irridetur a sancto.* *Psal. 68.*

XV. Sed sic quoque ab eo non quieuit malignus, sed ei aliam intulit tentationem, priore grauiorem. Nam cùm quodam die obseruâsset malignus & immundus dæmon nauem venientem, quæ portabat viros & mulieres, vento confregit nauem, & allisit ad petram, & suffocauit omnes, qui erant in naui, præterquam vnam puellam. Vna enim puella, quæ erat longè formosissima, potuit apprehendere tabulam, & seruari. Et cùm appropinquasset petræ, vbi sedebat beatus, ab ea pependit, & cœpit clamare: Miserere mei serue Dei altissimi, & porrige mihi manum auxilij, & serua me ab hac aqua, & ne sinas me perire in profundo. Beatus autem Martinianus videns non aliundè eam posse habere salutem aut auxilium, dixit subridens: Hoc quoq; est maligni machinatio. Reuera non vinces promptum meum & alacre animi studium, ô diabole. Deindè dicit apud se: Væ mihi peccatori, rursus mihi adest cordis probatio. Quid ergò faciam? Si eam dimisero in aquis, in eis suffocabitur, & maculabit meam animam in die iudicij. Sin autem eam assumpsero, non expedit mihi esse cum ea. Reuera hæc est in longè grauiori necessitate, quàm prima. Nam illa quidem cùm esset in terra, poterat sæpe seruari: hæc verò non potest aliundè seruari, & cùm suos oculos in cælum extendisset, dixit: Domine Deus meus, in quem speraui à iuuentute mea, ne sinas me perire, sed prouide id, quod est vtile animæ meæ. Cumq; hæc dixisset, tradidit ei manum, & eduxit eam ex aqua.

E[...] a[...] & mira tentatio.

XVI. Cum autem animaduertisset eam esse speciosam, dicit ei: Igni cum fœno nequaquam bene conuenit. Non possum ego & tu hîc simul esse: malignus enim in me operatur putrefactionem. Sed tu hîc mane, neq; quicquam timueris, habes enim panem & aquam, & quomodo comedebam ego, tu quoq; comede, vt tibi sufficiat, donec veniat nauclerus, qui adfert ad me panem & aquam, adhuc enim restant duo menses, post quos huc veniet: & cùm huc venerit, narra ei quid acciderit. Is verò te hinc educet, & deducet in tuam ciuitatem. Cumq; hæc dixisset, mare obsignauit signo crucis, & dixit: Domine Deus meus, qui increpâsti ventos & mare, eaq; tibi cum tremore obedierunt, me quoq; adspice & mei miserere, & ne sinas me perire. Ecce enim Domine confidens in sancto tuo nomine, me in mare proiiciam. Malo enim mori inconsideratè, quàm cum corporis perturbatione consuetudinem habere cum muliere. Ad puellam autem conuersus, dixit: Esto salua mulier. Dominus custodiet animam tuam filia, ab omni insultu diaboli, & te conseruabit in finem. Quæ cùm dixisset, se statim iecit in mare. Statim autem eum duo delphines exceperunt, & in terra deposuerunt. Puella verò, donec excessit ex oculis eius, videbat ipsum ferri super aquas, neq; sciebat amplius, quid factum esset. Beatus autem Martinianus in terram egressus, orauit dicens: Ago tibi gratias Domine Deus meus, quòd fecisti misericordiam in meam humilitatem: sed etiam vsq; ad finem ne me relinquas bone Domine & benigne.

Edito crucis signo, mittit se in mare, & delphinorum tergis ad litus euehitur.

XVII Hæc cùm dixisset, dicit apud se: Quid faciam, nescio. In montibus non me sinit satanas, nec in mari. De cæterò bonum est mihi meditari dictum Euangelij & hoc facere. Docet enim Dominus, sic dicens: Si persequantur vos ex hac ciuitate, fugite in aliam. Amen enim dico vobis, non finietis ciuitates Israel: Quæ cùm dixisset, cœpit fugere, & dicere: Fuge Martiniane, ne te comprehendat tentatio: fuge monache: sicque fugiens, & seipsum persequens, finiit dies vitæ suæ, nunquam ferens neque peram, neque virgam, neque duas tunicas, neque æs in zona, neque aliquid aliud portans ad vsum corporis ex iis, quæ debent inseruire homini. Sed vbicunque ingrediebatur in ciuitatem aut in pagum, quærebat quisnam esset in ea vir pius, & illuc veniebat: & sumens quæ necessaria erãt ad alimentum, exibat, & sic fugiens & persequens, perfecit dies suos: & vbicunque eum deprehendisset vespera, seu in monte, seu in solitudine, seu in petra, illic manebat. Duos ergò annos currens & se persequens, pulchrum impleuit cursum, cùm centum & sexaginta quatuor ciuitates obiisset.

Matth. 10. *Perpetuam suscipit peregrinationẽ.*

XIIX Cùm autem esset decæterò migraturus ad Dominum, venit Athenas. Porrò beato Episcopo, qui illic erat, reuelatum est de decessu beati: Beatus verò Martinianus ingressus ecclesiam, cùm præsciuisset horam mortis suæ, cadens supra scamnum, dicit iis, qui illic erant: Vocate ad me citò vestrum Episcopum. Illi autem eum existimauerunt esse stultum. Eo verò adhuc magis roganter, ei o[...]edi[...]unt, & iuerunt ad Episcopum, dicentes ei: Domine, homo quidam iacet in ecclesia super scamnum, & nescimus sitne stultus, aut quis sit. Nobis certè dicit: Vocate ad me cito Episcopum vestrum. Pius autem ille Episcopus dic[...] eis: Stulti estis vos. Ille enim & me & vobis est altior, & surgens protinus, properè iuit in ecclesiam. Beatus verò cù[...] eum vidisset, nõ potuit quidem surgere, sed manus suas extendit supra solum, & sic debitum honorem ei reddidit. Episcopus autem abundantiorem ei honorem tribuit, dicẽs: Iampridẽ

Venit Athenas, & [...] mortis [...] vocat [...] Episcopum.

Deus mihi est pollicitus, se suum seruum mihi esse ostensurum, & qui est à mendacio alienus, impleuit quæ dixerat. Tu autem quando habitabis in regno cælorum, meæ quoq; animæ recordare, rogo te. Sanctus verò respondens, dicit ei: Benedic me veneránde pater, & ora pro me, vt inueniam fiduciam, dum sistar ante terribile tribunal Christi. Hæc cùm dixisset, sustulit oculos suos in cælum, & dixit: In manus tuas Domine commendo spiritum meum: & cum totum corpus suum obsignasset, dicit Episcopo: Commenda me Deo pater. Quod cùm dixisset, subridente vultu, Domino emisit spiritum, cùm cursum consummasset, & fidem seruasset, propositæ coronæ accepta promissione, dignatus regno cælorum.

Totum se signans & subridens, moritur.

Qvis non miretur hunc sanctum & fortem athletam? Quis non beatum pronunciet inuictum eius cursum & vi- XIX.
tam plenam fiducia? Quis non narret & stupeat eius admirabilem, quæ ex virtute agebatur, viuendi rationem? Quomodo ad finem vsque decertauit pro salute suæ animæ? Quin etiam martyrium suæ decertationis ipse sibi construxit. Nam cùm non adesset persecutio, neq; Imperator, neq; Præses persequens, ipse sibi extruxit martyrium, vt quia aduersa fronte cum diabolo bellum gesserit, & conculcauerit insolentem eius exultationem. Ipse ergo fuit sui & persecutor, & rex & carnifex seipsum torquens, & martyr decertans, & athleta coronatus, & iustus renuntiatus. Quid ergò? eum vocabis martyrem? Certè. Etenim vt fortis martyr & athleta ignem contempsit: & quod est admirabile, ipse sibi accendit fornacem, & per hunc ignem sensilem conculcauit ignem æternum: & quam aduersus ipsum mulierem excitauit diabolus, eam per preces fecit perfectam Dei ancillam, animamq; a reprehensione alienam & puram Deo obtulit.

Virgo in rupe relicta, vt se gesserit.

Sed oportet nos de illa quoq; puella, quæ fuit relicta super rupem marinam, vobis narrare, quemnam finem acce- XX.
perit, & quemadmodum finem vitæ suæ peregerit citra vllam, quæ in eam caderet, reprehensionem, etenim propter eam rursus conceptæ beati preces non manserunt inefficaces, sed eam ad finem vsq; conseruauerunt. Ipsa enim relicta supra petram, sic comedebat, sicut ei iussit sanctus. Cùm autem venisset nauclerus, qui afferebat panem & aquam & appropinquasset petræ, & vidisset puellam stantem, existimauit esse spectrum: & timore effectus, cœpit à petra recedere, retrus agens nauiculam. Illa autem clamans, dicebat nauclero: Ne timeas, ô frater: sum enim reuerà mulier, & sum Christiana, veni prope me propter Dominum, & narrabo tibi verum. Illo autem minus fidente, & magis timente ipsa iurabat, dicens: Per legem Christum, sum Christiana. De cæterò veni prope me, & tibi ordine narrabo quid acciderit. Tunc nauem suam adduxit nauclerus, & dixit ei: Vbi est, qui hic erat, monachus, aut quid ei factum est, quod recessit? Quis verò te huc adduxit? Puella autem cùm se signasset, narrauit ei, quæ ipsis acciderant.

Ecce quàm prompti erant veteres sancti ad se signo Crucis obsignandos

Galat. 3.

Navclervs cùm audisset, dicit ei: Veni huc, vt te hinc educam, & ibis in tuam ciuitatem. Mulier autem respon- XXI.
dens, dicit ei: Ne, rogo te, domine mi, ne me eiicias ex hac petra: sed fac mecum misericordiam & clementiam, & vadens in tuam ciuitatem, affer ad me pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & panem & aquam, quomodo afferebas ad beatum, & eandem mercedem accipies à Domino Christo. Non est enim apud Deum distinctio masculi & fœminę, sicut dixit Paulus Apostolus: Omnes vos vnum estis in Christo Iesu. Ne ergo me abominetis humilem & abiectam, quæ volo salua fieri. Nisi enim benignus Deus me voluisset esse saluam, ego quoque cum omnibus periissem in mari: Volente ergò Deo me seruare, tu ne me perdas, quoniam sum fœmina. Memento, quòd qui finxit Adam, is Euam quoque creauit, & ipse ambos est fabricatus, & in vltimis diebus per sanctam virginem est manifestatus. Age ergò, rogo te, vade in tuam ciuitatem, & quomodo prædixi tibi, affer ad me virilem tunicam, & pileum, & panem, & aquam, & lanam, & adduc huc vxorem tuam, vt cum illa verba faciam de lana, & vt illa me induat virili habitu: & Dominus Deus meus erit tecum omnibus diebus vitę tuę, & dabit tibi in hac vita misericordiam & remissionem peccatorum: in illa autem, fiduciam & gloriam ante tribunal Christi.

Hæc cùm audisset nauclerus, & vidisset eius in Deum desiderium, dicit ei: Ecce ego faciam omnia, quæcunq; mi- XXII.
hi mandasti: solùm esto fortis & strenua, & Dominus implebit desiderium tuum. Quæ cùm dixisset, mouit suum nauigium, & iuit in suam ciuitatem: & accipiens vxorem secundo die, & quæcunq; ei iusserat, accessit ad puellam. Et cùm mulier ascendisset supra petram, adorauit puellam, procumbens in faciem, & eduxit omnia ex naui. Puella verò rogauit virum, vt secederet in nauiculam, vt virili habitu indueretur. Cùm ipsa autem secessisset, simul exuit vestes muliebres & muliebrem imbecillitatem, & virili se accinxit prudentia, & induit vestes viriles, nempe pileum & virilem tunicam, contextam ex pilis, & stans precata est Dominum, dicens: Domine, qui exaudisti omnes sanctos tuos à seculo, exaudi me quoque peccatricem & consumma me in hoc loco & habitu, nulla affectam ignominia, & conserua meam animam, & confirma cor meum, & corpus meum corrobora, & deduc mentem meam & animam ad hoc, vt tibi placeam, & impleam tua mandata, & iis, qui mihi obedierint, præbe Domine bonam mercedem, quoniam es benedictus in secula, Amen. Post hæc autem dicit mulieri: Rogo te domina: dum panis & aqua ad me affertur, fac vt lanam quoque ad me afferas, & cùm parauero, reddam tibi, ne panem gratis comedam. Has quoque meas vestes tibi habe ad mei monimentum. Hæc cùm dixisset, demisit eos in pace.

Induit se virgo vestem virilem, ex pilis contextam.

Tertio autem quoq; mense accedebant ad eam nauclerus & vxor eius, ei offerentes, quæ necessaria erant ad ali- XXIII.
mentum. Beata autem exultabat, & glorificabat Dominum in veneranda & bona agendę vitę ratione. Fundebat verò interdiu quidem, duodecim preces, noctu autem viginti quatuor. Alimentum autem eius erat, in duobus diebus libra panis, & aquæ poculum vnum. Sicq; perfecit cursum suum, in bona viuendi ratione. Erat autem, cùm venit ad petram, nata annos vigintiquinque: in petra verò vixit sex annos. Duobus autem mensibus, antequam veniret nauclerus & vxor eius, tradidit beata Photina Christo spiritum suum, cùm peregisset cursum suę exercitationis in syncera fide & bona vitæ agendę ratione, vt etiam ipsi nauclero de ea reuelaretur.

Nota virginis diurnas & nocturnas preces.

Moritur sancta virgo Photina.

Postqvam autem impletum fuit tempus duorum mensium, accessit nauclerus cum sua vxore, & inuenit eã mor- XXIV.
tuam, & decorè honestéque iacentem, & manus habentem in formam crucis, osq; honestè clausum, & similiter oculos diligenter clausos, & vt semel dicam, eam tam honestè iacentem, vt ipsi putarent eam dormire. Accedentes verò eam inuenerunt mortuam, & Deum glorificauerunt. Erat autem eius vultus post tot dies tanquam flos matutinus, suauem odorem emittens: & cùm adorassent venerandas & sanctas eius reliquias, acceperunt in nauiculam, & tulerunt Cæsaream ciuitatem Palæstinę, & renunciarunt ei, qui tunc erat Episcopus, vitam quam ex virtute egerat: Quamobtem iussit ipse Episcopus eam sepeliri in loco honesto & insigni, cum lampadibus & hymnis diuinis: Ad gloriam Dei omnipotentis & Domini nostri Iesu Christi. Cui gloria & potentia, cum Patre & sancto Spiritu nunc & semper & in secula seculorum,
Amen.

Vultus defunctæ viridus.

MAR-

MARTYRIVM SS. FVSCAE VIRGINIS, ET MAVRAE NVTRICIS EIVS, EX PRIMO LIBRO HISTORIARVM *Rauennatum Hieronymi Rubei.* An. 256.

I. FVSCA virgo nobilis, sub Quintiano Præside, qui in Sicilia Agatham trucidauit, ob Christi religionem Rauennæ per idem tempus Idibus Februarij interfecta est. Hæc enim Syroo patre orta viro nobili, annos nata quindecim, audiens Christianam religionem, eius amore infinitum in modum inflammata, cum Maura nutrice id negotij communicauerat. Nutrix putans rarum facinus, insciis parentibus, minime perperrandum, occulte omnia matri patefacit, quæ quod diu Christianæ militiæ nomen dare optauisset, non solùm filiæ assensit, sed laudauit vehementer consilium: ad Hermolaumq; sacerdotem Rauennatum, virum sanctissimum profectæ, ab eo edoctæ sunt quæ facienda Christianis essent, & sacra vnda ablutæ. Hæc cum pater resciuisset, qui ex omni nobilitate Rauennati eminebat, id sibi, multis de causis, dedecori & calamitosum ducens, sæpius tentauit, irrito tamen labore, ab Christi fide auertere filiam: tandem vero in carcerem contrusam, triduo absq; cibo esse voluit. Quibus tamen diebus non destitit pater, quin per matronas nobiles, eiusq; familiares adolescentulas, hortaretur ab Christiana religione deficere. Quibus tandem cum nihil efficeretur, ipseque inter pater, omnibus blanditiis, ac speciosis verbis, atq; etiam lachrymis filiam demulcens immotam filiam conspiceret, in tãtam iram exarsit, vt nisi mater intercessisset, è carcere eductam filiam ense omnino confossurus videretur. Iubet tamen adigi ad sacrificandum diis.

13. Febr. S. Fuscæ parentes. — Cũ sua nutrice baptizatur. — Carcere & fame affligitur.

II. SVB id tempus Quintianus Rauennam ingressus, his acceptis, mandat ad se Fuscam, Mauramque & parentes vinctos adduci. Sed cum apparitores eam deprehendissent orantem, cælitemque iuxta eam summo splendore fulgentem cõspexissent, adeò territi sunt, vt nihil ausi, inanes ad Quintianum redierint. Interea Fusca & Maura, quæ hæc acceperant, adeunt ad Quintianum, seq; Christianas profitentur. Adductum Syroum patrem cum Quintianus interrogaret, cur filiam Christianam esse sit passus: ipseq; id se inuito ab ea factũ respondisset, adiectis testibus, qui referrent, quibus eam, ob id, pœnis affecisset. Fuscam & Mauram, deorum religionem falsam spernentes, verberibus affectas innumeris, iubet in teterrimũ carcerem contrudi. Vbi cum dies aliquot acerbe vixissent, Quintiani iussu, extra vrbem, Fusca, gladio in latus infixo, cum antea cælitus emissa vox illam esset ad necem fortiter ferendam hortata, confoditur.

Ab Angelo visitatur. — Flagellatur. Gladio cõfoditur, anno 254.

III. MAVRA nutrix, cadaueri, quod assiduè amplexabatur, illachrymans, rogat carnificem, vt se eadem ratione gladio confoderet, illã insecuta est. Cadauera ab Christianis nauris noctu rapta, ad Sabratam prouinciæ Tripolitanæ vrbem importata, pulcherrimo sepulcro condita. Multis deinde post annis, cum eam ciuitatẽ piratæ depрædati essent. Vitalis ciuis Venetus ad vrbem desertam, diuino afflatus spiritu, adnauigans, ad Torcellam Venetiarum insulam, ea inuexit: vbi nunc honorificentissimo templo ac sepulcro religione summa ab incolis venerantur. Hæ mulierum sanctissimarum neces contigerunt non ante multò, quam Decius tot scelerum daturus pœnas, vnacum filio, quem Cæsarem designauerat, trucidatur.

Item S. Mauræ. — Translatiõ earum. — Passionis tempus.

VITA IORDANI SAXONIS, ORDINIS PRÆDICATORVM GENERALIS MAGISTRI SECVNDI, AVTHORE LEANDRO ALBERTO BONONIENSI. *De eius relatione in Sanctos nihil comperti habeo.* An. 1220.

I. IORDANES vir sanctissimus, oppido Botergæ prouinciæ Saxoniæ originem duxit: quibus parentibus, non produnt scriptores. Constat enim vitam, antequam religionis togam indueret, mitem, sanctissimam atque iustissimam eum egisse, & huiusmodi consuetudinis fuisse, vt egeno, qui primus occurrisset cùm illucesceret, largissimè donaret etiam non petenti. Consueuerat intempestę noctis silẽtio, cùm Parisiis literis sacris operam daret, conuenire in ecclesiam, atq; ibidem sacra audire. Dum autem pro more aliquando, falso ratus iam signum ad sacra peragenda datum, iter arriperet, egenum offendit munera petentem: (Venerat Iordanes, fortè vsus celeritate, absq; pecunia vnica veste indutus, & balteo cinctus argenteo) balteo illum donauit. Tandem reserato templo (aliquantulùm enim pro foribus expectauerat) ingreditur, vidit Christi optimi maximi simulacrum cruci affixum, balteo donato paulò antè egeno, præcinctum. Cuius spectaculo plurimùm motus, togam religionis extunc assumere deliberauit. Differebat tamen, tempus opportunum expectans, quo liberè quod animo conceperat, expediret.

13. Febr. Beati Iordani patria. — Liberalitas eius in pauperes. — Miraculũ.

II. TANDEM valedicens amicis, Prædicatorum ordinem ingredi cupiens, vestem sanctæ conuersationis ab Reginaldo viro optimo impetrauit & accepit. Verum de Reginaldo suo loco dicemus: cuius in exitu nescio cui viro sacris initiato visus est fons in templo Parisino, Iacobo Apostolo dicato, mox oriri, & subito exiccari, & in eo loco alter maior suboriri, cuius riuulis triuia & quadriuiã & plateæ, & exinde tota prouincia irrigabatur, vsq; ad mare decurrens. Hoc enim præsagium fuit quod euentu postmodum comprobatum est, videlicet Iordanẽ loco Reginaldi insurrecturum, cuius & doctrina & moribus atq; sanctitate cum docendo, tum disputando, tota Dei Ecclesia irrigaretur.

Institutum S. Dominici amplectitur. — Visionis cuiusdam interpretatio.

III. COMMVNI igitur patrum suffragio anno Domini 1222. in Conuentu generali, tertio Parisiis acto, quod Capitulum generale appellant, tunc præfecturam agens prouinciæ Lombardiæ, quem dicunt prouincialem, post biennium & sex menses, ex quo togam Prædicatorum acceperat, post diuum Dominicum toti ordini Prędicatorum primus pręficitur: quem circa annos quindecim æquè sanctéq; moderatus est. Lucæ Euangeliũ Parisiis in frequenti auditorum numero mirificè declarauit. Cœpit veluti lucerna super candelabrum crebris radiis doctrinæ suæ lucescere. Omnibus erat gratus, tam vulgaribus, quam famigeratis. Formæ præstantis, facie iucunda, vultu spectabili, mitis ac lenis, cibi somniq; parcissimi, & in cultu corporis abiectus. Delinquentes licet seuerè corrigeret, tali tamen ac tanto vtebatur temperamento, vt potius illos humanitate deuinciret, quam seueritate, & constantes in sancto proposito, suo confirmaret dulcissimo hortatu. Tyrunculos religionis sæpè consueuerat secum ad sumendum cibum habere inuitatos, vt ad sanctum cohortaretur tyrocinium, nec finerent se ab hoste humani generis seduci, priscorum exempla commemorans. Sic vehemens in verbis fuit, vt vltra mille viros ad tyrocinium religionis Prædicatorum verbis suis * auxerit, id quod miraculo adscribi dignum videtur.

An. 1222. — Ordini Prædicatorum præficitur. — Matth. 5. — Multos ad sui instituti tyrocinium attrahit. — * allexerit.

IV. VENIENS Iordanes aliquando Bononiam, quam vrbem miro amore prosequebatur, Tedaldum quendam toga ordinis nostri nuper indutum offendit: qui fortè sua inscitia al- quando pertæsus vitam nouam (Fuerat enim delicatissime prius educatus) togam Prædicatorum exuere omninò dec- euerat, affirmans se gustum & somnum amisisse. Admonitus Iordanes, hominem ad se acciri iussit: cœpitq; eum ve- bis blandis & suauiusculis alloqui, nomine vocitans, asserens ex interpretatione nominis, videlicet Tedaldi, velu- ad alta tendentis, in sancto proposito non solùm permanere, sed passim proficere. Demùm post nonnulla verba v- rò citroq; habita, ante aram diui Nicolai positis genib.

Beati Iordanis precibꝰ Tedaldus ab instabilitate liberatur.

stare præcepit, vt Dominicam persolueret orationem. Is verò oculos in altum attollens, manibus prius super eius capite positis, cordis affectu ad Deum preces effudit. Ipse autem sic orans, videbatur Tedaldo (vt is postmodum affirmare solebat) ex alto miram quandam instillare pallium dulcedinem, ex qua nouitas cordis sequeretur: & patre reducente manus, videbatur quod eius cor ilico à duabus manibus pressum extra se duceretur & eleuaretur, missumq; fieret in magna tranquillitate deinceps ac dulcedine. Qui prius togam Prędicatorum fastidierat, postmodum perseueranter & retinuit & laudauit.

Assiduę preces eius.

Lachrymæ & meditationes.

TANTAM promeruerat Iordanes à Deo orandi gratiam, vt nunquam flecti à quacunq; posset occupatione, quin assuetas peragerer Deo gratias. Quandoq; preces in terra procumbens emittebat, quãdoq; iunctis manibus stans, nonnunquam sedens, & aliquando oculos extollens. Nec lachrymarũ in his dulcedinis expers fuerat. Pro his enim creditur eum in oculorum ægritudinem aliquando incidisse, Meditationibus se totũ & vbiquè dederat, quibus miram eliciebat suauitatem. In itineribus varius. Nõnunquã sermocinabatur de re aliqua vtili cum sodalibus: nonnunquã permeabat solus, sed non minus solus, quam antea, eo quòd variis ac multijugis meditationibus associaretur, sodales ad id facere adhortans. Demũ agitatus calore illo diuino, quanta valebat voce, hymnos in laudem Dei Saluatoris, ac Mariæ cæli reginæ præcinebat cum tanto mentis iubilo, lachrymis id exprimẽtibus, vt res mira esset. His igitur occupatus, nonnunquam à sociis aberrabat, nec propter hoc contristatus, sed æquo animo ad cæteros perueniebat, & quos aliquando contristatos ob ipsius absentiam inueniebat, lætè confortabat, affirmans omnia esse sub cælo. V.

Ad benedictionem, panes multiplicãtur.

CONTIGIT aliquando ipsum cum duobus fratribus, & laico sacris initiato, dum ex Italia in Germaniã contenderet, ad hospitium diuertere in vico, cui nomen Vrsatia, in medio Alpium sito, vt cibũ sumeret. iam enim hora & labor diu protractus itineris montiũ, illos subinuitauerat: sed caupone dicente, non esse quod apponeretur præter panes duos, iussit mensam apponi. Demum cœpit ex dictis panibus (prius benedictione peracta) egenis, quibus plurimùm ea loca abundabãt, partes multas elargiri. At caupo & fratres illi succẽsentes, priùs clauso ostio, ne ampliùs egeni ingrederentur, præmonuẽre, affirmantes eo in loco duntaxat panes illos inueniri posse, nec esse pro se ac sociis sufficientes: quare ne sic erogaret illos, ne mox ipse cũ suis penuria cibi laboraret. Sed viri Dei iussu, nec moti cauponis verbis, nec à fide, quam in Deum reposuerat, ianua reseratur, introducunturq; egeni, & vt prius benedictionem accipientes, ita vt triginta partes viritim diuideret adeò pingues, vt vnicuiq; abunde sufficerent: nec propter hoc virum Dei & socios panis defecit. Quinimmo & caupo cum vxore & familia ex eo, qui residuus fuerat, abũde epulatus est. Quo viso, perterritus caupo, & virum Dei admiratus est ac veneratus, & sine prandii solutione abire permisit. Quinetiam eum donauit vini laguncula, quam socii secum deferre consueuerant. VI.

Sanat sanguifluum, Item febricitantem Item cæcũ. Eloquentia eius.

EXINDE Turingiam iter dirigens, ad vicum peruenit nomine Susim, in quo fabrum ferrarium adinuenit, è naribus trigesies per diem & noctem emittentem sanguinem: quem oratione ad Deum habita, tactu manus mox incolumem reddit. Et in vico Vten sacerdotem quartana diu laborantem, cui ferè vires defecerant, prius peccatorum eius confessione audita, precibus ipse suis pristinæ sanitati restituit. Transiens per Alpes ex vi ignis fabrum ferrarium oculis captũ, signo Crucis saluberrimo, donauit oculorum solatio. Inerat ei tanta in dicendo gratia, vt siue in frequenti populo, siue priuatim loqueretur, remitteret vnumquenq; domum plenè compotem. Quippè videbatur in ipso quædam esse dulcedo atque affabilitas, qua omnes ad sese alliceret. Quapropter hostis antiquus, animaduertens tantam in populis per ipsum commotionem fieri, non omisit quicquam, quod illi impedimento foret, ne verba in frequenti populo pro concione haberet, de qua re paulò post dicam. VII.

Viginti & vnus sacri instituti recipiunt habitum.

Hortatu eius quidam adolescens togam religionis assumit.

CONSVEVERAT vir Dei vrbes incolere, quibus litterarum vigebant studia. Quare nonnunquã successiue dies, quos Quadragesimales vocant, Parisiis agebat, alios Bononiæ. Quãprimùm aduenisse in his nunciabatur, tantus erat ad illum concursus virorum, vt vix illi sumendi cibi daretur spatiũ. Iubebat mox, dum ad has vrbes applicuerat, plurimas vestes præparari, pro nouis tyronibus induendis ad sanctam religionẽ, minimè addubitans, quin plures ad religionis tyrocinium adiungeret. Id quod eueniebat, vt vix tot vestes præpararentur, quot necessariæ forent. Accidit res, quæ omnibus non paruã admirationẽ allatura est. In festo Purificationis beatissimæ Mariæ semper virginis, cùm in maximo scholasticorum cœtu (fortè ad mille erant) viginti ex eis sacræ religionis toga vestire occœpisset, animaduertit quendã Germanum, sępè ab eo pulsum veluti nimis iuuenem, & viribus pro tanto tyrocinio imbecillem, inter illos viginti se immiscuisse, vt sancto conuersationis habitu & ipse indueretur. Tunc subridens vir Dei, Est vnus vestrûm, inquit, qui nostræ religionis tunicam sancto furto aufert. Et mox, quia non nisi viginti vestimẽta fuerant allata, & exinde minimè egredi ex frequentia scholasticorum poterat, vt fieret sat omnibus, ex adstantibus fratribus quidam pallium aliâs bardocucullũ, & tunicam alius se exuens, patriq; porrigens, cum Dei laude omnes viginti & vnum induère. Cœperũt adstantes omnes in fletum prorumpere, alii quidem præ gaudio ob auctam familiam: & alii ob sociorum amicabilissimorum amissionem. Qui omnes sic in sancta cõuersatione profecẽre, vt in viros illustres breui admodum tempore euaserint, vna cum adolescentiori illo prius pulso. Porro is euasit in maximum doctorem, & concionatorem optimum. VIII.

NONNVNQVAM pater Iordanes Bibliam dedit, vt reciperet pecuniam pro togis conficiendis eorum, qui ad sanctam conuersationem euolare cupiebant. Cùm quadam die in frequenti populo vnum è scholasticis habitu nostri ordinis induere vellet, ferè cõtristatus, quòd vnum præter suam consuetudinẽ duntaxat vestiret, adstantibus inquit. Nemo vestrûm inhumanitatis, vt reor, argui vellet. Quis sociũ ex vobis ad epulas opiparè præparatas solum ire permitteret, cùm posset secum plures ducere? Videte, quæso, istum in medio stantẽ, ad Dei nuptias inuitatum, & si vobis placeat vnumquenq; vestrûm secum valentem adducere, solum, quæso, ire permiseritis hisce nuptiis frui? Quid tot fletus, suspiria, lachrymæ? Verum si eum, vt par est, diligeretis, prout videntur suspiria ista & lachrymæ præ se ferre, nunquam ingredi sanctam conuersationem solum permitteretis. Eia quis ei se comitem præbebit? Needum verba finierat, & ecce quidam ex illis, qui à sancto proposito longe aberat, in medium prosiliens velut insaniens, In verbo, inquit, tuo & in Dei nomine, magister, ecce me ei socium præbeo. Sicq; ambo toga religionis induti sunt, cum ingenti omnium gaudio & admiratione. IX.

Ora pro fidelibus defunctis.

Psal. 26.

Consolatꝰ secreto fluctuantem fratrem.

ALIQVANDO accidit, vt quidam in sancto tyrocinio ab hoste humani generis diuersis artibus agitaretur, quo fieret, vt quo se verteret, quove pacto recrearetur minimè cerneret. Tandem virum Dei adire decreuit, vt in sancto cõfirmaretur proposito. Forte ita tulerat casus, vt illum orantem pro mortuis inueniret. Quapropter tanti viri dignitatem verens, è regione constitutus, se ei adiutorem præbuit, vt tandem precibus ad Deum ab eo missis fine imposito, rem suam aperiret. Sed dum simul preces prosequerẽtur, ad illum Dauidis vatis egregii versiculum ventum est, quo is vates alloquitur, dicens: Credo videre bona Domini in terra viuentium: & per eum sibiipsi respondetur: Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Quæ verba responsionis videbantur à venerabili viro tanto cordis affectu proferri, non secus ac si dedita opera, & cognito tyronis animo ac mentis turbatione, respondere videretur. Verba hæc frater ille accepit pro bono omine, & non secus, quam si à Deo tunc prolata fuissent: peractisq; precibus, ac exolutis supplicationibus, En magister, inquit, benè & optimè per te mihi, animoque meo labanti sat factum est, cum responderes, Expecta Dominum &c. Post hac aduersus colluctationes hostiles fortior & constantior ero. Sicque in sancto tyrocinio confirmatus, vale dicens abscessit. X.

CVM

XI. Cùm Paduę concionaretur, diuino afflatus spiritu Germanus quidam, parentibus suis vnicus & charissimus, nobi-
lis genere, mente concepit, verbisq; expressit se sanctæ conuersationis habitu velle vestiri, & illecebras ac carnis volu-
ptates dimittere. Forte minus caute, quod deliberauerat, doctori ac socius reuelauerat. Quo factum est, vt furiis agitati
ac diabolico spiritu, cogitauerint tanquam rete concludere, cum forte minis terreri, ac precibus flecti non posset. Ob-
seruarunt quo tempore cubiculum ingrederetur, & scortum nobilissimum intromiserunt, plura promittentes dona,
si adolescentis animum emolliret. Quid plura? Ex non tyrone fortis athleta, milesque veteranus factus, tandem prius
se superato, & nefandissimam mulierem vicit, & artem sociorum profanam. Nec multum immoratus, ad virum Dei
currens, habitum sanctæ conuersationis accepit: nec diu post præceptorem, qui antea ipsum auertere à sancto propo-
sito conatus fuerat, ad secum Deo militandum perduxit. Pater vero audiens filium induisse religionis vestimenta, illi-
co veluti percussus telo penè defecit. Tandem reassumpto spiritu, multitudine satellitum stipatus, animo indignabun-
do Italiam ingreditur, vt vbicunq; filium inueniret, vi Prædicatorum habitu exueret, vel occideret Iordanem. Fortè
primo (ita tulerat casus) virum Dei his furialibus exagitatus spiritibus offendit, & voce pene exhausta interrogauit,
dicens: Vbi est ille Iordanes? porrò ignorabat eum esse. Verùm vir sanctus, Christi ad Iudæos data protulit responsa,
dicens facie læta visuq; iucundo: Sum ille Iordanes. Mox vt is ipsius verba audiuit, ceu sancti viri præsentiens virtutē,
ex equo desiliens, & ad eius prouolutus pedes, totus lachrymis profusus, quod animo conceperat, & ad perpetrādum
venerat, detestabile facinus confessus est. Tandem postquam à lachrymis temperatum est, Vir sancte, inquit, ex hinc
pro filij mei ad sanctissimam religionem euolatu lętus recedo, qui amaro animo veneram. Quare antequam lares pro-
prios repetam, Hierosolymam pro sanctissimis nostræ redemptionis locis visendis hoc cum meo equitatu commigra-
bo; quod & plenè perfecit. Habuerat enim secum equites centum.

Eximia fortitudo adolescentis tacerum ordinem appetentis.

Quæ vere fuerint virtutis verba viri Dei.

XII. IORDANES vir Dei aliquando Romam visendi fratres gratia petiit. Igitur benedictione percepta pro ordinis nostri
more, sacrisque peractis, quam Missam vocant, vt ægrotos visitaret, ingreditur infirmitorium, & vidit conuersum que-
dam (Conuersos appellamus eos, qui literarum expertes sunt, vel si sciunt, sacris non initiantur) in vincula cōiectum:
& interrogans quid subesset causæ, vt in vinculis teneretur, se aliquando mente captum asserebat, tunc tamen ob eius
aduentum conualuisse, & plenè sanitati restitutum. Vt erat bonæ mentis beatus pater, mendaci diabolo citius, ac de-
buerit, aurem præbuit, quamobrem solui iussit. Honorius verò Pontifex maximus, audito Iordanis aduentu Romam,
per nuncium iussit eum in meridie petere curiam, vt ad Clerum faceret verba. Annuit vir sanctus. Prandio deinde pa-
rato, cum, ad mensam venisset, atque discumberet, mandat conuersum nouiter è vinculis solutum, ad se deduci. Sic e-
nim compositè honesteq; se in omnibus coram discumbentib. gessit, vt illum plenè liberatum dixisses. Latebat men-
daciorum parens, vt capta opportunitate id, quod postmodum egit, perpetraret. Pransis omnibus, & Deo gratiis red-
ditis obdormienti viro Dei, arrepto cultro tonsorio conuersus ille, guttur eius penè totum incidit. Euigilans venera-
bilis pater, manumq; obiiciens, tres digitos penè amisit. Porro sanctum virum is iugulare adnitebatur, sed cum manu
obstantem animaduertit, digitos truncare obiectos conatus est. Sublato ingenti clamore per domum, fratres accur-
runt, indignitatem rei ignorantes. Tandem visus est Iordanes ferè semianimis iacens, cruore vna cum cubiculo con-
spersus, gutture recisus, ac digitis penè truncatus. Hinc fletus, hinc suspiria, hinc voces in altum tolli exaudiuntur. O-
mnes ferè patres, præ nouitate ac indignitate rei, alienatæ mentis videbantur. Ast prę sidens domus silentio tegendum
facinus tam graue fore animaduertens, rogat patres, vt supprimerent voces, ne malo malum accumularetur. Vereba-
tur enim, ne si res cæteris innotesceret, scandalo esset, priusquam ordo rei cognosceretur. Igitur termino appropin-
quante, quo vir venerandus verba in curia facturus erat, præsidens domus hanc prouinciam sibi sumpsit pro Iordane.
Cum autem pro suggesto verba facere cœpisset ilicò in fletum prorumpens, ingentem vocem cum eiulatu emisit, de-
inde conticuit. Stupentibus, ac rem nouam admirantibus Cardinalibus & cæteris, qui aderant, quidam Cardinalis
præsidentem seducens, causam tantæ nouitatis exquirit. Qui vbi rem intellexit, eum introducit ad Honorium Pon-
tificem, reique seriem iubet aperiri. Honorius verò exaudiens facinus detestandum, in fletum & ipse prorupit, dicens:
Deus optime maxime, vnde is bonus pater ista promeruit? Accedunt chirurgi, perspiciunt, vulnus pertractant, diui-
num potius quam humanum persuadent cum omni instantia precum auxilium postulandum. Tertia autem illuce-
scente die, vir venerandus seruienti sibi tyrunculo nostræ religionis adolescenti innuit, vt aram ad sacra peragenda la-
tenter ponat. Quo stupescente, domus præsidentem de petitione sancti viri admonet. At præsidens stupore perculsus,
Iordanem adit, quæritq; quid subsit causæ, vt ara ponatur, cum in discrimine vitæ habeatur: an potius deliret, vel in-
sanias, an velit ab alio sacra fieri. Iordanes his auditis, auersis oculis innuit, vt exeat. Quo parente & expectante rei exi-
tum, è grabato vir Dei prout valuit surgens, induit se sacerdotalia vestimenta, ac sacra fecit. Prælibato sanctissimo
Christi corpore & sanguine ex ablutione vltima calicis, vultum, manus & guttur recisum perunxit. Quo factum est, vt
vulnera statim curata fuerint, pleneq; consolidata omnibus admirantibus, vt ea ipsa die egregiè valideq; concionans,
verba faceret coram Honorio Pontifice ac Cardinalibus, totaq; curia. Quamobrem Pontifex cum tota curia nimio
posthac Prædicatoriam familiam dilexit amore, amplissimisq; diplomatibus ornauit. Peractis vero, quæ peragenda in
vrbe Roma erant, profectionem parantem, Pontifex ad secum sumendum cibum subinuitauit. Quo dicto audiente,
in mensa in modum lunæ corniculata ambo pransi sunt prætet consuetudinē, quippe non consueuēre Pontifices ma-
ximi in eadem mensa nisi Cardinales habere secum: sed tanti viri sanctimonia veritus, hoc egit. Cum vero naturæ sat
factum est cibo potuq;, valedicens Pontifici, prius benedictione accepta, iter cœpit, nec vltra passuum millia ea ipsa die
sex peragere potuit, eo quod intendentibus se tenebris vltra progredi non valuit. Verùm cùm hospitari vellent, ad do-
mum cuiusdam sacerdotis diuerterint: à quo reiectus est cum sociis. Nec ob hoc in vllo contristatus, apud quendam
pauperem rusticum hospitatus est, sicq; sine cibo ea nocte capere somnum ob rustici inopiam est coactus: & ad socios
læta facie conuersus, Benedictus, inquit, ille sacerdos, qui vos reiecit, eo quod mihi abstulit gloriam, qua hodie cum
summo Pontifice orbis ad eandem consedi mensam.

In Romam.

Diaboli mendaciū.

Detestandū eius facinus.

Missam vulneratus celebrat.

Vino ablutionis sacri calicis, sua vulnera curat.

Quāta eum veneratione coluerit Pontifex.

Humilitas ac patientia eius.

XIII. QVIDAM frater in quodam cœnobio prope Bononiam ex nimia rerum altissimarum meditatione (Porrò sunt ali-
qui, qui se altiora quærere audent, contra scripturæ monita) in tantam prolapsus est inscitiam, vt affirmaret Deum
haudquaquam esse. At vbi animaduertit præsidens domus, tantam fratris dementiam, Bononiam adiit, seriatimq; fra-
tris tentationem sancto viro Iordani aperuit, asserens nec posse animum illius conuinci suasionibus, nec rationibus
aut scripturis, vel minis. Cui vir Dei ait: Prior (Hos præsidentes domorum, Priores vocamus) ipsum fratrem conuē-
nias, illiq; me iubente dicas, vt is sic firmiter & æquè benè credat vt ego. Reuersus Prior domum, fratri Iordanis man-
datum exposuit, iussitq; illi fidem tenere. Vt verò verbum viri Dei audiuit, veluti ex graui somno euigilans, & à qua-
dam rediens extasi, ait: Certè verum dixit vir Dei Iordanes: ego quidem optime credo Deum esse, statimq; ab omni
tentatione ille resipuit. Clericus quidam Xantensis semel Iordani crimina sua cum lachrymis confitens, negabat se vi-
tam cœlibem posse ducere. Cui pater ex intimo cordis meditullio compatiens, plenus de Deo fiducia: Tibi prædico,
inquit, quod non amplius ab hac carnis incontinentia superaberis. Quod rei euentus optime confirmauit, prout is
clericus sæpe narrare consueuerat.

Ecce vim verborum viri Dei.

Clericum liberat ab incontinētia.

XIV. Ex Lausana exiēs, vt antistitē vrbis, q comin⁹ forte animi laxādi gratia residebat, quē apprime diu dilexerat, visitaret

M 3 præce-

præcedentibus pluribus fratribus, & eo cum ædi tuo subsequente, & de his quæ faciunt ad salutem nostram collo-
quentibus, ecce mustela coram fratribus pertransiens, foramen ingressa est. Illis verò super foramen manentibus, cu-
riositate deuicti visendi, ac eam mulcendi: à superueniente patre interrogantur, quæ causa moræ. Illis verò respon-
Mustela ab eo vocata, venit, eique obedit. dentibus, se vidisse animal pulcherrimum foramen ingressum, & se teneri maxima cupiditate illud videndi: pater ve-
ro ad foraminis os se inclinans, Egredere, inquit, animal, egredere, vt à nobis videaris. Continuo egressa est mustela, &
subsistens in ore foraminis fixo intuitu in eum respiciebat. Tunc vir Dei cœpit eam manibus contrectare, & demulce-
re caput & dorsum: demum dixit: Modo reuertere ad locum tuum, &c. Benedictus Deus creator omnium. Statimque
animal in foramen se recepit.

FVERAT is pater non solùm pro nouis tyronibus Ordini nostro acquirendis solicitus, sed etiam in conseruandis
discretus. Porrò in eo refulgebat quædam gratia specialis, vt nunquam sua incuria aut negligentia aliquem amiserit, vt XV.
Iohan. 16 cum Christo Saluatore nostro dicere posset: Pater, quos dedisti mihi: non perdidi ex eis quenquam. Vnde accidit Pa-
risiis, quod quidam tyrunculus tentaretur de exitu ordinis. Quare dulcis pater omni qua poterat recreatione eum fo-
uebat. Cumque ille nulla posset recreatione subleuari, ad seculum regredi omninò deliberans, vestimenta secularia
sedulo reposcebat: sed viri Dei iussu vsque in crastinum distulit. Fortè dies crastinus fuerat Pentecostes, & conuentus
generalis (quod Capitulum generale vocant) habendus erat. Supplicationibus habitis, quas vulgo Processiones di-
cunt, à patribus in cuculla sine pallio, omnibusque ritè peractis, coram conuentu generali tyrunculum animo laban-
tem iussit acciri. Quo stante, dulciter blandeque ac suppliciter suadere cœpit animi constantiam, & vt cognosceret se
deludi ab hoste humani generis ac seduci, nec dimittere tantorum virorum societatem vellet, quibus tota fulgebat
Ecclesia. Verum illum obstinatum in sua opinione, cùm non posset à suo proposito auerti, iussit in vestiarium secede-
re, ibique vestimenta secularia reassumere. Exeunte autem illo, ad patres inquit: Eia fratres prouocemus pro infelici
Nouitium omnino fluctuantem & seculum appetentẽ virtute Dei reuocat. isto Dei misericordiam, & positis genibus, Veni creator spiritus, legendo dicamus. Mira res. Necdum hymnum com-
pleuêre, & ecce misellus totus imbre lachrymarum perfusus, in medio patrum se prostrauit, petens veniam, & promit-
tens ordinis perseuerantiam. Aguntur Deo gratiæ, patribus eum tremore exultantibus de ab ipsa fauce raptari libera-
to. Is verò tyrunculus postmodum tam in moribus quam in scientia sic profecit, vt docuerit vtiliter, gratioseque con-
cionatus multo tempore fuerit.

POMPAS mundi & eius gloriam aspernatus est vir Dei, malens apud se vilis esse, vt magnus foret in illa diuina ac cœ-
Mundum & gloriam eius contemnit. lesti domo, quam magnum & gloria fulgentem, & postmodum humilem & depressum obitum suum. Honores ali- XVI.
quandò sibi oblatos discretè & sapienter renuit. Vnde aliquando veniens Bononiam, intelligens totam ciuitatem a-
gminatim sibi occurrere, veluti ei, qué sanctum virum esse autumabant, concito gradu diuertens ab cœpto itinere, gy-
rans per semitas, alia via ignorante populo vrbem ingressus est, quæ res non modicè eius præclarissimam famam ad-
auxit. Tolerantissimus etiam fuit in aduersis. Porro aliquando à dæmoniaco fratre in cœnobio Bononiensi vola in fa-
Humilitate sua & tolerãtia pellit dæmonem. ciem percussus, alteram illi maxillam exemplo Saluatoris præbuit. Igitur tantam humilitatem diabolus non ferens,
mox inclinato capite, veluti cæsus ipse verecundè abscessit. Quandoq; à patribus conuentus generalis correctus (Eos
diffinitores nominant) cùm ei diceretur, quod excusare si vellet se posset, humili voce dicebat: Nunquid latroni ex-
cusanti se creditur? quo verbo multi ædificati fuêre. Aliquando in oculorum ægrotationem incidit, qua captus est al-
tero: conuocatisque fratribus in capitulum, Eia fratres, inquit, agite Deo gratias, eo quòd hostem vnum amiserim: sed
& Deum rogate, vt alterum, si sibi placuerit, mihiq; expediens fuerit, conseruare dignetur.

Interioribus intentus, nõ curat exteriora. SIC ab interioribus distinebatur meditationibus, vt nonnunquam quæ exteriora erant, haud aduerteret. Fortè ita
tulerant casus, vt quædam matrona nobilitate prædita, viri Dei capta deuotione, multiiugis precibus zonâ ab ipso do- XVII.
nari se obtinuerit, qua cingebatur, illique suam tradiderit, fibula ac pendulo argenteo ornatam, qua mox vir sanctus
se cinxit. Post non multum temporis cum inter fratres sederet, animaduertens quidam ex adstantibus patribus pendu-
lum argenteum, prehendens, En (ex ioco tamen) inquit Magister (Tali nomine ferè ab omnibus vocabatur) zonam
argento ornatam defers? At Iordanes veluti rem mirans, inquit: Bone Deus, quis argentum zonæ apposuit? Profiteor
me antehac non aduertisse.

S. Maria Dei genitrix ordinis Prædicatorij singularis patrona. MIRO quodam cordis affectu beatissimam Mariam cæli Reginam, velut optimam Ordinis Prædicatorum patro-
nam, colebat, quam fuerat expertus ipsam sui curam suscepisse. Aliquando, cautè obseruatus in templo ante aram Vir- XVIII.
ginis à Bertholdo orans, sed oscitatione proditus, atque accitus à sancto viro, & interrogatus quid quæreret, & à Ber-
tholdo responsum nil aliud, nisi vt orandi modum ab ipso ad beatissimam Virginem specularetur, Magister verò pre-
cibus ipsius ductus, voti compotem reddere cupiens, Sic fili, inquit, ante misericordiæ parentem preces porrigo. In hoc
Mariæ nomine, quinque continentur elementa, cui psalmum singulo vel canticum adiungo, ex quo quinque confi-
cio orationes, cum salutatione Angelica, hoc modo: Præmitto hymnum Aue maris stella: Pro primo elemento, quod
est M. Magnificat, &c. pro secundo, A. Ad te lauaui oculos meos, &c. Retribue pro R. &. I. In conuertendo. & Ad te la-
Discipulũ docet orandi modum. uaui, pro vltimo, A. addita genuflexione pro quolibet psal.mo. Et narrauit exemplum, vt conijci posset, quam vtile sit
ipsam beatissimam matrem laudare. Frater quidam ante lectulum suum stans orabat, & vidit beatissimam Virginem
quibusdam comitatam puellis per dormitorium euntem, & fratres ac eorum adspergentem cubicula, vna puellarum
aquam benedictam deferente. Verùm dum sic procederet, pertransiit ante fratris cuiusdam cubiculum, quod non ad-
spersit. At qui hoc videret, prouolutus ad pedes sanctissimæ matris eam suppliciter rogabat, vt quænam esset, diceret,
& cur ab adspersione illius cubiculi abstinuerit. Cui illa. Sum, inquit, Dei mater, & veni hos visitare fratres. Illum non
adspersi, quia non est paratus. Igitur illi dicito vt se præparet. Apprimè Ordinem istum tuum diligo, eo quod omnia
Quid priuilegij Dei mater Prædicatorib. obtinuerit. officia, quę Deo per vos redduntur, à laudibus meis incipiuntur, in iisq; terminantur. Quapropter obtinui à filio meo,
vt nemo fratrum tuorum diu cum mortalis labe criminis isto in tuo ordine commorari possit, quin illum aut cito pœ-
niteat, aut extra proiiciatur, ne tam insignem fœdet ordinem.

IN nocte Circuncisionis Domini nostri Iesu Christi, dum pro more in matutinis nonam legeret lectionem, visum
est cuidam fratri parumper obdormienti sistere super suggestum matrona ingens, corona capite ornato, insigni amicta XIX.
Visio cuiusdam fratris. pallio in ipsum venerandum patrem intendens, & lecta lectione de manu ipsius accipiens librum. Quo accepto, ante
ipsum per gradus cœpit maturè incedere hinc indè assistentibus cælestis curiæ ciuibus: inter quos vnus aliquantulum
caluus, præstantior cæteris præcedebat, scipionem tenens, veluti viam inter multitudinem præparans ante ipsam ve-
nerandam matronam. Frater qui hæc viderat, matronam illam Mariam cæli Reginam autumauit: illum cæteris præ-
cedentem virum, vel diuum Paulum Apostolum, vel parentem Dominicum, qui ad extremum vitę suæ aliquantulum
caluus fuerat. Frater vero ad venerandum patrem Iordanem accedens, rem detulit quam viderat. Porrò vir sanctus ad
eius verba subridens nihil prolocutus est. Retulit aliquando pater Iordanes in conuentu fratrum, quod Capitulum
dicunt, vt puto à capitibus ibi in vnum coadunatis, de quodam fratre, (licet patres de se loquentem ipsum putarent)
qui in cœnobio Parisiensi existens, in festo Purificationis beatæ Virginis Mariæ, dum in nocte ad Matutinas Inuitato-
rium à patribus inciperetur, Ecce venit, &c. viderat sanctissimam matrem procedentem cum filiolo ad maiorem a-
ram, quod altare maius vulgò dicitur: supra quam paratus thronus erat, quo resedit cum filio, in fratres dulciter ad

aram

aram pro more conuerſos intuens. Cùm verò ad Gloria patri, &c. fratres inclinarent, ipſa filij dextera apprehenſa, eos cum toto choro ſignauit.

Fratres à S. Maria & filio benedicuntur.

XX. NOBILIS quædam & elegantis formæ puella, à patre ſub patrui cuſtodia relicta, dum ab eo tutelam ſperaret, in corruptelam incidit. Porrò vir improbus bis ipſam grauidam fecit, & eo ſuadente, miſella abortum procurauit, & tertiò, dum non audet patruo reſiſtere, prægnans facta eſt. Igitur miſella in ſe reuerſa, opus nefandum deteſtans, cùm nulli facinus manifeſtare auderet, ſe ferro occidere annixa eſt. Porrò gladium defixit in ventrem tam validè, vt ipſum proſcinderet: non tamen mox vita, vt volebat, exceſſit. Diro igitur vulnere ſauciata, à Dei miſericordia viſitatur. Cœpit crimen tam enorme miro cordis dolore deteſtari, & ad pietatis matrem conuerſa, lachrymis ſupplicique voce orabat, vt ſolita benignitate ſibi occurreret, ne ſaltem anima cum corpore periret. Mox benigniſſima miſericordiæ parens ei adſtans, & corporis conferens ſanitatem, iuſſit vt ſe totam Iordanis conſiliis, qui paulò pòſt venturus erat, ſubiiceret, id quod ipſa deuotiſſimè expleuit: quippe ſancto viro ſuadente, ordinem Ciſtertienſem ingreſſa eſt, atque vſque in finem in ſancto propoſito perſeuerauit.

S. Maria deſperatorum conſolatrix.

XXI. TENTAVIT eum hoſtis antiquus aliquando Pariſiis ægrotantem ſub mira ſanctitatis fraude. Porrò acceſſit ad ianuam ædium, ſpeciem viri probi præ ſe ferens, efflagitans ſe ad virum Dei Iordanem deduci. Voti igitur factus cõpos, poſt datam redditamq; ſalutem, iuſſit indè cæteros abire, veluti cum eo locuturus ſemotis arbitris, ingentis ponderis arcanum. Quo nomine, Magiſter, inquit, es tam inſignis Ordinis caput. Ex te enim omnium ora pendent, eſq; vti conſtitutus in ſpecula. Quare vt ſimulacrum omnium virtutum, abſtinentiarum, cęremoniarumq; te exhibeas neceſſe eſt. Quòd ſi aliquid à te magni vel minimi momenti contra religionis feruorem, vel relaxationis veſtigium exierit, cùm ſuapte natura ingenia humana prona ſint ad declinandum, tu exindè pœnas lues iuſſu iuſti iudicis, ex eo quod dimiſeris ſemina diſſolutionum, & turbationis materiam. Ægrotas enim, ſed non adeò grauiter, quin à plumis & à carnibus poſſis abſtinere. Quod ſi in poſterum non concedetur huiuſmodi vſura talium rerum alicui magis vel æquè ægrotanti, orientur muſſitationes, turbationes & præſumptuoſa iudicia. Vnde te quantis poſſum precib. rogo, vt ſicut hactenùs benè rectèq; viuendi, & religionis norma fuiſti in cæteris, ſicq; & in iſtis te præbeas. In hunc modum verba ſua verſipellis hoſtis fucans, valedicens, ceu pſalmos ruminando ſubmiſsè, receſſit. Vir Dei, vtpotè vir ſimplex, verbis hoſtis antiqui fidem præſtans, pluribus diebus ab his abſtinuit. Quapropter ad tantam corporis virium imbecillitatem deuenit, vt penè deficeret. Nec paſſus eſt Deus colluctatoris aſtutiam latere, nec ſancti viri ſimplicitatem deludi. Quare reuelauit diabolum illum fuiſſe, eius ſanctiſſimis concionib. inuidentem, & ſanctiſſimis moribus, qui hæc ſuaſerat. Sicq; in Domino confortatus, quæ videbantur neceſſaria, cum gratiarum actione ſuſcipiebat.

Aſtutia diaboli ad decipiendum hominem quanta.

XXII CùM in Pedemontium aliquando vir ſanctus deueniſſet, diutino itineris labore defatigatus, acutiſſimis febrib. captus eſt. Diabolus verò non ferens ſancti viri opera inſignia, callidè ei eſt inſidiatus. Audiens vrbis, qua ægrotabat, antiſtes, tanti patris aduentum, hoſpitio eum recepit, & in cubiculum induxit, ac proprio cubili locauit, ſe ratus felicem, ſi tantum hoſpitem apud ſe haberet. Fortè cum venerando patre erat quidam cœnobij cuiuſdam præſidens, quē Priorem appellant, ordinis noſtri, vir diſcretus, ſolers, prouidus, literis callens, & moribus compoſitus, qui aliquandò medicinæ operam dederat. Is igitur Iordanis patris animum haud ignorans, & ſciens eum in ægrotatione ſibiipſi rigidiſſimum, dixit: Pater, oportet ægrotum in omnibus medico ſe ſubiicere, ſi priſtinam nanciſci cupiat ſoſpitatem. Quapropter licet ſis noſtrę religionis præfectus & caput, ægrotus præfecturæ authoritatem dimittas, mihiq; te ſubdas & obedias neceſſe eſt. Quod ſi feceris, haud vereor, quin in breui incolumis hinc exeas. Annuit venerandus pater humiliter. Præter ergò conſuetudinem Ordinis noſtri ſuper plumas ægroto quieſcenti (Sic enim Prior prudens iuſſerat) nocte diabolus, formam præ ſe ferens angelicam, apparuit, dicens veluti admirabundus. Eſtne hic Iordanes, fama & opinione apud omnes tam præclarus? præfectus & pater tam inſignis Prædicatorum Ordinis? Eſſem anceps, ni antehac te diu nouiſſem. O quam vilis & impudens factus eſt, qui quaſi vnus ex dominis orbis terræ, in ſtrato plumeo & ſericis ornato quieſcis. O infelix, quale Ordini tuo ac fratribus exemplum præbes? Sed non eſt tui Deus in finem oblitus, qui ad te corrigendum me miſit. Surge igitur è grabato, terræq; pronus ſupplex inhæreas. Statimq; diabolo euaneſcente perterritus Iordanes in terram corruit, & ſic iacens, poſtquam illuxit, à Priore & fratribus inuenitur. Quem Prior ſeuerè corripiens, coëgit ex merito obedientiæ in ſtrato præparato decumbere. Sequenti nocte iterum diabolus priſtina forma aſſumpta adſtitit, & duriùs quàm anteà redarguit velut ſibi inobedientem, moxq; ipſum in ſolum deſilire præcepit. Quem cùm manè eius diei Prior iteratò ſuper ſolum iacere conſpexiſſet, apprimè indignatus, dixit: Miror tuam ſimplicitatem, ne dicam inſcitiam, qui non ſolùm in corporis, ſed & animæ præiudicium, contra obedientiam hoc facere præſumpſeris. Ego enim Deum cæli terræque Dominum teſtor, quòd noluiſſem pro toto terrarum orbe ſic grauiter contra Deum & ordinem deliquiſſe, & hæc dicens, in fletum maximum prorupit. Quod cernens venerabilis pater, & ipſe lachrymans procidit ad pedes eius, narrans ei viſiones, ſed magis illuſiones, & qualiter vt coniicere poterat, diabolum illum fuiſſe, qui in angelum lucis fuerat transfiguratus. Prior verò captus admiratione, ac quadam commiſeratione illius aliquantulum lenitus, iuſſit ipſum ſtratum aſcendere. Ex hoc enim tantam membrorum debilitatem contraxerat, ſicq; humores indurati fuerant, vt vix ſpiritum ad quieſcendum haberet. Tertia nocte diabolus, vt prioribus, adfuit: quem vt conſpexit vir ſanctus, (Iam in increpationes proruperat) ait: O nequiſſime generis humani hoſtis, ô impudice canis, ô immunda bellua, quomodo meam auſus es ſimplicitatem deludere, ceu zelum qualemcunq; erga Ordinem præ te ferens? Et ego quidem, niſi hoc omnipotentis Dei diſpenſatio permiſiſſet, ſapientiùs aduertiſſem, quod multo melior eſt obedientia, quàm ſtultorum victimæ, & in eius faciem expuens, eum fugauit. Poſt paucos autem dies conualeſcens, iter cœptum perfecit.

Laborat febribus vir Dei.

Vt ægrotus medico ſe ſubiicere debeat.

2. Cor. 11.

A diabolo illuditur eius ſimplicitas.

2. Cor. 11.

Fugat à ſe diabolum.

Conualeſcit.

XXIII. QVODAM verò tempore contigit eum Biſuntij graui premi ęgrotatione. Fortè enim iter tunc faciebat: & cùm ædes tunc noſtri non haberent, oportuit eum ad tabernam meritoriam diuertere. Igitur aliquando exæſtuanti maxima vi febrium, adfuit adoleſcens mappam candidam ad ceruicem pendentem habens, altera manu vini vas ferens, altera verò argenteam crateram, & obtulit viro ſancto, dicens: Magiſter, ecce tibi potum porto ſuauiſſimum, quem ſecurè bibas, quia in nullo te lædet. At venerandus pater [illegible]em ſuſpectam habens, & iam in dolis antiqui hoſtis expertus, ſigno ſe ſanctiſſimæ Crucis communiuit, ac mox diabol[illegible] euanuit. Ipſum ægrotantem, viſa hominis modeſtia & ſanctimonia, antiſtes vrbis cum tota ciuitate miro amore c[illegible]mplexus eſt. Quare petiit, & multijugis precibus à patre Iordane obtinuit illic cœnobium conſtrui, quod Prædicat[illegible]ij patres incolerent.

Signo S. crucis diabolũ iterum repellit.

XXIV. ALIQVANDO diabolus cum eo fœdus inire cupi[illegible]ns per os obſeſſi dixit: Magiſter, tibi polliceor me nunquam fratribus tuis illaturum moleſtiam neque animi, neque co[illegible]poris, dum modò à concionibus abſtineas, his enim ex omni loco me expellis. Ad quem vir ſanctus, Abſit, inquit, [illegible]t fœdus ineam cum morte, & pactum faciam cum inferno. Fuerat aliquando Bononiæ quidam ex fratribus à dæmon[illegible]e obſeſſus, tantæ fortitudinis, quòd ſæpè funes & vincula, quib. ligatus erat, veluti texentium filia rumperet. Qui quo[illegible] quot fratres offenderet, lædebat. Accidit vt Iordanes ſemel ad cubiculum miſeri obſeſſi diuerteret, quem robuſtiſſimi [illegible] funib. ligatum ſuper ſtratum tenebant. Et viſo illo, diabolus dixit ad eum: O ſi modò mihi daretur facultas, te totum [illegible] conciderem in fruſta. Quo audito, iuſſit eum pater venerabilis ſolui, dicens: Agedùm, me ſi valueris laniato. Porrò [illegible]olutus, immobilis permanſit. Iterum ad virum Dei: O ſi inter

Non eſt cũ dæmone ineundum fœdus.

Eſa. 28.

dentes tenerem nares tuas. At ille in os eius nates imposuit. Sed is veluti vires amisisset, lambere illum leui tactu cœpit.
Non valet diabolus læ dere virum Dei.
Aliis modis, vt sanctum virum deciperet, & iis quidem pluribus visus est. Porrò quandoq; contigit virum venerádum
superuenire; cùm iniquus hostis, de quo verba fecimus, fratres cæteros grauibus iniuriis, & contumeliosis verbis affi-
ceret: sed viso sancto viro, assurgens omni cum honore, cœpit eius conciones approbare, & ei blandiri pro eius san-
Versutia ei Sutela id est, dolosa astutia, à similitudine suentium dicta authore Festo.
ctissimis moribus, religionisq; feruore, vt eiusmodi laudibus in gloriam vanam impingeret. At verò non ignorans vir
Dei, versutias, sutélas ac eius vafricias sua humilitate confudit.
Nec his contentus, alio eum aggressus est modo. Quippe in cœnobio Bononiensi tanto illum odore profudit, vt xxv
Nititur eũ dare præcipitem per vanam gloriam, nec valet.
celaret manus, ne aliis redolerent, veritus eam, de qua nondum sibi conscius erat, prodere sanctitatem. Si ad sacra per-
agenda, quam Missam vocant, calicem deferret, tanta ex ipso suauitas odoris exibat, vt totus populus immensa dulce-
dine tactus obstupesceret. Sed non est passus veritatis spiritus, vafri diu durare fallacias. Nam aliquando volens ad sa-
cra puluinaria sacra facturus accedere, totoq; corde dicere illud Dauidis vatis egregij eulogium, Iudica Domine no-
centes me, & expugna impugnantes me, &c. & ad illum versiculum deuenisset, Omnia ossa mea dicent, Domine quis
similis tibi? tanta dulcedine persusus est, vt sensim ei viderentur omnium ossium medullæ Dei spiritu irrigari. Mox
verò Deum precibus rogauit, vt si diabolicis prædictus odor fraudibus ageretur, sua benignitate ostenderet. Ilicò Dei
nutu animaduertit hoc antiqui hostis fuisse figmentum, vt eum daret præcipitem per gloriam inanem.
Aliqvando ad generalem conuentum Parisiis celebrandum plurium fratrum septus multitudine pergens, circa xxvi.
horam cibi sumendi fratres iussit hincinde cibum ostiatim per villas exquirere, certum locum iuxta fontem quendam
designans, quò conuenirent. Igitur fratres iussa patris diligenter perficientes, tandem ad locum destinatum, vbi vene-
randus pater consedebat, cum pane modico deuenête, vix enim tantum panis detulerant, qui viris quatuor satisface-
In maxima victus penuria fratres Deo laudes decantant.
ret. Erat autem cum patre Iordane fratrum maxima caterua. Viso igitur pane modico, & eo quidem grossissimo, hilari
facie & spiritu in laudes amplissimas Saluatoris, voce ingenti prorupit, cæteros ad se sequendum adhortans. Exaudiés
quædam mulier cantantium voces, nouitate rei capta, currens ad locum, vidensque illos, cœpit arguere, dictitans se
plurimùm mirari, quòd tali hora præcinerent veluti insani, cùm sacris initiati essent, & toga induti religionis. Fortè
paulò antè orto sole hæc fiebant à patribus (Porrò ante solis exortum diu in itinere laborauerant, quòd ea hora eis
A muliere pascuntur.
peropportuna visa est pro sumendo cibo) Sed mulier cognita causa, propter quam hoc fieret, videlicet propter victûs
penuriam, quam patiebantur pro Christi Iesu amore, ilicò domum se referens, panes, vinum & caseum in maxima co-
pia ad illos detulit, nil aliud afflagitans, nisi se eorum precum participem fieri.
Matrona Gallica, visis fratrum Prædicatorum honestissimis moribus, ægrè ferente viro suo, ipsis hospitium præ- xxvii
Matronæ cuiusdam hospitalitas.
bebat, quippe ibi fratres nondum ædes extruxerant. Fortè aliquádo viro Dei Iordani hospiti ad se diuertenti prádium
apposuerat, eiusq; sociis. Et ecce prandentibus illis vir eius superuenit. Quo viso, iram dissimulans (Porrò in eam plu-
rimùm excanduerat) cum sancto viro consedit, pariterq; sumere cibum cœpit. Dum verò vinum appositum libauit,
mancipio voce ingenti iussit, vt alterius dolij vinum hauriret, ceu dignius decentiusque, licet deterius & penè corru-
ptum. Nempe veneranda matrona optimum obtulerat, ex quo doluerat iste plurimùm Itaq; iussit corruptum coràm
afferri, vt vxorem molestia afficeret. Delatum per mancipium vinum, prout iusserat, primus omnium gustat, & quod
Vinũ marcidum in optimum mutatur.
penè marcidum nouerat, optimum prælibat Igitur se à seruo deceptum ratus, truci facie minaciq; voce iterum iubet
ex illo certo dolio vinum afferri. Iterum ex vino allato prælibat, & optimum inuenit: & in increpationes prorumpés,
seruumq; abire in malam rem malumq; cruciatum iubens, ipse furiis inuectus, surgens accessit ad dolium, vinum hau-
sit, gustauitq;. Quo hausto, id optimum & gustui gratissimum sic inuenit, vt melius fortè iam multo tempore non gu-
stasset. Qua re perterritus, penè factus elinguis, quid vltrà diceret, non habebat: simulac in tantam Prædicatorum pa-
trum admirationem deuenit, vt eos apprimè diligeret obseruaretq;. Et deinceps vxorem alacri animo liberè omnibus
iis & hospitium & cibum subministrare permisit.
Mvlier pudicitiæ suæ nihil vel parum consulens, sæpius se prostituit: sed aliquando in se reuersa, diabolico sua- xxiix
su, cùm multoties propositum abstinentiæ perfregisset, vt se veneno interimeret, deliberauerat. Igitur captata oppor-
tunitate, araneam ingentem deglutiuit. Morti itaq; appropinquans, (Fortè haudquaquam huiusmodi antehac fuerat
Mulier araneam ex desperatione glutit.
experta dolorem) calamitatem vtranq;, videlicet animæ corporisq; quantocyùs probandam mente agitans, cæli Re-
ginam supplicibus lamentis, supplicibusq; lachrymis rogabat, ne se in tanta calamitate desereret, sed potius opem sibi
ferret. At regina cæli Maria virgo, miserorum dulce refrigerium, turamen & portus naufragantium, voces misellæ ex-
audiuit: & ecce vocem audiuit illa dicentem. Ad Iordanem, Ordinis Prædicatorum generalem Magistrum in prox-
Per S. Mariam Iordanis ministerio liberatur.
mo venturum propera, ipsumq; interpella, illiq; dicito, te à me missam, & crimina abs te commissa, coram eo fatere, &
salua eris. Properè igitur iussa perficiens, fortè vtroque dolore impulsa, sanctumq; virum adiens probra confessa est,
nec exindè dimota est, donec cum criminum vomitu, simul & araneam & venenum euomuit: Deo genitricíq; sanctæ
eius gratias agens, pristinæ sanitati reddita est.
Interrogatvs aliquando à fratre laico (Huiusmodi enim viros, toga nostræ religionis indutos, qui sacris non xxix.
initiantur, vt suprà dixi, atra cuculla vtentes, scapulare vulgò dicta, Conuersos appellamus, & à priscis patribus laici
Prudés eius ad interrogata respõsum.
nuncupati) si ea vieaq; virtute forent deprecationes præditæ, prolatæ per earum vigorem expertes, vti per eos, qui
ea, quæ proferunt, apprimè intelligunt, vimq; earum sciunt, prout clerici, (Eos Clericos nominamus, qui ad sacra per-
agenda admittuntur) respondit: Tanta virtute, tantoq; precio dignus est preciosus lapillus in manu virtutem ipsius
ac preciositatem ignorantis, quanta in manu non ignorantis, sed optimè cognoscentis.
Est Friderico Imperatori familiaris.
Accessit aliquando ad Fridericum Imperatorem, visendi eum gratia. Apprimè Fridericus virum Dei diligebat, xxx.
colebat, venerabaturq;. Data redditaq; salute, tandem consedere ambo, verum post multa verba familiarissima, diu
conticuêre. At Iordanes facto silentio, ad Cæsarem dixit: Plurimùm Cæsar miratus sum, quod abs te minimè de his,
quæ dicuntur per diuersas prouincias, fuerim interrogatus, cùm scias nos continuè per omnem ferè Christianitatem
diuagari, & qui rumores audiuntur, quæ de te fama percurrat. Respondente Cæsare, se habere cursores, veredarios,
nunciosq; per orbem terrarum, & in curiis principum, ex quibus cognoscere, intelligere ac omnia, quæ fiunt, ad amus-
sim scire posset, dixit Iordanes: Christus orbis terrarum Dominus, licet omnia adhuc in humanis agens sciret, tamen à
Matth. 16.
discipulis de se quærebat, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis? Tu quidem Imperator homo es, &
Seuerè eum arguit vir Dei.
multa, quæ de te dicunt, ignoras: quorum scientia tibi imperioq; tuo plurimùm conduceret. Fertur enim per prouin-
cias, quod bona Ecclesiarum veluti tua temerariè exigis, cùm sint sacris initiatorum & pauperum, contrectas ac pro li-
bito exponis. Iustas ac rectas sententias côtemnis, procuras auguria, Iudæis ac Saracenis plurimùm faues, optima tuo-
Rom. Põtif. Vicarius Christi & Petri successor.
rum consiliariorum aspernaris consilia, Pontificem maximum Christi Vicarium, Petri Apostoli legitimum successo-
rem, totius Reipublicæ Christianæ moderatorem, omniumq; nostri parentem, tibi ac omnibus principibus in spiri-
tualibus, &c. præsidentem contemnis. Hæc certè Cæsar plurimum de tua dignitate detrahunt. Sicq; eum in multis fa-
miliariter corripiens, valedicens æquè vt anteà charus Cæsari, indè abiit.
Quæsivit ab eo quidam, quem Canonem, quasve institutiones obseruaret. Prædicatorum sanctiones, respõdit: xxxi.
Prædicato-
quæ

quæ huiusmodi sunt: Honestè viuere, discere, & docere. Quæ tria efflagitabat Dauid à Domino, dicens: Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me. A quodam scholastico interrogatus, quid subesset causæ, quòd ex quo Prædicatorum & Minoritarum ordines per orbem discurrere occæperant, non sic lætè & alacriter visi sunt homines inter se cõuersari, vt anteà. Hoc se negare posse dixit, & oppositum videri & esse: tamen volens satisfacere illi, sic respondit: Postquàm nos in mundo venimus, homines docuimus acta sua perperam facta cognoscere, & alia multa, quæ ignorabát. Quæ vt cognouêre, nec ab illis abstinere volentes, conscij de proprijs reatibus, & grauius peccant, grauiusq; puniuntur. Grauius est enim crimen, quod ex certa scientia committitur, quàm quod ex ignorantia. Deus verò malitiam hominum videns, & in peccatis illos perstare, vt anteà, seueriùs illos punit, & deinceps mittit in ipsos pestilentiam, terræmotus, annonæ, vini ac cæterarum rerum, quæ homini sunt vsui & solatio, caritatem, huic adstipulante vatis elogio, Posuit terram fructiferam in salsuginem, à malitia inhabitantium in ea. Iusteq; his omnibus cæterisq; angustiis homines excruciat plus retroactis temporibus, eò quòd magis delinquunt. Cæterùm vobis dico, nisi in melius mores vestros reformaueritis, ex quo noscitis viam, qua permeare debeatis auspicio Prædicatorum ac minoritarum patrum, & à qua declinare: in posterum seueriùs diutiusq; puniemini, ipso Domino in Euangelio attestante, cùm dicit: Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis.

rû sanctiones, quæ. *Psal. 118.*

Flagellorû Dei quæ causæ extiterint.

Luc. 12.

XXXII. Ea tempestate, qua venerandus vir Iohannes Vincentinus, vita, doctrina & sanctitate conspicuus, Bononiæ concionans, in melius hominum mores reformauit, prout in eius Vita dicemus, timentes ciues nostri Bononienses tanto patre orbari, communi voto aliquot viros doctrina claros Parisios ad conuentum generalem, seu Capitulum vt ipsi vocant, Ordinis nostri legatos miserunt, vt efficerent, ne tantus vir à Bononiensi ciuitate auferretur, coràm plurimas adducentes rationes, inter quas etiam hanc protulêre: Totam fuisse ciuitatem verbis eius in melius reformatá, & iam iactum semen fructificare, in breui coalescendum, vt in optimam frugem euasurum sit. Quòd si modo Iohannes abiret, fortassis omnem segetem arefieri, nondum bene firmatam. Quare rogabant patres, vt ciuitati Bononiensi morem gererent. Quibus per Iordanem responsum est ferè in huiuscemodi verba, priùs tamen collaudata ciuitatis beneuolentia & deuotione: Oratores egregij, causa quàm coràm protulistis, suadens, vt amoueri pater Iohannes à vestra ciuitate non debeat, non cogit nos votis vestris facere satis. Porrò vos scitis, agros serentes, iactis seminibus in agro, exindè abire, nec ibidem permanere, vt videant quomodo semen producat, quove modo coalescat, fructumq; proferat: sed iactis in vno loco seminibus, relicto illo, ad alium serendum vadunt: Inscitiæ illum argueremus, qui iactis seminibus, in agrum comportaret stratum, vt incrementum vel decrementum frugum obseruaret. Iohannes iecit in vestra ciuitate semen: oportet vt vadat in aliam ad id faciendum, iuxta monita Saluatoris dicentis, Quia & aliis ciuitatib. oportet me prædicare verbû Dei. Veruntamen cognita vestræ ciuitatis ad ordinem nostrum dilectione, ne videamur tantorum preces ciuium aspernari, colloquio inter nos habito, adnitemur vestris sat facere petitionibus.

Ecce quem fructu in Ecclesia fratres Dominicani fecerint.

Prudens viri Dei oratio.

Luca 4.

XXXIII Accidit vt pius pater tunicam dono daret cuidam petenti, egenum ac debilem se simulanti. Qua is accepta, ad tabernam meritoriam diuertens, eam vendidit, & in epulis precium consumpsit. Frater quidam hoc videns, Iordani dixit: Ecce pater, cui vestem tribuisti, iam is in taberna meritoria eam ligurit. Ad quem venerandus pater, Malo me amisisse, inquit, tunicam, quàm pietatem. Quod enim egi, id pietas suasit, putans eum illa indigere, cùm crediderim illum inopem & ægrotum. Quapropter eius inopiæ & miseriæ occurrere volebam.

Commiseratio eius in pauperes.

XXX V. Institverat aliquando Gregorius Pontifex maximus, quorundam monasteriorum fratres aliquos nostri Ordinis censores. Qui accepta authoritate censoria, non seruatis iurium ordinibus, licet id iustè fecerint, sententiam mox protulêre, & quosdam Abbates suis officiis ac dignitatibus priuauêre. Quòd cùm intellexisset Pontifex cum Cardinalibus, indignati eò quòd secundùm iuris ordinem processum, vt diximus, non fuerat, rescindere latam per fratres sententiam constituerant. Rebus hoc modo pendentibus, fortè superuenit Iordanes, & ei facultate loquendi data, sic facetè dixit: Pater sancte, mihi hoc sæpè accidit, quòd dum vellem ad aliquod Cistertiensis Ordinis monasterium declinare, animaduertens cum socius consuetam viam in longum protrahi, per tramites inter prata iter faciens citiùs perueni, pertæsus prioris viæ longitudinem, præ oculis monasterium videns. Verùm si tunc ianitor me interrogaret, qua venissem via, & intelligeret per tramites, nonne seuerior videretur, si remitteret nos ad cõsuetam viam, vt per eam veniremus, nolens nos aliter in monasterium introducere? Sic igitur Pater sancte, licet per iuris viam fratres non incesserint, quæ fortè nimis longa illis videbatur ad istorum Abbatum depositionem, cùm deponi fuerint digni, prout vestra sanctitas de facili dignoscere poterit, sustineatis rogo quod factum est, licet per quancunq; viam eo deuentum fuerit.

Optima ac prudenti similitudine Rom. Pontificem ad suum votû flectit.

XXXV. Nonnunqvam causam reddebat, quare citius scholastici philosophiæ inseruientes, ad sanctissimam religionem aduolarent, quàm theologi & iuristæ. Dicebat enim: Facilius bono rustici inebriantur vino, veluti insueti, qui aquam libare solent, quâ nobiles, qui vina optima & fortia non timent, eò quòd in vsu habeant. Philosophi quidem tota hebdomada Aristotelis & aliorum philosophorum aquam epotant. Vnde cum in die Dominicæ sermone, vel festi Christi Iesu verba, & seruorum eius dulcia & vehementia hauriunt, mox inebriati mero sancti Spiritus capiuntur, & non tantum sua, sed & seipsos Deo elargiuntur. Isti verò Theologi sæpè huiusmodi verba audierunt, & ideo eis sicut rustico & æditui contingit, qui ex assiduo ante aram Dei transitu irreuerenter se habet, & ad illam nonnunquam terga vertit, cæteris reuerenter inclinantibus.

Cur plures philosophi quâ Theologi [illegible] religionem ingrediantur.

XXXVI Aliqvando in conuentu generali, seu Capitulo, vt dicunt, faciundo, haud leuiter ægrotans, cùm pro more in festo Pentecostes ad fratres verba facere non posset, tandem rogatus, Capitulum ingressus dixit: Hac hebdomada, patres, crebrò dicemus: Repleti sunt omnes Spiritu sancto. Non ignoratis, quod si vas oppleri aliqua recenti re debeat, oportet id euacuatum reddi, quo antea erat oppletum. Sancti igitur Apostoli repleti sunt à sancto Spiritu, quia euacuati erant à spiritu suo. Et hoc etiam in Psalmo cantamus. Auferes spiritum eorum, & deficient, à se scilicet, vt proficiant in te: & in puluerem suum reuertentur, & sic emitte spiritum tuum, & creabuntur, &c. quasi diceret Dauid: Si tua gratia voluntatem propriam, & singularem ac priuatum à se euacuauerint amorem, tuo replebuntur sancto Spiritu. Quo verbo fratres apprimè ædificati recessêre. Semel fratres admonens, vt à leuitatibus abstinerent, dixit: Mihi & aliis præsidentibus sicut opilioni accidit, qui magis vnius hirci custodia affligitur, quàm centum ouium. Sic vnus insolens magis præsidentem grauat, & domum exturbat, quàm alii centum fratres, qui oues sunt, quæ pastorem sequuntur. Porrò sibilum eius noscunt, nec eum relinquunt: sed simul vadunt, sistunt, accubant, comedunt, bibunt, capite inclinato herbas legunt, in omnibus fructuosæ, in paucis tædiosæ. Sed nonnulli, vt hirci, turbantes pastorem & gregem, discurrunt, perstrepunt, in socios capita impingunt, & alte saliunt, viam non retinent, aliorum sata lædunt, neque virga opilionis, neque clamore arcentur: & ad vltimum, breuem caudam, id est, arctam patientiam habent, & ideò quandoque fœda sua ostendunt. Pro Deo, fratres amantissimi, fugite huiusmodi hircinos mores, & estote oues Dei.

Oratio eius ad fratres in Capitulo

Psal. 103.

Monachi [illegible] hircis similes.

XXXVII Item vt ab ociosis sermonibus cauerent semel admonens fratres, ait: Videtis fratres, quod imperceptibiliter, quantumcunq; in psalmodia alte incipiatur, paulatim vox cantantium defluit & cadit. Sic quantumcunq; bona verba dicere incipiam°, vel ad alterutrû conferre, paulatim ex humana corruptione ad vana prolabimur. Sed qui bonus est, & hoc percipit, debet facere sicut in choro cantor, qui locis aptis eleuat você. Sic bonus vir casû ociosorû aduertens verborû,

Ociosus sermo vt sit euitandus.

aliqua

aliqua verba interponere debet, vel exépla grata, vt interrũpat nociua. Eodé modò cum ex carnis corruptione pau-
latim non solùm à verbis, sed & à solito religionis feruore tepescimus, nos inuice excitare debemus. Aliquando ser-
mo coram venerabili viro factus fuit de quodam patre, viro probo & virtutibus prædito, quod antistes iure optimo
fieri deberet, at vir Dei respondit: Mallem eum feretro mortuum ad sepulturam sociare, quàm in cathedra antistitem

Item prælationis sublimitas.

videre sedentem. Quidam vir nobilis Germanus, potẽtia maxima fretus, vi bouem fœminam à matre viri sancti Ior-
danis abstulerat: post paucos dies verbis suis Iordanes eiusdem filium ad ordinem traxit. Quo audito, pater quosdam
ad eum de filio ablato queſtens, præmisit: Quibus Iordanes sic facete respondit, vt eorum furorem leniret: Haud i-
gnoratis Germaniæ consuetudinem, quæ huiusmodi est, quod si quispiam alicui iniuriam intulerit mulieri, nemo æ-
grè ferre debeat, si fuerit à filio vindicata. Cùm ergo eius ille matrem meam boue priuauerit, non iniquo animo vos,
nec ille ferre debet, si vitulum abstulerim.
Aliquando in partibus transmarinis rogatus à Templariis, vt sermonem faceret Gallicè, (fortè ij Galli erant, nec XXX-
eorum idioma plurimùm callebat) votis eorum libenter annuit. Accidit autem, vt in quadam platea omnes essent, VIII.
quodam muro ab vno latere ad hominis staturam cincta. Volens ergò initiò eos admonere, quòd licet Gallicè parùm

Ex vno verbo aliquando sententia intelligitur integra.

loqui sciret, tamen fidei et ex vno verbo modico Gallico magnam aliquam sententiam colligerent, dixit: Si quispiam
asinus, honore dato, vltra murum consisteret, eleuaretq; caput, vt saltem eius auriculam videremus, iam omnes intel-
ligeremus, quòd ibi asinus totus esset, ità vt per modicum partis totum intelligeremus. Sic nonnunquam accidit, vt
magna sententia dicta, vno breui verbo intelligatur, quamuis tota sit Germanica, & modicum Gallicum.
Accidit vt vir Dei plures tyrunculos nostræ religionis, per ipsum sanctæ conuersationis toga induros, ad quoddã XXXIX
cœnobium secum duceret: fortè illos ad habitum receperat in loco, vbi fratres non habebant ædes. Igitur cum his ad
meritoriam tabernã diuertens, & pro cõsuetudine, hora id petente, officium persoluens, quod Completoriũ dicunt, acci-
dit, vt quidam ex iis in risum prorumperet. Cæteris verò id cernentibus, vehementer & ipsi ridere cœperunt. Animad-
uertens autem quidam ex sodalibus viri Dei, nutibus adnitebatur eos compescere, at illi magis ac magis ridebant.
Tunc Iordanes dimisso Completorio, & dicto Benedicite, ad socium conuersus, Frater, inquit, quis horum tyruncu-
lorum tibi curam demandauit? Quid ad te attinet de eorum risu? Et ad illos conuersus, Filij, ait, vehementer ridete,

Risum fratrũ prudentissimè cõpescit.

nec inceptum omittatis, quia hoc vobis concedo. Et verè ridere, bene; vos gaudere oportet, eo quod è diaboli carce-
ribus exiſtis, fractis vinculis illius, quibus, multò tempore vos ligatos tenuerat. Ridete igitur, filij, ridete. Porro illi hoc
in sermone consolati in animo, deinceps ridere ore effuso nequiuẽre.
Semel Parisiis concionans, & adhortans sceleribus obnoxios ad Deum properare, & acta improba rescindere, di- XL.
luereq; illa per sanctissimam confessionem, nec diutiùs in eis persistere, & occurreret sibi, quod in scriptura peccatum

Peccatum inferni porta
Matth. 16.

inferni porta diceretur, ait: Si quispiam hodie, cras & post cras, & pluribus diebus ad cœnobium veniẽs, præ foribus a-
liquem continuè sedere adolescentem animaduerteret, nonne de facili ipsum ordinem ingredi velle putaret? Quo-
modo igitur non est credibile, quod intrent in infernum, qui tandiu sedent in porta? Item dicebat sicut cæmentarius,
qui murum obrotum reparare satagit, quosdam lapides retrahit absconditos, & prominentes repercutit, sic in emis-
sione claustralium præfectum facere oportet, vt videlicet illos, qui nimis latitare cupiunt, ad actionem dirigat: ad il-
los, qui nimis exponi volunt, intus contineat.
Consueverat idem venerandus pater eundem sermonem aliquoties in concionibus iterare. Quod cum ei ob- XLI.
iiceretur, respondit. Si quispiam bonas herbas legisset, illasq; ad pulmentum faciendum accurate præparasset, essetne
conueniens illas proiicere, & pro aliis colligendis laborare? Dicebat etiam: Si alicui facultati tantùm studuissem,

1. Cor 9.

quantum huic Apostoli verbo, Omnibus omnia factus sum: iam doctior in illa poteram extitisse, semper enim studui,
qualiter me aliis conformarem, & me non formarem: nunc videlicet conformando me militibus, nunc clericis, nunc
tentatis. Is venerandus pater quendam apostatam (Illos apostatas vocamus, qui ausu temerario religionis vestimenta
exuunt) ad ordinem resumere adnitebatur. Cumq; conuentu edito, fratrum sententias exigeret, vnusq; præ cæteris
non assentiret, dixit: Etsi hic modo crimina multa commiserit, forsitan multo plura his adiiciet. Sed cum ille se de hoc

Quam fuerit vir Dei benignus in resumendis apostatis.

non curare assereret, respondit: Certè frater, si tu pro isto tantillo viro vnam duntaxat sanguinis guttam fudisses, sicut
Christus Dominus noster pro ipso sanguinem suum, aliter responderes. At ille in se reuersus & confusus, se humi pro-
sternens, opinioni cæterorum æquo animo cessit.
Quidam frater subtimens, ne possint tot orationibus & deprecationibus factis à fratribus eleemosynæ persolui, XLII.
quibus viuebant fratres, aliquando suam sancto viro narrans opinionem, efflagitabat se ad plenum de his instrui. Cui
venerabilis pater respondit. Cùm sint spiritualia precij inæstimabilis respectu temporalium, constat illa in infinitum
hæc præcellere, & esse incomparabiliter meliora. Vnde te scire volo, & hoc inconcussè tenere, quod si pro omnibus

Dominica oratio quãtum valeat.

eleemosynis, quas comedisti, dixisti semel orationem Dominicam deuotè, ad plenum persoluisti. Procurator quidam
(Procuratores huiusmodi viri apud nos dicuntur, qui pro diuturno victu res monasteriorum necessarias procurant)
pertæsus hoc onus, aliquando rogauerat instanter Iordanem ab eo se absolui. Cui vir Dei respondit: Officia creberri-
mè ferè ista quatuor comitantur: Negligentia videlicet, & impatientia: labor & meritum. A primis duobus te absoluo:
duo verò reliqua in peccatorum remissionem tibi iniungo.
Aliquando in conuentu fratrum, quod Capitulum appellamus, quidam frater delatus est, quod dedisset mulie- XLIII.
ri dexteram. Cum delatus diceret mulierem illam sanctam esse, tunc præsidens ait. Pluuia bona est, & bona terra: ta-
men ex eorum commixtione fit lutum, quo fœdantur cæteræ res. Sic & manus viri licet bona fuerit, similiter & mulie-

Egregiè soluit fratrum quæstiones.

ris, ex mixtione tamen illarum nonnunquam cogitatio vel affectio mala consurgit. Quæsiuit aliquando à sancto viro
quidam frater, vtrum vtilius foret sibi semper orationibus insistere, an scripturarum se studijs occupare. Qui ait: Quid
melius est, Semper bibere, an semper comedere? Et vtiq; sicut ista competit alternatim fieri, sic & illa. Item alius roga-
uit, vt ostenderet quid orandum sibi melius expediret. Cui dixit: Bone frater, quicquid tibi maiorem ingenerat deuo-
tionem, huic insistere non omittas. Nam ad orandum id salubrius tibi erit, quod affectum tuum fructuosiùs irrigabit.
Plura quidem alia verba, digna quæ scriptis mandentur, & opera præclara edidit, ex quibus ingens conficeretur vo-
lumen: quæ ne tandem lectori tædio sim, missa facio: fortassis ea alio loco describam.

Anno 1236. it Hierosolymam

Tandem anno Domini millesimo ducentesimo trigesimo sexto conuentu decimoseptimo edito Parisiis, quem XLIV.
generalissimum secundum dicunt, in mentem subijt Hierosolymam petere, visendi gratia sanctæ redemptionis no-
stræ loca, ac fratrum cœnobia. Ad hoc enim peragendum antehac nutrierat barbam. Itaque valedicens patribus pe-

* *nonaginta.*

lago se credidit: sed cum prope Acon peruenisset, ingenti oborta tempestate, cum duobus socijs, & nouem & * trigin-
ta hominibus, naui fracta, in fluctibus perijt Idibus Februarij. Porrò eius felicem obitum per literas subsequentes Go-

Obitus viri Dei.
Literæ de obitu eius.

tifredus & Reginaldus, Ordinis nostri fratres, Præsidenti Parisiensi denunciàrunt: Gotifredus & Reginaldus Ordinis
Prædicatorum, Pontificis Maximi Pœnitentiarij, Præsidenti ac fratribus cœnobij Parisiensis salutem. Noueritis,
quòd inundantis maris sæuitia, ac suo impetu propellente ad litus triremem, in qua dulcis pater noster Magister Ior-
danes cũ duob. fratrib. erat, ipse & nonaginta nouẽ homines liberati sunt ab hoc seculo nequã. Super hoc tñ, charissi-
mi, non paueat cor vestrum, quia nobis orphanis pius pater & Deus totius consolationis remediũ & post tẽpestatem
prouidit

Prouidit tranquillum. Nam dum iacerent corpora inhumata (vt testantur, qui de illo naufragio euaserunt, qui eos tradiderunt propriis manibus sepulturæ) luminaria de cælo super eos singulis noctibus effulserunt: sed & cruces multæ super eos visæ sunt, & à multis. Ad quod miraculum loci incolæ confluentes, tanti odoris fragrantiam hauserunt, quod iuxta testimonium eorum, qui post visa miracula eos tres sepeliêre, vsq; post decem dies odor nimius ab eorum manibus non recessit. Sed & per circuitum sepulturæ eiusdem, odoris suauitas latiùs emanauit, vsque quo fratres de Acon venerunt cum nauigio, & eos in suam ecclesiam transtulerunt. Vbi dictus pater quiescit, & multa multis beneficia præstat, per omnia benedictus Deus, Amen.

Luminaria cælitùs videntur, & odor suauissimus ex corpore eius emanat.

XLV. Beati viri obitus hoc modo in cœnobio Lemouicensi, quod de primis Ordinis cœnobiis fuerat, reuelatus fuit. Erat quidam frater qui præcipuo affectu Dei virum Iordanem colebat, & venerabatur: qui antequam citra Alpes decessus eius innotesceret in ecclesia post matutinas ad Deũ preces emittens permanserat. Cumq; Deus rore cæli cor eius illustrâsset, obdormiuit, cùm anteà orâsset pro venerabili patre deuotè, quem in trãsmarinas partes secessisse intellexerat. Et ecce videbatur ei quod erat in ripa quarundam aquarum admodum immensæ latitudinis ac profunditatis, quibus videbat multorum hominum cadauera ceu ex aquis recenter educta. Et cùm hoc plurimum admiraretur, videbat Iordanem quasi ab interioribus aquarum ilicò emergentem fixum in cruce, solito iucundiorem manibus ac pedibus extensis, quemadmodum solet B. Andreas Apostolus pingi, & alacrem absq; vllo adminiculo in cælum scandẽtem. Quę cum frater intueretur, stupore perculsus, beatus pater illi sermone blando sic locutus est. Nisi ego abiero, paracletus non veniet ad vos. Quo dicto, manibus eleuatis, cum ipsa cruce ferebatur in cælum. Porrò eo disparente, is videbat sigillum eius in terra iacere. Cum igitur posthàc vulgatus fuisset viri Dei obitus & modus, quo vita defunctus fuerat, quid ea portenderet visio, pleniùs cognouit.

Visio Fratris cuiusdam. Iohan. 16.

XLVI. In monasterio Aquiriæ Ordinis Cisterciensis in Brabantia, fuit quædam sanctimonialis virgo, grauis annis, Lutgardis nomine, per quam Deus multa operatus est miracula, dum in humanis ageret, & post eius felicem exitum. Porrò hæc miro amore, miraq; deuotione virum Dei Iordanem complectebatur. Huic cum quadraginta annis in sancta conuersatione Domino deseruisset, iamq; præ senio & lachrymis, quas sedulo fuderat, non videret: in ipsa vigilia Natiuitatis Domini nostri Iesu Christi beatus pater apparuit in hunc modum: Cum n. ipsa ab hora diei prima vsq; in sextam orasset nec solitam persentiret deuotionem, tædere cœpit, & in hæc prorupit verba: Prô bone Deus, vnde hæc patior? Certè si aliquem in cælo vel in terra amicum pro me nunc orantem haberem, hac cordis modo carerem duritia. Hæc illa dicente cum lachrymis, è vestigio ante mentis oculos quidam frater tam lucidus, tam gloriosus apparuit, vt illum ob claritatis magnitudinem non agnouerit. Vnde ipsa stupescens, ait: Quis es tu? Et ille: Sum Iordanes, quõdam Prædicatoriæ familiæ moderator. Exiui enim ex hoc seculo ad gloriam beatorum, & inter Apostolorum choros & prophetarum euectus, missusq; ad te, vt in festo isto lætissimo te consolarer. Tu ergo iam secura esto: quia in proximo est vt à Deo coroneris, deinde subiunxit: Deus misereatur nostri, &c. cum Collecta de Spiritu sancto quem, me rogante, pro meo Ordine dicere promiseras, vsq; in tuum finem ne omittas. Moxq; euanuit, eam in tanta animi lætitia, quantam nunquam habuerat, dimittens. Hæc eadem ferè, etsi alio modo, beatus pater cuidam fratri Ordinis nostri reuelans, quod in ordine sublimium præsidentium, & in cælo locatus esset, honorabili schemate demonstrauit.

Huius vitã quæras Lector 16. Iun. Apparet S. Lutgardi beatus Iordanes.

XLVII. Qvidam ex Ordine Carmelitarum frater, diabolica suasione tentatus de Ordinis excessu, exaudiens Iordanem aquis obrutum magis ac magis intra se turbatus dicebat apud se. Incassum qui Deo seruit, vt video, laborat. Aut Iordanes ille in via Dei non incessit, qui sic miserabiliter periit: aut Deus non æque retribuit iis, qui sibi seruiunt. Inualescente animi ægritudine & mærore, exire ordinem in animo instituerat. Hæc illo deliberante, præcedenti nocte, qua die postero firmauerat exeundi propositum, ecce apparuit ei insignis vir luce immensa præditus, ipsum circumiens. At ille tremens ac stupens orat dicens: Domine Iesu Christe, mihi esto præsidio, & ostende quid sit hoc. Exemplo vir ille insignis respondit: Ne turberis frater: quia sum Iordanes ille, de quo hæsitabas. Hoc firmiter teneas, nec dubites, quia saluus erit omnis, qui vsque in finem Domino nostro Iesu Christo seruierit. Ilicoq; disparuit, ipso ad plenum in omnibus dimisso læto. Hæc vti gesta fuerant, is frater cum præsidente cœnobij eius, ac Simone fratre viro religioso, Patribus nostris narrare consueuerat.

Idem cuidã Carmelitæ eundem ad saniorem mentem vocans.

XLVIII. Non inutile, reor, erit aliqua referre miracula, post eius felicem exitum ad eius nominis inuocationem per Deũ facta. Præfecerat is venerandus Pater, adhuc in humanis agens, quandam insignis vitæ sanctimonialem fœminam monasterio cuidam fœminarum, sub cura & habitu ordinis nostri. Quæ post multum temporis, cum in eo officio omni modestia, grauitate, religiositate præfuisset, incidit in paralysin, ita vt è grabato absq; ministrantium adminiculo nullatenus se mouere posset. Quapropter sæpissimè enixè efflagitauerat se eo munere absolui: sed omnibus sanctimonialib. reclamantibus, nunquam potuit voti compos fieri, eo quod vtilior videretur monasterio ipsa sic ægrotans, quam alia quæcunq; sospes. Contigit verò die quadam post beati viri obitũ, cum multa miracula à plurimis referrentur ad eius nominis inuocationem facta, vt sanctimonialib. cibũ sumentib. iuberet se in gestatorio à duab. sororib. in ecclesiam deferri, & ante aram ibidem se poni. Et emissis sororib. deuotè ac iugiter beatum viru m Dei Iordanem rogauit, quem firmiter credebat in cælesti ac illa diuina domo glorificatum, vt impetraret à Domino quatenus vel cito vita excederet, vt sic hac molestia liberarentur sorores: vel quod obtinere saltem posset à præsidentibus ordinis ab ipso onere absolutionem, vel pristina sanitate donaretur, qua habilis fieret ad monasterij munera obeunda. Simulac emisit preces, sensit sibi quandam virtutem diuinitùs infundi. Deinde cœpit pedem alterum plena fiducia, & alterum extra gestatoriũ ponere, postea surgere, & hac illacq; per chorum meare, veluti tentatura, si verè sanitatem esset adepta. Interim dũ hęc ab ipsa aguntur signum nola refectorij datur, vt sorores è mensa surgerent, postquam cibo potuq; satisfactum erat. Igitur sororib. pro gratiis reddendis secundùm consuetudinem ad ecclesiam venientib. obuiam sana fit. Quam cũ iuniores primo ex refectorio exeuntes viderent, subdubitabant an Priorissa illa esset, quam præter consuetudinẽ deambulantem cernebant. Cantorissa verò, cum antiquioribus vltimo refectorium exiens, cum animaduerterat, eam rectè ambulantem, quam paulò ante in gestatorio sine virium vsura reliquerat, omisso Psalmo Miserere mei Deus, &c. (Porro psalmum hunc pro more præcinebant) quanta poterat voce, Te Deum laudamus, cantare occepit, & prosequentibus ea voce cæteris sororibus à conuicinis insolitæ voces exaudiuntur. Quibus permoti, verentes ne illis aliquid mali accidisset, vtpote monasterium occupatum à prædonibus, armis fulti, vt succurrerent, si necesse foret, accurrunt. Sed re mox intellecta per fenestram à Priorissa, inde Deum laudantes cum sancto viro Iordane abierunt.

Paralytica meritis viri Dei Iordanis integritati restituitur.

XLIX. In Praga Boëmiæ metropoli erat Cursitius, cognomento Albus, vxorem habens nomine Elisabeth prægnantem. Hæc igitur partui vicina, ante triduum quam pareret, fœtum in ventre moueri haud persenserat, vt antea. Cœpit plurimum subdubitare ac timere, ne interisset. Cum nocte, qua fœtum posteà exclusit, graui dolore premeretur, filium pariendum deuouit, si masculus foret, viro sancto Iordani, affirmans eum impossibile non esse sanctum, cuius vitam & doctrinam ingentem tam crebrò audierat: si autem fœmina, diuæ Elisabeth, quæ paulo antè inter diuos relata fuerat. Educto fœtu de vtero, ab obstetricib. requisiuit, vtrum esset masculus vel fœmina: à quib. masculũ esse sine vita responsum est. At illa vt exaudiuit mortuũ se enixã, cœpit maximis vocib. ingenti cũ ploratu Iordanis auxiliũ implorare, efflagitans sibi filium viuum reddi. Hos ploratus, has voces vsq; ad noctis medietatem protrahens, plenà fiducia sæpe

S. Elisabeth historiam habes 19. Nouemb.

mulieres

mulieres adhortabatur, vt tentarent an filius viueret. Quæ vt morem ei gererent, ac experimento cognoscere possent, in fœtu nihil prorsus vitæ esse, hyemali tempore in balneum aquæ frigidissimæ immersere. Sed cum penitus immotus persisteret, absque vitali spiritu eum esse omnes affirmarunt. Certæ igitur mulieres circunstantes factæ de fœtu mortuo, adnitebantur Elisabethæ aliquid solatij multis verbis afferre. Quæ earum verba non exaudiens, incessanter flens, Iordanem inclamabat, & vt præsto esset sibi apprimè rogabat. Demum plena fiducia iubet illas ad infantem accedere, diligenterque perquirere an viueret. Et ecce ipso dicto exaudientes viuere infantem, quem mortuum toties expertæ fuerant, inueniunt. Vnde mater gratias Deo agens, & beato patri Iordani, filio Iordanis nomen in miraculi memoriam imposuit, quod per ipsum Deus optimus maximus fecerat. Postquam illuxit, dato signo ad reddendum Deo officium pro more in ecclesia Prædicatorum, prudens ac proba mulier pro fratribus misit, eisq; seriem narrauit, verba sua plurium matronarum confirmans testimonio.

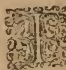
Meritis viri Dei Iordanis infans mortuus vitæ restituitur.

PLVRA describenda miranda forent, per Deum perpetrata ad inuocationem nominis viri Dei Iordanis, & præcipuè in Acon, vbi eius sanctissimum ac venerandum corpus quiescit: sed ne lectoribus tædio essem, permisi in calamo illa quiescere. Scripsit super Apocalypsim commentaria: super Priscianum minorem. Item quædam grammaticalia delicata. Scripsit præterea libellum de Ordinis nostri initio. L.

Opera per ipsum edita

MARTYRIVM SS. VALENTINI PRESBYTERI ET ASTERII, ITEMQVE MARII ET MARTHÆ, AVDIFACIS ET Abachi nobilium Persarum, quod est apud Cæsarem Baronium tomo quarto Annalium Anno 270. ex vetustis MS. codicibus.

An. 270. Hæc acta loco eorũ q in prioribus Surij sunt editionibus reposuimus: tum quod ipso auctoris stylo recitentur: tum quod a Baronio correcta & collata sint cum aliis MSS exemplaribus.

14. Febr. Peregrinatio religionis ergò etiã antiquitus fiebat.

IMPERABAT Claudius quando quidam è Perside Christiani Romam venerunt ad orationem Apostolorum, * Marius & Martha eius coniux cum filiis Audiface & Abacho. Hi cum peruenissent Romam, studuerunt solicitè inquirere corpora sanctorum quæ erant in cœmeteriis, & Christianos inuisere qui detinebantur in carcere. Et cùm venissent in carcerem Transtiberim positum, conspiciunt hominem fidelem, Quirinum nomine, qui pro Christi nomine multa verbera perpessus fuerat, & suis facultatibus spoliatus. Ad quem venientes, miserunt se ad pedes eius, obsecrantes vt pro eis oraret. Ibique manserunt diebus octo, ministrantes beato Quirino, & aliis qui ibidem erant, lauantes pedes eorum qui vinculis tenebantur constricti; & ipsam aquam super capita sua ac filiorum suorum spargebant. I.

* Mares, f. u Marii & Marthas Persice dictos autumat Baronius.

An. 270. Edictũ Claudij contra Christianos. 260. Christiani necantur.

Eo tempore iussit Claudius vt Christiani qui inuenti fuissent in vulgo, aut in carceribus, sine interrogatione punirentur. Ipso autem edicto promulgato, tenuit ducentos sexaginta duos Christianos, qui damnati antè fuerant ad fodiendam arenam via Salaria pro nomine Christi: quos ductos Romam, & in amphitheatrum inclusos, milites sagittantes interfecerunt. Marius & Martha hæc scientes, contristati sunt vehementer, & vna cum filiis & beato Ioanne presbytero venerunt ad corpora sanctorum martyrum, quæ ex igne sublata subtraxerunt, & in linteamipibus [illegible] inuoluta sepelierunt in crypta, via Salaria, in Cliuo Cucumeris: simul etiam sepelierunt Tribunum Claudij nomine Blastum: quo in loco permanentes, vigilias & ieiunia & orationes multis diebus cum Ioanne celebrarunt. II.

De Quirino martyre.

AVDIENS hæc Claudius curiosè iussit perquiri Marium & vxorem eius: & non inuenerunt quòd occultè hæc agerent. Venientes vero Romam ad carcerem, requirebant beatum Quirinum: quem non inuenientes contristati sunt: sed inuenerũt presbyterum nomine Pastorem, qui narrauit eis, quo modo noctu beatus Quirinus gladio fuerat interfectus, & iactatus in Tiberim. Corpus eius remanserat in insula quadam. Quo audito, perrexerunt noctu cum familia sua & Pastore presbytero, & collegerunt corpus eius, & sepelierunt in cœmeterio Ponriani in crypta, octauo Kalendas Aprilis. Posthæc verò Marius & Martha cum filiis adeunt locum in quo Transtiberim in cœnaculo Christianorum multitudo psallerent & lætarentur, pulsant ianuam. Illi timentes noluerunt aperire. III.

De Callisto Episcopo. Callistus fortè fuit Portuensis Episc. sub cuius diœcesi Transtiberina regio censeretur: quod si ad Callistũ Papam hæc referre malueris non sub Claudio Imp sed sub Alexand. sunt collocanda, vt notat Bar. ad an 270.

EODEM in loco erat Episcopus nomine Callistus: qui cùm audisset pulsantes dixit ad Sanctos: Confortamini & nolite timere: Christus pulsat ostium nostrum, aperiamus ergo os nostrum, & confortati laudemus Dominum qui nos vocat. Et confestim ipse perrexit & aperuit ostium. Quem videntes illi, miserũt se ad pedes eius, & cum se inuicem cognouissent, gauisi sunt se inuicem osculantes. Tunc beatus Callistus hanc dedit orationem: Domine Deus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui dispersa congregas & congregata conseruas, auge fidem & fiduciã seruis tuis per Christum Dominum nostrum, qui viuit cum te Deo Patre omnipotente, & Spiritu sancto in secula seculorum. Et responderunt omnes: Amen. IV.

De Valentino, Asterio, eiusque familia.

* Asterium sub Alexan Imp. passũ habet Bar. loco citato

CÙM in eodem loco mansissent absconditi duobus mensibus: interim Claudius apprehendi iussit Valentinum presbyterum, quem vinxit catenis & compedibus: inde post biduum audiuit eum atque tradidit Calpurnio: qui [a] egit per Asterium, vt Valentinum ad cultum idolorum reuocaret. Huius cum filia cæca ab eo fuisset illuminata, credidit ipse, atque vxor ipsius, atq; familia: qui die sancto Dominico ab Episcopo sunt baptizati. Qui omnes à militibus tenti sunt: inde ad Ostia Tiberina ducti, ibi pro Christi nomine occisi. Valentinus verò presbyter post longum carcerem ductus, decollatus est via Flaminia, sequenti anno, decimo sexto Kalendas Martias. V.

* Certamen Marij & Marthæ.

TENTI [b] sunt etiam eodem tempore Marius & Martha cum suis, & Musciano Vicario traditi: ab eodem fustibus cædi iussi sunt pater & filij, spectante matre. Cùm cæderentur, sub voce præconis dicebant cædentes: Præcepta Principis contemnere nolite. Martha autem gaudens dicebat: Filij mei constantes estote. Marius verò laudabat Dominũ, dicens: Gloria tibi Domine Iesu Christe. Muscianus Vicarius iussit eos leuari è terra & suspendi equuleo. Qui dum attraherentur funibus canabinis, clamabat alta voce Audifax filius maior: Gloria tibi Domine Iesu Christe, qui dignatus es annumerare nos cum seruis tuis. Iratus vero Muscianus, iussit ad latera eorum ignem apponi, & vngulis ferreis radi. Illi autem dicebant tantum; Gratias tibi agimus Domine. Addidit Muscianus vt iuberet præcidi illorum manus: quas colligens Martha, & sanguinem qui fluebat, liniebat caput suum cum gaudio. Præcepit & Muscianus eos circumagi, & clamari voce præconis ad populũ: Deos plasphemare nolite. Illi v. cõtra clamabãt: Non sunt dij, sed dæmones, q vos perdunt cũ Principe vestro. Lecta est ex tabella senẽtia eodẽ die, vt qui blasphemassent deos, capite punirẽtur. VI.

* al. aurelia Martyrium Marthæ & sociorum, anno 270. Bar. Annal. tom. 2 an. 270.

DVCTI sunt via * Cornelia milliario duodecimo ad Nymphas Catabassi, & ibi sunt decollati, & corpora eorum combusta: Martha verò in puteum proiecta est. Matrona vero, Felicitas nomine, sustulit corpora semiusta & sepeliuit in prædio suo; & Martham leuauit de puteo, & iunxit cum sanctis die decimaquarta Kalendarum Februariarum, vbi præstantur beneficia Domini nostri Iesu Christi vsque in hodiernum diem. VII.

Ad Nymphas locus est inter viam Corneliam & Portuensem, ab aquis sic dictus.

Corpora Sanctorum martyrum Mary & Marthæ Romam postea translata in nobilissima Diaconia S. Hadriani vna cum aliis praclaris sanctis martyribus condita sunt.

PASSIO

PASSIO S. VALENTINI EPISCOPI INTERAMNENSIS, EX PERVETVSTIS MSS. CODICIBVS, QVIBVS ETIAM ANTIquissima Martyrologia adstipulantur. Aliquot locis stylum modice mutauimus.

I. PRopheta loquitur ad Deum: Secundùm altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. In ipsa ergò multiplicatione illi specialiter ad Deum pertinent, qui vitam suam vouerunt creatori, ita vt corpus & animam intentissimam Christo faciant. Vndè beatus vir Interamnensis Episcopus, sanctus Valentinus, benè viuendo meruit virtutibus adhærere, quæ virtutes latentem hominem omnimodò credentium animis tradiderunt. Igitur Athenienses quidam nobiliter nati, Proclus, Ephebus & Apollonius scholastici viri, apud Græcos Latina studia desiderantes, apud Cratonem ciuem suum, oratorem vtriusq; linguæ, in vrbe Roma hospitabantur, cuius & magisterio & hospitio fouebantur. Factum est autem, vt vnicus Cratonis filius, Cheræmon nomine, iuuenis scholasticus, eam incurreret ægritudinem, vt incuruato dorso, caput inter genua deprimeretur. Cumq; omnes penè medici, qui in vrbe Roma erant, nulla ei possent ratione succurrere, extitit quidam Fonteius Tribunitius, qui diceret vitium eiusmodi acriùs suo accidisse germano, & curatum esse à quodam sancto Valentino Episcopo & ciue Interamnense, hortabaturq; transmitti ad eum. Deniq; & ipse puer, ex quo curatus est, non illum deseruit, dicens, se nimio eius bonitatis affectu constrictum.

14. Febr. Psalm 11.

Craton Rhetor.

II. AVDIENS hæc Craton, mittit ad illum nobiles viros, amicos suos, qui illum rogarent, vt ad vrbem Romam dignaretur venire. Quem cùm venientem Craton hospitio recepisset, ostendit ei filium suum Cheræmonem, & cœpit petere, vt sicut curauit germanum Fonteij, ita & huic succurreret. Cui sanctus Valentinus Episcopus dixit: Tu si vis, curabitur. Et Craton ad eum: Dimidiam, ait, partem substantiæ meæ tibi dare constitui, si tu eum ab hac calamitate liberaueris. Cui sanctus Valentinus respondit: Miror te magistrum prudentem non aduertisse quod dixi: Tu si vis, curabitur. Nam si credideris in Christum meum, fides tua preciosior erit Deo, quàm tu ipse, qui in rebus vilissimis & vanis spem collocas tuam, credens effigies malignorum hominum, in ligno aut quocunq; metallo expressas, aliquam diuinitatem habere: qui suo merito hoc obtinuerunt, vt non possint dij credi, cùm sordidissimis actibus & crudelissimis occupati, nullum tempus immune ab sceleribus habuerint. Sed si fidem, quam insinuo ab hac defendas iniuria, & in Deum illam inuisibilem & omnipotentē conferas, dabitur salus filio tuo, quam postulas: censum verò tuum, cuius mihi partem dimidiam polliceri voluisti, offer pauperibus, qui orent pro filio tuo: mihi autem nulla ratione persuadere poteris, vt pro salute eius aliquid aliud abs te quàm fidem expetam. Crede ergò filium Dei, verum Deum esse, Iesum Christum, & omnibus renuncia simulacris, & videbis saluum filium tuum. Dicit ei Craton: Licèt ignorem, quo ordine religio vestra teneatur, at hoc tamen auditione accepi, vnumquemq; fide sua saluari, nec prodesse alteri alterius fidem, nec cuiquam obesse alienam infidelitatem. Sanctus Valentinus Episcopus dixit: Certæ causæ sunt conuersationis humanæ, quæ alios pro alijs nec liberari faciant, nec perire. Neq; enim in fide dubius pater, filio potest obesse fideli. In his ergò causis, quas necessitas flagitat, sanitatem quærens, dum patitur, pater pro filio, soror pro fratre, pro seruo dominus: & filium patri esse redditum, & fratrem sorori, & seruum legimus Domino restitutum. Igitur pro eorum interitu hi, qui cruciabantur, fidem integram acceperunt ad hoc, vt efficerentur vtriq; fideles, & salus temporaliter data corporibus, acquireret animas in æternum: sicut & factum est, cùm Centurio morientem seruum suum reciperet, & filiam mortuam archisynagogus ad vitam reuersam adspiceret, & sorores Lazarum, iam sepulturam quatriduanam habentem, quem lugebant & flebant, voce Domini suscitatum esse gauderent. Sunt & multa alia, quæ in nouis & veteribus sacris voluminibus isthuc affirment, fidem alterius alteri profuisse, & infidelitatem aliorum alijs nocuisse, quæ nunc memorare longum est.

In falsos deos.

Matth. 8. Luc. 8. Ioann. 11.

III. HÆC & his similia multa sancto Valentino Episcopo prosequente, Craton orator cecidit ad pedes eius, dicens: Credo, quòd ille, quem prædicas, verus sit Deus, & præter ipsum non sit alius, qui imperet languori, vt abscedat: imperet morti, vt fugiat: imperet vitæ, vt redeat. Sanctus Valentinus Episcopus dixit: Fides Christiana non tantùm verbis, sed & operibus demonstratur. Dicit ei Craton: Quæ sunt opera, per quæ fides possit ostendi? Sanctus Valentinus dixit: Vt abrenuncietur idolis manufactis, quorum effigies adoratur in templis, & ab omni peccato lotus fonte purissimo, Deo filius adopteris. Craton dixit: Aqua, quæ sordes corporis lauat, quomodo poterit peccata mundare? S. Valentinus dixit: Aqua per mysterium inuocatæ Trinitatis, Spiritum sanctum in se recipit, & per ipsum vniuersa peccata & crimina dimittuntur. Dicit ei Craton: Dum disputatio nostra longius tenditur, vita filij mei Cheræmonis breuiatur. Dicit ei S. Valentinus: Nisi credideris ea, quæ nec audire potuisti aliquando nec videre, saluus esse non poterit filius tuus. Dicit ei Craton: Quid est, quòd ego nec audire potui, nec corde concipere? S. Valentinus dixit: Nunquid audisti aliquandò virginem concepisse, virginem peperisse, virginem post partum mansisse? Audîsti aliquando aut vidisti quempiam siccis pedibus vndarum pelagus pertransisse, imperâsse ventis, tempestatem iussu compescuisse, postremò crucifixum, mortuum & sepultum, die tertia resurrexisse, atq; multis videntibus in cœlos ascendisse, angelis testantibus, ita vt ascendit, denuò venturum ad iudicium? Si hæc credis, accede & baptizare, vt possis ad salutem filij tui pertingere, & per ipsum ad vitam perpetuam peruenire. Dicit ei Craton: Quantacunq; dixeris, quantalibet verborum vsus copia fueris, ex hoc vno poterit veritas colligi, si saluetur is, propter quem dicuntur.

Fides Christiana etiā operib. declarāda est.

Matth. 14. Matth. 8.

Act. 1.

IV. S. Valentinus dixit: Quoniam sapientia mūdi, in qua tu magister esse videris, stultitia est apud Deum, & non potes tam perfectè credere, quàm fides ipsa deposcit, da mihi fidem tuam sub hac pollicitatione, vt si filius tuus per meam fidem saluus euaserit, tu per salutem filij tui cum omni domo tua conuertaris ad Christum. Tunc Craton vocauit coniugem suam cum omni familia, & prostratus pedibus eius promisit, si ille saluus foret, omnes credituros in Christum: Erant autem in hoc spectaculo Proculus & Ephebus atque Apollonius; quos supradictum est in Græco perfectos, ad Latina studia se contulisse. Hi itaq; simili modo oratoris sui filium Cheræmonem cupientes saluum fieri se credituros affirmant. Tunc S. Valentinus iussit sibi cubiculum præparari, & vnius diei atq; noctis silentium fieri: & clausit ostium super se, & puerum Cheræmonem, qui iam triennio ita toto corpore incuruus, complicatus atq; glomeratus iacebat, vt caput inter genua defixum haberet, nec vlla pars corporis sua libertate frueretur. Erant enim eius brachia simul & crura contorta, nec vllus medicorum scire potuit, quo nomine is morbus appellaretur. Porrò S. Valentinus, vir Dei, fide plenus, clauso, vt diximus, ostio, stratoq; humi cilicio, tulit puerum Cheræmonem de lecto, & reposuit semínecem in eo cilicio, in quo ipse orare consueuerat, & per totam noctem in Dei laudibus & oratione manenti: lumen circa mediam horam noctis tantum apparuit, vt hi, qui in spectaculis erant circa cubiculum, putarent intus flammam accendi Sed spatio vnius horæ transacto, surgens sanctissimus puer, simul cœpit voce clara in Dei laudibus incolumis concrepare. Audientes autem illum parentes eius Domino canere, cuius per tres annos solùm gemitum audierant, mugitumq; reddentem, omnes simul gaudentes, fores vt reseraret eis sanctum Valentinum exorant. At ille dixit: Nisi compleuero statutum orationis numerum & hymnorum, non vobis aperiam. Sed cùm iam aurora

1. Cor. 1.

Puer cōtractus fit repentè sanissimus.

finem nocti imponeret, Sanctus Valentinus referat claustra cubiculi, & Cheræmonem iuuenem parentibus, ac si nihil perpessus fuisset, ab omni ægritudine liberum assignat. Tunc Craton cum coniuge & omni domo sua credidit, & baptizatus est. Cheræmon autem vt vestigia S. Valentini relinqueret, nulla potuit ratione adduci. Proculus verò & Ephebus atq; Apollonius, abijcientes studia humanæ sapientiæ, ita se contulerunt ad Dominum, vt vltrà penitùs nihil humanarum legerent literarum: sed conuersi ad Dominum, spiritalibus se studijs tradiderunt magistro, cuius non tantùm verba, sed etiam facta probarentur mirabilia.

Craton cum domo sua baptizatur.

INTEREA per hos confluebat multitudo scholasticorum ad Christum, ita vt Abundius Præfecti vrbis filius ani- V.
mo duceretur, vt tota fidei plenitudine Christi se famulum publica voce clamaret. Hinc verò indignatio pene omnium senatorum accensa est, & tentus S. Valentinus Episcopus atq; virgis cæsus, compellebatur sacrificare dæmonijs, & post diuturnam cædem custodiæ mancipatur. Videntes aût eum constantiorem fieri, & in ipsa cæde & custodia gloriari, & omnium, qui per ipsum Christo crediderant, animos confirmare, medio noctis silentio eiectum de carcere decollauerunt iussu furiosi Placidi, vrbis Præfecti. Tunc à Proculo, Ephebo atq; Apollonio ablatum corpus venerandi Christi martyris, ad suam Ecclesiam Interamnæ vrbis nocturno itinere transtulerunt, ibiq; in suburbano empto terræ spatio non longè ab eadem ciuitate sepulturæ honestissimæ tradiderunt: vbi cùm quotidianis vigilijs in Dei laudibus permanerent, tenti à gentilibus, custodiæ sunt traditi consulari Leontio. Qui agnoscens Proculum, Ephebum atq; Apollonium, multos è populo, quos côuerterant, habere fautores & amicos, timensq; ne violenter ei à populo tollerentur, noctis medio suis eos iussit tribunalibus præsentari. Quos cùm vidisset nec blandimentis decipi, nec terroribus frangi, iussit eos capitalem subire sententiam. Ipse autem statim fugiens cum officio, quo pergeret, non permisit sciri. Tunc omnis populus luctum quidem de nece eorum, sed gaudium de martyrio habuerunt. Porrò martyres sancti à beato Abundio non longè à corpore S. Valentini sunt sepulti, collaudantes Dominum Iesum Christum, qui viuit cùm Deo Patre & sancto Spiritu in sæcula sæculorum, Amen.

S. Valentin. necatur.

An. 440.

VITA ET MIRACVLA S. P. N. AVXENTII ABBATIS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

14. FEBR.
Matth. 20.

CVM antiqui patres & factis & verbis fuerint insignes, & diuersis operibus eorum, qui in vinea, quæ per- I.
cipitur intelligentia, manè simul & hora tertia & sexta similiter & nona vocati sunt, sanctorum ad ædificationem corporis Ecclesiæ sermones conscripserint: non est absurdum, nos quoq;, qui propter socordiam & inscitiam ab eis longè sumus remoti, verè conscribere iustorum virorum vitam, qui circa horam vndecimam in eadem vinea laborârunt, ad vtilitatem fidelinm, qui legunt & audiunt: vt qui volunt habere piam rationem ducem vitæ præsentis, constanter sequantur viam Patriarcharum, Prophetarum, & Apostolorum, Martyrumq; & iustorum: cùm eorum quidem virtutibus contendentes, suffulti autem & stabiliti eorum orationibus. Quæcunq; enim priùs scripta sunt, vt dicit diuinus Paulus, scripta sunt ad nostram admonitionem. Eo ergo freti, qui dixit: Dilata os tuim, & implebo illud, conuertamur ad propositam narrationem.

Rom. 15.
Psalm. 80.
An. 442.

TEMPORE Theodosij iunioris XXXV. anno eius Imperij, fuit vir quidam nomine Auxentius, qui erat relatus in I I.
numerum quartæ scholæ fortissimorum & Christi amantium scholarium: ex genere quidem orientali, in pietate autem & omni Christiana doctrina eruditus, roburq; corporis & fortitudinem in ipsa forma gestans, morumq; modestiam & virtutem gerens in animo, dogmaq; habens sanum in fide Apostolica, & plurimùm studium in generalibus vigilijs pernoctationum. Quoniam verò quæ ante hæc ab eo facta sunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis. Hic ergò sanctus & diuinus vir Auxentius, habebat patruum Byzantij in militiam relatum, optionem numeri. Quem requirens cùm ascendisset ex Syria, & non inuenisset, propterea quod priùs discessisset, militauit scholaris. Cùm ergo esset in exercitu insignis, frequenter etiam versabatur cùm ijs, quorum celebrabatur exercitatio & virtus: maximè autem cùm quodam Iohanne monacho, qui prope Septimum stabat in Clubo, cuius etiam vestigijs insistebat, tanquam nubes Christi, simul cùm quodam, qui vocabatur Setas, viro omni ex parte honesto, & Marciano, qui tunc erat laicus sectæ Nouatianorum, haud ita multo pòst mortem vnitus fuit Ecclesiæ Catholicæ, & factus fuit œconomus sanctissimæ magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ: & Anthimo viro magno & admirabili qui tunc erat ordinarius decanus diuini palatij, deinde factus fuit Diaconus, & postea etiam Presbyter: qui etiam post decessum eorum, qui priùs dicti sunt, ornauit, & cùm lætitia in hymnis & canticis, per choros virorum & mulierum, celebrauit easdem pernoctationes, quibus assidebat beatus Auxentius. Vt plurimùm autem ambo simul congregabantur in sancta Irene, quæ sita est ad mare, * domi cubantes & vigilantes, & fontes lachrymarum effundentes, perseuerantes in ieiunijs & orationibus.

Auxentius dat se militiæ, & simul etiam pietati.

** for. humi.*

CVM ergò quodam die cùm eis venisset in vnam congregationem, antequam inciperet glorificationem, noctù III.
siti eum vexante, aquam petijt ab vno ex ministris: qui currens in Diaconicum, dicit œconomo, Dominum Auxentium cùm reliquis viris bonis petere potum. Iussus ergò in vase temperate vinum benedictionis, ad eum attulit. Postquam autem id accepit magnanimus Auxentius, ori admouens refecit naturalem sitis necessitatem: & sic priùs dicto pio Marciano, qui petierat, reliquum tradidit. Ille verò cùm labris admouisset, & sensisset esse vinum, ægrè ferens, quòd præter morem talis potus esset eis allatus, proximo vocem emisit: Vinum est, ô frater. Memoratus autem ei dicit Auxentius: Ne ægrè feras, inquit, Dei dona, nam nos quidem aquam petijmus. Sin autem Dominus Christus eius loco vinum præbuit, gratias agamus, & ne ægrè feramus. Etenim cùm vinum defecisset in nuptijs, per suam gratiam aquam mutauit in vinum. Sic alter quidem ostendit inuitus perfectam, quæ ei aderat, abstinentiam: alter verò lubens conculcauit fastum vanæ gloriæ. Rursus autem quidam ex viris bonis, qui sequebantur, se pauperem esse significans, molestus erat beato Auxentio, petens ab eo indusium benedictionis gratia & paupertatis. Is verò dicit ei: Ora, vt Dominus mittat, & à me accipies. Non enim superauerant ei vestimenta, propterea quod quæcumq; in eum incidebant, daret pauperibus. Ille verò promissionem arripiens tanquam schedulam, assiduè exigebat.

Vide temperantiam.
Ioan. 2.
Auxentij liberalitas in pauperes.

QVAMOBREM cùm multùm ei esset molestus, & vna vespera rursus ab eo esset admonitus, dicit ei: Adsis frater, IV.
in loco opportuno accepturus petitionem. Postquam autem fuit in loco occulto, exuit se tunica, qua erat indutus, & dedit ei, & mansit in sola penula. Post hymnum verò dictum ambobus recedentibus, sensit quod factum fuerat, qui priùs dictus est vir pius, & dicit ei: Vniuersáne vita tua ita agitur, & charitas tua, vt carens tunica, nobis non confidas? Quamobrem tanquam subridens dicit ambobus: Ab eo, qui mihi sæpissimè vobis præsentibus impudenter parabat insidias, vix tandem sum liberatus. Sed rogo vos, vt eamus ad dominum Iohannem monachum, qui est in Clubo, visuri DEI gloriam. Cùm itaque inter eos conuenisset, post vnum diem ad eum veniunt, & vident eum, qui tunicam acceperat, adesse tristem. Finitis autem precibus, dicit Beatus Iohannes, tanquam amicis suis & familiaribus: Orate fratres pro hoc mendico. Nam quos habebat viles pannos, abstulit aliquis & aufugit. B. verò Auxentius

læto

læto vultu cœpit ei, qui id fecerat, benedicere. Dicit autem ei vir iustus, sicut Balaam Balac: Iussit te execrari, & tu ei benedicis? Respondens autem beatus Auxentius, dicit mendico: Redde vota tua Domino frater, quot habebas indusia? Ille verò respondit cum fletu: Septem, & id, quod mihi præbuisti. Dicit ei beatus Auxentius: Quoniam ergò cùm septem haberes, non fuisti contentus, sed vnum, quod habebam, tantam mihi molestiam exhibens, accepisti, hoc effecit, vt illa quoq; fugerent: Cùm eum ergò placidè redarguisset, & cum ijs, qui simul erant, ferculum accepisset, recessit.

Num 23.

V. QVODAM verò die in palatio procedens, videt quendam teneri & trahi à militibus, orans autem dicit de more: Qui liberas mendicum à manu eius, qui sunt ipso fortiores, veni nunc quoq; ad dandum auxilium. Quæ cùm dixisset, effecit vt is relaxaretur. Transiens autem per Bartopodium, vidit quosdam opifices deflentes & dicentes: Venit ad nos tempus, quo simus ociosi, & nihil agamus, claudamus nostras officinas. Cum verò audijsset, & eorum esset misertus Christi miles Auxentius, die sequenti diuertit in vnam ex illis officinis, mutato habitu, vt fertur de Serapione, & dicit: Quam mercedem mihi dabitis, & stabo in vestra officina? Illi autem dixerunt: Ludificaris nos iuuenis. quomodò tibi dabimus mercedem, cùm simus pauperes? Respondens verò, dixit eis: Laborabo vobiscum, accipiens quotidiè tres pholes. Illi autem læti eum acceperunt. Qui cum fuisset illic tres dies, valdè creuit & floruit illa officina. Acceptis itaq; nouem pholibus, recessit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus. Dolore verò affecti sunt opifices illius officinæ, egresso admirabilium effectore Auxentio. Tres enim dies, quos illic egit, non gustauit neq; panem neq; vinum, nec aliquid aliud: adeò vt mirarentur, qui illic erant, & dicerent ei: Cur non comedis & bibis nobiscum? Is verò dicebat eis: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Illi verò siluerunt, non ausi amplius ei esse molesti. renunciàrunt autem omnem copiam & prosperitatem, quæ facta est per preces eius in officina sua, Deum glorificantes.

Psalm. 34.
Nota mirabilem charitatem Auxentij.
Deut 8.

VI. RVRSVS verò aliquot post diebus, veniente ipso in palatium, occurrit ei quædam mulier prægnans passis crinibus, clamans: O vis, quæ affertur ab Auxentio, qui comedit dæmonia. Viginti annos latui in hac creatura, & eius transitus me abduxit ab huius vnguibus. Sic enim per me transijt tanquam ensis, & me discerpsit: & ecce separor ab hac creatura post spatium viginti annorum. Equo autem suo subditis calcaribus Christi seruus Auxentius, nè cognosceretur ab hominibus, festinabat transire, celans quæ in se erat, gratiam. Immundus autem spiritus sequebatur eum, dicens: Quid me trahis? egredior. Congregatæ verò sunt circa eum multæ turbæ, adeò vt suspirans & flens beatus orauerit, vt ea curaretur. Hoc autem facto, & ea statim mundata, illæso fœtu, (erat enim grauida) stupebant omnes & admirabantur, Deum glorificantes qui talem potestatem dedit seruis suis aduersus immundos spiritus.

Curat dæmoniacam Auxentius.

VII. POSTQVAM autem hæc facta sunt, non volens Christi miles Auxentius laudari ab hominibus, sed encomijs celebrari ab angelis, spiritu præuidens in sanctissima Ecclesia nascituram vani dogmatis hæresim, Nestorij, inquam, & Eutychis, relicta terrena militia & aula Imperatoris, cum magno gaudio peregit id, quod olim desiderabat. Nam ab omnibus, quæ ad vitam huius mundi pertinent, & magno studio ambiuntur, copijs, inquam, & splendore, & alijs rebus materialibus, & ab ipsa regia ciuitate se separans, proficiscitur ad partes desertas Bithyniæ: & cùm ascendisset ex transuerso montis, qui vocatur Oxea, qui distat circa decem milliaria à Chalcedone, stetit supra petram, extollens sanctas manus, Deumq; glorificans, & dicens: Tu Domine singulariter in spe collocasti me. Cùm ipse verò circa vnum mensem fuisset in montis latere supra petram, ascenderunt illuc pueri gementes & clamantes, quoniam cum pascerent oues, eas perdidissent: & cum vidissent virum iustum, valdè sunt mirati, existimantes eum esse feram agrestem, & fugerunt. indutus enim erat veste contexta ex pilis & pellibus, imitans vitam Ioannis præcursoris & Baptistæ. Cùm eos autem aduocasset beatus Auxentius, dixit: Nolite timere, filij, sum enim homo vobis similis. Quid verò quæritis? Dicunt pueri: Greges nostros, eos enim amisimus, & ideò affligimur. Christi autem seruus Auxentius misertus, orauit multas horas. Cùm verò ipsis pueris benedixisset, dicit eis: Ite ad sinistrum latus montis, & inuenietis vestros greges. Respondentes autem pueri, dicunt ei: Ter circumiuimus montem hunc inaccessum, & non potuimus eos inuenire: & quomodo nunc inuenientur? Sanctus autem dixit eis: Ite, vt dixi vobis, in nomine Domini ad sinistrum latus montis, & eos inuenietis. Euntes verò, eos statim inuenerunt: & cum domum venissent, renunciàrunt suis parentibus: Cùm perdidissemus greges, & ter Oxeæ montem circuissemus, & eos non inueniremus, adspeximus virum in veste ex pilis, & graui timore affecti, fugiebamus. Ille autem nobis aduocatis precatus est, & cùm accepisset eaulam, propter quam flebamus, iussit nos euntes ad sinistrum latus montis inuenire pecudes. Cùm sic ergò fecissemus, eas statim inuenimus.

Fugit ad deserta loca.
Psalm 4.
Vide etiam asperitatē vestitus sancti.
Matt. 3.

VIII. CVM hæc autem audijssent parentes illorum puerorum, congregatis viris ex ijs, quæ erant circumcirca, prædijs, supplicantes ad eum iuerunt, & inuenerunt beatum solum stantem supra petram, & Deum precantem: & omnes vno ore eum rogàrunt, vt ascenderet supra verticem montis, & oraret pro eis. Sanctus verò persuasus eorum adhortationibus, iussit eis ædificare paruam cellam, & Clubum extra cellam, in quo etiam fuit inclusus lætus corde, psallens & dicens: Factus sum sicut passer solitarius in tecto. Frequenter ergò ascendentes, fruebantur eius precibus. Nam per paruam fenestram eis benedicens, & consulens quæ pertinent ad salutem, lætos dimittebat: Cùm ergò Dei in eo scaturiret gratia, & eius fama in omnem partem peruaderet, quædam Comitissa ad eum venit è Nicomedia, repentè excæcata: procidens ad eius pedes, dixit: Miserere mei serue Dei Auxenti, & sana meos oculos. Beatus autem præsentibus ijs, qui conuenerant, dixit: Ego quidem sum homo peccator, & ijsdem affectionibus, quibus vos, obnoxius. Si verò creditis, quòd qui eum, qui erat ab ortu cæcus, curauit, hanc quoq; rogantem non despicit, syncerè pro eius salute deprecemur. Cùm autem omnes orassent, sanctus tangens eius oculos, dixit: Sanat te Iesus Christus lux vera. Cùmque ea statim respexisset, & pauperibus, qui in eo loco assidebant, plurima erogàsset, eam dimisit sanctus lætantem & Deum glorificantem. Hoc fuit principium miraculorum eius in monte Oxeæ.

Vir sanctus degit solitarius.
Psalm. 101.
Ioan 9.
Cæcā sanat

IX. EORVM autem, qui ab immundis vexabantur dæmonibus, magna aduentabat multitudo, partim quidem ex indigenis, partim autem ex alienis: ex quibus plurimi per eius preces, fideliter accedentes, & dignè pœnitentiam agentes, sunt curati. Non sustinens verò nullam curam geri eorum, qui assidebant in monte, & eorum, qui longi interualli labore erant afflicti, cùm ipse nullo egeret eorum, quæ oblata fuerant, iussit panes afferri hora sexta. & dari ijs omnibus. Cùm decem autem annos illic esset versatus, & plurima peregisset certamina, non aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, & principes tenebrarum mundi huius, vt dicit Apostolus, aduersus spiritalia nequitiæ: & ea vicisset fide per patientiam, vir quidam fidelissimus ex ijs, qui aliquando fuerant eius familiares, cum soleret ad eum accedere, & ex eo magnam caperet vtilitatem, dicit cuidam alij ex eadem quarta schola: Volo die sequenti ire ad dominum Auxentium. Veni tu quoq;, & plurima fruamur vtilitate. Ille autem diabolico quodam instinctu ab eo alienus, non solum non fuit persuasus, vt iret, sed etiam eum cœpit maledictis incessere & irridere, eum vocans planum & impostorem, & mercedem præbentem ijs, qui se simulant esse dæmoniacos ex tribus & sex pholibus, vt videantur argui ad multorum deceptionem. Cum alter verò his esset obstupefactus, & maius studium adhibuisset, postquam eum increpauit & iuuit, moderatè cum eo egit, ita vt incredulum secum assumeret, & cum eo ascenderet. Quem etiam persuasum, vix tandem secum sursum duxit. Sed cum ad eum venissent, vt solebat,

Curat dæmoniacos.
Ephes 6.
Patitur acerbum obtrectatorē.

hora tertia excepit eos, qui accedebant. Neq; enim licebat indiscriminatim ei exhibere molestiam, nisi in tempore soliro: in quo eos, qui aderant, primùm adhortabatur ad glorificationem. Deindè sic verbo gratiæ adhortans & benedicens, vnumquemq; dimittebat. Cuius quidem glorificationis expressas quoq; ab eo laudes dicemus postea. Læto ergo vultu ei, qui ad eum accedebat cum fide, dixit quæ erant conducibilia: cum altero, qui erat incredulus, nè verbum quidem locutus. Quamobrem postquam fuit dimissus, pluribus rursus maledictis beatum Auxentium insectatus est incredulus, vt qui gloriæ causa, & non virtutis quidquam faceret.

Castigatur obtrectator.

Cvm ipsi autem ad Hemerum descenderent ad nauigandum, (hoc est autem emporium Chalcedonis) puer increduli fit obuiam scissa tunica, eiulans & lamentans. Cùm verò causam sciscitatus eius dominus, non quam primùm intellexit, puero præ timore & mœrore id, quod acciderat, narrare differente: hoc autem solùm dicente. Res mala nobis accidit, ô domine: acrius & vehementius respondens eius dominus, dixit: Dic, quid sit: furtúmne in me est admissum, an passus sum incendium? Puer dicit: Nequaquam: sed filia tua domi grauiter vexatur à dæmone, adeò vt nos eam non possimus superare. Tunc ille stimulo motus conscientiæ, cœpit faciem percutere, & vellere capillos, & magna voce clamare: Væ meæ incredulitati. Eo autem se diù lacerante & lamentante intolerabiliter, alter, qui cum ipso erat fidelis, dixit ei sicut Seruator Iairo: Solùm crede, & salua erit puella. Cùm ille verò incredulitatem perfecta fide correxisset propter hanc occasionem, & clamaret: Credo Domine, fer opem meæ incredulitati: traijcientes simul venerunt domum. Qui cùm vidissent calamitatem, & puellam, quæ vexabatur intolerabiliter, & inuocantem beatū Auxentium, clamabant omnes cum fletibus & eiulatibus. Deindè dicit amicus patri puellæ: Agè ô amice quomodocumq; poterimus, eam vinciamus, & transmittentes deferamus ad sanctum virum, cùm ipse à Deo possit impetrare eius curationem. X.

Marc. 5.

Cvm hoc autem fecissent, & viro sancto appropinquarent, puella cœpit efferari, & mirandum in modum furere, & latrare vt canis, & perindè ac si traheretur ab aliquo, maiori cursu currere. Cùm verò peruenisset ex aduersò fenestræ cellæ beati, constitit, & ibi grauiter torquebatur. Et qui sequebantur, cùm valdè deflerent calamitatem, & ipsa valdè vexaretur, aperiens fenestram sanctus pater noster Auxentius, & eam grauiter adspiciens, dixit, Tribus pholibus, aut sex pholibus. Qui autem aderant, cùm iterùm hanc vocem à sancto dictam audijssent, se cum patre puellæ humi proiecerunt, clamantes: Miserere serue Dei altissimi, & ignosce. Omnium enim Dominus & Seruator Christus per te prævidet ea, quæ per te dicuntur & fiunt, vt qui in te habitet, qui es eius famulus. Beatus itaque mansuetudine reprimens seueritatem, omnibus propè accersitis, dixit patri puellæ: Si etiam reliquis, vt tu dixisti, mercedem præbeo ex tribus & sex pholibus, filiæ tuæ quantum dedi? Ille autem rursus flens vehementer, se proijciens in terram, petebat veniam. Cùm itaque esset precatus beatus Auxentius, & crucem, quæ super baculum erat in eius manibus, misisset per vnum ex ijs, qui apud eum perseuerabant, fecit cessare puellæ vexationem, & docuit omnes, qui conuenerant, non oportere nō habere fidem Dei admirabilibus, quæ ab ipso fiunt in vnaquaque generatione per eos, per quos ei videtur. Patriarchæ enim & omnes Prophetæ, & similiter etiam Apostoli, erant homines, & à diuina incitati gratia, conuenienter diuino Apostolo, extinxerunt vim ignis, obstruxerunt ora leonum, & fecerunt omnia, quæ deinceps scripta sunt. Porrò verò ipsa quoq; vox Domini, quæ nos adhortatur vt credamus, sic dicit: Omnia quæcunque precantes petitis, credite quòd accipietis, & erunt vobis. Benigno ergò Deo præbente quando vult & per quos vult, non oportet nos esse incredulos. Cùm itaque vnam hebdomadam iussisset puellam manere cum parentibus, precatione armatis & ieiunio, & ipsam sanam restituisset, dimisit eos in pace, iubens vt irent frequenter ad sanctissimam Ecclesiam. XI.

Notēt hæc hæretici, qui sanctorum merita & miracula impudéter negant.

Heb. 11. Mar. 11.

Aliqvot autem post diebus ascenderunt ad eum duo quidam viri laborantes elephantia, qui à Deo per ipsum petebant sanationem. Sanctus verò dicit eis: Quodnam est vestrum peccatum, quod hæc plaga in vos incidit: Illi autem hæc audientes, prociderunt ad eius pedes, dicentes: Miserere nostrî serue Christi, & ora vt nos curemur. Respondens verò beatus, dicit eis: Hoc vobis accidit, ô fratres, propterea quòd frequenter iurabatis. Sed decæterò oportet vos desistere ad iram prouocare Dominum Deum vestrum. Quæ cùm dixisset, & omnes esset ad precandum adhortatus, ipse quoq; flexis suis sanctis genibus ad aliquot horas, & effusis multis riuis lachrymarum, surgens accepit oleum sanctorum, & eos vnxit à vertice vsq; ad pedes, dicens: Sanat vos Iesus Christus: Ego enim sum homo peccator. Statim autem sunt sanati, & domum redierunt cum gaudio, Deum laudantes, & ei tribuentes gloriam, & omnibus renuntiantes: Vidimus hominem, qualis nec fuit in antiquis generationibus. Dixit enim nobis omnia peccata nostra: & cùm pro nobis multum ad Deum defleuisset, nos curauit vngens sancto oleo. XII.

Crebra iuramenta puniuntur lepra.

Oleo sancto curat leprosos.

Rvrsvs autem duæ mulieres ad ipsum venerunt è Phrygia: quarum vna quidem habebat coxam, percussam ab immundo spiritu: altera autem habebat legionem dæmonum, quæ etiam tertio à monte lapide cœpit clamare & dicere: Quid mihi tecum rei est, ô Auxenti, quòd me castigans traxisti à Phrygia? Nescis me esse legionem? Sed scis rursus legionem angelorum te circumdare noctes & dies: qui quidem accipiunt tuas preces, quæ nos vrunt, & eas offerunt altissimo, per quas etiam punimur. Eccè etiam post triginta annos me separant ab hac creatura. Hæc ergò & his plura dicens, accessit proximè cellam, in qua beatus erat inclusus, & eam discerpit spiritus antè fenestram, & fecit eam obmutescere. Sanctus autem cùm despexisset, & eam vidisset, iussit vni ex ijs qui aderant, ei dare manum & eam erigere. iacebat enim humi tanquam mortua. Cùm verò surrexisset, rogabat sanctum cum altera muliere, vehementer flentes & ad eius genua procidentes, vt à Deo impetraret, vt ipsas curaret. Sanctus autem dicit eis: Vndenam huc venistis, & quis de me vobis dixit, quòd possum vos sanare? Quæ verò læsam habebat coxam, dixit: Ego, ô domine, huc veni per reuelationem. Quæ autem habebat legionem, dixit ei: Ego nescio, quomodo venerim. Quamobrem miserere meî, qui triginta annos vexor à legione. Earum itaq; misertus beatus, cùm Deum vehementer orâsset cùm lachrymis, eas curauit. Illæ autem propter insignem suam grati animi virtutem, permanserunt in monte Oxeæ, in quo stabat beatus, domum non reuertentes. XIII.

Sanat duas fœminas.

Qvidam verò alius paralyticus ad eum est allatus, iacens super currum. Parentes autem eius proni ceciderunt, rogantes beatum Auxentium cum magno fletu, vt eorum misereretur, & eum curaret, dicentes: Propter multa nostra peccata hoc accidit filio nostro. Sanctus autem Auxentius dixit eis: Et creditis, quòd per me humilem & abiectum potest Deus eum curare? Illi verò dixerunt: Certè angele Dei. Fuisti enim missus ad nostram salutem, & credimus omnia apud Deum esse possibilia. Sanctus autem dixit: Secundùm fidem vestram fiat vobis: & accepto oleo sanctorum, cùm totum corpus eius per se vnxisset, & eum sanum reddidisset, tradidit eum suis parentibus. Qui quidem abiêrunt læti in domum suam, laudantes Deum & glorificantes propter magnalia, quæ fecit per sanctum seruum suum Auxentium in filium eorum vnigenitum. XIV.

Oleo sancto medetur paralytico.

Pavcis autem pòst diebus venit mulier quædam ex Claudiopoli, filia cuiusdam ciuis, quæ habebat dæmonem, formæ serpentis similem, vt quæ sibilaret solùm, & non posset loqui, nisi vt canis: propterea quòd eam desolâsset satanas. Quam cùm vidisset Dei seruus Auxentius, fleuit acerbè, dicens: Hei mihi, quomodo redactum est genus hominum in seruitutem alieni? Ipsa enim non est hoc passa propter sua peccata, sed propter multam sæuitiam & in homines maleuolentiam aduersarij: & clausa fenestra cellæ, ipsarum trium dierum, non conuenit aliquē, sed rogabat benignum XV.

gnum Deum, vt conculcaret tyrannidem draconis. Eo autem orante in cella, cœpit draco loqui, rugiens in muliere, & dicens: O ab vtero, qui te edidit, mihi infestè Auxenti, quomodò non combussisti tuam parentem, sed natus es ad meî exterminationem? Riui enim tuarum lachrymarum me comburunt, & preces tuæ, tanquam tela arcûs, discerpserunt mea intestina. Non potes me separare ab hac creatura. l'iam valdè amo eius crines, & eius ætatem, & decæterò ex ea non egredior. Compressus autem statim fuit aër, extiteruntq; fulgura & tonitrua, & valdè magnus imber. Mulierem verò discerpens draco, & ei os obstruens, eam proiecit humi, ab ea egressus. Cùm fenestram autem aperuisset beatus post tres dies, vidit eam iacentem tanquam mortuam: & cùm iussisset ijs, qui adstabant, eam erigere, & solam reclinare, adhortatus omnes ad orationem, cùm sanctas suas manus multas horas sustulisset, clamabat cum omnibus: Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine, Gloria tibi Domine. Mulier autem iacebat muta, non dans homini responsum. Post preces verò iussit eam coram se adferri: & cùm dedisset ei potum ex oleo sanctorum, statim locuta est: & cùm surrexisset, ambulauit, vsq; ad suam senectutem à monte non separata, sed precibus & sancto perpetuò assidens, & Deo agens gratias, qui eam sanauit.

Mulier dæmoniaca liberatur

Muta loquitur.

XVI. Post huius autem decem & nescio quot annos, cùm iam decessisset fidelissimus & orthodoxus Imperator Theodosius minor, imperâssetq; venerandus & Christi amans Marcianus, fuit magna confusio & perturbatio circa dogma veræ nostræ fidei, sicut etiam cœpimus dicere superiùs, cùm esset beatus Auxentius recessurus à rebus huius vitæ. Quidam enim Eutyches Presbyter & Archimandrita vnius ex monasterijs vrbis regiæ, conabatur renouare deliramenta & verba, quæ fuerant refutata & abolita à sanctæ & beatæ memoriæ Episcopis, à Basilio, inquam, magno beatoq; & luminari orbis terræ, & Gregorio inclyto Theologò, & Iohanne Chrysostomo, & ijs similibus. Cum ergò alij quidem eius dogma sequerentur, alij verò eadem sentirent, quæ Nestorius, adeò vt venirent in periculum dogmata fidei catholicæ, videns magnus & Orthodoxus Imperator Marcianus Ecclesiam in magna confusione & perturbatione, decernit vt Episcopi totius ferè orbis terræ venirent Chalcedonem, ciuitatem Bithyniæ.

Anno 451. Synodus Chalcedonensis celebratur.

XVII. Cvm omnes ergò conuenissent Episcopi, adeò vt essent numero sexcenti triginta, iusserunt etiam conuenire beatum Auxentium Imperator & Episcopi. Cùm autem magnus & diuinus pater noster Auxentius resisteret, & nollet descendere, dicens non esse monachorum docere, sed potiùs doceri: hoc verò ijs solis conuenire, qui sunt honorati pontificatu: misit Imperator Marcianus quosdam ex monachis & Clericis, qui erant circumcirca, simul cum militibus, res eius cognoscentes: & iussit, vt nisi vellet sua sponte venire cum eis, inuitum adducerent. Illi autem cùm accessissent, eum maximè vrgentes, nequaquam persuasêre, adeò vt conuersi sint ad eum incessendum maledictis, & affirmarent eum nô sapere. Conabantur itaq; eum vi exturbâre: sanctus autem eis cedebat, sed nondum perfecta mente, absq; superna voluntate. Nam cùm duxissent artifices ad globum, in quo erat soluendum, & totum diem permansissent, nihil potuerunt facere. Manè verò dicit eis: Dicite mihi fratres & patres, in quanam re malè credo: & deindè sic prouidentia Dei globus aperietur. Illi autem dixerunt: Quòd cùm pius Imperator Marcianus pios, qui vbiq; sunt, Episcopos congregauerit ad vtilem considerationem dogmatum sanctissimæ Ecclesiæ, tu non vis venire. Scis enim eam, quæ nunc est, confusionem: cùm alij quidem sentiant cum Nestorio & schisma moliantur, propterea quod vocem Dei parentis auferant à casta & veneranda virgine & matre Domini: alij verò Eutychis & Apollinaris potiùs tuentur dogmata, & confitentur Dominum Iesum Christum non perfectè carnem suscepisse ex semine Dauid: sed visione eum fuisse hominem, prodigiosè asserunt.

XIIX. Hæc cùm beatus audijsset Auxentius, dixit: Ego confiteor verbum perfectè carnem suscepisse ex virgine: non experta opus nuptiarum: & ipsum adoro, vt qui sit filius vnigenitus, qui cum patre quidem est expers principij, quòd attinet ad diuinitatem: in vltimis autem diebus ex ea visus est, quòd spectat ad humanitatem. Solùm enim hominem, vt nonnulli nugantur, filium Dei confiteri, est impium. Hæc cum dixisset, & eos vidisset instare, & manibus in cœlum sublatis iussisset intensam fieri precationem, non tradidit seipsum. Illis autem insultantibus, & globum dissoluere rursus aggredientibus, & nihil omninò valentibus efficere, beatus cùm signasset globum, & ter dixisset, Benedictus Dominus, miti voce imperauit artificibus, & sic eius voluntate sublatis tabulis, quæ erant clauis affixæ eius fenestræ, eum eiecerunt. Adstiterunt verò iumenta & currus, vt eum collocarent, vbi vellet ascendere. Cùm autem recusasset locari super iumentum, strato curru, sanctum in eo reclinârunt. erat enim imbecillus & deiectus toto corpore, ex nimia exercitatione, & maximè ex laboribus, adeò vt exiret sanies cum vermibus. Inter quos quidam, nomine Theophylus, acti fide accurrens, cùm vidisset effluxisse vnguem magni digiti dexteri eius pedis, eum abstulit. Sanctus verò dolens dixit: Frater, ego quoq; sum homo, ob· o cins ijsdem quibus vos affectionibus, nè mihi exhibeatis molestiam. Cùm autem cum magno tumultu imperarent bobus ij, qui missi fuerant, vt emouerent currum, & nihil efficerent, diù animalibus manentibus immobilibus, cœperunt eos crudeliter verberare, & stimulis pellem eorum sauciare. Ægrè ferens ergò beatus, cùm iussisset eos cessare, & cruce, quam, vt solebat, habebat in manibus, signâsset animalia, & eis statim imperâsset, ea fecit iter ingredi.

Confessio Auxentij de filio Dei

Crucē manu gestat, & ea facit miraculum.

XIX. In via autem occurrit agricolis deflentibus & lamentantibus propter suas bestias, quòd scilicet paterentur sicut homines, vexati ab immundis spiritibus. Misertus itaq; beatus, cum omnes iussisset intentos esse orationi, & ex imo corde suspirâsset, & Deo supplicâsset, eas curauit. Quædam autem mulier passis capillis ei mox occurrit in via, quæ etiam ad eum attulit infantem circiter trium annorum, qui possidebatur à dæmone. Iustus verò cùm eum vidisset, cœpit manus extendere, & lachrymas effundere, & dicere ijs qui aderant: Nè existimetis, ô viri, qui corde estis submersi, hunc puerum peccâsse, & vexari ab immundo spiritu: sed hoc propter nos contigit & propter nostram conuersionem. erat enim vultûs infantis penè conuersus. Cùm ergò precatus esset beatus Auxentius, & increpâsset immũdum spiritum, inspirans in faciem infantis, eum curauit. Egresso enim maligno & execrando dæmone, fuit eius vultus sicut priùs restitutus. Cumq; eum sanum recepisset mulier, domum redijt læta, & Deo agens gratias. Rursus autem in via puella quædam, neptis Dorothei Comitis, ex peregrinatione venit eques, vexata à sæuo dæmone. Quam etiam à modico spatio allisit humi immundus spiritus ex basternio. Cùm autem surrexisset, scissa veste concurrit ad currum, in quo erat beatus, latrans & clamans: Quid tibi rei mecum est, Auxenti? Quid me vris? Quid me persequeris? Vtinam abortum fecisset vterus, qui te peperit ad nostrum exitium. Eccè enim cùm quatuordecim annos latuerim in hac creatura, studes me ab ea separare. Cùm autem vidisset Christi seruus, athleta Auxentius eius nuditatem, cùm vexaretur à dæmone, magna ira percitus, non siuit eam loqui: sed cùm increpâsset immundum spiritum, clamans magna voce, dixit: Egredere immunde spiritus ex hac creatura, in nomine Domini nostri IESV Christi, qui incarnatus fuit ex Spiritu sancto & Maria virgine. Stridens itaq; & eiulans dæmon, exijt protinus ex puella, cùm nec ei quidem fuisset omninò permissum nugari per creaturam.

Pellit dæmonem.

Itē alium.

XX. Milites autem cum clericis & monachis, qui consequebantur ex monte, cùm viderent signa, quæ per ipsum faciebat Seruator, admirabantur, & magis dubitabant, quàm crederent, dicentes ei: Hæc facis, vt oculis appareant, ô illusor Christi. Sanctus autem subridens, dicit eis; Ego non sum Christi illusor, sed seruus Dei, credens in sanctam eiusdemq; essentiæ & indiuiduam Trinitatem, confitensq; Deiparentem, sanctam & incorruptam virginem. Cùm verò peruenisset ad prædium, quod dicitur Sycides, iuuenis quidam, nomine Gregorius, ex pago Lyddorum, habens

Eius miracula præstigias vocant increduli.

ſpiritum immundum, acceſſit ad ſanctum in eandem poſſeſſionem, ad eius pedes procidens, & dicens: Miſerere mei ſerue Dei altiſſimi, quoniam vexor à maligno dæmone. Beatus autem Auxentius, impoſita manu eius capiti, cùm eſſet precatus, ſpiritum quidem non ſinit loqui, vt ipſe autem exiret, per Chriſti gratiam procurauit. Malus verò dæmon egreſſus, latebat ſub ſpina propter viam, vt reuertente adoleſcente, ad eum rurſus rediret, poſtquam autem percuſſi ſunt boues, & ipſi currum erant moturi, cognoſcens beatus in ſancto Spiritu, dixit adoleſcenti: Adoleſcens, caue nè eas per viam ſiniſtram, per quam iuiſti. Illic enim à ſpinis eſt abſconſus, qui te expectat, malignus: ſed vade ad dexteram, Deo agens gratias, & dicens: Gloria Patri, gloria Filio, gloria Spiritui ſancto, qui locutus eſt per ſuos Prophetas.

CVM autem iam acceſſiſſent in martyrium ſancti Thalelæi, eum ſequentes pauperes ex monte Oxeæ, ſimul deflebant & lamentabantur, & amplectebantur ſancta eius veſtigia. Videns verò Chriſti diſcipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis eorum, dixit eis: Abite filij, & ſedete in monte in pace, ego enim ſum vobiſcum. Nam etſi corpus meum abducunt, at meus ſpiritus eſt inter vos, nec vos vnquam relinquam. Atque milites quidem hæc ægrè ferebant: pauperes autem reuerſi ſunt in montem, ſicut eis dixit Chriſti ſeruus. Cùm in curru autem veniſſet ad monaſterium, quod erat in Phelio, repentè iuuenis quidam nomine Iſidorus, cœpit vexari à dæmone, & clamare: Væ tibi Auxenti, qui non dediſti mihi poteſtatem vlciſcendi impios deorum hoſtes, qui te ſuſcipiunt, ad meam & meorum perniciem. Tuus enim tranſitus omnia ſanctificauit: & fugauit ex nobis plrimos. Dixit autem ei beatus: Tace & obmuteſce, qui malis gaudes, dæmon in Chriſti nomine. Deduxerunt ergo è curru virum iuſtum, & eum introduxerunt in Eccleſiam ſancti Ioannis. Stans ergo orauit horas aliquot, propterea quod non poſſet genu flectere ob vibices, qui erant in ſuis pedibus. Poſtquam autem impleuit ſuas preces, eum introduxerunt in inferius triclinium, vndiq; clauſis ianuis. Eo verò intùs precante, foris fuit curatus Iſidorus, qui vexabatur à dæmone. XXI.

Iſidorus dæmoniacus ſanus fit.

QVÆDAM autem mulier, vxor Maximiani Aurigæ, putans beatum Auxentium eſſe in monte Oxeæ, venit, ferens oneratis animalibus oleum, vinum, panem, caſeum, legumina, ſtupam & ceram. Et magno quidem dolore eſt affecta, cùm ſanctum virum illic non inueniſſet. Diſtribuit verò omnia pauperibus, qui in eo loco perſeuerabant. Eius enim puella, quæ vexabatur ab immundo dæmone, ab ipſo aſſecuta fuerat curationem: & beato viro valdè erat dedita. Mirata ergò, quòd vi propemodum deductus fuerat à monte, & degeret incluſus in monaſterio, quod eſt in Phelio, venit illuc meditans eloquium ſcripturæ, quod dictum eſt in pulcherrima Sapientia Salomonis, & impletum in vita ſanctiſſimi patris noſtri Auxentij: Examinemus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & aduerſatur operibus noſtris. Nam cùm condemnaſſent eum tanquam maleficum, incluſerunt, non concedentes, vt quiſquam eum conueniret. Cùm fideliſſimæ ergo huic fœminæ beatum videre non licuiſſet, aut eum conuenire, abijt flens domum, & marito ſuo omnia renuncians. Conſtantinus autem Dux exercitus & Attabius Comes, qui ſoliti erant venire ad ſanctum virum, venerunt vbi erat, vt fruerentur ſolita vtilitate. Qui cùm eum conueniſſent, & ab eo conſecuti eſſent benedictionem, rogârunt nè daret occaſionem ijs, qui malè ſentiebant: ſed ſpe in Deum omnia quidem probaret, quod bonum autem eſt, teneret, ad vnionem & concordiam ſanctiſſimæ & catholicæ Dei Eccleſiæ. Sanctus autem dicit eis: Fiat voluntas Dei ſicut in cœlo & in terra. Rogârunt verò beatum, vt aureos aliquot acciperet, qui dedita opera ab eis adferebantur. Ille autem id non ſuſtinuit, dicens eis: Pauperibus, qui ſunt in monte Oxeæ, & fratribus meis in Domino, eos dat. Ego enim habeo omnia, & abundo per gratiam Dei. Valdè verò magna ſunt ex hac re affecti moleſtia, qui erant in loco Monachi. Sed illi quidem Chriſti amantes impleuerunt, quod eis fuerat mandatum. Plurimi autem cùm de cæterò audiuiſſent, beatum de monte eſſe deductum & illic degere, eò venerunt. XXII.

Sap 8.
Vir ſanctus poſt tot miracula, iniuria afficitur
1. Theſſ 5.

CVM verò ad eum acceſſiſſent Monachi monaſterij, rogabant tentantes, quare non comederet. Ille autem dixit eis: Quoniam experimentum quæritis Chriſti, qui in me loquitur, qui non eſt infirmus, ſed potens in nobis, ſcriptum eſt: Non in ſolo pane viuet homo, ſed in omni verbo, quod egreditur per os Dei. Quodam itaq; die aperuerunt domum, in qua erat, & poſuerunt in ea ſportam betarum, & ſportam dactylorum, & ſportam diuerſorum bellariorum, omnia autem certa menſura: & eum rogabant, vt ex eis ſumeret. Cùm itaq; candelam feciſſent, & puerum apud eum manere iuſſiſſent, incluſerunt eum vna hebdomada. Et candelam quidem inuenerunt non conſumptam & ardentem: puerum verò rogârunt, quidnam faceret, & vndenam aleretur. Is autem dixit eis: Cum eo quidem vidi glorificantium multitudinem: quinetiam ingredientem columbam & eum paſcentem: Vermes autem, qui cadebant è ſuis pedibus recolligens, eos rurſus imponebat vlceribus. Quoniam autem puer à ſancto iuſſus nemini dicere, quæ videret, rurſus coactus fuerat effari, febre arreptus, vno poſt die deceſſit. XXIII

2 Cor 13.
Deut. 8.
Diuinitùs alitur.

CVM hæc autem facta eſſent, deductus fuit à Monachis & Clericis, & quibuſdam alijs viris præclaris ad Ruffinianas, propè ſanctos Apoſtolos, in monaſterio beati Hyparij, illic iuſſus agere ſilentium. Cum magno verò gaudio eum exceperunt, qui illic erant Monachi cum eorum Præfecto, viro vndiquaq; optimo & gratia Dei dignato, vt qui eſſet Chriſti diſcipulus. Ab illo autem tempore non clauſerunt fores monaſterij, propter multitudinem eorum, qui affluebant, partim ex hac regione, partim autem ex longè beatiſſima Conſtantinopoli: ſed omnes benignè excipiebant promptoq; & alacri animo, plurimas accipientes oblationes: magnum verò propter victum facientes apparatum, adeò vt fieret illud monaſterium tanquam Abrahæ tabernaculum. Omnes enim ferè, ſeu dignos ſeu indignos, tanquam angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cùm in alto triclinio cancello incluſiſſent, rogabant vt oraret pro mundi & ipſorum ſalute, omne ei miniſterium, & ijs, qui ad ipſum concurrebant, impigrè offerentes, propter cuiuſuis boni operis à Deo promiſſam remunerationem. Multi enim, qui immundos habebant ſpiritûs, & lunatici, infirmiq; & paralytici illic aſſidebant, & illic curationem petentes per ſeruum Dei Auxentium, omnes curabantur. Vndè etiam quædam Comitiſſa, cùm de hoc beato audiuiſſet Auxentio, contendit venire & eum adorare. Chalcedone ergo venit, equo vecta. Et cum fuiſſet propè ſanctos Apoſtolos, deſcendit ex equo, & pedes venit in monaſterium. Cùm autem eſſet aſcenſura, vbi erat beatus, rupta veſte & abiectis ornamentis ſuis, cœpit clamare: Quid mihi tei tecum eſt, Auxenti Vermipes? pulchrè abſcondebar in eius inteſtinis: & eccè me eduxiſti poſt viginti annos. Eam enim ingreſſus ſum, cùm eſſet duodecim annos nata, nec me cognouit quiſpiam ad hoc vſq; tempus, & me inuitum ab ea ſeparas. Signifer verò & magnus pater noſter Auxentius, cùm increpaſſet malignum & immundum ſpiritum, & iuſſiſſet eum obmuteſcere, & è creatura non erumpere, à Deo ſupplex petijt, vt faceret ſuam cum ea miſericordiam. Cùm autem dediſſet ei de oleo ſanctorum, & eam ieiunare iuſſiſſet quadraginta dies, ſanam eam dimiſit Chriſtus, eam curans per eius orationem. Multa verò præbuit pauperibus & monaſterio S. Hypatij. XXIV

Monachi valdè hoſpitales.
Multos curat Auxentius.
Comitiſſa dæmone liberatur.

POST autem pius Imperator, miſſo dromone ex Hebdomo, quòd illic eſſet Proceſſus, ad ſe accerſijt beatum Auxentium: & cùm eum vidiſſet toto corpore afflictum ex exercitatione, magnam in eum oſtendens reuerentiam, dicit ei: Scio te eſſe Dei ſeruum, domine Auxenti, & debes conſentire ſanctæ & œcumenicæ Synodo ad hoc, nè tu fias author offenſionis ijs, qui eam volunt admittere. Sanctus autem reſpondens, dicit Imperatori: Quis ſum ego canis mortuus, quòd vt cum ſanctis paſtoribus connumerer, iubet tua potentia, qui non recuſo paſci, & doctrina egeo? Imperator verò poſtquam plurima cum eo eſſet locutus, dixit: Conſidera quid expediat, & nè nos afficias moleſtia. nã nec nos quidem quidquam præter id, quod oportet, ſed vt decet, ad ſanctiſſimæ Eccleſiæ vnionem, & non deſtructionem, XXV.

Imperator loquitur cũ Auxentio.

ctionem, Concilium congregauimus. Hæc cum dixisset Imperator, & preces ab eo petiisset, eum dimisit. Cùm verò venisset beatus Auxentius in monasterium sancti Hypatij in Ruffinianis, & vidisset illuc magnam affluxisse multitudinem, cœpit omnibus præcipere vt abstinerent à theatris, vt quæ essent causa impudicitiæ, adulteriorum, & falsi testimonij, periuriique & blasphemiæ, & omnium denique, quæ sunt prohibita & Deo minime placent: syncere autem credere in sanctam, & quæ est eiusdem essentiæ Trinitatem, & confiteri Dominum nostrum Iesum Christum suscepisse carnē ex sancto Spiritu & Maria semper virgine & Deiparēte, & assidere sanctissimis ecclesiis, in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus: Quidam verò [a] ex multitudine, qui accesserant, febricitātes & horrentes, dignati contactu eius manus, sani sunt redditi. Ei autem significatum est adesse puellam quandam recens nuptam, quæ in thalamo correpta fuit ab immundo dæmone, & se diuellit & comedit. Sanctus vero cum eam iussisset ascendere, dixit lachrymās: O malam vestram phalangem, [b] quæ generi hominum semper insidiatur, obmutesce maligne spiritus, & egredere è Dei creatura, sine perturbatione & vlla iniuria. Perinde ergo ac si in soporem esset resoluta puella, ab ea recessit dæmon. Cum autem surrexisset, abit rursus sana in domum suam, lætans & Deo gloriam tribuens.

In Ruffinianis. Erat locus ille sic dictus à Ruffino cōsule, qui ecclesiam ibi Apostolorū cum monasterio ædificauit, vt notat Bar.

a Tactu manus fuse curat febrem b Dæmonem è puella iubet abscedere.

XXVI Cvm verò rursus mittens Imperator eum accersijsset, rogauit an assentiretur sanctæ Synodo, & cum sancta communicaret Ecclesia. Dixit autem beatus: Quomodo possum communicare, si non confiteatur esse Dei parentem semper virginem? Dixit ei Imperator: Si videris, quæ sunt rectè confirmata & stabilita à Synodo ad destructionem reliquarum hæresum, túnc quoque assentieris? Respondit sanctus: Si nihil aggressa est hæc sancta Synodus, quod tendat ad euertendum Concilium trecentorum decem & octo patrum, qui erant Niceæ, sed perfectam enuntiauit carnis susceptæ œconomiam Seruatoris nostri Iesu Christi, & quæ conuenit virgini Dei parentis, vocem non rursus abstulit, cōmunico & assentior, Deo agens gratias est vestræ pietati. Hæc cum audiisset Imperator, osculatus est venerandum & sanctum eius caput: & sic deinde iussit eum cum maximo honore venire in magnam & sanctissimam Dei Ecclesiam. Quamobrem magna eum populi consequebatur multitudo. Significans autem Imperator Archiepiscopo Constantinopolitano, quæ ab eo dicta fuerant, iubet ei legi omnia, quæ à sancta Synodo fuerant definita.

XXVII. Qvi cum diligenter & accurate acta legisset, & persuasum habuisset, quod Dei voluntate, quæ aduersus Nestorij impias nugas, & Eutychias manifestum furorem decreta fuerant, sancta confirmauit Synodus: quandoquidem illà quidem direxit aciem aduersus eos, qui negabant essentiam vnigeniti Dei filij: hæc autem aduersus eos, qui infirmant & conuellunt Dei œconomiam, dicendo quod cum Deus esset ex Deo Dei filius, coæternus & eiusdem essentiæ, & similiter atque pater carens principio, in vltimis diebus nostræ vnitus naturæ, carnem suscepit immutabiliter, inconfuse, indiuidue. Nam cum quidam planè emotæ mentis, quæ propter nos facta est, Seruatoris dispensationem ausi essent corrumpere, humanæ naturæ susceptionem putantes esse visionem quidam autem cæleste corpus Dominum detulisse prodigiose assererent: alij verò duarum, quæ definiuntur, naturarum commixtionem & confusionem, & alii mutationem Deum passum esse nugarentur, reliqui autem virginem Dei parentem nominare recusarent: qui in hac magna & Oecumenica Synodo erant sancti patres, omnium, quos ante scripsimus, euertentes hæreses, non ex suis syllogismis, sed ex diuinis scripturis, & præclaris, qui antea fuerunt, doctoribus, magnum pietatis mysterium obsignantes, cōfirmauerunt vnicum & vnigenitum Dei filium, conuenienter fidei trecentorum decem & octo sanctorum patrum, propria sua natura esse inaccessum: hoc enim labefactant Arriani, aduersus quos fuit illa Synodus Nicena: & quæ postea fuit in vrbe regia, Synodum 150. Patrum aduersus Macedonianos, vt qui cum Spiritu sancto pugnarent, scripturæ testimoniis munitam comprobârunt: & de cætero aduersus eos, qui adolebant Seruatoris nostri Iesu Christi œconomiam, vt qui visione & non veritate esset incarnatus, & nudum esse hominem, qui natus erat ex sancta virgine & Deiparente Maria, nugati fuerant: aduersus eos, inquam, vacârunt, & ex Synodalibus beatissimi Cyrilli Alexandrini, & Leonis sanctissimi Archiepiscopi Romani, & omnium, qui fuerunt eis similes, vt quæ beatissimi Petri conuenirent confessioni, congruenter ei, quod est, Tu es Christus filius Dei viui: excelsam quandam columnam merito erexerunt, ad confirmanda recta & vera dogmata. Nam & aduersus eos dirigūt aciem, qui œconomiæ mysteriū conantur distrahere in duos filios, & eos, qui patibilem vnigeniti filij Dei audent dicere diuinitatem, expellunt à sacro cœtu: & iis resistunt, qui duarum naturarum in Christo inducunt confusionem: & eos, qui cæleste corpus aut alicuius alterius essentiæ dicunt esse ex nobis ab eo acceptam seruiformam tanquam delirantes eijciunt: & eos, qui duas quidem Domini naturas fabulantur ante vnionem, post vnionem verò, vnam, feriunt anathemate: vnum & eundem filium concorditer confitentes, Dominum nostrum Iesum Christum, perfectum in diuinitate, & perfectum in humanitate: Deum verè, vnum & eundem: & hominem verè, ex anima rationis compote & corpore: qui est eiusdem essentiæ, cuius pater, quod attinet ad diuinitatem: & eiusdem essentiæ, cuius nos præter peccatum, eundem, quod ad humanitatem: ante secula quidem natum ex patre, in vltimis autem diebus, propter nos homines & propter nostram salutem, ex Maria virgine & Deiparente, quod attinet ad humanitatem: vnum & eundem filium vnigenitum, & Dominum Iesum Christum in duabus naturis, inconfuse, immutabiliter, indiuiduè: qui piè cognoscitur & adoratur ab omnibus fidelibus: quoniam sanctus quidem Iohannes conscribens principium Euangelij, dixit: In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum: & Deus erat verbum Sanctus verò Matthæus Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filii Abraham: & iis conuenienter, qui postea secuti sunt sancti Patres, diuinitatem & humanitatem vnius filii Dei docentes, tradiderunt omnibus: quomodo etiam dicit diuinus Paulus: Paulus seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus ad Euangelium Dei, quod prius annunciatum fuit per Prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo, qui factus fuit ex semine Dauid secundum carnem: definitus filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri. Qui etiam rursus dicit reuerentius: Quoniam enim per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum, Et hæc interpretans, subiungit: Quomodo enim in Adam omnes moriuntur, ita etiam in Iesu Christo omnes viuificabuntur. Hæc ergo cùm legisset & admisisset beatus, in diuina satisfactione & spiritali intelligentia assensus, [b] abiit Ruffinianas. Non oportet autem nos ex ignorantia maledictis insectari aut calumniari hanc sanctam Synodum: sed potius, quod manifestum est & verum agnoscentes admittere.

Vides & scripturis & Patrum sententiis vsam tantā Synodum.

Matth. 16.

Iohan. 1.

Matth. 1.

Rom. 1.

1. Cor. 15.

Ibidem.

b abijt Ruffinianas, dicens. Non oportet, &c. Bar.

XXX-VIII. Itaqve cum sancti quidem Patres hæc concorditer in Synodo declarassent & definijssent, & vnusquisque ad suos reuerteretur, noluit beatus Auxentius redire ad priorem montem, sed in alium asperiorem & altiorem, propiorem autem Ruffinianis, nomine Scopem, rogauit eos, qui conueniebant, ipsum deducere Sicque in priori habitu eius desiderium implentes, cum fratribus, qui erant ex monasterio, in quo est versatus, cum psalmis & hymnis & canticis spiritalibus, eum deduxerunt: & cum globum ex lignis fecissent, tanquam auem sublime volantem, ipsum in eo inclu serunt, vnam solam sinentes fenestram, ad conueniendum eos, qui accedebant, eo ritu quo prius. Quibus bene precatus, & vnumquemque osculatus, omnes dimisit in pace, relictus rursus, tanquam passer solitarius supra tectum, Deo agens gratias propter consuetam quietem & glorificationem.

S. Auxētius degit solitarius in alio monte.

Psal. 101

XXIX Non alienum autem existimamus atque adeò vtile, singulatim narrare, quæ hic ei contigerunt tentationes ab immundis & malignis spiritibus. Vna enim nocte eo orante, accedentes dæmones innumerabiles, diuersarū visionū

ſpecies præ ſe ferentes, ſtrepentes, rugientes, minantes, non potuerunt mentem eius terrere. Cùm eum ergò plagis af-
feciſſent, putabant fore, vt ſe deturbaret per feneſtram, cum vi magna tumultum edentes, & ſeipſos magis quam illum
Vide vim S. Crucis. conturbantes inconditis vocibus exclamantes: Quid tibi cum noſtris deſertis? Recede à rebus noſtris, male enim es
periturus. Sed beatus Auxentius fortiter ferens, crucis figuram in eos exprimens, reddidit imbecilliores. Cùm fuiſſet
autem manè, vt Deo placuit, ex ſæpedicto emporio Ruffinianarû, & eo, quod illic erat, monaſterio, acceſſerunt plu-
res monachi & mundani, vt benedictionem ab eo conſequerentur, & fruerentur pulcherrima eius contentione. Cùm
verò propter nimiam immundorum ſpirituum afflictionem vix tandem eis aperuiſſet feneſtram, & verbis vſus eſſet a-
pud eos conſolatorijs, rogârunt cauſam tantæ imbecillitatis. Cùm is autem dixiſſet, non eſſe afflictionem corporis,
ſed diabolicam operationem, id cognoſcentes, qui aderant, ſiluerunt. Frequentius autem accedebant ad eum viſitan-
tandum maximè qui erant ex monaſterio. Nos verò, ne in immenſum creſceret oratio, reliquas tẽtationes, quæ in prio
ri monte & in hoc factæ ſunt in eum, narrare recuſauimus. In angelum enim lucis mutatus malignus, vt dicit Apo-
2. Cor. 11. ſtolus, putabat ſe eum decepturum. Sed non facile capi poterat beatus: ſed pulchrè reſiſtebat, cum eſſet valde peritus
doctrinæ diuinarum ſcripturarum. Vnde etiam ijs, qui ad ipſum conueniebant ex clariſſima Conſtantinopoli, & reli-
quis eius loci hominibus, erat valdè mitis & placidus, & ad eos conſolandos accommodatus, vt ſi quis alius: omnes
aduocante eius verborum virtute, & eius fama trahente eos etiam, qui procul erant remoti.

Vt ergo conſueuerat, eos qui mane veniebant, dimittebat poſt horam tertiam: & qui poſtea, poſt ſextam. Non XXX.
Quotidianis claret miraculis. ſinebat autem in ocio conſidere eos, qui acceſſerant: ſed erant intus cum ipſo, dum ipſe legeret aut oraret. Conuehie-
bat enim ſine intermiſſione ad ipſum multitudo, maximè ex Ruffinianis & reliquis emporiis, propter eius beneficia,
quæ accipiebant per curationem eorum, qui ægrotabant & laborabant. Multi enim gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti,
dum ipſe illic eſſet, curati ſunt dæmoniaci: & quotidie, vt ſemel dicam, curabantur. Quoſdam autem verſus ex duobus
aut tribus dictis, valde iucundos & vtiles, cum ſimpliciori & minus curioſo ritu deſcripſiſſet, faciebat omnes eos pſal-
lere. Nam cùm primus ſæpe dictus eſſet per ſucceſſionem, rurſus quoque iuſſu beato incipiebant alterum: & deinde
poſt ſecundum, tertium, & reliquos ordine. Conſentaneum autem fuerit eorum quoque dicta inſerere narrationi, ad
Pſal. 73. eorum, qui legunt, vtilitatem. Sunt verò hæc: Mendicus & pauper laudamus te Domine. Gloria Patri, gloria Filio, glo-
ria Spiritui ſancto, qui locutus eſt per Prophetas. Cum eo autem exercitus in cælis hymnum emittunt, & nos quoque,
Eſa. 6. qui ſumus in terra glorificationem: Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus. Plenum eſt cælum & terra gloria tua. Et dein-
Pſa. 32. 148. ceps: Creator omnium, dixiſti, & facti ſumus: mandâſti, & creati ſumus. Præceptum poſuiſti, & non præteribit. Serua-
tor, agimus tibi gratias. Et rurſus: In anima afflicta tibi procidimus, & rogamus te Seruator mundi. Tu es enim Deus
eorum, qui agunt pœnitentiam. Et rurſus: Qui ſedes ſuper Cherubim & cælos aperuiſti, miſerere & ſerua nos. Deinde:
Pſal. 32. Exultate iuſti in Domino, intercedentes pro nobis. Gloria tibi Chriſte, Deus ſanctorum.

Atqve multitudo quidem eorum, qui aderant, tam diuitum quàm pauperum, & tam virorum quam mulie- XXXI
rum, ſeruorumque & liberorum, ex cantico, à vana gloria alieno, à beato definito, hæc pſallebat numeroſe: alij quidẽ
eorum vſque ad horam tertiam, & dimittebantur in ſpiritali exultatione: alij autem perſeuerabant vſque ad horam
ſextam. Ipſe verò deceterò per ſe eis acclamabat finem hymnorum trium puerorum, Ananiæ, Azariæ, & Miſaël, qui
Dan. 3. ſunt in Propheta Daniele: Benedicite omnia opera Domini Domino: reſpondentibus omnibus, Laudate & ſuperex-
altate eum in ſecula. Cum autem hymnum impleſſet, conuenienter gratiæ Dei, quæ ipſi aderat, eos qui aderant conſo-
labatur, ſic dicens:

Praeclara eius adhortatio. Omni tempore propter facultates & copias, in aſtutiis & negociis rerum, quæ ad hanc vitam pertinent, corpus XXXII
conſumentes, debemus etiam propter res ſpiritales aliquam partem tribuere glorificationibus, vt Dominus Ieſus
Chriſtus, & noſtra opera dirigat, & vitam noſtram ædificet. Oportet ergò menti noſtræ, quæ ita eſt occæcata, vt
neque diuinarum ſcripturarum doctrinam admittat aut intelligat, adhibere ducem piam rationem, & præcipuè ti-
morem Dei, qui rectè ſuo fungitur officio per frequentem orationem, ad hoc, vt relictis rebus terreſtribus, & in quas
cadit interitus, ſuſpiciat. Qui enim eſt animo perſpicax, & mente eruditus, non corporeis ſolum mandat oculis inſpe-
ctionem eorum, quæ cernuntur: ſed animæ quoque, atque adeò multò magis, oculis intue ri conſiderationem eorum,
quæ non cadunt ſub adſpectum. eorum quæ intelligentia percipiuntur, contemplans quidem ſine errore ſubſtantiã:
fugiens autem errantem & improbam vitæ affectionem, & ſenſus diligenter exercens ad boni & mali diſcretionem.
Homines enim, qui à cura & ſtudio eius, quod eſt vere bonum, defecerunt ad amorem corporum, in animam pecu-
niæ materiam, quæ lapſa eſt per auaritiam, eſtque inanis & ſuperuacanea, & in ventrem omne ſuum ſtudium poſue-
Pſal. 8. runt. Vnde nobis quoque verus lapſus contigit. Qui ergo ab his defecimus, erigamus animum ad ea, quæ ſunt diui-
niora. Fruamur illa magnificentia, quæ eſt ſupra cælos quidem elata, promiſſa eſt autem omnibus electis: & nihil ma-
li patiamur à lapſu affectionis, ſed efficiamur digni bonis æternis. Deus enim nos fecit libero arbitrio præditos, neque
Libero ſumus arbitrio praediti. ſeruientes vlli externæ neceſſitati: ſed liberè noſtro arbitratu eligentes, quod nobis placet. Hanc enim calamitatem,
qua nunc tenetur humanum genus, fraude inducti attraximus, non à Deo factam, Deus enim mortem non fecit, ne-
que delectatur interitu viuorum: ſed quodam modo nos homines ſumus mali creatores. Quomodo enim lux Solis
eſt communiter propoſita omnibus, quibus adeſt vis videndi: poteſt autem, ſi velit quiſpiam, claudens oculum, ſepa
Sap. 1. rari à dono lucis: non quod Sol in illo effecerit tenebras, ſed quod radij ſplendorem auerſatus, tenebras ſua ſponte at-
traxerit: & quomodo ſi quis domum ſibi conſtruens, nullum luci aditum præbeat intrinſecus, obſcuram domum ef-
ficit: Ita nos quoque in natura habentes bonum & honeſtum, noſtro arbitratu innouamus, quæ ſunt præter natu-
ram, noſtra ſponte malorum experientiam, in boni & honeſti auerſione, electione noſtra & inſtituto fabricantes.
Malum enim extra propoſitum, propria ſubſtantia conſideratum, nullum eſt in rerum natura. Quidquid enim à Deo
Gen. 1. creatum eſt, bonum eſt, & omnia quæcunque fecit Deus, ſunt valde bona. Sed quoniam eo modo, qui dictus eſt, pec-
care vitæ noſtræ fuit excogitatum: & conſequenter ex parua occaſione in nos maximum eſt effuſum vitium, adeò vt
diuina illa animæ pulchritudo, quæ facta erat ad imitationem primariæ, tanquam ferrum eſt nigrefacta rubigine vi-
Per pœnitẽtiam reformatur natura peccato deprauata. tii, non amplius nobis propria, à natura ad imaginem conſeruata gratia, ſed ad extremum peccati transformata, vt
propterea nobis perierit dignitas incorruptionis, quæ eſt ſecundum imaginem: debemus omni ſtudio à mortuis o-
peribus recurrere ad opera vitæ per pœnitentiam, vt noſtram recipiamus naturam ſummo Dei munere. Si ergo à nobis
expurgemus ſordes, quæ à vitio inuruntur, & quæ latet in anima, illuſtremus pulchritudinem, tunc fit intra nos re-
gnum Dei, & eſt intra nos.

Hoc autem dicens, oſtendit quod bonum Dei non eſt ſeparatum à noſtra natura, qui liberum habemus arbi- XXXIII.
trium: ſed eſt in vnoquoque ignoratum quidem & latens, quando à curis & voluptatibus huius mundi ſuffocatur: in-
Luc. 15. uenitur autem & cognoſcitur, quando ad illum ſolum noſtram conuerterimus cogitationem. Hoc enim etiã in drach-
mæ, quæ periit, inquiſitione nobis Dominus ponit in Euangeliis. Si enim accenſa lucerna noſtræ cogitationis, quæ la-
tet & perijt, drachmam inquiſierimus, ſub ſtercore eam omnino inueniemus. Stercus verò intelligere oportet ſor-
des carnis. Quibus ablatis, & per bonæ vitæ curam ac ſtudium repurgatis, fiet manifeſtum quod quæritur: & cùm in-
uenerit anima, quæ eſt per boni priuationem vidua, id quod perierat, gaudet gaudio ineffabili: & ad talis lætitiæ ſocie-
tatem

XXXV. Cvm hæc & his plura beatus diceret Auxentius, ex iis, qui conuenerant, nô solum viris, sed etiam fœminis, plures diuino amore fauciati, volebant renunciare rebus mundanis & malis, & per ipsum Christo Domino adhærere, Ille autem eos magis admonebat, vt vitam suam corrigentes, dispensarent eas, quas habebant facultates: & non in præsentia quidem bonum & honestum expetentes, postea verò labentes, reuerterentur tanquam canis ad vomitum, népe rursus ad imbecilla & egena huius mundi elementa. Cum maxima enim cautione & non leui consideratione oportere, eum, qui vult ad præclarum hoc opus accedere, tanquam iam moriturum, & simul expellentem omnem voluptatem corporis. Deinde panibus de more distributis, sicut in priori monte, omnes dimisit. Quidam autem ex eis stabiliori armati cogitatione, illic perseuerabant, quę quotidie illic suppeditabatur, contenti benedictione. Si quis enim volens aliquid ad sanctum afferret, nihil accipiebat præter oleum & ceram: iubebat autem id rursus dari mancipi, qui illam faciebat suppeditationem. Plurimi enim ex ijs, qui morbis aliquibus laborabant, & qui egebant, illic permanebant, vt quibus subueniretur per beneficentiam eorum, qui accedebant. Maximam verò molestiam & plurimum laborem sustinebat ab ijs, qui erant dæmoniaci: adeo vt quosdam ex eis (non enim omnes, sed eos, qui erant digni) per suas preces curauerit Dominus. Nihil ab aliquo accipit, præter oleum & ceram.

XXXVI. Qvod autem rei faciendæ & pecuniæ amplificandæ nullam haberet rationem, vere sciet, tam qui legit, quàm qui audit, quod cum post eius decessum deberet pistori plusquam centum numismata, admonitus ab eius successore & discipulo, de quo suo loco dicetur, quidam Christi amans & pius ea soluerit. Æmulantes autem & beatam ducentes quidam hanc diuinam eius vitam, negotium ei exhibebant, vt ab eo initiarentur & consecrarentur eius habitu. Cû itaque dedisset tunicam ex pilis contextam aut pelliceum ex iis, quibus erat indutus, precabatur dicens: Vade frater, quo te ducet Dominus. Inter quos ex numero eorum, qui illic perseuerabant, Basilius quidam nomine hoc petijt. Cû largus ergò esset beatus & fratrum valde amans, ei benè precatus, & data quam induerat pelle ouilla, eum dimisit. Ille autem longius abiês ad viginti milliaria, cum in quodâ colle curâsset cellam sibi ædificari, illis habitauit. Post aliquod vero tempus accedentes dæmones, eum adeo inuaserunt, vt eum propemodum fecerint expirare. Ad quem cum qui ex locis, quæ erant circumcirca, venerant ij, qui pascebant pecora, abijssent, & consuetas eius preces, dum sæpe clamassent, non essent assecuti, cellæ fenestra vi aperta, vident eum mutum & pronum iacentem: & existimantes eum esse mortuum, rursus accurrentes, suis renunciârunt. Qui cum ascendissent, inuenerunt eum ferè semimortuum, & nec valentem omnino loqui, sed solum parum respirantem. Cum autem corpus eius vidissent sauciatum, curru ciro allato, eum in ipso imponunt, & ducunt ad beatum Auxentium. Qui cum post horam nonam despexisset è fenestra, & eû vidisset, voce dixit apertiore: Frater Basili. Cùm is ergo eum vocâsset, & ille non exaudisset, tertio magna vi clamauit: O tibi dico frater Basili. Cum is autem citò assedisset dicit ei Surge, accipe potestatem aduersum tentatorem, nô amplius timens improbos & immundos dæmones. Iussit itaque eum surgere, & sumere venerandum corpus & viuificum sanguinem Domini nostri Iesu Christi, & statim rursus reuerti in suum locum. Qui cum abijsset, & hoc modo nô amplius fuisset tentatus, & se tribus annis fortiter exercuisset, in pace migrauit ex hac vita. Basilius, discipulus Auxentij, valde cæditur à dæmonibus.

XXXVII. Sed post eius aduentum monachis & mundanis, qui aderant, & omnibus reliquis dixit beatus: Dæmones hominibus inuidentes, ô fratres dilecti, perpetuò machinantur nobis esse impedimento in bonis operibus, & maximè in temperantia & continentia, humilitateque & beneficentia, orationeque & silentio lenitateque & patientia, paceque & tolerantia, & charitate in proximum, qua nihil est maius. Obiiciunt enim ijs quidem, qui volunt esse temperantes, diuersas quasdam & inter se discrepantes species, & corporis titillationes: quomodo etiam abstinentibus, ventris appetitiones: & ijs, qui volunt humiliter de se sentire, vanam gloriam: ijs autem, qui in animo habent benefacere, suorû potius curam: iisque, qui orant, & agunt silentium, diuersas animi perturbationes & multitudinem veterum negociorum: iis verò, qui se in lenitate exercent & tolerantia, opponunt animi angorem atque timiditatem, & omnem suâ improbitatem: paci autem & patientiæ, odium & maleuolentiam, per quam perdit eam, quæ est in Christo, charitatem, & omnes, vt semel dicam, fructus sancti Spiritus, quos enumerauit Apostolus, per contraria conantur euertere. Sed qui sunt muniti gratia Domini nostri Iesu Christi, permanent immobiles. Quamobrem non est mirandum, quâdo nos plagis conscindunt. Quando enim per cogitationes & reliquas corporis perturbationes non possunt nos deturbare, tunc per se exercitatorum terrent petitionem. Qui sæpissime signo crucis repressi, deflent se esse victos. Nos ergo ne cedamus, & illi deijciuntur: Nos resistamus, & illi euertuntur: Nos Dominum inuocemus, & dissipatur vniuersum eorum consilium. Est enim stadium, certamen & martyrium, vita cuiuslibet Christiani, qui vult ingredi conuenienter præceptis nostri Seruatoris: & maxime eius, qui est insignis in vita monastica, vt dicit Apostolus: Non est nobis colluctatio aduersus sanguinem & carnem, sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus principes tenebrarum mundi huius. Præcipio autem vobis, dicens, induite armaturam Dei vt possitis resistere insidiis diaboli & loricam fidei, & galeam salutis, & gladium spiritus docet ipse nos possidere: vt per hæc inuicta arma, quæ non cadunt sub adspectum, resistamus cogitationibus, quæ videri nequeunt, & per eas inimicis, quomodo dicit: Cogitationes destruentes & omnem altitudinem, quæ erigitur aduersus Dei scientiam, & omnem cogitatum captiuantes ad Christi obedientiam, qui semper vincit in nostra imbecillitate diabolicam audaciam, & non permittit nos tentari supra id quod possumus, sed præbet euentum per tolerantiam, vt nos possimus sustinere. Nam absque eius auxilio nos infirmi & imbecilli, & quibusuis volucribus & pecudibus captu faciliores. Dignati autem eius auxilio, qui imbecilli, fortes: qui abiecti, gloriosi: qui terreni, cælestes: qui immortales, immortales reddimur per multitudinem eius miserationum, & æterni regni hæredes efficimur. Dæmones vt nos oppugnent variis modis. *Galat. 5.* Signo crucis vincuntur dæmones. *Ephes. 6.* *Ibidem.* *2. Cor. 10* *1 Cor. 10.*

XXXVIII. Cvm satis ergo vtilitatis percepissent, qui germanè audiebant, læti descenderunt, gratias agentes vniuersorum Domino nostro Iesu Christo. Porrò autem hoc quoque præcipiebat beatus, vt non solum die Dominico, sed etiâ die parasceues singulis hebdomadis feriarentur, si posset fieri: maxime quibus quotidianus victus abunde suppetit: hunc quidem in ieiunio & precatione, propter passionem Seruatoris: illum autem in conuiuio & sacramentorum participatione, propter eius resurrectionem. Quamobrem si quando contigisset ipsum habere operarios, aut etiam eius successorem, de quo suo loco dicemus, hos duos dies iubebant feriari: die quidem parasceues cum impensis mercedem

quoque

Sabbatis tota nocte vigilat cum suis.

quoque præbentes, Dominico autem solum impensas. Illucescente verò die sabbatorum, familiares suos cum iis, qui inueniebantur, Pater iubebat tota nocte vigilare. Cum de more ergo in quadã nocturna vigilia ipse intus precaretur & reliqui foris permanerent, aperta fenestra beatus, cum Benedictus Dominus Deus, ter vehementer dixisset, & suspirâsset, & caput in terram inclinâsset, dicit: Quod erat in oriente luminare, ô filij, Simeon pater noster dormiit. Cùm ij autem propter psalmodiam non sensissent, quod dictum fuerat, valdè flens beatus, rursus dicit eis: Sanctus pater noster, Ecclesiæ columna & firmamentum Simeon requieuit, & nulli culpæ affinis & munda eius anima me inutilem & sordibus inquinatum, non est dedignata præteriens salutare. Hæc cum audissent & valde essent perculsi, non potuerunt respondere, sed siluerunt, signantes noctem, in qua hæc dicta fuerant. Cum autem paucis post diebus hoc ad piũ Imperatorem Leonem in principio sui imperij relatum esset, & omnibus id esset notum, diligenter scrutati qui audiuerant, inuenerunt fuisse certum, quod sanctus dixerat, vt quod diuina gratia prædixisset per reuelationem in consummatione sancti Simeonis. Valde ergo obstupefacta & Deum glorificantes, in hoc quoque docti fuêre, Deum posse omnia.

Simonis Stylitę mortem indicit suis.

Qvod verò hæc à nobis, non sola motis coniectura, dicta sint, sed quæ accuratissimè didicimus ab vno ab eius administris, ea etiam persecuti sumus. Nemo ergò dubitet, Nam qui nos de hoc instruxit, erat quidem lingua barbarus, vt qui esset ortus ex Mysia, mente autem honestissimus, vt qui perseuerans apud beatum Auxentium, non vinum biberit, non oleo vsus sit, non pulmento, non fructu, non denique vllo alio. Nam præter panem & aquam & semina, quæ non coquebantur, eaque non ad satietatem, quauis ferè nocte, nihil comedebat aut bibebat. Interdiù autem paruas quasdam cruces ex siliquis valde elegantes, suis manibus assidue faciebat. Qui autem ascendebant, eas accipiebant gratia benedictionis. Ipse nobis hæc ore suo significauit, qui etiam postquam dormiit beatus, cum moribus loco quoque successit. Rursus ergò pluribus congregatis, & prædicta consueta regula hymnum dicentibus, cum beatissimus Auxentius aperuisset fenestram, & vt consueuerat, precum finem fecisset, respondens vnus ex iis, qui aderant, dixit: Rogo te Domine, benedic, & precare, quòd cum tribus mensibus vnam pro mercede menstrua ouem accipiam, ea perdita, frustior mercede vnius mensis, ad macellarium enim ferebat, quæ mactarentur. Ad hæc subridens, respondit beatus: Mihi hoc dicis, vt qui sim solitus diuinare, aut qui greges possideam? Ille dixit: Nequaquam, sed adoro te, vt ores, & inueniatur. Deinde cùm paululum intermisisset, Alypium quendam clara voce, vt solebat, beatus accersijt. Cũ duo ergo inuenti essent eiusdem nominis: Tibi, inquit, dico, qui stas à sinistris. Scio te non esse suffuratum ouem, sed inuenisse, vade ergo, & redde. Hic enim, qui perdidit, dat vobis ad sumptum sex pholes, vt vos cõgregemini. Qui cum fecisset vt iussus fuerat, recepta oue, Domino egit gratias, qui per sanctos suos facit magna & inuestigabilia, gloriosaque & admirabilia, quorum non est numerus. XXXVIII.

Nota tantã abstinentiã

Cruces in precio sunt apud pios.

Iob 9.

Qvodam autem die congregata multitudine tam rusticorum quàm ciuium, & beato ea differente, quæ pertinebant ad salutem, quidam qui aduenerat rusticus, dixit ei: Bonus dies tibi domine mi. Cum ille autem honeste arrisisset, (erat enim reuera lepidus) & dixisset, Bonum tibi tempus: qui aderant, apud se ridebant. Ille verò dicit eis: Est sermo scripturæ, ô fratres: Responde insipienti ad eius insipientiam. Si dixisset, Benedic: audiuisset, Dominus te benedicet, sicut consueuimus. Ipse est enim, qui honorem per suos seruos in se accipit, & vnumquemq; remuneratur mercede suæ gratiæ: Quoniam autem bonum diem mihi attribuit, is contra accepit bonum tempus. Cùm sic correxisset non solum eum, qui offenderat, sed etiam reliquos omnes: intro ingressus, rursus siluit. Seruatoris autem nostri Iesu Christi opem ei ferente gratia, multi dæmoniaci ad eum veniebant, sua quidem sponte & per se quærentes curationẽ. Quos quidem oleo sanctarum reliquiarum irrigans, quartumque & parasceues diem maxime iubens ieiunare, cum oratione intensa & syncera fide, curans dimisit. Inter quos quidam ab eo sunt deprehensi, qui turpis lucri gratia se simulabant esse dæmoniacos. Quos quidem sanctus vehementer increpauit, dicens: Nisi essetis dignati dono sancti baptismatis, immedicabilis dæmonis dominatus vos tenuisset. XXXIX.

Prou 26.

Nota hoc genus curationum, quo expulit dæmones.

Qvædam verò nomine quidem Eleuthera, mente autem splendidiore suam coronans appellationem, quæ piæ inprimis Pulcheriæ fuerat cubicularia, solebat ad eum venire, & cum omnibus, eius fruebatur precibus. Ea, cum esset ipsi animus diuino amore saucius, quas habebat sanctorum reliquias, deposuit apud beatum. Deinde tentabat supplex ei persuadere, vt vitæ monasticæ ab eo initiatam, auelleret à turbulentis huius mundi negociis. Eo autem variis modis differente, & dicente, eam, se rectè gerendo, & beneficentia vtendo, etiam in mundana vita posse placere Domino: illa non cessabat ei negocium exhibere, vt hoc assequeretur. Postquam verò perspicaci oculo animaduertit firmam & immobilem eius constantiam, & quæ nunquam deficiebat, compunctionem, voluntate Dei, qui vult omnes esse saluos, annuit sanctus, & in campo suburbani, qui distabat circa vnum milliarium, nomine Cyreta, iussit interea perseuerare vacantem meditationi diuinarum scripturarum. Atque hæc quidem se in domino iucundissima explente voluptate, & omnem laborem corporis lubenter ferente ob gratiam, quæ à Deo patre ei suppeditabatur: coniux quoque alterius cuiusdam Pantepitropi, nomine Cosmia, accedens rogabat eum, cum illa locaretur recedens à corruptione. Cum autem plurimis admonitionibus non potuisset ei persuadere, vt marito coniungeretur, eius quoque necessariis eam cum minis ad id incitantibus, neque quidquam proficientibus, propter insuperabilem eius in Deum amorem: id animaduertens sanctus, iussit hanc quoque versari cum priore. Quinetiam vxor cuiusdam Arcotrophi, omnibus relictis, suam exigens salutem, rogabat sanctum, ne eam expelleret. Quam cum satis instituisset, vt fieret templum Dei, quomodo ostendit eius vita, quæ postea est consecuta, iubet eam admitti. Non multò post autem dat eis habitum, ad exercitationem plane accommodatum : vt qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, & magnis quibusdam palliis: adeo vt reuereretur quispiam, vel solum videns tantam tristitiam. Nondum enim in his partibus talis vnquam habitus apparuerat. XL.

Nota habitum hunc religiosarũ fœminarũ.

Deinceps ergo ab eo tempore aliæ quidem ad eam rem accedebant: aliæ quidem, quæ ab ingenuis adducebantur parentibus ad custodiam virginitatis : aliæ autem, theatro & scena relictis, diabolo renunciantes, & Christo cum magno fletu & laboriosa lamentatione se coniungentes: adeo vt breui tempore congregatæ sint plusquam septuaginta, & de cætero iusserit beatus domum oratoriam eis ædificare. Citra vllam verò intermissionem in die parasceues & in die Dominico eas accersens, & de virginitate & pudicitia eis verba faciens, rogabat eas, admonens & eis persuadens, vt obliuiscerentur omnium, quæ sunt in vita iucunda, vtpote quod sint iucundiora & incomparabilia bona, quæ sunt in promissionibus: & ne attraherentur à carnis voluptatibus. Nam & si mitem & placidam naturam dedit creator in mulieribus, at nos rursus dignatus est meliori instituto, vt bono id, quod est melius, præferentes, pro naturali matrimonio, in quo situm est crescere & multiplicari & replere terram: opponitur autem ei viduitas & orbitas liberorum, & ad virum conuersio cum seruitute intolerabili: mysticas & admirabiles, & in quas non cadit viduitas, nuptias eligamus, sponsæ vnitæ immortali, forma specioso præter filios hominum. Quamobrem non oportet intueri ad alium, qui sit in terra speciosus, cum filij Dei specie non sit alia speciosior. Si autem & diuitiæ & insigne ornamentum à marito procedit, quid eo ditius, qui est cæli & terræ Dominus, & præbet spiritum & vitam ? Si verò sponsus est claro genere natus, quid est rege angelorum clarius & gloriosius ? Si autem est sapiens & arripiendus ac amplectendus coniux, quid est sapientius opifice omnium, tam quæ sub adspectũ cadunt, quàm quæ non cadunt? Cuius coniunctio, XLI.

Adhortatio eius ad continentiam.

Gen 1 & 3.

Psal. 44.

suis

suis sponsis est gaudium ineffabile: ijs autem, quæ ordinem deserunt, est supplicium ineuitabile. Huius desponsatio-nis nulla est voluptas carnalis experientiæ: sed vniuersæ virtutis, beneficentiæque & concordiæ, cum ea, quæ percipitur ex ieiunio, vigiliisque & animi fortitudine.

XLII. MAIORI verò cautione & diligentia est opus, quòd ijs quidem, qui in mundo vexantur à libidine in promptu est remedium per legitimum consensum. Virginibus autem & continentibus, si propensæ sint ad voluptates, graue est naufragium & grauis casus, est enim magnum certamē temperātiæ, quoniam magna quoque est eius corona. Sed quo est maior labor, eo est etiam maior merces. Si eam ergo non tradideritis corpori & segnitiæ, in vestris membris frustra laborabit voluptas, fores obsidens. Audiet enim à vobis, quòd id, quod peccati quidem est iucundum, est breuissimum, æterna autem est grauitas supplicij: Recede à nobis: cælesti enim sponso desponsæ sumus Christo, vt nos virgines castas exhiberemus. Statuite ergo rationes vestras, custodes huius thesauri, in sensibus mandata Christi semper tenentes: primum autem virginitatis & temperantiæ sanctificationem, ne forte eius latrones ascendant per fenestras, & ingrediantur per auditum, nè persuasa mente tanquam ianitore, & aperta virginitate, clanculum vobis vestram eripiant lætitiam, & faciant virginitatem quauis viduitate miseriorem. Est verò hoc magnum & graue peccatum ijs, qui faciunt. Non est enim par peccatum, tunicam frangere & purpuram: Imperatoris imaginem rumpere & priuari. Dei enim imagines, sunt virgines, ipsum habentes descriptum in cogitationibus: in quas audere aliquid admittere, est facinus tyrannicæ amentiæ, & ideo virgini, quàm ei, quæ fornicatur, vitium afferre, est magis sceleratum. Non est enim par libido in eam, quæ prostat, & in eam, quæ est Christo coniuncta. Non est enim par furtum vasis forensis, & sacerdotalis. Vas autem sacerdotale est virgo, & purpura, quam nulli alij licet induere, præterquam regi & Domino vniuersorum.

Magnum continentiæ certamen, sed & ingens præmium.

Virgines violare, quā sit immane scelus.

XLIII QVOD si etiam vos legitimum mouet matrimonium, audite eius calamitates, & quæ in Euam pronunciatæ sunt sententiæ, à quibus vos estis liberatæ, remotæ per virginitatem à mala suspicione patiendi crimina mariti fornicantis, qui habet potestatem prohibendi, ne eas, quò tibi expedit: de alimento disceptandi, tanquam nondum vxori: ei, quæ peperit, exprobrandi. Cur non est masculus, sed fœmina fœtus, quem peperisti? Quod si sit etiam masculus, cur non formosus? Maior restat cura: nondum est ablactatus, & de educatione magna est contentio. Sin autem creuerit, ne ægrotet, ne fortè moriatur: quomodò etiam si viuat, maior est solicitudo, ne non fiat eruditus, ne malus euadat, ne euertatur ab aliquibus, nè in improborum pertrahatur consuetudinem, ne à bestiis mutiletur, ne, dum proficit, in inuidiā vocetur & seditionem. Vndenam suppeditabunt, quæ sunt necessaria? Vndenam comparabunt, quæ pertinent ad cōtrahendum matrimonium? Vndenam suppeditabunt, quæ faciunt ad eius decus & ornamentum. Vndenam alet ministros, & denique à reliquis, quæ huc & illuc distrahunt, curis & solicitudinibus: ne dicam dolores partus & naturæ necessitates. Reuera, vt dicit diuinus Apostolus, innupta curat quæ sunt Domini, ab his omnibus liberata, sola autem ornata incorruptione, cuius suppeditator est & perfector Iesus, & qui vos potest custodire in tolerantia, & augere in spe bona. Custodite ergo vosipsas in ea, in qua vocatæ estis, vocatione, vt virgines Christo exhibeatis, vt etiam bona æterna consequamini gratia Dei, qui vos vocauit in suum regnum & gloriam.

Incōmoda matrimonii.

1. Cor. 7.

XLIV POSTQVAM autem cessauit ab adhortatione, benè precatus, eas Christo commendauit, iubens omnibus, vt die sequenti venirent ad synaxim, quæ circumcirca erant, hymnis sanctificans. Postquam ergò venisset in monasterium, quod extruebatur, intensis fusis precibus, cum multitudine, quæ eum sequebatur, ascendit in montem: vbi post tres quidem dies ægrotauit, post alios verò decem est mortuus. Congregata ergo multitudo piorum virorum ex clero, & ijs, quæ circumcirca erant, monasteriis, cum ijs, qui erant amantes virtutis, ex mundanis, ei iusta fecerunt quartodecimo mensis Februarij. Atque volentibus quidem aliquibus, & maxime iis, qui erant ex monasterio beatissimi Hypatij, in quo versatus est, eum descendisset propter Synodum, preciosas eius reliquias deponere in templo sanctorum Apostolorum, quibusdam autem in templo S. Zachariæ, quod est aliquot milliariis illinc situm in prædio, quod dicitur Theatrum, quæ ab eo congregatæ fuerant monasteria, iis, qui aderant, supplicabant cum multis lachrymis, ne pater separaretur à filiis. Tunc Dei voluntate ad eorum, qui illic erant, salutem, in oratorio ab eo condito instar monasterij, eum deposuerunt. Cuius monimentum per multiplicem Christi benignitatem efficit curationes vsque in hodiernum diem.

Moritur vir sanctissimus.

Preciosæ eius reliquiæ.

XLV. CONSVMMATVS autem fuit sanctus noster Presbyter & Archimandrita & magnus inter exercitatores Auxentius in imperio pij & Christi amantis Zenonis, Februarij mensis XIV. Fuit verò depositus in prædicto monasterio, ad gloriam Dei nostri, qui operatur dona in sanctis suis. Quoniam eum decet gloria cum patre & sancto spiritu, nunc & semper & in secula seculorum. Amen.

De Auxentio meminit. Niceph. hist. lib. 14. cap. 52. in fine. De eius tyrocinio scribit Sozom. hist. lib. 7. cap. 21. in fine.

VITA SS. ADERITI ET ELEVCHADII ARCHIEPISCOPORVM RAVENNATVM, EX PRIMO LIBRO HISTORIÆ *Rauennatum Hieronymi Rubei.*

An. 90.

I. SANCTVS Apollinaris Rauennatum Apostolus, diuinitus factus certior, fore, vt breui Rauenna exularet, ac subita opprimeretur calamitate, Capiteque oppugnaretur: ne Rauennatem Ecclesiam absque pastore relinqueret, duodecimo postquam accesserat anno sacerdotes binos instituit, Aderitum & Calocerum: Diacones verò, Martianum virum nobilissimum, & *Eleuchadium summum philosophum. Cæso igitur Apollinare, peractisque in funere sacris, cum Christiani omnes successorem electuri conuenissent, ignaris incertisque illis quem tanto viro sufficerent, omnibus ferme id renuentibus, quod se tanto muneri impares faterentur, è cælo columba descendens, Aderiti sacerdotis sanctissimi capiti incubuit: quapropter continuo clamare omnes Deum commonstrasse quem eligerent Archiepiscopum. Itaque omnium consensu prouinciam Archiepiscopatus suscepit Aderitus, vir Græcus, sub id fere tempus, quo Titus, Vespasiano patre in villa circa Sabinos, ventris profluuio, nono anno Imperij mortuo, solus Imperium administrauit.

14. FEBR.

S. Aderitus ordinatur sacerdos.

*al. Eleradum.

Per columbam eligitur à Deo Archiepiscopus Rauennas.

Conuetam hanc electionem in Rauennatensi Ecclesia fuisse docet idem Hieronym. Rubeus.

II. ADERITVS igitur, perfunctus absoluti optimique Antistitis omnibus muneribus cum multos ad verum Dei cultum ab falsa deorum religione auocasset, moritur quinto Calendas Octobris: sepulturæ traditus in oppido Classense, eo loco, quo deinde non multo post diuo Probo templum est exædificatum, circiter annum Domini centesimum.

Sanctè obit circa annū 100.

III. ADERITO mortuo, cùm Rauennates conuenissent de Antistite eligendo tractaturi, Deumque precarentur, vellet eum eligi, qui populo ex diuina sententia præesset, statim, vti in Aderito contigeret, descendens columba de cælo, capiti incubuit Eleuchadij viri Græci, summique philosophi, quem iam Apollinaris sacris initiārat. Hic Græce Latineque doctus, interpretatus est grauissime ex diuinis libris complures: elegantissimeque conscripsit de CHRISTI

S. Eleuchadius in locū Aderiti Dei electione, substituitur

tempore deficietis. Nostra verò militia in æternum permanet. Adrianus dixit: Iam satis est, quod vos patienter sustinui. Aut sacrificate Deo inuicto Soli, aut permulta faciam in vos tormenta expendi. Faustinus & Iouita responderunt: Nos sacrificamus Deo viuo, qui solem in ornamenta constituit. Sol aut, quem nobis adorandum præcipis, à Deo vero nobis in obsequium datus est. Tunc Adrianus ira commotus, iussit eos ante templum Solis perduci. Erat autem statua Solis auro perfusa; habens in capite radios ex auro puro. Quibus dixit Adrianus: Videtis gloriam inuicti Solis? Accedite, & sacrificate ei, vt dignos vos habeat in conspectu suo, & liberi efficiamini ab his, quæ vos expectant, tormentis. Beatus Faustinus respondit: Nunc videbis gloriam Dei nostri, vt cognoscas hunc inualidum esse, quem tuum Deum confiteris. Tunc vna voce pariter dixerunt: Sol cognouit occasum suum: posuisti tenebras, & facta est nox. Adrianus dixit: Quid est, quod submurmuratis? Accedite propius, & sacrificate Deo inuicto Soli. Tunc Iouita conuersus ad statuam Solis, dixit: Nos adoramus Deum, qui regnat in cælis, qui Solem lucere constituit: tu autem cum sis statua in adspectu tantum Solis, transfigurare in effigiem picis ad confusionem eorum, qui te quasi Deum adorant.

Psal. 103.

IV. CVMQVE hæc dixisset, ilico facta est statua vt fuligo in conspectu populi. Radij autem, qui in capite illius erant, tanquam carbones mortui decidebant in terram. Cernens Adrianus talia, dixit: Quid est, quod video? Italicus Comes dixit: Præcipe ministris, vt ei restituant splendorem. Iubet ergo Adrianus ascendere ministros cum spongijs, vt superductam fuliginem eidem statuæ detergerent. Quod dum ministri conarentur efficere, tota simul in fauillam resoluta est, vt nihil penitus ex ea remaneret. Beatus vero Faustinus ait ad Imperatorem: Animaduertis quod factum est Deo, quem colis? Quomodo ad nihilum redactus est? Tunc iratus valde, iussit eos ad bestias damnari.

Solis statua fit instar fuliginis. Redigitur in fauillam

V. CVMQVE introducti essent in medio ludi, Adrianus dixit ad Italicum: Introducantur feræ sæuissimæ, ad quarũ adspectum statim timore deficiant. Conuersus verò Adrianus: dixit ad martyres: Animaduertite, ô Faustine & Iouita, quia iam in morte estis constituti, & prope est, vt acceleretur finis vitæ vestræ. Consentite itaque mihi, & sacrificare deo Saturno siue Dianæ, vt à ferarum morsibus possitis absolui. Sanctus Faustinus respondit: Saturnus, quem dicitis, homo fuit pollutus immanissimis sordibus, qui suorum fertur carnes vorâsse filiorũ. Diana verò turpis extitit mulier, quæ pudore abiecto, succincta more venantium, feras dicitur insecuta. Hosne tales nobis præcipis ad summi Dei iniuriam adorare, Adrianus Imperator dixit: In morte estis constituti, & adhuc in blasphemiis perseueratis? Tunc conuersus ad satellites suos, imperat eis, vt quatuor aduersus Christi athletas leones admitterẽt. Dimissi sunt itaq. leones, quorũ erant oculi flammantes, & adspectus terribiles. Qui venientes cum grandi velocitate, proiecerunt se ad pedes sanctorum, dantes intolerabiles fremitus, ita vt contremisceret populus paganorum. Ipsi verò demisso in terram capite, lingebant sanctorum vestigia. Cernens Adrianus, quod gerebatur, iussit ministris suis, vt dimitterent leopardos. Qui & ipsi venientes ad locum, vbi serui Dei stabant, volutauerunt se ad pedes eorum. Videntes hæc populi, clamauerunt, dicentes: Tolle magos de medio nostri, vt possimus libere deos adorare. Adrianus amplius ira stimulatus, ait ad ministros: Dimittite ad eos vrsos, ponentes prius tamẽ circa latera eorũ facula ardentes, vt cum exusti fuerint, dolore eos instigante, ipsos deuorent. Fecere ergo ministri, vt sibi fuerat imperatum, dimiseruntque vrsos. Qui cum ad seruos Dei appropiâssent, leones & leopardi faciebant in ipsos ministros impetum, & ita eos morsibus suis conciderunt, vt ne vnus quidem viuus euaderet. Electi autem Dei stabant inter bestias securi, quibus ait Adrianus: Animaduertitis, Faustine & Iouita, quia miserationem suam adhuc deus Saturnus, cui iniurias intulistis, erga vos exhibet, & idcirco à feris minime contingimini. Faustinus respondit: Erubesce Christianorum tyranne. Non enim, vt tu putas, Saturnus tuus ab his feris nos eripuit, sed potius verus Deus ille, cui nos seruimus, qui regnat in cælis.

Dimittuntur in eos leones, sed nihil illos lædunt. Item leopardi. Item vrsi.

VI. VBI itaque sunt minæ, quas nobis intendebas? Ecce feræ, quas cum grandi ad nos feritate misisti, adorantes Deũ iacent ante pedes nostros prostratæ nihil feritatis habentes. Sed si qua adhuc habes fortiora, accelera, vt in omnibus te victũ esse cognoscas. Adrianus dixit: Nolite vrgere, quia iã duriora præparata sunt, quæ vobis adhiberi præcipiã. Tunc quidam sacerdos, Orphetus nomine, qui consanguineus erat Imperatoris, dixit ad eum: Si iubet pietas vestra, tollentes inuictissimum deum Saturnum: eamus ad eos, vt liberentur à feris, & sic poterimus lucrari animas eorum. Adrianus dixit: Facite, sicut vobis videtur. Tunc Orpherus vna cum alijs sacerdotibus, nec non Italico Comite, tollentes Saturni statuam, pergebant ad locum, vbi erant sancti inter bestias positi.

VII. QVI cum propius accessissent, continuo feræ insilientes super eos, vniuersos suis morsibus peremerunt, clamantibus paganis ac dicentibus: Deus Saturne, adiuua ministros tuos. Statua quoque ipsa, bestiarum conculcata pedibus, suorum iacebat fœdata sanguine sacerdotum. Audiens vxor Italici, Afra nomine, virum suum à feris interemptum, cũ magna velocitate venit ad theatrum, & ita cum clamore dicebat Adriano: O quales deos colis Adriane, qui nec sacerdotes suos, nec seipsos potuerunt liberare. Quapropter & ego misera ob vestram perfidiam vidua facta sum. Quid multa? Videntes populi, quod erat factum, magnificabant Deum Faustini & Iouitæ. & multi ex eis crediderunt in Domino: inter quos simul etiam Calocerus, qui erat in officio Imperatoris, cum multis officialibus suis crediderunt Christo: Sed & Afra, coniux Italici, relicto errore idololatriæ, credentium sociata est numero. Adrianus Imperator ait ad martyres: Si verus Deus est, quem colitis, exite liberi à feris, Beatissimi athletæ responderunt: Et in hoc tibi ostendemus potentiam Domini nostri Iesu Christi. Tunc conuersi, dixerunt ad bestias: In nomine Domini imperamus vobis, vt exeatis extra ciuitatem, neminem omnium contingentes. Quæ statim à conspectu eorum, velut oues mansuetissimæ recedentes, portas ciuitatis egressæ: montium deserta petierunt. Adrianus verò fortissimos Christi milites præcepit retrudi in carcerem.

Feræ deuorant Italicũ Comitem cum multis alijs.

Calocerus Afra & alij multi credunt in Christum.

VIII. POSTERA igitur die iubet sibi in Capitolio Adrianus sedem parari: quo cum sanctos Dei adduci præcepisset, cõpellebat eos Ioui thura imponere. Qui cum immobiles in fide Christi persisterent, iussit Adrianus ignem copiosum accendi, & in medium incendij eos proiici. Stabant vero bellatores Christi inter flammas immobiles, & expansis manibus hymnum dicentes. Ampliori ergò dehinc Adrianus indignatione correptus, magos eos esse & sceleratissimos inclamitans, præcepit eos rursus in carcerem trudi, & nullum penitus ad visitationem eorum admitti, vt famis penuria interirent. Angeli autem Domini intẽpestæ noctis silentio descenderunt ad eos, quorum adspectus in modum radiorum Solis, tenebras effugabat. Qui confortantes beatissimos Christi athletas, ab oculis eorum lapsi sunt. Iubet itaque post hæc Adrianus tribunal ante templum Martis præparari, & ibidem sibi beatissimos Faustinum & Iouitam exhiberi. Cumque isset Calocerus, vt eos exhiberet, ecce occurrit sanctis martyribus totum officium Caloceri, & præcedebat eos cum magna reuerentia, vsque dum venirent ad fanum Martis. Cernens verò Adrianus omnes ex officio pari consensu sanctis habere reuerentiam, suspirans, animique dolore permotus, recepit se in palatium, & iussit Faustinum & Iouitam inscio populo ad se adduci, quibus & ita dixit: Existimatis, quod & me vanum per maleficia vestra faciatis, sicut & populum fecistis? Vnde nisi sacrificaueritis, per diuersas vos faciam vinctos trahi ciuitates, & per varia demum tormenta viuendi vobis terminum imponam. Beatus Faustinus respondit: Quocunque nos duci præceperis, semper in nomine Domini nostri te scies confundi: quia Saluator noster, qui nos protegit, semper nobiscũ est. Adrianus dixit: Probabitis tunc, cum vehementiora vobis adhiberi præcepero tormenta. Beatus Iouita respondit: Quascunque nobis pœnas adhibueris, non timebimus mala, quoniam Dominus suscipiet nos. Tunc [a] præcepit eos iteratò in carcerem claudi vsque ad diem profectionis suæ, mandans ministris, vt nullum ad eos ingredi permitterent. Sed & carce-

Mittuntur in flammas martyres illæsi.

[a] Apollinis episcopus latitando declinat rabiem persecutionis.

O tem

rem annuli sui impressione obsignari præcepit. Omnis vero populus, qui crediderat vnà cum Calocero & officialibus eius, inquirentes beatum Apollonium, qui propter metum infidelium occultabatur inuenerunt eum non longe à Brixania vrbe absconditum.

Cvi cùm omnia, quæ gesta fuerant, retulissent, Deum benedicens Apollonius, iuit pariter cum eis ad cuiusdam mōtis remotiorem locum: ibique eis iuxta morē fidei seriem tradens, baptizauit eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: & confortans eos in Christo, dimisit à se. Nunciatum est autem Adriano, quia Calocerus & Officium eius credidissent. Qui iratus valde præcepit eos comprehendi, & vinctos sibi in circo præsentari, & ait ad Calocerum: Calocere, quæ te dementia inuasit, vt vniuersis, qui in palatio meo sunt, te abiectiorem redderes? Conuersus quoque ad officium eius, dixit: Dicite, morti destinati, qua vos insania compulsi, deos nostros reliquistis, vt inter damnatitios puniri non metuatis? Illi ad hæc responderunt: Non timemus huius seculi mortem, quia adiutor noster Deus est, qui regnat in cælis. Tunc furore nimio succensus Adrianus, iussit eos circumduci, & in eodem loco decollari. Quod cum factum fuisset, venit Apollonius cum Christianis, & rapuit corpora eorum, & digne tradidit sepulturæ sub die XIII. Calend. Decembrium. VIII.

Faustinus, Iouita & Calocerus vincti ducuntur Mediolanum.

Calocervm verò præcepit Adrianus vna cum Faustino & Iouita catenis adstrictos post se ad Mediolanensem, ciuitatem, quo erat profecturus, adduci. Cumque portas ciuitatis beati martyres fuissent egressi, prosecutus est eos omnis populus Christianorum vna cum sancto Apollonio episcopo, & venerunt cum eis vsque ad fluuium, qui dicitur Mella: & ibi confortantes se inuicem dataque sibi pace, multis cum lachrymis separantur. Porro beatissimi athletæ Faustinus & Iouita, vna cum Calocero vincti catenis, sub custodia perducti, die tertio Mediolanum sunt ingressi. Statimque Adrianus iubet sibi in thermis Herculanis tribunal parari, & in conspectum suum fortissimos Christi martyres, sic vt erant fatigati ex itinere, exhiberi, sperans infelix robustissimos Dei milites, fessos iam dolore viæ, suis obedituros præceptis. Ad quos inflata voce sic locutus est: Scitis miseri, quomodo translati estis de ciuitate vestra? Vel modo conuertimini ad sacrificia deorum magnorum, vt liberi à pœnis esse possitis, & inter primos in nostro palatio computari. Beati martyres responderunt: Sacrificium offerimus Deo nostro, qui nobis in omnibus præbet auxilium, cæterum securus esto, quia dæmoniis, quæ colis, non sacrificamus, promissiones tuas pro nihilo putantes. Adrianus hæc audiens, stimulis furoris exagitatus, iussit eos supinos alligari, & supra ora eorum fistulas poni, & liquefactum plumbum infundi: quod eorum guttura penetrans, vocem simul eis & vitam extorqueret. Faciunt ministri imperata: sed mox resiliens plumbum in eos, qui illud infundebant, dispergebatur: sanctos autem in nullo contingebat incendium. IX.

Calocerus in pœnis confortatur.

Cernens id Adrianus, magis infremuit, iussitque eos in eculeo torqueri, & circa latera eorum laminas ardentes adhiberi. Quod cum ministri fecissent, exclamans Calocerus, dixit: Orate pro me beatissimi martyres, quia grauiter comburor ab his flammis. Sanctus Faustinus dixit: Sustine modicum Calocere: adest ecce angelus Domini ferens auxiliū tibi. Nec mora, affuit adiutoriū Domini, confortatusq; Calocerus, gratias Christo cœpit referre, asseuerans se dolorem minime sentire. Adrianus dixit: Calocere, verè ignē non sentis? Calocerus dixit: Vere tibi dico, quia flammarum tuarum incendia prorsus non sentio. Adrianus dixit ad Officium: Afferte stupam, resinam & oleum, & circa eculeos ignem supponite, vt cum ipsis pariter eculeis concrementur. Cumque ministri sibi imperata perfecissent, cernens Adrianus prolixam circa eculeos flammam diffundi, æstimans sanctos Dei vehementer aduri, præcepit eis acclamari: Vel modo sentite fortissimorum deorum virtutem. Beati verò martyres vultu lætissimo benedicebant Dominum, ita vt cunctis patenter innotesceret, quia nequaquam eos incendium molestaret. Videntes autem populi, qui assistebant, tanta mirabilia, clamare cœperunt: Vere magnus est Deus Christianorum. Et multi ex ipsis crediderunt in Domino. Confusus igitur Adrianus, & iam nesciens quid ageret, iussit eos celerius ad carcerem trahi: & dehinc post aliquot dies proficiscens Romam, præcepit inuictos Christi martyres per singulas quasque ciuitates ferro vinctos secum pertrahi, quatenus & Christianis eorum exemplum metum incuteret, & Dei athletas itineris labore conficeret. Calocerum verò tradidit cuidam Antiocho, Alpium Cotiarum rectori, præcipiens illi, vt eum ad immolandum compelleret: aut si in sua sententia persisteret, diuersis excruciatum supplicijs, morti addiceret. Accepto itaque Antiochus Calocero, proficisci ad Alpes Cotias parans, ante se eum vinctum præmisit. X.

Multi credunt in Dominum.

Hunc Ado vocat Sapritium, & primiceriū ScholæCādidatorum.

Sed quia res ita exigebat, vt Antiochus cum Adriano proficisceretur, Fabricium quendam qui eius vices peraget, ad Alpes Cotias direxit, à quo beatus Calocerus multa pro Christi perpessus nomine, ad extremum reductus Mediolanum, ibique fortis in fide martyrium constanter accepit. Porro beatissimi martyres Faustinus & Iouita, Romam perducti sunt, trahentes vbique per prædicationis officium populum ad Christum. Quibus non longe ab Vrbe positis, Calimerus quidam, iam Christi fide imbutus, occurrit eosque in vehiculum suum, quo ipse sedebat, ascendere persuasit, Vrbemque cum eis ingressus est. Cuius fidem beati martyres explorantes, permissi à custodibus, petierunt à Romano pontifice, qui eodem tempore occultus ad Catacumbas morabatur, vt Calimero Episcoporum honorem traderet, eumque ad Mediolanensem populum, qui in Christo crediderat, confortandum dirigeret. Quod & factum est. Verum quia longum est, beatissimorum Christi martyrum Faustini & Iouitæ omnem textum passionis seu miraculorum exponere, ad gloriosum eorum exitum veniamus. Denique cum apud vrbem Romam ab Adriano Imperatore diis immolare compulsi essent, & fortissima, suffragante Deo martyribus suis, cordis intentione restitissent, ac multum tam robore suæ constantiæ quàm verbo fidei, Christo populum acquisissent, nouissime tradidit eos Adrianus Aureliano Comiti, dicens: Tolle istos deorum nostrorum contemptores, & reduc eos in ciuitatem Brixianam, & ibi eos, nisi sacrificauerint, interfice. Qui suscipiens beatissimos martyres, vinctos ferro ad ciuitatem Brixiam reduci præcepit. Quibus occurrentes Christiani cum sancto Apollonio antistite, nimia de eorum regressione exultatione gauisi sunt. Tunc Aurelianus Comes iussit sibi beatos martyres exhiberi. Quos cum de immolandis deorum sacrificijs compellasset, beati martyres responderunt: Nos libenter parati sumus pro nomine Domini nostri Iesu Christi potius mori, quàm tuis obedire præceptis. Audiens hæc Aurelianus, iussit eos foras ciuitatem duci, & ibidem decollari. Ducti sunt ergo fortissimi martyres Christi extra portam ciuitatis in via Cremonensi, ibique genibus positis, à gladiatoribus decollati sunt, suscipientes momentaneam mortem, vt vitam aequirerent sempiternam. Facta sunt autem hæc tam in Brixiana, quam in cæteris vrbibus vel regionibus sub Adriano Imperatore. Et consummata est gloriosissima eorum passio sub die quintodecimo Calendarum Martiarum, regnante Domino nostro Iesu Christo, &c. XI.

Calimerus ordinatur Mediolanensis episcopus quē Onuphrius scribit V. fuisse eius vrbis episcopum.

Faustinus & Iouita decollātur Anno 122. vt putat Bar.

VITA S. SIGFRIDI ARCHIEPISCOPI EBORACENSIS, POST PRIMI PONTIFICIS VEXIONENSIS, A IOANNE MAGNO GOTHO, ARCHIEpiscopo Vpsalensi lib. 17. cap 18. 19 & 20. Historiæ Gothorum, conscripta.

An. 810.

I. Cap. XVIII. LAVS Sueonum & Gothorum Rex admirabili pietate succensus, fidem Christi hoc modo in Gothia & Suetia instituit, siue verius antea institutam, & collapsam restituit. Cum enim iuxta morem priorũ Suetiæ Regum, qui cum Anglis contra Danos confœderari consueuerant, integram amicitiam cum Mildredo Anglorum Rege coniunxisset, diuq; inuiolatam conseruasset, tandem [a] per idoneos legatos apud eum egit, vt viros aliquot optimos, in Christiana lege eruditos, ad se mittẽdos curaret. Quam quidem petitionẽ ipse, tanquam ex pio affectu depromptam, decreuit optimo effectui quantocius mãcipare. Proinde [b] Mildredus (aliàs Eldredus) vt erat in Christiana fide propaganda studiosissimus, ita nulla intercedente mora congregato omnium Pontificum & prælatorum concilio, iustam & honestam Sueonum Regis postulationem coram omnibus aperit, hortaturque vt ex suo numero aliquot idoneos dilatandæ Christianæ fidei ministros eligant, qui labores, & vitæ pericula, ac mortem pro Christi gloria sufferre velint. Actum est hoc pium negotium triduano concilio, dictæq; hinc inde variæ sententiæ, nunc de periculorum ac laborum magnitudine, nunc de gentium illarum seueritate, nunc de dulcedine patriæ in perpetuũ exilium cõmutandæ. Tum S. Archiepiscopus Eboracensis [c] Sigfridus, cum cõsideraret nullos, aut paucissimos esse, qui auderent aut vellent se tot, tantisq; periculis committere, in mediũ omnium surgens, longã, & eruditam ac pietate plenissimam orationẽ habuit, in cuius fine se ad tam longinquam & difficillimam peregrinationem sponte offerens, suo exemplo ostendit, primum in Pontificatu, primum esse debere ad martyrium, & persecutionẽ pro Christi gloria sustinendam. Excepta est ea sanctissimi Pontificis oratio, non solum à Pontificibus, verum etiã ab optimo Rege Mildredo per summã congratulationem: actæq; sunt ei in publico regni consistorio singularibus verbis gratiæ, quod in humeros suos tantam negotij molem suscipere decreuisset. Itaq; postquam omnia ad tam gloriosam peregrinationem necessaria disposita essent, videri poterant in Pontificibus, ac proceribus, & præsertim in optimo Rege gemini affectus, vnus mœroris, alter gaudij: gaudebant quidem, per tam insignem & piissimum Pontificem diuinæ voluntati gratissimum præstari obsequium: dolebant verò plurimũ, quòd ab eis amplius non videndus abiret, quod tãti pastoris solatio destituerentur, quod dulcissimam patriam perpetuo exilio commutaret, quod in totum reliquũ vitæ tempus inter duros paganos in summo discrimine victurus esset. Quis etiam dubitat maximum in eo Rege fuisse dolorem? quando tam propinquum consanguineum suum à se, non secus ac dimidium animæ suæ, auelli pateretur. Sed necesse fuit Regi Anglorum, voluntati Regis angelorum subseruire.

15. Febr. Olaus Gothorũ Rex fidei Christianæ propagator.
[a] Legatos ad Mildredum Anglorum Regẽ mittit pro prædicãda fide Christiana.
[b] Mildredus Concilium Anglorum pro conuertenda Suetia cogit.
[c] Sigfridus Archiep. Eboracensis, eam in se suscipit prouinciã.

II. Cap. XIX. Hoc igitur modo gloriosus Christi Pontifex Sigfridus, relicta patria, & amplissima prosperitate, quam felix patria ei polliceri poterat, superatis lõgissimi & periculosi maris itineribus, peruenit ad Gothiam Meridionalẽ vbi nunc cernitur ecclesia Cathedralis [d] Vexionẽsis, quam tũc angelica visione in somnis præmonitus erigendam curauit. Interea verò cum in eodem loco extensis tentoriis paululum moraretur, Regius præfectus, explorata (vt poterat) conditione aduenarum, Regem apud Vestrogothos in ciuitate Scarensi constitutum, velocissimo cursu accessit: à quo de peregrinorum moribus aliquid referre iussus, respondit, Pacificos [e] esse homines, & nullas moliri insidias: senem eis præesse venerando vultu, & graui autoritate conspicuum, qui lintea & candidissima veste ad talos dimissa vteretur: huic omnes assurgunt, & genibus flexis se ad eius pedes prosternunt. Præterea [b] vidi, inquit, tabulam, siue mensam quandam mappis albissimis cooperiri, panemque candidum & admodũ exiguum super imponi, vna cum vasculo, cui potus parcissime ab aliquo astantiũ infundebatur. his ita dispositis, nunc submissa voce murmurabat, nunc altiore clamabat. Interea Senex ille mirum [f] in modum à planta pedis vsque ad verticem capitis indutus, panem illum post multa murmura in manus acceptum eleuauit. visusque [h] est mihi puerum paruulum admodum speciosum, qui eidem seni arridebat, eleuare. Tum Rex Olaus ex ea pagani militis relatione prudenter collegit, Anglos esse, quos ad se pridem à Mildredo mitti petiuerat. Proinde expedita confestim ad eos solenni legatione effecit, vt ad se cum summo honore adducerentur, processitq; obuiam aduentãtibus, & nihil omisit, quo erga eos summum amorem suũ testari potuisset. Nec diu distulit se ad veræ fidei sacramenta conferre. Quippe auditis per interpretem e[...] & doctissimi Archiepiscopi Sigfridi sermonibus, quos de fide in Deũ omnipotentẽ, & filiũ eius, quẽ pro redimendo humano genere in terras miserat, adduxit, mox diuina cooperante clementia plenè persuasus, atque in fide confirmatus euasit, statimque [g] suscepto per manus Pontificis baptismatis sacramento, arcem Regiam Husaby, quæ in eodem loco erat, in ecclesiam [i] consecrari præcepit, in qua sanctus Christi Pontifex diuturnam moram complexus, totam Vestrogothiam (quæ est tertia Gothiæ regni pars) ad Christum conuertit, conuersamque sacri baptismatis vnda perfudit.

Ad Gotiam Meridionalẽ peruenit.
[d] Vexio, siue Vexiona ciuitas est Gothiæ mediterranea inter Holmiam S. sedẽ regiam & Gũdam Gothiæ metropol. sita.
[e] Præfecti Regij de aduentu S. Sigfridi apud Regem enarratio.
[b] Episcopales extremo niæ.
[f] Missa à S. Sigfrido celebratur. [h] Miraculum in eleuatione corporis Christi [g] Olaus Rex à S. Sigfrido baptizatur. [i] Husaby arx Regia fit sacra ædes Christi.

III. Cap. XX. INTERIM cum ea apud Vestrogothos feliciter agerentur, proceres quidam sanguine quàm moribus nobiliores, tres nepotes S. Sigfridi, Vinamannum, Vnamannum, & Sunamannum, quibus ecclesiam Vexionensem custodiendã commiserat crudeliter occiderunt, occisosque multis & pretiosis rebus, quas ex Anglia secum adduxerant, spoliauerunt. Insuper corporibus eorum in vicinam paludem, ne inueniri possint, abiectis, capita in vasculo imposita, & grandi saxo alligato, in proximum stagnum submerserunt. Quo audito sanctus Archiepiscopus vehementer indoluit: nec minor mœstitia Regem inuasit, qui confestim sumpto secum Archiepiscopo, ad terras illas descendit, sumpturus condignum de tam atrocibus sanguinariis supplicium: pro quibus etiam benignissimus Pontifex, ne occiderentur, orauit: factumque est ob preces eius, vt vitam, quam iuste amissuri essent, pecunia data redimerent. Quam cum Rex Pontifici tam insigniter offenso dare voluisset, ipse Pontifex magnanimiter reiecit, & contempsit, atq; interim totum se in diuinam prouidentiam iactans, desursum omnem consolationem expectabat. Nec Deus sancto suo in tanto dolore laboranti defuit. Cum enim vna noctium, circa stagnum ecclesiæ Vexionensi contiguum, orans & plorans ambularet, vidit à longe tria luminaria diuinitus micantia ad se super aquas afferri. Quæ cum litoribus appropinquarent, subito ingenti desiderio succensus aquas insiliit, remque stupendam, & sempiterna admiratione dignã contemplatur, quippe vrnam prægrandi saxo alligatam pariter adnatare: in qua capita suorum charissimorum nepotum adhuc roseo cruore perfusa aspiciens, flendo inquit: Vindicet Deus. Cui mox vnum ex capitibus respondit: Vindicatum erit. Alterum verò inquit: Quando? Tertium deinde nimis horrendum subintulit verbũ dicens: In filios filiorum. Quod hodie quoque adeo veraciter prædictum fuisse experimur, vt passim ex illis nobilium familus, quorum maiores tam nefarium scelus perpetrauerunt, illæ querulosæ voces audiantur:

Sentit adhuc proles quod commisere parentes.

Imo in omnes Gothorum & Sueonum proceres ea innocentum occisio quotidie à diuina iustitia vindicatur. Nec propterea cessant illi innocentum Christi ministrorum persecutores, quin eos intolerabilibus iniuriis continue afficiant, donec iustus Deus oppressionem seruorum suorum, destituta penitus tam ingrata nobilitate, grauiter & celerius quã

S. Sigfridi nepotes occiduntur.
S. Sigfridus pro occisoribus suorũ nepotum orat.
Nepotes ei tribus luminaribus declarãtur.
Suetiæ nobilitas diuinæ vltioni subiecta.

S. Sifridi obitus. creditur vlciscatur, cui etiā sanctus Christi Cōfessor Sigfridus suam causam iudicandam cōmendauit. Neque interim animū à Christi fide propaganda, & eius sancto Euangelio quotidie annuntiando remisit: qui tandē post multiplices labores, & continua sanctissimæ vitæ studia, felicem spiritum Deo commendauit. Sepultus in ecclesia Vexionensi: & demū multis miraculis clarus, in numerum sanctorum dignissime est relatus, annuaq; festiuitate vsq; ad hæc nostra infelicia tēpora ab omnibus Gothis, & Sueonibus, cæterisq; Aquilonaribus regionibus merito honoratus. Cætera huius sanctissimi Confessoris opera, quæ sempiternā laudē merentur, doctis Vexionensium ingeniis scribenda relinquo.

An. 70.

CERTAMEN APOSTOLI ONESIMI EPHESINI EPISCOPI, ET DISCIPVLI APOSTOLORVM PRINCIPIS S. PAVLI, EX *Simeone Metaphraste.*

16. Febr. Sic enim habēt Martyrologia Romanorum Bedæ, Vsuardi, &c. Eph 6.

I. AETATVR seruile quoque genus, agnitum propter pietatem, quando fide cōtriris diaboli stimulis, malū seruum, qui à domino defecit, falsa circundatum potentia arguerit. Qui enim liberalibus moribus seruitutis tristitiam submiserit, inuenitur dominus exitiosi dæmonis, qui tyrannis delectatur, conuenienter ei, quod dicit diuinus Apostolus, succinctus lumbos in veritate, & indutus lorica iustitiæ. Tale quid enim Romæ factum est, quæ creditur esse prima & maxima omnium ciuitatum, quæ sunt in orbe terrarū: cum satanas quidem ampliorem suam rabiem in seruos Dei extendisset, Seruator autem noster Iesus Christus germanis suis famulis latentet suas explicasset gratias. Multiplices enim dæmonum machinationes, varie cælestibus consumebat auxiliis, & mentem eorum, qui ad ipsum accedebant, faciebat robustiorem insania minantium: nunc quidem par spiritale, gratiæ Apostolicæ coronis, in quas non cadit interitus, redimiens aduersus cultum simulachrorum: nunc autem efficiens, vt principes Romani Senatus à delicijs discederent & diuitiis, propter meliorum desiderium.

Onesimus sistitur Romæ ad tribunal. II. SED cum oporteret genus quoque seruile superare tyrannidem exitialium dæmonum, ne aduersus seruum bonum videretur conseruus se extollere, in altum elata superbia, ducitur beatus Onesimus ad tribunal Romæ, Tertullo tunc Præfecti vrbis obtinente potestatem: qui communem quidem quandam induerat potestatem aduersus Christianorum genus, iussis tyranni ad pios persequendos excitatus: duplicatum vero suum odium in hunc virum iustum aperuit, quæ laude ei danda erant, trahens ad vituperationem. Quoniam enim diuinis & pudicis doctrinis vxorem eius, qui videbatur ei frater, docuerat continentiam. & veræ & viuificæ in Deum fide memoriam eius animo impresserat, sanctum quidem vocabat præstigiatorem: adulterum autem eum, qui decreta temperantiæ moderato animo prædicabat. Hic est enim Onesimus, qui Apostolicis decoratur testimoniis. Hic est, qui theologicæ & veræ Pauli linguæ persuasit, vt literis pro eo intercederet apud Philemonem Dominum suum. Hic est, qui seruilis necessitatis tristem humilitatem, piis moribus & bonis actionibus ad mentem excitauit liberam. Hic est, qui inutilem quotidianam vitæ decepit deceptionem, & suis in Apostolos ministeriis, ad pietatis altitudinem totum seipsum extendit: quomodo eos, qui legunt, docent literæ ad Philemonem, quæ aperte sic habent: Rogo te pro meo filio, quem ego genui in vinculis meis, Onesimum aliquando tibi inutilem, nunc autem tibi & mihi vtilem, quem misi. Tu autē eum, hoc est, mea viscera, accipe: quem ego volebam apud me retinere, vt pro te mihi seruiret in vinculis Euangelij. Sine tua autem sententia nihil volui facere, ne tuum bonum esset veluti ex necessitate, sed voluntarium. Fortasse enim propterea à te separatus est ad tempus, vt eum reciperes æternum: non amplius vt seruum, sed supra seruum, fratrem dilectum, maxime mihi. Quanto autem magis tibi in carne & in Domino? & quæ deinceps sequuntur.

Coloss 4. Onesimum audiendi Pauli gratia a Philemone Domino suo profugum, Romam se contulisse, ab eoque conuersum memorat Baronius, pro cuius reconciliatione hanc, de qua hic meminit auctor, scripsit Epistolam Bar. ad an. 60.

Onesimus Pauli & filius & frater. III. ATQVE sufficerent hæc quidem, quæ per tot laudes procedunt, ad aperiendum thesaurum bonorum, quę aderāt Onesimo. Non sunt enim adulatoris, nec falsa alicuius testimonia, sed Præconis veritatis, qui functus est munere Apostolico. Eundem ergo vocat & filium & fratrem. filij quidem appellatione, sui in eum amoris ostendens magnitudinem: per fraternitatem autem, æqualem ei conseruans honorem in Deum fiduciæ. Qui pręsentia enim sua leuauit vincula, & tristitiam exhilarauit consuetudine, & corporalibus ministeriis Apostolici corporis alleuauit labores, quomodo non viatico pietatis onustus erat, peruenturus ad talem finem doni, in quod non cadit interitus? Atq; hunc quidem qui sic animam in Dei pietate præclare exercuit, ieiunio autem & orationi corpus assuefecit, vt in stadio pietatis incorruptionis corona aduersus malignum aperte redimiretur, tunc adductum ad tribunal Tertulli cum Romulo adiutore & Papia spiritali commilitone, interrogauit Tertullus, dicens: Quis es? Respondit Onesimus: Christianus. Dixit autem Præfectus: Cuius conditionis? Respondit: Olim quidem famulus, vt est consentaneum, hominis: nunc vero gratus seruus boni Domini & Seruatoris nostri Iesu Christi. Dixit Præfectus: Et quænam est occasio tuæ tam facilis in alienum dominium translationis? Dixit Onesimus: Cognitio veritatis & odium cultûs simulacrorum. Dixit Præfectus: Quanto precio fuisti translatus in tam nouum dominium? Dixit Onesimus: Dei filius Iesus Christus, precioso suo sanguine empto meo interitu, me transtulit ad incorruptionem, quemadmodum scriptum est: Scientes, quod non corruptibilibus auro aut argento redempti estis à vana vestra conuersatione, tradita à patribus: sed precioso sanguine, tanquam agni immaculati Christi. 1. Pet 1.

Onesimus sistitur Præfecto & illi præclare respondet.

Vana cōuersatio quid sit, explicatur. Gen 4. Gen 3. IV. DIXIT Præfectus: Quamnam hanc vanam conuersationem vestræ annuncient scripturæ, ostende rebus ipsis accommodans. Dixit Onesimus: Adulterium, quod propter paucas cupiditates ad infinitum supplicium alit suos operarios Auaritiam, quæ propter nullum bonum armatur in proximum. Præstigias, quæ cohabitant cum dæmonibus & sunt inuentrices spectrorum, & sunt radices vniuscuiusque insidiarum. Arrogantiam, quæ per nouam mentis agitationem, in immensum elata est fastum aduersus potentiores. Inuidiam, quæ Cain cum multis aliis docuit esse fratricidā, & in ijs, qui ipsam possident, perniciosas seminauit cogitationes. Maledicentiā, linguam effrenatā, quæ tanquam nubē quandam, in omnes extendit irrisionem. Simulationem, veritatis inimicam & amicā diaboli, & quod est hebes ad amicitiam, & velo prætenso est absconsum, pusillanimi vitium, inferens errantem mentis conceptionem: per quod Euam quoque, vt arbitror, supplantauit malignus. Iram, maledicti inuentricem, malarum autem plagarum effectricem, & vulnerum procreatricem, & matrem cædis. Ebrietatem, quæ cohabitat cum intemperantia, & est soror voluptatis, & inuentrix turpis sermonis, aliena à bona cogitatione: quæ est indecora & habitu & oratione, & dissoluit decorem eorum, quæ sunt secundum naturam.

Idololatria quot malorum causa sit & conciliatrix. V. POST hæc autem omnia, quæ materialis & mundanæ constitutionis est cisterna, & eorum, quæ dicta sunt, mater, idololatriam: quæ quidem est fundamentum fornicationis, magistra veri Dei ignorationis, inuentrix egestatis, rationis animæ occæcatio, architectrix suauis deliciarum titillationis, aliena ab honestate: quæ cum Domino pugnat vniuersorum, & aggreditur excindere terminos veri Dei cultus: quæ est dux mortis & ministra draconis, esca malorum, virtuti contraria, fugiens incorruptionem, & prædicans interitum, & circa terram & tartarum proponens spem iis, qui ad ipsam intuentur, amica sanguinis, duxque & princeps inuidiæ: quæ Dei ignoratione illaqueat eos, qui sunt simplices moribus: quæ tenebrarum quidem & vmbræ est germana conciliatrix, à lucida autem gratia est aliena: quæ laqueis inhonestæ actionis constringit eos, qui ipsi seruiunt: quæ est argumentum turpis & blasphemi sermonis, quæ ad vanam exercet gloriam eos, qui sunt ei dediti: quæ est operatrix salutationis, cupiditatis carnalis conciliatrix, quæ canos senis probro afficit & ignominia, ad indecoram tibiam iubens saltare eum, qui est consistentis ætatis: quæ

quæ honestatem exscindit virginitatis, per indecoram capillorum solutionem: quæ eas facit scenicas, quæ domi sunt honestæ, pudori dedicatæ: quæ ferro & ense suos dies festos commiscuit: quæ animalium immunditijs & sanguinis effusionibus annunciat sordes suæ impudicitiæ: quæ eas, quæ honeste celantur, partes corporis, turpiter publicat in media ciuitate: quæ viri aperit pudenda, & quæ non fas est, indicat mulieribus: quæ masculi exscindit naturam, ad cultum effœminati dæmonis: quæ sua effecit mysteria ex cædibus & adulterio & puerorum amoribus: quæ instar cymbæ in maximis fluctibus varijs modis agitat mentes hominum: nunc quidem venenatos serpentes gustare suos mystas adhortans: nunc autem docens ea, quæ diuelluntur, coli ab iis, qui diuellunt: quæ aliis piscem renunciat: quæ alios adhortatur, vt aliorum deos comedant: quæ bouem sacrificat, & bobus offerr holocausta: quæ oui ouem sacrificat: & eundem efficit & deum & bestiam: quæ homini mactat hominem, & cædem facit pro sanitate: quæ inanimis animata offert ad sacrificium, & sculpto lapidi mactat hominem, qui factus est ad Dei imaginem: quæ sordida animalia & malas escas rationis expertibus fraudibus in deos retulit: quæ est turpia efficiens dedecus, & muscam ex verme habet principium sui ortus. Quid enim opus est dicere, quòd vel cepæ diuinum honorem tribuit idololatria, ab animalibus ad materiam inanimam variè transiens deceptionibus, vt summa cæcitate hominum ignorantiam deducat ad inferos? Ita etiam fecit lapidem vt Deum honorari, & lignum, partim quidem colere iussit profanis legibus: partim autem edixit, vt in ara vereretur ad manifestam probationem impiæ mentis eorum, qui ipsi parent. Gen. 1.

VI. Cvm hanc ergo, per tot absurda procedentem, impiam idololatriam effugissem, & eius malitiæ satellites forti animo conculcassem, veluti ex maris tempestate perueni ad portum pietatis, ancoris cymbam substantiæ mei corporis in tuto & stabili loco faciens quiescere, nempe vita nulli culpæ affini, fide in Deum, & charitate in proximum. In his enim vtrisque simul coniunctis, credimus contineri vniuersam mentem doctrinæ cælestis. Quamobrem te quoque adhortor, ô Tertulle, amoris in fratres legem volens extendere, dimittas quidem has omnes, quæ sunt ad tempus, visionis suauitates, & instar somnij sensuum citò prætereunt: celeri autem mente decætero accedens ad vniuersorum inspectorem & opificem Deum, & errorem quidem soluas: fide verò fias saluus, & vt scriptum est, venias ad agnitionē veritatis. Non enim delectatur Deus morte eius qui offendit: sed pœnitentia eorum, qui accedunt, abstergit præcedentia scelera. Dixit Præfectus: Videris non solùm metu tormentorum repressus, nolle venire ad sacrificandum, sed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. Dixit Onesimus: Neque tua probabilis oratio, ô aliene à veritate, etiamsi secum adferat persuasionem, neque tua tantum possunt tormenta, etiamsi ea efficias terribilia, vt in spe futurorum bonorum non perseuerem per ea, quæ à te mihi offeruntur. His & quæ sunt huiusmodi, hactenus agitatis, Præfectus quidem beatum Onesimum cum ijs, qui cum ipso erant, tenebrosæ iubet tradi custodiæ & afflictionibus, quæ producunt dolorem tormentorum, vt singulorum probrorum ac pœnarum illatio, ad impietatem traduceret eius fidem. Ille autē iustus, vt qui iam esset amplexus delicias, quæ sunt in paradiso, magis lætabatur ijs, quæ in ipsum facta fuerant, non secus ac aurum, quod per ignem & vstionem efficitur magis probatum ad sui purgationem. Summa totius scientiæ diuinæ. 1 Tim. 2. Onesimus in carcerē conijcitur.

VII. Cvm ergo afflictio in carcere producta fuisset ad totos decem & octo dies, extrinsecus quidem affluens populus, magis corroborabat beatum ad veram in Deum fidem: Tertullus autem studens quod fiebat reprimere, sub prætextu clementiæ, eos expellit è ciuitate. Onesimus verò cum Apitione, strenuo in vero Dei cultu commilitone, cum peruenisset Puteolos, non cessabat viuificam prædicare gratiam ijs, qui accedebant. Cum complures ergo hoc modo venissent ad agnitionem veritatis, ægrè fert quidem Tertullus id, quod factum fuerat, & ad immensam iræ speciem, vt est verisimile, armatur à dæmone. Huius autem satellites, quorum manibus impia fuerat cura commissa, sanctorum manus lignis affixerunt, in dorso eos torquens, & in hoc habitu Præfecto, cædem spiranti, sanctos ad tribunal adduxerunt. Tertullus autem venenatis diaboli furoribus agitatus, rursus interrogauit, toruo adspectu se putans territurum beatum Onesimum: Quid te mouit, inquit, ô ferro & igne digne, vt meam clementiam in immensam tibi reconderes fiduciam, & malum malo, vt videtur, addens, deinceps ad inexorabile in te intenderes supplicium? Dixit Onesimus: At ego existimabā te decætero effectum amatorem meliorum, mihi quoque concessisse potestatem, vt docerem, vt per omnes absque vllo impedimento currens gratia, nullum eorum, qui crediderant, redderet expertem doni Dei. Hæc lepida verba, tanquam dicta per ludibrium, accipiens Tertullus, iussit beati corpus vehementer extendi à quatuor, & virgis cædi per ignominiam strenuum athletam pietatis. Multos cōuertit ad Christum. Cæditur virgis atrocissime.

VIII. Cvm longum autem tempus, dum hæc fierent, prætercurreret, & ligna quidem sanguinem & carnem corporis simul attraherent, pia autem illa anima magis corroboraretur ex desiderio bonorum, quæ expectantur in cælis, minabatur Tertullus se corpus eius esse membratim dissecturū, nisi vellet sacrificare. Ille autem vir fortis, & propter pietatem planè inexpugnabilis, cum suam mentem tanquam murum aliquem validum opposuisset tormentis, erat immutabili sententia, ne omnino quidem propter minas suam inclinans fiduciam & loquendi libertatem. Postremo ergo, cum totum corpus disruptum esset tormentis, & vidisset Tertullus eum iacentem supinum, iubet eius tibias & femora confringi: & sic coronam incorruptibilis consummatus beatus Onesimus à Deo accipit ad bonorum remunerationem 15. Calendas Martias: S Onesimū lapidibus obrutum martyrium cōsummasse, præter Bar habet & Martyrolog. Rom.

IX. Qvædam autem mulier, quæ erat ex genere Imperatoris, cùm thecam construxisset ex argento, in ea imposuit reliquias martyris, ex sua in sanctum memoria, æternorum bonorum sibi mercedem comparans: Quam detur nobis omnibus consequi, gratia & clementia Domini nostri Iesu Christi, cum quo patri cum sancto spiritu gloria, potentia & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen. Corpus eius in theca argentea reponitur.

Romæ Onesimum non sub Domitiano vt Niceph. l. 3 c. 11. astruit occubuisse, sed sub Traiano, martyrio sublato iam ante Ignatio, qui passus est anno 110. memorat Bar. anno citato. & in Martyrolog. ubique sepultus est, post translatus Ephesum.

MARTYRIVM S. IVLIANÆ VIRGINIS ET MARTYRIS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

An. 260.

I. Etiam ciuitatum pulcherrima, Nicomedia, inquam, cum qui impiè imperauit, Maximianus libenter in ea degeret, erat dedita cultui idolorum. Ex ea ergo vir quidam ducens originem, nomine Eleusius qui erat vnus ex senatu, & amicus quidem Imperatori, amicus autem dæmonibus, despondet puellam specie formosam, genere claram, moribus probam & laudabilem, temperantiam sibi maximè vendicantem, & scientem eam esse suum ornamentum, & quod est omnium maximum & perfectissimum, in Christum magnam pietatem possidentem, etsi ex parentibus, ad hoc non bonam haberet occasionem. Nam ei quidem erat pater, æque & amicus gentilibus, & Christianis inimicus inexpugnabilis. Mater verò erat in confinio vtriusque nempe & gentilium erroris simul & pietatis, & neutri tribuens plus, quam alteri. Sed non sic honestissima Iuliana, (hoc enim erat nomen puellæ) sed videns cælum, terram, aërem, mare, ignem, quærebat eum, qui ea est fabricatus, & per 16. Febr. vt Latina habent Martyrol. quod est festū translationis eius, vt habet Martyrolog Ro. Græci in Menologio, natalem eius diem 21 Decemb. agunt Vide not. Bar ad Martyrolog. ᵇ Iulianæ virginis præclaræ dotes.

Rom 1. per ipsa, quisnam esset, valde prudenter didicit, sapientem Paulum habens magistrum. Inuisibilia enim eius, inquit, à creatura mundi operibus intellecta conspiciuntur. Propterea ergo dicebat: Vnus est Deus verus, & eum oportet adorare. Alios autem nunquam deos dixerit Iuliana, neque cultum & honorem eis tanquam diis tribuerit: Hæc dicebat, & verbis conuenientia efficiebat opera. Atque ab aliis quidem curis abstinebat: His vero tribus suam vitam dispertiebat, orationi, & templis Dei, & lectioni sacrarum scripturarum: & sic totum transegit tempus, quod fuit inter sponsalia.

II. CVM autem Eleusius vrgeret & properaret ad nuptias, hæc sapiens, & quæ acrem illum amatorem potens erat depellere, ad eum mittens, Noli, inquit, te parare ad nuptias, sciens fore, vt me non possis aliter ducturus, nisi prius Præfecti munus acceperis ab Imperatore. Hæc dicens, apertè ostendebat se talem habere scopum, vt si ille quidem non pareret, aut fortè etiam non posset, hæc non imbecilla ei esset occasio ad repellendas Eleusii nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gerentem, & qui id assequi posset, secundo aliquid ei imperaret, cui si paruisset & id fecisset, & illam in seipsum erat lucraturus. Sin vero non paruisset & hæsitasset, & se primum, deinde eius quoque perderet nuptias. Quod autem talis esset eius scopus, mox ostendet oratio. Nam ille quidem, quoniam captus erat summo eius amore, cum omnem mouisset lapidem, & plurima pecunia emisset magistratum, mittit ad puellam, significans & se ei sponsum euasisse clariorem, & iam postulans nuptias Illa verò (necessario enim aperit, quod animo agitabat) Dicite, ait iis, qui missi fuerant ab Eleusio: Hæc quidem rectè se habent: tu autem nisi meum Deum adoraueris, & quem ego colo Dominũ, tu quoq; tuum esse fueris confessus, quære aliam, quæ tecum habitet. Hoc enim est vel solum Iulianæ fundamentum, & qui non eadem, quæ ego, opinatur, vadat ad aliam. Atque illi quidem renunciarunt: ille vero fuit ira commotus, & cum patrem eius accersiuisset, omnia narrauit, & verbis quoque adiunxit minas.

III. Pater Iulianæ idololatra, valde ei succenset ob religionem. CVM autem hæc ille audiisset, qui erat ipse quoque deditus gentilium falsæ religioni, non minori, quàm ipse, furore percitus, & rẽ resciuisset non solum præter spem, sed etiã præter opinionẽ, dolore quidẽ afficitur vt pater, irascitur verò propter nouam religionem: & statim cum domũ venisset, primum quidem nihil asperum nec acerbum dicit virgini, dubitans ne sic magis eam incitaret ad constantiam: sed iucunde potius & paterne, Dic mihi, inquit, filia charissima, & grata lux meorum oculorum, quanã de causa ægre fers nuptias, & repellis Præfectum? Illa vero, veluti in auribus quodam percussa stimulo: Desine, inquit, pater iuro enim meam spem, Dominum meum Christum, si non prius fuerit meæ opinionis, neque erit mearum nuptiarum particeps. Quid enim fuerit hoc aliud, quàm corpore omnino coniunctos, esse hostes animis? Non tolerabilis ira patrem inuadit, &, Desipis ne, inquit, & amas tormenta? Tormenta dixit: Per maximos deos Apollinem & Dianam, feris & canibus tuum corpus obiiciam deuorandum. Martyr vero, Constantia virginis. Quid cunctaris? inquit: veniant canes, veniant feræ, atque adeo multæ mortes, si fieri possit, pro vna. Lætabor enim, sæpe pro Christo moriens, & accipiens multas remunerationes. Rursus autem ille callidus generosam virginem variè inuadens, terrorem statim relinquit & asperitatem, & ad primam viam reuertitur, cum & paternũ desiderium & hinc religio ex æquo eum distraherent, & vt se in omnem partem verteret, efficerent. Et ideo persuasione & blanditiis eam rursus studebat inducere.

IV. CVM autem illa quidem minime cederet, ille vero pergeret esse molestus, martyr aliquid aliud loquitur, quod plenum erat fiducia & loquendi libertate: Nunquid tu quoque eris, dicens, tuis diis similis, aures quidem habens, minime autem audiens? Non hæc tibi dicens paulò ante, iusiurandum quoque intuli, nihil mihi rei fore cum Eleusio, si non prius ei persuasum fuerit, vt Christum adoret? Postquam eam pater audiuit sic dicentem, eam tradit in custodiam. Pater eam in carcerẽ trudit. Deinde cum eam noctu rursus accersiuisset, faciebat periculum, num tempus aliquid detraxisset de eius constantia. Postquam vero rursus exclamauit generosa, Non sacrificabo idolis, non adorabo sculptilia: Christum solum adoro, Christum colo: vbi vidit apud eam nihil efficere blanditias & minas, accessit ad periclitandum ea, quæ sunt grauia: & Afficit verberibus. cum plagas inflixisset, non quas paterna dimensa est misericordia, sed quas tumenti animo largiebatur: deinde eam tradit sponso, vt ea vteretur vt volet.

V. Traditur sponsa Præfecto. CVM ergo contempto sponso contemnentem sponsam liceret iudicare, vt qui talem suscepisset magistratum, ipse quidem primo æstuabat animo & stridebat dentibus. Postquam autem ea fuit introducta ad tribunal, & formæ pulchritudine omnium in se conuertit oculos, illius quoque ira eius specie obtunditur, & iram mitigauit cupiditas, & tanquam qui meditatus esset dicere omnium iucundissima & mollissima, Crede mihi, dicebat, ô mulierum suauissima, & cum meas elegeris nuptias, liberate ab acerbis tormentis. Quod si etiam nolis diis sacrificare, nos tibi nullam vim adferemus: tu solum mihi annue nuptias. Ad hæc martyr Christi, Neque vlla nos, inquit, oratio, neque tormentum, non ipsa denique mors persuaserit tibi prius coniungi, quam tu factus fueris mei Christi partium, & consummatus fueris eius diuino baptismate. Sed hoc quoque facere mus, ô charissima, inquit Præfectus, nisi graue ab Imperatore nobis immineret periculum. Si enim tale quid veniat ad notitiam Imperatoris, non solum honore, sed cum ipso vita quoque priuabit. Deinde tu quidem, inquit illa virgo præclara, hunc mortalem, & qui est ad tempus, regem, & qui Præclara vox sanctæ virginis. est dominus tantum corporis, non etiam animæ, times? ego autem immortalem & Dominum omnium regum, & qui omni spiritui & animæ dominatur nihili faciam? & matrimonio coniungar cum iis, qui ipsum afficiunt iniuria? An nõ tibi esse videtur iniuria, si quis è tuis seruis accedens, amicitiam inierit cum tuis hostibus, & cum eis inierit matrimonia? Ne ergo fallaris, neque vtaris ambagibus, arbitrans fore, vt tu me persuadeas. Sed si velis quidem, ipse quoque ad Deum meum accede. Sin minus, at tu me interfice, manda igni, cæde flagellis, trade bestiis, vtere quomodocunque volueris. Tu enim es mihi abominandus, & tuum matrimonium est societas cum inferis, & sepulchrum positum in oculis.

VI. HÆC cùm audiisset Præfectus, & igni ignem addidisset, ignem iræ igni amoris, totus ignis apparebat, & furore Durissimè S. virgo flagellatur. agitabatur. Talis enim est amor, si fuerit contemptui habitus Et propterea graue tormentum intulit egregiæ illi virgini. Id verò erat eiusmodi, vt à quatuor loris extensa, aridis quidem neruis, viridibus autem viminibus ipsa diu à multis verberaretur. Vbi autem defessi quidem erant illi, qui verberabant: ei vero punito erat potius confirmatio eorum, quæ dixerat, vt quæ nihil omnino ostenderet muliebre nec illiberale, iubens lictores cessare Præfectus: Sed hæc quidem, inquit. ô Iuliana, sunt initia & procemia tormentorum. Tu autem ex his de aliis quoque capiens coniecturam, accede magnæ Dianæ sacrificatura. Sin minus, postquam passa fueris, scies omnino te de rebus tuis non bonum cepisse consiliũ. Illa verò ægre ferens, quod putaret se posse ei persuadere: Fac, inquit, ô tu planè stulte & amens. Nam me habebis magis paratam pati, quàm tu sis paratus facere. Cum sic dixisset, acerbioris orationis pœnas luit graSuspẽditur diu capillis capitis. uissimas, suspensa quidem capillis capitis, magna autem diei parte pendens, adeo vt propter violentam extensionem auulsa quidem sit pellis à capite, vultus vero sit valde perturbatus, & super frontem tracta fuerint supercilia. Præfectus ergo etiam post supplicium verba rursus adhibuit, ei spem præbente amore, & vt id, quod valde vellet, expectaret persuadente.

VII. Vritur laminis candentibus. POSTQVAM autem ille multa dicens, visus est inaniter canere, & ad cor quidem nihil dicere, foris autem solum aures implere, molestia rursus affectus est impius: & rursus consequenter præclaræ martyri adhibita sunt tormenta. Iussit enim laminas ferreas valde candentes imponi eius axillis & lateribus. Deinde lateribus quoque alligari manus, &

bus, & aliquod aliud ferrum transfadigi per media eius femora, & sic colligatam vel potiùs confixam, abduci in carcerem. Illa verò cùm & tam acerbum pertulisset supplicium, & abducta esset in carcerem, humi iacens, Domine Deus meus omnipotens, clamabat, qui es inuictus in potentia, qui fortis in operibus, aufer à me has afflictiones, & ab ijs, qui me circumdant, libera doloribus, vt Danielem à leonibus, vt tres pueros, & Teclam ab igne & bestijs. Pater meus & mater mea dereliquerunt me: tu autem Domine ne recesseris à me: sed quomodo olim quoq; fugientem Israëlem per mare conseruasti, mari verò inimicos eorum obruisti: ita nunc quoq; me serua. Eum autem, qui aduersùs me bellum gerit, confringe rex inuicte, & per eum, aduersarium, & qui nos conatur supplantare, satanam.

Dan 6 & 3. Exod 13. & 14.

VIII. Cum preces adhuc essent in labris, ad eam accedit, qui sub adspectum non cadit, omnium hostis & inimicus, simulans se esse angelum Dei: Grauia, dicens, ô Iuliana, & valdè grauia & planè intolerabilia aduersùs te Præfectus parauit supplicia. Tu autem solummodò cùm te eduxerint è custodia, accurre & statim sacrifica. Neq; enim sustinebis suppliciorum nimiam acerbitatem. Illa autem, Et quisnam tu es? rogauit. Malignus verò, Sum, inquit, Dei angelus: & quoniam is magnam tui ducit rationem, mittit me ad te, magnifaciens vt tu pareas, & non corpus tuum multis tormentis intereat. Ignoscet enim tibi, si parueris, cùm sit benignus, propter multam carnis imbecillitatem. Perturbatione & terrore martyr propter hæc fuit plena. Nam eius, qui apparebat, videbatur quidem forma angeli: consilium autem apertè inimici: Cùm ergò valdè & miserabiliter ingemuisset, & lachrymis implêsset oculos: Domine mi; inquit, omnium, quæ sunt, effector: quem solùm quidem laudant virtutes cœlestium, horret verò aëreorum multitudo dæmonum: nè me despexeris, quæ propter te sum passa: nec mihi prætextu salutis, malignus amarum aliquod temperet poculum: sed ostende mihi, quisnam sit, qui hæc dicit, & qui se fingit tuum esse famulum. Dixit, & statim exaudijt is, qui inuocabatur, & vox extitit cælitùs: Confide Iuliana: ego enim sum tecum. Eum autem apprehende, (do enim tibi aduersùs eum vires) & ex eo disce, quisnam sit.

Diabolus sub angeli specie ei apparet.

IX. Sic preces vox quidem est consecuta, vocem verò miraculum. Statim enim soluta quidem sunt vincula: cecidit autem ferrum à femoribus. Illa verò humo statim exurgit, & fit sui iuris: & cùm sic soluta essent illius vincula, vinctus videbatur is, qui apparuerat. Quem cùm martyr strenuè tanquàm seruum comprehendisset, qui grauia perpetrauerat, duxit ad examinationem, dicens: Quisnam es, & vndè, & à quo missus? Illum autem (validum enim, quod sub adspectum non cadebat, vrgebat flagellum) coëgit verum dicere, cùm esset omninò amicus mendacij: & omnia simul recenset, eum, qui miserat, quod scilicet esset satanas: se, qui missus fuerat, nempè quod esset primus ex eius dæmonibus: causam, quod per ipsam malignus magnum vulnus acceperat. Præterea quod ipse esset ille ipse, qui Euæ olim perniciosum dedit consilium, & ad fratris cædem Cain incitauit. & qui induxit parricidium, qui suggessit Nabuchodonosori, vt excitaret statuam, Herodi puerorum occisionem, Iudæ proditionem & deindè laqueum. Ego, inquit, etiam lapidationem moui aduersùs Stephanum: aduersùs Petrum autem & Paulum, illius quidem capite dimisso in terram crucifixionem, huius verò ense interemptionem. Postremo ego sum, qui persuasi Hebræis; vt essent cultores idolorum: Salomonem autem sapientem infatuaui, & effeci nefariorum amorum ludibrium.

Apprehendit dæmonem. Gen. 3. & 4. Dan 3. Matt. 2. 26. & 27. Actor. 7.

X. Hæc postquam audiuit Iuliana, aliud quoq; fecit admirabile. Alia vincula & plagas imposuit dæmoni. Omninò autem is etiam, qui absq; his, ineuitabilibus illum constrinxit vinculis, & effecit vt teneretur manibus, non est incredibile eum procurasse, vt vinculis rursùs ligaretur à sancta, & sentiret plagas. Atq; ille quidem admirabiliter grauem dolorem sentiebat, & rogabat, vt solueretur à vinculis, & relaxaretur à plagis. Quoniam vero non soluebatur, deflebat calamitatem, Hei mihi, dicens: Quid de me fiet? Quò fugiam? Multos quidem decepi: multis autem intuli afflictiones, & multorum fui causa malorum, carcerum, publicationum, plagarum, conflagrationum, exiliorum, & postremò mortis acerbæ. Sed nullus eorum me omninò superauit. Hæc verò tanquam mancipio etiam vincula imposuit, & plagas incussit, & me detinet. Sed ô pater & princeps noster, quomodo non cognouisti id, quod erat euenturum? Quomodo misisti? Quomodo ignorasti hoc malum inexpugnabile, quod virginitate nihil sit excelsius, & martyris precibus nihil fortiùs?

Ligat & verberat dæmonem.

XI. Cum verò is sic examinaretur, misit Præfectus, qui Iulianam educeret è carcere, si modo ea viueret. Illa ergò ducebatur: malus autem dæmon ab ea tractus, sequebatur. Martyr verò stetit antè Præfectum, primam seruans pulchritudinem, & perindè ac si nihil mali sustinuisset, neq; in obscuro carcere inclusa fuisset: sed perindè ac si fuisset in thalamo, & benè & lautè curata fuisset & accepta. Dixit autem Præfectus: Dic mihi, inquit, Iuliana, Quando & à quo has didicisti præstigias: & quanam arte ita contempsisti tormenta, vt nullum serues eorum vestigium? Ars quidem, inquit, ô Præfecte, nulla est: sed diuina quadam & ineffabili potentia, quæ non solùm te, sed patrem quoq; tuum satanam pudore affecit, me verò ambobus effecit potentiorem, nempè & tuo furore & improba illius arte: sic hic quidem Christus vestras vires eneruauit, illic autem tibi & tuo patri & vestris asseclis ignem parauit terribilem, & tetrum tartarum, & tenebras, & vermem, & quæ nec mente potest aliquis comprehendere, nec persequi oratione.

Mittitur S. virgo in fornacem. 500. viri credūt in Christum, & occiduntur. Item fœminæ 130.

XII. Cum ignem audijsset Præfectus, ignem contra ipsam parauit, qui est ad tempus scilicet, & extinguitur. Accendit itaque fornacem lignis & sarmentis, & qualibet materia, quæ facilè potest vri & igne consumi. Vbi autem vehementer arsit, præclaram virginem in eum inijciunt. Illa verò ad Deum intuebatur, & lachrymas emittebat ex oculis, & hæ paruæ guttæ, fluuios imitatæ, ignem extinxerunt. Maximo itaq; sunt obstupefacti miraculo totus populus Nicomediensium, & viri numero circiter quingenti, vna voce & mente exclamauerunt: Vnus est Deus, Vnus, inquam, Deus, qui est Deus martyris Iulianæ: Ipsum nos quoq; colimus, & gentiliū cultui renunciamus. Veniat ensis, veniat ignis, veniat quæuis alia mors & cuiuscumq; generis. Atq; eos quidem statim accepit ensis, cùm sic iussisset Præfectus, nullo relicto, qui non fuerit in Christo consummatus. Eiusdem quoq; exitûs fuere sociæ centum & triginta mulieres: Neq; enim viris visæ sunt inferiores, quod attinet ad pietatem.

XIII. Adhuc autem ira feruens Præfectus, iubet Iulianam rursus inijci in lebetem, multo igne bullientem. Diuina verò gratia eum propemodum effecit martyri lauacrum laborum, non autem qui membra liquefaceret & dissolueret: lis verò, qui circa ipsum ministrabant, Chaldaicam aliam fornacem. Nam cùm repentè erupisset lebes, & circumcirca tanquam ab aliqua machina esset effusus, admirabiliter & præter opinionem perdidit eos, qui circunstabant: & cùm eos iuste punijsset, & stultis ostendisset experientia, qualis in ipsos, & qualis apparuerit in martyrem. Cùm sic fuissent consumpti lictores, Præfectus non tulit quod acciderat, neque omnino tolerandam reputauit calamitatem. Quod autem eum præcipuè male habebat, erat, quod nec potuit quidem vnam superare puellam. Quod vero fuit indicium eius ægritudinis, vestem quidem suam lacerauit: multa autem verba in suos deos emisit præ dolore. Cùm ergo supplicia inferens, nihil proficeret, ita magis videns martyri crescere constantiam, fert in eam sententiam, vt ense mortem subeat.

Dan. 3.

XIV. Procedit autem rursus quoque tentator, qui ab initio ad martyrem accesserat satanas, & longè plura passus quàm faciens, & procul stans, (adhuc enim timebat, & plagarum meminerat) eius morte gaudebat, & ad cædem incitabat lictores. Cùm autem virgo illa fortis eum toruis adspexisset oculis, ille, Hei mihi, clamans, me fortè vult rursus apprehendere manibus, euanuit. Et ille quidem cùm multi adessent testes, metum sic confessus, aufugit: Gloriosa verò victrix Iuliana, tanquam non ad mortem duceretur, sed potiùs ad solutionem mortis, ambulabat alacri vultu, lætis oculis, & animæ internam exprimens voluptatem, cùm ijs, qui cùm ea ambulabant, multùm disserens, & persuadens, nullum

Læta progreditur ad mortẽ anno 290

esse neq; ex bonis præsentibus preciosius, neq; ex tristibus validius dilectione in Christum. Hæc dixit, & factis ipsis obsignauit, quæ dixerat. Postquàm enim fuit in eo loco, vbi oportebat eam accipere consummationem, primùm quidem se erexit ad orationem, deindè & collum inclinauit in cædem, eandem seruans animi lætitiam, & nihil omninò triste ostendens, Ita victoria insigni ei caput amputatur.

Sacræ eius reliquiæ Romam transferuntur.

MVLIER autem quædam, nomine Sophia, fortè fortuna tunc transiens Nicomediam, & ad magnam vrbem XV.
proficiscens Romam, illas sacras secum accipit reliquias: easq; domum portans, excitat martyri templum dignum eius certaminibus. Paulò post execrandus quoq; Eleusius meritas luit pœnas. Nam cùm in mari nauigantem sæui quidam venti deprehendissent, & ingentem tempestatem excitâssent, ipsam quidem nauem vnà cum viris in mari submergunt. Cùm alij autem omnes essent submersi ipse vt maiorem acciperet calamitatem, à mari quidem seruatur: in quendam verò locum desertum abijcitur, & fit miser cœna canibus.

TALE fuit Iulianæ martyrij stadium, & talis pro Christo finis eam est consecutus: quæ Eleusio quidem desponsa XVI.
fuerat circa nonum annum ætatis, Christi autem fuit sponsa, & per martyrium ei fuit coniuncta, cùm nata esset decem & octo annos. Rex verò erat tunc quidem impiorum Maximianus: noster autem, id est, fidelium, qui est semper Deus & Rex, Dominus noster Iesus Christus: Cui gloria & potentia nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

S. Iulianam passam anno 290. ex vet. MS. cod. è Græco latinè reddito à Petro quodam, in quo Acta eiusdem virginis continentur, quæ ea ad Petrum Neapolit. Episc. direxit, habet Bar. in Martyrolog. De reliquijs eius meminit S. Gregorius Papa in Epist. ad Fortunat. Episc. Neapolit. 84. & 85. lib. 7.

An. 1100.

VITA CONSTABILIS, QVARTI ABBATIS MONASTERII SANCTISSIMAE TRINITATIS DE CAVA, PROPE NEAPOLIM, CONSCRIPTA

ab eo, qui se testatur ea scribere, quæ ex seniorum monasterij narratione acceperat. Vtrùm autem hic Abbas Constabilis in Sanctis numeretur, needùm constat mihi.

Obijt anno 1138.

17. Febr.

Is Leo fuit 2. Abbas monasterij Cauensis, & Petrus 3.

VIA viri valdè venerabilis Abbatis Constabilis mentionem feci, ea etiam debemus scripturæ tradere, I.
quæ de eiusdem vita atque miraculis venerabiles monasterij sui senes soliti sunt cum magna deuotione narrare. Hic itaq; Lucania prouincia exortus, ab ipso pueritiæ suæ tempore viro Dei Leoni Abbati erudiendus à parentibus traditus fuerat: qui licèt sub venerabilis senis huius institutione proficeret, tamen à viro æquè laudabili Petro Abbate monasterij, ordinis disciplina pleniùs instructus, ea perfectione claruit, vt conuersationis fulgorem non simplicem gereret, sed honestæ suæ vitæ gloriam spiritualis doctrinæ radijs illustraret. Nam quod valdè sublime Christianæ simplicitatis est, ferè ab ipso vitæ suæ initio iugum Domini leue suscepit, & carnis suæ integritatem, cum immaculatæ mentis splendore coniunctam, vsq; ad vitæ suæ exitum duxit.

Constabilis vitæ rectitudo, & Euangelica simplicitas.

QVOD verò doctrinæ nobilitatem, decus, euangelicam simplicitatem, in vitæ suæ rectitudine omninò puram & II.
simplicem tenuit, sed rectæ intentionis & pij operis bonum & tam decenter exhibuit, vt per simplicitatem optimè viueret, & per operis honestatem, quæ faciebat, contubernalibus suaderet. Hinc ergò, vt palàm cernitur, quia magnus in regno cœlorum sit, colligere facilè poterit, quia Euangelio repugnare non nouit, in eò quippè veritas dicit: Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Quæ profectò doctrina non tantùm verbo impenditur, sed exemplo: quia nonnulli perfecti viri in [a] sancta Ecclesia etsi verba prædicationis non exhibent, cæteris fidelibus per exempla eximiæ conuersationis placent, tacendo loquuntur, quia ad imitationis suæ studium electos alios voce exemplorum trahunt. Nec mirùm, si suggerere efficacius possunt: quia etsi vna lingua tacent, quam habent carnis, tot linguis docent, quot proferunt exempla virtutum. Matt. 5.

[a] Sancti tã vitæ exemplo, quam verbo prædicant.

Act. 2.
Exod. 28.

HINC namq; est, quòd primis sanctæ Ecclesiæ doctoribus scientia omnium linguarum datur, vt succedaneum III.
suum subsecutiua Ecclesia sortiretur: vt si linguas non habet omnium nationum, nulla vitæ eiusdem desint exempla virtutum. Sic nimirùm summus pontifex sancta sanctorum ingredi, Domino iubente, præcipitur, cùm docetur, vt in pulchritudinem vestis, extrema tintinnabulorum exhibeat magnitudo soni. Sancta quippè sanctorum secreta vita est noui testamenti: quia dum redemptoris exemplo mundus perfectè despicitur, interiora tabernaculi per feruentia cælestis patriæ desideria iam tenentur. In hoc quippè sanctuarium velut summus pontifex solus intrat, quicunq; redemptorem feruẽter diligit: quia dum singulariter in eius amore sustollitur, virtutum fulgore, velut pontificali veste in interioribus exornatur. Quæ si in exemplo aliorum prodeant, quia fidelium mentes ad piæ æmulationis studium prouocant, quasi in vestis pulchritudine tintinnabula multa sonant: quia torporem nostrum tot voces excitant, quot coram nostris oculis exempla virtutum clamant. Magnum ergò in regno cœlorum verba non aliquem, sed opera faciunt: quia qui summa doceant, multi sunt: qui autem summa, quæ sciunt, viuendo teneant, pauci. Et quia nõnulli sunt, qui bona, quæ faciunt, pro humilitatis teneritudine abscondunt, magni in regno cœlorum, qui faciunt & docent, dignè prædicantur: quia profectò ex immensa virtute habent, vt fortia agant: & perfecta charitate, vt acta ad exemplum proferant: ex solida humilitate, vt ea, quæ proferunt, nulla humanæ laudis aura corrumpat.

Sanctum, non verba, sed bona opera declarant.

Vir Dei, fauores hominum cõtemnit.

Philip. 2.

HÆC autem latiùs diximus, quæ licèt venerando patri conueniant, quia videlicet sublimi conuersatione enituit, IV.
laudabilibus exemplis effulsit, fauores hominum mirabili mẽtis sublimitate contempsit, tamen meritorum excellentiam non explemus. Nam summa perfectionis summorum virorum qualitercunq; dici potest, ex tota describi nõ potest. Suam quippè & eorum altitudinem egregius prædicator exponit, dicens: Nostra conuersatio in cœlis est. Qui ergò Paulum, & eos, quos secum posuit, cupit exponere, ad cœlum conscendat, & eiusdem secreta, adhuc licèt in terra positus, quàm acutè peruiderit, eiusdẽ gaudia quàm ardenter amauerit, inueniat. Qui autẽ Constabilis Abbatis nostri perfectionem nouerunt, nullatenùs ambigunt, quia cum Paulo & perfectis omnibus ex sentẽtia dicere poterat: Nostra conuersatio in cœlis est. Corpore ergò despectus, mẽte maior mundo esse probatur: quo quasi paruo includi nõ poterat, quẽ altitudine superabat: vt quòd de eo eminebat, in cœlum sublimis poneret, ibiq; suæ conuersationis sitũ locaret.

Eximia humilitas eius ac alia dona.

Creatur Abbas Cauensis.

SED vt quædam iam specialia eiusdem edisseram, ita omnibus ambitionibus sæculi atq; delicijs vsq; ad mortem V.
extitit inimicus, vt illas oblatas, istas appositas non parùm doleret, atq; à se magna cum indignatione repelleret. In instantia verò vigiliarum & orationis fratribus suis omnibus incomparabilis fuit. Sed cùm tantus esset ac summus, illa tamen virtutum eiusdem celsitudo, humilitatis atq; mansuetudinis excellentia vincebatur, qua venerabilib. patribus suis ita se subdidit, vt agero nulla præsumeret, nisi quæ eorum voluntati placita, aut iniuncta imperio cognouisset. Quem nimirùm cum non solùm magnis pollere virtutibus, verumetiam in earum affectu solidum animæ habitum fixisse vir venerabilis Petrus Abbas cognosceret, senio iam defectus, æuo maturus, consensu communi omnium fratrum, labores suos ei credidit, atq; eum eisdem fratribus loco sui præposuit.

Vt sese in prælatione gesserit.

IN eodem verò prælationis suæ culmine, tantæ virtutis splendore claruit, vt cùm superior esset ordine, gestu & VI.
officio minor omnibus appareret. Sed & misericordiæ viscera illa habuit, quibus pro voto aliquem nunquam læsit, nullum contristauit: & vt illud insigne virtutis eius extollam, iustorum cultor, & peccatorum amicus fuit. Tanta quidem negligentibus fratribus beneuolentia iungebatur, vt ferè nullus ei conscientiæ reatus, nullus suas negligentias occul-

occultaret. Hunc quippè venerabilem patrem pro mirabili illo suæ charitatis affectu, quo tegere culpas delinquentium solebat, operimentum fratrum vocare consueuerant. Reuerà occultans noxios erat, & celans reos, vt eos, quos pœnitẽdo purgaret, sine alicuius famæ obscuritate, semper venerabiles alijs monstrare potuisset. Sic nimirùm piæ matres filiarum næuos superductis coloribus occultare solent, vt earum, quas diligunt, fœda lateant, pulchra non lateant. In se quidẽ Apostolicę illius affectionis virtutem transfuderat, qua etsi lingua taceret, ministerij obsequio diceret. Omnibus oĩa factus sum. Cum fortibus quidem valebat, sed fortitudinis suæ rigorem ad infirmorum roboranda mẽbra soluebat. Cũ feruẽtibus ad æterna currebat, sed vt tardos & tepidos traheret, sępè à cursûs sui velocitate torpebat.

Operimentum fratrũ vocatur.

1. Cor. 9.

VII. Sed inter tot & tanta virtutum dona, pristinæ humilitatis & mansuetudinis vigor ita durauit, vt antè subditus, & posteà tantæ multitudini prælatus idem videretur. Nam gradû tantùm superior, gestu æqualis alijs apparebat. Illam quippè, quæ ei ex ordine monasterij reuerentia debebatur, ita tenuit, vt magis sibi indignaretur exhibitã, quàm superbi & arrogantes dolere solent sibi penitùs abnegatam. Quam profectò virtutem tanto dilectionis sapore condiuerat, vt nunquàm se prælatum recoleret, nisi obstinatorum valdè nimia improbitas compulisset. Et nè videamur virũ verbis maiorẽ facere, multi adhuc in monasterio supersunt, qui dum eiusdẽ cõuersationem recolunt, in eiusdem descriptione pauca omninò atq; indigna me dixisse iudicabunt. Sed tantus ac talis vir, post venerandi viri Petri Abbatis obitũ, vix anno integro monasterium rexit, & consummato laboriosæ huius vitæ cursu, ad gaudia æterna migrauit. Quo certè ad æmulationem virtutum eiusdem, pluribus atq; apertis indicijs ostensum est, quia nimirùm debita carnis morte subtractus est, sed virtute spiritûs discipulorum necessitatibus frequenter exhibitùs.

Notatu digna pro Ecclesiæ prælatis.

Fælix obitus eius.

VIII. Nam à quibusdam perfidæ mentis hominibus asserebatur, quia monasterij non paruas opes repositas habuisset, quas vi mortis præuentus, indicare nequaquam posset. Locum quoq; se posse ostendere mentientes, non solùm locũ sed loca plurima cellulæ eiusdem fodere cœperunt. Cumq; iam satis defossum esset, & inuenire nihil possent, quadam nocte venerando viro Abbati Simeoni apparuit, eiq; dixit: Deo teste, nihil ampliùs in cella fuit, nisi quantum inuenistis. Post hæc autem verba eum vehementer redarguens, quòd stultis hominibus perperam credidisset, quærere in vanũ eum vltrà ꝓhibuit. Sicq; satis ostensũ est, q̃a pro soluendo carnis debito obijt, sed ꝓmisso munere redẽptoris viuit.

Is fuit 5. Abbas monasterij Cauensis.

IX. Ioannes etiam Genusia magnum de eo solet narrare miraculum. Nã quadam die, cùm extra monasterium in quadam cella manere iuberetur, deuotionis feruore, quo in claustro manere cupiebat, patris monasterij pręceptum molestè tulit, atq; iter arripere murmurando cœpit. Non longè verò à monasterio, cũ descendere de caballo voluisset, cecidit & costas fregit. Quod ergò plurimùm voluit, ad monasterium relatus est: sed quia nimis obstinatè voluit, non vt voluit, sanus, sed vt valdè doluit, attritus. Ex more autem monasterij in infirmorum domo receptus, magnis doloribꝰ cruciabatur. In sequenti verò nocte merita B. viri Constabilis retractanti, in somnis apparuit, eũq; de inobedientia atq; murmuratione vehementer increpauit. Videbatur autem ei, quia ad se venientem venerabilem virum à superiori domo Stephanus vir bonæ memoriæ, eiusdem nuper capellanus, cum vnguenti vasculo sequebatur: cuius vir sanctus operculum releuans, vnguentum eduxit, fractas fratris illius costas liniuit, eiq; dixit: Eccè sanus factus es, vade & deinceps humiliter viuas, & te præceptis maiorum in omnibus subdas. Mira dicturus sum: euigilauit monachus, non solũ salubri admonitione instructus, sed fugatis cunctis dolorib. sanus. Tunc is, q̃ nisi alienis manibus ferri nõ poterat, cunctis stupentib. exiluit, & iniunctam sibi obedientiam perficere festinauit. Pia n. Dei dispensatione actũ in eo est, vt & à paruis culpę maculis purgaretur, & beati viri merita prodetẽtur. Nã prædictus Ioan. monachus aliter vir bonus & religiosus erat, psalmistaq; præcipuus, sed vincere iram, ac linguã perfectè cohibere nõ poterat. Itaq; percussus à Dño, sed curatus est à magistro: vt castigatio austera purgaret, & salus reddita virtutẽ & gloriam curantis ostẽderet.

Miracula.

Pœna inobedientis monachi.

Constabilis olei vnctione, confractas costas eiꝰ reparat.

X. Illvd quoq; silendum non arbitror, quod vir venerandus Rossemandus, tunc monasterij Prior, posteà verò Pausitanensis Abbas referre solitus est. Quodam namq; tempore, cùm petenti pauperi femoralem lineam tribuisset, sequenti die, vt proposuerat, pro veneratione eiusdem patris Missas celebrare non potuit. Subitò tunc adfuit, qui ei furta femoralia detulit, atq; tanti patris obsequio actum fecit.

Aliud miraculum.

XI. In territorio Cilentino in monte, qui Licosæ præeminet, dum quidam Salernitani iudices possessionum quarundam terminos quærerent, subitò tanta caligo nebulæ diffusa est, vt per nemus eiusdem montis errarent, & viam qua redirent, nusquam inuenire potuissent. Cumq; diù erratum esset, vnus eorum Vrsus iudex, viri venerabilis Constabilis merita sibi adesse flagitauit: cùm ad verba precis eius lux solita loco restituta est, vt viam cernerent, & ad hospitium non tam de inuentione itineris, quàm de lucis miraculo læti * remanerent.

Amissam lucem itinerantibus restituit.

* for. remearent.

XII. Pro necessitatibus fratrum nauis monasterij nauigabat in Africam, cui Ioannes tunc monachus, nunc etiam Abbas S. Benedicti præerat, atq; in eiusdem obsequio Petrus quidam famulus deputatus erat. Quæ profectò nauis inter Siciliam & Africam grauissima tempestate correpta, & vicinam sui resolutionem, & omnium interitum minabatur. Iam quippè nautæ collaborando defecerant, & ingredientem aquam prohibere nè intraret, aut quæ intrauerat eijcere præ lassitudine non valebant. Cumq; iam omnis spes salutis abesset, præ tædio dormitanti monacho vir sanctus apparuit, & qui Saluatoris exemplo mundum vicerat, ipsius etiam verba exhortationis protulit, dicens: Confidite, & nolite timere. Quem cùm monachus cerneret, rogare videbatur, vt nauem sui monasterij & nautas de instantis naufragij periculo liberaret. Cui ille, vt erat benigni vultûs & habitûs, respondit, dicens: Ego nauem eripio, & monasterium custodire non cesso. Eccè iam tranquillitas temporis refundetur, venti silebunt, freta quiescent. Sed vade, dic ᵃ Simeoni Abbati, vt corpus meum leuet, atq; in sepulcro meo, quod in Ecclesia mihi parauerant, collocent. Eadem hora etiam prædicto Petro monasterij famulo, in prora nauis nec plenè dormienti, nec ex toto vigilanti apparuit, & eadem dixit. Cumq; ad se pariter redissent, mutuo quod viderant enarrabant: cùm eccè quod facilè audiri poterat, credi difficilè, paruum illud transeuntibus æquoris spatium, contrarius ventus siluit, mare quieuit, & nauis monasterij secundis impulsa flatibus, ad optatum Africæ portum venit.

Suum monasterium, etiam post mortem custodit.

ᵃ Iubet corpus suum leuari.

XIII. In eadem verò Africana ciuitate res æquè mirabilis acta est, quæ quia B. viri præconio conuenit, silentio comprimi nequaquam debet. Rex quidam eiusdem ciuitatis comperto, quod ad Africam expugnandam naualis exercitus mitteretur, oẽs Christianos, qui illic erant, retinuit, nec redire ad propria sinebantur. Præfatus igitur Fr. monasterij in magna angustia positus, quia vt volebat, cùm emptis mercibus redire non poterat memorati patris non dissimile auxilium sensit. Videbatur etenim sibi in somnis, quia in vinculis positus esset, à quibus venerabilis pater Constabilis veniens eum absolueret: cui etiam soluto præcipiebat, vt sine cunctatione nauem solueret, ad monasterium rediret, quia impedire eum nullus potuisset. Euigilans aũt monachus, de patris præsentia securus, licet magnæ videretur quod tentabat audaciæ, nauem soluit, atq; in ea secum nautas recepit. Quę profectò ausũm pro solita feritate barbari regis mira benignitas subsecuta est. Nam vt Cauensem nauem solutam audiuit, patienter tulit, ablata carbasa & omnia ei armamenta restituit, atq; ad propria redeundi liberam facultatem dedit. Sicq; sancto viro parum fuit nauem eripere, nisi maiori virtute barbarorum corda mutasset.

Captiuo fratri in somnis apparet, eumq; liberat.

Cor Regis mutat.

XIV. Circa finem verò operis huius, illud etiam memorandum puto, quod in eadem via maris, cùm ad Africam nauigaret, Petrus monachus sibi accidisse testatur. Ait enim, quod in magno sole æstatis, omnibus quiescẽtibus ventis, ita alto pelago deprehensus cum nauigio fuerat, vt non minus perlaboriosum putaret sic torreri, q̃ tempestate circũferri.

Tunc

Fratrib' in Africam nauigantib', secundos ventos sub ministrat.

Tunc memor illius miraculi quo vir Dei Constabilis monasterij nauem eripuerat, eiusdem meritis nauiculæ suæ curā infundi postulauit, quæ & solis feruorem mitigaret, & ad desideratum portum perduceret. Cuius nimirùm verba precis, mira virtus rogati patris secuta est. Nam statim suauis aura flare cœpit, quæ tandem nauem cùm alijs pluribus vsq; ad Africæ portum duxit: cumq; ex illis nauibus transire locum aliæ cuperent, atq; ad Italiam nauigare, aura illa protinùs siluit: vt apertè cognosceret monachus, quia viri Dei meritis naui suæ aura influeret, quam post illius portum habere naues reliquæ nequiuissent.

Deterret piratas ne nauem sui monasterij capiant. *for. res emptitias.

ILLVD quoq; silendum non arbitror, quòd eidem miraculo idem monachus addere solitus est. Ait enim, quia in XV.
eodem itinere duas piratarum naues offenderint, qui primo impetu contra nauem monasterij concitatis æquoribus venientes, vbi parùm processerunt, eadem festinatione, qua irruere cœperant, retro fugerunt. Ex quibus profectò piratis quendam postea idem frater cognouit: à quo etiam cùm quæreret, qua causa rediissent illo die, cùm monasterij nauiculam facilè capere potuissent, respondit, dicens: Nos non ita vos vidimus: sed tanti ac tales à nobis visi estis, vt si accederemus, dubium non esset quod redite nobis sine ingenti cæde minimè liceret. Quod nimirùm viri Dei Cōstabilis meritis actum esse quis dubitet? vt cælitùs terrerentur, ne seruorum Dei sumptus inuaderent, si nauis * empticas raperent quam præsidia hominis non tutarent.

Ab alio loco, cadentē fratrem cōseruat illæsum.

NEC hoc quoq; silentio prætereundum est, quidam frater Petrus de arce, cùm Sacristæ officium gereret, & funē XVI.
fractum vellet ligare, vbi lucernæ ante Crucem solent ardere, posuit scalam, & cùm esset in summitate scalæ, cecidit: sed cùm caderet, clamabat, dicens: Sancte Constabilis adiuua me. Sicq; meritis beati, de tanto præcipitio cadens, nullam in suo corpore passus est læsionem.

Sanat Priorem à dolore lateris. Item monachum à febribus. Alia miracula.

ITEM cùm beatæ recordationis Arborius, huius monasterij Prior venerabilis, iacens in domo infirmorum, instan- XVII.
tissimè & sine intermissione dolore lateris cruciaretur, nec alicuius consilij, vel suæ salutis remedium inuenire potuisset, ad beati viri sepulcrum se deportari fecit, & cùm aliquantisper ibi orâsset, meritis beati viri dolor lateris continuo ita ab eo discessit, ac si ipsum dolor ille nullatenùs tetigisset. Alius quoq; frater, cùm quartanas febres pateretur, nec vllo modo aliquo consilio liberari posset, ad beati viri tumulū deuotissimis precibus accessit, & paucis diebus interpositis, beati viri meritis liberatus est. Candela quoq;, quæ ante Crucem, & venerabile beati viri corpus quotidiè ardet, de summo cecidit nec vitrum fractum est, nec oleum diffusum. Item vrceo vitreo vino pleno, sæpè & sæpius de sepulcro eiusdem in pauimentum cadente, nec vitrum fractum, nec vinum sparsum est. Duo insuper huius monasterij seruientes, cùm in vigilia anniuersarij beati viri duas lagenas vino plenas à loco, qui dicitur Tracondia, pro charitate fratrum deferrent, altera earum in terram decidit, nec tamen lagena fracta, nec vinum sparsum est.

Confractū brachium cuiusdam viri sanat. Alium ab oculorum dolore liberat. Item alium

NVLLO modo etiam prætereundum est, quod meritis sanctissimi viri senex quidam, Vrsus nomine, qui de more XIIX.
& debito, totius monasterij officinas mundare consueuerat, ad montem iuit, vt scopas inscideret. Qui casu de quadā rupe, cùm corrueret, brachium eius fractum est: cumq; dolore brachij nimiùm cruciaretur, ad sepulcrum sancti viri veniens, prostratus iacuit, clamans & dicens: Pater beate Constabilis & domine, pro anima patris & matris tuæ adiuua me, & libera me de cruciatu isto. Qui cùm tertio eadem repeteret, non solùm à dolore, verumetiam à brachij fractione liberatus est. Ioannes quoq; cognomento Cirulinus, gutta de capite ad oculum descendente, cùm grauissimo cruciaretur dolore, ad sepulchrum eiusdem venit, rogans & suppliciter obsecrans, vt consueta misericordia à tanto cruciatûs dolore ipsum eriperet. Qui statim exauditus est, & gutta simul, & dolor recessit. Quidam quoq; faber, Petrus de Mari nomine, cùm simili dolore grauissimè torqueretur ad sepulchrum eius venit, & de quodam foramine sepulchri eius puluere accepto, oculum fricuit: & statim liberatus est.

*for. grabatum.

Castigatur obdormiens ad eius sepulcrum iterùm liberatur

QVIDAM insuper diaconus, Dauferius nomine, cùm frequenter ad sepulcrum beati viri se appodians obdormi- XIX.
ret, idem sanctus in somnis apparuit ei, dicens: Quare frater de sepulcro meo * gambuttam facis? moneo te, vt ampliùs non facias & ab hoc facto desistas. Qui timore correptus, aliquantis diebus beato viro obediuit. Verùm eiusdem correptionis immemor existens, in idipsum redijt, & iterū se appodians, obdormiuit. Cui sanctus iterùm apparuit, eique dixit: Nonne tibi prohibui, vt de sepulchro meo non faceres tibi gambuttam? Qui timore perterritus à somno surgens, brachium suum adeò contractum sensit, vt nullo modo ipsum nec plicare, nec extendere posset. Qui effusis precibus, beatum virum deuota mente suppliciter rogauit, vt ipsum liberare dignaretur. Qui mox exauditus, meritis beati viri liberatus est.

Puella cadens seruatur illæsa

IN sancta præterea die parasceues, cùm de diuersis partibus multitudo virorum & mulierum, sicut mos est Chri- XX.
stianæ religionis, sanctum diem illum discalceatis pedibus, & cùm lachrymis sacra loca visitando celebraret, contigit quòd multi ad hunc sanctum locum venerunt: inter quos & quædam puella similiter venit, & cùm nonnulli pulpitum, vbi lectiones leguntur, ascenderent, puella similiter fortuitò cùm eis ascendit, & de eodem pulpito cecidit. Et cùm omnes clamarent, Mortua est puella: nutu Dei, & beati viri meritis super pedes suas se erigens, nihil mali habuit.

Cauēse monasterium quorum filiis patronorum subsistat

HÆC de tanto viro suisq; prædecessoribus ad præsens dicta sufficiant, licet per eos multa & præclara mirabilia XXI.
Deus frequenter operetur. Quorum etiam precibus & meritis honestatem & præclaram religionem cùm sanctitate in hoc sancto monasterio credimus hactenus conseruatam, & ab omnium hostium incursione & offensione, Domino authore, vsq; ad finem mundi liberam fore atq; munitam. Ergo beatum virum Constabilem humilimis precibus suppliciter exoremus, vt iuxta nominis sui etymologiam, tam præsentibus, quam futuris huius monasterij fratribus impetret à Domino suis orationibus constantiam in quotidiano labore certaminis, tribuatque stabilitatem in bonis moribus, vt per hæc, aliaq; opera charitatis & misericordiæ, ad beatam & æternam gloriam, vbi ipse cùm DEO regnat, peruenire mereamur: ipso Domino nostro Iesu Christo donante, qui cùm Patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus in sæcula sæculorum, Amen.

MARTYRIVM SS. ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, LEONIS ET PAREGORII, QVI MARTYRIVM SVBIERVNT PATARIS: *ex Simeone Metaphraste.*

18. FEBR.

Licet in Aloysij Tomo non sit assignatus dies.

VARIÆ quidem sunt diaboli machinæ aduersùs seruos Dei: magis varium autem & maius est vnigeniti au- I.
xilium in suos ministros. Nam ille quidem non carnem & sanguinem obijcit ijs, qui sunt natura Christiani, sed spiritalia nequitiæ. Christi autem auxilium suos efficit fortiores aduersùs diabolū. Satis verò probatur id, quod dictum est, ex generosorum martyrū Leonis & Paregorij tolerantia. Nam cùm B. Paregorius fuisset priùs consummatus in tolerantia in Domino, & multorum laborum requiem inuenisset regnum cœlorum, beatus martyr Christi Leo, eius quidem qui fuit consummatus, certamen beatum esse ducebat: ipse autem afficiebatur magno dolore, quòd non fuisset consecutus idem certamen, cū esset communis via eis proposita.

ILLIS verò diebus contigit Proconsulem Lollianum electum ab Imperatoribus, venire vsq; ad eos, cùm rectio II.
esset eo tempore penes Procuratorem vrbis, qui erat Pataris. Celebrans autem sceleratus Procurator diem festum Serapidis, & congregans cōcilium impiorum, consultabat aduersùs Christianos, & cogebat omnes ad cultum insanum idolorum. Cùm multi verò concurrerent, & metu humano tenerentur, ægrè tulit quidem B. Leo, ne audire quidē sustinens

finens impiorum audaciam. Apud se autem differens, egressus est ad locum, in quo iacebant reliquiæ B. martyris Paregorij. Cùm auté fuisset in illo loco, in quo peragebant festum execrandum & impium, qui eo digni erant, vnusquisque eorum, qui videbant, tam ex ipsa statura, quàm ex vultu & veste, & ex eo, quòd non assentiretur malis, quæ ab ipsis fiebant, existimabat eum esse Christianum & planè reuerendum, erant enim ei moderata omnia, monasticam enim vitam exercuerat à iuuentute: & idcò deditus fuerat continentiæ, castitati & temperantiæ. Indumentum autem eius erat ex pilis contextum, & planè re ipsa vitam æmulabatur Apostolicam, & fuerat imitator S. Ioannis præcursoris.

Leo à iuuentute fuit monachus egregius.

III. Cvm ergo accessisset ad locum ei propositum, & preces fudisset cósuetas, domum est reuersus: & cùm fuisset ingressus, & de more precatus, & panem sumpsisset, manebat apud se, nihil aliud meditans, quàm præclara facta pij Paregorij. Cùm hæc autem apud se animo agitaret, paululùm in somnum est resolutus, vt rerum sibi futurarum gloriam adspiceret. Quomodo enim Patriarcha Ioseph vidit, quæ à Deo essent sibi inferenda: ita etiam B. Leo vidit per Spiritum S. rerum sibi futurarum euentum. Visus est ergò videre, cùm esset vehemens tempestas, & torrentes magno impetu defluerent, Paregorium & se stare in medio torrente: & licet esset fluentum valdè periculosum, se proijcere & accurrere ad B. martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaq; postquam visionem adspexisset, excitatus, apud se euentûs faciens coniecturam, coniecit ea, quæ erant euentura. Seipsum autem beatum pronunciabat, quòd aliquanto tempore versatus esset cùm B. Paregorio.

Genes. 37.

IV. Deinceps ergò ad eum accedebat, tanquàm ad fidelissimum aliquem socium certaminis, sed per medium forum, & per id, quod * dicebat Tychæum: & cùm venisset ad locum, videt lucernas & cereolos accensos circa delubrum: & eorum quidem, qui accenderant, misertus est, vt qui decepti essent: cùm propiùs verò accessisset, contriuit lucernas suis manibus, & cereos conculcauit pedibus, eis dicens: Si deos existimatis habere vires, seipsos defendant. Mystæ autem iniquitatis, cœtu congregato impiorum, clamabant aduersùs S. Leonem, vt qui auerteret eam, quę à Fortuna erat oblata in ciuitatem, beneuolentiam. Cùm verò creuisset tumultus, & fama esset per totam ciuitatem eius, quod factum fuerat, & peruenisset ad aures Procuratoris, qui tunc administrabat rempublicam, sua vsus iniquitate, iubet milites obseruare eius reditum, & virum comprehendere. Et S. quidem Leo est reuersùs, per se considerans, id quod erat euenturum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites verò cùm propè accessissent, & eum apprehendissent non resistentem neq; tumultuantem, adducunt eum ad Procuratorem. Ille verò tanquàm immanis quædam fera, vorans sanguinem, plenus furore, mouebatur aduersùs martyrem.

* dicebatur, vel ducebat.

Leo à militibus comprehéditur nó inuitus.

V. Postqvam autem vidit propè esse B. Leonem, statim ei obiecit audaciam, qua vsus fuerat aduersùs lucernas, dicens: Mihi videris, ô senex, vel ignorare vires deorum cœlestium, quòd eorum euertas religionem: aut insanire, vt qui facias præter id, quod videtur diuinissimis nostris Imperatoribus: quos secundos seruatores & deos optimè facientes nos vocamus. Ad hæc dixit Leo sanctissimus: Multos cœlestes deos dixisti, ô Procurator. Veritas autem non ita habet, est enim vnus Deus cœlestium & terrestriũ, Dominus noster Iesus Christus, filius Dei viui, qui non habet opus, vt sic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus, & anima, quæ consueuit humiliter de se sentire, sunt apud Deum in magna existimatione. Lucernæ autem & cerei, qui circa simulacra accẽduntur, sunt vani & inanes: quoniam sentire non possunt lapis & æs & lignum, quæ ab hominum arte sunt extructa & fabricata. Si verò, ô Procurator, eum qui verè est Deus intelligeres, non hanc materiam nullo sensu præditam honorâsses honore sufficuum. Cessa ergò in his frustra laborare, & lauda Deum vniuersorum, & eius filium vnigenitum, Dominum nostrum Iesum Christum, seruatorem mundi & opificem animarum nostrarum. Ad hæc dixit Procurator: Non respondisti in præsentia ad crimina, quæ tibi obijciuntur, sed alia dixisti pro alijs. Nam cùm de ijs accuseris, prompto & alacri animo doces de Christianismo. Dijs autem gratia, qui non siuerunt te latère, cùm hæc ausus fueris. Aut ergò agnosce deos, & imple eorum sacra, eorum qui adsunt, parens sententiæ: aut de pœnas eorum, quæ ausus es admittere.

VI. Ad hæc dixit Martyr: Mihi quidem fuisset iucundum, nullum hîc esse lapsum à cælesti cognitione non solùm tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impiè insanijsse, nè putes me esse vnum ex his cùm sim Christianus. Ego enim, qui intus habeo præcepta Apostolica, his vtar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas à me exigis, nè differas. Non enim propter tormentum, quòd à vobis existimatur grauissimum, cauebo: sed omnia sum paratus sustinere, nè quis det diabolo in nos locum aliquem. Sin verò non omnes eadem, quæ nos, sentiunt, hac sola vita viuent. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit scriptura, arctam esse viam, quæ ducit ad vitam æternam. Dixit Præfectus: Si tu ergò confiteris arctam esse viam, quæ est apud vos, transi ad nostram, quæ est lata & melior. Dixit autem sanctus: Non eam dixi esse adeo arctam, vt non capiat eos, qui illa ingrediuntur. Multi enim pulcherrimam hanc viam sunt ingressi. Sed dicta est angusta, quæ cùm afflictione, angustia & necessitate & pro iustitia persecutione initur ab ijs, qui ad eam accedunt. Ijs verò, qui ea sua sponte suscipiunt, fides est latissima, deducens ad proprias virtutes. Cur non autem pronuncias, viam quidem, quæ apud nos dicitur angusta, esse latissimam ad salutem: cùm didiceris, quòd ex fide vnius parentis nostri Abrahæ, multitudo innumerabilis iustificatur in fide, requiescens in eius sinu: viam verò, quæ est apud vos lata, esse angustam per incredulitatem? Est autem hoc verum. Virtutes enim, cùm sint diuersæ & latæ, sunt imperitis arctæ & inaccessæ.

Egregia S. Leonis fortitudo.

Matth. 7.

Vitæ æternæ via cur angusta dicatur.

VII. Hæc ergò & his plura sancto disserente Leone, & Christianismi rationem strenuè confirmante, impiorum Iudæorum & gentilium exclamauit multitudo, rogans nè ei concederet loqui, quæ vellet. Dicit autem Procurator ad ea, quæ dicta sunt à multitudine: Ego nunc ei do potestatem loquendi liberè, & communem amicitiam polliceor, si dijs pareat. Dixit autem S. Leo: Si meorum quidem verborum oblitus es, ô Procurator, rectè rursùs interrogas. Si verò meministi, scias fieri non posse, vt assentiar adorandos esse deos, qui non sunt natura. Tunc his verbis ita motus, iubet cædi flagris venerandum corpus martyris. Cùm autem multitudo plagarum esset innumerabilis, & maior, quàm vt id sustinere posset humanum corpus, fortissimus athleta Christi Leo, nulla ex ijs, quæ fiebant, quidquam afficiebatur, nè minimum quidem emittens suspirium, totam enim mentem suam & desiderium conuertebat ad Dominum. Dicebat autem Procurator: Parua sunt, ô Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, si conferantur cùm futuris. De cæterò mihi pare, & dijs offer, quæ sunt lege constituta sacrificia. Dixit S. Leo: O Iudex, quod sæpè priùs dixi, non recusabo rursùs dicere: Neq; hos noui deos, neq; vnquàm in animum inducam, vt eis sacrificem: vt qui sciam præcepta sacrarum scripturarum. Dij enim, qui cœlum & terram non fecerunt, pereant à facie terræ.

S. Martyr cæditur flagris.

Ierem. 10.

VIII. Ad hæc dixit Procurator: Hoc solùm dic: Magni sunt dij, & liberaberis à tormentis. Parco enim tibi, tuam respiciens canitiem, & alium habitum corporis. Dixit S. Leo: Hoc ipse quoq; dixerim, eos re vera esse magnos & idoneos ad perdendas animas, quæ ipsis credunt. Dixit ita percitus * Imperator: Iubeo te trahi per petras, tanquàm furore correptum, & sic mori acerbè. Dixit B. Leo: Quiuis mortis modus est mihi iucundus propter regnum cœleste. Eam enim voco vitam & salutem, quæ, postquàm hinc excessero, dabit mihi vt habitem cùm sanctis martyribus. Dixit Procurator: Pare ô Leo edicto Imperatorum, & dic, dij seruatores: quoniam es alioqui citò acerbè moriturus. Dixit autem S. Leo: O Iudex, mihi videris esse valdè imbecillus, qui solùm assiduè mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cùm verò propter hæc seditionem agitâsset multitudo, valdè perturbatur Procurator, iussit sanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo vltimum daturum supplicium.

* Procurator, legendum sentio.

IX. Cvm itaq; sententiam pronunciâsset Procurator, statim serui peccati & ministri tenebrarum, beatum Leonem tra-

trahentes

xerunt in torrentem inhumanè & crudeliter. Tunc sciens esse impletum suum desiderium, ad Deum extollens oculos, sic cœpit dicere: Domine Iesu Christe, agò tibi gratias nunc & in sæcula, quòd me nō diù separaueris à famulo tuo Paregorio, sed mihi velocem occasionē dederis eum sequendi. Lætor ergò ijs, quę facta sunt: nempè quòd pro meis prioribus peccatis nouum viaticum accipio martyrium, & quòd in manus angelorum tuorum meum trado spiritum, in æternum liber cōseruandus à iudicio improborum. Atq; pro ijs quidem, quæ in me fiunt, esto ijs, qui ausi sunt, propitius: eis autem concede, vt te agnoscant Deum vniuersorum: quoniam non vis aliquem perire, sed omnes esse saluos & venire ad pœnitentiam. Quinēt cuilibet, qui inuocat nomen meum, condona Dñe sua peccata, & colloca eum, vbi videat lucē vult⁹ tui: Quoniā tu es Deus solus, patiēs, & multæ misericordiæ: & te decet gloria in sæcula sæculor. Amē.

Precatio martyris sub mortē. — *1. Tim. 2.*

18. FEBR. DE SS. MAXIMO, CLAVDIO, PRÆPEDIGNA ET DVOBVS FILIIS EIVS MARTYRIBVS,
videat Lector Historiam S. Susannæ 11. Augusti.

AN. 70. VITA S. ET GLORIOSI ET ADMIRABILIVM OPERVM EFFECTORIS, P. N. AVXIBII, ARCHIEPISC. SOLENSIS, QVI FVIT DISCIPVLVS SANCTI

benedictiq; Apostoli & Euangelistæ Marci, ex Simeone Metaphraste.

19. FEBR. *Roma patria Auxibij.*

VOLO vobis narrare, patres & fratres dilecti, admirabilem & præclaram vitam venerandi & S. patris & Archiepisc. Auxibij, qui fuit effector operùm admirabilium. Vereor autem hoc facere, propterea quod sit indigna, vilis & abiecta oratio. Hic enim primus, tanquam Sol quidam lætus, exortus est in hac ciuitate, illuminans eos, qui sedebant in tenebris erroris simulacrorum, radijs diuinæ doctrinæ: & tanquam lucida lucerna in sordido loco, diuino oleo irrigatus, luxit in hac ciuitate, donec Christus illuminauit eos, qui in ea habitabant, & exortus est lucifer in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim miser, qui sum rudis sermone & scientia, existimaui necessarium, cū sint multa & admirabilia B. Auxibij facta & virtutes, narrare pauca vestræ charitati, quomodo audiui & accepi à viris venerandis, & qui ætate processerant, vt dicit diuina scriptura: Interroga patrem tuum, & annunciabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi. Incipiamus ergò, Deo adiuuante, pulchram narrationem & animæ vtilem. I.

Deut. 32.

HIC ergò B. Auxibius ortus quidem fuit ex magna ciuitate Romanor. Eius aūt parentes erant quidem valdè diuites, sed gentiles religione. Fuerunt verò eis duo filij, B. Auxibius & eius F. Themistagoras. B aūt Auxibius erat valdè vrbanus & mitis, sicut Moses, erat verò mente quoq; casta & pudica, sicut B. Ioseph, & vt semel dicam, erat omni virtute ornatus, scitus puer, ætate proficiens. pater autem eius eum erudijt omni externa sapientia. Cùm fuisset verò ætatis legitimæ, voluerunt eius parentes eum matrimonio vxori coniungere. B. autem Auxibius, cùm mentem haberet diuinam & perfectam cogitationem, vitamq;, quam agebat ex virtute, & carnis castigationem, ad hæc contradicebat. A multis enim de Christo audiebat, & desiderabat fieri Christianus. Parentes autem eius cum hæc audiuissent, ei succensebant. Et pater quidem cogebat minitans: mater verò blandiens, consulebat vt hoc faceret. Videns autem beatus Auxibius hanc illorum voluntatem, quæ afferebat impedimentum bono suo instituto, voluit Roma recedere. II.

Num. 12. Genes. 39. Abhorret à matrimonio.

Fugit parentes & patriam.

CVM hoc itaq; statuisset, neq; vlli quidquam dixisset, paucis post diebus se subduxit à suis parentibus: & cùm in portum descendisset, inuenit nauem nauigaturam in partes Orientis. Omnibus itaq; relictis, pauca pecunia sumpta ad se alendum, nauem ingressus est. Cùm Roma autem soluissent, post aliquot dies venēre Rhodum: & cùm illinc traiecisset in mare, quod est in Pamphylia, venerunt in Cyprum, & appulerunt in quendam vicum, qui vocatur Portus. distat autem circiter quatuor milliaria à ciuitate Solentium, B. Auxibium diuina ducente prouidentia, ad ædificationem & salutem multarum animarū. E naui verò egressus, versabatur in vico, qui vocabatur Portus, vt se recrearet à nauigatione, ab ea enim fuerat valdè iactatus & defatigatus. Accidit aūt, vt Barnabas Apostol⁹ Christi, in secunda sua circuitione veniret Cyprum, postquā ipse à Paulo fuerat separatus, faciei visione, non cordis. Cùm Marcum aūt secum assumpsisset, appulerunt Lapethum. Obeuntes verò totam insulam, venerunt Salaminam, quæ nunc dicitur Cōstantia, vt dicit Marcus, & cùm inuenissent Heraclidem insulæ Archiepisc. & eum agnouissent, docuerunt eum quēadmodum oporteat prædicare Christi Euangelium, & constituere ecclesias, & ministros in eis: & eum valere iubēres, dimiserunt in pace. Cùm aūt cursum peregisset Barnabas, & martyrij corona fuisset redimitus Cōstantiæ, Marcū quoque de medio tollere conabantur iniqui Iudæi. Fugit verò Marcus, & persecuti sunt eum vsq; ad Ledron: & cùm inuenisset speluncam, & eam esset ingressus, ibi latuit tres dies: & post tres dies recessit ex illo loco, & montem peruadens, transijt per Limnetem, erant autem cum eo Timon & Rhodon: & cùm iuissent in vicum, qui vocatur Portus, inuenerunt in eo B. Auxibium, qui Roma recens venerat. III.

Actor. 15. Nota hic lector Marcū hunc, prænomine Ioannem, cō sobrinum Barnabæ: (de eo enim quæ hic dicit intelligenda sunt) cū Marco Euangelista perperam confundi. Vide Bar ad an. 39.

CVM aūt contigisset eos sibi inuicem occurrere, rogauit B. Marcus Auxibium, è quanam esset ciuitate. Ille verò dicit: Ex magna vrbe Roma, propterea quod factus fuisset Christianus. Apostol. aūt Christi Marcus, videns eum teneri Christi desiderio, & esse fidelem & eruditum, descendens ad fontem, eum baptisauit in nomine patris & filij & Spiritus S. & postquàm ipse fuit baptizatus, imponens ei manus, dedit Spiritum S. & cùm eum ordinasset Epm, & docuisset quomodo oporteat prædicare Christi Euangelium, misit in ciuitatem Solensium, ei mandans & dicens: Fili Auxibi, quoniam ciuitas est dedita cultui simulacrorum, & nondùm susceperunt Dei eloquia, sed versantur in tenebris erroris simulacrorum, fac hoc, quod tibi dico Nemo iam cognoscat te esse Christianum, sed simula te illorū vti religione: & procedente tempore incipies eis rectè loqui tanquam infantibus, sermone eos tanquam lacte alens, donec cùm perfecti euaserint, sint solidi nutrimenti participes. Cùm hæc & his plura dixisset magnus Apost. & Euangelista Marcus Auxibio, eum dimisit in pace. Inclytus autem Marcus cùm nauem inuenisset Ægyptiam, eam ascendit cùm Timone & Rhodone, & nauigantes iuerunt Alexandriam, & illic annunciabat & docebat regnum Dei. IV.

Auxibius à Marco baptizatur & ordinatur Episcopus.

EX Limnete autem profectus B. Auxibius & iter faciens, per contrates venit Solos, erat verò propè portas ciuitatis, ad partem occidentalē, templum Iouis, qui falsò apud eos vocatur Deus: in quo ēt habitabat sacerdos, & cùm per locum illum transiret B. Auxibius, vidisset aūt sacerdos Iouis eum esse hospitem, eum benignè domi suæ accepit hospitio, & ei mensam apposuit. Mansit ergò apud eum illo die, & die sequenti eum sacerdos interrogauit, dicens: Vndè venis, & quænam est causa, quod huc veneris? Respondens aūt S. Auxibius, dixit ei: Romanus sum: cùm mihi verò visus esset nauigare in Palæstinam, descendi in Limnetem: & cùm accepissem huius ciuitatis pulchram esse habitationē, sciscitatus huc veni, & lubenter in ea habito, sed si facis mecum misericordiam, maneam apud te, donec inueniam locū, vbi habitem. Dicit aūt sacerdos: Manè fœliciter. Mansit ergò in loco, qui appellatur Iouis, aliquanto tempore, non ostendens se esse Christianum, sed simulans se illorum vti religione, hæc apud se reputans: Si diabolus transfiguratur in angelum lucis, vt eos, qui ei credunt, ad se attrahat, blandisq; & compositis verbis à luce transfert ad tenebras, vt iam faciunt eius ministri: quanto magis debemus nos transfigurare in homines obnoxios iisdem affectionibus, vt eos abducamus à potestate tenebrar. & diaboli, & transferam⁹ ad admirabi'ē & terribilē lucē agnitionis Iesu Christi filij Dei? V.

Auxibius manet apud Iouis sacerdotem — *2. Cor. 11.*

HÆC aūt & his similia apud se cogitans & faciens Dei seruus Auxibius, mansit in loco pdicto. Cū verò pauci dies pteri jssent, dicit B. Auxibius sacerdoti Iouis: Frater, habeo quod tibi dicam. Ille aūt dicit: Dic. Ei itaq; dicit: Quanam de causa colitis deos, cū sint ligna & lapides? Os habentes, non loquuntur: oculos habentes, non vident, & aures habentes, non audiunt: neq; odorantur oblatū sibi sacrificium. Quem aūt colunt Christiani, ipse est verus Deus, vt audiui ab VI.

aliqui-

aliquibus Christianis. Multas enim fecit virtutes, sicut audiui. Hæc ergo cum Iouis audijsset sacerdos, compunctus fuit à verbis Auxibij, & non amplius sacrificabat idolis, sed decætero docebatur à beato Auxibio. Hoc modo satis longo tempore fecit latēter ingrediens in ciuitatem, & secretò docens, & rursus recedens: & exiens manebat extra ciuitatem in prædicto loco Iouis. Dū ipse ergo versaretur in illo loco, erat Marcus apostolus Alexandriæ, prædicans Dei Euangelium: qui, postquam multi crediderunt & fuerunt baptizati, exijt ad quærendum Paulum Apostolum: & cum eum inuenisset & adorasset, accepit eū Paulus cum magno gaudio. Tunc Paulo narrauit Marcus, quæ Barnabæ euenissent, & quemadmodum pulchrum cursum confecit, martyr effectus Salaminę. Quod autem Paulus vere Marcum excepe- rit, ipse mihi fert testimonium, scribens ad Coloss. Salutat vos Marcus consobrinus Barnabę. & dicit Timotheo: Assumens Marcum duc tecum: est enim mihi vtilis ad ministerium. Mansit ergo Marcus cum Paulo vsq; ad eius decessum. (Sacerdos Iouis fit Auxibij discipulus.) (Hæc & sequentia de Marco Barnabæ consobrino intellige.) (Colos. 4. 2.Ti. 4.)

VII. Cvm vero accepisset Paulus, excessisse Barnabam ex hac vita humana, & nullum esse apostolum, qui in Cypro doceret & annunciaret Christum: id animaduertens, mittit Epaphram & Tychicum & quosdam alios in Cyprum, ad Heraclidem insulæ Archiepiscopū, ad eum scribens, vt Epaphram quidem Paphi constitueret Episcopum: Tychicum autem Neapoli, & similiter vt alios in vnaquaque ciuitate dignos constitueret Episcopos. Descende autē etiam in ciuitatem Solorum, & in ea quære virum Romanum, qui vocatur Auxibius. Eū Solis constitue Episcopum. Sed vide, ne ei imponas manus ad ordinandum, iam enim dignatus est sacerdotio, ordinatus à Marco. Cum autē accepisset literas beatus Heraclides, quę ad eū missę fuerant à magno Apostolo & orbis terræ luminari Paulo. & eas legisset, statim nihil cunctatus, fecit quod iusserat: & cum venisset in ciuitatem Solos, & quæsiuisset beatum Auxibium, ei significatū est in quonam loco habitaret. Egressus vero extra ciuitatem in locum, qui vocatur Iouis, inuenit eum illic sedentem, & cum se inuicem salutassent, dixit beatus Heraclides: Fili Auxibi, ad te missus sum ab Apostolis Christi: Quousq; delitescis in hoc loco, & te non aperis? Quousq; abscondis lampadem sub modio, & non eum potius ponis supra candelabrum crucis, vt luceat in hac ciuitate: Agedū decætero sis præco veritatis, illumina eos, qui sunt obscurati errore simulacrorum. Quandiu occultas pecuniam, quā accepisti à Domino tuo? Et lucrare septuplum. Stude ipse quoq; audire: Euge serue bone & fidelis, in paucis fuisti fidelis, super multa te constituam. Non audiuisti diuinā scripturam dicentem, Qui semināt in lachrymis, in exultatione metent? Semina in hac præsenti hyeme, vt illic metas in exultatione in pace. Ne timeas eos, qui occidunt corpus: sed time potius eum, qui potest animā & corpus perdere in gehena. Ipse enim dixit; Ecce ego mitto vos, tanquam oues in medio luporum: & rursus: Quando tradent vos Præsidibus & Regibus, ne sitis soliciti, quomodo aut quid loquamini. Sanctus enim spiritus docebit vos, quæ oporteat loqui. (Matth. 25.) (Psalm 125.) (Matth. 10.) (Ibidem.)

IIX. Hæc & his plura cum sanctus dixisset Heraclides, assumens sanctum Auxibium, ingressus est Solensem ciuitatē, & fusis precibus, impressit in terra figuram ecclesię, pondere quidem paruam, sed magnam Dei gratia: & cum eum docuisset omnem ecclesiasticam regulam & formam, sicut ipse didicerat ab Apostolis, commendauit eum Domino: & cum eum iussisset valere, iuit cum pace in propriam ciuitatem, Dominum glorificans. Sanctus autem Auxibius statim nihil cunctatus, cœpit ædificare ecclesiam, & postquam eam dedicauit, ingressus, & se pronum humi dejiciens, cœpit clamare, & dicere cum lachrymis: Domine omnipotens Deus, qui fecisti cælum & terram, mare & omnia, quæ in eis sunt, qui finxisti hominem, puluerem è terra accipiens, & eum tua honorans imagine: inuidia autē diaboli deceptum, non es auersatus in finem, ò bone, sed ad nos misisti vnigenitum tuum filium, Dominum nostrum Iesum Christum ad salutem & restitutionē generis humani: qui in hac preciosa cruce triumphasti de principatibus & potestatibus diaboli: qui sanctis discipulis & Apostolis dedisti virtutum ex alto, & dedisti eis potestatēm calcandi super serpentes & scorpiones, & super omnem potestatē inimici: corrobora me quoq; tuum famulum, & da mihi audaciam, vt libere & sine metu prædicem verbū tuum, & eos illumina tua gratia, vt conuersi ab errore diaboli, agnoscant te solū verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Certe benigne & clemens Domine, fac vt inhabitet sanctissimus tuus Spiritus in hac sancta domo, quæ est ædificata in sancto tuo nomine, eamq; stabili & confirma, immobilem eam conseruans in tua fide, vsq; ad consummationem seculi. Tu enim dixisti Domine, super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non præualebunt aduersus eam. Conuerte Domine hunc gregem tuum errantem ad sanctam mandram tuā Ecclesiam, bone pastor qui posuisti animam tuam pro tuis ouibus: extende dexteram tuam omnipotentem, brachium tuum excelsum & terribile, & quod non cadit sub adspectum, & baculo tuæ preciosæ crucis expelle Domine lupum rapacem & sanguinem vorantem ex tuo grege. Certe Domine Iesu Christe, congrega errantes, medicare ægrotantes, vni omnes in vnum, vt sit vnus grex, vnus pastor. Porro autem mihi quoq; humili & abiecto aperi portam verbi per tuam clementiam, dum extendo manum meam ad signa & miracula, per vnigenitum tuum filium Iesum Christum Dominum nostrum: Cum quo tibi gloria, honor & potentia, cum sancto & immortali tuo spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. (Vides quod etiā tunc ecclesias dedicabant.) (Actor. 1.) (Luc. 10) (Matth. 16.) (Iohan. 10.)

IX. Cvm vero peregisset preces, è solo surgens, iuit ad locum publicum ciuitatis, & cœpit docere regnum Dei: & cum magna fuisset ad ipsum cōgregata multitudo, docebat eos beatus Auxibius, dicens: Viri fratres & patres, audite me, & credite in Dominum nostrum Iesum Christum, quem ego annuncio vobis, ipse est enim Seruator & refugium omnium, qui credunt in ipsum. Rogo vos & obsecro, accipite lucem cognitionis, extollite in altum oculos mentis vestræ, & obliuiscemini à patribus traditæ conuersationis, & cognoscite eum, qui est vere Deus & creator vniuersorū, qui potest seruare & perdere animas vestras. Hæc & his similia docens beatus Auxibius, & publice prædicās, multis persuasit, vt deponerent quidem vanum errorem simulacrorum, crederent autem in Dominum nostrum Iesum Christū per eius suauem & pulcherrimam doctrinam. Data est autem ei quoq; à Deo gratia curandorum ęgrotorum & expellendorum immundorum spirituum. Quamobrē in dies adijciebatur magna turba, credens Domino: & baptizabātur ab Auxibio in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, ei peccata confitentes. Quicunq; vero habebant ægrotos, afferebant eos ad beatum Auxibium. Qui cum eis manus imposuisset, omnes ab eo curabantur in nomine Domini nostri Iesu Christi. Cum hæc autem didicissent agrestes regionis, qui erant circumcirca veniebant in ciuitatem, & afferebant suos ægrotos, ille vero curabat omnes per inuocationem & intemeratæ & viuificæ Trinitatis, & credentes baptizabantur. (Concionatur ad Solenses.) (Multi Solenses credunt in Christum.)

X. Erat autem vir quidam ex agro quodam, qui vocatur Solopotamius, cui nomen Auxibius. Is cum audijsset de beato Auxibio & eius doctrina & de viri virtute, ad eum venit, & se abiecit ad eius pedes, eum rogans & dicens: Venerande pater & bone magister, da mihi Christi signaculum. Venerandus autē & sanctus Christi Pontifex Auxibius, cum diuinas accepisset scripturas & eum docuisset de patre & filio & spiritu sancto, eum baptizauit in nomine sanctę & quę est eiusdē essentiæ Trinitatis. Mansit vero hic Auxibius è Solopotamio cū sancto & admirabilium operum effectore patre nostro Auxibio toto tempore vitæ suæ, ab eo discens. Fuit autem hic quoq; vir venerandus & admirabilis, proficiens in Dei sapientia & gratia, sequens magistri vestigia, & ambulans in timore Dei, doctorē suum imitans in omnib'. Quodam autem die exijt hic Auxibius discipulus beati Auxibij, extra ciuitatem ad partem Orientalem in locum, qui vocatur Tarichi, ad meditandum. Qui cum venisset ad quandā arborem, sedit sub vmbra eius, & decumbens dormijt. Dum vero dormiret, ecce formicarum multitudo circa caput eius imposita erat, tanquam corona. Cum autem venisset in locum beatus Auxibius, & id adspexisset, valde fuit miratus, & in corde suo conseruauit, quæ vidit. Genus enim formicarum, significat excitare oportere pigram & socordem mentem ad alacre & promptū animi studium ad bona,

 sicut

qui curati fuerant, in locum, vbi sitæ erant sancti reliquiæ, se pronos in faciem proiecerunt ante loculum, laudantes sanctum, & Deo emittentes hymnos gratiarum actionis, qui gloriam tribuit suo famulo: & deinde redierunt in pace in suam ciuitatem, lætantes & Deum glorificantes. Vnde etiam ex eo tempore celebrant Paphij sanctam memoriam sancti Patris nostri Auxibij vsque in hodiernum diem.

XVI. Cvm autem vidisset beatus Themistagoras frater sancti, miracula, quæ fiebant in loculo, in quo sitæ sunt venerandæ reliquiæ sancti Patris nostri & Archiepiscopi Auxibij, & è sancta eius capsa perpetuo manare vnguentum cum miraculis, arbitratus se esse indignum, qui deponeretur cum beato Auxibio in vno loculo, iureiurando adegit Clericos sanctæ ecclesiæ, dicens: Patres & fratres, adiuro vos per Deum viuum & per sancti virtutem, vt post meum decessum nemo audeat aperire loculum sancti patris nostri Auxibij propter me: sed in alio loco ecclesiæ sepelite humile & abiectum meum corpus. Quamobrem vsque in hodiernum diem sic mansit sanctus loculus non apertus, sed obsignatus signo Christi, qui ipsum glorificauit, magnumq; & præclarum reddidit. O beatam capsam, in qua est repositus thesaurus, qui non potest eripi, ex qua perpetuo scatent fontes curationum. O venerandũ & sanctum tumulũ, qui congregat fid[illegible]m populum ad Dei honorem & gloriam: memoriam auté preciosarum, quæ in eo habitant, reliquiarum. O patrem & pastorem & magistrum & bonum medicum, qui in æternũ memoratur cum encomijs. O ciuitas Solorum, qualem habes defensorem, & thesaurum, qui non potest consumi, in te repositum: & luminare, quod extingui nó potest, Sole lætius. Nam Sol quidem à nubibus & nocte sępe tegitur: Luminare vero beati noctu & diu lucem habet, quæ non deficit, illuminans eos, qui versantur in tenebris, & lætificans vniuersam ciuitatem, & curans ægrotos per Iesum Christum, qui sanctos suos glorificauit. Ego auté quousq, laudo sanctum? Quidquid enim dixero, non potero laudare pro dignitate sanctum patrem nostrũ & admirabilium operum effectorem Auxibium. Hic vero de cætero finiamus orationem, laudantes patrem & filium & sanctum spiritum: cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Venerand. & sanctus tumulus.

De S. Gabino martyre habetur in Gestis S. Susannæ martyris, die 11. Augusti.

MARTYRIVM S. SADOTH EPISCOPII, ET CXXIIX, QVI CVM EO SVBIERE MARTYRIVM IN SECVNDO ANNO *persecutionis: ex Simeone Metaphraste.*

An. 300.

I. POSTQVAM sancti Simeonis fuit perfectum martyrium, eius loco successit sanctus * Sadoth in ciuitate, quę dicitur [a] Salec & Ctesiphon, quæ sunt regiæ apud Persas ciuitates. Is quodã die vidit visioné terribilem: & apud se miratus, conuocauit clerum suum, Presbyteros & Diaconos, (erant enim occulti propter timorem regis) & incipiés eis narrare, dixit. Vidi hac [b] nocte in somnis scalas stantes cum magna gloria, quarũ principium erat in cælo, super eas autem stabat sanctus Episcopus Simeon cum magna & infinita gloria: ego vero stabam infra in terra, & me vocans cum magno gaudio, dixit mihi: Ascende ad me Sadoth, ascende, ne timeas: ego enim heri ascendi, tu autem cras ascendes. Ab illa vero hora credidi fore, vt assumar ad venerandã & pulcherrimã Christi confessionem: Quod autem dixit, Ego heri ascendi, tu vero cras ascendes: significat eum quidé anno superiore subijsse martyrium, me autem hoc anno futurũ martyrem & occidendum, cœpitq; eos admonere & adhortari ex sacris scripturis, dicẽs: Fratres [d] mei dilecti & patres, Deum amemus ex tota anima, & Dominũ Iesum Christum ex tota mente: & induti lorica fidei, non timebimus omne malum. Mors auté & cædes si ad nos venerit, non formidemus: sed vnusquisq; nostrum bellũ gerat pro viribus, & decertet vt perfectus athleta. Nam siue moriamur, moriemur vt perfecti: siue viuamus, viuemus vt insti. Quod si etiã moriamur, moriamur propter nostrum Seruatoré Iesum Christum. Cum ergo ensis det vitam, adeste, & eam rapiamus: & quoniã micat gladius, ęternę vitę opes nobis comparem[?]. Quandiu enim est dies, celeri pede pergamus ad mansioné regni cælestis, vt abundantioré honorem & gloriam ęternam consequamur, & omni futura generatione nobis nomen & gloriam relinquamus. Fratres, oremus Deũ nostrum, vt cito nobis impleat hãc visionem. Nam cũ gaudio & desiderio & magno amore, accipit spiritalis aduentũ talis mortis: neque timuerit aliquis, qui fuerit præparatus. Carnali autem est terribilis & formidandus eius aduentus. Spiritalis non timet mortem, vt qui vitam possideat spiritalem: Carnalis vero caligat & tremit, vt qui carnalem vitam habeat. Qui sunt viri boni, promptoq; & alacri animi studio, talem mortem persequuntur, vt ex ea vitam æternam possideant. Qui sunt autem ignaui & pigri, ij, ea visa, se abscondunt. Qui Deum diligunt, ad Deum excesserunt. Qui vero mundum, manent in mundo: illi quidé resoluti ad lætitiam & exultationem, hi autem ad afflictiones manentes & suspiria.

20. FEBR. Anno 341. Simeon passus est.
* al. Sadhoc & Saduch.
a Salec ciuitas ea est, quæ vocatur Seleucia.
b Visio S. Sadoth.
d Præclara eius adhortatio.

II. SECVNDO autem anno nostræ persecutionis, venit Sapores rex Persarum in dictam ciuitaté Salec & Ctesiphontem, & apud eum fuit accusatus Episcopus & athleta Sadoth: quod quidem interpretatũ, idem est, quod regis amicus, tenera enim dilexerat cælestem Regé Christum ex tota anima sua & totis viribus. Sanctus enim Sadoth, cum esset perfecte continens, plenusq; fide & iustitia, fuit imitator sancti Simeonis, cuius erat successor. Mittens ergo rex Sapores, eum comprehendit cum clero suo, & cum alijs clericis finitimæ regionis & monachis, numero centum vigintiocto: & omnes simul vincti catenis ferreis, inclusi sunt in carcere, in loco obscuro & tetro, quinq; mensibus sustinentes magnas afflictiones. Impij enim eorũ tibijs impositis funibus, lumbisq; & humeris, lignisq; constringentes, eos vsq; adeo contenderunt & torserunt, vt ossa eorum non secus atq; ossa lignorum, quæ constringuntur, stridorem emitterent, & magnum eis doloré afferrent. Eos autem valde torquétes immisericorditer, eis subinde dictitabant: Adorate Solem, & facite voluntaté regis, & viueris. Respondens vero sanctus Sadoth tanquã ex ore omnium, dixit: Nos Christiani in vnam fidem, & vnã potentiam & veritatem credimus, & vnum testamur testimonium, & vnũ Deum adoramus, factorem cæli & terræ, & ei seruim[us] ex tota anima & potestate nõstra. Solé aũt, qui fuit ab eo creatus, nó adoramus. Sed nec ignem honoramus. Qui enim ea fecit Deus, ipse ad ministeriũ dedit nobis hominibus: nec ex tuo scelerato edicto euadimus transgressores, ex quo mors nobis à te imminet, quæ nos ab hac caduca vita liberãs, ducit ad vitam æternam. Ne ergo vel tantillum distuleris nos occidere, neque parcas ante tuos oculos effundere nostrum sanguinem. Tua enim in nos lenitas & patientia, nobis procurat interitum.

Sapores rex multos cõprehendit Christianos, & dire affligit.

III. RVRSVS ergo dictum est sanctis, tanquam ex ore regis: Si voluntatem meam non feceritis, & edicta mea nó audieritis, ecce ad vos peruenit pessima hora vestri interitus. Respondentes autem sancti, tanquã vno ore dixerunt: Nos non perimus apud Deum nostrum, neq; morimur in Christo eius: sed nos viuificat beata & æterna vita sua, & dat nobis se ad hęreditaté & requiem immortale regnum, & quod nunquã terminatur. De cætero nobis celeriter adfer mortem, qui parati sumus prompto & alacri animo mori propter Deum nostrum. Neq; enim Solé adoramus, neq; ignem, neq; audimus hæc iniqua iussa regis, quoniã sunt plena morte & interitu. Cum aũt vidissent stabilitatem & constantiam eorum fidei & confessionis, tulerunt in eos sententiam. Cum vero audiuissent beati Christi martyres in se datam esse sententiam, vt omnes simul gladio ferirentur, se forti animo pararunt ad cædem & ad mortem. Regis autem magistratus eos vinctos eiecerunt extra ciuitatem. Sancti vero martyres cum magno gaudio & lætitia sic psallebant & dicebant: Iudica nos Deus, & discerne causam nostram à gente non sancta, & ab hominibus dolosis & qui bibunt sanguinem, serua nos: Quoniam tu es fortitudo nostra & spes nostra.

Alacriter pro Deo mori cupiunt martyres.
Psalm. 42.

P 2 CVM

Precatio martyrum sub morte.

Cæduntur 128. martyres anno 344. Vide Bar. Item S. Sadoth.

Cvm autem peruenissent ad locum, in quo erant consumandi, vno animo ora sua aperientes, dixerunt: Benedictus es Deus, qui nos dignatus es hac gratiæ, & non nostras preces habuisti contemptui: sed dedisti nobis hanc preciosissimam coronam martyrij. Scis enim, Domine, nos eam quæsiuisse. Et benedictus Deus noster, vnigenitus filius tuæ bonitatis, qui seruauit nos & vocauit ad vitam æternam. Ne sinas ergo nos Domine affligi in hoc mundo, sed confirma coram te in æternum propter tuam clementiam, & dignare nos lauari in precioso baptismo sanguinis nostri: quoniam tu es solus Deus glorificatus, & vnigenitus tuus filius, & sanctissimus tuus spiritus in secula, Amen. Hæc cum precati essent beati, interempti fuerunt ab iniquis: neque cessauit ex ore eorum glorificatio, donec vltimus fuit interfectus. Consummati sunt autem 128. martyres vicesimo mensis Februarij. Venerandum vero & gloriosum episcopum & athletam Sadoch duxerunt vinctum in aliam patriam, quæ vocatur Bethuza, in ciuitatem, quæ vocatur Bethlapat, & illic amputarunt venerandum & sanctum eius caput. Consummati sunt autem omnes sancti & gloriosi martyres in pace, laudantes & glorificantes Dominum nostrum Iesum Christum: quem decet omnis gloria, honor & adoratio cum patre & sancto spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen. IV.

An. 700.

VITA S. EVCHERII EPISCOPI AVRELIANENSIS EX INSIGNI MS. CODICE; SED MVTATO NONNIHIL STYLO PER F. *Laur. Surium, descripta. Author fuit beato viro contemporaneus, tametsi nomen ignoratur.*

20. Febr.

Visio angelica matri eius oblata.

Baptizatur ab Ansberto episcopo.

Fvit vir vitæ venerabilis ac Deo dignus, Eucherius nomine parentibus ortus iuxta seculi dignitatem nobilibus, & (vt credimus) Deo acceptis: quippe qui talē genuere prolem. Cuius ortum, sicut à veracissimis viris, vel ab germanis sororibus eius, quæ vitæ sanctitate præcellunt in cœnobio sanctarum monachatū, sito iuxta vrbem Aurelianensem, referentibus didicimus, ad posterorum notitiam trāsmittemus. Nocte quadam illius genitrix, cum ab ecclesia expletis nocturnis hymnis domū redisset proprium ingressa cubiculum, quieti se dedit: viditq; in somnis toro suo virum adstātem, miri candoris vestibus indutum, capitis venerāda canitie splendidum, oculis instar gemmarum coruscantib' terribilem, sibiq; dicentem: Aue Deo dilecta, benedictum in vtero tuo ferens puerum, olim in hac vrbe à Deo electum futurum antistitem. Cui venerabilis matrona, Obsecro te, inquit, vt benedictionem tuo ore mihi largiaris, priusquā à me discedas. Intueor enim vultum tuum veluti angeli cū. Ait illi angelus: Recte quidem cernis, ego enim angelus Dei sum, missus ab eo, vt benedicam proli, quæ est in vtero tuo. Et quia admonenti ambiguitatem non opposuisti, sed à Deo missum me credidisti, iam nunc benedicam tibi & semini tuo ex te nascituro. At illa expergefacta, immensas sanctę Trinitati referebat gratias, atq; marito suo tantæ reuelationis gaudia per ordinem explicauit. Ille vero hęc audiens, timore & gaudio perfusus, in gratiarum actione permanens, rei expectabat euentum. Nato autem puero, atque secundum tempus congruenter excrescente: propter honorem diuinæ reuelationis quam ab angelo acceperat, episcopo Ansberto, qui id temporis in Augustodunensi vrbe sanctitatis officio fungebatur, regenerandum Domino sacris eum fontibus obtulit. Atque ille cum gratulatione eum accipiens regenerauit, & proprijs manibus de sacra vnda suscepit, septiformi spiritu imbuit, atque cum honore, vt dignum fuit, maximo remeare permisit ad parentes. I.

Multū proficit in literis.

1. Cor 7.
1. Cor 1.

Fit monachus.

Cvm igitur anni septem completi fuissent: Domino prouidente, literarum studijs traditus, omnes etiam anteriores facile antecelluit, & quemadmodum fons largiter scaturiens, breui implet amnem: ita hunc gloriosissimum virum omnis scientia scripturarum, quicquid legendo vel audiendo didicisset, affatim inundauit. cumque vniuersam sacrorum canonum doctrinam perscrutatus esset, incidissetque in Paulinum locum illum, vbi ait Apostolus, Præterit figura mundi huius: & alibi, Sapientia huius mundi apud Deum stultitia reputabitur: relinquens militiæ secularis cingulum, ad cæli & cælestium rerum cultores se contulit, & in monasterio Gemetico regularis vitæ institutum complexus est. II.

Carolus Martellus is fuit.

Cœnobiū hoc Carol. Saussejus Gemeticū vocat lib. 5. annal Aurelianum 5.

Vide quam adspiret ad pontificatum.

Eo tempore Suauaricus eius patruus, qui Aurelianensis ecclesiæ populum pontificali honore fultus regebat, ex hac luce migrauit. Tum vero omnis eius loci plebs pariter congregata, Domino annuente, ad Carolum, inclytū Francorum principem, legatos cū muneribus & humili prece mittit: qui cum velocitate eius præsentiæ oblati, pedibusq; illius aduoluti, non sine lachrymis ita eum alloquuntur: Domine & princeps inclyte, quęsumus vt ijs, quæ plebs Aurelianensis tibi suggeri voluit, auditum clementer accommodes. Dominus & pastor noster, venerabilis Suauaricus, vocante Domino, de hoc mūdo migrasse cognoscitur. Obsecramus igitur pietatis tuæ clementiam, vt nepotem eius Eucherium famulis tuis plebi Aurelianorum pontificem iubeas constitui. Ille vero postulationem eorum benigne suscipiens, disponente Domino, ratum habuit, quod ab eo humiliter poscebant, atq; ex aula sua virum fidelem misit, qui beatum Eucherium ē cœnobio, in quod se contulerat, euocaret, & si non spontaneum, vel inuitum ad vrbem Aureliam perduceret, vt ibi episcopus ordinaretur. Quo comperto, vir sanctus mœstus & afflictus, flere cœpit coram fratribus, dicens: Cur me, dilectissimi fratres, permittitis laqueis implicari huius seculi, qui mundum & gloriā eius respuere volui, vt vestigijs Christi Domini mei, liber ab omnibus, possem inhærere? Tunc fratres ad hanc vocē præ gaudio, non tamen sine mœrore, flere cœperunt: prę gaudio quidē, quod ex eorū ouili suo gregi Dominus pastorem prouidisset: cū mœrore autem, quod in eius absentiā consentire modis omnibus formidarent, erat quippe charus & accept' omnib'. III.

Obtinet cathedram Aurelianensem.

Porro benedicente Abbate, omnibusq; fratribus prosperitatem illi à Domino precantibus, egressus ē cœnobio, Aureliam peruenit, moxq; accersiti vicinarum ciuitatum episcopi, omnisq; clerus & populus, in pontificali cathedra eum per omnia dignum præsulem collocant, gaudentes quod talem tantumq; virum sibi à Domino pastorem concessum viderent: maximaq; exultatione perfusi, vnusquisq; redijt in sua. Ille autem concepta ea prouincia, nō honoris, sed oneris loco eam habuit: atq; deinde cœpit ecclesias excolere, clerum diligere, plebem sua prædicatione corrigere, cœnobia circunquaq; constructa frequenter circumire, atq; in eis commorantes omni charitate & humanitate prosequi. Itaq; tanto erga eum omnis clerus & populus amore tenebatur, vt omnes summa cū deuotione eius se subderēt obsequio seruitutis. Erat enim mente tranquillus vultu serenus, adspectu amabilis, corpore decorus omnibusq; bonis acceptus. Crescebat interim fama eius longè lateq; per orbem: cumque opinio eius passim vulgaretur, inimicus humani generis inuidens gloriæ eius atq; sanctitati, corrupit quosdam malignitatis suæ veneno, permouitq; eos, vt inuidia excæcati, suggererent Carolo principi, vt virum beatum cum omnibus illi sanguinis propinquitate coniunctis, in exilium relegaret, illorumq; honores, partim suis vsibus adijceret, partim in suos satellites conferret. At Carolus ea suggerentibus ita respondit: Nostis gentem hanc ferocissimam & bellicosam, multisque opibus instructam: Itaque quę consulitis, non sine hæsitatione possum exequi. IV.

Agareni vastant Aquitaniam. Vide Bar. an. 725.

Interea gens nefanda Ismaëlitarū ad depopulandū prouinciā Aquitaniam ingressa, cunctā vastans supellectilē, oppida & castella nititur expugnare. Audiēs vero hoc Carolus princeps, collectis Burgundiorū Francorumq; populis, obuiam illis cum copioso pergit exercitu, cæsisq; illis, cum ingenti præda domū reuersus est. Cumq; Aureliam peruenisset, Ligeris alueum transiens prandiaq; parata relinquens, Parisios proficiscebatur, iussitq; beatū Eucheriū se sequi. V.

At ille

At ille tametsi sciret insidias sibi præparatas, nequaquam renuit: non tamen principis, sed Dei obtemperans præceptis, spontaneus periculo se dedit, subijciens se, sicut beatus Petrus Apostolus ait, humanæ creaturæ propter Deum: siue regi, tanquam præcellenti: siue ducibus; tanquam ab eo positis ad vlciscendam prauitatem malorum, vt canatur laus bonorum. Anno itaq; decimosexto pontificatus sui Aurelia egressus, & Lutetiã quoq; ex principis voluntate prætergressus, Vernum fiscum publicæ dictionis ilico aduolauit: moxq; celebri sermone vulgatum est auribus principis, adesse sanctum sacerdotem: quem ille à suis militibus iussit comprehendi, & cum propinquis reliquis Coloniam in exilium deportari. Ille vero vt virtutum sibi augmenta cumularet, reddebat gratias, sacrosanctę subditus Trinitati. Vbi autem Coloniam peruenit gloriosus Christi sacerdos, tanta ibi & sacerdotum & cleri & populi benignitate fluebatur, vt cunctis illorũ opibus, quicquid inde illi faceto libuisset, haud aliter atq; proprijs vti illi liceret. Quod cum ita fieret. Carolum principem latere non potuit. Itaq; metu perterritus, ne forte illorum subsidijs & auxilijs adiutus, munitiora regni loca seu castella occuparet, clam tutiori loco in Hasbania Roberto Duci tradidit custodiendum. Qui sane illum cum maxima gratulatione suscipiens, permisit manibus illius omnem supellectilem suam, vt sicut ei placeret, facultas illi suppeteret tam egenis, quam in cœnobijs commorantibus inde tribuendi. Dederat enim ei Dominus gratiam coram illo, velut beato Ioseph quondam coram Pharaone. Petijt autem à prædicto Duce, vt sibi in ecclesia beata Trudonis confessoris pro ipso & fidelibus eius copiam deprecandi tribueret: quo impetrato, sacerdos Dei inclitus diẽ noctuque Dominum precabatur, vt cum electis eius in aula gloriæ ipsius coronari mereretur.

S. Eucherius relegatur in exiliũ anno 715. vt habet Baronius hoc anno. — *Hasbania dicitur diœcesis Leodiensis.* — *Genes. 41.*

VI. VERVM cum scriptura dicat, Qui reddidit mala pro bonis, nõ recedet malum de domo eius: quod princeps Carolus contra hunc virum Dei fecit episcopatum crudeli violentia ei adimendo, tum etiam aliarũ ecclesiarum res vsurpando, id iusto Deus iudicio reddidit in caput eius. Nanq; hic vir Dei in oratione positus, ad alterũ seculum est raptus, & inter cætera, quæ Domino ipsi ostendente cõspexit, vidit hunc Carolum in inferno inferiori torqueri, eiq; interroganti ab angelo ductore eius responsum est, quia sanctorũ iudicio, qui in supremo mundi die cum Domino iudicabũt, quorumq; res abstulit & exercitui suo distribuit, ante illud iudiciũ anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, simulq; cum suis peccatis recepit pœnas propter peccata omniũ, qui res facultatesq; suas ob honorem & amorẽ Dei ad sanctorũ loca in luminaria diuini cultus fouenda, inq; alimoniã seruorum Christi ac pauperum pro animarum suarum salute contulerant. Porro vir Dei ad se rediens, sanctum Bonifacium & Fulradum monasterij sancti Dionysij abbatem, summumq; regis Pipini capellanum ad se vocauit, eisq; hæc reuelans, hoc signi dedit, vt ad sepulcrum Caroli principis irent, & si corpus eius illic non inuenirent, ea quæ dicebat, vera esse crederent. Illi vero pergentes ad monasterium, vbi Caroli cadauer humatum fuerat, tumulumque illius aperientes, subito draconem exire inde viderunt, totumque sepulcrum intus inuentum est velut incendio attum.

Prou. 14. — *De Caroli Martelli a... damnata apud inferos historiã, de qua hic auctor & Paulus Æmyl. li. 2. de gest. Frãc. & alij, vide quæ ... vita S. Ro... berti ...*

doardo conscripta cap 11 ad 4 Ianuarij annotauimus. Baronius putat huic historiæ hoc caput subrepsisse, quem vide ad an. 741. quo obiit ... lus Martellus

VII. SANCTVS autẽ Eucherius sexto exilij sui anno, ipso glorioso transitus sui tempore, diuini luminis perfusus claritate, corpore integræ conuersationis intactus, carnis vinculis absolutus, emigrans ex hoc mundo, victor intrauit in cęlum: ibiq; à Domino pro laboribus & operibus bonis diadema accepit gemmis fulgentibus variarum, florib⁹ immarcescibile, decore & varietate inæstimabile. Sepultus est in ecclesia beati Trudonis Confessoris Christi, & cum magno decore, vt dignum erat, ab omnibus tumulatus. Lingua vero nostra non sufficit vllis verbis ea omnia expromere, quæ post eius obitũ miracula ab eo gesta sunt: sed pauca, quæ veridica relatione didici, silere minime audebo. Mulier quædam, quam ipse vir sanctus de gentilitatis errore sua admonitione reuocauerat, cuiusq; filium de sacro fonte susceperat, ad tumulum eius ceream candelam pondere libræ vnius ex deuotione collocauit & incendit: eaque per tres dies & noctes perpetuo arsit, nec extincta est. Die vero tertio custos templi ceram eius candelæ liquefactam redegit in massam, atque ecce in eius manibus in tantam molem excreuit, vt idem omnino pondus pristini cerei inueniretur.

Abi... S. Euch... anno 741 ... habet Bar. hoc anno. — *Miraculũ.*

IIX. PRETEREA sanctimonialis quædam, quam vir sanctus ob vitæ illius castimoniam familiariter dilexerat, pro facultate sua ad caput ipsius sancti candelam humani corporis statui æquantem, apposuit, accensamq; reliquit. Vespere autẽ transacto, custodes ecclesię, vt moris est, foribus obseratis, ardentem illic dimiserunt. Ad declaranda ergo beati viri merita, cum intẽpesta nocte omnes sopore tenerentur, super tumulum illius, qui pallio opertus erat, cecidit, & vsque ad extremam sui partem combusta est. At custodes expergefacti, vt viderunt cinerẽ in pallio, stupore & admiratione attoniti, formidabant, ne quid eius ignis absumpsisset: excussoq; cinere diligenter scrutantes, ita ipsum pallium illæsum compererunt, vt nec tenuis maculæ vestigium in eo appareret.

Aliud miraculum.

IX. NVPER etiam miraculum quoddam innotuit, quod nequaquam silentio tegendũ arbitror. Quidam ex famulis viri Dei, quem ipse à gentilitatis perfidia cõuersum Christi baptismate purificauerat, à quodam Dei famulo vas vitreũ commodato accipit, idq; oleo implens, ad caput sancti viri sublime suspendit & accendit. Cœpit autem paulatim liquor augeri, & in pauimentum instar riuulorum dilabi. At custodes cœnobij, viso tam insigni miraculo, retulerunt congregationi. Porro fratres concito gradu basilicam ingressi, ad tanti miraculi conspectum gaudio perfusi, certiq; de meritis sancti Eucherij, vase supposito, Dei donum suscepere. Tandem paucis diebus euolutis ita copiose manauit, vt lampades septem inde implerẽ licet pariter arderent, nihil tamen imminuerentur. Ex ipso autem sanctitatis liquore quicunque ægrotus ex deuotione manibus sacerdotum vngitur, statim recipit sanitatem, quacunque etiam detineatur infirmitate. Hoc vero miraculum nemo ambigat hodieque fieri.

Oleum in lampade augescit.

X. POST anniuersarium vero diem obitus eius, cum vigiliæ vel matutini hymni à Clero omni solenniter celebrati fuissent, Abbas ipsius monasterij cœpit esse anxius pro cibis, clero populoq; qui ad celebranda solennia confluxerant, apponendis. Egressus autem vnus ex clericis, qui fuerat viro sancto familiaris, ad fluuium iuxta monasterium præterfluentem, annuente Domino, tantam piscium multitudinem in eo natare conspexit, quantam se nemo illic aliquando vidisse meminisse. Accurrit itaque citissime, & renunciat Abbati & fratribus, quid ipsi concessum esset videre. Itur ergo, retia iaciuntur, tantaq; piscium multitudo temporis puncto capitur, vt non solũ Clerus, sed etiam populus vniuersus, qui ad eius conuenerat solennitatem, sufficienter, immo etiam abunde exatiatus, gratias pro sancti merito sacrosanctæ referret Trinitati. At vero prolixi operis est totam pertexere historiam, quales quantasq; virtutes per eius interuentum ibidem Dominus operari dignatus est. Nam cęci multi receperunt visum, claudi plurimi gressu restituto, adepti sunt sanitatem, dæmones quoq; sine numero fugati. Augentur dona plurima, præstantur vndiq;, donante Domino, petentibus vota congrua. Vnde oro clementiã sanctissimi patris, vt mihi pigro & indigno seruulo suo, qui plurima ex ijs, quæ de illo audieram, prætermisi, & hæc pauca commemorare non omisi, apud Dominum patrocinari in omnibus non desistat, ipso largiente, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Festus dies S. Eucherij. — *Multa miracula post obitum eius.*

De translatione SS. Trudonis & Eucherij est sermo Theodorici abbatis quem habes 23. Nouembris subiunctum actis S. Trudonis. Vitam S. Eucherij ex ea quam habes hic noster Surius, contexuit Carolus Saussejus in annalibus suis ecclesiasticis Aurelianensibus lib. 5. nu. 1. & c. vbi astruere velle videtur ex annalibus abbatiæ S. Trudonis, historiam de damnatione animæ Caroli apud inferos: tu & Baronium & Saussejum super hoc consule.

NOTA: Vitam S. Pipini primi Ducis Brabantiæ habet beneuolus Lector post vitam Petri Damiani pag. 182. An. 650.

An. 1040

VITA B. PETRI DAMIANI S. R. E. CARD. EPISCOPI OSTIEN. ET EREMITÆ, PER IOANNEM *monachum, eius discipulum Ex duobus MSS. Rauennate, & Fauentino.*

DOMINO LIPRANDO PRIORI, ET CÆTERIS SENIORIBVS EREMI FONTIS AVELLANÆ, IOANNES.

22. Febr. PVS mirabile, Patres, quod sanctitati vestræ placuit meæ iniungere paruitati, quam meis sit per arduum viribus, & impar ingenio, ipsemet liquidò perpendo. At quia non præsumo vestro quidquam abnegare imperio, licet sensus hebetudo illustres tanti viri actus inerti deuitet committere stylo, ne dum superiora sibi aggreditur, Lectorem magis ad nauseam, quam ad legendum excitare videatur, confidens tamen de vestris sanctis orationibus, almisq; ipsius pij Patris nostri Petri Damiani meritis, ad cuius vos acta exaranda meam obedientiam prouocatis, deuotus aggrediar vestris obtemperare mandatis. Ipsemet enim consultius fore censueram, ea me quouis rudi stylo interim annotare, quo dignè postmodum à peritioribus elucidata scriptoribus, ad notitiam futurorum possent profutura perstringere, quàm imperitiæ notam nimium declinando, intacta prorsus relinquere: ne fortè post modicum caligine obliuionis obducta, non paruo mei discrimine de cunctorum omninò laberentur memoria. Nam cum omnibus pateat, neminem gestorum illustrium virorum conscium, absque culpæ macula ignauo silentio tegere, quanto magis constabit, non paruo me obnoxium fore delicto, qui tanto Patri, licet in extremis penè temporibus indiuiduus comes inhæserim, si eius mirabilia gesta silentio præterire, quàm diuulgare maluero. Eorum igitur, quæ relaturus sum, partem me ex ipsius ore suscepisse memini, partem ex quodam condiscipulorum meorum, qui eius contubernio ante me, familiarius inhæsere: quædam autem relatu cuiusdam ipsius propinqui, viri grauis, & honesti, quæ videlicet illius conuersionem præcesserant, audiui: cætera quidem propria præsentia ipsemet annotaui. Verùm iam nostri sermonis articulus ad historiæ ipsius vertatur exordium. PRÆFAT.

De parentibus ac pueritia B. viri. I.

VIR itaque Dei Petrus, pronominatus Damiani, famosissimæ Rauennæ Vrbis ciuis haud ignotus, liberalibus apprimè disciplinis imbutus, cùm Pythagorici apicis biuium paululum transcendisset, læuum, quem cœperat, consulte relinquens, dextrum callem prudenter arripuit: ipsoque iuuentutis feruore, diuina afflatus gratia, sæculari pompæ renuncians, ad perfectionem monachicam auidè conuolauit. Qui nimirum honestis parētibus editus, ab ortus ipsius crepundiis, rebus perurgeri cœpit aduersis. Cùm eius nempè mater, iam filiorum pertæsa, domo videlicet hæredibus referta, hunc genuisset extremum, vnus liberorum, qui tunc iam grandiusculus adoleuerat, conquestus exclamat: proh pudor, ecce iam tanti sumus, quòd in hac domo vix capimur: & quàm malè sibi congruunt hæredum turba, & hæreditas? Ad cuius verba mater vehementius indignata, & fœminei liuoris zelo succensa, complexis manibus, se miseram, seque vlterius viuere vociferatur indignam. Illicò eum, vt ita loquar, ante penè quàm lactaret, ablactat: & quasi nunquam ipsum de cætero suis manibus attrectandum, infausta quædam sibimet imprecans, à se prorsùs ablegat, sic filium, antequam viuere discat, emancipat: & quod possidere solum posset, à possessione materni pectoris exhæredat. Cùm igitur perexile illud plasma, quod erat omni nutriciæ sedulitatis officio destitutum, fame, simul & algore nigresceret: & tenuis, non dicam vox, sed quasi sibilus de pectusculo vix adhuc palpitante raucitet, cuiusdam presbyteri fœmina, quæ patrij laris erat quasi vernacula, superuenit: & inhumanam matris suæ duritiam seueta, in quantum licuit, inuectione corripuit: numquid, Domina, inquit, hoc est matris Christianæ, quod non probatur esse Tigridis, vel Leænæ? Illæ* parentes enutriunt catulos, & nos ad imaginem Dei conditos, abiicimus è nostris visceribus procreatos? Et hic fortè, qui nunc ita proiicitur, si ad ætatis incrementa peruenerit, locum inter suos non infimum obtinebit: cauendum etiam, ne cuius mater esse contemnis filicida, meritò iudiceris. Huiusmodi planè verbis* vxor presbyteri officio functa est sacerdotis, dum & maternum ad pietatem molliuit affectum, & morientem ad vitam restituit filium. Mox itaque non ignaua virago vlnas fluentibus induuijs expedit; substrata pelle iuxta ignem, puerilia membra distendit; & vndique perungendo corpusculum, non modicæ summæ fongiam profligauit. Videres itaque tenellos artus liquescentis aruinæ fomenta combibere, & resumpto vitali calore rubescere, & sic in eo nitore rudis infantiæ subitò reflorere. Vbi notandum, quia & mater eius facta fuerat Herodias, & illa facta est Elias; sicque per peccatricis mulierculæ studium, & desperatus de mortis faucibus retrahitur, & mater de filicidio liberatur. quæ nimirum iam sese matrem aduertens, quem velut alienum immitis* exploderat, ad piæ mox dilectionis amplexum maternorum viscerum affectibus reuocat, omnemque illi nutriciæ curæ diligentiam instanter exhibere non cessat. Puer autem hac diligentia, donec ablactatur, perfruitur: qua sanè post modicum vtroque orbatus parente, infra pueriles adhuc annos immaturè priuatur. Eo igitur fraternæ* curæ relicto; ò incomprehensibile diuinæ dispensationis arcanum! vnus ipsorum, qui atrox inter cæteros honestis moribus præditos, sub ouina pelle latebat, fraudulenta nunc pietate pro paterna vice educandum suscepit: atque dum sibi cohæredem adoptare se fingit, diræ velut emptitium seruituti* addicit. Cui socia coniux hærebat, [b] quæ nullis pietatis visceribus ab illius sæuitia differebat. Vterque igitur super innocentem puerum vnanimi feritate crassantes, toruo, ac nouercali eum aspectu tractantes, duris afflictionibus pendulæ illius viribus officiebant: seruorum nempè cibariis, & quæ magis congruerent porcis, malignaque* vappa, vix sustentabant assiduo; pedibus nudis, vestibus ibat incultus, verberibus vapulabat, pugnorum, ac calcium crebris ictibus subiacebat. Porrò cùm iam grandiusculus sub tam iniquis licet oneribus fuisset affectus, ad porcos pascendos eiicitur, ceterisque mancipiorum conditionibus indifferenter subiicitur. Quid in his verò considerandum, nisi quod idcirco hunc suum Dominus militem permittebat acriter affici, quo ad spiritalis procinctum militiæ disceret arctius informari; quatenus eius virtus eò robustius arduus postmodum quæque perferret, quò ipse à puero expertus huiusmodi iam fuisset. Hic etiam succinctè, notabile quoddam referre non otiosum putamus.

Matris in filium crudelitas. Vide Hieron. Rubeum lib. 5. hist. Rauennatum.

* *parentes.*

[b] *Pellicem vocat Rubeus libro citato; neq; enim licet presbyteris habere vxores: vxorem autem hoc loco vocat ob Nicolaitarum hæresin, quæ tunc inualuerat, quæ permittebat presbyteros cōtrahere matrimonia, vt c. 16. huius vitæ comprobatur.*

* *exploserat* * Petrus Damiani Parentibus mortuis ab vno fratrum nutriendus suscipitur. Rubeus ibid. * *addicit.* [b] Quæ à fratre eiusque cōiuge passus sit. * Vappa est vinum, quod euaporauit, & saporem perdidit.

Illius pietas in patrē defunctum, in literis profectus, & in se ipsum afflictatio. II.

QVADAM die dum idem præfata adhuc laboraret inedia, casu nummum reperit: & tanquam subitò diues effectus, gratulabundus, quid eo mercari aptius posset, diu mente reuoluere cœpit. nimirum dum suauibus cunctis egeret, dulcis appetitus per mollia quæque puerilem mentem trahebat: quod dum prolixius fieret, ancepsque quod esset eligendum, ambigeret, diuinitus tandem inspiratus, ait: Quid est, quod reuoluo? quidquid horum certè assumam, non erit eius diuturna voluptas; melius ergò est, vt tradam presbytero, qui Deo Sacrificium offerat pro Patre meo. Quid huius pueri simplicitate prudentius? quid hoc egente pupillo frugalius? Et spretis cunctis, quæ peritura cognouit, illud solum elegit, quod mansurum in æternum sperauit. Porrò quid hoc fuisse putemus, nisi quoddam futurorum præsagium: quod appetitu videlicet æternorum, contemneret temporaliter blandientia? Vt autem ad ordinem redeamus

** Pueri pietas, ac prudentia.*

redeamus, postquam Domino, qui suorum curam no[illegible] deserit, ex præfatis etiam calamitatibus eruere placuit ipsum pene consumptum, ex impiorum laniatibus misericor[illegible] iter abstraxit; & in germani alterius sinu [a] Damiani nomine, iam mulcendum tandem, fouendumq; locauit. Hic eu[illegible] itaq; chara satis dilectione cōplectens, tantam ipsius cuiç diligentiam impendebat, vt paternum excedere videreti[illegible] affectū. Quem porro, iam licet grandiusculum, [b] litterarum apicibus tradidit imbuendum, nec non & studiis subin[illegible] le liberalibus: in quibus scilicet tam docilis, tamq; industrius est agnitus, vt ipsis suis doctoribus mirabilis haberetur. Cumq; discendi finem ex omni liberali scientia peritus fecisset, mox alios erudire, clientium turba ad doctrinæ i[illegible]ius famam vndique confluente, studiosissime cœpit. Inter ista nimirum dum fauore populari efferretur, dum didi[illegible] arum copia cumularetur, iam pene potuit horum lenocinio sæculari pompæ subtrahere, aut illecebris venereis illectus implicari. Sed quoniam ex electorum numero nequit vllus prorsus minui, respectu illico diuino præuentus, ita secum agere cœpit: & cur delecter præsentibus, vti cato suggerit, ætas exposcit? sed numquid his perituris debeo inhærere, & non magis istis renuncians, potiora prouidere? Atsi forte postmodum hoc me facturum promitto, quia non multo carius, multoq; Deo acceptius modo agere satago, dum ætas viget, dum prospera mulcent? Iam vero post hæc paulatim inchoat à mundanis studiis remoueri, ac diuinis obsequiis accingi: &, licet exterioris cultus specie adhuc videatur hærere caducis, toto tamen mentis affectu bonis aspirat çternis: Sub mollibus itaq; [c] vestibus cilicium induit, ieiuniis, vigiliis, & orationibus solerter insistit. Et quia, calente iuuenta, [d] stimulis acriter vrgebatur carnalibus, mediis noctibus è strato consurgens, aquis se fluuialibus immergebat: in quibus tamdiu nudo manebat corpore donec algentia membra rigerent, noxio recedente calore. Exinde vero regrediens, quæq; venerabilia loca psallendo circuiens, totum ante synaxim complebat Psalterium. Eleemosynis quoque pauperum assiduis insistens, ac frequentibus eos conuiuiis pascens, suis lætabatur manibus, eis, tamquam Christo, ministrare deuotus.

[a] A Damiano fratre in tutelam recipitur, & optime habetur. Rub. ibid.
[b] Ab eodem Damiani nomen accepisse scribit August. Fortunius lib. 5. histor. Camaldulē.
[c] Carnem suam edomat
[d] Carnis stimulos fluuialibus aquis mersus extinguit.

III. INTER hæc sane non prætereundum puto, quod ædificationi multorum profuturum non ambigo. Quadam die priuatus prandebat, nec quisquam secum præter solum cæcum quemdam præbendarium discumbebat, qui quotidianus conuiua ex more sibi assidere solitus erat. Accidit autem, vt tunc non amplius, quam vnus triticeç similaginis panis adesset. Hic itaque illi solus apponitur: quid vero dari possit mensæ sodali, qui non diuersis à se cibis ali consueuerat, non habetur. Appositus est ergo illi cibarius panis, siippar videlicet, & secundæ conspersionis: quod hic nempe non æquis aspexit oculis, & grauiter tulit; paulatim vero ei pauor incidit, & intra semetipsum cogitare cœpit: Christus, inquit, ad mensam meam inferior mihi est? Ego ne comedam velut herilem panem, & delitiosum? & ille puerorum meorum pane vescetur? Hæç, & his similia cum in pectore suo multa versaret, incidit cogitatio, vt panem illius suo, suumq; illius pane mutaret. Quid igitur ageret? Quo se verteret? tolleret illius panem? sed pudor obstabat; suum comederet? sed conscientia remordebat. Quid plura? Tandem vincit caro, & mens eneruiter obluctata succumbit. Incipiunt igitur vterque comedere: hic scilicet, quasi Dominus, & Princeps mensæ, nitidum; ille vero, clientium, vel manciporum more, cibarium. Sed cum comederet, sensim pauor accidit, & horror nimius omnium viscerum suorum interna concussit: verebatur enim diuini super se motus euigilare sententiam: suspicabatur certe repentinam iustæ seueritatis imminere vindictam, quod & factum est. Os enim piscis gutturi eius pestilenter inhæsit, quod vllis omnino conatibus trahi in interiora non potuit. Glutiebat ex industria cibum, non descendebat: screabat, tantumdem erat: conabatur emittere, sed affixa pernicies nihilominus immobilis permanebat. Erubescebat tamen dicere, quod intrinsecus patiebatur: clandestinus eum tenebat hamus, & velut incautum piscem, per gulam trahebat ad mortem: vndique illi angmentabantur angustiæ, & non tam mori, quam mortis turpitudo terrebat. Malebat quippe, vt se tela transfigerent, quam fœdus prurientis gulæ interitus deturparet. Anhelus anxiebatur spiritus, & mœroris tenebræ ei circa oculos voluebantur. Quid pluribus moror? Tandem Christo detulit, eique se imparem, & si non pane, tamen potestate, liquido cognouit. Buccellam suam pauperi festinus apposuit, eiusque ante se vicaria permutatione locauit. Et, ô placabilem Deum super malitia nostra! statim ad primum accepti panis gustum pestis illa pertransiuit: & interceptum fragmentum decidens in interiora purgatur. Delitiosus itaque panis ei factus est plaga; grossus vero & durus, medicina. Escam mutauit, & laqueum, qui eum serialiter astringebat, absoluit. Deposuit superbiam, cælestemque persensit de humilitate medicinam, & supernæ miserationis medelam. quam nimirum vt se tam mirabiliter obtinuisse persensit, in sui liberatoris præconium huiuscemodi mox sermone prorupit: Benedictus omnipotens Deus, qui periclitantibus subuenit, & in gaudium de mœrore conuertit: arrogantiam calcat, superbientem humiliat, atque misericordiam largitur, quatenus & ipse nos ad misericordiam inuitat: Estote, inquit, misericordes, sicut & Pater vester cælestis misericors est; suæq; tribulationis periculum, quod eatenus erubescendo celauerat, iam cunctis præ gaudio narrat. Quod vis siquidem doloris non valuit, lætitiæ magnitudo extorsit. Et quidem ipsemet tam hoc, quam aliud, quod, de eius abiectione recenter nati, superius retuli, suis opusculis exarando inseruit.

Per victoriam liberatur a graui vitæ periculo.
Spina miraculose liberatur, dum buccellam suam pauperi porrigit. Rub. ibid.
Luca 6.

IV. VERVM, vt ad suum ordinem noster iam sermo recurrat, hic Christi tyro flammam sui pectoris ad altiora votis attollens assiduis, quod mente conceperat, implere vehementer optabat: scilicet huic sæculo funditus renunciare, habitumque militiæ spiritualis assumere. Attamen in patriis finibus prorsus hoc agere recusabat, ne vel affinium, vel necessariorum affectus, quodlibet sibi ad perfectionem tendenti, noxium pareret obstaculum. Hoc autem eo meditante, atque assiduis orationibus exorante, quatenus sibi à Domino aditus panderetur salutis: ecce duo fratres ab Eremo sanctæ Crucis Fontis Auellanæ, cuius fama iam sibi plane innotuerat, illuc directi adueniunt: quos cum diuino natu obuios habuisset, ac peroptatam conuersationem habere cum eis cœpisset, sui pectoris reuelauit arcanum. Illi vero gratanter audientes, quod panditur, piis eum monitis in idipsum roborando succendunt. Sciscitatur ergo, an sanctus illorum Abbas, cuius fama laudabilis ad ipsius iam notitiam venerat, illum susciperet, si ad ipsius contubernium accedere voluisset; illis quidem annuentibus, atque ipsum hoc persuadentibus, spondet se, diuina opitulante gratia, quantocyus ad eos venturum, vt possit suum implere desiderium: quibus argenteum scyphum obtulit, rogans, quod eum suscipientes, Domino Abbati deferrent. Illi vero vasis amplitudinem cernentes, pondus incusant, viæ longioris impedimentum prætendunt, dicentes, non se posse tanta sarcina grauari, viamq; prolixi itineris impedire. Cumque in suscipiendo eum, precibus instaret; aiunt illi: si ergo nos tantopere cogis, nec tuo vacuos munere prorsus abire permittis, præbe huiusmodi quidquam aliud, quod nos absque viæ dispendio, leuius pro tua deuotione perferre valeamus. Quod ille audiens, vehementer admirari, stupere, secumque dicere cœpit: qui sunt isti, qui dum pauperes, egenique videntur, adeo, quæ sunt mundi huius, despiciunt, vt in optimo vase ferendo, assumere vel minimum laborem contemnant? Nonne vere liberos, vereque dixerim eos beatos, qui tanta fortitudine ambitionis iugum suis è ceruicibus excussisse, tantaque mentis excellentia vanam mundi pompam calcasse cernuntur? Vndesuper hoc plurimum ædificatus, vehementius ad sæcularis pompæ contemptum succenditur. Ab hinc [f] igitur de sua valde pollicitatione sollicitus, prius cupit experiri, vtrum cellulæ, quem audierat, laborem perferre sufficeret. Quamdam itaque cellam ingreditur, in qua nimirum quadraginta diebus, ad illius eremiticæ sanctionis instar, non

Desiderium renunciādi sęculo, & ingressus in religionē. Vide Rub. ibid
Eremus S. Crucis Fōtis Auellanæ est in Eugubina diœcesi.
Argenti cōtempt[e] maxima persuasio ad salutem
[f] Antequam religionem ingrediatur, experientiam sui facit.

 segniter

nequaquam segnis à Dominicæ vineæ cultura quieuit: donec, cooperante sibi Domino, vberem sui fructum famulatus impenderet.

VII. MAGISTER verò eius tantam ipsius prudentiam, ac zelum considerans, lætabatur strenuum se recepisse discipulum, cui tutò committeret ipsius Eremi gubernacula. Assumpto itaque discipulorum cõsultu, Eremi procurationem ei, licet abneganti, ac renuenti, post se suscipiendam mandauit. Post migrationem verò magistri, regimen loci suscipiens, tam spirituali, quàm temporali cultu haud modicè dilatauit. Et quia diuina gratia ad vberiorem animarum fructum eius mentem succenderat, cœpit alia loca perquirere, vbi ad seruiendum Deo congregare monachorum copiam posset. In Camarinensi itaque diœcesi aptum quendam ad eremitarum habitacula locum, iuxta suam vicinam rupem curiosus indagator inuenit: ibiq; congregatis fratribus, oratorio fundato, ordinatoq;. Priore, sub quo famulari Deo deberent, rursum ad locum alium inuestigandum processit. Peruenit igitur ad montem Pregium, in territorio Perusino, ibiq; alia eremitarum fundauit habitacula, vbi videlicet cellulam quandam inuenit, in qua B. Romualdam quondam mansisse ferebant. Quo igitur in loco, aliis locatis fratribus, ad alium rursus demigrans, in Comitatu Fauentino congruum reperit locum, qui nuncupatur * Gamonium: vbi præparatis habitaculis, alios Deo famulaturos cõstituit. Sed & vicinum huic loco Monasterium, quod Acereta dicitur, construxit. Alterum quoque in Ariminensi territorio, in loco, qui Murcianum nominatur. Huiuscemodi autem studiis assiduis vacare gaudebat: non quæ sua essent, sed quæ Iesu Christi requirens. Porrò quamquam his gerendis prudens Dei seruus instaret, tamen dilectum sanctæ Crucis Fontis Auellanæ locum, & collegium, quod ipse præ omnibus tanquam vnicum diligebat, crebro, quocumq; diuerteret, visitare curabat. Nequaquam sanè illorum obliuisci poterat, cum quibus à suæ conuersionis exordio conuersatus fuerat: quosque iussione magistri, sibi commendatos esse recolebat. Quamquam nec cæteros, quos per diuersa loca discipulos aggregauerat, sua diutius visitatione carere patiens, modò sui præsentia, modò Epistolis, modò dirigendo aliquos spiritualium discipulorum sibi hærentium, omnes paterna sollicitudine congruis vicibus inuiseret. Hanc quippe sollicitudinem non solum propriis, quos ipse fundauerat: sed & pluribus locis alijs tam Cœnobiorum, quam Canonicarum, tanquam communis parens cunctorum, non desinebat impartire, prout cuique videbatur expetere. Sed his paululum intermissis, iam de illis aliqua loquamur, quæ Dominus per eum fecisse dicitur: In quorum sanè relatione, Deo opitulante, quidquam immiscere mendacij, velut ex proprio, prorsus vitare curabo: illorum traditione fideliter exequendo, qui se vel ipsis interfuisse, vel ab his, qui interfuerant, accepisse, seu etiam qui erga se ea, quæ memorabant, gesta fuisse dicebant.

Creat* Prior; multis monasteriis ædificatis, eremiticam disciplinam amplificat.

* Gauinnii.

Philip. 2.

VIII. QVADAM igitur die apud præfatum * Gamonium cum in cella consisteret, fratri qui ei ministrabat, ex fonte sibi potum afferre iussit: qui statim pergens festinus iussum compleuit. Quod magistro gustante, vinum esse deprehẽditur. Increpare itaque discipulum cœpit, quod pro aqua sibi vinum tulisset. Illi verò asserenti, hausisse se ex fonte, quod obtulerat; eundem sibi potũ magister porrexit, iubens gustando ipsum, experiri: quo valeret se teste, fallax conuinci. Cui gustanti licet vinum sapuisset, quod erat: nihilominus tamẽ, vt benè sibi conscius, potũ illum ex fonte se hausisse affirmabat. Cumque illi fides nequaquam daretur, alius ad eundem fontem frater dirigitur, cuius gressus, ne fallere similiter posset, obseruari præcipitur. Qui ergò ex eodem fonte, mox pleno vasculo hauriens, concitus redijt: potum quem hauserat, magistro tradidit. Verùm dum hic quoque potatur, optimam esse vini speciem æquè ferè probatur. Fratres quoque, qui cum eo erant, ex eodem gustantes, vinumque optimum comperientes, Deum præ gaudio collaudauerunt omnes. Quibus Petrus illicò prostratus supplicat, immò sub obedientia interdicit, ac mandat, quatenus se in carne degente, nulli prorsus mortalium, quod factum nouerant, pandant. Quo factum est, quod ad nostram notitiam id, ante ipsius obitum nequaquam peruenire potuerit: sed postquam illius sepulturam Fauentiæ celebrassemus, indeque redeuntes, apud præfatum monasterium suum Aceretæ prima mansione hospitaremur, ibidem non solum istud, sed & alia quædam, quæ, faciente Domino, miraculo huic subdere curabimus, nos addiscere contigit: referentibus eadem quibusdam eiusdem Monasterij fratribus, nec non & prædictæ Eremi, qui tunc illò conuenerant.

* Gauinnii. B. viri meritis aqua his in vinũ mutatur. Rob. libro 5. hist. Rauen.

IX. ALIQVANDO Vir Dei * buttem * vini repositam apud quandam suam capellam habuerat; accidit autem, vt die quadam militum turma propè ipsam capellam pertransiret: qui dum siti æstuarent, requirunt Presbyterum, si eis vinum præbere posset. Quibus ille respondit: Nil prorsus vini eò loci haberi, præter vnam tinam Domini Petri, quam ipse contingere non auderet. Quo audito, is qui cæteris præerat, quique vt aiunt, eundem virum Dei subexosum habebat, respondit, dicens: Vtique si Domini Petri est, ex ipso ego libentiùs bibo: moxque sibi famulantibus iussit, quatenus ex vino illo sibi, ac socius propinare curarent. Qui nempè conciti alacriter, vt genus illud hominum solet, ad huiusmodi obsequium currunt, sed euulso tenello, nil prorsus vini suscipiunt: vertuntur ad alium, tantundem reperiunt: tum cuncta foramina pandunt, & ô prodigium! dolij aditus patent, & liquor internus, ac si quid solidum, nihilominus latet: superius itaque spiramen pandentes, & si quid intus meri contineatur, curiosè rimantes, dimidio tantum palmo vas semum inuenerunt. Stupentes ergò huiuscemodi euentũ, arbitrantes tamen adhuc, ne q d forte obstaculis lateret intus, quo liquoris impediretur egressus, ingerunt singulas aditibus patentibus virgas: quibus deductis, eas quidem madere conspiciunt, vinum tamen introrsum nihilominus hæret inclusum. Illa nimirum virtus, quæ Israëlitico quondam populo rubri maris profunda calcanti, aquarum fluenta, murorum ad instar, dextra, læuaque suspenderat, liquori, huiusmodi fluxum constrinxerat. Et qui hostiles tunc aduersariorum acies, ne gressus piorum impediri possent, aquis potenter immersit; ipse nunc istorum proteruiæ, ne suo nocerent famulo, mirabiliter obstitit. Nam, vt illorum rabida fames, interempto Dei populo, manubiorum præda satiari nequiuit; sic istorum vesana sitis rapina eius famuli restingui minimè valuit. Dum suos itaque vesanos conatus superna virtute delusos, frustratosque perpendunt, diuinæ cedentes virtuti, confusi arentesque discedunt. His autem prouectis, viator quidam adueniens, eidem flagitabat Presbytero, vt sibi quantolibet vini dignaretur poculo subuenire: cui sacerdos eadem, quæ prioribus, verba respondit. Cumque viator precibus instaret, quatenus ex eodem, charitatis sibi gratia, subueniret; Sacerdos, quæ militibus illis contigerant, ei seriatim enarrare curauit, ne vltrà sibi importunus insistere debuisset. Ille tamen à sua petitione minimè desistens, aiebat. Se iam magis ex eius sperare beneficio, quod rapinæ arrogantium ita abstractum fuerat, dum ipse sibi benè notus iam dudum fuisset, suumque frequenter exhibuisset. Iam igitur Presbyter tanta postulatus instantia, fideque mollitus, licet timidè accessit ad dolium; & quoniam, vt scriptum est, Superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam; liquoris fluxus facilis mox attactu est haurientis manuum secutus. Itaque mitis obtinuit inermis, quod armatis fuerat negatum superbis.

* Buttẽ pro dolio posuit, quemadmodum & tinam hic infra.

* S. Doctoris vinũ ex dolio p vim milites depmere non possunt, q pr peregrinus deinde potuit. Rob. ibid.

Exo. 14.

Iacob. 4.

X. DVM, quadam die aduesperascente, idem Pater fessus cum eodem, qui hoc mihi retulit, fratre à silua rediisset, sola panis quadra cum crudis oleribus cænanti apponitur: quem ille totum socio largiens, solis oleribus vescens, hortabatur conuiuam, quod patienter illam ferret pauperem cænam, ditiorem habiturus in crastino mensam. Factumque est. * Sequenti etenim die tanta est allata ciborum copia, quæ cunctis illic degentibus in plures dies sufficere poterat.

In summa panis caritate, ciborum copia cælitus affertur.

VVR

* Caput hoc deest apud Rubeum.

ftati, Liæ poſſet fœcunditas comparari. Vt fidelis igitur ſeruus, ac prudens, Dominicæ ſe familiæ procuratorem conſtitutum cognoſcens, cœpit ſolerter procurare, quatenus ſuſceptum miniſterium taliter ſibi commiſſum impenderet, vt aduentum Dominicum poſſet intrepidus expectare: tamque plenam & perfectam annonæ menſuram ſuis exhiberet conſeruis, quò veniente Domino mereretur audire: Euge ſerue bone, intra in gaudium Domini tui. Nec hoc tamen ſibi ſufficere iudicans, ſi erga vnius tantum Eccleſiæ plebem, cui videlicet præerat, adminiſtrationis ſuæ curam prætenderet, dum ſe cunctis ſciret obnoxium conſeruis, in vna ſecum familia conſcriptis, ſe ſollicitum exhibebat: omneſque lucrari Deo cupiens, tanquam ſagax rimator piſcoſi gurgitis, ſolerter inueſtigabat, ſicubi pro qualibet ſolemnitate populi multitudo conflueret, quatenus diuini verbi lineam ſubmittens, plures capere, & quaſi de mundani æquoris profundo ad ſuperni amoris alta ſuſtollere poſſet. Huiuſcemodi namq; lucri gratia, longè diurnam lucem multoties eum præuenire conſpeximus, ſi talis conuentus longiuſculè fieret, ne competens ſermocinandi ſibi hora tranſiret. Sæpenumerò quoq; illum nouimus acribus febribus nocte confectum, mox, orto ſole ingreſſum Eccleſiam, Miſſarum inchoaſſe ſolemnia, & vſque ſextam ferè horam, edita voce, in aure totius plebis protrahendo ſermonem, non paruum nobis ex ſe præbuiſſe miraculum; cum & robuſtiorem viribus, & clariorem eloquio cerneremus, quem iam penè defecturum ſuſpicabamur. Quo planè daretur intelligi, non alium ipſius ore concionari, quàm illum, qui diſcipulos ſuos docens, aiebat. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis. Cuius videlicet eloquia, velut è largiſſima fontis vena redundantia, linguarum capacitati congrua propinabat. Quæ nimirum, etſi aliquando fierent prolixiora, nulli tamen eſſe poterant onerosa. Quæ nempè oneroſitas in illius eſſe poſſet ſermonibus, quibus erectis auribus, tanquam diuinis affectibus, ab omnibus intendebatur? aut infructuoſa eius eſſe poterant verba, cui ſancti cooperabatur Spiritus gratia? Minimè. Hinc namque eſt, quod dies Crucis ab innumeris fidelibus hac tota Prouincia ob reuerentiam Dominicæ paſſionis in abſtinentia celebratur. Quam videlicet obſeruantiam idem paſſim omnibus prædicans, hortabatur. Hinc nihilominus conſtat,* quod omnium horarum officia in honore almæ Dei Genitricis in pluribus Eccleſiis inſtantiæ, maxima geſtum parte dignoſcitur. Quod matricum Eccleſiarum Clerum per Romanam Prouinciam vndique ſibi contiguam congregatum inſpicimus, eoſq; nonnulla canonici ritus veſtigia, Deo fauente imitari applaudimus: qui relictis olim cunctis canonicis inſtitutis, & à communis vitæ ordine prorſus receſſerant, & in ſingulis laribus vna cum mulierculis ſeculariter degebant.

Matth. 25. Luc. 19. — *Matth. 10.* — Ieiuniũ ſextæ feriæ, & horarum B. Virg. inſtitutio, per B. Damian. amplificantur

* *De officio Dei genitricis a B. Petro Damiano inter monachos ſuos eremitas recitari inſtituto, poſtea ab Vrbano II. ad clerum vniuerſum deducto, vide Baron. anno 1059.*

XVI. In ſimoniaca quoque labe, & hæreſi, ac Nicolaitarum, euellendis non minimum laborauit: quæ videlicet peſtes tam perniciosa conſuetudine præualuerant, iamque impunè totam fermè Eccleſiam in omni Romano Orbe fœdauerant, vt vix iam reprehenſorem, tanquam licitæ, formidarent. Quas ô Domine, o bone Ieſu, iam nos per hunc tuum egregium bellatorem, cæteroſq; paucos ſibi adhærentes, eliminatas eſſe, te cooperante, gaudemus proſtratiſq; hilares inſultamus. Ob quas nimirum ex Ambroſiana quoq; Eccleſia propulſandas, quanto ſe diſcrimini immerſerit, nequaquam ſilentio prætereundum putamus. Deniq; vt idem in quodam ſuo libro, quem ipſe ſuper hoc ſpeciali negotio edidit, cui vocabulum, * Actus Mediolani iuxta ſui proprietatem indidit, luculenter expreſſit. Propter has geminas hæreſes, Simoniacam ſcil. & Nicolaitarum, inter præfatæ Eccleſiæ populum & clerum nõ parua fuerat oborta ſeditio. Quoniam quidem hæc gemina peſtis execrabilis ita apud illos inoleuerat, tantamq; libertatem aſſumpſerat, vt ad fœditatis ſuæ nequitiam peragendam, nequaquam iam latibulum quæreret, ſed velut licita, honeſtaque negotia, publicè exerceret. Nam ſi quis ᵃ ad quemlibet Eccleſiaſticum erat ordinem promouendus, nullatenus abſque venalitatis commercio ac conſecrantis, imò contaminantis manus valebat accedere. Alterius verò fœditas ᵇ eatenus ſe impudenter effuderat vt nuptiæ presbyterorum nihil diſcrepare viderentur ab ambitione ſecularium. Vnde diuino inſtinctu tactus zelus fidelium laicorum aduerſus deteſtabiles iſtas labes pro contigit feruore ſuccendi, vt pro tantis ſceleribus diluendis Apoſtolicæ Sedis ſuffragium requiſiſſent. At quod itaq; peragendum, ſummus Pontifex Nicolaus ſecundus hunc, quem tam ſapientię, quàm ſanctitatis auctoritate præditum nouerat, deſtinare curauit. Qui cum profectus fuiſſet, condignaq; ſibi, atque Apoſtolicæ Sedi prorſus veneratione ſuſceptus, cauſam ſui Apocriſariatus, totius Eccleſiæ auribus intimauit. Quo factum eſt, vt mox poſt diem alterum factione clericorum, repente in populo murmur exoriretur, non debere Ambroſianam Eccleſiam Romanis legib. ſubiacere: nullumq; iudicandi vel diſponendi ius Romano Pontifici in illa ſede competere. Nimis indignum, inquiunt, vt quæ ſub progenitoribus noſtris ſemper extitit libera, ad noſtræ confuſionis opprobrium nunc altera, ſit, quod abſit, Eccleſiæ ſubiecta. Poſtremò tumultuantium clamor attollitur, ad Epiſcopale palatium vndiq; conuenitur; deinde tintinnabula perſtrepunt, tubarum clangoribus tota ciuitas intonat. Intentabant, vt ita loquar, ei omnia mortem: & ſibi à quibuſdam ſuis dilectoribus, & compatiendo mœrentibus ſuggerebatur, quod nonnulli eius ſitiebant cruorem. Congregato itaq; in Eccleſia clero & populo, aſcẽdit pulpitum. Quo vix tandem ſedato, his verbis exorſus eſt: Nouerit charitas veſtra, dilectiſſimi, non me pro Romanæ huc Eccleſiæ honore veniſſe, ſed veſtram potius gloriam quærere: vobis ſalutem & gratiam, quæ eſt in Chriſto Ieſu: cum eius auxilio, ſi permittitis, procurare. Quo.n. pacto honore indiget paruuli hominis, quæ laudum præconia ex ipſius ore ſortita eſt Saluatoris? Quæ autem Prouincia per omnia Regna terrarũ ab eius ditione extranea reperitur, cuius arbitrio ipſum quoque cælum & ligatur, & ſoluitur? Cæteras quippè Eccleſias cuiuſcumq; dignitatis, ſiue Rex, ſiue cuiuſlibet conditionis homo purus inſtituit, & prout voluntas erat, aut facultas, ſpecialium prærogatiuarum eis iura præfixit; Romanam autem Eccleſiam ſolus ille fundauit, & ſuper petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato cæli claùigero Petro terreni, ſimul & cæleſtis Imperij iura commiſit. Illius ergo priuilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Vnde non dubium, quod quiſquis cuilibet Eccleſiæ ius ſuum detrahit, iniuſtitiam facit: qui autem Romanæ Eccleſiæ priuilegium ab ipſo ſummo Eccleſiarum omnium capite traditum, auferre conatur, hic profectò in hæreſim labitur. Fidem quippè violat, qui aduerſus illam agit, quæ mater eſt Fidei: & illi contumax inuenitur, qui eam cunctis Eccleſijs prætuliſſe cognoſcitur. His itaq; alijſque quamplurimis rationibus de prærogatiua & primatu Sedis Apoſtolicæ redditis, populus omninò beneuolus redditur, ſeſeq; executurum quidquid iniungere placuiſſet, vnanimiter pollicetur. Quid multis immorer? Adeſt Clericorum perplurimus ille conuentus, qui ex omni Ambroſiana Parochia, quaſi ad Synodum, fuerat cõuocatus. Communiter ergò, & ſigillatim quiſq; perquiritur, & vix è tanto numero quiſpiã promotus, ad ordines ſine pretio reperitur. Hic itaq; quot curis afflictus, quot ſit cogitationũ ſtimulis tædiatus, quis explicet? Tam latę ſiquidem diœceſis, tam nobilis Vrbis oẽs Eccleſias, vt verbis vtar ipſius, ſacris myſterijs quodammodo prophanare, Chriſtianę videbatur religionis euerſio. Sed & litigioſum erat indulgere paucis, cum ferè omnium eſſet culpa cõmunis: nec legitimũ videbatur diuerſam in eos prodire ſententiam, cùm eſſet vna omnib. cauſa. Hoc etiam ſuas augmentabat anguſtias, quia niſi qualecumq; deciſionis calculũ cauſa iſta ſuſciperet, niſi cum magna hominum ſtrage furentis populi ſe iurgia nõ ſedarent. In arcto itaq; poſitus, quia non poterat mala illius Eccleſię mera canonum auctoritate corrigere, ſtuduit ſaltem peruerſis eius viribus finem imponere, ac gratuitæ promotionis ordinem futuris temporib. prouidere: Exegit itaq; non ſolum ab Archiepiſcopo, verum etiam à cunctis eius officialibus, ad quos pertinere videbatur, inuiolabilẽ ſponſionem per monimẽta literarum, per ſacratæ manus attactum, poſtremò per Euangelicum Sacram. de Simoniaca labe, & Nico-

Simoniacã, & Nicolaitarum hæreſes euellit. — Ambroſianam Eccleſiam cũ Romana reconciliat. Vide Baron. an 1059 R... libr. 5. ... — ᵃ Hab. tom. 3 opuſc. 5 — ᵃ Simoniaca hæreſis. ᵇ Nicolaitarũ hæreſis. — Mediolanẽſes inſtigante clero tumultuantur cõtra Petrum Damianũ. — Petrus Damianus tumultum ſedat. — *Matth. 16. Ibid.* — Eccleſia Romana a Chriſto fundata — Sacri iuramenti antiquitas & modus.

& Nicolaitarum hæresi ex tunc, & deinceps delenda, funditusq; pro suis viribus fideliter extirpanda. His verò ita gestis, plurimorum Sanctorum Patrum canonum auctoritas exquiritur: quibus cōsideratis, necessariæ discretionis moderamine visum est, vt omnes illi clerici, accepta pœnitentia, inter Missarum solemnia reconciliarentur, ornamenta de manu Episcopi, ex auctoritate Toletani Concilij, recipientes. Eis itaque taliter reconciliatis, decretum est, vt non mox passim omnibus redderetur officium: sed his dūtaxat, qui essent & literis eruditi, & casti, & morum grauitate honesti viderentur. Cæteris autem sufficeret, quod sanctæ Ecclesiæ diuinam gratiam, essent rursus inserti, à qua eatenus fuerant diuinæ scientiæ face præcisi. Illi autem Episcopi, quibus administrandi licentia redditur, non ex malè mercata veteri ordinatione ad amissum reparantur officium; sed illa potius beati Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, quam in B. Apollinarem repentè vsus est, dicens: Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque Pontificatum. Hæc autem succinctè perstringere curaui, vt cætera ipsius gesta, horum inspectione possint aduerti. Quo demiq; modo ego illius acta queam sigillatim exprimere, qui nunquam in sancta Ecclesia desistebat, quidquid prauum, quidquid insolens emergebat, euertere; quidquid verò pium ac religiosum aduertebatur, ad Christi gloriam instituere? In quibus sanè operandis non parua eum facultas diuinitus comitabatur, cum ipsius auctoritatis censura pēderet, quid in ea admittēdum, quidue agendum canonicis sanctionibus foret. Huic quidem assertioni tota Romanæ Vrbis attestatur Ecclesia, quę quondam doctrinæ illius splendore illustrata, eiusq; auctoritate subnixa, ipsius abscessu & ab exhortationis verbo se penè obmutuisse, & irrecompensabilis auctoritatis munimine caruisse deplorat. Illius nempè auctoritas omnes confutabat errores, vacillantesque confirmans, ambigua stabiliebat: litigantium ora refrænans, superborum colla premebat, mentesque humilium animans, roborabat.

B. Apollinaris à S. Petro ordinatus Episcopus

XVII. CIRCA misericordiæ quoque opera qualis, quantusque fuerit, quis dignè loquatur? Quis sane in eleemosynarum studio propensior? quis in abluendis pauperum pedibus deuotior? Quis in vestiendis nudis, in reficiendis egenis, in visitandis ægrotis promptior illo potuit esse vnquam? Ab istiusmodi namque operibus nulla penè illi dies vacabat, vbicunque hoc fieri, temporis, aut loci congruentia permittebat: & dum ista vbiuis locorum agere non desisteret, quid putandum, cum apud Episcopum maneret? Ibi siquidem turba pauperum Episcopalia limina quotidie frequentante; alij dapibus appositis reficiebantur, alij accepta stipe reuertebantur: ex quibus, assumptis duodecim eorū, assiduè pedes lauabat. Præterea in suis conuiuiolis, quæ semper ex more cum hospitibus communicabat, si qui egeni circumquaque per regionem lectulis decumbebant, obliuisci ab eo minimè poterant: dum quemlibet suorum, quem timere Deum arctius sciret, ad horum ministerium specialiter deputatum semper haberet. Huiusmodi quippè studiis assidua exercitatione persistens, talibus gratulabatur latioribus facultates Ecclesię thesauris intercire cælestibus, quas scilicet in proprijs summoperè deuitabat assumere sumptibus. Aiebat enim se Dominicarum rerum constitutum fore ministrum, non dominum; dispensatorem, non possessorem. Vt autem suorum quoq; clientium ad hæc fideliter exercenda, deuotas mentes accenderet, huiuscemodi eos sermonibus satagebat commonere frequenter: Noueritis, filij omnia ista sacra esse, & peccatorum pretia; vnde summoperè cauendum, ne quid horum, auaritia, seu qualibet negligentiæ incuria Christi pauperibus subtrahatur, quibus nostra residua omnia illibata debentur. Cùm nobis itaq; suppetant, quibus egeni & miseri valeant refoueri, diligenter exquirite, pie considerare, qui vicinis in regionibus ægrotēt: qui vel esuriei, vel penuriæ cuiuslibet angore laborent, quatenus huiusmodi piè compatiendo, necessaria ministrātes, æternæ mercedis fructum nobis, vobisque communem in cælestibus acquiratis. Quoniam quidem, si modò in seminando fideles nobis cooperatores extiteritis, de communi proculdubio nobiscum fructu beata in retributione gaudebitis. Huiuscemodi quippè monitis pius Pater suos contubernales ad misericordię opera instigabat: Hinc sane pensandum est, qualis in exhibendis confratrum necessarijs fuisse credatur, qui tantæ benignitatis erga vniuersos extitisse dignoscitur. Verùm quid de cohærentibus sibi memorem? quandoquidem erga cunctos Dei famulos in sacræ militiæ proposito constitutos, eo dilectionis vinciebatur affectu, quo eorum amplius, quam proprio, gratulabatur solatio.

Pietas, ac liberalitas in pauperes, ac religiosos viros.

XIIX. PORRO, dum ab exterioribus istis, licet sanctis, & Deo gratis, ad dulcia Eremi secreta, tam pro refectione mentis quā pro ablutione cuiuslibet contracti pulueris, redire decreuisset, nimia se inedia cellulæ mactabat ergastulo quotidie, prætet dies festos, ieiunando, cantabro pane cum hesterna aqua vescendo: suoque corpori, licet senio iam confecto, ac pluribus ferreis nexibus vndique constricto, à disciplinarum palmatarumque ictibus nequaquam suis vicibus indulgendo: iugiq; psallendi, orandi, legendi, atque dictandi studio insistendo. Nec prætereundum, quod in eadem peluicula, qua pauperum pedes lauabat, reficiens, panem comederet, & super bibleam cratem nudam somni quietem caperet. Porrò cum aliquando ad capitulum fratrum accedere decreuisset, facta exhortatione, mox è sede consurgēs, de suis se excessibus accusabat: pro quibus disciplinæ iudicium ex more suscipiens geminis vapulabat vtrinq; verberibus. Rursumque in suum locum regrediens, non cessabat eos suis sermonibus informare, modò his, modò illis, modò communiter omnibus loquens. Iunioribus ergò dicebat: Scire deberis, filij, vnumquenq; vestrum, tam feruidè, atque strenuè sacræ huius oportere militię tyrocinia inchoare: tantoque se, dum corporeæ vires suppetunt, ad celsa tendendo exercere labore, quo tota series secuturæ vitæ, ad fortiter agendum valeat informari, tanquam impressione veri sigilli. Prouectioribus verò, de conflictu vitiorum, de discretione cogitationum, de compunctionis seu contemplationis gratia, mentisq; puritate conquirenda, quædam subtilius disserebat. Porrò, cùm in ipsius sermocinationibus eiusmodi locus incideret, quo fratrum mentes ad fortiora quælibet excitari debuissent, hoc dicere solebat: Strenuus quisque diuinæ militiæ prælatus in omni spiritali certamine suas debet vires agnoscere. Ignominiosum quippè valdè est monacho: & spiritalis militiæ professionem habere, & experiendi ignauia, quid in certamine valeat ignorare. Et quidem quid ipse hæc loquendo moneret, discipulis suis liquidò insinuabat exemplis: ex quibus videlicet hęc à nobis fore commemorāda non inaniter puto: nempè vidi illum per quadraginta dies nil, quod per ignem transit, in cibo sumpsisse, sed tantum pomis crudisq; terræ nascentibus, absq; omni prorsus potu contentum fuisse. hoc quidem ipse præsens agnoui. Aliud quod dicturus sum, maioribus meis condiscipulis referentibus, audiui: eundem videlicet totidem aliquando diebus, nullo refecisse cibo, nisi parco leguminis infusidario: quod tamen si fortè huiuscemodi nimium se fatigari conspiceret, nequaquam contemnendum ducebat, imbecillitati corporeæ discreta remissione, aliquatenus subuenire: quo resumptis iterum viribus, validior ad aliud posset redire certamen. Non vtiq; vitio, sed virtuti potius adscribendum dicebat: si quis fessa paulo brachia iccircò remittat, vt post, robustius ad fortiter agendum consurgat. Præterea mos illi erat, vt inter diuina, tam nocturna, quam diurna officia nulli podio psallens hæreret. In Quadragesimæ quoque vtriusque initio, triduo penitus abstinebat à cibo, ad quod sanè licet, neminem ipse quoque persuaserit, quiddam tamen ad spiritualis studij prouentum quærentibus, tradendū putauit; quo suscepti ieiunij ipsis posset initijs Domino commendari. Hanc profectò voluntariæ obseruationis normā in nōnullis Monasterijs, pia deuotione amplectentibus, excitando instituit; quatenus præfato ieiuniorum triduo, totus conuentus fratrum pariter in claustro rigorem silentij conseruaret. Nec quispiam absque ineuitabili necessitate, calceamenta sibi indueret, donec communiter Psalterium diebus singulis complerent. Scoparum quoque disciplinam in capitulo cuncti susciperent, in pane solum & aqua pariter abstinerent.

In suū monasterium se recipit, ibiq; ieiunijs, orationibus cæterisque corporis, atque animi exercitationibus excolitur. Corporis afflictatio. Spiritualis doctrina pro auditorum captu accōmodata.

Rara abstinentia.

In laudibus reuerentia.

XIX. SED & sextam omni tempore feriam, præter paschales, vel cæteros dies solemnes, sub eadem tam disciplinæ, quam

Ieiunium

quàm abstinentiæ norma, ob reuerentiam Crucis, illis obseruandam adhibuit. Denique omnis illius exhortatio adeò cooperante Domino, fructificasse dignoscitur, vt insignè illud quoque Casini montis cœnobium tanto eam feruore sumpsisset, quod præfata omnia inter regularia mandata conscribenda statuisset. Hic potiò nequaquam otiosum putamus, quæ dam reuelationum monimenta, quæ idem ipse scripsit, annumerare, quibus Sanctus ille totus in hac obseruatione sextæ feriæ obnixè fuit solidatus. Ipsa itaque ipsius verba ponamus: In ægrotantium cella senex quidam Pater erat, Leo nomine, qui ieiunijs, psalmis, & orationibus insistebat attentius: & licet corporeis esset viribus effœtus, iuuenili tamen feruidi spiritus erat vigore robustus. Hic proxima nocte, qua statuenda erat hæc censura ieiunij, vidit per somnium, magnum in Ecclesia chorum consistentium fratrum: qui nempè præclaris candidis vestibus luculenter induti, dulcisona satis, atque melliflua melodi concentus suauitate cantabant: illud scilicet Alleluia, quod dicitur: Dulce lignum, dulces clauos, &c. Videbat etiam, quod per omnes refectorij mensas panes erant appositi, & specie nitidi, & nectarei gustus sapore melliti. Inter fratres etiam vndique discumbentes erat vir, si ritè teneo, valdè præclarus, & insigni decore conspicuus: qui requisitus, vnde tales aduenissent panes, quibus videlicet similes eatenus non vidissent; hi sunt, inquit, panes, quibus filij Israel manna percipientes è cælo, aliti sunt in deserto. Hic quoque vir tulit mẽsam Abbatis, quæ occidentem versus fuerat constituta, & ad orientalem posuit refectorij plagam: vbi videlicet imago Crucifixi Domini fuerat in pariete per picturam expressa: Perpende ergò mysterium, & mysticæ reuelationis intellige sacramentum. Quid est enim, quod laudes Crucis chorus ille psallentium melodis vocibus concrepabat, nisi quia futurum erat, vt dum in honore Crucis solemne ieiunium instituerent, quàm dulces ei laudum modulos suauiter personarent? Hymnum quippè in beatæ Crucis honore decantat, qui ea videlicet die, qua Christus in Cruce suspensus est, ieiunium celebrat. Et quid est, quod melliti videbantur panes in mensa, nisi vt nimirum dulcia spiritus alimẽta comederent, dum per amaritudinem carnis dulces Deo laudum modulos resonarent? Tanto quippè dulcior gustus exoritur in palato cordis, quanto maior amaritudo districtionis perturbat lasciuiam carnis. Quid est etiam, mensam Abbatis sub Crucifixi redemptoris pedibus ponere, nisi per ieiunium sextæ feriæ, quæ dies Crucis est, totum refectorium salutiferæ Crucis signaculo dedicare? Et quid est sub Crucifixi Domini pedibus residere, nisi post eius vestigia tendere: & per eum, quò nos præcessit, tramitem iugiter ambulare.

Sextæ feriæ in honore S. Crucis instituit quod & visionib[9] cælestibus cõprobatur. Rube[9] lib 5. hist. Rauen.

Exodi 16.

VERVM ad hoc arctius commendandum, & illud aptissimè contigit, vt sanctus quidam alius frater, Petrus nomine, dum id cõstitueretur, abesset: qui postea quincta quadam feria regressus, eadem nocte per somnium vidit, quod Dominus Petrus illum ad prandium conuocaret, secumque ipse conuiua discumberet. Sequẽti verò die in capitulum veniens, cum cæteris fratribus disciplinam nouitius accepit, & sic lætus, & alacer factus, exultauit in Spiritu sancto, dicens: Ecce, Deo gratias, prandium, ad quod me Dominus Petrus Damiani vocauerat. Nec immeritò sanè nostrę carnis afflictio mensa, vel refectio dicitur; quoniam vnde nostrum per continentiam corpus atteritur, inde spiritus supernæ gratiæ pinguedine saginatur. Cunctis itaque huiuscemodi reuelationibus planè noscentibus, ea illis cælitus tradita, quæ per os beatissimi viri nouiter sibi fuerant promulgata, non solum ad ipsorum obseruantiam feruentius succensi sunt: verùm etiam eum insuper rogauerunt, vt si quid deesse apud eos adhuc videretur, iniungeret; si quid superfluũ, tolleret; quod verò corrigendum foret, cunctis applaudentibus emendaret. Vnde factum est inter cætera, vt proijcerent copulas, quibus quasi quibusdam pileis, capita contegebant, quo de cætero solis caputijs honesto essent monachorum more contenti. Statuerunt quoque, vt de peregrinis inuolucris vltra iam grandioris pretij vestimenta non emerent: sed ex rusticorum textrinis vilia potius, ac vernacula compararent.

Afflictio carnis est mensa spiritus.

XX. IPSVM verò præfatum Cœnobium (*Casinense*) dum aliquando idem Dominus Petrus ex more visitasset, cùm esset ibi, beatissimi Benedicti Basilica fundabatur: quæ auro, ac lapidibus modò adornata, perspicuè cernitur; aliquantos ibi reperit pueros, qui pro vectandis lapidibus venerant, arreptos dæmonijs acriter vexati: quorum, licet modicis artubus, tantum ab ipsis dæmonijs virium ferebatur, vt à binis vel ternis robustissimis viris singuli comprehensi, vix aliquatenus possent arctari. Cùm autem die quadam Dominum Petrum ad opus illud intuendum contigisset exire, Desiderius venerabilis eiusdem Cœnobij Casinensis Abbas ipsum, vt consueuerat, ex nomine iucundè compellans, ait: Domine Petre, cur istos nostros non curas operarios? Cui ille, habẽt hic, inquit, sanctissimi Benedicti præsentiã, qui eis si velit, valet salutis conferre medelam. Ego enim quid sum? Existimauit tamen Abbas ex eis aliquos ad ipsius fore hospitium dirigendos, quatenus illorum vexationem conspiciens, attentius pro eis, misertus, oraret. Quod quidem ille omninò prohibuit, non sanè inhumanitatis duritia: sed obscurandæ, quòd magis censendum, humilitatis custodia. Verumtamen dum tunc contigisset eum viginti ferè diebus ibidem propter fratrum charitatem mansisse, eodemque spatio dierum, energumenos illos omnes plenè curatos fuisse; quis illud fideliter non credat, quod Cœnobitæ illi tũc temporis asseuerantes aiebant: eum videlicet pro ipsis latenter orasse, sicq; eis salutem à Domino impetrasse. At quia nobis difficile, imò impossibile est, illius gesta cuncta narrare: opportunum ducimus iam ad extrema stylum dirigere, & qualiter suum cursum compleuerit, atque hinc ad superna migrauerit, Domino opitulante, depromere.

Pueros quosdam à dęmonibus vexatos in Monte Casino, vbi Basilicæ S. Benedicti ę fiscãdæ operam dabat, liberat.

XXI. DVM pius igitur Christi Sacerdos huiuscemodi lucrandarum animarum studijs inhianter inhæreret, vitæq; pręsentis labor extremæ iam penè lineæ moram teneret, iussu Alexandri Secũdi Romani Pontificis, Rauennam patriam suam, proficisci præcipitur, rem valdè necessariam saluti totius vrbis, cleri ac populi peracturus. Erat quippè tunc temporis defunctus eiusdem vrbis Archiepiscopus, qui pro sua proteruia sententia Romanę Synodi olim fuerat communione priuatus: qui tamen cum nimia temeritate nequaquam ob illatam sibi sententiam tremefactus, ab Archiepiscopali temperaret officio, consentaneum sibi populum sua contagione misere fœdauit, totamque Ecclesiam illicitis ausibus prophanauit. Tandem verò, de medio prophanatore sublato, præfatus Apostolicus tam numerosi populi exitiale contagium fraternis visceribus misertus, tantum Patrem, qui auctoritate Apostolica eundem reconciliando absolueret, illo delegare decreuit: neminem scilicet ad hoc opus gerendum digniorem, vel aptiorem existimans, eò quod is non modica existeret auctoritate subnixus, ac per regenerationis gratiam eiusdem esset Ecclesię filius, ipsiusq; etiam hortatu, idem sępenumerò ad hanc clementiam prouocatus. Quam vtiq; legationem ille, licet iam ætate confectus, vt strenuus filius maternis beneficijs non ingratus, optato suscepit. Nam gratulabatur se tandem reperisse aliquid, quod sui debitum obsequij piæ posset persoluere matri. Quò cum, Domino suffragante, prospero peruenisset itinere, in manu ciuium susceptus ingenti cum lætitia, sui causam patefecit accessus: super quo ciues illi immodicè iucundati, immensas Deo, qui eos respexerat, Christique Vicario, qui hunc talem & tantum virum ad se direxerat, gratias referentes, præuaricationis suæ pœnitentiam humiliter egerunt: vnde & reatus veniam, quam suppliciter postulabant, atque absolutionem ex Apostolicæ auctoritatis munere gratulabundi percipere meruere. Absoluto itaque ab excommunicationis illius vinculo, cunctæque Ecclesiæ dono gratiæ maternæ concesso, tota vrbe immanis effecta est exultatio.

Vrbem Rauennã Roman. Pontificis Legat[9] a censuris, Archiepisc Henrici schismatici vitio obstrictam absoluit.

XXII. ISTIS verò alijsque nonnullis negotijs, quæ tantum virum gerere decebat patratis, iter suæ legationis egressus Vrbem, pergere cœpit. Cumque prima mansione Fauentiam tenuisset, apud venerabile Monasterium quoddam B. Mariæ Dei Genitricis, quod foris portam nuncupatur, decenter susceptus, mox febre correptus decubuit. Qua nimirum

Anno 1072. vt pbat Bar. Fauentiæ, sanctissime moritur, & in templo B. Virginis summo cum honore tumulatus. Vide Rubeum lib. 5. histor. Rauen. Est hoc monasterium B. Mariæ in ipsa nunc vrbe Fauentina, vt habet Hieron. Rubeus.

rum in dies inualescente, circa medium octauæ noctis silentium, quæ Cathedræ B. Petri Apostoli anniuersariæ diei celebritatem ducebat, exitus sui horam appropinquare cognoscens, extemplo nobis lectulo circumstantibus, nocturnum, seu matutinale officium totum peragere iussit: volens vtique prius solemnitati Apostolicæ vota persoluere, ac sic demum securus abire. Tota ergò peracta synaxi, sanctum post modicum, Domino spiritum corporeis reddidit nexibus absolutum, vt ea videlicet die, qua præsens meruit Ecclesia, in pastorali Petrum Sede locare: eadem Petri discipulum cælestis curia in beata susciperet Sede. Cùm ergò ipsius transitus illicò nunciatus in Vrbe fuisset ab ijs, videlicet qui circa eandem domum excubabant, nè vel corpus exanime à suis monachis, qui de vicino ipsius Monasterio aduenerant, furto asportari potuisset, tota ciuitas repentè ad eius exequias, ingenti concursu læta properauit. Quorum multitudine dum Ecclesia, qua locatus fuerat, subitò referta fuisset, & qui pio funeri prius accedere vnanimiter gestirent, vndarum more retrorsum se inuicem repellebant: tantoque tardior cuiq; accessus patebat, quantò celerius peruenire tumultuando satagebat. Quicumque autem ipsum accedere, eiusque loculum merebantur attingere, pia gratulabantur oscula, illatis muneribus, eius pedibus, seu linteaminibus ipsis infingere. Porrò mausoleum interea officiosissimè præparatur. Ab alia siquidem basilica quadam eminus sita immane labrum lapideum, nitido candore decorum mira facilitate quantocyus, non absque ipsorum quoque deferentium admiratione, ac si leuissima materies qualibet aduehitur: atque in ipsa beatæ Dei Genitricis basilica à fronte chori, iuxta gradus videlicet, quibus ad altare ascenditur, decenter componitur: ibique Sacerdotis Christi venerabile corpus, summa cum exultatione cunctorum reuerenter reconditur; omnibus in psalmis & hymnis voces in excelsum tollentibus, dignaque Deo gratiarum præconia totis viribus exhibentibus, cuius munere tanto se ditatos, fore beneficio gratulabantur. Ipsi gloria, laus, virtus, honor & decus, atque imperium sit nunc, & semper, & omne per æuum. Ameu.

B. Viri funus summa cũ pietate celebratur.

ANNO millesimo octogesimo incarnationis Domini, mense Augusto, indictione quarta, post decessum supradicti Domini Petri Damiani, erat quidam monachus, qui Abbas olim extitit venerabilis monasterij sancti Gregorij in Ariminensi territorio constituti. Hic namque vidit Dominum Petrum inter multitudinem candidatorum Episcoporum infulatum sedentem, & tenentem pastoralem virgam in manu, atque docentem eos ea, quæ ad Deum pertinent. Cumque eum idem Abbas summisso vultu salutasset; ait Dominus Petrus ad exteros Coëpiscopos: iste * monachus, quem ego valdè dilexi: sed postquam à me recessit, nunquam ad me redijt: & non solum ille, sed & alij plures, quos ego educaui, & nutriui, ingrati extitere beneficio. Deinde ait ad illum: Cur, inquit, non ad me in locum, quo eram, venisti? At ille dixit: O mi Domine, ex quo à nobis recessisti locum, in quo habites, nescimus: quomodo igitur ad te venire potui. Tunc dixit ei Dominus Petrus: O hebes, an nescis, quod in Camera S. Mariæ Virginis habito, & in illius sacrario demotor? Nam in eius domo habito, & illius Camerarium esse me profiteor. Quem postquam vidit, statim somno est excitatus. Deindè post paululum rursum obdormiens, vidit eundem Dominum Petrum talia sibi verba dicentem (nam ità sibi videbatur, quasi ante plures dies hæc eadem ab eo verba audisset.) Nonne, inquit, dixi tibi, vt ad me venires? & quare non venisti? At ille tãquam mutus cœpit stare. Mox Dominus Petrus, quasi cum ira, pupugit eum subtùs sinistram auriculam de summitate virgæ, quam manu gestabat: quo ictu ita se sensit esse perturbatum, ac si lanceæ vel terribili vertice terebratus fuisset. Denique maxilla illius tota tota cum gutture ita intumuit, vt penè de eius vita desperaretur. Tunc itaque ante altare illius Ecclesiæ prostratus, ac toto corde ad Deum conuersus cum magno gemitu dixit: Domine Deus omnipotens, qui cælum & terram, & cuncta, quę in eis sunt, condidisti, si tibi seruitus Domini mei Petri, vt credimus, complacuit, libera me per eius merita ab instanti, quem patior dolore. Dixit hæc, & cœpit stare. Et ecce, non post longum tempus ab eo omnis tumor & dolor ita aufugit, ac si aliquis veniens, manu ipsum vulnus, ab eius maxilla vel gutture auferret. Qui statim cœpit glorificare Deum, ac famulum eius Petrũ Damiani, qui eum castigare primò, ac deinde sanare dignatus est. Postera denique die surgens bene castigatus ex verbere, Fauentiam perrexit: & veniens ante altare S. Mariæ foris portam, vbi corpus Domini Petri reconditum fuerat, prostratus humi, ac perfusus lachrymis facie adorauit & laudauit, ac benedixit Deum super iudicia iustitiæ suæ. Dehinc foris egressus ad fratres suos, cœpit narrare Præposito, ac cæteris fratribus omnia, quæ sibi contigerant. Qui audientes, laudauerunt ac benedixerunt Deum, qui talia per seruum suum ostendere dignatus est mirabilia. Denique Præpositus cum prædicto Abbate Vgano, qui ita vocabatur, ac fratribus ingressus Ecclesiam Sanctæ Dei Genitricis, pulsauerunt omnia signa, & posuerunt cereoptata cum luminaribus ante arcam ipsius S. Petri Damiani: & celebrantes Missas obtulerunt solemnes hostias Deo in odorem suauitatis, pro animæ eius absolutione. Amen. XXIII.

B. Pet. Dam. per visum Abbatẽ ingratitudinis arguit: eumq; gutturis tumore castigat, & sanat.

*Sanctis ac iustis viris gratæ sunt amicorum preces.

D. Constantinus Caietanus Abbas S. Baronti, in præfatione tertij tomi operum S. Petri Damiani, asserit eius festum Rauennæ (quæ fuit eius patria) & per totam diœcesim sub officio duplici celebrari. Item Fauentiæ (vbi obijt) haberi pro vno ex quatuor patronis loci, ac cum ijsdem 22. Februarij eius festum celebrari, sed ob Cathedram S. Petri transferri in diem sequentem. Item quotannis cùm ordo recitandi officij imprimitur, inseri hæc verba: XXIII. die Februarij Petri Damiani Episcopi & Confessoris Rauen. dupl fuit heri. *Tumulo quoq; eius ex candido marmore loco edito post maius altare ante annos trecentos additam hanc inscriptionem.* A. D. M. CCCLIV: die 15. Aprilis translatum fuit corpus sancti Petri Damiani in sancta scriptura Doctoris & Ostiens. Episcop. ac Apost. Sed. Legati.

Eiusdem S. Petri Damiani vitam post præcedentis auctorem, qui eius fuit discipulus, stylo etiam prosecuti sunt Ioannes Antonius Flaminius Forocorneliensis, Augustinus Fortunius Camaldulensis Monachus in historia Camaldulensi, & Hieronymus Rubeus libro 5. historiæ Rauennatum, qui easdem Damiani res gestas, quas eius discipulus, quem secuti sunt, eadem prorsus serie narrant. Fusius autem & copiosius acta eius persequitur Cæsar Baron. XI. Annalium tomo.

An. 630. VITA S. PIPINI, PRIMI DVCIS BRABANTIÆ, EX CODICE M.S. GRAVITER, VT APPARET, CONSCRIPTA.

21. Febr.

ENERABILIS Pipinus Dux Brabãtiæ ex patre Carolo Mannó principe, & matre Emegarde, fuit maior domus Franciæ sub Clotario rege Francorum, & Dagoberto eius filio. Qua dignitate parùm à dominatione ac sublimitate regia differente præditus, omnia prudenti dispositione ordinabat: prętabatque tam in bello fortitudine, quàm iustitia in pace. Erat ergà regem fidei seruantissimus, erga populum verò veritatis tenacissimus: atq; in discernẽda vtrorumq; causa firmissimo animi iudicio persistens, neque munera populi ad subuertendum ius regium respiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi iustitiam attendebat. Siquidem regem Deum regi homini præferebat, cuius mandato prohibitum nouerat, vultum potentis honorare, vel personam pauperis in iudicio attendere. Tam ergò, quæ plebis erant, plebi deferebat: quàm quæ regis, regi restituebat. Studebat ad normam diuinæ iustitiæ omnes iudiciorum suorum sententias dirigere. I.

Parẽtes Pipini.

Iustitia eius.

Leuit. 19.

QVÆ res vel maximè hinc arguitur, quoniam beatum Arnulphum pontificem Metensium, quem in timore ac dilectione Dei nouerat excellentem, omnium consiliorum vel negotiorum suorum socium assumebat. Hoc adiutore fretus, æquitatis freno cohibebat, si quando neglecto iure potestate regia abuti voluisset. Defuncto quoque prædicto viro Dei, sanctũ Cunibertum, autistitem Coloniensium, pari sanctitatis fama illustrem, curabat in hac negotiorũ admini- II.

Arnulphus Metensis Episcopus.

Cunibertus

ministratione participem habere. Perpendere ex hoc possumus, quo æquitatis ardore succensus fuerit, qui tam circũ- Coloniens.
spectos consiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim prauitatem execrans, rectis & honestis studijs in- Episcopus.
tentissimus extitit, semper visus est in exercitio operis sanctorum virorum consilijs, & eorum fretus meritis. Beatus igi-
tur Pipinus primò regum Austratiæ, postmodum ipsius Austratiæ inferioris præpositus & dux gloriosus, erat lingua &
natione Teutonicus. Decus ergò & gloria Teutonicorum, speculum & norma Brabantinorum, via & exemplar mo-
rum, beatus iste pater patrum Pipinus, egregius dux, postquam domum regiam, & inferiorem Austrasiam, suæ fidei
commissam, strenuissimè gubernâsset, vocatus est ad patriam sine fine duraturam, recepturus suæ fidelitatis merce-
dem condignam. Cuius mors tanto dolore totam Austrasiam perculit, vt planctui eius planctus regum nequaquam Moritur
conferri possit. magno sui
• relicto desiderio, anno 650 vt auctor est Chron. Bu g Vignerij. Vide Aymon lib. 4. cap 38 de rebus gestis Frãcorum.

III. Fvera t namque probatissimæ vitæ, & purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defen-
sio legum, controuersiarum finis, munimentum patriæ, curiæ decus, via ducum, & disciplina regum. Qui profectò, si Iob. 29.
exemplo sancti Iob laudes suas prædicare voluisset, ex persona Sapientię, quæ ipsum vbertimè repleuerat, verissimè & Prou. 8.
absq; iactantiæ vitio dicere potuisset: Per me reges regnant, & conditores legum iusta decernunt. Huius autem beati
viri corpus eo honore, quo decuit, in ciuitate sua Laudis conditum est, ibique diù iacuit, donec diuino instinctu viri
fideles illud ad locum eminentiorem & celebriorem transtulerunt, non patientes thesaurum tam pretiosum humili- Matth. 5.
mi viculi loculo occultare, statuentes præclaram lucernam non sub modio, sed super candelabrum reponendam, vt
luceat meritis & signis omnibus, qui in domo Dei sunt, vti cernere datur vsque in præsentem diem. Vt autem ostende-
retur, quanti meriti esset apud Deum, tale fertur in die translationis eius contigisse miraculum. Nam cùm veneranda
eius ossa de tumulo, vbi dudùm reposita erant, leuarentur, vt ad ciuitatem Niuellensem, locum videlicet eius reuerẽ- Translatio-
tiæ competentiorem, transferrentur, cum copiosis id actum est cereis, sicut decuit, ardentibus. Cumque de Laudis vs- ne eius re-
que Niuellam populus fidelis per tantum terræ spatium venerandas reliquias cum luminaribus prosequeretur, & au- liquiæ, & ce-
ra esset multum ventosa, ne vnus quidem cereorum vi extinctus ventorum extitisse perhibetur, quousque peruentum rei ardentes
est ad locum optatum. Ipsius itaque sacræ reliquiæ collocatæ sunt, vt decuit, in capsa decenti iuxta feretrum filiæ suæ a vento nõ
sanctæ Gertrudis, quæ singulis annis in diebus Rogationum circumferuntur à Clero, ad laudem Domini nostri Iesu extinguun-
Christi, cui est laus & gloria in secula seculorum, Amen. tur.

De Pipeno vide plura apud Stephanum Abbatem in vita Moduald lib. 1. cap. 2. & 34. quam habes 12. Maij, & apud Baronium tom. 8. ad annum 631.

DE S.* SERENO MONACHO ET MARTYRE, EX CATALOGO SANCTORVM PETRI DE NATALIBVS, LIB. 3. CAP. 147.

An. 280. * al. Synero.

Serenvs monachus & martyr sub Maximiano Imperatore apud Syrinium passus est. Nam cum ipse si- 23. Febr.
bi hortum excoleret, & vnus ex domesticis Imperatoris amicus intimus esset, quadam die vxorem illius V. de Adonẽ
in horto suo hora incongrua deambulantem reperit: eamque acriter de honestate increpauit, quod so- in Martyro-
la hora inepta monachi pomerium introisset, eam quoque cum indignatione eiecit. Quæ viro suo de Se- log. hac die.
reno conqueritur, & quod eam turpiter eiecerit, lamentatur. Qui verbis coniugis ad iracundiam motus,
quem dudum vt amicum celauerat, Maximiano vti Christianum accusat. Sicque Serenus iubente Imperatore tentus, Serenus ca-
& se Christianum confessus, capite cæsus est, septimo Kalend. Martij. pite cæditur.

DE S. LAZARO MONACHO, EX HISTORIARVM COMPENDIO GEORGII CEDRENI IN THEOPHILO.

An. 830.

Theophilvs animo in simulacra infensissimo, statuit omnes pictores è medio tollere, vitam non ali- 23. Febr.
ter seruaturos, quàm si ea conspuerent, & vt prophana humi conculcarent. Inter alios captus ea de causa Theophil.
fuit etiam ᵃ Lazarus monachus, eo tempore ob artem pingendi nobilis. Atque hunc primum Imperator iconoma-
blandis verbis subigere intẽdit: post vbi hominem adulando capi nequire sensit, ad vim sibi familiarem chus. Vide
conuersus, tormentis ita excarnificatum, vt vita excessurus putaretur, in carcerem coniecit; cumq; eum zonarã to. 3.
ægritudinè subleuatum denuò sacras formas pingere audiret, laminas ferreas ignitas palmis eius applicari iussit, quæ Annal. in
carnes eatenus depastæ sunt, dum victus malo semianimus iacuit, tum (quia eum posteris seruare volebat diuina cle- Theophilo
mentiâ) tyrannus animam eum iam agere audiens, deprecationibus vxoris, atque huius intimorum motus, eum ᵇ ex Bar. an. 832.
carcere dimisit. Ita is deinde in fano Prodromi, quod Terribile dicitur, occultatus, ᶜ imaginem Prodromi vtcumque ᵃ Lazari mo
saucio corpore, depinxit tamen: quæ diu durauit, morbosque sanauit, & post mortem Theophili vera religione rur- nachi con-
sum effulgente, simulacrum ᵈ Iesu Christi Dei & hominis, quod est in * calce, suis manibus condidit. Idem oratus à fessio egre-
Theodora præclarissima Imperatrice, vt marito suo ignosceret, veniamq; à Deo impetraret: Non est (ait) ô Augusta, gia.
Deus ita iniustus, vt nostræ dilectionis & ipsius causa toleratarum ærumnarum obliuiscatur, ijsve Theophili odium & ᵇ Dimitti-
nimium furorem præferat. tur
ᶜ Imaginem S. Ioannis Baptistæ pingit. ᵈ Item Christi. * Chalce, habet Zonar.

Hunc postea à Michaele Imperatore Romam ad Benedictum III. Pontificem in legatione missum ex Anastasio refert Baron. anno 856. Quæ idem Baronius in notis ad Martyrolog. Romanum sub hac die de translatione eius ex Cithiensi vrbe Constantinopolim scribit ex Græcorum Menologio, de Lazaro fratre sanctæ Mariæ Magdalenæ Cedrenus Zonaras & Curopalates intelligunt: habent enim, vtraque corpora S. Lazari scilicet & S. Mariæ Magdalenæ à Leone VI. Imper. in templum, quod Constantinopoli exstrui curauerat, esse translata. Vide eundem Bar. 17. Decemb. in notis, vbi hanc laudem fratri S. Mariæ Magdalenæ attribuit in Annal. anno 911. eiusdem translationis mentionem ex Curopalate facit: sed ait Gallos Narbonenses se possidere corpora SS. Lazari & Mariæ Magdalenæ constanter profiteri. S. Mariæ Magdalenæ corpus ex Aquensi vrbe a Gerhardo comite Burgundiæ ad cœnobium Vicelia cum esse translatum ex Sigiberto anno 745. refert Baron. in notis Martyrolog. 22. Iulij, atq; se latinis magis assentiri.

S. POLYCARPI PRESBYTERI ET CONFESSORIS ACTA IVNCTA *rebus gestis S. Sebastiani 20. Ianuarij inuenies.*

An. 280. 23. Febr.

An. 980.

HISTORIA DE INVENTIONE S. CELSI CONFESSORIS, VEL RELIQVIARVM EIVS, AVTHORE THEODORICO MONACHO

doctissimo, qui claruit anno salutis 1005. Verùm hanc mutato passim stylo in compendium redegimus, ob vitandam nimiam prolixitatem.

13. Febr. Egbertus, egregi⁹ Treuirorum Archiepiscop.

ANNO salutis noningentesimo septuagesimooctauo, Otthone Secundo, maximi Otthonis Augusti filio, Romani Imperij sceptra tenente, Treuirorum ecclesiæ præfuit Egbertus Archiepiscopus, clarus quidem genere, sed virtutum splendore longè clarior. Erat statura procerus, & insigni vultus elegantia, ita vt inter eius temporis primates nullus eo esset formosior. Monachorum singularis erat & patronus, & enutritor, disciplinæque regularis amator præcipuus: quippè qui sub Episcopi habitu pectus deuotissimi monachi circumferret: sicque cum Martha foris occuparetur explendo frequens ministerium Domini, vt tamen totum se conferret ad vacandum studio verbi Dei: gratam se hostiam Deo offerens, & in actione columbam, in contemplatione turturem exhibens. Tanta autem eius liberalitas fuit, vt nouum quendam Iohannem eleemosynarium repræsentaret, ambabus manibus amplas facultates suas in pauperes profundens. Monasteria Treuericæ ditionis ante eius tempora, præter vsitatum Deo seruientium modum, nimia premebantur inopia, eratque in illis & victus & vtensilium admodum curta suppellex. Ea re fiebat, vt monastica religio non mediocriter illic deficeret, & ignis diuini amoris, quem Dominus Iesus misit in terram, & voluit vehementer accendi, non modò frigesceret, sed etiam planè extingui inciperet. I.

Lucæ 12.

Theodoric. Episc. Treuirensis.

ETSI enim venerandæ memoriæ decessor eius Theodoricus doctor fuit facundissimus, & Dominicæ familiæ procurator industrius: attamen ob multiplices Reipublicæ exactiones sæpè non parum impeditus, monasteriorum necessitudinibus minus consuluit, quippè cui nec suppeteret, vnde posset. Egbertus verò honorificè semper appellandus, regia incedens via, militum cupiditatem fregit, prouincialium tyrannidem sua auctoritate compressit, & quæcúque per vim ablata erant monasterijs, potenter vndecunque recuperauit, ijsq; restituit, neglectaque & vetustate consumpta summopere instauranda curauit. Cernens autem fratres monasterij B. Eucharij premi inopia, non mediocriter illorum doluit vicem. Itaque sapienti vsus consilio, Abbatem illis præfecit Gotherium, in Gandauensi cœnobio disciplina monastica præclarè institutum: eique tantum contulit agrorum & vinearum præter alia dona plurima, ad monasterij ornamentum facientia, vt eius perenne meritum ad supremum vsque mundi diem sua capiat incrementa. Quanta verò etiam alijs suæ diœcesis monasterijs, propter paupertatem penè collapsis, elargitus sit, vt instaurarentur: quibus etiam modis tanquam insignis languentium animarum medicus monasticæ religioni, quæ per id tempus vbique pessundari videbatur, sua auctoritate opitulatus sit, nos verbis nullis explicare valemus, quod modum numerumque excedant. Denique virtutum magistra charitas adeò sibi pectus illius vendicarat, vt cum beato Iob non immeritò dicere posset: Ex vtero matris meæ egressa est charitas mecum. II.

Egberti Episcopi liberalitas erga monasteria.

Iob. 31.

SÆPE enim valdè doluit, non sine lachrymis & altis suspirijs testans dolorem suum, quod sacellum, in quo beatissimus presul Eucharius cum sanctissimis socijs suis quiescit, tam multis annis ex nimium abiecta, & vili materia constructum cerneretur. Atque ea causa meditabatur structuram nouæ basilicæ, quæ tam insignibus patronis pro humana existimatione digna foret, vetus illud sacellum tedituum repositorium non sine obliqua reprehensione appellans. Cumque in ea cogitatione crebrò versaretur, contigit eum aliquando Otthoni Imperatori, quem diximus, familiariter præ cæteris ecclesiarum antistitibus adesse, eique inter alia, quæ ad Ecclesiasticam vtilitatem pertinent, colloquia, hanc suam aperire voluntatem. Imperator verò, vtpotè cumprimis catholicus, votis illius impensè congratulans, præ nimia animi alacritate in hæc prorupit verba: Benedictus Deus in throno æternæ maiestatis suæ, qui hanc tam gratam sibi animo tuo adspirauit voluntatem: & benedicta monachorum sancti Eucharij concors sodalitas, quorum precibus nostrum impetium à Domino gubernatur. Quod si me superstite opus hoc erit absolutum, hilarior exibo ab hac vita, modò apud Christum æquissimum iudicem beatus Eucharius vrbis Treuericę primus doctor, mihi patronus adsit. Tu verò ocyus hinc abito, & in templi huius structuram modis omnibus incumbe. Ego vbi comperero, eousque eam processisse, vt eubito vno supra terram emineat, è fisco meo tale tibi suppetias feram, vt intra paucos annos facilè suprema manus ei possit imponi. Hac Cæsaris pollicitatione animatus Episcopus, mox accersit fossores & cæmentarios permultos: qui cùm aliquot dies fuissent in opere, præter omnium opinionem in beati Celsi sarcophagum impegerunt, diuina id proculdubio agente prouidentia. Erat is sarcophagus ex miri candoris petra, quàm vulgus cretam vocat: impositaque ei visebatur tabula, cui hoc erat inscriptum epitaphium: III.

Studium ei⁹ erga nouã nouæ ædis S. Eucharij structurã. Itẽ Otthonis Imperatoris.

Casu inuenitur sarcophagus B. Celsi confessoris.

Sollicitus quicunque cupis cognoscere tumbam:
Præclarus iacet hic nomine, vel meritis,
Celsus, quem Dominus vero insigniuit honore:
Non segnis patriæ semper vbique vigens.
Qui genus atque ortum claro de stemmate traxit,
Affectuque pio conditur hoc tumulo,

Depositus pridiè nonarum Ianuariarum.

OPERARIVS autem, qui primus in hunc impegit sarcophagum, rusticus fuit planè rudis & crudus, vt solent plerique tales. Cumque ad rem inopinatam cunctantius eum agere oporteret, ille rustica temeritate tabulam bidente perfregit, ita vt vix à doctis viris titulus expeditè legi posset. Obiurgatus verò ab alijs, quod scripturæ parcere noluisset, ita fertur respondisse: Ecquidnam commerui. Petra hæc, quam perfregi, non pluris apud me est, quàm humus, quæ calcatur pedibus meis, nec vllum inter hæc meo iudicio discrimen est. Sed non cessit impunè homini temerario, quod margaritam in summi Regis diademate reponendam, tam negligenter attrectare ausus fuit. Tertio inde die subitanea morte extinctus est, & suo exemplo docuit mortales, beatum Celsum cum Apostolo fidelibus esse odorem vitæ in vitam, infidelibus autem & obstinatis odorem mortis in mortem. Et multis sanè ille hominis repentinus interitus, non vulgarem metum incussit. Postquam verò tam lætus reperti sarcophagi nuncius ad aures Episcopi Egberti perlatus est, ille mirificè laudauit Deum, & absque mora eò properauit, quibusdam è Clero illum comitantibus: visoque epitaphio certior factus est, in diebus suis vrbem Treuericam diuinitus respectam. Nec tamen ausus fuit, multa adhibita deliberatione sarcophagum illum suo mouere loco: sed cùm sigillo suo illum communijsset, monachos illic constituit, qui sine intermissione ob merita tanti viri collaudarent Deum, donec ipse cum alijs Episcopis communicato consilio, quid in re tanta faciendum esset, statueret. IV.

Pœna temere hunc sarcophagum pfringentis.

2. Cor. 2.

Synod⁹ Ingelheimen.

INTERIM die ac nocte monachis illis nunc sub dio, nunc sub tecto diuinum ibi peragentibus officium, non multo post solennis synodus permultorũ tum Episcoporum, tum Abbatum, apud Ingelheim regale palatium coacta est, in V.

qua

qua nonnulla Ecclesiæ Dei profutura promulgata sunt, à posteris piè inuiolatéque obseruanda. Aderat illic etiam Egbertus Treuirorum Episcopus benè meritus, cuius pijs studijs factum est, vt eius Ecclesiæ Clerus scientia & religione conspicuus sit. Postquam autem multa illic pertractata fuêre, quæ ad Synodum pertinerent, vt vidit is loquendi sibi offerri opportunitatem, cùm inter omnes vel maximè præcelleret ordine, quo par erat, & Tulliana facundia, ea quæ apud eius vrbem euenerant, enarrauit, ipsúmque epitaphium legit. Quibus auditis, valdè exhilaratus Imperator, sic ad Synodum locutus est: Gaudete fratres & patres in Domino. & ex intimis visceribus laudate Deum nostrum, qui mira æternæ bonitatis suę gratia dignatus est respicere ad tempora nostra, dando Ecclesię suæ apud Treuirorum vrbem nouum patronum beatum Celsum, quem virtutibus illustrem plenúmque dierum educens è corpore, hactenus cæli ciuibus adiunxit. Iterum rogo gaudete. nam, vt verum fatear, non solùm inde nobis salus aucta est, sed etiam pij pastoris eiusdem vrbis, quem hîc præsentẽ cernitis, integritas testatior facta est. Hæc cùm dixisset Imperator, antistites omnes, qui in synodo illa aderant, sublatis in cælum manibus pia. præ gaudio fuderunt lachrymas, immensas præpotenti Deo agentes gratias, qui talem thesaurum non esset passus, diutius latere sub terra.

Obserua pri s à Germanorum erga Sanctos deuotionem.

VI. Placvit indè vniuerso Concilio, vt Treuirorum Archiepiscopus rediret domum, & cum Clero suo reliquias beati Celsi leuaret è tumulo, atque in arcula quadam conditas, sublimes in altari perquam honorificè collocaret. Ille verò hoc accepto mandato & consilio, Treuiros profectus est, atque post dies paucos conuocauit suæ diœcesis Abbates, monachos, presbyteros, aliósque è Clero eruditione & sapientia conspicuos, ijsque rem totam exposuit. Qui cùm sententiæ Concilij subscriberẽt, mox processionem instituit cum crucibus, cereis, thuribulis, omniq; ecclesiastico apparatu, & lachrymis infusus, ad beati Eucharij ædem accessit. commendansq; se votumque suum beatissimis confessoribus, tremebundus adijt locum (toto interim collegio altissimis vocibus Deum collaudante) in quo S. Celsi reliquiæ asseruabantur. Ibi prius fusis ad Deum precibus sarcophagum, ablato sigillo iussit aperiri. Eo aperto, tanta miri odoris vis & copia erupit, vt omnes illic præsentes in paradisi delicijs se versari existimarent. Porrò autem Egbertus Episcopus è sarcophago reuerenter extulit ossa candida, posuitque ea in munda sindone, cantans cum omni Clero. Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis: id enim illi loco erat congruentissimum. Quis verò pro dignitate explicare queat, quos illic lachrymarum imbres ab oculis præsentium expresserit lætitia spiritalis, quando etiam ipse pontifex à lachrymis abstinere non potuit? Audiebantur autem etiam commixtim vulgi voces, hoc solum crebro iterantis: Kyrie eleison, & Gloria tibi Domine.

Processio cum Crucibus, &c.

Odor suauissimus ex reliquijs S. Celsi.

Psalm. 149.

VII. Deinde impositis in arcam sacris reliquijs, à viris pijs arca in ædem S. Eucharij summa reuerentia importata est. Vbi autem ad monasterium illud ventum est, ipse reuerendissimus præsul Egbertus alta voce inchoauit canticum, Te Deum laudamus, cæteris ad finem vsque cum illo id prosequentibus. Simul autem ardebant lampades, campanæ crepitabant, à thuribulis incensorum aromatum fundebantur ardores & suffitus: vt nulli esset ambiguum, in tam iucunda processione angelorum pariter atque hominum concentus summæ diuinitati in odorem suauitatis offerri. Vbi verò iam illatæ fuêre in templum sacræ reliquiæ, Episcopus eas reuerenter admodum in sublimi reposuit loco, in ipsa B. Eucharij ara, omnibus communiter gaudentibus, dulcésque lachrymas vbertim profundentibus. Et reuera magna & ineffabilis erat causa gaudendi, accedente Treuirorum populo tam insigni patrono. Porrò ad Missarum solennia procedente Episcopo, in omnium, qui illic aderant, pectoribus auctus est timor & reuerentia erga B. Celsum, orantque obnixè Deum, vt aliquo signo eius sanctitas ipso die declararetur. quod & factum est.

S. Celsi eleuatio.

VIII. Postqvam eum Euangelium recitatum fuit, Episcopus pro more concionem habuit ad populum, exposuitq; vt reperta essent sacra pignora, hortabaturque vt crebrò beatum Celsum viserent, mandans auctoritate Apostolica, vt deinceps singulis annis diem eius natalitium summo honore celebrarent. Finita concione redijt ad altare in honorem S. Celsi pro totius populi Christiani salute nostræ redemptionis hostiam oblaturus. Vbi ad Præfationem post Offertorium ferè ventum est, toto Clero inspectante, panni linei admodum subtilis particulam accipiens, inuoluit illi articulum digiti beati Celsi, imposuitque prunis ardentibus thuribuli, quibus thymiamata cremabantur, totoque illo tempore, quo Canonem mysticum persoluit, nihil pannus ille ab igne læsus est. De purgatorio igne ab Apostolo dictum est, Vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Declaratum hoc est per ignem materialem in B. Celsi digito. Vt eius præclara innotescerent merita, non potuêre panniculum adurere carbones ardentes, illo id præstante, qui nunquam non fuit, nunquam non erit, nunquam aliter fuit, nec vnquam aliter erit: quo nihil est secretius, nihil præsentius: qui difficilè inuenitur vbi sit, difficilius vbi non sit: cuius vnius bonitate facti sumus, iustitia pœnas luimus, clemẽtia liberamur: in cuius simplici substantia vel natura nihil est violabile, nihil fictum, compositum nihil: nec terræ particula regnum eius est: qui nulla probat flagitia, nunquam mentitur: cuius imperij ordinem nullum cuiusquam peccatum vel perturbare potest, vel lædere. Quam verò beatum Celsum viendi potestatem habuit ignis ille purgatorius in die furoris Domini, elementis ardentibus, quando nec tenuem pannum adurere potuit ignis materialis, eius sublimibus meritis id impedientibus? quippè qui super fundamentum, quod Paulus architectus posuit, argentum, aurum & lapides preciosos ædificare non desijt, quoad in carne præter carnem vixit. Absoluta deindè Missa Episcopus articulum illum, gratum Deo munus, reliquis ossibus rursus adiunxit: dimisitque populum, cum eis benè precatus esset, laudantem Deum atque dicentem: Nunc cognouimus, quidnam habeamus: quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.

Instituitur festum S. Celsi.

Illustre sanè miraculum.

1. Cor. 3.

Diuinę maiestatis proprietates.

Ibidem.

Psalm. 117.

IX. Expeditis tandem illis, quæ ad inuentionem S. Celsi confessoris egregij pertinẽt, iam ad miracula veniendum est, quæ per eius præclara merita declarauit Christus. vt totum ad eius cedat laudem, sine quo nemo sanctorum quicquam efficere potuit. Quis enim habet quicquam, quod ab illo non acceperit? Præuenit electos suos, vt benè velint: sed nisi etiam subsequatur eos, & præstet vt possint, inanes sunt conatus eorum. non enim volentis est, neq; currentis, sed miserentis Dei. Ita ergò & B. Celsum Spiritus sanctus sua gratia & præuenit, & subsecutus est: cuius sacræ reliquiæ cùm mensem vnum ab inuentione seruatæ fuissent super altare S. Eucharij, visum fuit Abbati Gunderado & cæteris fratribus, vt inde ad altare S. Crucis transferrentur. Quod cùm factum fuisset, paucis pòst diebus multis atque miris declarauit modis præpotens Deus, quantum apud ipsum valeat beatus Celsus confessor eius.

Rom. 9.

Multa fiunt miracula ad reliquias S. Celsi.

X. Fvit enim in illo monasterio Richolphus quidam, ab ipso primo ortu contractus miserãdum in modum, vt vix hominis aliquam præ se ferre speciem videretur. Pedes monstrosi adhærebant natibus, reptabat miser humi. Admonebant eum fratres, vt sæpè se conferret ad aram S. Crucis, fore pollicentes, vt S. Celsi intercessione curaretur. Paruit ille, & quadam nocte incumbens in preces apud aram illam, ab vna corporis parte sanatus est. Indè se ad suum lectulũ recepit. Postea hoc tanto beneficio animatus, rursus eodem loco supplices preces B. Celso adhibuit. Nocte autem ferè media cœpit æstuare, præ nimio dolore exclamare, & membris omnibus ingentem quendam edere fragorem. Expergefacti fratres accurrunt ad hominem, vident iam integra fruentem valetudine, veteris morbi nullis in eo vestigijs apparentibus. Aguntur gratiæ Deo, pulsantur campanæ, vt ciues quoque excitentur ad laudandum Deum. Aduolat rei fama ocyus ad Archiepisc. Egbertum, venit is cum Clero & monachis ad S. Eucharij cœnobium, discit rem gestam enucleatius, Missarum solennia celebrat, pro concione explicat plebi quid gestum sit, hominem sanatum monastico induit habitu, qui postea fortis & incolumis vtilem sanè operam illi monasterio charus omnibus nauauit.

Sanatur cõtractus.

Is post curationem fit monachus.

ANTE paucos annos me præsente contigit, quod iam narraturus sum. Puer quidam ab ipso penè matris vtero beato Euchario oblatus, in eius monasterio degebat cum alijs pueris, & ad Regulę præscriptum instituebatur. Accidit autem, vt quandoq; ex refectorio accepto poculo ad hauriendam aquam solus exiret: sed cùm è puteo eam attrahere non posset, abijt ad S. Materni oratorium, ad cuius fores ex multa pluuia magna aquarum colluuies constiterat. Intérim deliberanti aliquandiu biberet ex illa aqua, nec ne, malus dæmon sumpta effigie hominis apparet, aquam ex illa colluuione haustam offert: bibit puer auidè non consignato potu, redit ad cœnam fratrum. Ea peracta, cùm extemplo post dictas gratias fratres redirent, puer idem huc illuc conijcit oculos, & tremebundo pectusculo quendam grunnitum edit, animaduertunt fratres dæmonem sibi illum vendicasse. Vinctum igitur adducunt ad altare B. Eucharij, orant pro illo, tandem aquam sacrant, eamque in honorem S. Celsi bibendam ei porrigunt. Hausta aqua ilicò recessit teterrimus satan. Puer autem iam sanæ mentis cum iureiurando affirmabat, se ea hora, qua fuit à dæmone liberatus, perspicuè vidisse B. Celsum stomachabundum vinculis alligantem dæmonem ad fores, diuq; repagulis portæ eum excruciantem, denique interdicentem ei, ne deinceps locum illum violare ausus esset. XI.

Dæmoniacus liberatur.

Videt cæcus. Contractus fit incolumis.

SANATVS est etiam puer cæcus, cum eius cognati ad sacras Celsi reliquias eum adduxissent, oblatisque cereis pro eo Dominum & eius confessorem Celsum deprecati essent. Curatus est quoque subulcus quidam miserrimè contractus, itemque puer toto corpore mirabiliter inflatus, & vltimum penè trahens spiritum. Anno salutis millesimo septimo, me præsente, dæmoniaca quædam allata est in B. Materni ædem, impositaque est arcæ, qua B. Celsi ossa continebantur. Cumq; illic triduò mansisset, quarto die integrè restituta est. Adolescens præclara indole, Burchardus nomine in B. Eucharij cœnobio manebat, ab ipsis penè incunabilis Deo illic nutriendus à parentibus oblatus. Is hodieque superest, & Diaconi fungens ministerio, non parum vtilis est illi monasterio. In eius aliquando dormientis auriculam irrepsit araneus, qui adeò ei infestus fuit, vt toto triduo morte affligeretur. Adhibebantur ei etiam medicorum remedia, sed nihil ei contulerunt. Iam vita eius à plerisque desperabatur, cum ecce subitò diuinitus permotus, humi se prosternit, & prolixè orans, meritis se beati Celsi commendat. Absolutis precibus araneus ab aure in volam dextræ manus eius decidit. Ille immenso affectus gaudio, gratias agit Deo & beato Celso famulo eius fideli. XII.

EST apud Treuiros monasterium virginum, beatissimæ matri Dei consecratum, in quo à Dagoberti regis temporibus sanctimoniales Deo religiosè famulantur. Habet autem Horrei vocabulum. In eo tres nobiles monachæ vel sanctimoniales à diuersis morbis, cum B. Celsum inuocassent, curatæ sunt. Hæc ex multis nos miracula literis mandare voluimus in laudem præpotentis Dei, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen. XIII.

AN. 250. VITA ET MARTYRIVM S. MONTANI ET SOCIORVM EIVS, LVCII, IVLIANI, VICTORICI, FLAVIANI, &c. SCRIPTVM PARTIM AB IPSIS Martyribus, partim ab alio quodam, qui præsens interfuit. Est certe historia lectu digna, & germana teste Baronio, apparetq; hos martyres S. Cypriani fuisse discipulos, & paulo post illum pro Christo passos esse. Acta autem sunt hæc anno 262. auctore Baronio.

24. FEBR. Quidā volunt 18. Maij

DILECTISSIMI fratres, nobis nihil aliud est agendum, quam vt de Dei seruis & Christo eius dicamus, & de multitudine fratrum cogitandum:* quanquam ratione hic amor per hoc officium ad has nos * impulerit literas, vt fratribus post futuris & magnificentiæ Dei fidele testimonium, & laboris tolerantiam per Dominum memoriam relinqueremus. Post popularem tumultum, quem ferox vultus Præsidis in necem concitauit, postque sequentis diei acerrimam persecutionem Christianorum, apprehensi sumus Lucius, Montanus, Flauius, Iulianus, Victoricus, Primolus, Renus, & ª Donatianus catechumenus, qui baptizatus in carcere statim spiritum tradidit: nec non & circa Primolum similis consummationis exitus contigit. Nam & ipsum ante paucos menses habita confessio baptizauit. Igitur apprehensis nobis, & apud * Regionantes in custodia constitutis, sententiam Præsidis milites nunciabant, quod die hesterno * ardens, nobis incendium minaretur. Nam vt postea quoque verissimè cognouimus, exurere nos viuos cogitauit: sed Dominus, qui solus de incendio seruos suos potest liberare, in cuius manu sermones & corda sunt regis, furentem à nobis Præsidis sæuitiam * vertit: & incumbentes precibus assiduis tota fide statim quod petiuimus, accepimus: accensusque in exitium nostræ ᵇ carnis ignis extinctus est, & flamma caminorum ardentium Dominico rore sopita est. Nec difficile credentibus fuit, noua posse ad vetera exempla contingere, Domino in spiritu pollicente: quia qui gloriam istam operatus est in tribus pueris, vincebat & in nobis. I.

* qua quidem ratione, &c.

* scribēdas impulerit. Bar.

ª Donatianus & Primolus in carcere obeūt.

* al. Regionates.

* ardentem nobis.

Prov. 21

Dan. 3.

* auertit. ᵇ Ignis diuinitus extinguitur.

TVNC à proposito suo, Domino volente, confractus, mitti nos in carcerem iussit. Quo deducti, non expauimus fœdam illam loci caliginem: moxque carcer tenebrosus spiritu prolucente resplenduit, & contra obscuritatis deformia, & cæca noctis contecta, instar diei fidei deuotio candida luce vestiuit,* & ad summum ascendebamus locum pœnarum, quasi ascenderemus in cælum. Quales illic dies *duximus, quales transegimus noctes, exponi nullis sermonibus possunt: nec tormenta carceris vlla affirmatione capiuntur: sed veremur atrocitatem loci, vt est dicere, quia vbi tentatio est grandis, ille ibi maior est, qui eam vincit in nobis, & non est pugna, in qua non sit, Domino protegente, victoria. Nam & occidi seruis Dei leue est: ideò mors nihil est, cuius aculeos * conniuens contentionemque deuincens Dominus, per crucis trophæum triumphauit. Sed & causa nulla armorum est, nisi quando miles armandus est: nec armatur, nisi quando congressio est: & in coronis nostris præmium ideo est, quia certamen præcessit: nec datur palma, nisi congressione perfecta. Sed paucis diebus visitatione fratrum nos refrigerauimus. Nam omnem noctis laborem, diei solatium, lætitiaque abstulit. Tunc Reno, qui nobiscum fuerat, somno apprehenso ostensum ei est produci singulos. Quibus prodeuntibus lucernæ singulæ præferebantur. Cuius autem lucerna non præcesserat, nec ipse procedebat. Et cùm processissemus nos cum lucernis nostris, experge factus est. Et vt nobis retulit, lætati sumus, fidentes nos cum Christo ambulare, qui est lucerna pedibus nostris, & sermo Dei. II.

* & sic ad summū descēdebamus Bar.

duxerim, quales trās egerimus.

* Conuellēs Bar.

Certamen sequitur præmium, deīde corona.

Psal. 118

POST ipsam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et continuò eadem die subitò rapti sumus ad Procuratorem, qui defuncti Proconsulis partes administrabat. O diem lætum, gloriam vinculorum: ô optata votis omnibus catena. O ferrum honorabilius atque preciosius optimo auro. O stridor ille ferri, qui strepebat, dum trahitur per alterum ferrum. Loqui nostrum futurum solatium videbatur atque ne hac iucunditate tardius frueremur [illegible], nos Præses audire vellet, huc atque illuc per totum forum circumducti sumus. Tunc nos in secretarium vocauit, qui necdum hora passionis aduenerat. Vnde prostrato diabolo victores sumus in carcerem reuersi, & ad alteram [illegible] victoriam reseruati. Hoc itaq; prælio victus diabolus, ad alteras se astutias vertit, fame nos & siti tentare molitus. Et hoc suū prælium III.

Proconsul hic, de quo loquuntur, fuit Galerius Maximus, qui post Martyrium Cypriani, qui passus est anno 261 mortuus est, post cuius obitum vices eius gessit Solon procurator fiscalis. Vide Baronium ad annum 262.

prælium multis diebus fortissimè gessit, ita vt quod magis secum facere aduersarius putabat, * ægrotantium copia ad Solonem fiscalem & aquam frigidam laboraret. Hic autem labor, hæc inopia, hoc necessitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectissimi fratres. Nam qui nos tentari voluit, ipsum et *allocutorem in ipsa tentatione habuimus, se ostendit. Nam Victori presbytero, commartyri nostro, qui statim post hanc eandem visionem passus est, ostensum est hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem introisse, cuius fuit vultus per... super ipsum splendorem inenarrabilem, qui nos deducebat per omnia loca, vt exiremus: egredi tamen non potuimus, & ait mihi: Adhuc modicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed confidite, quia ego vobiscum sum. Et adiecit: Dic illis, quia gloriosiorem coronam habebitis. Nec non ad Deum suum spiritus properans, & anima iam proxima passioni sedes suas requirit. Nam hic eundem Dominum de paradiso interrogauit, vbi esset. Cui ille ait: Extra mundum est. Ostende illum, inquit, mihi. Qui ait illi: Et vbi erit fides? Cumque hic per humanam pusillitatem diceret, Quod me mandas, tenere non possum: dic signum, quod eis dicam. Respondit ei Dominus, & ait: Dic illis signum Iacobi: Lætandum est, si tres dilectissimi, vt patriarchis, etsi non iustitia vel laboribus adæquari possimus. Sed quid dixit, Inuoca me in die pressuræ, & eximam te, & clarificabis me: ad clarificationem * sui fletus post preces ad se habitas, commemoratus est nostri, prius miserationis suæ denuncians munus.

Psal. 49.

* quod ægrotabant corpora ob Solonem fiscalem, qui aquam frigidam post laborem non daret, legit Bar.
* alleuiationem.
* fuit flexus Bar.

IV. Dæ hoc enim sorori nostræ Quartillosiæ hic nobiscum positæ ostendit: cuius mulieris & maritus & filius ante triduum passi erant. Ipsa quoque hic residens, propinquitatem suam velociter subsecuta est, quæ in hunc modũ, quod vidit, exposuit: Vidi, inquit, filium meum, qui passus est, venisse ad carcerem: qui sedens super labrum aquarium, ait: Vidit Deus pressuram vestram & laborem. Et post hunc introiuit iuuenis miræ magnitudinis, qui ferebat phialas duas singulis manibus, lacte plenas, & ait: Bono animo estote, commemoratus est vestri Deus. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omnibus bibere. Quæ phialæ non deficiebant. Et subito allatus est lapis, qui fenestram diuidit medius, sed & claræ fenestræ ipso medio * allatæ, liberam cæli faciem admiserant. Et posuit iuuenis ille, quas ferebat phialas, vnam ad dexteram, alteram ad sinistram, & ait: Ecce & satiati estis, & abundat, & tertia adhuc phiala superueniet vobis. Et abijt altera dies, quæ post hanc visionem eluxit. Expectantes autem eramus horam illam, quando fiscalis non cibus, sed penuria & necessitas inferretur; quia cibus nullus nobis suberat. Nam & altera die ieiuni manseramus. Subito autem vt sitientientibus potus, esurientibus cibus, desiderantibus martyrium obuenit: ita laboribus nostris refrigerium Dominus per Lucianum charissimum nobis præbuit: qui dissupto catenarum obice, velut per duas phialas per Herenianum hypodiaconum, & Ianuarium catechumenum, alimentum indeficiens omnibus ministrauit. Hoc subsidium ægros & laborantes nimium sustulit. Eos quoque, qui per eundem laborem, hoc est, per incommodum Solonis & frigidæ aquæ ægritudinem iam inciderant, ab infirmitate reuocauit. Cuius tam gloriosis operibus omnes apud Deum gratias agimus.

Visio Quartillosię martyris.

* sublatæ. Bar.

Hic est Herenuius, de quo mentio habetur apud Cyprianum Epistola 78. 79. 80. per quem Cyprianus anno 261 exul pecuniarum, subsidia misit ad Confessores ad metalla damnatos Vide Bar. ad annum 204.

V. Iam nunc, dilectissimi fratres, & de amore, quem in nos inuicem habemus, aliqua dicenda sunt: nec instruimus, sed admonemus: quia sicut simul vnanimes sumus, ita & apud Dominum vna viuimus & oramus. Tenenda est concordia charitatis, & dilectionum vinculis inhærendum est. Tunc diabolus prosternitur, tunc à Domino, quicquid postulatur, accipitur, ipso pollicente ac dicente: Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunque petieritis à patre meo, continget vobis. Nec alio modo vitam æternam accipere & cum Christo regnare poterimus, nisi fecerimus quod præcipit faciendum: pro quo & vitam promisit, & regnum. Eos denique hæreditatem Dei consequi, qui pacem cum fratribus tenuerint, ipso magisterio ipse Dominus enunciat, dicens: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Quod exponens Apostolus, ait: Vt simus filij Dei. Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Si quidem compatimur, vt conmagnificemur. Si hæres non potest esse, nisi filius: filius autem non est, nisi pacificus: hæreditatem Dei habere non poterit, qui pacem Dei rumpit. Et hoc non quasi admoniti dicimus, aut sine diuina ostensione suggerimus.

Matth. 19.
Matt. 5.
Rom. 8.

Regnũ Dei nõ obtinebunt, nisi q pacis & charitatis sunt studiosi.

VI. Nam cum Montanus cum Iuliano habuisset sermones aliquos ob eam mulierem, quæ ad communionem * oppressit, quæ nec communicabat: cumque post correptionem, quam in eam congesserat, in rigore ipso discordiæ mansisset: ostensum est eadem nocte Montano hoc: Visum est, inquit, mihi venisse ad nos centuriones. Cumque deducerent nos per viam longam, peruenimus in campum immensum, in quo occurrunt nobis Cyprianus & * Leucius. Peruenimus autem in locum candidum, & facta sunt vestimenta nostra candida, & caro nostra commutata, candidior est facta vestimentis nostris candidis. Ita autem perlucida fuit caro nostra, vt oculorum visum ad intima cordis admitteret. Et respiciens in pectus meum, video quasdam sordes, & experrectus sum in visione. Et occurrit mihi Lucianus, & retuli illi visionem, & aio illi: Scis quoniam sordes illæ, illud est, quod non statim concordaui cum Iuliano: Et in hoc experrectus sum. Quare de te, fratres dilectissimi, concordiam, pacem, vnitatem omni virtute teneamus: imitemur iam hic esse, quod futuri sumus. Si nos inuitant iustos promissa præmia, si terret iniustos pœna prædicta, si cum Christo esse & regnare cupimus, quæ ad Christum & regnum ducunt illa faciamus. Optamus vos bene valere. Hæc omnes de carcere simul scripserant.

* for. obrepsit: accessit Bar.
Visio Montani.
* al. Lucius.

XII. Sed quia necesse erat omnem actum martyrum beatorum pleno sermone complecti, quia de se & ipsi minus dixerant, & Flauianus quoq; priuatum hoc nobis munus iniunxit, vt quicquid literis eorum deesset, adderemus, necessario aliqua subiunximus: Cumque per plurimos menses reclusi fuissent in carcere, & fame ac siti diu laborassent, tandem sero produci iubentur, & ad prætorium Præsidis admoueri. Et omnibus quidem gloriosa voce professis, cum Flauiani adiutorum reclamaret amore peruerso, * nugans eum diaconũ, quod confitebatur: inter cæteros, id est, Lucium, Montanum, Iulianum, Victoricum, dicta sententia est, Flauianusq; rursus receptus est. Et quamuis haberet plenam doloris materiam, quod scilicet de tam bono collegio separatus est, tamen fide & deuotione, qua vixit, credebat id fieri, quod Deus vellet, & tristitiam solitudinis destitutæ, religione sapientiæ temperabat. Dicebat etiam, Cum cor regis in manu Dei sit, quæ causa mœroris est, aut quare succensendum putem homini, qui hoc loquitur, quod iubetur? Sed de Flauiano postmodum plenius.

Prou. 21.

Sequitur continuatio historiæ ab oculatis testibus cõscriptæ Vide Bar. loco citato

* negans legit Baron. Negabant enim ministri Ecclesiæ eius amici eum diaconum esse, vt eum eriperent.

VIII. Interim cæteri ducebantur ad victimæ locum. Concursus vndique gentilium & omnium fratrum fuit. Qui quamuis obsequentes alijs & cæteris Dei testibus pro religione & fide, quam Cypriano docente didicerunt: tunc tamen officio pleniore & copia maiore conuenerant. Erat illic videre martyres Christi, felicitatem glorię suæ, vultus hilaritate testantes: ita vt possent prouocare ad propriæ virtutis exempla, etiam si tacerent. Sed nec sermonis largitas defuit. Nam exhortationibus suis singuli plebem corroborauerunt: Et Lucium quidem propter ingenitam lenitatem, & probam ac modestam verecundiam infirmitas etiam grauis & labor carceris fregerat: ac propterea cum comitibus paucioribus solus ante præcessit, ne multitudo nimiæ pressuræ defusioni sanguinis invideret: qui tamen & ipse non tacuit, sed comites suos quomodo potuit instruxit. Cui cum dicerent fratres, Memento nostri: Vos, inquit, mei mementote. Quanta martyris humilitas, de gloria sua nec soli sub ipsa passione præsumere? Iulianus quoq; & Victoricus

Apparet hinc, hos martyres Cypriani ætate vixisse.

Q + insinuata

insinuata diu fratribus pace, & commendatis omnibus clericis, maxime eis, qui famem carceris visitauerant, ad passionis locum cum gaudio & sine pauore venerant. Sed enim Montanus, corpore & mente robustus, quanquam & ante martyrium gloriosus, quicquid semper veritas postularet, constanter & fortiter dixerit sine vlla exceptione personæ: tamen de martyrio proximo crescens, prophetica voce clamabat: Sacrificans dijs eradicabitur, nisi Domino soli. Et hoc frequenter iterabat, insinuans & inculcans, non licere, deserto Deo, ad simulacra & manufacta figmenta accedere. Hæreticorum quoque superbiam & improbam contumaciam retundebat, contestans eos, vt vel de copia martyrium intelligerent Ecclesiæ veritatem, ad quam redire deberent. Deinde lapsorum abruptam *festinantem negationem pacis ad plenam pœnitentiam & Christi sententiam differebat, nec non integros quoque ad tutelam integritatis exhortans: State fortiter, fratres, & constanter militate, dicebat. Habetis exempla: nec vos lapsorum perfidia destruat ad ruinam, sed nostra tolerantia magis ædificet ad coronam. Virgines quoque singulas admonebat, vt sanctitatem suam tuerentur. Generaliter omnes docebat, vt Præpositos venerarentur. Præpositis quoque ipsis concordiam pacis insinuans, nil esse melius aiebat, quam Præpositorum vnanimem voluntatem: tunc & plebem posse ad sacra obsequia prouocari & ad vinculum dilectionis animari, si rectores plebis pacē tenerent. Hoc enim est propter Christum pati, Christum etiam exemplo sermonis imitari, & esse probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi.

Montani præclara laus

*al. negotiationem.

Mōtani exhortatio.

IX. CVM autem iam carnifex immineret, & gladius super ceruices eius libramento nutante penderet, expansis ille manibus ad Deum, voce clara, ita vt non tantum ad totius plebis aures, sed & ad gentiles quoque ipsos sonus vocis euaderet, orauit, rogans & deprecans, vt Flauianus, qui per suffragium populi de comitatu eorum remanserat, sequeretur die tertio. Et quo precis suæ fidem faceret, manualem, quo oculos fuerat ligaturus, in partes duas discidit, & iussit alteram reseruari, qua Flauiano oculi post crastinum ligarentur. Sed & in medio eorum solum seruari iussit, vt nec sepulturæ consortio separaretur: & perfectum est sub oculis nostris, quod Dominus in Euangelio suo repromittit, vt qui tota fide peteret, quicquid peteret, impetraret. Nam post biduum, secundum quod postulatum fuerat, Flauianus quoque productus, gloriam suam passione perfecit. Quoniam tamen, vt supra dixi, etiam ipse mandauit, vt bidui moram memoratis causis iuberemus, faciendum erat necessitate maiore, quod fieri merito deberet, etiam si non iuberetur. Post suffragia illa, post voces, quibus quasi pro salute eius amicitia inimica surrexerat, reuocabatur in carcerem virtute robusta, mente inuicta, fide plena. Nihil de animi eius vigore mutilauerat remanendi quidem contemplatio, quæ quemuis posset mouere. Ita fides, quæ imminentem passionem tota deuotione præsumpserat, temporanea impedimenta calcabat. Hærebat lateri eius incomparabilis mater, quæ præter fidem, qua ad patriarchas pertinet ei, in hoc etiam se Abrahæ filiam comprobauit, quæ filium suum & optabat occidi, & quod interim remansisset, contristabatur glorioso dolore. O matrem, religiose piam, ô matrem inter vetera exempla numerandam! O Machabæicam matrem: nihil enim interest de numero filiorum, cum perinde & hæc in vnico pignore totos affectus suos Domino mancipiauit. 2. Mac. 7

Matth. 11.

Genes. 22. Mira sanctæ mulieris fortitudo.

X. SED ille collaudans matris animum, vt dilationem suam non doleret, Scis, inquit, mater merito carissima, vt semper tentauerim, si confiteri contigisset, martyrio in eo frui, & frequenter catenatus videri, & sæpe differri. Si ergo contigit, quod optaui, glorIandum est potius quam dolendum. Et cum ad carceris ianuam veniretur, difficilius multo & tardius, quam solebat, aperiebatur, obnitentibus etiam carcerariorum ministris: ita vt videretur obfirmatum, spiritu quodam repugnante atque testante indignum esse, carceris sordibus eum fœdari, cui celeste habitaculum pararetur. Quia tamen diuinitatis corona dilata, dignas causas habebat, iam cæli & Dei hominem innitus carcer admisit. Qualis illic mens fuit biduo illo, quæ spes, quæve fiducia, cum martyris Dei annuus & de collegarum petitione præsumeret, & de sua crederet passionem futuram? Dicam, quod sentio: Dies ille post biduum tertius, non quasi passionis, sed quasi resurrectionis dies sustinebatur. Admirans erat denique turba gentilium, qui vocem Montani petentis audierant. Postquam vero produci tertio die iussus est, rumore cognito, confluebant increduli & perfidi, fidem martyris probaturi. Egrediebatur de carcere Dei testis, iam ad carcerem non reuersurus. Communis omnium magna lætitia, sed magis habebat in animo suo certum, quod & fides propria & peritio antecessorum suorum extorqueret Præsidi vel inuitam, licet populo reclamante, sententiam. Vnde & occurrentibus fratribus & salutare cupientibus, fide tota pollicebatur quod in Fuscano eum omnibus pacem facturus esset.

XI. O magna fiducia, fides vera! Ingressus deinde prætorium, cum miraculo omnium in custodiarum loco stabat, expectans donec vocetur. Illie nos in latere eius constituti eramus, iuncti penitus hærentes, ita vt manus manibus teneremus, exhibentes martyrij honorem, & contubernij charitatem. Ibi condiscipuli eius suadebant, cum lachrymis etiam, vt præsumptione deposita, sacrificaret interdum, postea quidquid vellet, facturus: nec incertam illam & secundā mortem plusquam præsentem vereretur. Et hæc gentilium verba sunt, qui dicebant vltimi furoris esse, magis mortem malle *timere, quam viuere.

Vides hic familiarem admodum martyribus fuisse huius historiæ authorem.

* temere, aut contemnere.

XII. SED ille gratias agens, quod amicitia duce, quantum in ipsis erat, consultum sibi vellent: tamen & de fide & de diuinitate non tacuit, dicens, multo malius esse primo in loco, quantum ad libertatem integritatis pertineret, occidi, quam lapides adorare. Tunc deinde summum esse Dominum, qui omnia imperio suo fecerit, ac propterea solus colendus sit, addens & illud, quod gentiles minus credunt, etiam si de diuinitate quid sentiunt, viuere nos etiam cum occidimur, nec vinci morte, sed vincere: ipsos quoque, si vellent peruenire ad conscientiam veritatis, etiam Christianos esse debere. His illi retunsi & reuicti, postquam nihil per suadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem se misericordiam contulerunt, certi eum à proposito voluntatis suæ vel tormentis deponi posse. Et cum admoueri iussus esset, interrogatus à Præside, quare mentiretur se diaconum, cum non esset, mentiri se negauit. Et cum Centenarius diceret, notariam sibi datam esse, qua contineretur eum fingere, respondit: An non est verisimile me mentiri & illum verum dicere, qui notariam falsam dedit? Qui cum reclamante populo ac dicente, Mentiris: iterum à Præside interrogaretur, an vere mentiretur, respondit: Quod est compendium mentiendi? Ad hoc populus exasperatus, torqueri eum iteratis clamoribus postulauit. Sed Dominus, qui serui sui fidem sciebat, non est passus probari martyris corpus tormenti alicuius vel leui laceratione pulsari. Cor enim regis ad sententiam statim flexit, & testem suum, vsque ad mortem fidelem, consummato cursu & agone perfecto, coronauit.

Notaria siue notoria, est scripta relatio, quæ ab aliquo fit Iudici. l. accusatores § notoria ff. ad Senatusconsu. Iuliū Turpilianum.

XIII. EXINDE iam gaudens, quia per sententiam datam passionis suæ erat certior, etiam iucundo colloquio fruebatur. Et sic effectum est, vt iuberet hæc scribi, & ad propria verba coniungi: addi quoque ostensiones suas voluit, quarum pars ad moram bidui pertineret. Cum adhuc, inquit, episcopus noster solus passus fuisset, ostensum est mihi hoc, quasi Cyprianum ipsum interrogarem, an pati ictus doleret martyr futurus, de passionis tolerantia consulebat, dicens. *Alia caro patitur, cum animus in cælo est, & nequaquam corpus hoc sentit, cum se Deo tota mente deuouit. O verba martyris, martyrem cohortantis. Negauit esse in passionis ictu dolorem, vt qui & ipse habebat occidi, animatus constantius posset, quod nec paruum quidem sensum doloris de passionis ictu haberet. Postea, inquit, cum plures pa-

Ite hilaris ad mortē Flauianus. Visio oblata Flauiano

*al. Nulla.

fes paterentur, contristabar in visu noctis, quod quasi à collegis meis remansissem. Et apparuit mihi quidam, dicens: Quid contristatus? Cui cum causam tristitiæ meæ dicerem; ait: Confessores, tertio martyr eris per gladium, & sic impletum est. Nam confessus Christum primo secretario, secundo publice, reclamante populo, iussus recludi, à collegio suo secundum ostensionem remansit, & productus post confessiones duas, tertio passionem perfecit. Deinde, inquit, cum iam Successus & Paulus cum comitibus suis coronati fuissent, & ego post infirmitatem conualescerem, video ad domum meam venisse Successum episcopum, vultu pariter & cultu nimis claro, cuius effigies difficulter agnosceretur, eo quod carnales oculi angelico splendore rutilarent. Quem cum vix agnoscerem, ait mihi: Missus sum nunciare tibi, quoniam tu passurus sis. Hoc cum dixisset, statim venerunt duo milites, qui me perduxerunt in locum quendam, vbi erat fraternitatis multitudo collecta, inter quos apparuit mater mea, dicens: Laudo * te, quia nemo sic martyrium duxit. Et vere nemo. Nam, vt omittam carceris abstinentiam singularem, & vt accipientibus cæteris vel modicum cibum, qui de sordib. penuriæ fiscalis exhibebatur, solus se ab ipso modico continuit, tanti habens ieiunijs multis & legitimis fatigari, dummodo alios victu proprio saginaret.

Successum hunc putat Bar. ad quẽ Cyprianus scripsit Epistolam 82. erat ille Episcopus Abbutensis Germanicianæ, qui inter fuit concilio Carthag. nensi. * Flauiani egregio præconio.

XIV. Ad illa igitur veniam, quod cum tanto honore deductus est, qui à tot sacerdotibus comitatus, disciplinis omnibus ordinatis, ad instar ducis dirigi meruit. Sic regnaturum cum Deo martyrem, iam spiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de cælo testimonium defuit. Imber largus & lenis temperato rore descendens fluebat, ad multa proficiens: Primo, vt gentiles perniciter curiosos interuentu pluuiæ refrenaret, & vt diuertendi daretur occasio, vt sacramentis legitima pacis nullus profanus arbiter interesset. Et quod Flauianus ipse ore suo dixit, adhoc pluebat, vt Dominicæ passionis exemplo aqua sanguine iungeretur. Sic cõsummatis omnibus fratribus & pace perfecta, processit è stabulo, quod Fusciano de proximo iunctum est. Ibi cum editiorem locum & sermoni aptum conscenderet, silentio manu facto, huiusmodi verba emisit: Habetis, inquit, fratres dilectissimi, nobiscum pacem, si Ecclesiæ noueritis pacem, & dilectionis vnitatem seruaueritis: Nec puteris pauca esse, quæ dixi, cum & Dominus noster Iesus Christus, passioni proximus, hæc nouissime dixerit: Hoc est mandatum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Et supremum illud adiunxit, & in testamenti modum vltima sermonis sui fide signauit, quod Lucinum * presbyterum commendatione plenissima prosecutus, quantum in illo fuit sacerdotio destinauit. Nec immerito Non enim difficile fuit, spiritu iam cælo & Christo proximante, habere notitiam. Deinde ad locum victimæ, expleto sermone, descendit, & ligatis oculis * ea parte, quam Montanus seruare ante biduum iusserat, fixis tanquam ad precem genibus, passionem suam cum oratione perfecit. O martyrum gloriosa documenta, ô testium Dei experimenta præclara, quæ ad memoriam posterorum merito conscripta sunt, vt quemadmodum de scripturis veteribus exempla, dum discimus, sumimus etiam de nouis aliqua quæ discamus.

Iohan 19. * al. confirmatu. Iohā. 15. Memorabilis martyris morituri sententia. * al. Lucianum, qui Optato auctore post creatus est Carthaginensis Episcopus. * ea vita parte, Baronius.

IGNATII MONACHI, QVÆ FIT SINGVLATIM EXPOSITIO VITÆ ET MIRACVLORVM S. P. N. TARASII, ARCIEPISCOPI Constantinopolitani. Habetur in Metaphraste.

An. 780. Suidas Ignatium dicit fuisse Diac. & vasorũ custodẽ Eccl. Constãtin. & Metropolitanum Niceæ. 25. Febr.

I. Natatvrus per ingentem maris magnitudinem, inclyti patris & vita inaccessa præstantis, vereor ne aduersos ventorum flatus linguæ agrestis, & vastorum fluctuum obscuritatis excitem, salumq; & tempestatem mihi procurem animæ naufragij. Talis enim est inscitiæ temeritas, quæ orationem effundit tanquam paleam, ad nihil quod sit opportunum conducibilem, & affert damnum ei, quod oportet fieri & est vtile, & in naufragium incidit multiloquij, quod fieri non potest, vt omnino effugiat peccatũ, vt est Salomonis & diuina admonitio. Hoc meum reprimit ingenium & terret cogitationem, & refrenat orationẽ, & diuinarum viri dotum profundum intueri properantem, retardat. Sed cum altum longi temporis silentium res eius tegens esset multorum auribus damnum allaturum, vt quæ teneantur desiderio audiendi res optimas & præstantissimas, quæ ab illo in vita gestæ sunt, vt quæ sint plenæ vtilitate animæ, age valere iubens omnem dubitationem, pauca quædam de ipso, quæ dignatus sum videre oculis, & quæ accepi auribus, & quæ ipsa noui experientia, & in mea humili & egena scio manere memoria, cum pura & syncera veritate in lucem edere, si Deus concedat, iam conabor. Nam etsi non possim dicere pro dignitate, non ideo vniuersum deseram: sed quia nolo abscondere talentum, sicut ille malus & piger seruus, ideo quod Deo gratum est prompto & alacri animo offerre pro viribus, etsi non potero debitum soluere cum fœnore, in eo quidem certe, quod sortem exerceam & procurem, vt ei nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

Prouerb 10. Matth. 25.

II. Hic ergo sacrosanctus & magnus Tarasius, qui Christi mansuetudinem & humilitatem ab infantia vsque ad senectutem imitatus pulchre expressit, in cuius, sicut prius dixi, virtutum mare me vt natarem demisi, quisnam esset & vnde, & ex qua patria & parentibus ortus sit, arduum fuerit dicere, ijs etiam qui ex scientia sciunt ample & magnifice dicere, non solum mihi, cuius est plane humilis & abiecta oratio, tantam præclari generis ab alto repetere magnitudinem, & à maioribus deductam eius stirpem recensere, qui gloriari non vult eiusmodi laudibus, neque fluentibus diuitijs cor apponere, conuenienter diuino Psalmographo, vnquam est meditatus. Hoc vnum autem possumus dicere, quod omni authoritate & maxima excellentia apud eos, qui per id tempus imperabant, Georgius eius pater & rei nomen conueniens sortita mater eius * Encratia, propter summam iustitiam primas partes obtinuerunt, ex patriciorum leue deriuati, appellati patricij. Quorum pater quidem cum ascendisset ad altitudinem tribunalis iudicialis, integreque & incorrupte ius omnibus ex æquo tribueret, Solone & Lycurgo antiquis illis legislatorib. conspectus fuit longe iustior. Qui etiam aliquando rectam & legibus conuenientem tulit sententiam, cum quid esset iustum tunc ignorassent, qui videbantur imperium obtinere, neque id vellent exequi. Iuris vero dicendi difficultas in his fuit: Paupercula quædam fœminæ, fuerant grauissimi criminis accusatæ. Quænam autem fuerit ea accusatio, iam dicam.

Psal. 61. * Encratia. Baron. Integritas patris eius in iure dicendo.

III. Accvsatæ fuerant cædem fecisse lactentium infantium, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes, & ex improuiso infantes interficientes. Quæ etiam trahebantur in iudicium ab ijs, qui credebant fabulis, & nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quæ simulacris & phantasmatibus nequaquam decipitur. Est enim apud Græcos in fabulis fœmina quædam, Gello nomine, quæ dicitur, cum immatura morte vitam abrupisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, & eos interfecisse. Huius fabulæ improbo pellecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, & eis ascribere in spiritum conuersis, causam eorum, qui moriebantur ante tempus, ô stuporem, ô cordis oculorum cæcitatem. Si corpus longitudine profunditateque & latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit & hæc facere conceditur, Christus ergo, qui est ipsa veritas, dicens: Spiritus carnem & ossa non habet: reputatus est phantasma ab ijs, qui hæc asserũt. Quinetiam Christus quoq;, qui veram carnem accepit, & spiritum carnem & ossa non habere vere affirmauit

Iohan. 14. Luc 24.

affirmauit Discipulis, nulla re circunscribetur, quæ obstet, quo minus sit phantasia. Sic ergo cêsens & citra dubitationem iudicans Georgius, fœminas absoluit à criminibus. Qui tunc autem rerum potiebatur (valde enim defendebat phantasiam) eum sensisset sic iudicasse Georgium, iussit eum ad se adduci A quo euidenter edoctus de vero exitu latę à se sententiæ, eum quidem cecidit per summam ignominiam: latam autem ab eo sententiam vel inuitus comprobat, vt qui à criminibus absolutas conseruarit mulierculas. Et Georgij quidem constantiæ & iustitiæ pars hic sita sit.

Mater pie suum instituit filium.

Fit consul &c.

Psalm. 1.

Mater vero clara pietate, & id, quod ipsa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddit suum filium & vere templum continentiæ. Et cum æqualibus quidem suis & improbis docens eum nullam habere consuetudinem: inire amicitiam cum ijs, qui amant decus virtutis, suadebat & eis coniungi iure charitatis spiritalis. Quare obrem ingressus per vniuersam virtutem, erat apud omnes reuerendus, vt etiam consulari dignitate fuerit honestatus: & electus sit primus scriba arcanorum Imperatoris: & in aula imperatoria lucifer instar resplenduerit: vt qui diuinas quidem disciplinas abunde esset complexus: & ex externa eruditione collegisset, quæ sunt præstantissima. Illas quidem meditans ad ascensum virtutis & plantatus secus decursus aquarum diuinæ cognitionis, vt ratiocinales fructus proferret in tempore: harum autem vtilitatem per attentionem & cautionem in animo recondens obsignauit, per quas posset corrigere, quod est prauum & barbarum: & linguæ suæ imponere legem accurate loquendi. IV.

Cvm sic deceteto per vtrasque laudem esset assecutus, & totum se Deo dicasset per pietatem & puram conscientiam, venit ad habitum spiritalis perfectionis, & mundi munera obiens in mundo habitu, se à mundana remouit ambitione, & spiritui adaptans animam, Vas factum efficitur electione melioris, etiam ante sacerdotium, & pastor pecudum rationis compotum, qui pascebatur adhuc, prænunciabatur: & sperabatur: fore, vt susciperet vniuersam omnium præfecturam, vt lucida lucerna iam accensa, igne virtutum mundum illustrans vniuersum, & omnem hæreticam dispellens calliginem, & lucem procurans rectæ fidei. Nec populum sua spes fefellit, vt qui mox acceperit id, quod desiderabat. Paulus enim, quem Cypria natum excepit Salamis, sanctè & integre clauum regens sacerdotij, cum nefaria adhuc vigeret hæresis, quæ accusat Christianos: eorum, inquam, qui abolent imaginem Christi veri Dei nostri carnis susceptionis: & eius, quæ eum vere & proprie peperit Dei matris, & incorporearum, vt visæ sunt, potestatum: & iam omnes sancti oppugnatores hæresis à breui & caduca hac vita excessissent, & traducti essent ad eorum, quæ in vita gesserant, quæ fit illic, discretionem: & serpentinæ doctrinæ virus etiam post exitum euomuissent ex Ecclesia, ægre ferebat & animo angebatur Paulus, cum non haberet, qui ei opem ferret, & manum præberet ad rectæ fidei correctionem, propterea quod omnes adhærerent hæresi, eamq; confiterentur & assentirentur Capit itaq; consilium dignum sua prudentia. Nam cum incidisset in morbum, qui ei mortem erat allaturus; & deducturus ad longæuam quæ illic est, resolutionem, se clam subducit è sede: & cum venisset ad Flori monasterium, in numerum monachorum se retulit, mutato amictu. V.

Iconomachorũ hæresis. Paulus hic fuit cõstantinopolitanus Patriarcha an. 780 creatus, Iconoclasta & ipse ob metu Imperat licet in conscientia Orthodoxus, vt postea se declarauit. Vide Baron. ad mem. annum, & 784.

Irene cũ filio Constãtino imper.

Postqvam autem notum fuit, quo se demisisset Pontifex, idque iam peruenisset ad aures eorum, qui per id tempus rerum potiebatur, (Irene autem & Constantinus eius filius, primas potentiæ partes tunc pulchre obtinebant) ij, quod res accidisset noua & insolita, animo non parum conturbari, statuerunt venire ad dictum monasterium. Postquam vero agnouerunt Pontificem subijsse habitum humilitatis, ita repleti & metu rogauerunt eum, qui se ad tantam dederat audaciam, quænam fuisset caussa Pontificis fugæ & tonsuræ, reputantes num nihil esset facturus grauem imperatoris indignationem Paulus autem miti ac placida oratione (talis enim erat, si vllus alius) iram leniens imperatoriam, persuasit, vt irasci desisterent: & aperuit causam, quæ eum ad hoc deduxerat, hoc modo verba faciens. VI.

Oratio Pauli Episcopi ad Imperatores.

Me, ô Imperatores, & morbus, & improuisus mortis aduentus, coëgit hoc facere, multo autem magis ad id impulit Ecclesiæ deformitas, quæ laborat hæresi, & ex diuturna mala opinione tantum accipit dolorem, vt ei inhæserit vibex immedicabilis: & etiam per manus & atramentum inscripta hæresi assensio. Neque enim mihi licuit effugere retia malæ opinionis: sed accidit, vt & lingua & manu in ea implicarer. Quod etiam me magis angit, vt quod exedat sensus animi. Video omnes orbis terrarum partes, quæ in vestra manu tanquam in statera appenduntur, fidei immobilem conseruantes trutinam & in recta permanentes doctrina & exultantes, ab ecclesia nostra longe dissidere, & tanquam à Christi grege alienas oues repellere. Et ideo recuso esse pastor cœtus hæretici, & statui potius habitare sepulcrum, quam esse obnoxius anathematibus sacræ quaternionis sedium Apostolicarum. Sed cum sceptri potentiam in vestras manus Deus tradiderit, & imperialem curam gerätis Christianissimi gregis, qui est sub sole, ne despiciatis tristitiam matris vestræ Ecclesiæ, sed studete, vt ea rursus veterem recipiat pulchritudinem. Ne patiamini abominandam hæresim nunc quoque tanquam suem ex querceto, vt dicitur, vastare ac perdere vineam vestræ imperatoriæ & fidelis agriculturæ, & à viam transeunte non trita & aspera malæ opinione turpiter eam persuadi. Est vobis scientissimus agricola, qui aluerit botrum verę confessionis, & eum expresserit in diuina torcularia vnius & solius Ecclesiæ, & cum impleuerit craterem sapientiæ, parauerit fidelissimo populo, poculum rectæ sententiæ Et quemnam hunc innuis, ei dixerunt Imperatores? Tarasium mea significat oratio, qui est primus à secretis diuini vestri imperij. Illum scio, & quicunque recte sapit, ecclesiam esse oportune suscepturum: & virga quidem rationis participe hæresum nugas esse exacturum: docendi autem & pastorali baculo introducturum & foras educturum ad stabula & mandras venustis, gregem diuinissimum. VII.

1 Cor. 5.

Tarasius eligitur Episcopus Constantinopolitanus, anno 784. Vide Baron ad dictum annum, vbi ex Theophane ea a dictis publicis nonnulla circa eius electionem recenset.

Cvm in auribus imperatorijs sic seminasset orationem, & eam effecisset genitalem, & quæ iam fructum tulerat in centuplum, grauitate morbi oppressus, ad tabernaculi dissolutionem, per mortem confidenter festinabat, ædificationem à Deo per incorruptionem, vt dicam Apostolicè, sortitus. Et sic quidem se gessit Paulus: Imperatores autem in Pastoris electione mentem habentes occupatam, & Pauli sermone stimulati, in Tarasium aperte defigunt oculos: & eum, Deo volente, vt viduato gregi præesset, communi consensu sapienter eligunt. Eis assentiebatur, quidquid erat optimum & præstantissimum è sacro senatu, diuinus plane cætus: vt qui omnino scirent virum in omnibus præsulgere, & dignum, cui demandaretur dignitas pastoralis: Quidquid autem erat promiscuum ac circunforaneum, & lucernam redolebat hæreticam, patris sanctitatem, etiam ante sacram ob ea acceptam vestem, vt ad arguendum vehementissimam & acutissimam suspectam habens secutim, nolebat assentiri communibus suffragijs, non volens abantiqua sua resipiscere sententia: & malebat inuolui cœno limi hæreseos, quam potari viuifico fluento puri & imperturbati fontis doctrinæ Tarasii. Sed vicit id quod iustum erat: & admissum est, quo pro pietate ferebatur decretum. Iubent itaque Imperatores statim coram sisti Tarasium, vt quæ Deo videbantur & legibus Ecclesiasticis, iura in eo confirmarent. Ille vero aderat cum pia & honesta specie, & quas à Deo habebat, gratiis circundatus. Apud quem honestis & egregiis agentes sermonibus, & tanquam iam cum patre, de eo, quod erat postea constituendum, consilium ineuntes, vsi sunt verbis eiusmodi. IIX.

Imperat oratio ad Tarasium.

Non putamus latere tuam prudentiam, quod præteritis temporibus Ecclesiam inuasit vertigo hæreticæ caliginis, quæ nihilo tolerabilius eam operuit, quam noua plaga Ægyptiaca, tenebræ, inquam, palpabiles, & vsque in hodiernum diem cancri more serpit per gregem: & per vniuersum ferè mundum in animam commouit tempestatem. IX.

Sed

Sed quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, eius ductores, qui non iuste iustum persequi statuerant, iusto iudicio ab imperio exemit & à vita & tanquam lampadem prælucentem nostram accendit potentiam, vt malæ opinionis abigamus tenebras, & faciamus exoriri Solem cognitionis: ecce te euocamus defensorem & propugnatorem, & ad hoc certamen adiutorem, vt qui sciamus te pulchre posse armari ad rectam tuendam sententiam, & structa ex diuinitus inspiratis scripturis acie, pro ea confligere & te præclare gerere. Ne ergo terga vertas ab ea, quæ pie à nobis proponuntur, qui mundanis opibus & copijs studemus procurare pacis vtilitatem: quinetiam pedibus & manibus opem ferre, & omnem mouere lapidem, vt dicitur in prouerbijs, vt inueniatur quod quæritur, & apprehendatur quod desideratur. Tempus est ergo vt contexatur præclara & valde optanda Ecclesiæ tunica, quam scidit pestis hæresis. Nunc appropinquat dies insignis & salutaris, in quo Christus cessare faciens fremitum erroris simulacrorum, annuit copiosis suis miserationibus, vt eius veneranda erigeretur statua, quod attinet ad humanitatem. Transiens ergo ad septum Sacerdotij, cum aduersus hæresim decertaueris, cane victoriæ canticum aduersus inimicos. A Deo præmium & coronam accepturus, egredere.

X. TARASIUS autem Imperatoris allocutione obstupefactus, & tanquam à cælesti aliquo sono attonitus, respondit in hanc sententiam ad ea, quæ dicta fuerant: Tempestatem quidem, quæ in fidem & vniuersum communne vehementer irruit, & vsque ad fundamenta Ecclesiam periculosis agitauit fluctibus, & animæ naufragium multis conciliauit, nulla est auris, quæ non acceperit, etiamsi pauci effugerint vim procellæ. Hunc vero sedare turbinem, & nocturnæ pugnæ luna non lucente hanc pacare procellam, maius est, quam vt vllæ vires id queant præstare. Quis enim, quæ tam nefarie inualuit, consuetudinem, & naturæ vim accepit, & mundum propemodum iureiurando adegit aduersus diuinam potestatem, conuerterit & fecerit discere, quod est melius, nisi Deus adspexerit & defenderit vestram diuinam potestatem? Ecclesia, quæ impietatis tyrannide olim fuit exuta veteris decoris pulchritudine, lacerisque pannis diu esse induta sustinuit propter putria & imbecilla dogmata hæresis, nunc à Deo vobis ornetur pijs varietatibus. Per vos ergo renouentur mandata Apostolorum, per quæ refulsit splendor veræ fidei. Respirent sacrarum Synodorum pura decreta, quæ Euangelicis seruantur traditionibus, nec sustinent in æternum vllo modo posse surripi. Aperiantur vestibula paternorum dogmatum, & Christi pecudum in eis greges transeant, & tanquam ex diuino paradiso confiteantur doctrinam rectæ confessionis. Per Caiaphaicum enim concilium facta est abortio fœtus hæresis. Per œcumenicam Synodum nascantur filij Ecclesiæ, & ad mensuram ætatis Christi incrementum accipiant. Nam si hoc factum fuerit, & antiqua ac prima amictus dignitate fuerit decorata, & veræ opinionis pius dogmatum Lucifer vestro studio eam illustrauerit, habebit omnes fideles in eadem sententia conuenientes, & suas animas profundentes, vt ea stabiliret fundata, conseruetur supra firmam petram fidei.

Tarasij ad Imperat. responsio.

Constantinopolitana pseudosynodum dicit, quæ damnauit imagines ab hæreticis.

XI. CUM hæc coram Imperatore animæ vtilia declarasset mysteria, ipse eum rogat, vt eum quoque de his disserentem audiat communis cœtus populi. Nam hoc caput rectæ fidei ferebat turba militaris, vt cui non videretur esse admittendas & adorandas venerandas imagines. Nutu ergo Ecclesiæ hoc facere incitatus, cum fuisset in inclito Magnauræ palatio, vniuersa confluente ciuitate & sacerdotali multitudine se quidem excusauit, validis demonstrans rationibus, qualis esset sacerdotij professio & dignitas, & ad quantam altitudinem euehat, & magnitudinem, eum, qui vult ad hoc procedere: seque non esse idoneum ad id suscipiendum, vt qui iam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, & in huius vitæ turbis & solicitudinibus plurimum inuolutus, & mysticum hunc statum nondum gustauerit. Eum enim, qui ad hanc vocationem & hunc gradum properat, illotis, vt dicitur, manibus cito ad id insilire, & quæ non tangi possunt, tangere non est tutum: sed eum, qui est educatus in ijs, quæ ad hoc ferunt, iustificationibus, & directus Euangelicis & Apostolicis, vt par est, viuificis doctrinis, ad discernendum viam rectam & incuruam: vt illa quidem pastoraliter deducat ad meliora: hanc autem declinet & vitet, conuenienter diuinæ admonitioni, vt quæ procul ferat à Deo & eius constitutionibus. His fretum, traduci oportet ad hanc magnitudinem. Me autem, vt scit Deus, ad hoc suscipiendum ministerium inuitum coegerunt Imperatores, cum hoc mihi nunquam venisset in mentem, neque de hac vnquam rectione cogitassem. Tanquam electio ergo Dei populo & gregi meam communico conscientiam, vt si me huic maximo muneri volueritis alligare, & me huius iugum subire statueritis. Traditioni Oecumenicæ fidei vos quoque ipsos inclinetis, & ne vos sequi pigeat patres, qui hac via sunt ingressi, & sex sanctis Oecumenicis Synodis, & ijs, quæ pie ab ipsis sunt decreta, consentire ne recusetis. Ad supernam enim hæreditatem transmittunt eos, qui ipsis parent, & fiunt authores magnæ & immortalis remunerationis. Eius itaque admonitiones tanquam angeli voces admittit populus, & polliciti se instar ouium secuturos ducentem pastoraliter, se, vt Deo & ei videtur, in omnibus parituros affirmabant.

En vult vt œcumenicis obtemperent Concilijs modo pius velint haberi ... [illegible]

XII. TUNC de cætero inspiratione principalis & diuini spiritus, conspirante etiam consilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate, & tonsa coma ritu Clerici, honestoque & venerando alio sumpto amictu, diuinis & spiritalibus inuocationibus, sicut Aaron & Phinees, suscipit vnctionem honoris sacerdotalis, & ascendit ad altitudinem cathedræ Pastoralis, luci lucem adiungens, & virtutem augens virtutibus, & modum superantibus profectibus datum, sacratissimum talentum multiplicans. Continentiam enim tanquam Eucratea filius, & qui eum iam pridem abunde exercuerat, vsque adeo sibi parauit ex eo, quod esset paucis contentus, vt esset eius victus à rebus superuacaneis omnino alienus, & non luxurians vsque ad satietatem. Vitæ autem suæ habenas ita moderabatur, & animi perturbationum tumultus ita reprimebat, vt esset omnibus diuinissimum exemplar propositum, cui nunquam persuaderi poterat, vt moueretur ad appetitum voluptatis.

Consecratur Epis. anno 7.. Octauo Kal. Ian. [illegible] Parsimonia victus eius.

XIII. CUM autem ad diuinarum scripturarum meditationem sibi domesticam asciuisset vigiliam, somnum vt membra soluens & inutile amandabat mancipium: & cum vsus exigeret, rursus iubebat adesse. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus stragulis vnquam vidit inuolutum? Quis tunicam & zonam super cubile dimittentem vnquam accepit & præparauit, vt esset elegantior & concinnior? Quis ex eius pedibus vnquam detraxit calceos, & alligata spongia, vt mos est, leuigauit & poliuit? Sed ipse erat sibi, vt dicitur, balneator, & inseruiebat sibi ad vsum corporis: in hoc quoque Christum magistrum diuino zelo imitans, dixit: Non veni vt mihi ministraretur, sed vt ministrarem: exemplum humilitatis præbens suis discipulis.

Catalogus virtutũ eius. Matth. 20.

XIV. HABEBAT autem precationem, quæ mentem sublime ad cælos euehebat, & soli Deo reddebat familiarem, & coniungebat incorporeis, & expellebat omnẽ tentationẽ, conuenienter Dominici eloquio. Nullum enim erat tempus, quo non habebat solum eum genu flectentem & surgentem, & manus ad cælos extollentem, & superne accipientem à Deo illuminationem. Humilitatem vero, vt quæ ei à puero fuerat familiaris, ita est complexus, vt non solum ea in ipso conspiceretur, & ex ea laudem assequeretur, sed etiam transiret ad alios, qui exemplo suo informabantur. Multis enim ex ijs, qui erant relati in numerum Clericorum, qui suos lumbos zonis cingebant aureis, & ornati erant varijs & preciosis vestibus sericeis, aurum quidem ademit: fecit autem succingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Is vero, qui toti corpori ex ijsdem filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas

Precatio. Humilitas. Vestium luxum corrigit in clericis Tarasius.

motas à curiositate nimia & delicijs, vt quæ essent vestitus honestus, & conuenirent ijs, qui Deo seruire statuerunt, & profitentur humilitatem. Ex quo quid euenit? Vt tolleretur quidem, quidquid damni ex eo nascebatur: honoraretur autem frugalitas, vt thesaurus quispiam preciosissimus: Castitatem vero, & quæ cum ea simul degit temperantiam, vt quæ sanctificationem conciliarent, appellauit sorores: per quas, quæ carnem inuadit, sordidam & adulterinam exterminans cogitationem, & ignominiæ affectiones depopulans, à Deo fuit redimitus victrice corona impatibilitatis.

Castitas. Temperantia.

Misericordia in pauperes.

COMMISERATIONEM autem & ditissimam in pauperes misericordiam, tam hilariter, vt ille dixit, impertijt, vt superaret omnes, qui suppeditabant pauperibus, & fieret nouus Ioseph, dans frumentum egentibus. Suæ enim mensæ obsonia in frusta comminuens, ad accipiendos eos, qui esuriebant, in dies eis parabat conuiuium. Abunde autem huius rei sunt testes vsque in hodiernum diem, definita receptacula eorum causa, qui hospitio accipiebantur, & pauperum nostrorum fratrum. Quinetiam mansuram pecuniæ dationem alijs pie attribuit, in pugillaribus nomen vniuscuiusq; significans. Quotidianam autem distributionem, quam manu sua propria in manus pauperum immittebat, quis ratiocinator dimensus fuerit Diophantus, aut multiplicans numerarit Nicomachus, quæ erat arena copiosior, & egenorum ventres reficiebat? Ieiunio vero, quod est ante Christi passionem, magnam erogare largitionem in diuersis locis & cœnaculis, ijs, qui magna premebantur inopia, ipse excogitauit, vsque ad Christi lucem afferentis, festum festorum, resurrectionem. XV.

Rom. 12. Gen. 47.

ET ocio & tempore longo mihi opus fuerit, vt per ordinem collocem accubitus inuitatorum hospitum & proselytorum, claudorumque & cæcorum & mutilorum ordinatam sequens consequentiam, & postremo dein exemplum munifici ac liberalis instituti. Tempus autem hyemis, quod erat acerrimum, niueq; & gelu & glacie terræ vinciebat intestina, & ijs, qui in ipsa erant, imponebat instar collaris, frigefacientem eamque grauissimam molestiam, quo modo in eos, qui horrebant, & laceris pannis erant obsiti, & solum pudenda contegebant, vsus machinationibus fouentis recreationis, propulsauit? Tunicas enim, penulas & præterea tegumenta ex crassissimis lanæ filis & staminibus confecta, & vellere denso grauia, magno auri pondere emens, & ijs, qui sub dio misere affligebantur, distribuens, arcebat grauem molestiam frigoris. In salutari autem prius dicto die reuerendæ Christi resurrectionis, post diuinæ synaxis & communionis peractum mysterium, adhuc sacris vestibus candidatus, ad veteris basilicæ iam dirutum locum, qui vocabatur Estia, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cum fecisset recumbere, incipiebat ipse ministrare, vinum effundens ex cratere, & potum eis distribuens. Deinde cum hoc munus obijsset, ibat in domum suam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum, vt dicit fabula, medullis se nutriens, neque mensa Sybaritica excipiens, nec quæ ventrem titillant & impinguant bellarijs, sed frugalibus obsonijs, & quæ non spectabant ad delicias, se reficiens. XVI.

Vide singularem in pauperes benignitatem.

Ipse ministrat pauperibus cibũ capientibus

Philip. 2.

QVIS ad tantam humilitatis altitudinem memoratur fuisse erectus ex ijs, qui vnquam fuerunt? Quis demissionem Christi sic est imitatus, qui paterni sinus non exinanita magnitudine, nostræ paupertatis subijt speciem, & ministrando docens ad cælum euolare, fecit considere cum paterna maiestate? Hic ipse, qui nunc laudatur, etiam si in medijs iactaretur tumultibus, non solum amauit quietem & silentium, sed alijs quoque ea affatim suppeditauit, eos à mundo abducens & Deo reddens familiares, & virtutis efficiens filios, vt huius sanctæ vitæ & operationis genitor & productor. Huius autem rei fidem facit omnino, ex hæreditate eorum, quæ ad ipsum lege dotis ex bonis paternis redibant, ædificatum monasterium in sinistra parte Bosphori Thracij. In quo cum arborum rationis participũ plantasset generosa germina, quæ pinguescebãt fluentis exercitationis, & augebantur copiosis condimentis abstinentiæ, ea fecit Christi agriculturam, tricesimum & sexagesimum & centesimum virtutum fructum fideliter producentia in sanctitate & iustitia. Ex quibus multi ab ipso sunt vocati ad dignitatem pastoralem, &, vt par erat, ornarunt possessionem sacerdotij: fueruntque columnæ immobiles fidei catholicæ: Quod quidem ostendit tenebrosa inundatio hæresis, aduersus quam fortiter pugnantes, & nubem subeuntes multorum periculorum in persecutionibus & afflictionibus, & sub dio perpessionibus, ad splendorem superni luminis, eam fuderunt ac dissoluerunt. In qua etiam suum cognitum reddidere magistrum, tanquam sex per lucentem Luciferum. Et hæc quidem postea. XVII.

Construit monasterium.

IPSE autem perfectis virtutibus vsus est ad satietatem, cum mentem suam actione prius exercuisset, vt ascenderet ad contemplationem, & eius fuisset capax receptaculum, concinne animum adhibebat ijs, quæ ad rectam fidem pertinent, & vt quæ Deo volente visa fuerant, & Imperatoribus promissa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, vt Oecumenica procederet Synodus: & ab eo, quod iustum est, minime aberraret Ecclesia. Iussu ergo Imperatorum, omnes Pontifices ex vnaquaque regione & ciuitate proficiscuntur in ciuitatem regiam, & iam edicto conuentu in inclyto templo diuinorum Apostolorum, & iam sedentibus Episcopis in sedibus propositis, ecce quoddam examen vesparum, virorum, inquam, qui erant animis leoninis, ex exercitu Constantini, qui olim imperij sceptra non pie administrarat, exurgens veluti ex quibusdam alueis malæ opinionis, accedit ad dictam ædem sacram, bellicis armis eam obstructurum. Qui cum venerandæ ædis atrijs appropinquassent, incondita voce locum repleuerunt, dicentes non esse ferendum infirmare & transgredi ea, quæ olim visa fuerant Constantino. Non enim permittemus, aiebant, illius abrogari dogmata, & prædicari esse statuendas imagines. Quod si quis hoc inceperit, & ante nostros oculos viderimus abrogari Synodum, quæ fuit ab ipso congregata, sanguine sacerdotum terram reddemus purpuream. Hæc dicebant, & in portas irrumpentes, volebant eos, qui erant intus interficere. XIIX.

Is fuit Constãtinus Copronymus

Concilium Oecumenicũ Constãtinopolitanũ, an. 786 Septimo Idus August congregatum, ab Iconoclastis exturbatur. Vide Bar

TVNC nutu imperatoriæ potestatis sessionem relinquunt Pontifices: Imperatores autem in eos, qui res nouauerant, cum ira frementes, cito venerunt in suum palatium eorum insolentiam & insurrectionem & euersionem vniuersi reputantes. Tarasius vero ad sacram aram accedens, timoris nullum signum præ se ferens, incruentum incipit sacrificium: & mystica communione peracta, domum reuertitur: vbi vacabat prioribus laboribus, nempe in sacra scriptura & in demonstrationibus faciendis ex patrum eloquiis. Rursusque statuebat, necesse esse congregari Synodum, ne communio hæretica in peius proficeret. Imperatores vero cum eos qui illam seditiosam fecerant conspirationem, & insultauerant in gloriam eorum imperatoriam, zona exutos à militari dignitate exauctorassent, & ab omni armorum auxilio desertos & nudos effecissent, iubent vnumquenque eorum ignominia notatum, redire in patriam. Non enim, aiebant, sustinet Deus tales parentes seditionis, habere defensores & propugnatores eius, quod ex eo relucet, palatij. XIX.

Turbatur per illos synodus.

Exauctorãtur seditiosi illi.

HÆC cum Deo volente sapienter statuissent, & aliquod tempus intercedere bonum esse existimassent, pulchro cursus mandato edicunt, vt in præclaram Bithyniæ metropolim simul conueniret cœtus Sacerdotum & Pontificum: Nicæam, inquam, in qua Trinitatis, quæ est eiusdem essentiæ & expers omnis materiæ, aduersus Arrij & suorum rabiem acutissimus gladius fuit fabricatus: in qua Trinitas hypostaseon indiuidua diuisione, & diuisa vnione theologicè refulsit. Et cum sanctissima classis dicto citius in dictam venissent ciuitatem, Tarasius quoque venit ex vrbe regia; ex Apostolicis sedibus secum assumens eximios quoslibet & præstantissimos: Nempe ab Adriano quidem Papa Romano Petrum primũ Præsbyterum, & Petrum Monachum & Præfectum: ab Apostolica autẽ Diœcesi, à Politiano, inquam, XX.

Synod' Nicæna 2. contra Iconomachos, an. 787. celebratur.

inquam, sacratissimo Papa Alexandrino, Thomam Monachum & Presbyterum: & à * Theodoreto Patriarcha Antiocheno, & ab Elia principe pastorum Eliæ, Iohannem Monachum Presbyterum & Syncellum: adducens etiam secum quosdam ex iis, qui gerebant magistratus pietate claros & gratia doctrinæ & facundiæ: inter quos fuit etiam Nicephorus, qui erat a secretis Imperatoris: qui cum vixisset in sanctitate, & esset ornatus diuinis virtutibus & doctrina ac dicendi scientia, Byzantij sedis patriarchalis suscepit honorem post Tarasij sanctam consummationem & quicunq; erant veneraudi & eximij Monachi, qui mouebantur zelo disciplinæ & regulæ Ecclesiasticæ, & contendebant semper sequi synodalem accurationem, proficiscuntur Nicæam. *Theodoro.

XXI. DIE autem præstituto (is vero erat, in quo Tecla aperuit stadium certaminibus fœminarum Martyrum) vnusquisque Episcopus, in sacerdotali gradu & habitu, sedebat in sua sede. Primus autem loqui incipit Tarasius, & sermonis ostium aperit Synodo. Deinde imperatorio & diuino edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta & syncera fide magna voce acclamauit. post quod fuerunt etiam vocales Apostolicarum sedium ad eos, qui rerum potiebantur, responsiones, ordine canonicæ consequentiæ Synode resonantes, & omnes sanæ assentiri doctrinæ, & vt vnusquisq; suam diceret opinionem, & quam de hac sua fide haberet sententiam & voluntatem aperiret, adhortantes, acclamauit sacrosanctus cœtus, ita esse, & se ita sentire de venerandarum imaginū antiqua effictione & adoratione, multis libris patrum allatis & synodalibus decretis, veris; adductis sententiis & demonstrationibus, & diligenti persecutione impressis in auribus omnium. Id autem non semel nec bis, sed ad septimam vsq; sessionem & auditionem toto die cōspectum est fieri: quomodo etiam Acta scriptis mandata, per diuinam consequentiam & ordinem indicant. Tandem cum Tarasius & pius, qui cum eo erat, cœtus collectus patrum, venerandum decretum literarum tutis monimentis mandasset: & vt id saluum & integrum maneret, precatus esset: & vt patres, qui primam aduersus furiosum Arrium victoriam erant consecuti, adiutores haberent, & eorum, quæ rectè decreta fuerant, custodes, Deum inuocassent: & vanæ maniæq; huius sententiæ authores, & omnis hæresis inuentores, ab atrio Ecclesiastico per anathema separassent, in vrbem regiam delata orthodoxa dogmata conseruarunt. Quos summa beneuolentia exceperunt Imperatores. Prima Sessio 23 Sept. Synodus Nicæna 2. vide vt approbet effictionem & adorationē imaginum.

XXII ERECTA itaq; cathedra ipsorum Imperatorum, & totius à Deo electæ Synodi, in iam dictæ Magnauræ insigni æde, & nouo decreto recitato, cum aures imperatorias diuinus impleuisset spiritus, (audiebant enim eos in vnum conuenisse concentum auxilio eius, qui omnia continet, & in vnam consensisse sententiam) admirati sunt accurationem: & esse doctrinam diuinæ inspirationis, quæ ab eis decreta fuerat, sapienter iudicantes, & penna & manu imperatoria ea optime comprobant & confirmant: & non vilibus donis Synodum prosecuti, vnumquemq; mittunt in suam ciuitatem & ad greges rationis participes.

XXIII. TARASIVS autem Apostolicarum sedium mystæ eximij, cùm ad sacrosanctæ Ecclesiæ venissent Præfecturas, & diuinis doctrinis populum instruxissent ac corroborassent, iis, qui in clerum cooptati fuerant aut Episcopatum tenebāt, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab Hæreticis, à pascuis segregant ecclesiasticis. Sed Synodalem & paternam sequentes dispensationē, eos quidem, qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tanquam fratres & collegas in munere pontificatus: eos verò, qui in re aliqua claudicauerant, & in iis, quæ ad fidem pertinent, peruersis adspexerant oculis, & deinde à lapsu resipuerant, & libellis comprehendendam abrogarant opinionem, iisdem amplectentes visceribus, collocabant in suis sedibus, & in pacifico statu, & tranquillitate nullis agitata fluctibus, conseruarunt Ecclesiam orbis terræ. Et in iis quidem, quæ ad glottosam fidem pertinent, sic magnus affectus Tarasius, ad eam rectè & apertè explicandam, & ad eos, qui vacillabant & vtrisq; pedibus claudicabant, vt recto pede incederent persuadendos, magnum suscepit certamen & immensum laborem: quotidie quidem eos, qui accedebant, honestis monitis inducens: & si quos videbat corde peruersos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosq; legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiæ sacras hostias. Ostendebat autem nullam omninò habere consensionem aut conuenientiam, prout videbatur ndei accusatoribus, idolorum abominationes, cum piis & diuinis figuris venerandarum imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio simul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine: Harum vero cum sint veneranda prima exemplaria, necessariò etiam simul veneranda apparent, quæ ex illis producuntur. Et sunt illa quidem inuenta gentilis falsæ religionis, efficta ex eo, quod nusquam est: hæ autem, quæ à Christiana recte sunt sanctitate, ex eo quod est, ad id quod est, efformatæ, habent consequentem exemplaris archetypi sanctitatem. Cum enim inuenisset ecclesiam præstigiatoris & circulatoris in morem affectam & errantem in montibus hæresis, & sustinentem famem & sitim, non panis & aquæ, sed famem audiendi verbi Domini, eam alens in pascuis quietis, & deducens ad semitas iustitiæ, gregem fecit pinguissimum, salutaribus pinguefactum actionibus, & dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, & effectum nouam conspersionem. Episcopi Synodi Nicæ. æ v. se gesserunt erga Episcopos & Clericos Iconomachos. Discrimen inter idola Ethnicorū & imagines sacras Christianorum. Amos 8.

XXIV. ET primum quidem Simoniacę crumenę scindens vinculum, quo sanctus Spiritus donum venale proponitur, statuit vt Sacerdotum gratis fierent creationes & ordinationes: ex atrio ecclesiastico omnem pecuniariam expellens cōsuetudinem, & quidquid erat asperum eiiciens, rectas facit semitas fidei, gregem multis prouocans sermonibus, & ascendens in sacratissimum ambonem, parabat mensam doctrinæ, ex diuinitus inspiratis scripturis venans obsonia, ad alendas animas vtilia. Quinetiam sparsim colligens cantica Dauidica, per perspicuitatem & euidentem rerum distinctionem, clarè aperiebat ea, quæ intelligebantur: adeò vt essent veluti in conspectu iis, qui erant lecturi, & rectā iis, qui inuenirent cognitionem. Quod autem propemodum prætermisi, & quod memoriam effugiens non erat enūciandum, & erat celaturum curam diuini pastoris, quam gerebat in eos, qui laborabant, qua ipse eos leuabat, & cuius, vt opinor, fuit ipse primus opifex, cum in hunc locum venerim, tanquam condimentum aliquod & mel dulce admiscens reliquo corpori orationis, viscera clementiæ & misericordię statui inserere in cordibus eorū, q sunt benigni & clemētes. Tarasius Simoniam profligat.

XXV. NAM aliquando quidam ex iis, qui gerebant magistratus, splendore & gloria & diuitiis insignis, qui etiam, vt ensem imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens pœnas, cum graues & acerbæ de eo haberentur quæstiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione & cruciatu omni ex parte vrgeretur, deturbabatur in profundum desperationis præ animi ægritudine. Is cùm noctem obseruasset intempestam, eos latens, quorum custodiæ fuerat creditus, ad templi diuinum se contulit refugium. Cùm autem fuisset intra adyta, venerandę mensę mordicus apprehensis cornibus, ea tenebat cum magno tremore & timore. Cum ergò eum cognouisset aufugisse, metu ne idem subirent supplicium, velocibus pedibus venerunt ad diuinum templum, & eum adspiciētes mensam diuinam apprehendisse, circundant adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum, vt posset vti reliquis necessariis: sed sperabant fore, vt eum proderet necessitas, & eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque maiorem custodiam. Prohibent enim omninò ingressum ad aram, vt nemo cum sermone impertiret, aut ad eos, qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur. Cùm hæc igitur venissent ad aures Pastoris, eum repleuerunt maxima animi ægritudine, vt qui videret contemptionem diuinorum sacramentorum, mouere ad indignationem bonorum datricem Dei benignitatem. Quidam ex magistratu reus confugit ad sacrā aram.

XXVI. SED videte à misericordi patre suppeditatum tunc ei auxilium, & admiremini prudentiam. Eo enim tempore quo oportebat cibum sumere eum, qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum: & per dexteram Tarasius ei cibū adfert.

portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant necessaria, suppeditabat, abundè ex se afferens: & deinde abibat, eum relinquens. Si quando autem venter, cui negari non potest, eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ, ex alto rursus descendens, & eum ad secessum deducens & expectans, & eum postea manu capiens, restituebat tribunali. Idque non semel & bis in die faciebat, sed quoties euocatus erat ad hoc ministerium ab eo, qui grauiter periclitabatur. Hanc insatiabilem diuini viri demissionem admirantes milites, & fieri non posse cogitantes, vt qui supplex erat caperetur, quandiu iusti manus eum regeret, improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem & astutiam. Clam enim per alium aditum collocant insidias, vt quando ex sacris adytis ouem Pastor traheret naturæ seruientem, eam instar luporum raperent: quod etiam factum est. Nam cum sanctus viri, vt solebat, curam gereret, & ad requisita naturæ eum duceret, ij, qui securè latebant in insidiis, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt, & ad regiam per vim trahunt.

Per insidias capitur a militibus.

POSTQVAM autem sceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognouit Pastor sanctissimus, ira & dolore arreptus, nulla vtens dilatione, ad Eleutherij aulam regiam (illic enim tunc forte contigit degere Imperatricē) accedit. Cùm ij verò patris aduentum sensissent, & eius præsentiam in ipsos futuram zelo plenam & instar acuti gladij suspicarentur, eum fuerunt extra regiam, ne sermone quidem dignati. Ille autem videns suum aduentum nihil sibi profuisse, Ecclesiasticæ pœnæ vinclis omnes communiter alligat, pronuncians indignos communione Christi sacramentorum, si vllo graui damno afficerent eum, qui confugerat supplex ad ecclesiam. Cùm hæc ergò tanquam ex Apostolica authoritate liberè dixisset, est reuersus. Illi autem magistri linis adstricti, cùm non possent effugere sacra retia pœnæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non ampliùs habuêre quæstionem tormentis, sed verborum solis examinationib. de quibus agebatur pecuniis, trutinam eximanientes, tanquam innocentem eum absoluunt. Talis erat in omnes vir diuinus, diuina vindicans ac defendens, & pro gregis ouibus periculum adiens. XXVII.

Tarasius excommunicat omnes, qui læderent eũ, qui ad ecclesiã cõfugerat

Cùm autem & leges accuratè teneret, & in omni genere canonicæ rectitudinis esset exercitatus, quæ vniuerso communi incidebant lites iudicabat, & acutissima cogebat prolata sententia eos inter se conuenire: non pauperis, qui in ius vocabatur, flexus misericordia: neque quidquam personæ diuitis gratificans: sed in omnibus iuris indeclinabilem seruans distributionem, non dabat locum iis, qui volebant proximo facere iniuriam. Sed forte legum quidem rectam & nusquam propendentem conseruauit trutinam: despexit autem iura, quæ præclarè statuuntur à canonibus? Minimè: sed cùm sciret legum seueritatem, canonicæ authoritatis in multis esse sororem & consortem, vt prudens Iudex hanc cum illa contemperat, & ostendit esse legitimam canonum accurationem in iis, quæ canonicè corriguntur: legum verò rectitudinem in iis, quæ legitimè aguntur, canonicam obsignationem. Quod autem non prodident hoc Dei & diuinum præceptum, sed ex æquo canonem seruauerit & legem, non est obscurus testis, quem est consequenter adductura oratio. XXVIII.

Leuit. 19.

DICTVS fuit Imperator Constantinus iuuenis, desistente matre Irene à cum illo coniuncta rectione imperij, & solus tenebat clauum administrationis. Qui cùm esset alioqui bonus, non omninò autem firmiter tenebat, quæ ad puram & synceram fidem pertinent, & quod iuniorum mentibus sæpe solet vsu euenire, elatus vana sui persuasione, quod sibi videbatur, existimabat iustius scriptis legibus. Is aggreditur infirmare leges, & quod à Domino dictum est in Euangeliis, patrocinio vtens suæ potentiæ: & cùm statuisset à sua coniuge facere diuortium, & aliam in animo haberet extollere ad imperij altitudinem, iuuenis adornat facinus indignum sua potestate. Id autem fuit mortiferæ insidiæ, à coniuge Imperatrice ei paratæ. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortē simul attrahebat. Quod quidem conabatur probare & cuilibet persuadere, vt putabat. Putabat enim fieri non posse, vt fides sibi non haberetur, cùm esset Imperator, & verba faceret apud eos, qui subiecti erant eius imperio. Nullus verò persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat iusto ius adimere. XXIX.

Constantinus iuuenis in quo lapsus sit.

Matth. 5.

Repudiare Mariã legitimam coniugē, illecebris Theodotæ cubiculariæ captus, molitur. Vide Bar. ad an 795.

POSTQVAM autem excitata fama hoc transmisit vsque ad atria ecclesiæ, & nefaria actio peruenit vsque ad aures Pontificis, id eum reddidit valde dubium & perplexum, dum apud se cogitat, quomodo se armaret aduersus hanc decertationem, & in ipsum Imperatorem, rei bellicæ peritissimum & fortissimum pugnatorem, ex pharetra & arcu telum iacularetur, iam olim honoratus sacerdotali horum omnium nuditate. Cùm hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, & pararet se ad congrediendum cum Imperatore, & decertandum armis sacerdotalibus: ecce quidam ex iis, qui gerebant magistratus, ab Imperatore instructus, renuncians quod factum ac comparatum inaniter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis: cumq; id quàm potuisset accuratissimè & subtilissimè contexuisset, omnia esse verissima, & quæ nullam admittant calumniam, affirmabat: & vt consentiret, vt Imperator posset venire ad secūdum contractum matrimonij, instabat. Hæc cùm dixisset, expectabat vt de iis responsum acciperet. Cui, cum ex imo suspirasset & lachrymabiliter subrisisset, sanctus respondit: Si hæc, vt tu dixisti, cogitauit Imperator, & carnem diuina lege conglutinatam, & quæ vna cum ipso facta est, statuit excindere, nescio quemadmodum feret grauissimum, quod in eum à gentibus inferendum est, probrum: aut quemadmodum eius potestas gregē coget ad temperantiam, & fornicationem puniet & adulterium, cùm ipse sit tam turpium conuictus flagitiorum. Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quæ à te adducuntur, & esset mulieris euidens maleficium, sic etiam oporteret id cauere propter reuerentiam vocis Domini, quæ dicit: Qui dimittit vxorem suam, præterquam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem imperio excellentiorem sibi societate matrimonij voluit coniungere, quæ ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideo prætexitur, vt honorabiles nuptiæ & torus immaculatus violetur: introducatur verò dedecus fornicationis, & germanum semen fiat adulterinum, & alienet id, quod est cognatum, introducto furtiuo & turpi concubitu. Hanc ergò à nobis & iis, qui sunt nostri similes, accipe responsionem, & aperi iis, qui miserunt. Non enim cedemus iis, quæ à te iactantur. Mortem potius & grauia subibimus supplicia, quam in rebus eiusmodi ei vllo modo velimus inseruire: Audiat Imperator nos huic improbabili consilio non esse parituros. XXX.

Tarasius nõ vult cõsentire in diuortium Constantini Imper.

Matth. 5.

Vide constantiam.

HIS verbis cælestibus attonitus is, qui imperatoriis seruiebat responsis, vultu tegens tristitiam, venit quàm citissimè ad eum, qui miserat, eorum, quæ ille sperabat, nihil quod ei esset cordi, omninò afferens. Postquam autem sacrosancti pastoris constantiam vidit Imperator quercu esse firmiorem, quæ ab impetu ventorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens ne inclyti patris mens inflexibilis nullo strepitu terreretur. Rursus ergò mittens, iubet adesse sanctum, credens, si coram adfuisset, fore vt se submitteret potestatis austeritati. Cùm ergo venisset in regiam & ad ipsum Imperatorem, & cum eo de more consedisset, habens secum senem illum Iohannem, quem, cùm in synodali versaretur expositione, admonuit oratio fuisse legatum diœcesis Orientalis: multisque salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset vsus Princeps Pastorum, & non persuasisset, erat enim, vt est in prouerbio, hydram scindere, eum à lapsu liberare, qui iam suis instar volutabatur in fornicatione. Impulsus enim ab impudentia, his verbis vsus est ad Pontificem. XXXI.

EGO quidem id, quod iampridem mihi accidit, ad vestram retuli sanctitatem. Nihil enim te volui cælare, affectionem ac beneuolentiam patris in te indicans. Porrò autem nunc quoque per meam linguam imperatoriam, statui clariùs agere meam causam. Meo enim imperio insidiantem, quæ non ex Deo mihi vnita fuerat, adiutricem, [illegible] lex apertè iubeat, quin ab ea possim diuertere, nemo contradicet. Nã cùm sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet: XXXII.

Imperatoris querela aduersus Augustam.

aut,

aut, quod est benignius, per totam vitam agat pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adornatum erat, scelus: sed ad germanum coniugem, & fidelissimum Imperatorem, & gentibus terribilem, & ad vniuersum orbē terræ peruasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius & magis horribile? adeò vt ipsa deinceps possit ad nullam confugere defensionem, est enim priuata omni oratione, & quæ ipsam commendare possint, probationibus, vt quæ argumentorum, quæ euitari non possunt, habeat contra se veritatem ad perfectam condemnationem. De cætero autem vocat tempus, vt ipsa letiferæ potionis venena aperiam: vt cùm vestra sancta viderit paternitas sceleris magnitudinem, id certum habens & exploratum, non amplius dubitet, neque vllam expectet moram aut temporis dilationem: sed quamprimùm eam iugis subiiciat canonicis, & persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter viuos. Nam cum hoc maleficium sit mihi positum ante oculos, fieri non potest, vt cum ea amplius seruem iura coniugij, aut amplius cum ea coniungar & fœdus ineam. Nocentem enim, vt dicit prouerbium, Deus quoque persequitur. Innuit ergò, & allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiose composito ad falsam accusationem: quæ ante faciem eius & magni patris statuerunt, qui afferebant, quibus dicebat coniugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem. Videns ergò magnus Tarasius iis, qui nequaquam conueniebant, nexibus captum Imperatorem, & falsi labyrinthis ita inuolutum, vt euadere non possit, labi in peccati periculum, acerrimum telum infigit in eius corde, sic dicens:

XXXIII. NE moueas, ô Imperator, arma surda aduersus Dei leges, neque propter horum transgressionem, clanculum contra milites. Est enim imperatoriæ potestatis indicium, omnia cum libera facere cōscientia, & nihil tectum ac dissimulatum mente agitare aduersus eum, qui dedit coronam, & maximè euertendo diuinum eius mandatum & voluntatem. Neminem enim latet, nullum ... exercuisse scelus ad ea, quæ nunc nefariè struuntur aduersus Imperatricem, & quę eam volunt subiicere maleficorum veneficiis, & affirmant eam machinatam esse mortem maiestati tuæ incomparabilem. Quis enim, vt prius dixi, glorians specie iuuentutis, comparari potuerit cum tua pulchritudine, vt à fraude inescata tibi venenum præberet muliercula, & se ab ea, quæ est in re, abduceret amicitia & germano ardore? Quisnam apparet maiori glorians excellentia, quàm vestri imperij quadruplici purpura, quem oculis & nutibus pellectum summæ vestræ prætulit dignitati? Quis contra aduersarios in tot prælijs se tam præclarè gessit supra vestram plusquam Dauidicā fortitudinem vt ab ipsa amaretur plusquam tua imperatoria dominatio? Non est, non est ita. Fuerunt hæc inuenta & excogitata, vt prætenderentur ad omne vitium: proposita, vt labem inurant sceptro imperij: parabolam in gentibus, & motionem capitis in populis vos ponere grauiter vrgentia. Proptereà legitima iura vestræ coniugalis & imperatoriç vnionis non audemus dissoluere, Dei legislatoris timentes sententiam: neque verbis, quæ spectant ad accusandam tuam coniugem, credere sustinemus, etiā si mille mortibus & tormentis subiecti fuerimus, vt qui sciamus, diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. Quinetiam hoc quoque notū facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quòd intra cancellos intemeratæ mensæ, in qua sacrificium magnæ hostiæ Christi venerabiliter peragitur, non sinemus amplius nobiscum vestram ingredi potentiam, ne nos quoque audiamus, quod in exectationibus iam olim dicitur ad Sacerdotes. Calcare atrium meum non adiicietis.

Tarasij responsio.
Episcopo digna constantia.
Theodotā cubiculariā ... git.
Tarasius ex cōmunicationem Imperat comminatur.
Esa. 14.

XXXIV HÆC Tarasius, qui primi pastoris Christi oues regebat spiritaliter, cùm coram Imperatore pronunciâsset cum cordis contritione, orationem conclusit silentio. Prædictus autem Iohannes, cùm ipse quoque ad Imperatorem multis esset vsus admonitionibus sustinuit maximos fluctus ignominiæ ab iis, qui Præturæ dignitate gloriabantur & honore Patriciatûs: qui etiam minabantur se ensem adacturos per intestina lenis, vt qui imperatoriæ potestati verba expueret contraria, & non citò acquiesceret voluntati Imperatoris. Cùm autem firmam & stabilem manere vtriusque sententiam, Imperator his verbis sensisset & minis, feruentius ira incensus, & sciens se non posse contra hæc dicere, iussit coram se expelli, victores sine vibicibus, & martyres, quod ad se attinet, proclamans corona redimitos. Quid hoc abest à Iohannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris eius sponsæ insano amore tenebatur, arguit: Hic autem, cum adhuc esset superstes vxor Imperatori, & cum ea ornata esset imperij diademate, & deindè expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat, fuit conuenienter Psalmographo, ad matutinum acutissima reprehensio, etiamsi cribro, vt dicitur, hauserit, & acinum inflârit, cùm saucia esset & perflueret mens Imperatoris. Etenim cùm statim eam, quæ sibi matrimonij iure coniuncta erat, à se amandasset, & ab imperatoria aula alienâsset, & priuato habitu & loco eam circumscripsisset, à tempestate & caliginoso illo salo, quod subierat animo, destitit, per separationem à germano suo membro. Cum verò volutaretur in cœno introducti illius concubitus, & maxima vi eiaslara, crebrò Pontificem incitasset, vt eius vertici contexerat coronam tenebrosi illius & occulti contractus, non fuit quod volebat assecutus. De cætero adhuc obibat, quærens Sacerdotē, qui coronā contexerat, vt turpem illum celebraret hymenęum.

Matth 14.
Psal 100.
Constantin. reiecit legitimam coniugē, Mariā & Theodoten 'ucit anno 795 mēse Augusto, vt habet Bar.

XXXV. ET de Imperatoris quidem in infirmando præcepto recusatione, & diuini patris forti ac generosa constantia, hactenus. Neque enim fas est res illius vlterius mandare monumentis literarum, quæ iis, qui audiunt, nullam afferunt vtilitatem. Hoc autem oportet commemorare, quòd à tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem visi sunt Syncellorum, moribus verò longè aberant à pietate. Quos nisi assumpsisset, & nisi per eorum oculos transiisset, non licebat cuiquam ad diuinum & sapientem pastorum principem accedere, & ea quæ videbantur, eloqui. Taceo, quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant, & eum obseruabant germana seruitute, plagis afficiens & condemnans exiliis nulla iusta de causa, studens eum deiicere à cura rerum diuinarum, & tentans eum afficere tristitia. Ille autem forti ac constanti excelsoq; & infracto animo ea, quæ accidebant tanquam quæ erant vtilia reputans, graues illos præfectos, tanquam Ægyptiacos operum exactores sustinuit, & in omni tentatione & labore se probum esse ostendit, adamantina Iobi ratiocinatione tanquàm armis munitus, & illius inexpugnabilem imitatus patientiam, adeo vt ignauæ verbum insipiētiæ è labris suis nunquam emitteret. Neq; enim habebat humilem & abiectum animum vir ille iustus in iis, quæ accidebant, sed virtutibus sublimem & excelsum, & pontificalibus canonib. & legibus pulchrè erectum, & planè expertem omnis limosæ nequitiæ Diuino enim sermone nutritus, & omnem sensum irrigans nitidis & sacrosanctè scatentibus fluentis, docebat habere oculum videntem omnem rectitudinem, & declinare theatralem omnem ostentationem, eum coercendo, ne circa res externas vagaretur.

Tarasius multa patitur ab Imperatore.
Exod. 5.
Docet frenare oculos

XXXVI MVLTOS itaque ex iis qui erant in sacris, qui equorum certaminibus mirandum in modum delectabantur, repressit, & vt se domi continerent, cùm hæc fierent, sibiq; & diuinis scripturis attenderent, admonuit: & vt nullam turpem & ab honestate alienam auditionem omnino admitterent: Dauidicis verò fidibus portam aperirent, & iis magis delectarentur, vt quæ graues sermones & animæ vtiles continerent, quàm indecoris & inhonestis canticis, quæ canuntur cum tympanis & tibiis, persuasit. Omnem autem rerum suauium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur: eum verò, qui conseruabat suaueolentiam Apostolicam, festinantem ad odorem vnguentorum Christi, maximè attrahere adhortabatur, & vociferari illud sponsæ, quod in Cantico canticorum ad sponsum præclarè canitur: Sauciata charitate ego, & curram ad odorem vnguentorum tuorum. Aduersabatur autem mortuas & maleolentes non sanæ doctrinæ abortiones, vt quæ essent causæ tetri odoris malę opinionis, hoc enim ante alia omnia præcipiebat, declinare asperas vias hæresum: simul verò ferri citra errorem cum sulci axibus Ecclesiasticis, congruenter di-

Aures.
Odoratum.
Cant 5. & 1.
Asperæ viæ hæresum declinandæ.

Tactus. uinæ admonitioni prouerbij. Tactum autem, qui est necessariò minister gustus, cohibebat frenis legis spiritalis, vt tactionis particeps attingeret alimentum & cibos salutares, & perpetuum animæ præberet epulum: ex quo accedit concoquens distributio eorum, quæ intro aggregantur immaterialiter: & excernitur omnis superfluitas malæ habitudinis, quæ dissoluit locum animæ.

Sed quis in his tam se recte gessit, aut melius castigauit eorum repugnantias, quàm pura & reuerenda Tarasij conscientia? Quis eo in diuinis fuit frequentius occupatus? Nunquàm enim dedit ocium auribus, quando vocabat tempus precationis: sed ipse semper sua sponte promptè accedens, Deo abundè offerebat primitias diuinorum hymnorum, tanquam fructuum oblationes: & neq; eum retardabat aut emolliebat socordia, nec quæcunq; accessisset multitudo curarum publicarum, abstrahebat à precibus: sed cùm suo tempore nũquam deesset precibus, rerum externarum turbam suscipiebat. Sic in diuinis mysteriis initiatus, & sic pulchre sacra peragens mysteria, vir vnus cognoscitur ex iis, qui post gratiam, & ex iis, qui in gratia & ante gratiam, refulserunt in Ecclesia. XXXVII.

Et vt nobis certa via & ratione procedat oratio, & regula collationis procedat immobiliter, e uestigio ordinem accipiat comparatio. Etenim eos, qui in sanctitate & actione & contemplatione pulchrè sunt educati, & qui erant propemodum carnis expertes & sanguinis, nihil ampliùs quàm se habere sinebat, nisi quod seorsum in spe habitarunt, & in solitudine & solos seipsos exercuêre: aut quòd cognoscantur etiam seruâsse pauciores: reliqua autem virtutis priuilegia, partim quidem ab eis sunt neglecta, partim verò longè ab eis abfuerunt. Martyrum autem eximiam & incomparabilem fortitudinem, & generosissimam phalangem quæ ad sanguinem vsque restitit peccato, corporaq; & animas propter Deum prodegit, non ad tribunal se sistens tyrannicum, in stadiumq; & arenam decertaturus prodiens est imitatus, & erexit trophæum veritatis: sed eos, qui hæc & his maiora sustinuerunt, desiderans, & miris extollens laudibus, & coronans veluti quibusdam victoriam significantibus verborum diadematib. & eorum salutares ad Deũ reuerens intercessiones, & vocans ad auxilium, paratam scripturam & librum se sua sponte offerentem, in sacris templis, honorificè descriptis eorum certaminibus, posuit: vt iis, qui viderent, aperiret vestibula compunctionis, & athletas induceret, eorum zelo accensos, vt similem, si tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim eiusmodi scit conciliare oculos, qui est bonum argumentum consecutus, & auditum præcedere. Ipse enim secundum honorem post visum est adeptus, & cùm oculos absq; expositione eorum, quæ sunt subiecta, figuras accipiat euidentes, auditus semper secundùm locum tenet, vt dixit quidam sapiens. XXXVIII.

Martyrum ad Deũ salutares intercessiones & reuerebatur & implorabat.

Vtilitas imaginum sanctarum

Qvis enim coloribus expressum videns eum, qui decertat, & ignem despicientem, & nube flagellorum circundatum, & in his creatori confidenter spiritum emittentem, non calidis circunfunditur lachrymis, & suspiriis ac gemitibus compungitur? Quis eum, qui se exuit ad grauia cruciatuum & suppliciorum genera, & postremò tortus fuit, adspiciens, non cordis contritione pectus tundens recedit? Quis eum videns, qui pro Christo se tradidit lictoribus, compedibus manicisque & fidibus constringi, & deindè fortiter expirare in suppliciis intolerandis, non admiratur patientiam, inuictamque excelsi animi virtutem & fidem? Quis alium spectans, qui ne aliquod verbum emitteret indignum pietate, & in lateribus & in dorso laniatur, non emollescit commiseratione? Quis non impletur admiratione, & quatitur timore, quando videt eum, qui pro fide patitur, omnia membra sua distribuentem: dum scinditur, & ad Dei sacrificium & oblationem ea secreuit, quæ vsquè ad musculos femoraque & talos & tarsos dimidiuntur immisericorditer, non admiratur laboriosissimam in decertando patientiam? Quis eum adspiciens, qui leonibus obiicitur deuorandus, & dentibus eorum molendus, & veluti cælestis panis mensæ cælesti conspergitur, non est intelligentia particeps illius martyrici spiritalis conuiuij? Quis eum contemplans, qui acerba catena propter Deum exagitatus, & in altum sublatus, & loris ac fustibus vibices habet extentas, & tandem gladio mortem subit, non seipsum omnino cordis contrahens contritionibus, conuertitur ad gratam Dei glorificationem? Quis eum videns, qui rectus in ligno vincitur, & cuius exinaniuntur intestina frequentibus ictibus flagellorum, & qui diuturnam illam sustinet in ligno perpessionem, & sine visceribus ingrediens, funebrem quandam saltat saltationem, non diuino telo in corde sauciatur, tabernaculumque & templum pictatis efficitur? Quis eum videns, cui caput tyrannica propter Christum fuit imputatum sententia, & qui omne genus fluctibus seorsum fertur à reliqua cymba corporis, & nutu diuini auxilij ea vnita & per mare tanquam per aridam recto itinere ingredientia, etiamsi duritie cor habeat fluctuans, non statim venit ad portum tranquillitatis spiritalis? Quis eum, cuius vngues arundinibus acutis perforantur, & qui in bullientem picis lebetem præceps immergitur & rursus emergit, & gladio hostiliter consummatur, adspiciens, non manus ad Deum sustulit, & non optauit deindè talem experiri cruciatum? Quis eos, qui gelu hyberno & aëris algore concrescunt, & nudi decertant, attentè considerans, & qui crurum sustinent fractiones, & cùm ardentes carbones naturæ robore effugerint, in fluuiorum fluenta mittuntur eorum reliquiæ, non desiderauit eos habere patronos, & precibus attrahere eorum acrem & dignam defensionem? XXXIX.

Martyres patroni nostri.

Hæc autem videris non solùm fieri in masculis, sed etiam in fœminis, quæ paribus decertant certaminibus, & equuleorum & rotarum & cæterorum tormentorum nullam ducunt rationem: Quis enim hæc fieri adspiciens in mollissima natura, si veluti literas attendens legat colores, non muliebrem abiiciat timiditatem, & fiducia indutus, non autem temeraria audacia, & ad Deum funebrem canat laudationem, & apertè pronunciet beatam hanc inuictam fortitudinem? Quis videns immaturorum puerorum ætatem in asperrimis doloribus tanquam in aquis innatantem, & tanquam lac coagulatum, emulsum ex vberibus fidei, & omne genus tormenti & supplicij simul ferentem propter CHRISTVM, non coniecerit hoc esse opus diuini auxilij, quod & muliebrem imbecillitatem virtute virili fecit robustiorem, & impuberem ac puerilem imperfectionem ostendit spiritu ac sensu esse mutatam in senilem vetustatem? XL.

Actor. 7. Quis Teclam & Stephanum, qui primi post Christum athleticam portam aperuerunt martyribus, hunc quidem videns lapidibus appetitum, & occisorum perpetuum intercessionem apud Deum curam gerentem: illam verò & ferarum sæuitiam despicientem, propter suam non fictam in Christum, quem desiderabat, charitatem: non statim discit non malè precari inimicis, sed tanquam benefactoribus eis gratiam referre, & aduersus omnem belluinam & amentem decertare hæresim?

Imago Christi crucifixi conspecta quid efficiat.

Sed transeo ad Deum meum & Dominum, qui martyr est appellatus, & fuit posteris dispensator victoriæ: quem in ligno cernens clauis affixum, & spongia aceto & felle potatum, & latere lancea punctum, & ex eo viuifica fluenta emittentem, horreo & à me discedo, honoroque eius inuestigabilem & stupendam sui demissionem, eiusque admiror summæ malorum tolerantiæ pelagus. Etenim propter clementiæ magnitudinem, & ineffabilem misericordiæ bonitatem, cùm accepisset carnem eiusdem, cuius nostra, essentiæ, nequaquam se esse Deum inficiatus, verbo quidem veritatis, à verbi ministris atramento colorato, vt licet, annunciatur: re vera autem coloribus ab ipsis & eorum affectis circunscribitur & depingitur, non crassæ materiæ commiscentibus simplicitatem & formæ vacuitatem: neque enim circunciditur, nec subit affectionem: sed quod sua natura cerni potest & contrectari quàm optime depingentibus & circunscribentibus. Quamobrem tota anima, corde & cogitatione, quæ sunt ab eis decreta, tuentes & amplectentes, & qui ex Deo sunt mentis nostræ gressus ab eo apertissimè habentes dilatatos, magno studio contendimus ad eas cipiendam, & vt fas est, adorandam Christi imaginem & eius perpessionem, & ad nos exhibendos dignos sinibus, XLI.

qui

qui fuerunt à seculo. Quomodo ergò non ex his bonus efficitur aliquis, etiamsi cor habeat sententia lapideum? Quis non reueretur coloratam picturam, quæ fert exempla pietatis, per quæ doceri possunt veteres res gestæ, mundi ortus, legisque & Prophetarum, lenemque & antiquam efficere cogitationem? Per quam accedit meditari diuina & magna gratiæ miracula, quæ ad Dei gloriam inducunt spectatores, qui omnia fecit in sapientia, & suos seruos per suam in ipsos *Psal. 103.* beneuolentiam, maximis extulit honoribus: & propterea aperte voluit eos depingi ac describi, & eorum memoriam esse perpetuam in nostris cordibus. Quodnam ex his vnquam damnum ad animam redierit? Quisnam autem non potius ex ijs accepit vtilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum consideratione non perpetuam comparauit memoriam salutis conciliatricem?

XLII. Dic mihi enim, qui infamis & ignominiosæ partis ordinem laudas, ò hæretice neq; enim didicisti honorare, quod *Iconoclastæ* est dignum honore: qui idolis & venerandis imaginibus libenter eandem tribuis ignominiam, quando profani & sancti *egregiè hic* scies differentiam, & ijs, quæ ex illis deducuntur, tribues id quod conuenit? Est enim proprium legis & eruditionis, *perstringuntur & confutantur.* sancta discernere à prophanis, & immunda à mundis: quomodo rursus est iniquitatis & inscitiæ, quæ inter se pugnant, simul cogere, permiscendo & confundendo omnia. Si enim Iouem cum Seruatore comparans, in eo quod venerabiliter exprimatur effigies, hoc affirmas sine omni distinctione: numquid et contumeliam & dedecus, quod Ioui, qui falsò dicitur, tribuis, sanctæ quoque Christi formæ inuries? Audiui enim te inania quædam huiusmodi adducere ac blaterare; & ijs, qui à Christi vocantur nomine, & Trinitatis gloriæ cultum, honorem & solam latriæ adorationem inuisibiliter & canunt & tribuunt, intentare crimen idololatriæ, & malignè miscere, quæ non possunt inter se conuenire. Non das differentiam imaginis Christi & simulacri Iouis? Non honoras Christum, quòd sit eius exemplar venerandum, & eum abominaris propter execrandam eius libidinem atque petulantiam? Non Christum Deum pronuncias, ob sanctitatem eius incomparabilem: & quæ expressa est per materiam, ab antiquis honoratam, Deum & hominem referentis imaginis admittis similitudinem: fabulosum autem illum parricidam, & eius, quæ à diuinitate excidit, effigiem transmittis in profundum, in qua ipse patris sui quæ absciderat, verenda est iaculatus? Ne tu Christum Seruatorem habeas proprium, qui materiali sanctorum expressa delectatur effigie, odio autem habet satanæ & improborum eius satellitum abominationes: qui eum vident Christi & eius seruorum erectas imagines, euertuntur, ingemiscunt & deflent, & aduersus eos, qui hæc lubenter faciunt, strident dentibus, & puluerem excitant calamitatum. His encomiorum verbis excitans Tarasius, & in tabulis honorifice insculpens ab eis pro Christo suscepta certamina & pericula, eorum insistebat vestigijs, etiamsi mansert sine vibicibus, non autem eos à tergo sequebatur.

XLIII. VIDEAMVS verò, an etiam contenderit cum ijs qui erant in gratia. Nam cum Verbi discipuli, mentis in magistrum immutabilitatem, per diuinam ostenderent confessionem, ipse quoque eam seruauit integram & inuiolabilem à materno vtero & factis ipsum verum Deum prædicans, qui ex Maria in vltimis temporibus, & ex patre ante secula est genitus, æqualem patri, quod attinet ad eiusdem gloriæ virtutem diuinitatis. Sic cum Philippo & Thoma decretum protulit, Dominum & Deum Christum dicens, non palpatis, quæ clauis confixæ fuerant, manibus, neque quæsitis, quæ per *Iohan. 20.* lanceam factæ erant, punctionibus. Quamobrem beatum quoque finem aperte accepit per fidelem & feruentem confessionem. Sic Zebedæi filium secutus est, qui appellatus fuit filius tonitrui: propterea quod aperte meminit in prin- *Marc. 3.* cipio Verbum esse, & apud Deum esse: & erudiens effecit alios spiritu Apostolicos, propterea quòd Euangelistarum di- *Iohan. 1.* uinitus inspiratum instrumentum, vt quorum voce mundi totius resonet, in ecclesijs, quæ erant vbique terrarum, coloribus expressum materialibus, conuenienter diuinæ & paternæ traditioni iusserit: vt mens compuncta per euangelicam sacramque effigiem & sanctitatem ad Deum, qui hæc eis inspirauit, multifariam honorem transmitteret, & efficeretur receptaculum venerandarum auditionum. Andreæ verò, qui fuit vocatus primus ex Apostolis, adeò fuit propin- *Iohan. 1.* quus & coniunctus germano vitæ instituto, vt habenas eiusdem pastoralis cathedræ, post tot secula, sed numero valde multiplicatæ acceperit, & ad meram cælestis cursus gregem per virtutem deduxerit, & victoriæ eis causa fuerit contra aduersarios Paulo autem fuit collega in eo, quòd in docendo primas partes obtinuerit. Totum enim mundum verbi nexibus inclusum intra decreta Ecclesiastica, sapienter efficit populum Deo acquisitum & regale sacerdotium. Petrum verò, quod multorum patrum summus sit appellatus, & quòd ei creditum fuerit ligare & soluere, quæcunque sunt vinculo digna & solutione, abunde expressit. Cum Præcursore conuenienter quidem ei, qui ab ipso fuit prædictus, & dixit maiorem Iohanne non fuisse exstitisse inter natos mulierum, non audendum est eum *Matth. 11.* in multis conferre, nisi solum in acri & præfracta libertate reprehendendi, zeloque, qui reprimi non poterat, affirmandum est non procul abfuisse Tarasium.

XLIV. VT autem eum quoque videas meritò sequi eos, qui floruerunt ante gratiam, hinc scies. Cum diuinitus moto cœtu Prophetarum conspirauit diuino spiritu inspiratus: quandoquidem illi quidem populo, qui Duce Mose per mare rubrum nuper fuerat à dura seruitute liberatus, & ab insano cultu idolorum admirabiliter transierat, post diuinum illum Dei contemplatorem, salutares portus diuinitus affuerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, & validis pietatis alligantes rudentibus, & citra errorem deducentes ad terram Dei cognitionis. Hic autem Ecclesiam, quæ non secus ac cymba in mari agitabatur fluctibus, & veniebat in periculum, ne faceret iacturam eorum, quos vehebat, propterea, quòd deesset peritus gubernator, qui resisteret fluctibus, sanæ fidei clauo regens, in portu collocat: & eos, qui erant in ea, conseruatos, idolica & vana, quam in lingua habebant aduersus sacras imagines, ablata opinione, synodalibus paternisque & rectis circumuallauit decretis. Cum sacrosancto autem psalte Dauide concurrit in innocentia, & *Psal. 25.* cum eo diligens decorem domûs Domini, non dedit somnum oculis & palpebris dormitationem, & requiem tem- *Psal. 31.* poribus, donec seipsum exemplar Domino & tabernaculum Deo Iacob, sicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phi- *Num. 25.* nees, hæresim & eius amatores tanquam veræ fornicationis introductores, & dogmatum adulterinorum genitores, confodit. Aaronis superauit sacerdotium. Non enim tintinnabula & mala punica, & lapides pectoris & superhumeralis, neque mitra, & cidaris, & talaris, & auri lamina, hunc sicut illum amiciebant ritu sacerdotis: neque sacrificium per sanguinem taurorum & hircorum, eius & populi expiabat ignorantias: sed moderatus amictus cum spiritu paupertatis, eum reddebat splendidum, & legali holocausto erant sacratiora, quæ ab eo offerebantur: vt qui agnum, qui tollit mundi peccatum, Christum sacrificaret sacris inuocationibus, & fidelium distribueret manibus, & omnes adspergeret pretioso illo sanguine, quem ostendens, dabat ad debitorum animæ solutionem.

XLV. MOSEM autem expressit in eo, quòd esset mitis, & in nullum ostenderit vestigium odij & maleuolentiæ, etiamsi *Num. 12.* furiosi & maleuoli, patris Tarasij dicendi libertatem, quæ ad insipientium spectabat correctionem, iram & odium esse male conceperint. Gustauit Iobi tentationes, etiamsi non in rebus similibus. Cum Iacob vt gratiæ Israëlita, & appellatus mens, quæ Deum videbat, simul purgatus sanctificatur anima & cogitatione. Simul cum Isaac fuit fide sanctificatus, etiamsi non à patre, sed ipse cor suum in holocaustum offerens: cumque fuisset victima & sacrificus, in odorem suauitatis obtulit pulcherrimum Deo sacrificum. Cum Abraham, eò quòd fuerit pater spiritalis multarum tribuum & populorum, & crediderit, & ei, qui eum fecerat, purè seruierit, diuinarum promissionum fructum est consecutus. Sed quid eius virtutum transmitto mare atlanticum? Imponamus ergo rebus conclusionem, & ex prooemio finem efficiamus, & ne promisso non stare arguamur, plus quam par sit, producentes orationem.

Post plurima enim certamina, & profundum doctrinæ infinitum, & vitæ honestæ puritatem, & veræ fidei confessionem, & ratione prædicti gregis ad ea, quæ sunt præstantiora & diuina, eius moniris deductionem, & in alendis pauperibus copiosam suppeditationem, & assiduam sanctis rebus datam operam, & in pastorali munere diuturnam moram, (viginti enim & duos annos pontificalem decorauit cathedram) ingruens morbus & valdè grauem ei dolorem afferens, non persuasit vt obliuisceretur perpetui & diuini officij. Nam & morbo & senio laborans, nequaquam satiabatur sacrosancti mysterij celebratione: sed intenso ad Deum amore ardens, & morbi nullam ducens rationem, pectore innitens mensæ ligneæ, quæ ponebatur ante aram diuinam, sancta peragebat, ô fidem & sapientem in rebus diuinis diligentiam, ô interminatum in Deum amorem. Non enim curam gerebat corporis, vt cùm rerum diuinarum eum cepisset satietas, mysteria diuina interrumperet, sed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans: Cùm infirmor, tunc potens sum, acriter vacabat diuino cultui. Inualuit ergò morbus, & eum de cætero cessare faciens à diuinorum operatione, ei parauit lectum infirmitatis, quod vtinam non fecisset ante oculos eorum, qui eum nunquam in lecto conspexerant. Tunc tunc fit miraculum nouum & terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione impleuit & timore, videntes eum veluti in ecstasi, & luctantem cum aduersariis, qui non cadunt sub adspectum. Non enim aduersus carnem & sanguinem erat ei certamen: sed aduersus principatus, aduersus potestates, aduersus spiritalia nequitiæ. Tanquam enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, & actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ita causam suam agebat. XLVI.

Et morbo & senio grauatus, non cessat ab offerendo sacrificio.

2. Cor. 12.

Ephes. 6.

Qvamobrem multis videbatur esse reus debendi, & rationem reddere exactionis, erat verò iustum iudicium superni auxilij omnem vitæ maculam eluere, & nullum illinc ferre delictum: appellari autem lucis participem, & simul obire cœlestibus materiæ expertibus potestatibus. Nam quandiu quidem habuit linguam iis, qui audiebant, sensa apertè explicantem, verbis resistebat, & prompta dabat responsa ad ea, quæ obiiciebantur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium quorum eum accusare voluerant: ô nulli culpæ affinem cum Deo coniunctionem. Non potuerunt maligni inimici eum vel parua in re deprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid affingere: sed eos redegit ad omnem consilij inopiam, per generalem & terribilem inficiationem, vt nec in eum quidem possent vllam causam in speciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuit instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro, & manu, & nutu eos euertebat, & non cessabat eos expellere. Videbamus enim nobis tanquam in inimicos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donec sensus cœperunt conniuere. Tunc enim tranquillissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesia, & clamante, Inclina Domine & exaudi me, ipse pelliceum hunc exuit amictum: & relictis vinculis carneis, venit ad luminosa atria cælestium, & habitat in ineffabili lætitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea, quæ hic est, improbitate in anima nullum signum inferens. Nam cum hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum, erubescebat enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. Mortuus tamen est, existimo autem simul quoque cum eo virtutes esse mortuas, nisi fortè fallor, magni audacia magnum quid & terribile eloquens. XLVII.

Migrat è corpore, anno 806 Feb. 25. vt habet Bar.

Vniversa verò ciuitas, inconsolabili luctu & lachrymis eum non cessabat deflere, tanquam suum patronum & defensorem. Qui autem fideliter tunc sceptra administrabat, (is verò erat Nicephorus) non cessabat dolore cruciari. Procidens enim supra pectus gloriosi corporis, & ipsum tegens purpura, funebrem faciebat lamentationem, eum vocans pastorem, patrem, imperij adiutorem, luciferum, qui nunquam occidit, reip. ducem ad ea, quæ sunt meliora, & diuinum magistrum, exercitus inexpugnabile propugnaculum, inimicorum sua ad Deum intercessione strenuum profligatorem. Quid denique non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans pastoris iacturam? Quæ autem in potestatibus & honoribus maximum splendorem obtinebat, Patris, tanquam qui contineri posset, cupiens prohibere decessum, lachrymis fœdata, acerbeque eum reuocans & amplectens, & tanquam quæ multorum bonorum pateretur amissionem, perindè atque riuis, rigabatur lachrymis. XLVIII.

Ecclesiæ autem lætitia deflebat vtilissimum suum procuratorem, agricolam, plantatorem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad virtutem, qui nulli maculæ obnoxium conseruarat sacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis à diuinis atriis absterserat, qui pro veritate sermones, tanquàm preciosos lapides, in Ecclesiæ infixerat diademate, qui erat incorruptus Antistes, qui ad manuum impositionem donis allici non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum esse ostenderat, qui erat Apostolorum successor in virtute, qui consedebat & conuersabatur cum Patriarchis & patribus, qui cum electis conueniebat Synodis, qui omnia factus est omnibus, vt aliquos omninò saluos faceret, conuenienter magno & diuino Apostolo. Monachorum autem cœtus religiosissimus, in eum, vt probum suum excitatorem, & summum ducem ad abstinentiam, ostendens tristitiam, & hymnos contexens lachrymis, prosequebatur ad patres, qui priùs refulserant in exercitatione, patrem, qui erat continentiæ propugnaculum inexpugnabile: Qui erant egeni, suum suppeditatorem: Qui orbi, oculum: Qui claudi, pedem. Qui nudi, vestem: Qui hospites, exceptorem: Qui in vinculis, visitationem: viduæ, defensorem: orphani, adiutorem. Omnis conditio & omnis ætas confluebat instar fluminis, lectum tangens, & sacro illo spectaculo frui piè contendens. Et nisi Imperator populi tumultum & impetum militari manu citò repressisset, multi venissent in mortis periculum, dum trudunt & vicissim truduntur, & laudabile ostendunt desiderium in eum, qui desiderabatur. XLIX.

Eximiæ laudes sancti viri.

1. Cor. 9.

Sepelitvr ergò gloriæ plenum inclytum corpus sanctorum virorum manibus, qui lembis & lintribus latum mare terram solidam effecerant, dum transirent ad monasterium ab eo ædificatum in Bosphoro Byzantino, in venerando templo omnium martyrum, qui pro Christo sanguinem effuderunt, cum mensis Februarius quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit, est enim omni tempore excellsior. Natura enim virtutis non sustinet obliuionem. Non tabe enim inuidiæ hebetatur. Sui enim memoriam facit immortalem nostris animis, & non sinit dispergi & tegi silentio. L.

Templum omnium martyrum.

Tempvs est autem, vobis, qui estis virtutis studiosi, exponendi res à patre præclarè gestas in sepulcro, quas non potest prohibere monumentum. Non est enim illius monumentum: sed est ille monumentum monumenti. Multi enim ad eum accedunt, & liberantur ab iis, quæ ipsos vexabant, affectionibus, ô miraculum, etiam postquam hinc excessit, eorum, qui hic sunt, curam gerit: & ab iis, qui quærunt, inuenitur, & iis, qui pulsant, aperit ostium medicantis suæ visitationis. A diuturno enim sanguinis profluuio grauiter quondam agitatæ quædam mulierculæ, & magnos subeuntes fluctus & tempestates, cùm in medicamenta maximam partem suarum facultatum consumpsissent, & non potuissent inuenire mali tranquillitatem, Euangelicam illam profluuio sanguinis laborantem imitatæ mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri attingere monasterium, cùm id inclytus pater olim constituisset) muliebri astu optimè vsæ, virili veste tegentes pudorem fœmineum, & præ se ferentes speciem Eunuchorum clàm confugiunt ad egregij nauis gubernatoris capsam, quæ nullis agitatur fluctibus: & cùm ex lampade, quæ in ea lucet, oleum hausissent, citissimè appellunt in portum curationis. Quinetiam vir quidam, cui alter ex oculis lema cæcutiebat, cùm fuisset prope diuinam thecam, & salutaris vnctionis auxilio esset vsus, lemam non ita multò pòst eluit, & à Deo visum aperte recepit. Alterius quoque manus, quæ allatrabat corpori, & longo tempore manserat in assiduo motu operatione mali LI.

Miracula ad eius sepulcrum.

Marc. 5.

Oleo lampadis ad caput eius lucentis, multæ curantur.

ne mali dæmonis, sola inuocatione sacrosancti corporis, & vnctione olei illius thecæ, quæ facit miracula, etiamsi procul abesset, repente facit manus ab illa rabie, & reddita fuit sana sicut altera.

LII. MULTIS quoque aliis, qui vexabantur à malis spiritibus, inuentus fuit pater medicus. Et dæmonum quidem expulit operationes: eos autem, qui tormenta sustinebant, alleuauit volunt. te & ope omnipotentis. Quin etiam quosdam, qui ab aduersa potestate spectris fuerant obstupefacti, & qui surdos & mutos eos reddebat, torporem sustinuetant & deinde ad diuini viri sepulcrum fide manserant, per vtilem & salutarem lucentis olei vnctionem, Deus visitauit, & liberatis à spectri vertigine, dedit vt auditu rursus & lingua sanè agerent, quæ ad ea pertinent. Quinetiam quæ ab inflammatione grauiter cruciabantur, & laborantibus dolores afferebant intolerabiles, diuina inuocatione olei thecæ, quod purgat ac mundat, assecuta sunt doloris relaxationem.

LIII. IAM verò etiam aduersus hæreticos, postquam hinc excessisset, diuinum zelum ardenter ostendit. Leo enim adhuc imperatoriæ gloriæ sceptra administrans, & Iconomachorum hæresim nefariè amplectens, cùm ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gladio feriendus, vt ipse adhuc superstes sua voce declarauit, vidit beatum Tarasium in somnis ad eum accedere, & cum graui ira iubere cuidam, Michaeli nomine, vt ensem in eum adigeret. Ille vero iussui morem gerens, gladio transegit Imperatorem. Hinc autem Leo multus in hoc fuit, eum, qui in somnis ipsum sauciauerat, Michaelem omnino conatus inuenire in sancti monasterio. Quamobrem cùm quosdam ex iis, qui in ipso erāt, monachis ad se iussisset adduci, carceribus & tormentis eos subiecit, nocturnum eius interfectorem per eos sibi esse indicādum fremens: quem etiam, vt euersorem imperij esse extrema passurum: hoc enim ei persuasit vel inuito, quod factum erat, narrare monachis. A quibus cùm nos quoque miraculum, tanquam maturum fructum decerpserimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem lætitiæ. Non enim præterierat tempus sex dierum, cùm Michael suscipit sceptra imperij, & eum interficit. Ita Deus etiam post mortem clarificat suos famulos, & eos delet, qui nolunt ipsum piè colere. Leo Armenus Imperator Iconomachus sub mortē quid viderit, vide Bar. ad an. 820. Michael Balbus Leonem interficit, anno 820.

LIV. SED me tempus deficiet, narrantem præclari & diuini patris magna miracula. quæ tanquam in prato rosæ, vbique nascuntur, & hortantur, vt feramur ad vniuscuiusque electionem. Nos autem cum non habeamus linguam, quæ possit metiri ac referre, quæcunque à beato facta sunt miracula, hactenus cœptum orationis cursum perficientes, malumus ad silentium transire, statuentes à periculo remotam requiem plus lucri afferre, quàm si vincamur cum periculo. Prompti enim & alacris animi insatiabilitas, sæpè arrogantiam solet conciliare. Tu verò veneranda basis sacerdotij, ne meæ temeritatis reprehendas vomitum, qui audacissimè, sed rudi & inconditio sermone tam magnas refectam narrationes: sed intensam meam beneuolentiam ac fidem tanquam paruum munus oblatum reputans, concede verbis locum, vt accipiantur & quiescant. Non enim obliuiscar vtilitatis tuæ in me doctrinæ, nec seruentis mei in te ministerij mediocritatis: cùm illius quidem deliciis me expleuerim in flore iuuentutis, & à te fuerim initiatus in iis, quæ sunt optima & præstantissima ex trimetris, tetrametris, trochaicis, & anapæsticis ac heroicis: hoc autem obiiciam in factis, quæ à te concinnè quotidie habitæ sunt, orationibus, ad animarum ædificationem, & augmentum vniuersæ venerandæ Ecclesiæ: quas celeri calamo & atramento notis excipiens, & optimis tradens scriptoribus studium adhibui, vt artificiosè referentur in codicem. Sunt eæ verò eiusmodi, vt per eas omnibus proponatur pius purusq; cultus ac fides: publica autem notetur ignominia somnium hæreticorum. Si enim tui obliuiscar, excidam à Dei memoria: & nisi tui meminero, lapidibus proiiciar in profundum: & lingua, vt dicit diuinus Psalmographus, adhæreat faucibus, hoc est enim mihi omnium debitorum preciosissimum, tui semper habere in corde monimentum. Conciones S. Tarasij. Psal. 136.

LV. DECAETERÒ autem æquum est, vt ad te conuertamus orationem ò Dei serue, quicunque es, qui me nolentem incitâsti ad hoc certamen, & coëgisti aggredi ea, quæ vires superant. Tibi mea accepta sit obedientia, & meæ orationis adspiciens humilitatem & inornatam dictionem, me accuses negligentiæ. Non enim diuino patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus prope accedere ad dignitatem harum, quæ propè sunt, virtutum. Res enim omnem dicendi facultatem superaut, adeò vt omnes laudatores ex æquo non assequantur oratione eum, qui ipsi debetur, honorem. Ego autem, qui omnium longissimè absum ab eo laudando pro meritis, propono promptam & alacrem voluntatem, vt accipiatur, vt qui & laborem dicendi inopia, senioque & morbo frangar. Tu vero mercedem ac remunerationem à Deo accepetis, intercessorem, defensorem & propugnatorem, & tuæ spei adimpletorem, quem ex Deo dilexisti, habens Tarasium. Qui & suis ad Deum intercessionibus affatim & securè præbeat, quę sunt vsui ad hanc caducam vitam: & præstet, vt tuæ vitæ ita illic reddas rationem, vt reus non peragatis. Quod tecum detur omnibus consequi, qui purè ac syncerè in Deum sperauerunt, eius gratia & copiosis miserationibus, intercedente intemerata & casta Dei genitrice, & cælestibus & omnibus sanctis, Amen. Intercessor def. for. et pugnator. Tarasius.

VITA ET PASSIO S. NESTORIS PERGÆ IN PAMPHILIA EPISCOPI, EX MS. CODICE DESCRIPTA, STYLO FERE mutato, & quibusdam redditis paraphrasticōs, per F. Laur. Surium. Consentiunt autem huic historiæ antiquissima Martyrologia, & à Baronio legitima censetur. An. 240.

I. FIDES nos admonet in sanctorum martyrum redire memoriam, & videre palmas & triumphos athletarum Christi, illustria nobis exempla suppeditantium: quos filius coronauit, glorificauit & pater. Athletas autem dico, non illos, qui vmbratica nobis certamina exhibent, quorum laus dubia est & incerta victoria, & corona corruptibilis: sed illos potius egregios viros, qui vsque ad mortem decertārunt, ne negarent Christum filium Dei, tenentes fidissimam promissionem illius, dicentis: Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cælis. Ex horum cælestium planè athletarum numero est Nestor beatissimus: qui incidit in eam tempestatem, qua Decius tyrannus, crudelissimis propositis edictis, iussit omnes innocantes nomen Domini nostri Iesu Christi, vocari ad impura dæmonum sacrificia: si qui autem ea facere detractarent, eos pœnis atrocibus subditos necari. Erat tum in Pamphylia Præses Pollio, qui Christianos ad edenda idolis immolata compellebat. Passi tunc sunt beati martyres Papias, Diodorus, Comon & Claudianus. Porrò eodem tempore episcopi munere fungebatur S. Nestor, fide & religione per omnem vitam insignis, tantaq; humilitate & modestia, vt ipsi etiam Irenarcho vita & conuersatio eius esset formidabilis, nec literis tyrannicis apud illum agere, aut illi se opponere auderet. Tandem cum suis communicato consilio, ita dixit: Non possumus quicquam aduersus Christianos, nisi prius illorum episcopus comprehensus sit, cui omnes obediunt. Non latuit Nestorem, quas illi insidias molirentur: itaque plebem omnem iussit abscedere, veritus ne luporum morsibus pateret: ipse verò nihil territus, non discessit à domo sua: sed orationi incumbens nocte ac die, hoc vel maximè Dominum pastor bonus rogabat, vt gregem suum conseruaret. 26. FEBR. Matth. 10. Nestoris vitam etiā Irenarchus veretur.

II. INTERIM persecutores & quidam ex ciuibus, homines nequam & improbi, domum eius vndique circundant, atque ex iis vnus ad ostium accedens, clamare cœpit & vocare Nestorem, qui tum orationi intentus erat: sed vnus ex Cingitur ab hostibus domus eius

pueris eius indicauit illi, adesse præ foribus, qui ipsum quærerent. Completis igitur precibus, egreditur ad illos. Tum vero illi submisso capite, eum reuerenter adorarunt. Quibus Nestor, ecquænam, inquit, filioli causa est, ob quam huc ad nos accessistis? Responderunt illi: Omnis curia vocat te. Ille itaque signans se in nomine Domini Iesu Christi, placidè admodum instar ouis illos sequebatur. Vbi autem in forum ventum est, curia omnis surrexit, eumque honorificè salutauit. At Nestor, Ignoscat, inquit, vobis Deus: cur isthuc facitis? Responderunt illi: Facimus pro dignitate, nam tua vita & conuersatio sic meretur. Deinde tollunt eum extra turbas ad locum quendam separatum: vbi cum permulta fuissent posita subsellia, iubent adferri thronum, in quo sedeat episcopus. Ille verò ait: Satis mihi honoris hactenus oblatum est: dicite iam, cur me accersiri volueritis. Tum Irenarchus, Nostin, inquit, Domine edictum Imperatoris? Et Nestor, Ego, ait, præceptum non Imperatoris, sed omnipotentis Dei noui. Irenarchus dixit: Assentire nobis, Nestor, tranquillo & prompto animo, ne voceris ad iudicis tribunal. Ego vero, inquit S. Nestor, cælestis regis præceptis & voluntati assentior. Respondit Irenarchus: Dæmonium habes. Dixit S. Nestor: Vtinam à dæmonibus immunes vos essetis, nec coleretis dæmones. Irenarchus dixit: Itane ausus es homo importunissime, deos nostros dæmones appellare? Respondit S. Nestor: Ego vero eos esse dæmones non solùm verbis affirmo, sed etiam propria illorum, cùm in energumenis coniurantur, confessione confirmo. Tum Irenarchus caput agitans: Ego, inquit, efficiam apud Præsidem, vt tormentis adactis, confitearis eos esse re vera deos, & non dæmones. S. Nestor, cùm crucis Christi signum pinxisset digitis in fronte sua, dixit: Quid mihi tormenta minaris? Ego neque tua, neque Præsidis tormenta timeo, sed ea, quæ Christus Deus meus minatur. Porro Irenarchus tradidit sanctum virum duobus Christianorum persecutoribus, & profectus est [a] Pergam. Sequebatur autem agnus lupum. In ipso verò itinere accidit subitò non mediocris terræmotus, & vox cælitus lapsa, confirmauit martyrem Christi. At illi territi, & obstupefacti, dicunt ad Episcopū: Domine Episcope, quis hic sonus est, & vnde hic terræmotus? Respondit ille: Signum est Christi Dei mei. Cumque venissent ad vrbem quarta sabbati, hora vndecima, manserunt extra oppidum in hospitio quodam. Postquàm autem Irenarchus indicauit [b] Præsidi de sancto Nestore, ille mane sedit pro tribunali, & beatus Nestor ei oblatus est. Porrò Irenarchus præbuit relationem Vrbano adiutori, qui iubente Præside eam recitauit.

Cruce se consignat. — *Constanter respondet Irenarcho.* — *Cruce se signat.* — *[a] Perga ciuitas est Pamphyliæ mediterranea, 1000. passibus distans ab ostio Cestri fluuij.*

[b] Præsidem hunc, Pollionem vocatum memorat Bar. ad an. 254.

Literæ ad Præsidem. — *[*] iniusta Bar.*

EVPATOR & Socrates totusque Senatus, Domino præstantissimo Præsidi salutem. Cùm ad tuam celsitudinem allata essent scripta diuina Domini Imperatoris nostri, quibus iubebatur, vt Christiani omnes à sententia malè ipsis [*] insita deducti, ad sacrificia perducantur: humanitas tua nihil seuerè & perturbate, sed comiter & sedate omnia agere voluit. Verùm hac lenitate parùm effectum est, cùm illi obstinatis animis edictum Imperatorium contemnant. Nam & iste rogatus à nobis & à toto Senatu, non solum ipse non cessit, sed etiam omnes, qui illi parent, eius tanquàm principis sui, exemplis animati, morigeros se præbere edictis noluerunt. Et nos quidem interim isti suadere non cessauimus, vt, quemadmodùm inuictissimi principis literis iubetur, ad templum Iouis accederet: ille vero deos immortales contumelijs & conuicijs proscidit. Sed neque ab Imperatoris, licet absentis, minimè ferendis iniurijs abstinuit: & in te quoquè eadem procacitate vsus est. Quamobrem compulsus est Senatus eum tuæ exhibere celsitudini. III

His lectis literis, Præses dicit sancto Nestori: Quis vocaris? Beatus Nestor dixit: Seruus Christi. Præses dixit: Ego IV.
non de conditione, sed de nomine percontatus sum. Nestor ait: Ego vero Christianus sum: & hoc nomen est mihi. Quòd si verò etiam temporarium vis nomen scire equidem Nestor vocor. Præses dixit: Pone dijs thura immortalibus, & ego quamprimum scribam Augusto, vt te iubeat esse principem sacerdotum, & vt omnia tuæ subiaceant ditioni, honoribusque & diuitijs auctus, multos annos possis præclarè & splendidè viuere. Tum vero sanctus martyr sublatis in cælum oculis, seque cruce signans, dixit ad Præsidem: Etiamsi hoc corpusculum multifariis subdas cruciamentis, si vincula, si bestias, si ferrum adhibeas, donec spiritus hos reget artus, non potero certè adduci, vt negem nomen Dei mei, quod est super omne nomen. His dictis, iussit eum Præses suspendi in eculeo, & crudelissimè torqueri. Parent crudeli domino crudeles ministri, & in sancti martyris latera tam profundè vngulas imprimunt, vt etiam costæ nudarentur. Ille verò psallebat, dicens: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Iudex verò stupens ad tantam eius tolerantiam, dixit: Non erubescis mortalium omnium infelicissime, spem tuam collocare in homine, eoque violenta morte perempto? Beatus Nestor respondit: Sit plane hæc & mea & omnium, qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi, confusio & verecundia.

Iterum sibi Crucem imprimit. — *Philip. 2.* — *Torquetur atrocissime.* — *Psal. 33.*

CÙM autem turbæ vociferarentur, vt eum Præses tolleret è medio, per præconem eum interrogauit: Visne sacrifi- V.
care dijs? Sanctus martyr in Christo bene confidens, respondit: Impijssime & sceleratissime fili diaboli, non modo tu Dei conspectum non vereris, qui tibi hunc donauit principatum: (per illum enim reges regnant, & principes imperant, & potentes decernunt iustitiam) sed me quoque compellis relinquere verum Deum, conditorem & saluatorem omnium nostrum, & adorare vana & saxea simulacra? Præses dixit: Quid vis, nobiscumne esse, an cum Christo tuo? S. Nestor cum ingenti gaudio respondit: Cum Christo Deo meo semper fui, & sum, & ero. Videns Præses insuperabilem animi eius constantiam & inuictam tolerantiam, ita tulit sententiam in eum: Quandoquidem non vis consentire, Nestor, inuictissimo principi, neque sacrificare dijs immortalibus, sed mauis adhærere Christo crucifixo sub Pontio Pilato: ego, vt sis benè deuotus Deo tuo, hanc in te fero sententiam, vt ligno affixus intereas. Itaque vir sanctus cruci affixus quidem est, sed ab ipsa cruce, tanquam è cathedra, docebat Christianos, dicens: Filioli, stabilis sit nostra confessio ad Deum, & non negemus eum, qui pro nobis passus est, ne lætetur nostra perditione diabolus. Compatiamur ei, vt conglorificemur. Non negemus eum, ne ipse quoque neget nos. Mementote illum missum à patre redemptorem animarum nostrarum, ad abolenda peccata nostra: qui peccatum non fecit, & pro nobis passus est: cui etiam nos omnes donauit pater, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei patris. Rursusq; ait adstanti turbæ: Filioli, oremus & flectamus genua ad Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum: Omnibus autem flectentibus genua, & simul ipso de cruce orante, cùm dixisset, Amen, obdormiuit in Domino.

Prou. 8. — *Mortis sententia in eū pronunciatur.* — *Crucifixus confirmat christianos.* — *Philip. 2.*

An. 380.

VITA S. P. N. PORPHYRII EPISCOPI GAZÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE, AVTHORE MARCO D.acono eius ministro & familiari.

26. Febr.

SANCTORVM virorum certamina, & diuinum eorum zelum & desiderium, pulchrum est contemplari I.
oculis. Dum enim cernuntur, digna euadunt quæ amentur. Afferunt autem non mediocrem quoque vtilitatem, quæ de ijs fiunt narrationes ab ijs, qui accuratè sciunt, subeuntes animos auditorum. Est visus quidem auditu fidelior. Persuadet vero etiam auditus, si à fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atque si rerum quidem vtilium esset eiusmodi narratio, vt in eam nihil posset aut negligentia aut malitia, & non veritati falsum insereretur, superuacaneum esset hæc conscribere, cùm sufficeret veritas ad ædificationem,

quæ

quæ semper per successionem inferetur auribus posterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus, seu per obliuionem, seu per malitiam atque negligentiam, necessario accessi ad hanc præsentem scriptionem, ne processu temporis obliuioni mandetur hic vir sanctus, sanctus, inquam, Porphyrius. Meminisse enim rerum recte & ex virtute ab eo gestarum, sit ijs, qui audiunt, opem ferens medicamentum.

Cur scribantur sanctorum res gestæ.

II. Est vero absurdum, tragicos Poëtas & alios eiusmodi, in rebus ridiculis & anilibus fabulis consumere orationem: nos autem despicere sanctos viros & dignos, qui mandentur memoriæ, tradi obliuioni. Quas non ergo dabo pœnas, si non scriptis mandem vitam huius viri pij, vitam, inquam, philosophiæ magistram, eius qui est æmulatus vitam, quæ est in cælo, & qui bella gessit & decertauit, non solum aduersus duces & defensores insani cultus simulacrorum, sed etiam aduersus vniuersum populum, plenum omni insania? Meminerat enim eorum, quæ à beato Apostolo dicta sunt: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die terribili, & omnibus confectis stare. Hac armatura indutus, ad certamina descendit dictus Apostolus. Sed quamuis tales & tantos haberet aduersarios, qui Apostolo similem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem victoriam est assecutus, & in media Gaza erexit trophæum, nempe in sancta Christi ecclesia, quæ fuerat ab eo condita. Præbuit autem ei victoriam, non humana natura, sed mens quæ diuinam attrahebat gratiam. Nam cum fuisset Christi amator ardentissimus, omnia pati & facere sustinuit.

Ephes. 6.

III. Qvam multos bellorum impetus excepit hic ab aduersarijs? Quam multas sustinuit conspirationes & subsannationes? Sed quoniam de præclaro viro fieri non potest vt dicamus omnia, quæ sunt & multa, & multis videntur incredibilia, pauca exponam, quæ memini, cum longo tempore cum eo habitauerim, & ex beata illa & stupenda anima diuturnum fructum perceperim, quæ iam versatur cum angelis. Hunc ergo, qui omne genus virtutis est sortitus, quis non iure laudauerit? Atque scimus quidem, quod huius viri virtutem assequi nulla possit oratio: est tamen mihi aggrediendum, confidenti eius sanctis precibus. Conscribam autem illius laudationem, non magnifica & splendida oratione. Neque enim verborum facundia solet ornare vitam eorum, qui sunt huiusmodi. Sed virtus factorum, ipsam quoque magnificam efficit dictionem. Ego itaque confidens sanctis dicti sancti precibus, ad hanc accedo scriptionem, per ipsas à Domino Iesu Christo gratiam petens & opem, vt possim qualicunque occasione narrare sancti viri virtutem. Peto autem ab ijs, qui hæc scripta legent, ne diffidere velint ijs, quæ dicuntur. Ipse enim fui spectator viri virtutis, vt qui simul cum eo habitauerim, simul nauigauerim, & simul cum eo sim afflictus vsque ad vltimum diem eius ex hac vita decessus. Hinc vero mihi ducatur principium narrationis.

IV. Gaza est ciuitas Palæstinæ in confinio Aegypti: est autem non obscura, sed populo frequens & clara ciuitas. Illo vero tempore in ea viguit hominum insania in colendis idolis. Huius accepit Sacerdotium, qui à nobis laudatur, Porphyrius qui patriam quidem habuit cælestem Hierusalem, (nam in ea ei fuit adscriptus) terrenam autem Thessalonicam. Erat verò ei genus insigne. Diuinus eum amor subijt relinquendi patriam & splendorem generis & opes infinitas, & vitam amplectendi monasticam. Cumque nauigasset Thessalonica, venit in Aegyptum. Recta autem profectus in Scetem: & paucis post diebus dignatur venerando habitu. Et cum illic esset versatus quinque annos cum sanctis patribus, alius diuinus amor eum subijt adorandi sancta & veneranda Dei loca. Cumque illic fuisset & adorasset, abiens in partes Iordanis, habitauit in spelunca. Cum illic autem esset versatus quinque annos cum multa afflictione, ex magna siccitate & inæqualitate locorum illorum, incidit in magnum morbum. Videns vero se adductum in extremum periculum, Dei prouidentia accersit quendam ex suis notis, vt eum duceret Hierosolyma. Morbus autem erat scirrus hepatis cum continua febre tenuissima. Hoc ergo morbo inualescente, & assidue pungente intestina, & corpore tabescente, ipse non cessabat quotidie obire sancta loca, incuruatus, & non valens recto corpore ingredi, sed inniiens baculo.

Gaza vrbs. Patria Porphyrij. Amplectitur monachismum. Degit in specu.

V. Accidit autem illo tempore, vt ego ex Asia nauigarem ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis essem, diu ibi sum versatus, me alens operando manibus, callebam enim pulchre scribendi artem. Adspiciens verò sanctum continenter vadentem ad Christi resurrectionem, & ad alia oratoria, mirabar, quod in tanta corporis imbecillitate, non dubitaret se sic cruciare. Quodam autem die cum ei occurrissem in gradibus martyrij, quod fuerat conditum à Constantino Imperatore, non valenti progredi accurrens & ei manum meam porrigens, rogaui ipsum, vt ei inniteretur, & gradus ascenderet. Ille vero nolebat, dicens: Non est iustum, vt ego, qui vado ad petendam veniam peccatorum, nitar manui alterius. Sed sine, frater, Deum videre meum laborem, vt ineffabili sua clementia mei quoque misereatur. Ibat ergo, & diuina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens, & mysticam mensam semper participans. Deinde reuertebatur ad suum habitaculum. Et quamnam quidem vitam ageret, erat manifestum. Morbum enim adeo contemnebat, vt existimares ipsum habere morbum in alieno corpore. Dei enim spes ipsum eo leuabat. Hoc autem eum solum male habebat & mordebat, quod remansissent facultates, & non conuenienter ei, quod dicit Euangelium, venditæ essent & distributæ pauperibus. Causa autem huius impedimenti fuit, quod essent ei fratres pueri, quando excessit è patria.

Hierosolymæ quotidie inuisit sacra loca. Matth. 19.

VI. Hoc ergo ægre ferens, petit à me, qui iam ei eram familiaris, (ei enim ministrabam propter eius infirmitatem) vt nauigarem Thessalonicam, & diuiderem facultates cum suis fratribus. Et cum dedisset mihi scriptum mandatum, & me domino commendasset, dimisit præbitis mihi minimis impensis. neque enim opes suppetebant. Tunc cum statim venissem Ascalonem, & nauem inuenissem, illinc solui: & cum spatio tredecim dierum secunda fuisset nauigatio, venimus Thessalonicam: & ostenso, quod in scriptis habebam, mandato, diuisi bona cum eius fratribus. Vendidi autem, quæ mihi obtigerant, possessiones ter mille aureis. Vestes vero & argentum mecum tuli, & alios mille quadringentos aureos: & cum omnia collegissem, post tres menses renauigaui. Cum autem spatio duodecim dierum venissem in emporium Ascalonis, & illic iumenta conduxissem, & ea onerassem, ascendi in sanctam ciuitatem. Cùm me autem adspexisset vir beatissimus, me est amplexus cum gaudio & lachrymis, (potest enim etiam gaudium exprimere lachrymas) ego vero ipsum non cognoscebam: habebat enim corpus valde honestum, & faciem rubicundam. voluebam autem meos oculos, frequenter ipsum intuens. Ipse vero cum animaduertisset & subrisisset, placide dixit: Ne mireris frater Marce, me videns sanum & robustum: sed disce causam sanitatis, & tunc admirere Christi benignitatem ineffabilem, & quemadmodum, quæ sunt planè desperata apud homines, facile possunt apud ipsum corrigi. Ego vero rogaui ipsum, vt mihi diceret causam sanitatis, & quemadmodum talem morbum propulsauerit. Ille autem mihi respondit.

Hic habes nomen authoris huius historiæ.

VII. Qvadraginta ab hinc diebus cum ego essem in vigilia sanctæ Dominicæ, me inuasit dolor. Quem cum non possem ferre, iui & recubui prope sanctam Caluariam: & cum præ magno dolore essem veluti in ecstasi, video Seruatorem clauis affixum in cruce, & vnum ex latronibus cum ipso pendentem in alia cruce, & incipio clamare & dicere vocem latronis: Memento mei Domine, quando veneris in regnum tuum. Respondens autem Seruator, dixit latroni pendenti: Descende de cruce, & serua illum, qui recumbit, quomodo tu quoque fuisti seruatus. Latro vero descendens de cruce, me complexus fuit & deosculatus: & porrecta dextera, me fecit surgere, dicens: Veni ad Seruatorem. & statim surrexi, & cucurri ad eum, & video ipsum descendisse de cruce, & mihi dicere: Accipe hoc lignum, & serua. Cumque accepissem & portassem hoc preciosum lignum, statim ad me redij ab ecstasi: & ab ea hora nullus dolor mihi fuit amplius, neque apparuit locus morbi. Ego autem, his auditis, valde sum admiratus, & Deum glorificaui: & de cætero fui in virum magis affectus, & ei inseruij diligentius. Reuera enim, cum remunerassem Dei seruo pecuniam, &

Visio mirabilis. Luca. 23.

cum

Ecce virtutum cœtus quibus vir Dei erat præditus. cùm ei restituissem quæcunque attuleram, mansi apud eum, ei inseruiens, & fruens spiritalibus eius orationibus. Erat profecto nulli reprehensioni affinis, mitissimus, misericors, habens etiam facultatem discernendi diuinam scripturam, & ea dissoluens, quæ in ea occurrebant, dubia, si vllus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, respondens & os obstruens hominibus infidelibus, & ijs qui non rectam habent fidem: amator pauperum, misericors, promptas habens lachrymas, senes honorans vt patres, iuniores vt fratres, pueros vt filios: moribus & sermone mitis & humilis, non in simulatione veritatis: neque enim erat in eo dolus: moderatissimus, adeo vt peruenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptæ iniuriæ, non sinens Solem occidere super suam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, præter iram, quam mouebat aduersus inimicos fidei.

Omnia sua egentibus elargitur. Cvm autem accepisset à me pecunias, & alia quæ attuli, & vendidisset vestes, & conflasset plurimum pecuniæ, reliquam omnem preciosam supellectilem paruo tempore dedit egentibus, non solum in sancta ciuitate, sed etiam in alijs ciuitatibus, vicis & monasterijs, & maxime ijs, quæ erant in Aegypto, erant enim valde egena illic monasteria. Quinetiam hospitibus, qui illic versabantur, fuit secundus Abraham. Quamobrem breuissimo tempore distribuit omnes suas facultates, adeo vt ipse egeret alimento quotidiano: Seipsum ergo dedit arti sutoris coriarij, pelles lauans & consuens, & in omnibus imitans diuinum illum Apostolum, qui nolebat panem gratis comedere, & licet posset ex alia manuum operatione sibi victum quærere, in omnibus tamen voluit esse imitator illius præclari viri, quem diximus, in afflictionibus, & laboribus, & persecutionibus, & periculis maris, & gentium insurrectionibus. Porro autem ego eum rogabam, vt communem vitam mecum ageret. erat enim mihi ex meo vitæ studio victus redundans copiam. Ille verò non sustinuit, dicens: Nihil intulimus in mundum, neque possumus aliquid efferre. Et rursus dicebat: Si quis non operatur, nec comedat. Ego autem libere apud eum eloquens, dicebam: Cur ergo quando eras diues, non operabaris? nec sinebas vt operarer? Ille autem mihi respondit: Quod prius operabar, erat multis partibus maius, quam quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit vnum aut duos, illud autem prius alebat innumerabiles. Non solùm verò illam alebat multitudinem, sed etiam spiritale alimentum suppeditabat meæ animæ. IIX.

2. Thes. 3.
2 Thes. 3.
2. Cor. 11.
1. Tim. 6.
2. Thes. 3.

Ordinatur inuitus presbyter, non à Praylio, sed à Cyrillo Episc. Hierosolymitano, vt notat Bar. ad an. 398. Cibus eius. Cvm hæc ita se haberent, audijsset autem sancti Porphyrij nomen & vitam, qui erat sanctorum locorum Sacerdos, Praylius, eum accersijt, & inuitum ordinauit Presbyterum. Quinetiam ei credidit custodiam venerandi ligni crucis. Tunc cognouimus ea illi euenisse, quæ viderat in ecstasi, quando scilicet vidit Dominum in cruce, & cum eo latronem: Dominum autem dicentem, Accipe & serua mihi hoc lignum. Erat vero beatus Porphyrius, quando accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutauit mores priores, sed mansit in illa afflictione exercitationis. Erat vero illi alimentum panis sordidus & olera, idque post occasum Solis, alijs autem sanctis diebus hora sexta comedebat, accipiens oleum & caseum & madefacta legumina. Sumebat autem etiam vnum poculum vini temperati, idque propterea, quod se male haberent eius viscera. Hanc viuendi rationem & regulam perpetuo seruauit toto tempore vitæ suæ. Tribus autem annis, postquam fuerat ordinatus, accidit vt Episcopus prædictæ ciuitatis Gazæ è vita excederet. Is erat Aeneas, qui minimo tempore gesserat Episcopatum, ante Aeneam autem Irenion, qui ipse quoque fuit ciuis angelicarum potestatum, cuius laudes fieri non potest vt scribantur in digressione: sed opus esset opere separato ad hoc, vt conscriberemus vitam huius dicti inclyti Irenionis. Alijs vero id relinquimus scriptoribus, qui eius vitam sciunt accurate. IX.

Cvm dormisset ergo prædictus vir sanctus, congregati, qui tunc erant Christiani, valde pauci numero, cum suo clero, & consultantes palam, cuinam traderent Episcopatum, nihil inefficiebant, cùm exorta esset inter eos contentio, cum alium quidem vellent Clerici, alium vero laici. erant enim re vera inter Clericos quidam vitæ honestate ornati. Cum magna ergo esset confusio, & nihil deduceretur ad effectum, tandem visum est, vt quinque Clerici & totidem laici viri insignes irent ad Pontificem Metropolitanum, & peterent ab eo Episcopum, quem ei reuelasset spiritus sanctus. Pontificatus autem munus tunc obibat Iohannes, qui ipse quoque erat vir probus & omni virtute ornatus. Cum ergo ad eum accessissent Gazæi rogarunt ipsum, vt daret eis Pontificem, potentem opere & sermone resistere idololatris. Quod cum audijsset, statim indixit ieiunium & post tres dies reuelauit ei Dominus de beato Porphyrio: & scribit epistolam ad sanctum Praylium Episcopum Hierosolymorum, cuius fecimus antea mentionem, vt ad ipsum mitteret beatum Porphyrium, propter quandam scripturæ quæstionem, quæ erat ab eo soluenda, erat enim beatus Porphyrius idoneus ad soluendum, quidquid erat difficile diuinæ scripturæ spiritus sancti. X.

Fuit hic Iohannes Episcopus Cæsariensis, sub cuius metropoli Gaza erat, vt notat Bar. ad an. 398.

Literis beati Iohannis credens pius Praylius, eum dimisit, iubens ne moraretur illic plus quam septem dies. XI.
Cùm autem audiuisset beatus Porphyrius vim eorum, quæ scripta fuerant à sanctissimo Iohanne, primum quidem fuit conturbatus: postea verò dixit: Fiat voluntas Dei, & cùm illa vespera me accersijsset, dicit mihi: Frater Marce, eamus & adoremus sancta loca & venerandam crucem. Multum enim est præteriturum temporis, donec simus ea rursus adoraturi. Ego autem dixi: Cur sic dicis pater? Ille vero respondens, dixit: Præterita nocte vidi Seruatorem dicentem mihi: Redde depositum, quod apud te deposui. Volo enim te coniungere vxori, humili quidem & abiectæ. sed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, vt obliuiscatur prioris suæ mendicitatis. Nam etsi est abiecta & humilis, non est tamen aliena, sed mea soror germana. Tu vero caue, nè habens vxorem & domûs curam gerens, ex iniustitia aut violentia aut iniquitate congreges. nam & me ad iram prouocabis, & eam molestia afficies. hæc enim ei quoque displicent. Sis verò solum bono & prompto animo, & omnia tibi suppeditabuntur, vnde non expectas. Hæc mihi significauit Dominus Christus nocte præterita, & timeo ne, dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.

Eamus & adoremus sancta loca & venerandã crucem.

Hæc cum dixisset, profectus est, & ego cum eo: & cum adorassemus sancta loca & venerandam crucem, isque multum esset precatus & lachrymatus, reposuit in aurea theca venerandam & viuificam crucem: & cum eam tuto clausisset, exijt, & vadens ad beatum Praylium Episcopum, tradidit ei claues: & cum accepisset preces, & ab eo fuisset Deo commendatus, est egressus. Cùm autem venissemus ad nostrum habitaculum, nos paramus: conductis verò tribus iumentis, & accepto viatico, egressi sumus. Viatica autem erant omnia, quæ domi erant. Eramus vero quinque in via: ipse beatus & ego, & duo agasones, & alius iuuenis minister, nomine Barochas, quem quidem inuenerat paulo ante beatus abiectum in platea, cum esset in extremo periculo, eumque accepit & collegit: & cum multa in eum expendisset, Dei auxilio eum sanum reddidit. Ab illo ergo tempore manebat apud ipsum, ei mecum seruiens. De pio vero Barocha dicam procedente oratione. Illa autem die iter ingressi, sequenti venimus Cæsaream. Per totam autem ciuitatem dispersum fuit, eum aduenisse. erat enim beatus magni nominis, propterea quod amaret pauperes. Profecti vero sumus ad id, quod erat illic hospitium. Cum autem audiuisset beatus Iohannes Archiepiscopus, cursu ad nos accessit. Cumque se inuicem salutassent & precati essent, paululum assederunt. Dixit autem ei Archiepiscopus: Surge frater propter Dominum & vescere mecum, vt cito surgamus ad vigiliam sanctæ Dominicæ, ingressi enim sumus vespere sabbato. Beatus vero Porphyrius rogauit eum, vt ei concederet vesperam propter viæ laborem. Dixit autem se post primum somnum surrecturum ad vigiliam. Cùm autem non potuisset persuadere Episcopo, surgens beatus, cum eo est profectus, me quoque accepto. Fratrem enim Barocham dimisimus in hospitio prope vestes: & ab eo inuitati, cœnauimus. XII.

Viuifica crux in aurea theca asseruatur.

Cvm

XIII. Cum multa autem locuti fuissemus spiritalia, & parum dormijssemus, surreximus ad vigiliam. Illa vero nocte accersit beatus Iohannes Gazæos, & dicit eis: Parati eritis ad exitum, hodiè enim accipietis Sacerdotem, virum quem ostendit Dominus. Cùm fuisset autem mane, rapientes beatum Porphyrium, ordinarunt eum Episcopum Gazæ. Multum vero est lachrymatus, nec erat satietas vlla eius lachrymarum. Dicebat enim se esse indignum tali Sacerdotio. Vix tandem autem, cum Gazæ & qui illic Christiani inuenti sunt, eum consolati essent, quieuit. Cum autem fecissemus sanctum Dominicæ ministerium, rursus inuitati sumus ad vescendum cum Archiepiscopo. Iussit vero nobis quamprimum exire. cumque vnum alium illic diem egissemus exiuimus: dormiuimus autem Diospoli, & illinc, cum pernoctassemus, sero vespere ingressi sumus Gazam valde lassi & afflicti. Hæc autem fuit causa afflictionis.

Ordinatur Gazæorum Episcopus, sed valde inuitus, an. 398.

XIV. Prope Gazam pagi sunt in via, qui sunt dediti cultui simulacrorum. Eorum vero incolæ consulto totam viam strauerant spinis & vallis, vt non possent aliqui transire. Effuderunt autem cœnum, & alijs male olentibus fumis vaporarunt, vt nos fœtore suffocaremur, & veniremus in periculum, ne visum amitteremus. Vix tandem autem conseruati, circa horam nocturnam ingressi sumus ciuitatem. Hæc vero difficultas ac molestia beato accidit suggestione dæmonis. Sed id non ægre ferebat. existimauit enim diabolum has parasse insidias, quod voluisset iustum ab eius ingressu auertere. Profecti autem sumus ad ædes Episcopi, quas ædificauerat prius nominatus sanctus Irenion Episcopus, simul cum sancta ecclesia, quæ vocatur Irenes. eam vero hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quando capta fuit ciuitas ab Alexandro Macedone, quodam signo dato illic cessasse bellum, & ab illo tempore vocari locum Irenen, i. pacem. Hunc locum cum inuenisset beatus Irenion coli à Gazæis, in eo construxit ecclesiam. Siue ergo propterea, quæ prius dicta sunt, siue propter nomen conditoris, mansit sic appellata vsque in hodiernum diem. Illinc ergo profecti sumus ad minimas ædes episcopatus, ab eo ædificatas.

Idololatrarum nequitia.

XV. Accidit autem, vt illo anno esset siccitas & defectus pluuiæ. Ciues vero omnes id ascribebant ingressui beati Porphyrij, dicentes: Nobis responsum dedit Marna, fore vt Porphyrius esset author malorum ciuitati. Cùm autem pergeret Deus non pluere, primo mense, qui ab eis vocatur Dios, deinde etiam secundo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Congregati autem idololatræ in Marnæo, multa sacrificia & multas preces faciebant ea de causa. Dicebant enim, Marnam esse dominum imbrium. Marnam verò dicunt esse Iouem. Cùm autem perseuerassent septem dies, hymnos dicentes, & egredientes extra ciuitatem in locum, qui vocatur orationis, animum despondentes, reuersi sunt ad sua opera, nulla re effecta. His sic factis, congregati Christiani cum viris & fœminis & pueris, numero ducentis & octoginta, rogarunt sanctum Porphyrium, vt cum eis egrederetur & precaretur, vt dimitteretur pluuia, iam enim erat fames, eoque magis, quod beati ingressui adscriberent siccitatem. [a] Persuasus autem sanctus, cum edixisset ieiunium, iussit omnes vespere congregari in sancta ecclesia, vt illic vigilias perageremus. Fecimus vero tota nocte triginta preces & totidem genu flexiones, præter choros & lectiones. Cùm fuisset autem mane, accepto signo venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam ecclesiam, quæ est à parte occidentali ciuitatis, quam aiunt ædificasse sanctissimum & beatissimum Asclepam Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones, pro fide orthodoxa: cuius vita & facta scripta sunt in paradiso deliciarum. Cùm ergo fuissemus in dicta ecclesia, illic quoque fudimus totidem preces: & illinc egressi, iuimus in sanctum martyrium gloriosi martyris Timothei, in quo repositæ sunt etiam aliæ reliquiæ Mauris Martyris & Thees, quæ relata est in numerum confessorum. Cumque illic fecissemus totidem preces & genu flexiones, reuersi sumus in ciuitatem, factis tribus precibus & tribus genu flexionibus.

Marnâ, idolum Gazensium erat, cui augustissimum templum antiquitus ædificatum, sub Theodosio Imp. clausum, nunquam autem ob præstantiam molitionem dirutum fuerat: illud rursum indulgentia præfectorum patefactum ingrediebantur Gazenses. Vide Bar. ad dictum annum.

a Nota hic ieiunium, vigilias, Processionem cum cruce, Visitationem ecclesiarum.

XVI. Cum autem fuissemus circa ciuitatem, inuenimus eam clausam. erat vero hora nona. Idololatræ enim hoc fecerunt, volentes dissipare populum, ne perficeremus supplicationes. Cùm autem mansissemus duas horas ante portam, & nemo esset qui aperiret, videns Deus populi patientiam fletusque & ineffabiles lachrymas, maxime sancti viri, motus misericordia, quomodo tempore magni Eliæ Prophetæ, mouet ventum Austrum & nubibus tegitur cælum, & incipiunt fieri fulgura & tonitrua, simul atque Sol occidisset, & decidit multus imber, vt existimarentur non guttæ, sed grando è cælo deijci. Nos autem præ magno gaudio propemodum non sensimus. Nos enim eramus inuicem complexi. Qui tam verò gentiles cum adspexissent miracula, quæ Deus nobis fecerat, & credidissent, nobis portam aperuerunt, & commixti sunt nobiscum, clamantes, Christus solus Deus: ipse solus vicit. Conuenerunt autem nobiscum in sanctam ecclesiam, & illinc beatus eos dimisit in pace, Christi signatos signaculo. Erant verò viri numero centum vigintiseptem, & fœminæ XXXV & infantes XIIII. ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cum fecissemus perfectam gratiarum actionem, recessimus vnusquisque domum cum gaudio & pace. Tanta autem pluuia descendit illa nocte & altero die, vt omnes timerent, ne domus corruerent, ex quibus erant plurimæ constructæ ex lateribus. Pluit verò Dominus noster Iesus Christus assidue, ab octauo Lydenæi vsque ad decimum. est autem apud eos Lydenæus, apud Romanos Ianuarius. Præcedunt autem quinque diebus eorum menses Romanos. Vndecimo vero die peregimus diem Theophaniorum Domini Iesu Christi, cum gaudio laudantes & gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit eius benignitas. Accesserunt autem gregi Christi eodem anno præter illos CXXVII. alij quoque CV. Alij verò idololatræ non cessabant insidiari beato & reliquis Christianis. Quando enim ei Præses obtingebat gentilis, eum vel pecunijs corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem persuasum, inducebant vt vexaret Christianos: & ab eo tempore beato Porphyrio non leuis eueniebat afflictio. Assidue ergo noctu & diu rogabat benignum & clementem Deum, vt eos ab errore conuerteret ad suam veritatem.

Christiani exclusi ab vrbe pluuiam impetrant.

Multi credunt idololatræ.

Palæstinam hyeme serena lætari, illam præsertim partem Ægypto proximam, vt Gaza confinis eiusdem: penes quos hybernalis siccitas certam pariat frugum sterilitatem, scribit Bar. loco citato.

XVII. Qvoniam autem superius memini beati Barochæ, de ipso narrabo reliqua. Habebat is zelum diuinum, vt si quis alius. multa enim grauia sustinuit ab idololatris. Cùm enim iuisset ipse aliquando in vicum propter canonem Ecclesiasticum, non procul à ciuitate, erat autem is, qui canonem debebat, idololatra: cum ab eo vero canon exigeretur, isque rem vellet protrahere & differre, & ex eo nata esset inter eos contentio, accersit impius agricola quosdam eius pagi, ei similes & incipiunt verberare clauis beatum Barocham, & portantes eum semimortuum, proiecerunt extra pagum in solitudinem. Illic vero iacebat mutus & nullo sensu præditus. Alio autem die, Dei benignitate, transit per illum locum Cornelius diaconus, cum alijs duob. Christianis: & cum inuenissent pium Barocham, & eum agnouissent, importarunt in ciuitatem. Cum verò idololatræ eum vidissent portari, arbitrati esse mortuum, conuersi sunt in furorem, propterea quod existimabant esse abominandum, mortuum ferre in ciuitatem: & cum eum vi eripuissent ab humeris eorum, qui ipsum portabant, incipiunt verberare pium Cornelium Diaconum, & duos Christianos: & ligato pede beati Barochæ, trahebant eum.

Historia Barochæ, ministri S. Porphyrij.

XIIX. Interim autem renunciant quidam fratres beato Episcopo. Is vero conturbatus, me accersit, & alios tres fratres, qui sunt inuenti apud ipsum, & dicit nobis: Confidentes currite, ò fratres: est enim tempus martyrij. Postquam autem peruenimus ad locum, vbi ligarant beatum, concurrit populus: & alij quidem sanctissimum Episcopum afficiebant contumelijs, alij verò videntes eius tolerantiam, & quod, cum contumelijs afficeretur, non irascebatur, sed rogabat vnumquemque dicens, ne sic probris & contumelijs afficerent corpus, quod est obnoxium ijsdem affectionibus, fiunt nostrarum partium, & in se inuicem conuertuntur ad plagas vsque. Nos autem cum multam vidissemus

con-fu-

Barochas semimortuus restituitur sanitati.

confusionem, portantes pium Barocham, discessimus in sanctam ecclesiam. Postquam verò vidimus eum adhuc spirantem, eius curam gessimus. Pro eo autem fundebantur per totam vesperam & noctem intentæ preces. Omnes enim fratres conuenerant. Sanctus verò Episcopus non cessabat lachrymari, & Deum pro ipso rogare. Sciebat enim qualis esset diuinus eius zelus. Cùm autem vidisset Deus lachrymas sancti Pontificis & preces populi, (eum enim numerabant secundum Phinees aduersus idololatras) accelerauit suam misericordiam, & illa nocte aperuit oculos eius, & incœpit loqui, & petere dari sibi potum. Ego autem, qui ei assidebam, statim cucurri, vt renunciarem beato Episcopo, (præ magno enim gaudio oblitus sum dare ei potum, & mihi id accidit, quod ancillæ tempore beati Petri, quando audita eius voce, præ gaudio non aperuit ostium: sed eum dimittens, primùm annunciauit ijs, qui erant domi. Tale quid ego quoque sum passus.) Cùm id autem beatus audiuisset Episcopus, non fuit victus ab animi affectione, sed perseuerabat in precibus. Nos verò cùm intellexissemus eius firmitatem & constantiam, eum mittentes, recessimus ego & pius Cornelius Diaconus. assidebat enim mecum beato Barochæ. Postquam autem impleuit preces & omnem consequentiam sanctissimus Episcopus, ipse quoque nobiscum sedens, interrogauit pium Barocham, quemadmodum id esset passus ab initio. Ipse vero narrauit nobis omnia.

Act. 12.

Dvm nos autem consultaremus quid esset faciendum, fit mane: & ecce Defensor populi cum Irenarchis, & duobus primoribus, Timotheo & Epiphaneo, & alijs multis, venientes incipiunt clamare & tumultuari, dicentes: Cur intulistis mortuum in ciuitatem, cùm patriæ leges hoc prohibeant? Interim autem contumelia quoque afficiebant beatum Episcopum. Nos verò cùm tumultum audiuissemus, egressi sumus: & cùm nos vidissent, cœperunt me verberare, & pium Cornelium Diaconum. Cùm autem eos, qui erant ex populo, vocassemus in testimonium, sanctissimus Episcopus os nobis obstruebat, vnumquemque rogans & admonens, ne irascerentur tam inconsiderate. Illi vero impij, quo magis rogabantur, eo magis furebant, & virum sanctum afficiebant contumelia. Cum igitur pergerent tumultuari, confirmatur & corroboratur pius Barochas, & impletur diuino zelo, surgitque & arripit fustem. & incipit verberare eos, qui incidebat: & eos inuadit metus, & incipiunt cadere vnus super alium fugientes, eosque est persecutus vsque ad id, quod tunc erat Marneium, reuertiturque cum magna victoria nouus noster Sampson, strato ipse quoque mille alienigenis. Ab illo ergo tempore ipsum timebant idololatræ, & ne eius quidem nomen audire poterant. Breui autem post tempore dignati sumus ordine diaconatus ego & pius Barochas: ego quidem plane indignus, qui eum assequerer: ille vero meritissimo iure id assecutus. XIX.

Nota rem miraculosam: Barochas verberat impios idololatras

Iudic. 15.

Videns autem sanctus pater noster Porphyrius nefaria, quæ quotidie fiebant ab idololatris, statuit me mittere Byzantium, vt peterem ab Imperatoribus, vt diruerentur templa simulacrorum Gazæ enim adhuc maxime celebrabatur, quod vocatur Marneium: & scriptis literis ad sanctissimum [a] Episcopum Constantinopolitanum, cuius laus & gloria memoratur ab omnibus, nauigauimus, & spatio viginti dierum eo peruenimus: & redditis literis beato Iohanni, ore eum omnia docui. Cùm primùm autem audiuisset, id significauit Eutropio Cubiculario, qui tunc erat assiduus apud Imperatorem Arcadium. Cumque ei legisset epistolas beati Episcopi, & petijsset ab eo, vt concurreret cum literis acceptis ab eo promissis, exijt, & dixit mihi: Quieto animo esto, ô fili. Spero enim in Dominum Christum, quod suam, sicut solet, sit facturus misericordiam. Ego verò non cessabam quotidie eum admonere. Ille autem mittebat & instabat Eutropio. Septem verò post diebus pronunciatur edictum Imperatoris, vt clauderentur simulacra Gazææ ciuitatis, & ne consulerentur amplius. Traditur autem hic iussus in manus cuiusdam Hilarij, hominis * subadiuuæ Magistri. Ego vero tribus post diebus egressus sum Byzantio, & spatio decem dierum peruenio in ciuitatem Gazæorum, septem diebus præueniens Hilarium. Inueni autem sanctissimum Porphyrium ægrotantem. X X.

Marco legatio ad Arcadiū Imp. Constantinopolim decernitur anno 398.

[a] Ioannem Chrysostomum dicit: & quidem hunc, & nō alium memorat Bar loco citato.

* *Coadiutoris Magistri officiorum, habet Bar.*

Postqvam verò ei tradidi responsum beatissimi Iohannis Episcopi Constantinopolitani, & id legit, lætitia affectus, conualuit à febre. Dicebat autem, se in morbum incidisse ex multa afflictione idololatrarum. Septem vero post diebus venit dictus Hilarius, habens duos commentarienses consulatus, & multos adiutores ex Azoto & Ascalone, & omnes ministros publicos. Statim autem comprehendit tres primores, & accepta ab eis satisdatione, ostendit eis diuinum edictum, quod iubebat, vt clauderentur idolorum templa Gazæ ciuitatis. & euersis omnibus, quæ erant in eis, simulacris, ea clausit. Marnæ verò simulacrum fuit latenter consuli, pro eo plurimis acceptis pecunijs. Rursus autem faciebant vt solebant, idololatræ nefarii. Contigit verò aliud fieri miraculum, quod multos prouocauit, vt venirent ad cognitionem veritatis. Deus enim, vt qui sit clemens & misericors scit per occasiones conuertere genus hominum ad lucem suam, quæ mente percipitur. Fuit autem eiusmodi id, quod accidit. XXI.

Mvlier quædam clara in ciuitate, nomine Aelia, cùm esset paritura, incidit in magnum periculum. Fuit autem hæc causa periculi. Fœtus eius non exibat secundum naturam, sed conuersus erat ad id, quod est præter naturam, & cùm vnam manum emisisset non poterat reliquum corpus educi: erat enim obliquum in vtero: nec poterant obstetrices id deducere ad id, quod est secundum naturam. Cruciabatur verò mulier dolore ineffabili, fœtum tunc impellentibus ad enixum doloribus. Fuit autem maius dolorum incrementum, cùm successisset primo secundus dies, & similiter tertius dies maiorem dolorem attulisset, quàm secundus. Creuerunt autem dolores vsque ad septem dies, semper additamentum malo accipiente. Quinetiam voluerunt Medici eius fœtum execare: sed cùm vidissent eius virtutem cecidisse, omnem spem plane abiecerunt. Eius ergo parentes & maritus eius Heros, cùm essent dæmonum dediti superstitioni, pro ea quotidie faciebant sacrificium. Adducebant etiam incantatores & vates, existimantes se ex eis vtilitatis aliquid accepturos: sed nihil id proderat. Erat autem eis fidelis nutrix quæ affecta maxima animi ægritudine, pro ea fundebat preces in ædibus oratorijs. Quodam ergo die ea in ecclesia orante cum lachrymis, ingressus est sanctus Porphyrius circa horam nonam, & ego quoque cum eo. Videt autem anum tristem Deum orantem cum lachrymis, stansque eam rogauit causam. Illa vero eum contemplata, procidit ad eius pedes, rogans eum, vt pro ipsa rogaret Christum. XXII.

Ineffabilis dolor mulieris ex partu non naturali.

Postqvam autem cognouit sanctus causam à muliere, ipse quoque est lachrymatus. erat enim summe misericors. Dicit vero nutrici: Audio illam domum esse deditam cultui simulacrorum, & seruari posse difficiliter. Sed tamen Deus potest omnia. Etenim per occasionem seruat eos, qui erant perituri. Abi ergo, & congrega omnes cognatos, & parentes, & maritum, & dic eis: Quoniam est hic optimus medicus, qui potest eam curare, si effecerit vt ea euadat hoc periculum, quid ei dabitis? sunt autem omnino tibi multa polliciti. Dic vero eis hoc quoque: Si eam curauerit, hoc quoque mihi promittite, quod eum non falleris, nec ibitis ab illum. Fac eos omnes extendere manus ad cælos, & promittere eos esse facturos omnia, quæ sunt polliciti. Et quando hæc fecerint, dic parturienti mulieri coram omnibus: Sanat te Iesus Christus filius Dei viui, crede in ipsum, & viues. Cum autem audiuisset anus, quod beatus dixerat Episcopus, ipseque eam Deo commendasset, cucurrit domum: & cùm inuenisset omnes flentes, & mulierem in extremo periculo, rogauit eius parentes & maritum, ne angerentur animo. Dixit autem: Me ad vos misit optimus medicus, vt mihi promittatis, quod si ea curetur, ipsum non negabitis. Cùm vero audiuissent eius parentes & maritus, dixerunt Si voluerit omnes nostras facultates accipere, non recusabimus, videamus solum viuam nostram filiam. Dixit autem nutrix: Manus vestras in cælum extollite, & fidem dare vos non esse negaturos medicum. Illi verò alacri animo & cum lachrymis manus extenderunt, dicentes: toto tempore vitæ nostræ eius erimus. Quamnam enim consolationem habituri sumus, XXIII.

sumus, si ea decedat? erat enim eis vnica, sciraq; & elegans moribus, si vlla alia. Cùm hoc autem audiuisset nutrix, magna voce dixit coram omnib. Dicit magnus Sacerdos Porphyrius: Iesus Christus filius Dei viui te curat: crede in eum, & viues. Statim verò mulier cùm valdè eiulasset, edidit fœtum viuum. Omnes autem, qui illic sunt inuenti, obstupefacti exclamauerunt: Magnus est Deus Christianorum: magnus est Sacerdos Porphyrius.

XXIV. DIE autem sequenti parentes mulieris, & maritus & cognati & omnes necessarij, euntes ad beatum Porphyrium, procideruntad eius pedes, petentes Christi signaculum. Beatus vero cùm eos signasset & fecisset catechumenos, dimisit illos in pace, præcipiens eis vt vacarent sanctæ ecclesiæ: & paulo post cùm eos catechesi instruxisset, baptizauit etiam infantem cum muliere. Vocauit autem nomen eius Porphyrium. Qui fuerunt verò illuminati propter occasionem mulieris, erant numero sexagintaquatuor. Quo magis autem videbant idololatriæ multiplicari Christianos, eo magis efferebantur, & non sinebant eos obire officia ciuilia: sed eis vtebantur tanquam malis famulis. Videns autem rursus beatus Porphyrius magnam iniuriam, quæ fiebat Christianis, & non ferens, adspiciens verò probris & contumeliis appetitos, proficiscitur Cæsaream ad beatum Iohannem Archiepiscopum, & rogat eum cum lachrymis, vt præbeat ei quietem. Dicebat enim, se non posse amplius pati grauia & absurda, quæ fiebant à Gazæis. Beatus autem Iohannes cùm audiuisset, rogabat eum, vt æquo & forti animo pateretur, & retineret Episcopatum. Respondens verò sanctissimus Porphyrius, dixit ei: Te attestor coram Deo, qui non est adspectabilis, & spem nostram Iesum Christum, Dominum omnis rei creatæ, & adorandum & viuificum sanctum spiritum, ne despicias meam petitionem, ne requiratur à nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, pater, vt mecum nauiges ad vrbem regiam, vt rogemus imperatores, rege cælesti annuente, vt euertant templa idolorum. Respondens autem beatus Iohannes, dixit ei: Fili, iusta quidem est petitio, sed non est aptum tempus, iam enim imminet conuersio hyemalis. Respondit beatus Porphyrius: Si vult nos Deus esse & Gazæ populum conuertere, potest etiam seruare in hyeme. Tu vero pater, eius fidens clementiæ & misericordiæ, id velis, & iter nobis succedet feliciter. Dicit ei beatus Iohannes: Fiat voluntas Christi.

Multi accedũt ad Christi religionem.

Christiani malè a Gazæis accipiuntur.

XXV. POSTQVAM autem beatus Iohannes est ei pollicitus, scribit ad me, vt quamprimum venirem Cæsaream, & afferrem mecum tres libros, & quadraginta tres nummos, qui ei restabant ex reditu sanctæ ecclesiæ. Ego vero acceptis literis, cùm sumpsissem libros & nummos, protinus sum egressus: & cùm venissem Cæsaream, inueni sanctissimos Episcopos paratos ad nauigandum, & cùm post duos dies soluissemus, nauigamus vicesimotertio mensis: * & cùm Dei benignitate fuisset nobis secunda nauigatio, spatio decem dierum appulimus ad Rhodum Insulam. Erat autem tunc in insula, in auersa eius parte, quidam monachus, nomine Procopius, qui tunc est relatus in numerum angelorum. Dormiit enim quinque abhinc annis, cùm vixisset vitam nulli culpæ affinem, in ieiuniis & vigiliis, & summa paupertate. Habebat vero donum quoque prophetiæ, & virtutem expellendi dæmones. Cum nos autem, vt dictum est, Rhodum appulissemus, & audiuissemus de vita sancti viri, necessarium duximus eum non præterire, sed eius angelica frui consuetudine: & cùm rogauissemus, vbinam haberet monasterium, ad eum profecti sumus, nauigantes in cymba: & cùm peruenissemus, pulsauimus ostium. Statim autem egressus, per se nobis aperuit, etiamsi haberet apud se alium discipulum.

Nauigat vir sanctus cũ Episcopis Constantinopolim, anno 401.
* Februarij.
Procopij monachi encomion.

XXVI. CùM autem adspexisset sanctissimos Episcopos, procidens in terram, eos adorauit. Deindè surgens, me quoque est osculatus & pium Eusebium Diaconum, quem secum ducebat sanctus Iohannes Archiepiscopus, & cùm nos introduxisset in oratorium, retrocessit, dans priorem locum beatissimis Episcopis, dicens: Decet vos Sacerdotes habere priorem locum: me autem humilem & abiectum, & qui ordinationem non sum assecutus, posteriorem. Tunc cognouimus sanctissimum Procopium esse perspiciendi * potestate præditum. Cùm enim nos nunquam adspexisset, neque de nobis audiuisset, cognouit per spiritum eos esse Episcopos, beatissimos, inquam, Iohannem & Porphyrium, & ideo eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deindè post preces sedimus & cùm esset nobis locutus multa animæ vtilia, rogauit causam susceptæ itineris molestię. Beatus vero Porphyrius ei omnia narrauit de Gazæis, quantus sit eorum furor in colendis simulacris, & quam multa mala ab eis patiantur Christiani: & quod ea de causa ascendunt, vt rogent Imperatores, vt euertantur templa idolorum.

* Occulta prædictum, potestate. Bar.

XXVII. Cùm autem audiuisset sanctus Procopius Anachoreta, dixit: Domine Iesu Christe, conuerte tuos famulos à fraude diabolica, ad fidem illuminatam. Deindè dicit sanctissimis Episcopis. Ne sitis anxij animo, ô patres. Deus enim, qui nouit zelum vestræ fidei, iter vobis diriget, & dabit omnia, quæ sunt vobis cordi. Agite ergò, ea vobis dabo monita quæ Deus reuelauit meæ humilitati. Primum conuenite sanctissimum Episcopum Iohannem, & cum eo preces ad Deũ fundite, & ei rem exponite: & ipse est vobis consulturus ea, quæ ipsi reuelauit Dominus. Non potest enim loqui in palatio, quoniam ei irascitur Imperatrix Eudoxia. Ipse ergo vos commendabit Amantio cubiculario dominæ, viro pio & qui habet in honore Sacerdotes: ipse vos introducet ad Imperatricem, & quando ad eam ingressi fueritis, vos est benignè exceptura. Exponite ergò ei rem vniuersam, & iubete eam valere, & exite. In secundo autem, ad eam ingressu, postquam vos eam huius rei admonueritis, dicite ei: Speramus in Christum filium Dei, quòd si rei præsenti studueris, est tibi daturus filium masculum. Cùm hoc autem audierit, est læta futura, est enim prægnans, & hic est mensis nonus, ex quo concepit: & est factura omnia, vt rem vobis reddat effectam Deo annuente.

Procopius ea reuelatione docet sanctos episcopos, vt se Constantinopoli gerere debeant.

XXIIX. NOS autem cum audiissemus quod dixerat vir sanctus, & credidissemus iis, quæ fuerat locutus, & ipse nos Deo commendasset, egressi sumus: & soluentes illo die, nauigauimus: & post alios decem dies peruenimus Byzantium: & accepto hospitio, die sequenti iuimus ad sanctissimum Archiepiscopum Iohannem. Cum verò cognouisset qui nam essemus, nos accepit magno honore & obseruantia. Nos autem rogauit, quanam de causa hunc viæ laborem sustinuimus, & ei narrauimus: & cum cognouisset, recordatus est nos longo ante tempore hoc rogasse literis: & cum me agnouisset, benignè est complexus. Rogat verò nos, ne angamur animo, sed spem habeamus in Dei misericordia. Dixit autem nobis: Ego quidem non possum loqui cum Imperatore, eum enim in me irritauit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter possessionem, quam cum concupiisset, eripuit. Et mihi quidem non est hoc curæ, quod irascantur. Seipsos enim læserunt, non me. Nam & si lædant meum corpus, animæ multo magis proderũt, hoc tamen relinquamus Dei misericordiæ. De nostro autem edicto, si videatur Domino, cras accersam Eunuchum Amantium, qui est Eunuchus Imperatricis, & multum potest apud eam, & est verè Dei seruus, & ei rem exponam, & est magnum studium adhibiturus Deo annuente.

Episcopi perueniunt Constantinopolim.
Iohannem Chrysost. intellige. Vide hic an te in vita Chrysostomi de reprehensione Eudoxiæ, ob possessionem ablatam.

XXIX. NOS verò, cum ille sic nobis promisisset, & nos Deo commendasset, iuimus in nostrum hospitium. Die autem sequenti, iuimus ad sanctum, & inuenimus apud eum Cubicularium Amantium: rei enim nostræ curam gesserat, & eo accersito, de re nostra eum docuerat. Postquam autem ingressi sumus, & cognouit Amantius nos esse eos, de quib. cum ipso fuerat locutus, surgens adorauit sanctissimos Episcopos, facie inclinata in terram. Illi vero cum cognouissent quisnam esset, eum sunt complexi & osculati. Porro autem eis quoq; iussit sanctissimus Episcopus Iohannes ore proprio Cubicularium docere de re sua. Sanctissimus autem Porphyrius ei omnia narrauit de idololatris, quemadmodum liberè & confidenter faciunt res nefarias: & quemadmodum affligunt & vexant Christianos. Ille vero audiens fleuit, & impletur zelo diuino, & dicit eis: Ne sitis anxij patres. Dominus n. Christus est defensurus suam religionem.

Amantius cubicular. curat negotium Episcoporum.

Orate ergo vos, & ego loquar cum Augusta, & spero in Deum vniuersorum, fore vt consuetam suam faciat misericordiam. Die autem crastino vos ad eam introducam, & ipsa ore vestro à vobis docebitur, quæ vultis: inuenietis vero eam à me prius instructam. Cùm hæc autem dixisset, nobis valere iussis recessit. Nos quoque, cùm multa spiritalia locuti essemus cum sanctissimo Archiepiscopo Iohanne, isque nos Deo commendasset, recessimus.

Eudoxia reuerenter accipit Episcopos.

Die vero sequenti nos accersit Cubicularius Amantius per duos Decanos, vt iremus in palatium: & surgentes, xxx.
properè iuimus. Inuenimus autem ipsum nos expectantem. Qui accepit duos Episcopos, & eos introduxit ad Augustam Eudoxiam. Postquam verò eos adspexit, prior salutauit, dicens: Benedicite patres. Illi autem eam adorauerunt. Sedebat verò super aureum lectum, & dicit eis: Ignoscite mihi Sacerdotes Christi propter ventris, quę me premit, necessitatem. Debebam n. in vestibulo occurrere vestræ sanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, vt quod est in vtero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam eius demissionem, dixerunt: Qui benedixit vterum Saræ & Rebeccæ & Elizabeth, benedicat & viuificet id, quod est in tuo ventre. Postquàm verò locuti sunt alia quoq; verba spiritalia, dicit: Scio cur hunc viæ laborem suscepetitis: me enim priùs docuit Amantius Eunuchus. Quòd si vos quoq; me vultis docere, iubete patres. Iussi autem, docuerunt omnia quę pertinebant ad idololatras, quemadmodum securè faciebant res impias, & quemadmodum sua potentia opprimebant Christianos, non sinentes eos obire vllũ officium publicum, neq; sua prædia colere, ex quib. vectigalia publica pendunt imperatoriæ potentię. Cùm hæc audiuisset Imperatrix, dixit: Ne sitis anxij, patres: spero n. in Dominum Christum filium Dei, fore vt persuadeam Imperatori ea facere, quæ decent vestram sanctam fidem, & vos hinc dimittat compotes desiderij. Abite ergò & vos reficite, estis enim defatigati, & orate, vt Deus opem ferat meę petitioni.

Cùm hæc autem dixisset, iussit afferri pecunias: & cùm accepisset circa tres pugillos, dedit sanctissimis Episcopis, xxxi.
dicens: Hæc interim accipite ad expensas. Episcopi verò his acceptis, cùm multùm ei benedixissent, exierunt. Exeuntes autem, magnam pecuniæ partem distribuerunt Decanis, qui præerant portis, adeò vt paucæ apud eos remanerẽt. Imperatrix verò, cùm Imperator esset ad eam ingressus, docuit eum negocium Episcoporũ, petiit autem, vt euerterentur templa Gazæ. Imperator verò cùm audiisset, ægrè tulit, dicens: Scio illam ciuitatem esse deditam cultui simulacrorum, sed est in nos grato animo in pensitandis vectigalibus publicis: quæ quidem confert plurima. Si ergò eorum templa repentè diruamus, metu se in fugam conijcient, & perdemus tantum canonem. Sed si videtur, eos particulatim affligamus, idololatris adimentes dignitates, & alia ciuilia officia, & iubeamus tẽpla eorum claudi, & nõ ampliùs celebrari. Cùm enim afflicti fuerint, ad omnes redacti angustias, agnoscent veritatem. Nam quod exuperat, si idem sit repentinum, graue est iis, qui sunt subiecti. Imperatrix autem cùm id audiisset, fuit magno dolore affecta; erat enim acris & feruens in fide. Imperatori verò hoc solùm respondit: Dominus est opem laturus seruis suis Christianis, seu nos velimus, seu nolimus. Hæc nobis narrauit pius Amantius Cubicularius.

Eudoxia Arcadium hortatur, vt euertat tẽpla dæmonum apud Gazæos.

Die autem sequenti accersiit nos Augusta, & cùm de more prior salutasset sanctos Episcopos, iussit eos sedere: xxxii.
Postquam verò locuti essent multa verba spiritalia, dicit eis: Locuta sum cum Imperatore, & aliquantum ægrè tulit. Sed ne animo angamini. Deo enim volente, non sum cessatura, donec vobis satisfiat, & egrediamini assecuti vestrum, qui est ex Deo, scopum. Episcopi autem his auditis, adorarunt. Stimulatus verò sanctus noster Porphyrius, recordatus eius, quod dixerat beatissimus Procopius Anachoreta, dixit Imperatrici: Labora propter Christum, & ipse pro tuo labore est tibi daturus filium, qui viuet & imperabit, te vidente, & eo fruente multos annos. Cùm hoc audiuisset Imperatrix, repleta est lætitia, & rubens euasit eius vultus, & ei accessit maior ea, quam habebat, pulchritudo, etenim quæ apparent, ostendunt ea, quæ latent. Dicit itaq; sanctissimis Episcopis: Orate patres, vt quomodo dixistis, Deo volente, pariamus masculum: & si hoc factum fuerit, polliceor vobis me facturum omnia, quæ petitis. Quin etiam aliud quoque, quod non petistis, sum factura, Christo annuente. Sanctam enim ecclesiam ædificabo Gazæ in medio ciuitatis. Abite ergò in pace, & quiescite, assiduè pro me rogantes, vt cum Dei benignitate pariam: & paulo post id implebo. Cùm ergò valedixissent Episcopi, & eam Deo commendassent, egressi sunt ex palatio. Precabamur a. vt pareret masculum, credebamus n. ei, quod dixerat sanctus Procopius Anachoreta, & ibamus quotidie ad sanctissimũ Iohannem Archiepisc. & fruebamur sanctissimis eius eloquiis dulciorib. super mel & fauum. Veniebat verò ad nos Amantius Cubicularius, aliquando quidem ferens responsa Imperatricis: aliquando autem etiam, vt nos conueniret.

Præclara laus S. Ioannis Chrysostomi

Theodosius iunior nascitus, ann. 401. 5. Idus Aprilis auctoribus Socrate, Sozomeno, Marcellino & aliis. Vt primùm natus acclamatus est Imperator, anno vero sequenti nomen Imperatoris ei collatum est, Marcellino & aliis attestantibus. Vide Baronium ad annum 401.

Pavcis autem post diebus parit Imperatrix masculum, & imponunt ei nomen Theodosium, quod erat nomen eius aui Theodosij Hispani, qui imperauit simul cum Gratiano. Natus verò iunior Theodosius, fuit in lucem editus in purpura. Vnde etiam cum primùm fuisset natus, fuit renunciatus Imperator. Fuit autem magna lætitia in ciuitate, & fuerunt quidam missi per ciuitates, qui hæc renunciarent, donaq; & * munera. Domina verò cùm primùm peperisset, & surrexisset è cella puerperij, misit ad nos Amantium, dicens nobis per ipsum: Ago Christo gratias, quòd per vestras sanctas preces Deus mihi donauit filium. Precemini ergò, patres, illi vitam, & mihi humili & abiectæ, vt impleam ea, quæ sum vobis pollicita rursus, ipso volente Christo, per sanctas vestras preces. Cùm autem impleti essent septem dies à puerperio, nos accersit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinauit verò caput, dicens: Benedicite patres mihi & filio, quem donauit Dominus per sanctas vestras preces. Infantem quoque tradidit, vt ipsum signarent. Sancti autem Episcopi & ipsam & infantem signarunt signo crucis: & cùm precati essent, sederunt. [illegible]

* munera erogarent Bar.

Visio S. Porphyrij. Matth. 16.

Postqvam autem ipsi locuti essent multa verba plena compunctione, dicit eis domina: Scitis patres, quid de re xxxiv
vestra statui facere? Dominus verò meus Porphyrius respondens, dixit: Quæcunque statuisti, ex Deo statuisti; etenim in hac nocte reuelatum fuit meæ humilitati per visionem, me esse Gazæ, & stare in delubro, quod illic vocatur Marnium, & tuam pietatem mihi tradere euangelium, & dicere: Accipe, lege. Ego autem cum aperuissem, inueni locum illum, in quo dicit Dominus Christus Petro: Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Tu verò domina respondens, dixisti: Pax tibi, esto fortis & strenuus. Post hæc autem sum excitatus: & ex hoc persuasum habeo, fore vt Dei filius tui animi instituto opem ferat. Dic verò nobis Domina, quid statueris. Imperatrix respondens, dixit: Si Christo placuerit, paucis post diebus dignabitur infans sancto baptismate. Ite ergò, & facite supplicationem, & petite in ea, quæcunque volueritis: & quando egressus fuerit infans ex venerando baptismate, tradite supplicationem ei, qui ipsum portabit: ego autem docebo eum, quid facere oporteat: & spero in Dei filium, eum rem totam esse dispensaturum è voluntate suæ clementiæ. Nos autem his promissis ab ea acceptis, cùm ei & infanti multùm benedixissemus, egressi sumus, & euntes fecimus supplicationem, in charta multa ponentes, non solùm euersionem simulacrorum, sed etiam priuilegia dari sanctæ ecclesiæ & Christianis, & præberi reditum, erat enim pauper sancta ecclesia.

* inundantem. Bar.

Theodosius baptizatur.

Cùm autem dies præteriissent, venit dies, in quo erat illuminandus nouus Imperator Theodosius, erat verò co- xxxv.
ronata & ornata vniuersa ciuitas holoserico, & auro, & omni alio ornamento, adeò vt non posset quispiam explicare ornatum ciuitatis. Quinetiam * fluctuantem habitatorum multitudinem, licebat intueri variatam multiplici & diuerso genere vestium. Non est autem mearum virium dicere splendorem illius ornatûs, sed illorum, qui sunt in

dicendo

dicendo exercitati: ego verò transibo ad præsentem veram conscriptionem. Baptizato iuniori Theodosio, & ab ecclesia egresso in palatium, licebat rursus intueri virtutem eorum, qui præerant multitudini, & vestem eorum refulgentem, erant enim omnes candidati, vt existimaretur multitudo esse niue repleta. Præcedebant autem Patricij, illustres, & omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, vt putarentur astra cerni in terra. Erat verò propè infantem, qui portabatur, ipse quoq; Imperator Arcadius, vultum habens hilarem & nitidum magis quàm ea, quā gestabat, purpura. Vnus autem ex Proceribus portabat puerum in splendida veste. Nos verò admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: Si ea, quæ paulò post euanescunt, tantam habent gloriam: quantò magis cælestia, quæ sunt parata sanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt? Stetimus autem nos in vestibulo sanctæ ecclesiæ, habentes etiam chartam supplicationis.

Omnes ferunt cereos. *Esa. 64.* *1. Cor. 2.*

XXXVI POSTQVAM verò fuit egressus à baptismate, exclamauimus dicentes: Rogamus tuam pietatem, chartam quoque porrigentes. Cùm autem adspexisset is, qui gestabat puerum & cognoscebat rem nostram, (eam enim priùs didicerat à domina) iussit chartam ei accipi, & cùm accepisset, constitit; iussit autem fieri silentium, & cùm soluisset, legit partem; & cùm inuoluisset, subiecit manum capiti infantis; & cùm id inclinasset, clamauit coram omnibus; iussit eius potentia ea fieri, quæ sunt in supplicatione. Omnes autem cùm adspexissent, sunt admirati: & adorabant Imperatorem, eum beatum pronunciantes, quòd dignus esset habitus, qui videret in vita filium imperantem: exultabat autem audiens. Imperatrici quoq; Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter suum filium. Lætata est autem, & genibus flexis Deo egit gratias. Ingresso verò infante in palatium, ei occurrit domina, & eum accepit & osculata est: & eum portans, ipsum quoq; salutauit Imperatorem, dicens: Beatus es Domine, propter ea, quæ viderunt oculi tui in vita tua, & Imperator lætabatur audiens. Cùm autem Imperatrix eum vidisset hilarem, dixit: Si videtur, sciamus quidnam continet supplicatio: vt omninò fiant, quæ in ea continentur. Imperator verò iussit legi chartam: & postquam lecta fuit, dixit: Grauis quidem est petitio: sed grauior est recusatio, quoniam hæc est prima iussio nostri filij. Dicit autem ei domina: Non solùm prima iussio, sed etiam in hoc sancto habitu & pietatis gratia supplicatio, & petita à viris sanctis. Vix tandem annuit Imperator, cùm domina valdè ei instaret. Hæc omnia renunciauit nobis pius Amantius.

Episcopi offerunt libellum supplicem Theodosio infanti. *Eudoxia permouet Arcadium, vt tandem annuat precibus S. Porphyrij.*

XXXVII. DIE autem sequenti nos accersit Imperatrix: & cùm de more prior salutasset sanctos Episcopos, iussit sedere, & dixit eis: Vestris precibus concessit mihi Deus rem vestram, idque factum fuit eius auxilio, vidistis autem, quanam via & ratione sum vsa. Sed si videtur, crastino die accersam Quæstorem, & coram vobis iubebo, vt conuenienter ei, quod continet supplicatio, fiat rescriptum diuinum ex nomine duorum Imperatorum: & vt semel dicam, faciat omnia quæ consequuntur. Episcopi autem, his auditis, ei multùm benedixerunt, & eius filio, & Imperatori. Cumque multa alia disseruissent animæ vtilia, postquam valedixissent, exierunt. Die verò sequenti accessit Quæstorem & nos. Dicit autem ei: Accipe hanc chartam, & conuenienter ei, quod in ea continetur, diuinum rescriptum manda literis. Quæstor verò, accepta charta, diuinum rescriptum dictauit celeriter, nobis præsentibus. Ei autem suggessimus, vt duces & consulares & res eorum deputaret ad ferendam nobis opem. Postquàm verò perfectum fuit diuinum rescriptum & subscriptum, rogauimus dominam, vt hoc negocium mandaretur alicui viro illustri. Iussit autem Amantio quærere virum bono zelo præditum Christianum, cui hoc negocium deberet committi. Multi enim ex iis, qui tunc erant in dignitatibus, simulatè habebant fidem, de quibus sumpsit pœnas diuina iustitia. Cùm enim resciuissent Imperatores, eos non rectè se habere circa fidem intemeratam, eos priuarunt suis dignitatibus, eosque & in corpore punierunt, & mulctarunt pecuniis, hæc autem facta fuerunt anteà. Quocirca iussit Augusta negocium nostrum committi viro Orthodoxo. Commissum verò fuit cuidam nomine Cynegio ex consistorio, qui fuit vir admirabilis & fide feruens. Eo autem accersito, iussit Augusta, vt omnia idola vsque ad solum euerteret, & igni traderet. Porrò ei quoque manu suâ dedit pecunias, dicens: Accipe ad sumptus, & nihil capias à sanctissimis Episcopis.

ea creatum Præfectum Prætorio, extant data rescripta. l. 1. de vsuris C. Theod.

Cynegius fuit vir clarissimus, ad quem postea & alia.

XXXVIII. CÙM talia autem mandata accepisset à domina, egressus est promptior & alacrior. Cùm transegissemus verò reliquum hyemis, & fecissemus sanctos dies festos paschales & diem resurrectionis, parabamus nos ad nauigandum. Rogauimus autem admirabilem Amantium, vt id significaret dominæ, vt eam iuberemus valere. Ille verò cùm hoc audiisset, fuit magno dolore affectus, propterea quod nos essemus nauigaturi, nos enim tantum dilexit, vt ipse rogaret dominam, vt eum dimitteret ad orandùm in sanctis & venerandis locis. Timebat autem domina eum dimittere, ne si illuc iret, fieret monachus, & ibi maneret. Sciebat siquidem viri vitam, erat enim reuera nulli culpæ affinis, multas præbens eleemosynas, & perpetuò ieiunans, & multos hospitio accipiens & concurrens ad pios vsus. Hactenus quidem de pio Amantio: Dominæ verò de nobis significauit, & ingressi sumus ad eam, & dicit sanctissimis Episcopis: Quando Deo volente nauigabitis? Illi autem dixerunt: Propterea sumus ingressi, vt iuberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit: Recordamini semper mei, & mei filij. Iussit verò protinùs afferri pecunias. Quæ cùm fuissent allatæ, dixit domino meo Episcopo Porphyrio: Accipe pater hæc ducenta * & ædifica, quam sum pollicitus, ecclesiam in medio Gazæ: & significa mihi, si opus habueris pluribus pecuniis, & eas statim mittam. Construe etiam Xenodochium, vt excipias fratres, qui veniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis sumptum præbeas. Dedit autem sanctissimo quoq; Ioanni aureos mille, & vasa preciosa vtrisq;. Ad sumptus verò dedit vtrisque ad centum aureos.

Præclaræ Amantij Eunuchi virtutes. *Eudoxiæ liberalitas.* ** auri librarum pondera. Bar.*

XXXIX OBTINVIT autem prædictus sanctissimus Iohannes Episcopus Cæsareæ, quæcunque voluit priuilegia ratione suæ ecclesiæ. Cumque precati essent, & multum benedixissent dominæ & eius filio & Imperatori, exierunt. Rogarunt etiam, vt ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogauit, an essent omninò expediti, & an Augusta eis aliqua donasset. Ipsi verò dixerunt: Sumus omninò expediti à sospite vestra pietate, & pia vestra coniuge, & à filio vestro, quem Deus custodiat, fueruntque multa & magna nobis donata. Statim autem iussit etiam Imperator Præfectis, eis dare ex publicis vectigalibus Palæstinę circa viginti libras auri. Dedit autem ipse quoque pro sumptibus circiter vnum pugillum, qui inuentus est continere circiter nummos quinquaginta. Cùm verò ei quoque multum benedixissent, sunt egressi. Egimus autem in ciuitate alios tres dies, donec accepimus legationem quadraginta librarum, & post tres dies nauem ascendentes, nauigauimus Gazam, vicesimo tertio Xanthici, qui est apud Romanos octauusdecimus Aprilis.

Item Arcadij Imperatoris.

XL. PRÆCLARISSIMVS verò post nos egressus est Cynegius, vsus publico nauigio. Peruenimus autem Rhodum spatio quinque dierum, valdè verò studebamus ire ad sanctum Procopium Anachoretam. Cumque nos valdè rogassemus nauclerum, vt nobis concederet tres horas, non concessit, dicens: Non possum ventum inuenire tam secundum. Nos autem ei dicebamus: Possunt preces sancti viri nos seruare, & dare nobis ventum secundum: nauclerus autem indignatus, non admisit nostram petitionem. Sed cùm aquati fuissemus, soluimus. Valdè verò cruciabamur, quòd non licuisset nobis eum conuenire. Precibus ergò ab eo petimus, vt nobis ignosceret, & pro nobis oraret vt salui essemus, & effectum redderemus opus, quod fuerat nobis commissum. Cū ergò Rhodo nauigassemus, & duos dies in maris tranquillitate & serenitate felix fuisset nobis nauigatio, repentè oritur tempestas, ventiq;, & fulgura & tonitrua, & in altum tollebantur fluctus instar montiū, & attollebatur nauis, vt nos existimaremus eam nubes tangere. Erant autem

Episcopi recedunt Constantinopoli.

clamores & lachrymæ & oratio ad Deum: implorabamus quoque preces sancti Procopij Anachoretæ. Cumque fuisset vespera, & tempestas non cessaret, permansimus vigilantes totam illam noctem: circa matutinum autem ex multa afflictione parum dormitarunt sanctissimi Episcopi, & videt in somnis dominus meus Porphyrius sanctum Procopium Anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechismo instituite & obsignate, (est enim ex execranda hæresi Arrij) & efficite, vt ipse Anathemate notet Arrium, & malam eius fidem, & statim cessabit tanta tempestas. Propterea enim, quòd sit ipse ex dicta hæresi non concessit vobis, vt ad me veniretis. Eum tamen catechesi instituite, est enim rectam doctrinam à vobis accepturus.

Propter nauclerum Arrianum horrida existit tempestas.

XLI. Hæc cùm audiisset sanctus noster Porphyrius, fuit excitatus, & nobis accersitis narrauit, quæ viderat in somnis. Statim verò vocato nauclero, ei diximus: Vis nauem tuam esse saluam, & nos omnes, & antè omnia tuam animam? Ille autem dixit: Non est hoc rogandum. Ei verò dixerunt Episcopi: Abnega malam tuam fidem, & crede in rectam fidem: & saluus eris tu & nauis, & omnes nos. Dicit eis nauclerus: Quoniam video vos habere præscientiam (comprehendistis enim, quæ erant in corde meo, cùm nemo id vobis renunciauerit) Ecce dico vobis: credo, vt creditis, & abnego hæresim Arrij. Rogo autem vos, vt per ocium me ex sanctis scripturis illuminetis in recta fide. Sancti verò Episcopi eum acceperunt & obsignarunt, super eum fusis precibus, & eum quoque impertierunt diuinis sacramentis. Interim autem cessarunt fluctus, & vesperè mutatus fuit ventus, & feliciter nauigauimus: & cùm fuissemus in pelago alios quatuor dies, quinto mane adnauigauimus in maritimam partem Gazæorum, quam vocant Maiumam. Postquam autem descendimus, nos cognoscentes, qui illic erant Christiani exceperunt cum Psalmodia. Similiter verò ex ciuitate quoque, cùm audiuissent, occurrerunt nobis, habentes signum venerandæ crucis, & ipsi psallentes. Commixti sunt autem, qui erant ex duobus locis, & facti sunt non paruus populus, erant enim plures, qui erant ex maritima, propterea quòd haberent multos Ægyptios vini mercatores. Idolorum verò cultores videntes ea, quæ fiebant, dissecabantur: sed nihil audebant facere, quoniam audiuerant, in quanto honore fuissent habiti sanctissimi Episcopi apud Imperatores, & quòd essent euertenda simulacra: & magna angebantur cura, & animi ægritudine.

Mira res, abiurata à nauclero Arriana hæresi, cessauit maris tempestas.

Per diuina sacramenta, intelligit S. Eucharistiam, quã nauigantes fideles secum ferre solitos ex S Amb. Orat. in funere Satyri fratris, & S Greg cum de Maximiano agit, atque aliis clarum euadit. Vide Bar. ad an. 401.

XLII. Postqvam autem fuimus ingressi ciuitatem, in loco, qui vocatur Tetramphodos, id est, quadriuium, stabat statua marmorea, & dicebant eam esse Veneris, erat autem supra aram marmoream: statuæ verò effigies erat nudæ mulieris, quæ habebat apetta tota sua pudenda. Statuam a. in honore habebãt omnes ciues, maximè verò mulieres, lucernas accẽdentes, & thure suffientes. Dicebant enim eam in somnis respondere iis, quæ volunt inire matrimonium. Decipiebant autem se inuicem mentientes. Sæpe verò iussi à dæmone contrahere matrimonium, tantùm abfuit vt id rectè eis procederet, vt inter eos fierent diuortia, aut malè cohabitarent. Hæc cognouimus ab iis, qui fuerant auersi ab errore, & veritatem agnouerant. Quinetiam nonnulli idololatræ, non ferentes calamitates grauium coniugiorum, quæ iussi fuerant contrahere à dæmone Venere, succensentes, confessi sunt deceptionem. Tales enim sunt dæmones, vt qui decipiant, & nihil vnquam veri dicant. Neque enim possunt aliquid certò præscire: sed ex verisimilibus præ se ferunt se præscire apud eos, qui eis seruiunt. Quomodo enim possunt verum dicere, qui exciderunt à veritate? Quod si in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod euenit: quomodo etiam accidit in hominibus, vt sæpe quædam prædicant futura de re, quæ est euentura: Ea ergò, quę ex iis, quæ accidunt, successerunt, quod quidem raro fit, admiramur. Quæ autem coniectura non assequimur, quod quidem fit assiduè, silemus. Hactenus quidem de dæmonibus & de eorum deceptione.

Simulacrũ Veneris turpissimum.

Dæmones vt ventura prædicant.

XLIII. Cùm nos ergò, vt dictum est, nauigassemus in ciuitatem, & venissemus in locum, in quo erat dictum simulacrum Veneris, portarent autem Christiani venerandum lignum Christi, hoc est, figuram crucis, videns dæmon, qui habitabat in statua, nec videre sustinens signum, quod ferebatur, turpiter egressus ex marmore, deiecit ipsam statuam, & confregit eam in multa fragmenta. Accidit verò, vt duo idololatræ starent propè aram, in qua stabat statua: & corruens, vnius quidem caput fregit in duas partes, alterius autem humerum & brachiale. Stabant enim ambo, sanctum populum subsannantes. Multi autem ex gentilibus, cùm vidissent signum quod factum fuerat, crediderunt, & commixti cum laicis, vnà cum eis sunt ingressi in sanctam ecclesiam, nomine Irenen. Fuit autem illa die magnum gaudium inter Christianos, tribus de causis: Primùm quidem, quòd sanum recepissent sacerdotem, & qui ea fecerat, quæ desiderabant. Secundò, quòd contriti essent dij gentium, & facti essent tanquam puluis, qui dispergitur ab area æstiua: quinetiam similiter atque ipsi confracti sunt, qui confidebant in eis. Tertiò autem & maximè, quòd conseruatæ sunt animæ, quæ errabant, & accesserunt gregi Christi. Cum eos verò obsignasset Episcopus, dimisit in pace, iubens vt vacarent sanctis scripturis, erant verò viri numero XXXII. & septem mulieres. Cùm duos autem alios dies fuisset Gazæ Iohannes Archiepiscopus, profectus est Cæsaream: quem Christiani omnes & sanctus Episcopus deduxerunt vsque ad duo milliaria.

Vide virtutem venerandæ figuræ sanctæ crucis.

XLIV. Post decimum a. diem venit admirandus Cynegius, habens secum Consularem & Ducem, & magnam manum militarem & ciuilẽ. Præsciuerunt verò multi ex idololatris, & exierunt è ciuitate: alij quidem in vicos, alij a. in alias ciuitates: erant verò complures ex diuitib. ciuitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant, annotauit, quem diximus, Cynegius. Die autem sequenti, accersitis ciuibus, præsentibus Duce & Consulari, aperuit eis literas imperatorias, quæ iubebant, vt euerterentur simulacra & delubra, & igni traderentur. Cùm primùm verò id audiuissent idololatræ, eiulabant magna voce, adeò vt id ægrè tulerint magistratus, & in eos cum minis emiserint milites, qui eos virgis & clauis verberabant. Christiani a. cum magno gaudio laudib. prosequebantur Imperatores & magistratus. Statim verò cum magistratib. & cohortibus militarib. impetum fecerunt & euerterunt delubra. Erant a. in ciuitate simulacrorum publica templa octo: nempe Solis, & Veneris, & Apollinis, & Proserpinę, & Hecates, & quod dicebatur Hierion, seu sacerdotũ, & Fortunę ciuitatis, quod vocabant Tycheon, & Marnion, quod dicebant esse Cretę generis Iouis: quod existimabant esse gloriosius omnib. templis, quæ sunt vbiq. Erãt a. alia quoq; plurima simulacra in ædibus & pagis, quæ nemo posset numero subiicere. Dæmones n. cùm Gazæorum animum vt ductilem apprehendissent, errore impleuerunt vniuersam ciuitatem, & quæ circuncirca sita erat, regionem: hoc autem eis accidit ex nimia simplicitate. Quamobrem traducti ad sanctam fidem, fiunt magno zelo incitati Christiani. Hactenus quidem de Gazæis.

Delubra dæmonum euertuntur Gazæ.

XLV. Ivssi ergò milites, cum Christianis ciuitatis & maritima eius parte, impetum fecerunt in simulacra. Et primùm cùm voluissent euertere simulacra & Marnium, repulsi sunt. Illius enim idoli sacerdotes, cùm prius de eo audiuissent, portas interioris templi intrinsecùs magnis lapidibus obstruxerunt: & cùm exportassent in ea, quæ dicuntur adyta, quæcunque erant vasa in templo preciosa: quinetiam ipsa deorum ipsorum animalia, illic occultauerunt: & per ipsa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diuersa loca. Repulsi ergò, sicut priùs dixi, conuersi sunt ad alia simulacra: & alia quidem euerterunt, alia verò igni tradiderunt. Cùm ergò rapuissent omnia, quæ in eis erant, vasa preciosa, sanctus autem Porphyrius anathemati subiecisset in ecclesia quemlibet ciuem Christianum, qui ex delubris aliquid acciperet ad lucrum proprium: nullus ex fidelibus ciuib. aliquid accepit, nisi milites, & qui illic inuenti sunt aduenæ. Obibant ergò cum laicis ex clero viri pij, & ipse sanctus Porphyr. Episco-

Episcopus,repimentes eos,ne aliquid acciperent.Fuerunt verò decem dies euertentes templa simulacrorum. sitque anathemati subiiciuntur qui aliquid ex delubris auferrent: ne scilicet auaritia potius stimulati, quam pietatis zelo viderentur in idola insurgere.

Christiani insurgere.

XLVI. Post dictos autem dies consilium cœperunt, quonam modo vterentur Marnio,& quid ei facerent. Alij enim dicebant,id debere effodi: alij autem,comburi: alij,locum purificari,& sanctificari ad Dei ecclesiam, & erat de ea re magna deliberatio. Tandem sanctus Episcopus edicit populo ieiunium & orationem , vt eis reuelet Dominus, quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die ieiunassent, & Deum de hac re precati essent, vesperè peregerunt sanctam synaxim. Cùm peageretur autem,puer circiter septem annos natus , stans cum matre propria , repentè exclamauit,dicens : Comburite intus templum vsque ad solum.Facta sunt enim in eo multa grauia , & maximè hominum sacrificia. Id vero hoc modo comburite : Afferte picem humidam , sulphur,& seuum porcinum, & hæc tria commiscete,& vngite portas æneas,& ignem in eas inijcite,& sic totum templum comburetur. Non potest enim aliter fieri.Id autem quod est exteriùs,sinite cum ambitu : & postquam fuerit combustum, purgantes locum, ædificate illic sanctam ecclesiam.Dicebat autem hoc quoque : Testificor vobis coram Deo,ne fiat aliter.Neque enim ego sum, qui loquor,sed Christus,qui in me loquitur.Hæc autem dixit lingua Syriaca.Postquam verò audierunt, omnes admirabantur & Deum glorificabant.

Ieiunio & oratione quid nō obtinetur a Deo? *De puero diuinitus afflato.*

XLVII. Venit autem hoc miraculum etiam ad aures sancti Episcopi : & cùm manus suas ad cælum extendisset,Deum glorificauit,& dixit : Gloria tibi Pater sancte,quoniam abscondisti à doctis & sapientibus , & reuelasti ea paruulis. Iussit autem puer suam quoque matrem,postquam dimissa esset ecclesia,inueniri in episcopi ædibus. Separato itaque puero,dixit Episcopus mulieri : Adiuro te per filium Dei viui , vt dicas,an suggestione tua aut alicuius alterius , te sciente, filius tuus illa est locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cùm hæc audiuisset, dixit : Trado meipsam terribili & tremendo Christi tribunali,si vnquam præsciui aliquid ex iis,quæ filius meus hodiè est locutus.Sed si videtur tibi,ecce accipe puerum,& cum minis de eo habe quæstionem : & si dixit alicuius suggestione , metu confitebitur : Sin verò nihil aliud dicet,est euidens, quod à Spiritu sancto fuit inspiratus.

Matth. 11. *Habetur quæstio de puero fatidico.*

XLVIII. Cùm hoc audisset Episcopus,quod dixerat mulier,& laudauisset,iussit eam paulùlum secedere, & introduci puerum.Cumque adductus esset puer,dixit ei : Quis tibi suggessit,vt loquereris in ecclesia illa,quæ es locutus de Marnio? Puer autem tacebat. Iussit verò sanctissimus Episcopus afferri flagellum , & extendi puerum ad hoc,vt ab eo terreretur.Ille autem tenens flagellum , alta voce clamauit, dicens : Quis tibi dixit,vt loquereris ? dic,ne flagello cædaris. Puer verò stabat mutus,nihil loquens.Tunc nos,qui eramus circa ipsum , hæc ei cum minis diximus , ille autem erat immobilis. Tandem postquam omnes cessassent, os suum aperiens,dixit puer lingua Græca : Vrite templum, quod est intus,vsque ad solum. Multa enim grauia in eo facta sunt,& maximè hominum sacrificia. Hoc autem modo id vrite : Afferte picem humidam,& sulfur,& seuum suillum,& miscete hæc tria, & vngite portas æneas, & ignem eis immittite : & sic templum comburetur. Aliàs enim non potest fieri.Quod est exterius autem,sinite cum ambitu:& postquam fuerit combustum,expurgato loco,statuite illic sanctam ecclesiam.Testificor enim vobis coram Deo,non posse aliter fieri Non enim * sum,qui loquor,sed qui est in me Christus.Admiratus est autem sanctissimus Episcopus Porphyrius,& omnes qui cum eo erant,audita pueri libera loquendi fiducia,& quòd partitè & distinctè esset locutus. Accersita verò matre,eam interrogauit,an ipsa aut filius eius sciret linguam Græcam.Illa autem iureiurando affirmabat, neque se,neque suum filium scire Græcè.Cùm hoc rursus audiuisset sanctissimus Porphyrius, laudauit Dominum : & afferens tria numismata,ea dedit mulieri.Puer autem cùm vidisset numismata in manu matris suæ,exclamauit, dicens lingua Syriaca : Ne accipias mater,ne tu quoque auro vendas donum Christi. Rursus autem cùm id audiuissemus, summè mirati sumus.Mulier verò reddidit tria numismata , dicens Episcopo , Ora pro me & filio, & commenda nos Deo Sanctus autem Episcopus eos dimisit in pace.

Puer loquitur Græcè, cum nunquam didicisset. *for. * ego.*

XLIX. Mane verò congregatis religiosis Clericis & Christi amante populo , & præterea admirabili quoque Cynegio & magistratibus,dixit eis,quomodò locutus est puer de Marnio.Cùm autem audiuissent, mirati sunt, & communi consensu dixerunt,vt sicut dixerat puer,sic combureretur. Allata ergò pice humida , & sulphure , & seuo suillo , & his tribus mixtis,vnxerunt portas interiores : & fusis precibus,ignem admouerunt, & statim vniuersum templum cum atrijs,& fuit exustum Quotquot autem milites & hospites poterant , rapiebant ex igne , quæ inueniebant, seu aurum, seu argentum,aut ferrum,aut plumbum.Erat verò illic quidam ex Præfectis militaribus, quos vocant Tribunos, qui aderat combustioni templi,erat autem,vt apparebat,Christianus : in occulto verò erat idololatra. Hic ergò cùm interesset,& videret conflagrationem & direptionem,quæ fiebat à militibus,dissecabatur : & sub prætextu, quod curaret vt seruarent ordines,flagellis crudeliter cædebat , quem inueniebat ferentem aliquod spolium. Cùm hæc fierent, & ab igne corrupti essent parietes,repentè lignum ardens incidit in Tribunum,& ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite eius , vssit reliquum corpus : & statim fideles milites & Christi amans populus,scientes eum esse propensum ad simulacra, Deum glorificârunt,& dixerunt illum psalmum,qui dicit: Quid gloriaris in malitia,potens iniquitate ? Tota die iniustitiam cogitauit lingua eius. Tanquam nouacula acuta fecisti dolum. Dilexisti malitiam magis, quàm bonitatem : iniustitiam magis, quàm loqui iustitiam. Dilexisti omnia verba submersionis,linguam dolosam. Propterea Deus destruet te in finem : euellet te,& emigrare te faciet ex tabernaculo tuo , & verbum tuum ex terra viuentium,& quæ deinceps sequuntur in psalmo. Dies verò plurimos perpetuò arsit templum.

Marnium cōburitur, & diripitur. *Tribunus simulatè Christianus diuinitus punitur.* *Psal. 51.*

L. Postea autem facta est etiam domorum perscrutatio,erant enim multa simulacra in plurimis atrijs : & quæ inueniebantur, partim quidem igni tradebantur, partim autem in cœnum iaciebantur. Inueniebantur libri quoque pleni præstigijs & incantationibus , quos quidem dicebant sacros , ex quibus sua faciebant mysteria & alia nefaria idololatræ.Ipsi quoque eadem passi sunt,quæ dij sui.Accurrebant autem multi ad sanctam fidem, alij quidem metu , alij verò condemnantes priorem suam viuendi rationem. Omnibus verò portas sancta aperiebat Ecclesia. Meminerat enim sanctæ scripturæ,quæ dicit : Pulsanti aperietur : & qui quærit,inuenit. Et rursus : Siue prætextu, siue veritate Christus annunciatur.Dicebant autem quidam ex fidelibus sancto Episcopo,non oportere eos accipere,qui accedunt propter metum,sed eos,qui bono proposito.Sanctus verò Episcopus dicebat iis,qui hæc dicebant :

Inquisitio per domos simulacra & libri impij. *Matth. 7.* *Philip 1.*

LI. Sunt etiam virtutes,quæ casu & calamitate accidunt hominibus.Quomodo qui seruum aliquem possidet improbum & ingratum,priùs eum admonet, vt sit semper memor & grato animo : Postquam autem eum nullo modo videt parere admonitioni,ei deceterò metum infert necessariò,plagasque, & vincula, & alia huiusmodi: non volens eum perdere sed seruare,& agnoscere id,quod oportet. Talem etiam Deum existimate , qui fert patienter nostrum ingratum animum : sæpe autem suadet,quæ sunt nobis vtilia,per scripturas & alios viros sanctos. Nobis verò non parentibus,volens omninò,vt bonus & benignus nos possidere,& non repellere,nobis infert suum timorem & disciplinam, nos inuitans,vt cum necessitate agnoscamus id, quod oportet. Quamobrem dicit scriptura : Quando interficiebat ipsos,tunc quærebant eum,& conuertebantur, & manè vigilabant ad Deum. Et rursus dicit propter eos, qui resiliunt & iugum à Deo excutiunt : In chamo & freno constringes maxillas eorum, qui non appropinquant ad te. Oportet ergò,ô filij mei,admonere humanitatē per metus,& minas,& disciplinam.Propterea rursus dicit : Bonum est, q humiliasti me,vt discā iustificationes tuas.Hæc a. à me dicta sunt propter eos, qui volunt accedere ad nostrā S. fidem. Nam

Psal 77. *Psal. 31.* *Psal 118.*

& si dubitantes accesserint, potest eos mollire tempus, Christo annuente. Vt autem aliud quoque vobis renunciem: si non conspecti fuerint fide digni, vt qui iam fuerint in mali habitu: qui ex eis nascuntur, possunt esse salui, vt qui cum bono conuersentur.

Cum hæc sanctus dixisset Porphyrius, & persuasisset fratribus, accipiebat omnes, qui volebant illuminari, catechesi eos instituens multis diebus, non solùm ante baptismum, sed etiam postea. Assiduè enim docebat verbum, non splendida & magnifica vtens oratione, & se volens ostentare: sed simplici vtens dictione, & omnia soluens ex scriptura. Accesserunt ergò illo anno gregi Christi circiter trecenta nomina, & ab illo tempore augmentum accipiebant singulis annis res Christianorum. Marnio verò omninò exusto & * constituta ciuitate, statuit beatus Episcopus cum religioso clero & Christi amante populo, sanctam ecclesiam condere in loco exusto, quomodo ei reuelatũ fuerat, quando erat Constantinopoli, propter quod etiam acceperat pecunias à religiosissima Imperatrice Eudoxia. Dimissis ergò magistratibus & Christi amante populo, retinuit partem auxilij, ne fieret aliqua nouitas post eorum exitum. Non propter hoc autem solùm: sed etiam, vt opem ferrent ad congregandam materiam ædificij dictæ sanctæ ecclesiæ. Quidam autem consulebant, vt ædificaretur sicut positum fuerat idoli templum. Erat enim formæ rotundæ, circundatum duab. porticib. se inuicem interius subeuntib. eius verò medium erat ad emittendos vapores constitutum, septentrionaleq; & extensum in altum. Habebat autem quædam etiam alia, quæ decebant simulacra, apta ad execranda illa & nefaria, quæ fiebant ab idololatris. In hac ergò forma & positura dicebant quidam ædificandam esse sanctam ecclesiam: Alij verò contradicebant, dicentes ipsam quoque posituræ memoriam esse delendam. Qui autem hoc dicebant, persuadebant omnibus, vt qui rectè dixissent. Dixit verò sanctissimus Episcopus: Hoc quoq; relinquemus consilio. LII.

Apud Gazæos crescit religio Christiana.

** Ordinata Bar.*

Interim autem dum repurgatur locus, venit Magistrianus, epistolas afferens imperatorias semper memorandæ Eudoxiæ. Continebãt verò literæ salutationem & precum petitionem pro suo marito & filio. Erat autem in alia charta inter literas descripta forma sanctæ Ecclesiæ in figuram crucis, quomodo nunc quoque Deo volente cernitur: & continebant literæ, vt conuenienter dictæ figuræ sancta conderetur ecclesia. Lætatus est autem sanctus Porphyrius, cùm legisset & vidisset formam descriptam. Sciebat enim hoc quoque factum fuisse ex diuina reuelatione, & meminit scriptura, quæ dicit: Cor Regis in manu Dei. Continebant autem literæ, preciosas quoque columnas esse mittendas & marmora. Eiecto autem cinere & ablatis omnibus abominationibus, relicta rudera marmorum Marnij, quæ dicebant esse sacra, & in loco inaccesso, maximè mulieribus, ea censuit sanctus Episcopus incrustari in platea ante tẽplum, vt conculcarentur non solùm à viris, sed etiam à fœminis, & canibus, & porcis, & bestiis. Hoc verò idololatris fuit magis molestum, quàm templi conflagratio. Quamobrem complures ex eis, maximè autem mulieres, vsque in hodiernum diem marmora non ascendunt. LIII.

Ecclesia Gazensis ad crucis figuram extructa.

Prou. 21.

Brevi autem post tẽpore edicit ieiuniũ vno die: & cùm dimissę fuissent preces matutinæ, iussit pius Episc. quemlibet virum Christi amantem, afferre ligones & rastra & alia huiusmodi instrumenta. Hoc verò vespera prius edixerat, vt omnes manè inuenirentur parati: quod etiam factum est. Congregato autem populo cum dictis instrumentis in S. ecclesia, quæ appellabatur Irene, iussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olim fuerat. Ipse verò sequebatur, portans sanctum Euangelium, & circa se habens pium clerum, verè imitãs Christum cum discipulis. Præcedebat autem populum semper memorandus Barochas, venerandæ crucis portans effigiem. Ab vtrisq; verò partib. populi, erant milites, qui relicti fuerant ad continendam in officio ciuitatem. Euntes autem psallebant, & in versiculorum psalmi intercisione dicebant, Alleluia. Erat autem psalmus quem dicebant: Venite, exultemus Domino, iubilemus Deo Salutatori nostro. Præoccupemus faciem eius in confessione, & in psalmis iubilemus ei. Quoniã Deus magnus Dominus, & rex magnus supra omnem terram. Quoniam in manu eius sunt fines terræ & altitudines montium. Quoniam ipsius est mare, & ipse fecit illud, & aridam formauerunt manus eis. Venite, adoremus & procidamus ei, & ploremus coram Domino, qui fecit nos. Quoniam ipse est Deus noster, & nos populus pascuæ eius, & oues manus ei*. LIV.

Processio cum effigie S Crucis.

Psal. 94.

Dicebat autem alios quoque psalmos, donec ingressi sunt in Marnium. Hortatus est autem sanctus Porphyrius Episcopus Ruffinum quendam architectum Antiochenum, virum fidelem & scientem, per * quod fuit etiam perfectum totum ædificium. Is accepto gypso, designauit posituram sanctæ ecclesiæ, conuenienter formæ, quæ missa fuerat ab imprimis pia Augusta Eudoxia. Cumque precatus esset sanctissimus Episcopus & genu flexisset, iussit populum fodere. Statim autem omnes vno animo & eadem alacritate fodiebant, clamantes: Christus vicit. Non licebat verò videre differentiam inter virum & mulierem, aut senem aut puerum: sed promptus & alacer animus vires præbebat omnibus. Et alij quidem fodiebant: alij autem terram exportabant, adeò vt paucis diebus fuerint & omnia loca effossa, & terra egesta. Priùs itaque præparata materia, & ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, à parte Orientali ciuitatis, & alia materia: Sanctus rursus, congregato Christi amante populo, multisque precibus & Psalmodiis dictis in loco, ipse primus se succingens, cœpit portare lapides, & iacere fundamenta. Deinde pij quoque Clerici, & omnes laici lætantes & magna voce psallentes, adeò vt audirentur à tribus miliariis ex ciuitate. Factum est autem illo die magnum miraculum. LV.

** quem.*

Ritus construendæ ecclesiæ.

Svnt putei intra sacrum ambitum, ex quibus est vnus ab occidentali parte sanctæ, quæ nunc est, Dei Ecclesiæ, non parùm profundus. Tres ergò pueri sitientes, iuerunt ad bibendum, & appropinquantes ori putei, se inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, vt solent facere pueri: & fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam verò, qui fortè illic aderant, iuerunt & renunciàrunt populo, quæ facta fuerant. Fuit autem non paruus tumultus, omnibus concurrentibus ad puteum. Cùm verò quod factum fuerat, cognouisset sanctissimus Episcopus, ipse quoque currens ad locum, iussit fieri silentium. Quo facto, cœpit precari & rogare Deum cum multis lachrymis, vt viuos & illæsos conseruaret pueros: & maximè propter idololatras, ne dicant, Vbi est Deus eorum, in quem sperabant? Et cùm fuisset hora vna humi inclinatus, & surrexisset, iussit aliquem descendere per funes cadorum, & scrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros: neque erat vllus, qui eos infernè audiret ex puteo. Cùm autem vir ille descendisset, inuenit sunt tres pueri, sedentes super magnum lapidem, illæsi & hilares, inter se colloquentes. Cùm verò vir ille eos adspexisset, valdè est admiratus, & Deum glorificauit. & infernè clamans, dixit: Laudate Dominum, viuunt enim tres pueri. Cùm autem audiuisset sanctus Episcopus & populus, lætati sunt: & demissa magna sporta, iusserunt simul efferri tres pueros, erant enim parui, ad sex vel septem annos nati. Sporta verò accepta, is, qui erat infetius, tres illos ligatos fecit tutò sedere, iubens eis claudere oculos, donec sursum perueniissent, & dicere: Iesu Christe, serua nos. Cumque hoc fecisset, clamauit vt aptè funem traherent: & trahentes, dicebant hymnum trium puerorum: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum. Cumque peruenissent, & eos adspexisset sanctissimus Episcopus, (erat enim is stans in ore putei, & tenebat funem) repletus gaudio & lachrymis, exclamauit, dicens: Benedicite omnia opera Domini Domino, & laudate Dominum. Postquàm autem eos è sporta sustulerunt, scrutati sunt, nũquid fracta esset aliqua pars eorum corporis, & nihil inuentum est in eis malè affectum. LVI.

Tres pueri cadunt in puteum.

Vide infra miraculum.

Dan. 3.

Ibidem.

Sed magnum adspeximus miraculum. Inuenti sunt enim tres pueri habentes signa crucis tanquam acu infixa. Vnus quidem in media fronte, alius autem in summa dextra manu circa digitos: alius vero in humero dextero. Erant autem pulchrè expressæ cruces, neque obliquæ, neque incuruæ, sed vnius mensuræ, vt apertum esset, eas diuina esse signa. LVII.

Signa Cruci impressa pueris di[illegible].

signa. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant sanguinem: sed erant impressæ tanquam ex cinnabari, manserunt autem in eis longo tempore ad hoc, vt viderent omnes & admirarentur. Nam multi etiam ex alienigenis cùm vidissent, crediderunt. Cùm verò ille quoque ascendisset, qui propter pueros descenderat, iureiurando affirmabat, dicens: Quando eos immisi in sportam, & sursum ferebantur, videbam circa eos tanquam fulgur, donec peruenissent ad os putei. Fuit autem Christianis illo die lætitia: cultoribus verò simulacrorum, dolor & offensio. Ædificiũ autem procedebat in dies, omnibus prompto & alacri animo operantibus. Neq; enim erat, qui vllum sua mercede frustraretur: sed etiam ampliùs præbebat, se munificè gerens in eos, qui operabantur. Dicebat enim iustum esse, vt non execrationem, sed benedictionem acciperet omne opus ædificij.

Cinnabaris est color quidam miniò accedés, græcè milton dictus vt habet Plin. lib. 33. c. 7.

LVIII. Anno autem sequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita: quæ quidem erant magnæ & admirabiles, numero triginta. Duæ verò vocantur Carostiæ: quæ quidem sunt in sancta ecclesia, lucentes tanquam smaragdi. Cùm ij autem adnauigassent, qui eas ferebant, rursus apparuit studium, promptusque & alacer animus populi Christum amantis. Omnes enim cum audiuissent, statim cucurrerunt ad litus: non solùm verò viri, sed etiam fœminæ & pueri & senes, omnes enim corroborabat fidei desiderium. Et cùm currus adduxissent, impositam vnamquanque columnam traxerunt & in templi hypæthro eam deposuerunt: & rursus reuersi sunt, & aliam attulerunt, donec omnes portarũt. Et de his quidem hactenus.

Anno 405.

Hypethrũ est ædificium quasi sub æthere positum. Vide Vitruuium lib. 1. cap. 2.

LIX. Illo autem tempore venit in ciuitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Iulia, erat verò ex execranda hæresi eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumque cognouisset aliquos esse recens illuminatos, & in sancta fide nondum stabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam suam, oculos perstringentem & incantantem: sed multo magis per pecuniæ erogationem. Qui enim inuenit dictam impiam hæresim, non aliter potuit inescare aliquos, nisi datis pecuniis. Eorum enim doctrina, iis quidem, qui sapiunt, plena est omni blasphemia & condemnatione, & anilibus fabulis, quæ attrahunt mulierculas, & viros pueriles, qui leuem habent mentem & cogitationem. Ex diuersis enim hæresibus & gentilium dogmatibus hanc suam peruersam constituerunt opinionem, callidè & vafrè volentes omnes capere. Deos enim multos dicunt, vt placeant gentilibus. Præterea tempus ortus obseruant, fatumque & astrologiam asseuerant, vt securè peccent, vtpote quod non sit in nostra potestate peccare, sed ex fati necessitate. Porrò autem Christum quoque confitentur. Dicunt enim eum hominem fuisse visione. Et enim ipse quoque visione dicuntur esse Christiani. Ea enim prætermitto, quæ sunt ridicula & digna execratione, ne eorum, qui hæc legunt, aures impleam molesta auditione & prodigiosis narrationibus. Res enim Philistionis, Sceni & Hesiodi, & aliorum, qui dicuntur Philosophi, commiscentes cum rebus Christianis, suam hæresim constituerunt: Quomodo enim pictor mixtionem faciens ex diuersis coloribus, efficit existimatione hominem, aut bestiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adspiciunt; vt stultis quidem & insipientibus videatur esse verus: ij autem, qui sapiunt, vmbra & deceptio & humana excogitatio: Ita etiam Manichæi ex diuersis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam suam opinionem: vel potius ex diuersis serpentibus virus congregantes & miscentes, lethiferum effecerunt venenum, ad hominum animas interimendas.

Iulia Manichæa quosdã corrupit neophytos.

Hæresis Manichæorũ depingitur.

Idem verè nostra ætate fecerunt hęresiarchę.

LX. Vt autem priùs dictum est, cùm illic versaretur pestifera mulier, quidam fallaci illius doctrina sunt seducti. Post aliquot verò dies cùm id cognouisset à quibusdam fidelibus sanctus Porphyrius, eam accersitam interrogauit, quænam & vnde esset, & quamnam haberet opinionem. Illa autem & patriam, & se esse Manichęam, est confessa. Iis vero, qui erant apud ipsum, ira motis, (erant enim quidam pij) eos rogat beatus, ne irascantur, sed patienter eam admoneant & semel & bis: seruans id, quod dictum est à sancto Apostolo. Deinde dicit mulieri: Abstine, ô soror, ab hac mala opinione: est enim satanica. Illa autem respondit: Dic & audi: & aut persuadebis, aut persuadeberis. Sanctus verò dixit: Para te ad crastinum diem, & veni huc. Illa autem cùm valere eum iussisset, est egressa. Beatus autem cum ieiunasset, & Christum multum rogâsset, vt diabolum pudore afficeret, paratus fuit in diem sequentem. Aduocauit vero quosdam ex piis Clericis & Laicis, ad disputationem suam & mulieris. Die autem sequenti accedit mulier, habens secum duos viros & totidem mulieres, quæ erant iuniores & formosæ, omnes vero pallidi. Iulia autem erat prouecta ætate. Ducebatur autem tota eorum disputatio à scriptis & orationibus mundanæ disciplinæ: multo vero magis Iuliæ. Erat autem humilis eorum habitus, & modesti mores: & quod dicitur, extrinsecus oues, intrinsecus vero lupi rapaces & venenata animalia. Omnia enim dicunt & faciunt cum simulatione. Deinde iussi sedere, disceptabant & inquirebant.

Tit. 3.

Matth. 7.

LXI. Sanctus autem Porphyrius, ferens sancta Euangelia, cùm fecisset signum crucis in ore suo, cœpit eam rogare, vt dicerent suam opinionem. Illa vero cœpit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paulo ante nominatus, sciens notis scribere quibus vtuntur in iure, iussus à beatissimo Episcopo, notabat omnia, quæ dicebantur & opponebantur, me & fratre Barocha admonentibus. Disputationem autem non scripsi in hoc libro, propterea quod sit magna: vt qui velim compendio hoc scriptum mandare literis: eam verò in alio libro exposui iis, qui volunt scire sapientiam, à Deo datam sanctissimo Porphyrio, & aniles fabulas, quas effutiit prodigiosa loquens, & venefica Iulia. Quam quidem citò est persecuta diuina iustitia. Postquam enim multa horis plurimis esset fabulata; & consuetas dixisset blasphemias in Dominum & Deum vniuersorum, motus à diuino zelo sanctus Porphyrius, videns eum, qui omnes fines continet, tã qui cadunt sub aspectum, quàm qui non cadunt, blasphemiis & maledictis incessi à muliere, in quam operabatur diabolus, & quæ se submittebat illius voluntati, in eam tulit sententiam, dicens: Deus qui facit omnia, qui est solus æternus, neq; principium habens, nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, & obstruet os tuum, ne loquatur blasphema. Sententiæ autem prolationem consecutum statim fuit supplicium. Cœpit enim tremere Iulia & mutari vultu: & manens in ecstasi longum tempus, non loquebatur: sed erat muta & immobilis, habens apertos oculos, & intuentes sanctissimum Episcopum. Qui verò cum ea erant, cùm adspexissent ea quæ sustinebat, magno timore sunt affecti. eam autem consolabantur, & carmina cantabant ad eius aures: & non erat vox, nec auditus.

Facit signũ Crucis in ore suo disputaturus cum Manichæa.

Vltio diuina persequitur blasphemam mulierem.

LXII. Cùm longo autem tempore mansisset muta, emisit animam, profecta ad tenebras, quas in honore habuerat, eas lucem esse arbitrans, conuenienter scripturæ, quę dicit: Væ iis, qui faciunt id, quod est dulce, amarum: & quod est amarum: dulce: qui tenebras ponunt lucem, & lucem tenebras. Iussit autem sanctus componi eius corpus & tradi sepulturæ, misertus humanæ naturæ, erat enim summè clemens & misericors. Quicunq; verò audiuerunt id, quod factum fuerat, valdè sunt admirati: non solùm qui erant nostræ fidei, sed etiam alienigenæ. Qui autem cum ea erant, duo viri & mulieres, & quicunq; ab ea corrupti fuerant, currentes prociderunt ad pedes beatissimi Episcopi, dicentes: Errauimus, & petebant pœnitentiam. Beatus verò fecit omnes subiicere anathemati Manetem, authorem eorum hæresis: ex quo etiam appellati fuerunt Manichæi, & cùm plurimos dies eos instituisset catechesi, adduxit ad sanctam Catholicam Ecclesiam. Occasione autem illorum, alij quoq; ex aliis gentibus pœnitentia ducti, fuerunt illuminati.

Esa. 5.

An. 408.

LXIII. Post tempus autem quinque annorum, perfectum fuit opus sanctæ magnæ ecclesiæ. Appellata verò fuit Eudoxiana, ex nomine inprimis pię Imperatricis Eudoxiæ. Peregit autem dedicationem sanctissimus Episcopus Porphyrius die Resurrectionis sancti Paschatis splendidè ac magnificè, non parcens sumptui: sed congregatis omnibus Monachis, qui erant circiter mille, cum aliis piis Clericis & Laicis & Episcopis, hilariter transegit omnes dies sancti Paschatis:

Episc. dedicauit Ecclesiam splẽdidè ac magnificè.

& licebat videre choros angelicos, non solùm in Ecclesiastica consequentia, sed etiam in Horis, quando fiebant. Nō solùm enim erat mensa sensilis, sed etiam spiritalis. Nam post obsonium dicebatur psalmus, & post potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes, quæ fiebant, corde tabescebant. Vndiquaq; enim veniebant hospites ad vidēdam pulchritudinem & magnitudinem dictæ sanctæ ecclesiæ. Dicebatur enim maior omnibus ecclesiis, quæ erant illo tempore. Ea de causa quando iecit ab initio fundamenta, reprehendebatur à quibusdam fidelibus, quòd eam magnam descripsisset, cùm essent pauci Christiani in ciuitate. Respondens autem sanctissimus Porphyrius, dixit: Ne sit vestra fides parua. Spero enim in Dominum nostrum Iesum Christum filium Dei, quod sit multiplicaturus gregem suum, & ampliorem faciet hanc domum, ex eo quòd non possit capere multitudinem Christianorum. Nō est enim humanum dogma Christianorum, vt adspiciatur ad tempus & dissoluatur: sed diuinum, & quod accipit incrementum. Hæc & talia semper disserebat B. Porphyrius fidelibus, non solùm in ecclesia: sed etiam in vnoquoq; loco, illuminans & iuuans populum Christi amantem. Post dies autem festi populos dimisit in pace, vnumquemq; ad suos.

Templum Gazæ amplissimum.

Largissimæ S. Porphyrij eleemosynæ.

Postquam verò condidit & sanctificauit dictam sanctam ecclesiam, constituit, vt daretur vnicuique hospiti, qui erat in ciuitate, sumptus vnius diei. Suppeditabat autem vnicuique mendico, tam peregrino quàm ciui, quotidie ad sex obolos, præter ea, quæ ipse per se præbebat iis, qui ad ipsum accedebant, in veste, argento, & auro: vnicuique præbens conuenienter suæ dignitati, neque vllus ex iis, qui indigebant, erat expers suorum donorum. In diebus autem ieiuniorum sancti festi Paschalis, suppeditabat vnicuique pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Iussit autem in pio suo testamento, omninò dari dictos decem obolos quadraginta diebus: & assignato reditu, ex quo volebat eos dari, in dicto testamento statuit, vt nisi hæc quotannis suppeditarentur, dictus reditus veniret ad sanctam Cæsareæ ecclesiam. Hæc verò postea facta sunt. LXIV.

Idolorvm autem cultores quo magis adspiciebant proficere Christianos, eo magis furebant & studebant malis afficere Christianos, & ante omnes, sanctum eorum pastorem Porphyrium. Nam cùm aliquando orta esset de prædiis controuersia inter Oeconomum sanctæ ecclesiæ, & Sampsychum, qui erat primus inter idololatras, videns pius Barochas Oeconomum affici iniuria, eum defendit, & cœpit contumeliis afficere dictum Sampsychum. Cùm id autem audiuissent reliqui Curiales, congregati inuaserunt Oeconomum, & pium Barocham. Simul verò cum curialibus ascenderunt etiam multi ex ciuibus inuenta occasione malè afficiendi fideles, & ex parua, vt dixerit quispiam, scintilla tantus est ignis accensus, vt omnes Christiani in periculum venirent, ne perirent. Tanto enim furore percìti fuerunt idololatræ, vt ipsi gladios & clauas acceperint, & septem homines occiderint, & alios multos sauciauerint: Deindè his non contenti, in ipsum Pastorem irruerint. Quidā autem, qui bono lætabantur, præcurrentes, renunciārūt sanctissimo Episcopo incursionem multitudinis. Cùm verò audiuisset beatus, me accersito, dixit: Fugiamus frater, & paulum occultemur, donec transeat ira Domini, & ascensis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem, fractis portis domûs episcopalis, ingressi sunt: & cùm non inuenissent sanctum Porphyrium, diripuerunt omnia, quæ illic sunt inuenta. LXV.

Idololatræ Gazēses vertuntur in seditionem.

Diripiunt domum episcopi.

Sanctus vir declinat furorem impiorum.

Ego autem & beatus Porphyrius per tecta fugientes, inuenimus puellam circa quatuordecim annos natam: quæ cùm sanctum agnouisset Episcopum, procidit ad eius pedes. Beatus autem rogauit eam, quænam esset, & quibus nata parentibus. Puella verò respondens, dixit se esse orbam patre & matre, & auiam habere anum, corpore imbecillam, seque operari, & se alere & suam auiam. Rogauit verò eam, an esset Christiana. Illa autem rursus dixit, se non esse, sed iā diu abhinc esse cupere, si sit digna. Clemens autem Porphyrius cùm audiisset, quod dixerat puella, & compunctus esset, lachrymatus est, dicens: Quàm propensum est ad bonum, genus Gazæorum? sed aduersarius studet impedire bonum eorum animum: quem Dominus percutiet verbo oris sui. Dixit autem puellæ: Affer ad nos huc stoream in hoc tectum, vt hic maneamus, donec sedetur tumultus ciuitatis: & ne renuncies alicui, nos hic esse. Illa verò iureiurando affirmauit, se ne auiæ quidem suę indicaturam. Cùm autem per quoddam tectum ascendisset in domum suam, attulit stoream, & eam strauit: & procidens ad beati viri pedes, rogauit eum, vt vesceretur modicis suis cibis, & ne suam dedignaretur paupertatem: erat enim circa vesperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ: Festina filia, & affer, vt Dominus det tibi per me alimentum spiritale & carnale. Illa verò properè descendit, emitq; panem & oliuas & caseum, & legumen madefactum. Attulit autem omnia, & apposuit nobis, dicens: Accipite domini mei, & benedicite paupertati meæ. Beatus verò rursus compunctus, fleuit, cùm præuidisset, quod habitura esset fidem in Christum. Cumq; surrexissemus, & preces fudissemus solitas, & sedissemus, comedimus. Ego quidem comedi caseum, & bibi vinum: sanctus autem comedit panem & madefactum legumen, & bibit aquam, & cùm dimisissemus puellam ad suam auiam, nos in tecto dormiuimus, erat enim tempus æstatis. Porrò autem puellæ quoque nomen interrogauimus. Dixit verò, Salaphtha, quod interpretatur Græcè Irene, id est, pax. Diem quoque sequentem transegimus in illo tecto, bona Irene nostri curam gerente prompto & alacri animo. LXVI.

3. Reg. 17.

Postquam autem cognouimus esse sedatum tumultum ciuitatis, noctu ambulauimus ad sanctam ecclesiam. Cūque ascendissemus in ædes Episcopales, in iis nihil inuenimus, nisi pium Barocham iacentem & adductum in extremū periculum ex plagis, ei illatis ab impiis idolorum cultoribus. Post paucos verò dies cùm cognouisset Proconsul, quæ facta fuerant in ciuitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentariensem cum magno auxilio, & conicit in custodiam eos, quos ostenderunt ij, qui gerebant res publicas, & adducit Cæsaream: & de aliis quidem sumpsit supplicium, alios verò dimisit cæsos neruis boum: & non paruo incusso timore, sic sedauit ciuitatem. Paucis verò post diebus recordatus est sanctus Porphyrius bonæ illius puellæ, quæ nos accepit, & eam per me accersiit. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat esse amitam. Ingressæ verò ad beatum Episcopum, prociderunt ad eius pedes: qui eas benignè accepit, tanquam pater beneuolus. Dixit autem puellæ: Re vera, ô filia, cupis fieri Christiana? Illa respondit: Iam tibi dixi, ô domine, me iamdiù abhinc hoc teneri desiderio, & nunc adduxi testem meam amitam, quæ ipsa quoq; tenetur eodem desiderio. Ille autem lætus, ei & eius auiæ iussit dari quotidie argenti quatuor nūmos: eius autem amitæ dedit vnum nummum, & cùm eas signasset signo crucis, dimisit, eis iubens, vt vacarent precibus, & per catechesim institutioni catechumenorum. Misit autem ad eius quoq; domum pium Timotheum, Presbyterum & per catechesim institutorem, & ei iussit signare auiam puellæ. Nam, sicut prius dixi, corpus habebat imbecillum & solutum. Tres autem illæ per catechesim institutæ, paulo post dignatæ sunt venerando baptismo. LXVII

Gazæi à Proconsule castigantur.

Postquam verò sanctum deposuisset habitū, sanctus, accersita puella, dixit ei: Vis te viro iungamus legitimo matrimonio? est enim tibi tempus nubendi. Neque enim nostra scriptura prohibet honorabiles nuptias. Puella autem cùm audiisset, quod vir sanctus dixerat, cœpit flere & dicere: Bone pater, postquàm me coniunxisti viro magno, vis me ab illo disiungere, & dare viro humili & nihili? Nequaquam hoc feceris, domine mi. Admiratus autem sanctus, dixit ei: Et quis est is, quem tibi coniunxi? Illa verò respondit: Iesus Christus Seruator nostrarum animarū, verus meus sponsus, à quo non separabor in æternum. Cùm audiuisset sanctus & compunctus fuisset, est lachrymatus, adeo vt præ magna compunctione puellam sit complexus, & eius caput deosculatus. Erat enim re vera planè impatibilis, & præ magna ad misericordiam propensione promptus ad effundendas lachrymas. Porrò autem nos quoq;, qui eramus apud ipsum, cùm vidissemus gratiam sancti spiritus datam piæ puellæ, glorificauimus Deum, qui dat electis suis sapientiam & gratiam. Dimisit verò illo die puellam. LXVIII.

Puella baptizata nō vult aliū sponsum præter Christum.

Conti-

LXIX. CONTIGIT autem in ipsis diebus anum requiescere, & migrare ad Dominum. Tunc aduocata puella, accersiuit beatus piam Manarıdem Diaconissam, quæ interpretatur ipsa quoque Græca lingua φωτινὴ, id est, lucida. Ei commisit Salaphtham, ipso dato habitu regulari. Et cum eas Deo commendasset, dimisit in pace. Ea vero suscepit talem viuendi rationem, qualem non habuit alia illo tempore, quotidie ieiunans, & post ieiunium modico panis vescens cum sale & madefacto legumine aut subtiliter comminuto olere & aqua sola, Vinum enim non sumebat omnino. Diebus autem festis vtebatur oleo, & vescebatur oliuis. Nihil autem aliud gustabat, quod fuisset igne coctum. In ieiunijs vero Quadragesimæ, secundo quoque die comedebat legumina madefacta, aut comminuta olera sine pane. Totam autem sanctam Paschalem hebdomadam transigebat nihil sumens, præterquam quinta sancta feria, post Communionem sanctam, aquam calidam: & corpus suum vsque adeo macerauerat, vt qui videbant, putarent se vmbram adspicere. Fuit autem alijsque multis exemplum. Sunt enim æmulati vitam sanctæ puellæ Salaphthæ: quæ in hodiernum vsque diem videtur viuere. Est enim mundo morte affecta, viuit autem Christo, & est cum ipso perpetuo: cuius sanctarum precum simus nos participes. Et hæc quidem dicta sint de sancta puella Salaphtha.

Accipit habitum regularem.
Vitam viuit abstinentissimam.
Est multis alijs exemplo.

LXX. BEATISSIMVS autem Episcopus Porphyrius, cum regulam constituisset Ecclesiasticam & omnem consequentiam, & alios paucos annos fuisset superstes, postquam sanctam sanctificasset ecclesiam, in morbum incidens, pium fecit testamentum. In quo cum multis legasset, & omnes Christum amantis populi Deo commendasset, in pace dormijt cum sanctis, secundo mensis Dystri, anno, vt est Gazæorum computatio, quadringentesimo octogesimo: episcopatus ab eo gesti vigesimoquarto, mense vndecimo, & præclaro peracto certamine aduersus idololatras vsque ad diem suæ dormitionis. Et nunc est in paradiso deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus sanctis: quorum precibus nostri miserebitur pater & Deus cum filio & sancto spiritu: Cui gloria & potentia in secula seculorum, Amen.

Sanctus Porphyrius decedit.

DE S. VICTORE CONFESSORE SERMO B. BERNARDI ABBATIS, QVO VITAM ILLIVS SVMMATIM COMprehendit. *Quiescit autem hic S. Victor in monasterio Arremarensi Trecensis diœcesis.*

I. VICTORIS vita & gloria specialis, non tam ad gloriam, quam ad virtutem prouocat omnes, qui recto sunt corde. Non recti plane, sed peruersi est animi, ante quærere gloriam, quam exercere virtutem, & velle coronari, qui legitime non certauerit. Vanum est vobis, inquit, ante lucem surgere. Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriæ, qui prius non claruit virtute. Frustra fatuæ virgines sponso obuiam surgunt, quarum lampades extinguuntur: & ideo fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit mihi gloriari, nisi in gloria illorum, quibus propheta congratulans, ait: Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. Et infert: Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchre non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim sine virtute est gloria? Profecto indebita venit, præpopere affectatur, periculose capiatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ est. Fallax gloria & vana est pulchritudo, quam illa non parturiuit. Sola est, cui gloria iure debetur, & secure impenditur.

26. FEBR.
Psal 126.
Matth 25.
Psal. 88.

II. SANCTO Victori nec virtus, nec gloria deest, sed quemadmodum ambæ res, & quo ordine in homine processerunt, id operæ precium intueri. Pugnauit fortiter, viriliter superauit, & sic demum gloria & honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quanquam nec in die virtutis suæ sine gloria fuit, signis & prodigijs ad mirandus. Habemus dilectissimi, in vita Victoris, & quod digne miremur, & quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eremo, non vitem, sed fontem. Miror & stupeo infantem adhuc in vtero pauori fuisse pauendis dæmonijs, quippe ab ipsis præcognitum, & iam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen, vbi hostium fuga, & extorta confessio, victoriam concessit infantulo. Quis item non meretur, furem à dæmone deprehensum, & rursum à dæmone mox hominem liberatum? Quis etiam non omni admiratione stupendum ducat, carne circundatum hominem, cælis patentibus carnis oculos superno infigere lumini, & videre visiones Dei, angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hæcatque similia in sancto homine veneramur, non æmulamur. Merito quidem, quando & sine salutis periculo possunt non fieri, & sine salutis periculo nequeunt vsurpari. Tutius sane æmulanda solidiora, quam sublimiora, & quæ magis virtutem redoleant, gloriam minus.

Infans adhuc in matris vtero dæmonibus terrori est.
Visiones admirandæ.

III. STVDEAMVS proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, & si volumus, non valemus. Aemulemur in viro sobrium victum, deuotum affectum: æmulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frenum iræ, & modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere uosmetipsos psalmis, hymnis & canticis spiritualibus, diebus iungere noctes, & diuinis laudibus occupare. Aemulemur charismata meliora. Discamus ab ipso, quod mitis & humilis corde fuit. Aemulemur, inquam, quod extitit liberalis in pauperes, iucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma est, cui imprimamur: in miraculis gloria, à qua reprimamur. Illa lætificent, ista ædificent: moueant illa, ista promoueant. Epulemur, dilectissimi, ad mensam diuitis vocati, mensam abundantem panibus, delicijs cumulatam. An non diues, qui nos exemplis reficit, protegit meritis, lætificat signis? Diues plane, in cuius hodie conuiuio solenni angeli & homines pariter congregantur. Hi, vt reficiantur: illi, vt delicientur: illi, vt proficiant: illi, vt gaudeant. Cuius vita repleta bonis, quid nisi mensa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, sed vt tollat quisque, quod sibi expedire & conuenire videbitur.

Catalogus virtutum S. Victoris.
Coloss 3.

IV. ET ego quidem consilio salubriori diligenter considero, quæ mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum, ne si attentauero, quod desuper non accepi, perdam merito, & quod videor accepisse. Non leuo cum illo oculos ad rimanda secreta cælestia, ne oppressus à gloria, confusus resiliam, sero confugiens ad consilium sapientis, qui ait: Altiora te ne quæsieris, fortiora te ne scrutatus fueris. Infertur mensis vinum nouum aquarum rubentium, non tango: quia non mihi appositum scio, qui similiter elementa mutare, naturas innouare non valeo. Cerno item in mensa Victoris, angelos illum audisse canentes. Nunquid videbo & ego mihi supernos exhiberi cantores, aut certe citharœdos illos de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore viuens, vinctum in corpore soluit, iam corpore solutus. Cibi sunt, sed non mei: equidem iocundi & sapidi, sed non tangit illos anima mea, quoniam non est inopi mihi, vnde sufficiam talia redhibere.

Eccl 3.
Apoc. 14.

V. AT si diligenter considero, ecce præ oculis in mensa sancti, censura iudicij, disciplinæ vigor, sanctitatis speculum, vitæ forma, virtutis insigne. Hæc à me & absque præsumptione sumuntur, & salubriter insumuntur, & si dissimulo, districte reposcuntur. Audi adhuc, quænam mihi iure apposita putem. Si panem doloris, & vinum compunctionis de diuitis mensa obtuleris, tollo securus, qui sum pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, &

Eccles. 2. poculum meum cum fletu miscebo. Pars mea hæc, qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit, vt æstimo, tibi huius, quoniam qui apposuit scientiam, addit & dolorem. Sed & si temperantiæ, si iustitiæ, si prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter sumo, sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc à me repetitum iri non dubito. Nunquid signa & prodigia exigenda à nobis sunt, vt ea diuiti vicissim præparemus?

FRATRES, vasa sunt in honorem illi, qui nos inuitauit, non cibi pauperum. Tu ergo, qui inuitatus es, diligenter considera, quid tibi ille, quid sibimet apposuerit: non enim quicquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, sed potus apponitur. Sume potum, & pone aurum. Ergo exempla bonorum operum & rectitudinem morum paterfamilias communicat ita domesticis, vt prærogatiuam sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorificandus est, cuius munus sancte viuere, cuius virtus signa facere est: qui in Trinitate perfecta viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen. VI.

An. 380.

VITA SS. ANDRONICI ET EIVS CONIVGIS ATHANASIÆ, EX SIMEONE *Metaphraste.*

27. FEBR. IN diebus Theodosij magni Imperatoris, erat in magna vrbe Antiochia iuuenis quidam argentarius, nomine Andronicus. Accepit autem vxorem filiam argentarij, nomine Iohannis. Erat vero eius nomen Athanasia. Erat enim re vera Athanasia, id est, immortalis & factis, & cogitatione. Erat autem Andronicus valde pius, & plenus bonis operibus. Similiter vero eius quoque vxor: erant autem valde diuites. Sic vero vitam suam agebant argentariam, & facultates suas diuiserunt in tres partes: vnam quidem in rationem pauperum, & aliam in rationem Monachorum, & aliam in rationem facultatum & officinæ. Vniuersa autem ciuitas amabat dominum Andronicum propter eius modestiam. I.

Andronici & Athanasiæ pietas. Facultatũ distributio.

COGNOVIT autem suam vxorem, & cum concepisset, peperit filium, & nominauerunt eum Iohannem. Cum vero adhuc in vtero concepisset, peperit filiam, & nominauit eam Mariam. neque amplius appropinquauit vxori Andronicus. Confetebat autem suum studium ad diligenter & lubenter laborandum, cum alijs Christi amantibus argentarijs. Dominico & die secundo & quarto & in parasceue, à vespera vsque ad matutinum ibat Andronicus ad lauandos viros suos fratres. Similiter autem eius quoque vxor ad lauandas diligenter mulieres. Post tempus vero duodecim annorum, ingressa est quodam die mane domina Athanasia à voluntario illo labore ad videndos suos filios, & inuenit eos suspirantes. Illa autem conturbata, ascendit in lectum suum, & posuit ambos supra pectus suum. Beatus vero Andronicus ingressus, cœpit clamare in vxorem suam, quod multum dormiret. Illa autem dixit: Noli irasci domine mi; pueri enim sunt infirma valetudine: & cum tetigisset, inuenit eos teneri à febre, & dicit suspirans: Fiat voluntas Dei: & iuit extra ciuitatem, ad precandum sanctum Iulianum. Illic enim iacebant eius parentes. Fuit autem illic vsque ad horam sextam: & reuersus, audit eiulatum & tumultum, qui fiebat domi suæ. Ille vero conturbatus cucurrit, & inuenit omnem fere ciuitatem domi suæ & pueros mortuos. II.

In matrimonio viuunt continenter.

Proles moriuntur.

CVMQVE vidisset infantes in lecto simul iacentes, ingressus in suum oratorium, se proiecit ante Seruatorem, & flens dixit: Ipse egressus sum nudus ex vtero matris meæ, nudus quoque illuc reuertar. Dominus dedit, Dominus abstulit: Sicut Domino visum est, ita fiat. Sit nomen Domini benedictum ex hoc nunc & vsque in seculum. Vxor autem eius quærebat se suffocare, dicens: Moriar cum meis filijs. Conuenit vero vniuersa ciuitas ad efferendos pueros, adeo vt illic esset Patriarcha cum toto clero suo. Eos vero deposuerunt in martyrio sancti Iuliani supra auos suos. Accipiens autem beatum Andronicum Episcopus, ingressus est in ædes eius. Illius autem vxor noluit abire in domum suam, sed dormijt in martyrio. Media vero nocte apparet ei Martyr in habitu Monachi, dicens ei: Cur non finis eos, qui hic sunt, requiescere? Illa autem dixit: Domine mi, ne mihi irascaris. Nam sum valde afflicta. Habebam autem duos solos filios, & hodie ambos simul extuli. Ille vero dicit: Quot annos nati erant tui pueri? Illa vero dicit ei: Vnus erat duodecim annos natus, alter vero decem. Ille autem dicit ei: Cur igitur illos defles? Vtinam defleres peccata tua. Dico enim tibi mulier, quod quomodo natura hominis exigit cibum, & fieri non potest, vt non detur ad comedendum: ita etiam pueri in illo die poscunt à Christo bona futura, dicentes: Iuste Iudex, priuasti nos rebus terrenis: ne nos etiam priues cælestibus. Illa autem cum audiuisset, est compuncta, & mutauit luctum in gaudium, dicens: Si ergo viuunt filij mei in cælo, quid fleo? & conuersa, quæsijt Abbatem, qui ei fuerat locutus, & cum totum locum obijsset, non inuenit. & sciscitatur à ianitore, dicens: Vbi est Abbas, qui est modo huc ingressus? Dicit ei Ianitor: Vides omnes ianuas obseratas, & dicis, Vbi est Abbas, qui modo est huc ingressus? Eam autem erudijt Paramonarius, vt qui sciuisset eam vidisse visionem. Illa vero metu correpta, rogauit vt abiret in domum suam. Eam vero accepit Ianitor, & introduxit in domum suam: & narrauit marito suo ea, quæ viderat. III.

Iob. 1.

Athanasiæ apparet S. Iulianus.

TVNC dicit ei beata Athanasia: Re vera domine, etiam viuentibus filijs volui dicere, & erubui. Ecce ergo etiam post mortem eorum dico tibi. Si me audias, conijcies me in monasterium, & deflebo peccata mea. & dicit ei: Abi, proba tuam cogitationem vna hebdomada, & si permanseris in hoc proposito, loquemur. Illa autem cum rursus venisset, idem dixit. Beatus vero Andronicus accersit socerum suum, & ei tradit omnes suas facultates, dicens: Ad sancta loca proficiscimur ad orandum. Si quid ergo nobis acciderit humanitus, habebis has facultates, vt de eis facias, quod tibi videbitur. Rogo ergo te, vt recte agas cum tua anima, & ex ijs, quæ hic sunt, fac Nosocomium & Xenodochium monachorum, & manumissis seruis suis, dedit eis legata. & accepta parua benedictione & duobus equis, exijt noctu ex ciuitate, ipse & vxor eius soli. Beata autem Athanasia eminus vidit domum suam, & sursum adspiciens in cælum, dixit: Deus, qui dixisti Abrahæ & Saræ, Egredere è terra tua, & è cognatione tua: & veni in terram, quam ostendam tibi: ipse hunc quoque deduc nos in timorem tuum. Ecce enim relinquimus domum nostram apertam propter nomen tuum: ne ante nos claudas ostium regni tui; & flentes ambo abierunt: & cum ad sancta loca peruenissent, adorarunt: & cum multos patres conuenissent, veniunt ad sanctum Menam Alexandriæ, & fruuntur Martyre. IV.

Nudant se omnibus facultatibus suis. Gen. 12.

CIRCA horam autem nonam adspicit Andronicus, & videt monachum contendentem cum Laico, & ei dicentem: Cur abbatem iniuria afficis? Is vero ei dicebat: Domine, locaui bestiam meam ad Scetem. Ego vero ei dico: Eamus iam, vt totam noctem ambulemus, & cras vsque ad sextam, vt perueniamus ante æstum diei: & non vult vt iam eamus. Dicit ei dominus Andronicus: Habesne aliquod aliud animal? Is vero dicit: Maxime. Dixit autem ipsi: Vade, duc illud ad me, & veni, & accipiam ego vnum animal, & Abbas vnum. quoniam ego quoque volo ire ad Scetem. Andronicus vero dicit vxori suæ: Mane hic apud sanctum Menam, donec descendam in Scetem, & accipiam benedictionem à patribus, & reuertar. Dicit ei vxor eius: Accipe me tecum. Ille vero dicit ei: Mulier non ingreditur in Scetem. Illa autem dicit ei cum fletu: Habebis me apud sanctum Menam, si remanseris, & me non collocatis in monasterio. Cumque se inuicem salutassent & complexi fuissent, fuerunt separati. Ipse autem descendit ad Scetem: & cum adorasset V.

adorasset sanctos patres in Laura, audiuit de Abbate Daniele: & cum eo accessisset, non sine magna difficultate eum potuit conuenire: Seni vero omnia exposuit. Dicit autem ei senex: Abi, & adduc vxorem tuam, & faciam tibi literas, & depones eam in Thebaide in monasterio Tabennesiotarum. Andronicus autem fecit, sicut dixerat ei senex, & absens duxit eam ad senem. Qui locutus est eis verbum salutis: & factis literis, misit eos ad monasterium Tabennesiotarum. Reuerso vero Andronico, dedit senex habitum, & docuit quæ ad statum pertinent monasticum, & mansit apud eum annos duodecim.

Andronicus proficiscitur ad patres in Scetem. Ambo fiũt Monachi.

VI. POST duodecim autem annos rogauit senem, vt se dimitteret ad sancta loca. Ille vero bene precatus, eum dimisit. Abbas autem Andronicus iter faciens per Ægyptum, sedit sub spina, vt animam recrearet ab æstu. Ecce autem ex Dei dispensatione veniens in habitu virili eius vxor, quæ ipsa quoque ibat ad sancta loca. Cumque se inuicem salutassent, cognouit columba coniugem. Ipse vero quomodo potuisset cognoscere talem, quæ emarcuerat, pulchritudinem, & quæ videbatur vt Æthiops? Dicit ergo ei: Quo vadis domine Abba? Ille vero dicit ei: Ad sancta loca. Ipsa autem dicit ei: Ego quoque volo illuc ire. Ipsa ergo rursus dicit ei: Si velis, eamus ambo simul. Sed tanquam non simul simus, ingrediamur silentio. Dicit Andronicus: Vt iubes. Deinde ipsa dicit ei: Non es tu vere discipulus Abbatis Danielis? Ipse vero dicit ei: Maxime. Dicit ipsa: Preces senis nos comitabuntur. Dicit Andronicus: Amen. Cum autem simul ingressi essent, & adorassent sancta loca, reuersi sunt Alexandriam. Dicit Abbas Athanasius Abbati Andronico: Vis maneamus simul in cella? Dicit Andronicus: Certe, vt iubes. Volo autem primum ire, & accipere preces senis. Dicit ei Abbas Athanasius: Vade, & expectabo te apud Octauumdecimum: & si venias, sicut iter fecimus, manebimus silentio. Nam si te non ferat, ne veneris. Ego enim te expectabo apud Decimumoctauum. Ille autem profectus, salutauit senem, & de eo ipsi renunciauit. Senex vero dicit ei: Vade, & dilige silentium, & mane cum fratre. est enim monachus, vt esse oportet. Eo autem reuerso, cum inuenisset Abbatem Athanasium, manserunt simul, timore Dei muniti, alios duodecim annos: & non cognouit Abbas Andronicus eam esse suam coniugem.

Andronicus nõ nouit vxorem suam.

Ingressi sancta loca adorauerũt. Simul degunt, nec tamen coniugẽ agnoscit Andronicus.

VII. SÆPE ergo ascendebat senex ad eos visitandos, ea illis disserens, quæ pertinebant ad vtilitatem. Semel autem cum ascendisset senex, & eos valere iussisset, antequam iret ad sanctum Menam, venit ad eum Abbas Andronicus, & dicit ei: Abbas Athanasius vadit ad Dominum. Reuersus vero senex, inuenit eum magnis compressum angustijs, & cœpit flere Abbas Athanasius. & dicit ei senex: Cum te oporteret gaudere, quod migras ad Dominum, lachrymaris? Dicit ei Abbas Athanasius: Non ploro, nisi propter Abbatem Andronicum. Sed fac hanc charitatem, postquam me sepelieris. Inueniens schedulam sitam ad caput meum, lege eam, & da ipsi Abbati Andronico. Cumque ipsi preces dixissent, communicauit & dormijt in Domino. Venerunt autem ad ei faciendas exequias: & ecce inuenta fuit sexu mulier, & auditum fuit in tota Laura. & mittens senex, exciuit vniuersam Scetem & interiorem solitudinem. & venerunt omnes Lauræ Alexandriæ, & conuenit vniuersa ciuitas, & Monachi Scetæ, ferentes legumina, ita enim mos est in Scete. Cum ramis ergo & palmis extulerunt venerandas reliquias Athanasiæ, Deum glorificantes, qui tantam tolerantiam præbuit mulieri. Expectauit autem senex septimum diem beatæ Athanasiæ. Postea vero voluit senex accipere secum Abbatem Andronicum, sed non id sustinuit, dicens: Moriar cum mea domina. Cumque eum rursus iussisset valere Senex, priusquam ipse iret ad sanctum Menam, venit ad eum frater, dicens: Laborat Abbas Andronicus, & est redactus ad angustias. Senex vero rursus misit in Scetem, dicens: Adeste huc venientes. Abbas enim Andronicus sequitur Abbatem Athanasium. Illi autem cum audiuissent, accesserunt & inuenerunt eum viuentem. A quo cum accepissent benedictionem, dormijt in Domino.

Athanasius abit ad Christum. Honorifice tumulatur.

Andronicus sequitur Athanasium.

IIX. EXORTVM est ergo bellum inter Patres Decimioctaui, & Monachos Scetiotas, dicentes: Noster est frater, & eum habebimus in Scete, vt nobis opem ferant eius preces. Patres autem Octauidecimi, dicebant: Ponemus eum cum sua sorore. Vehementer igitur instabant Scetiotæ. & dicit Archimandrita Octauidecimi: Si quid senex dixerit, faciamus. Abbas vero Daniel dicebat eum oportere illic sepeliri. Illi autem non audiebant eum, dicentes: Est senex, & non timet amplius bellum corporis. Nos autem sumus iuniores, & volumus fratrem, vt nobis opem ferant eius preces. Sufficit enim vobis, quod reliquimus vobis Abbatem Athanasium. Cum vero vidisset senex esse magnam perturbationem, dicit fratribus suis: Si me non audiatis, ego quoque hic manebo, & sepeliar cum meo filio, & tunc quieuerunt, & extulerunt fratrem Andronicum, Dicunt ergo seni: Eamus in Scetem. Dicit eis senex: Sinite, vt faciam septimum diem fratris. & non siuerunt eum manere. Ita confidit Abbas Daniel suo discipulo. Oremus nos quoque, vt veniamus ad mensuram Abbatis Athanasij & Abbatis Andronici, precibus omnium Sanctorum Christi: Cui gloria & potentia simul cum Patre & sancto Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Preces sanctorum adiuuant nos.

SS. LEANDRI, FVLGENTII, ISIDORI PRÆSTANTISSIMORVM HISPANIÆ PONTIFICVM FRATRVM, ET S. FLORENTINÆ Sororis, Vita & natales, a Prudentio Sandonali Benedictino, Philippi III. Catholici Regis Historiographo conscripta, à R. P. Ioanne Horion S. I. Theologo ex Hispano sermone in latinum translata, & à R. P. Christophoro Brovvero eiusdem societatis Presbytero, in Germania luci tradita.

An. 580.

I. APVD Gothos, qui in Italia, Gallia, Hispania rerum sunt potiti, THEODORICI duo eodem prope tempore floruerunt; alter Visigothorum Rex, quem in Italia regnasse, neque vnquam venisse in Hispaniam, inter idoneos scriptores constat: alter Ostrogothus qui diu versatus est in Gallijs, auunculus, ac tutor Amalarici Visigothi admodum pueri, qui imperaturus erat in Hispania. [a] Is, cum Ricimerus Sueuorum in Gallæcia rex, ea parte qua hodie Legionensis est regio per Gallæcorum montes in nepotis prouincias irrupisset; cum validis copijs traiecit in Hispaniam, vbi non longe ab Asturica in campis, qui sunt ad amnem Vrbicum, commissa inter vtrumque regem cruenta pugna, Ricimerus Gallæciæ rex victus cæsusque est, circa annum Domini quadringentesimum nonagesimum. Exinde Theodoricus magnis in Hispania opibus auctus, tenuit eam annos quindecim: quibus elapsis nepoti Amalarico, qui interea maturam regno ætatem attigerat, decedens, in Galliam se recepit. Cæterum [b] quo tempore hic Theodoricus Ostrogothus vixit in Hispania, vxorem domum duxit Sanctiam, è qua liberos sustulit, de quibus iam mox dicam. Erat ea fœmina, loco admodum illustri nata, è vetusto indigenarum Hispanorum sanguine; atque in eius ditione erat [c] vrbs Mausina, quam modo Laram vocamus; deinde montes omnes Aucenses (Idubeda veteribus dicti feruntur) ad eam vsque oram, quæ nunc Alaua dicitur, atque ad Lauretanum portum: tum oppida complura, quorum

27. FEBR. Theodorici duo Gothorum Reges.

a Ricimerus Sueuorum rex Hunc Richelia natũ primum Sueuorum regem in Hispania Christianũ fuisse habet

a Io Mariana lib 5. ad an. 448 quem ille Recciarium vocat, Roder. Toletanus Richiarium. De hoc bello vide Marianam ad an. 455. Ricimerum victoris iussu peremptum esse an. 456 habet idem Marian. teste Adone Viennensi. Vide Brovverum in notis ad hanc vitam lit. A. b Sanctia Theodorici Ostrogothorum regis vxor Brovverus in dubium vocat hunc locum, quod Theodoricus cum plurimum in Gallia domicilium habuerit, reuersus in Galliam, vxorem tanquam viduam & liberos orphanos reliquerit in Hispania, nisi forte id spontaneum diuortium ob disparitatem religionis fuerit. Sententiam eorum qui Theodoricum regem in Hispaniam venisse contendunt reiicit Mariana vt idem scribit Brovver. c Lara seu Mausina Hisp. vrbs

rum hodie, adeoque totius vlterioris Castellæ caput est vrbs Burgi. Refert enim D. Maximus, vir eruditus, & sanctus, eandem fœminam, viuente etiam D. Benedicto fundasse in hac ipsa regione eius disciplinæ cœnobia, in qua postea est Burgensium ciuitas constituta. Iam vero quibus temporibus cum Carthaginensibus bellum in Hispania Romanus erat, vrbs in ea celebris fuit, cui Cardoni siue Cardoniæ nomen, de qua libro XXXIII. vbi bellum Macedonicum, atque Asiaticum exequitur, T. Liuius narrat M. Heluidium, qui Hispaniam vlteriorem, eum scilicet tractum omnem, qui Ibero amne, & Octano terminatur, obtinebat, literis certiorem fecisse senatum, duos Hispanorum primores, siue, vt ipse appellat, regulos Colcam, & Luscinum in armis esse: & cum Colca decem, & septem oppida, cum Luscino validas vrbes Cardonem siue Cardoniam, & Bardonem. Ac Bardo quidem huic prouinciæ, quæ deinde Castellæ veteris nomen obtinuit, ceteræque deinceps oræ vsque ad mare, Barduliæ nomen reliquit. At vero Cardone templum fuit, in quo Dea Cardea siue Cardinea colebatur, quam à Romanis, cum etiam in eorum societate, & amicitia essent, acceptam, propterea veteres Hispani, qui Aucenses montes tenebant, in præcipua veneratione habuere, quod in eius custodia ac tutela pecora (in his eorum fere fortunæ omnes sitæ erant) esse crederentur, quibus alendis, pascendisque tota hæc ora perquam idonea, minus est ad ceteros prouentus apposita. Quocirca iam inde à priscis illis temporibus, id est, ab anno abhinc fere bis millesimo tractus huius oræ planus atque altus supra Burgos atque inter ima Aucensium montium, qua occasum spectant, Cardeniæ retinent nomen. Atque ita S. Maximus Cæsaraugustanus Episcopus scriptor antiquus, & sanctus litteris prodidit, Sanctiam Seueriani matrem fundasse Cœnobium S. Petri in Caradina: nimirum proprium atque vsitatum vetustissima memoria nomen ei regioni tribuens. Nominatum igitur semper est cœnobium S. Petri de Cardenia, siue Cardeniense, quod situm sit in ea ora, quæ, ab vrbe Cardone siue Cardonia, sit iam olim appellata Cardenia: non autem ob eas causas, quas nonnulli veri ignari, homine erudito indignas, atque anilibus fabulis persimiles, excogitarunt. Neque vero illæ inter se congruunt, quippe alij à fonte deriuant, quem Dinam dictum somniant: alij à morte nescio cuius Theodorici liberorum: alij à cœna, quæ Italis dina. Atqui constat annis abhinc minus centum necdum huius Cœnobij stemmata fontem prætulisse, aliaue insignia, quibus hodie vtitur, sed vnicum carduum, vti videre est in sigillis, & scutis sub ea tempora in saxum incisis, cum in hoc, de quo loquimur, tum in S. Facundi Cœnobio, cum idem vtrique Abbas præesset. Ex aduerso huius tractus, in ea parte Aucensium montium, quæ vergit ad orientem, est oppidum, quod per multas iam retro ætates Cardenas vocant, quod sit velut aditus, ac ianua ad amplissima pascua, quibus nulla vberiora in Aucensibus montibus reperias, hodieque S. Florentis dicuntur. Ad radices horum montium est regium, sanctum, atque tota Hispania celeberrimum S. Æmiliani Cœnobium siue antiquitate, siue veneratione apud ipsos quoque Barbaros, quorum furor toties, miserandum in modum populatus Hispanias, huc tamen iam inde à S. Benedicti memoria, id est, totis mille sexaginta annis nunquam aspirare est ausus nimirum DEO sic visum, asperrimis temporibus fideles suos solari, & huius piæ familiæ splendorem in Hispania tueri. Est vero huius Cœnobij tutelaris ac patronus S. Æmilianus, qui id fundauit, in eoque Monachus, ac deinde Abbas fuit. Adhæc, in montibus, qui sunt iuxta Abulam atque alijs locis, quibus pecus gignitur atque alitur: nonnullos terrarum fines Cardicles etiamnum vocant, quod argumentum est à veteribus, ijs locis huiusmodi nomen esse impositum, quæ pastioni essent opportuna. Præterea omnis ea ora, quæ inter oppida Salas, & Laram, atque Burgos iacet, cognominata est Aucensium, siue Ausinensium regio; atq; is qui modo Archiepiscopus Burgensis, idé in Concilijs quæ Gothorum temporibus sunt habita, Episcopus Ausicensis siue Aucensis appellatur. In hac ergo terra, quippe quæ sub eius esset imperio, Sanctia Seueriani mater, fundauit vetustissimũ Cœnobium S. Petri, quod cognominatur de Cardenia, ea magnitudine, vt Mauri cum depopularentur Hispanias, ducentos in eo Monachos, quibus CHRISTI amor ac fides vita potior fuit, Martyres vno die fecerint, quem eis honorem tribuendum nuper Pontifex Maximus censuit. Est item [a] Sanctia in hoc Cœnobio sepulta eo splendore, & gloria, qua Seueriani tanti Principis matrem, & quatuor sanctorum hominum, quos mox commemorabimus, auiam decebat. Nempe conuenit inter omnes, Theodorico Ostrogotho Galliæ rege, & Sanctia prognatum esse Seuerianum, qui vna cum matre in Hispania remansit, & quoniam auitis opibus, regioque natalium splendore præstans, late dominabatur, Gothorum more, Dux prouinciæ Carthaginiensis est appellatus. Itaque Dux [b] Seuerianus paternum genus duxit ab Ostrogothis regibus, qui Gallias tenuerunt: maternum vero ex antiquissima Hispaniæ nobilitate eius oræ, quam Castellam vlteriorem, & Burgensem prouinciam dicimus. Ac licet [c] Sanctia omnem prope ætatem Toleti traduxit, quæ fuit ijs temporibus Regum Gothorum sedes ibidemq; vita functa est, tamen quod in Cardenia sit sepulta, atque inter illos Burgenses montes Cœnobium condiderit, satis ostendit hic eius fuisse natales.

Burgũ vrbs. S. Benedicti ætate monasteria in Hispania condita. Cardonã & Cardonia. Liu. l. XXXIII. ab V. C. Cardea Dea. Ouid. VI. fast. Cardenia tractus. S. Petri monasterium à Sanctia. S. Æmiliani celebre monasterium. Aucensium regio. Aucensis Episcopus, qui iam Archiepiscopus Burgensis. Monasterio de Cardenia 200. Monachi à Mauris martyrio affecti. a Sanctiæ ibi sepulchrum auiq; quatuor SS. b Seuerianus Sanctiæ Frater. c Sanctiæ natales.

VXOREM habuit Seuerianus *Turturem, quæ, præterquam quod Hispana, vnde domo fuerit, auctorem equidem non habeo, qui prodat: & fuisse Hispanam, coniectura fieri poterat ex nomine, quod neque Gothicum est, neque Romanum, neque Gallicum, certe fuisse illustri loco, neque Seueriano indignam par est credere. Liberos ex ea suscepit Theodosiam natu maximam, deinde Leandrum, Fulgentium, Florentinam, & omnium postremum Isidorum. In veteri breuiario Hispalensi adiunguntur ad hos Braulius Archiepiscopus Cæsaraugustanus, & Iustina, quæ quinquaginta deuotarum virginum cœnobia rexisse perhibetur. Sed fallitur auctor, vt * ex regula, quam in lucem edimus planum fiet, in qua B. Leander recensens suos fratres, Braulij non meminit, quem tamen, si frater fuisset, minime reticuisset, quandoquidem, quo tempore hæc scripta sunt, viuebat. Quæ in breuiario nominatur Iustina, est eadem quæ [d] Florentina, & alijs est Florentia, quod ei nomen ferunt à patre inditum, quod florenti inprimis specie esset: & vero sic erat, siue corporis, siue animi florem spectares. [e] Theodosia horum sanctorum hominum soror viuis etiam parentibus nupsit * Leonigildo Gothorum in Hispania regi, priore coniuge Gosvvinta sine liberis nuper amissa. Leouigildi ex Theodosia filius fuit eximia sanctitate princeps [f] Hermenegildus, quem pater postquam in societatem regij nominis, atq; imperij vocatum in matrimonio collocârat, postea quod Catholicæ fidei retinens Arianam impietatem detestaretur, de medio sustulit, quocirca est in eorum numero, qui in Diuorum fastos Apostolica autoritate ab Ecclesiis Hispaniarum relati, anniuersaria memoria coluntur; eique S. Gregorius Martyris nomen, & laudem diserte tribuit. Eius frater natu minor, & ipse [g] sanctus Recaredus Hispaniarum Rex, auunculis suis Leandro, & Fulgentio auctoribus, hæc regna, quoad licuit, Ariana labe repurgauit. Sanctitatem denique eius vetera Hispaniæ Concilia testantur. Atque ita [h] Reges Catholici, qui hodie regnant, sunt nepotes duorum Cæsarum Caroli V. & Ferdinandi I. Infantis Castellæ, abnepotes Ioannæ reginæ, atnepotes Regum Catholicorum, pronepotes omnium Hispaniæ Regum, atque adeo, de quo dubitare est nefas, ipsius quoque Recaredi. Contingunt igitur hos quoque sanctos fratres Leandrum, Fulgentium, Florentinam, & Isidorum, omnes è religiosa familia S. Benedicti, omnes singularia Hispaniæ decora atque lumina, & quos illa merito velut præcipuos fidei Doctores veneretur, quippe, quam illi ab Arianis prope excisam longo interuallo, quasi nouis insitis surculis, instaurarunt.

* Turturã. Seueriani & Turturæ liberi. S. Braulius Cæsaraugustanus. * ex hac regula, habet auctor. d Florentina eadem & Iustina. e Theodosia. * Leuuigildo vide Marian. lib. 5. de rebus Hisp. ca. 11. f S. Hermegildus à patre interimitur anno 580 ex calculo Baronij. Vitam eius à Gregorio Papa lib. 3. Dialog cap. 31. conscriptam, 13. Aprilis, qua die martyrium passus est, offendes. g S. Recaredus. h Reges Catholici hodierni in Hispania quam alto sanguine contingant Reges antiquos & sanctos Hispaniæ.

S. LEAN-

S. LEANDER horum quatuor natu maximus Monachus fuit è disciplina S. Benedicti, quam amplexum ferunt in aliquo eorum Cœnobiorum, quæ ea ætate erant Hispali; steteruntque, dum à Mauris euerterentur. Eius [a]Germanus D. Isidorus hoc solum de eo memorat, Monachum fuisse: S. Maximus scriptor doctus, & sanctus eorum temporum, sacrum habitum sumpsisse Hispali, fama quoq; est à maioribus accepta, vixisse in [b]Cœnobio Legionensi S. Claudij; quod vt hodie, olim quoque in potestate fuit familiæ Benedictinæ. Magna [c]S. Leandro fuit consuetudo cum S. Gregorio, & amicitia, vt ipse Gregorius loquitur, singularis, tum, vt opinor, quod vterque S. Benedicti instituta profiteretur: tum, quod præstans erat vtriusque virtus, de qua inter se nosse cœperant Constantinopoli; quo ad Concilium, quod est vnum in quinque Oecumenicis, conuenerant, cum S. Gregorius à Vigilio Papa; S. Leander ab Hispaniarum Ecclesia, Legatus esset. Fuerit iam tum necne [d]Archiepiscopus Hispalensis necdum equidem compertum habeo. Scripsit sub hæc tempora [e]S. Gregorius libros expositionum Moralium in Iob, obsecutus S. Leandro in omnibus, quæ vt in hac expositione præstaret nominatim, magna significatione pietatis rogauerat, quocirca vt in prologo eius operis satis ostendit Gregorius, ipsa eius petitio luculentum fuit eius ingenij, & in sacris literis eruditionis documentum. Misit ad eum quoque librum, de [f]cura Pastorali; quo tradit, quæ cura Antistitibus Ecclesiæ, pro subiectis sit gerenda. Dedit item ad eum complures epistolas amoris, & suauitatis plenas. Adhæc Pallium, quo in solennibus sacrificijs vteretur, transmisit [g]cum litteris, quibus eum de podagræ doloribus, quibus se ille conflictari scripserat, consolatur. Constans est apud Hispanos fama à Gregorio missam præterea ad Leandrum hoc tempore imaginem Virginis Deiparentis, quæ hodie [h]Guadalupi visitur, singulare in his Castellæ regnis priscæ sanctimoniæ monumentum. Ea imago, cum in quodam illorum montium specu fuisset abdita, postea ibidem vna cum corpore S. Fulgentij reperta est. Interfuit S. Leander, atque adeo præfuit, cum esset Legatus Apostolicæ sedis, Concilio Toletano III. Rege Hispaniarum Flauio Recaredo, anno Domini DLXXXIX. Primo item Hispalensi, anno DXC. Exilio, alijsque grauibus malis, atque incommodis, à propinquo suo Levvigildo, qui Arianas partes tuebatur, affectus est, at is tamen priusquam exiret è vita reuocatum ab exilio Recaredo filio suo, magistrum dedit, orauitque (vti [i]narrat S. Gregorius) vt in ipsum quoq; se talia faceret, qualia & in fratre, suis exhortationibus fecisset. Filium vicissim iussit in omnibus illi dicto audientem esse. Fecit Recaredus, vt pater imperauerat ac reductis ad Catholicam Ecclesiam Gothis, coacta est ea gratia Synodus Toleti longe celeberrima, in qua S. Leander eleganti sermone Ecclesiam Catholicam laudauit, deque conuersis ad veritatem Gothis Deo gratias egit. Erat quippe ante alios eloquens, & in dicendo mirificæ suauitatis. Complura scripsit. In exilio quidem duos libros, contra Arianos; ac postea tertium, quo eorum errores omnino profligauit. Cum vero iam esset Archiepiscopus Hispalensis [k]tractatum edidit, quo S Florentinæ sorori suæ præcepta dat vitæ monasticæ, decerpta è regula S. Benedicti, quam illa procul dubio profitebatur: quippe iam tum ea viuendi ratio, velut delapsa de cælo, plurimum laudabatur. Scripsit & nonnulla multiplici eruditione referta, de diuinis officijs: notas ad psalmos Dauidis: litteras ad S. Gregorium, aliosque Antistites, in quibus minime fucata probitas mentis, & acumen ingenij perspicue elucet: Fratrem suum Isidorum perquam arcte, atque attente educauit, vt vel ex hoc ad sororem libello colligi licet, in quo demonstrat, quam præclaras, firmasque de eius indole spes aleret, quas vniuersus deinde terrarum orbis minime vanas fuisse sensit. Equidem exploratum non habeo, quot annos vixerit, neque quo anno Archiepiscopus sit electus, neque quo anno ex hac vita migrarit in cælum: hoc solum comperio, scriptum esse ab eius fratre, diem [l]suum obijsse regnante Recaredo, eiusque excessum fuisse valde admirabilem, propter complura, opinor, ab eo tunc edita miracula. Cœpit autem regnare Recaredus anno Christi DLXXXVI. regnauitque annos quindecim. Erat igitur iam S. Leander inter cælestes anno Christi DCI. Porro in commentario, quem Redemptus Clericus Hispalensis Ecclesiæ, misit Braulio Episcopo primæ Sedis Cæsaraugustanæ, de morte S. Isidori, ait eum, obitis ijs ritibus, quibus ea ætate ad mortem præparari solebant, reuersum ad suam Cellam, quarto post die, pridie Kal. April. requieuisse in pace, cum quadraginta ipsos annos Pontificis munus gessisset, Era DCLXXIV. qui est [m]annus partæ salutis DCXXXVI. Quod si ita est, cum Isidorus proxime fratri in sede Hispalensi successerit, consequens videtur, vt S. Leander inter mortales esse desierit vltimo Recaredi anno. Quod ad diem obitus, Vsuardus in Martyrologio, & Beda statuunt III. Idus Mart. quem diem non paucæ Ecclesiæ eius gloriosæ in cælos migrationi sacrum, & festum colunt.

Hunc refert cap. 12 lib. 5 Marianæ de rebus Hisp. sub an. 579.
[a] S. Leandri Elogia: eius festum 27. Februarij agitur.
[b] Cœnobiũ S. Claudij Legionẽse.
[c] S. Gregorio Magno Leander familiaris.
Extãt Epistolę a Gregorio scriptæ ad Leandrum in registro lib. 1 epist. 41. lib. 4 epist. 46 & lib. 7. epist. 125.
[d] Archiepis. Hispalens.
[e] S Gregorij libri ad S Leandrũ.
[f] S. Greg. lib. 4. epist. 46 Ind. 13.
[g] Greg. lib. 7. epist. 125. Ind. 2.
[h] Imago B. Virginis Guadalupi. Videto Marianam lib 6 cap. 1. sub an 591. & Io. Marietã cap. 5 Biblioth. Hisp. vbi habet accolas tradere eam illam imaginem esse quam S Lucas pinxit.

[i] S. Greg. III. Dial. cap. 31. [k] S. Leandri scripta Recenset & eadem Isidor. de viris illust. cap. 28. [l] S. Leandri ætas. [m] Annus & dies obitus. Bar in not. ad Martyrol Rom. habet, quod feratur obijsse anno 603.

IV. FVIT frater S. Leandri natu proximus, de quo ipse meminit in [*]sua regula. Secutus est instituta S. Benedicti, vir sanctitate, eruditione, incenso aduersus Arianos odio fratribus simillimus. Linguam Hebræam, Græcam, Arabicam, Syram, Latinam apprime calluit. Scripsit in Euangelia, Isaiam, duodecim minores Prophetas, Pentateuchum, libros Regum. Reperitur quoque in regio cœnobio Oniensi eius in psalmos commentarius scriptus litteris Gothicis, siue Longobardicis, volumen sane spissum, præstans, & rarum. Scripsit præterea librum de Incarnatione Filij Dei. Fuit [n]Episcopus Astigitanæ Ecclesiæ, nullius præterea. Neque enim per ea tempora moris erat, vti hodie, rei vel dignitatis augendæ studio, plures simul Episcopatus sustinere, siue quod omnes ambitus caussas procul haberi volebant, siue quod morem gerendum censebant Apostolo, iubenti Episcopum vnius vxoris virum esse. Subscripsit ipse Episcopus Astigitanus decreto Regis Gundemari anno Christi DCX. Astigitani præcipua cum pietate complectuntur: ostenditur domus non longe ab æde S. Crucis, quæ est sacrarum maxima; in qua fama est, eum habitare solitum, Seruantur ibidem [o]eius reliquiæ, atque etiam in vico [*]Bezzocano tribus leucis à Guadalupo, vbi, cum Hispania in hostium potestatem venisset, eius corpus cum alijs Diuorum reliquiis absconditum, ac deinde repertum est vna cum sancta imagine Guadalupensi.

1. Tim 3.

S. Fulgentius ex disciplina S. Benedicti. Est hic diuersus ab illo Ruspẽsi Episc cuius festum 1 Ianuarij celebratur.
[*] hac, habet auctor.
[n] Astigitanus Episcopus, Mariana lib. 5. cap. 13. [o] Corpus & reliquiæ S. Fulgent. Mariana lib 6 cap 1. [*] Barrocano. Marian.

VI. S. ISIDORVS Hispaniarum Doctor (sic eum nominat Rex Ferdinandus cognomento magnus) parentum suorum deliciæ, quippe liberorum postremus adeo paruulus eos amisit, vt vix per ætatem nosse potuerit. Educatus à [p]S. Leandro germano suo ad summam, vt fatentur omnes, sanctimoniæ, & eruditionis gloriam euasit. Viuendi morem & ipse è S. Benedicti præceptis tenuit, quocirca Monachis terræ Bæticæ eius regulam tradidit ab se in linguam plebeiam, siue, vt ipse loquitur rusticam, quo facilius intelligeretur ab omnibus, traductam. Venit ipse quoque Toletum cum Fulgentio germano suo, anno Domini DCX. vbi Gundemarum conuenit Regem cum primis Catholicum; ac simul eius decretum sua auctoritate confirmauit, quod sacerdotibus Carthaginiensis Prouinciæ erat propositum. Interfuit alijs, deinde conciliis. Atque, vt alia prætercam, quæ persequi non est huius loci, mortuus est, vt ante dixi, anno Christi DCXXXVI. & Hispalensi in Ecclesia sepultus. Inde eius corpus Legionem à Ferdinando Magno Rege translatum est, vt alibi memini, cum de [q]Cœnobio regio S. Isidori, quod Legione est, agerem.

S. Isidorus Doctor Hispaniarum.
[p] A fratre S. Leandro educatus.
Annus obitus. Vide Baro. anno 636.

[q] Monasterium Regium S. Isidori.

Præcla-

Præclarum vitæ mortisque S. Isidori Elogium apud Marianam legitur lib 6. cap. 7. quem consulas licet, vt & libros ab eo magna doctrina laude scriptos. Vitam eius per B. Braulium Cæsaraugustanum Antistitem conscriptam habes 4. Aprilis.

QVANTVM * ex regula S. Leandri assequi possum, hæc S. Virgo iam inde à primis annis in Cœnobium à patria semotum sese abdidit. Est Astigi Cœnobium extra vrbis muros ad ripam Singulis fluminis, quod hodie à deuotis Virginibus incolitur exactissima disciplina Hieronymiana, & appellatur S. Mariæ in valle. in hoc ferunt ª S. Florentinam sanctioris vitæ genus coluisse, & Antistitem fuisse, certe est in eo turris vetusti operis, quæ etiamnum S. Florentinæ dicitur: an. vero MCCCCLXXVI. Supererat præterea templum, quod veteris Cœnobii fuisse credebatur, tum vero hominum in solitudine degentium domicilium factum erat. Quid quod Stephanus Oscensis vir religiosus, & magnis in rem Christianam meritis atque virtutibus, qui modo Prior est in Cœnobio Meliorata, non longe ab vrbe Vlmeto, testatur se cum vetusta quædam ædificia diruerentur, vidisse cum è risco vestes partim candidæ, partim atræ extraherentur, ex eo panni genere, quod vulgo Stamnietum vocant, eius omnino formæ, cuius sunt, quibus sacræ Virgines Benedictinæ vtuntur, erant enim cuculli, vela, colobia siue scapularia nigra, tunicæ vero candidæ. Ferunt hoc Cœnobium vsque ad ea tempora viguisse, quibus ᵇ Mauri vastarunt Hispaniam, tunc enim & ipsum excisum esse, & multas virgines pro Christo intemeptas, atque ex his nonnullas cum acceptis vulneribus, miseris modis habitæ in vrbem fugerent, viam suo sanguine respersisse, denique à persequentibus barbaris esse trucidatas, ea via hodieque cognominatur via virginum, quæ cum alias, tum præcipue sanctioribus Quadragesimæ diebus pietatis causa à populo celebratur. Extat aliud quoque ᶜ cœnobium virginum à S. Dominico, quod S. Florentinæ cognomentum retinet, eamque tutelarem colit: quam tutelam præstat & sodalitio, ac Xenodochio perantiquo. Singulari pietate complectabatur Florentina ᵈ mysterium Incarnationis filij Dei; neque Iudæos, qui eam non crederent, ferre poterat. Ea propter germanum suum S. Isidorum orauit, vt quæ de vtraque natiuitate, de passione, morte, resurrectione, alijsque mysterijs Saluatoris nostri annotata haberet, ea collecta ad se mitteret. Morem ille gessit sorori ᵉ composito libro, qui inscribitur de fide Catholica contra Iudæos. Quinquaginta omnino cœnobijs præfuit, in quibus mille virgines numerabantur. Fama est vixisse annos octoginta, sed quoto Christi anno viuendi finem fecerit, obscurum est. VI.

* ex hac regula assequi possum.
ª S. Florentina a Baronio Florentia dicta in Astigensi Parthenone claruit, eius festum 20. Iunij agitur. Vide Martyrolog. Rom. & Bedæ.
ᵇ Maurorũ persequutio contra virgines sacras.
ᶜ Cœnobiũ S. Florentinæ.
ᵈ Incarnationis mysterium.

ᵉ Bar. in not. ad Martyrolog. Rom. ex Ildefonsi libro de viris illust. refert Isidorum duos libros ad eam contra Iudæos scripsisse. Idipsum & Braulius testatur in vita S. Isidori, forte duo libri sub vno hoc titulo.

POSTQVAM de quatuor his fratribus sanctitate illustribus breuiter dixi, pauca de Monachis quoque adiungam, VII. qui ante S. Benedicti ætatem fuerunt in Hispania; & quænam fuerit eorum vitæ degendæ ratio. Iam enim ducentis eoque amplius annis ante S. Benedictum reperiebantur qui Monasticum viuendi genus sequerentur, quorum vt institutа æmularetur aduenit ex Italia S. Paulinus anno Christi CCCLXXXII. vir humaniorum litterarum in primis Romæ laude florens, quod mutuæ inter ipsum, atque Ausonium litteræ satis ostendunt, vt vel hinc intelligas nunquam illum ea gratia in Hispaniam venturum fuisse, nisi plurimum in ea religiosæ, & seuerioris vitæ studia viguissent. Et est compertum, hunc esse illum Paulinum Nolanum Episcopum, ad quem extat S. Hieronymi epistola de institutione Monachi. Neque ᶠ vero de antiquitate Monachorum in Hispania relictus est vllus dubitandi locus. De sacris Deo virginibus vetustissima memoria est in Concilio II. Hispalensi anno Christi DCIX. temporibus Sisebuti regis, cuius ᵍ canone vndecimo præcipitur, vt Monasteria virginum, Monachorum administratione, ac præsidio gubernentur, ea tamen disciplinæ cautela seruata, ne vel ei qui præficitur extra eam quæ præest, loqui virginibus Christi liceat. Nec cum sola, inquit, frequenter loqui oportet, sed sub testimonio duarum, aut trium sororum; ita vt rara sit accessio, & breuis omnino locutio. Vetat item ne Monachi, quod dictu nefas sit, Christi virginibus familiares sint. Denique vt is, qui præficitur sit probatissimus. Hæc atque alia in eandem fere sententiam sanciuntur, magno sane pondere verborum. Præsedit ei Concilio Metropolitanus S. Isidorus, & S. Fulgentius eius germanus affuit. Est quidem ea constitutio, vt ibidem dicitur, earum virginum gratia facta, quæ erant in Bætica; sed nemini dubium esse potest, quin ad eas quoque pertinuerit, quæ in alijs Hispaniæ partibus versabantur. certe consentit ea cum ijs præceptis, quæ à S. Leandro S. Florentinæ sorori * in regula sunt, tradita.

S. Paulinus Nolanus monasticen colit in Hispania. Vide Marianam lib 4. cap. 20. ad an. 94.
ᶠ Virgines sacræ in Hispania.
ᵍ Con. II. Hispalen. can. XI.
* hac.

Regulam & institutionem Virginum S. Leandri Hispalensis Episcopi, ad Florentinam sororem suam scriptam, in Syderibus Sanctorum à R. P. Christophoro Brovvero S. I. Presbytero editis, Vitis SS. Leandri Fulgentij &c. subiectam, offendes; quam breuitatis studio hic omisimus.

An. 560. VITA SS. LVPICINI ET ROMANI ABBATVM, AVTHORE D. GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO, *Libro de Vita Patrum, Cap. I.*

SERIES Euangelicæ admonet disciplinæ, vt domesticæ largitionis pecunia nummularijs fœnerata, cum digno multiplicationis fructu, dispensante Domino, restauretur: nec altis defossa foueis recondatur ad detrimentum; sed rationabili dispensatione porrecta, æternæ vitæ crescat ad lucrum: vt incipiens retributionis Dominus quæ commodauit inquirere, cum vsuris receptis fœnerationis suæ duplici satisfactione talentis, dicat: Euge, serue bone, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Prædestinatorum est enim ista cum Dei ope perficere, qui ab ipsis incunabulorum vagitibus, vt sæpe de multis legitur, Dominum scire meruerunt, cognitoque eo, nunquam ab eius præceptionibus recesserunt, neque post baptismi sacramentum niueam illam, pollentémque regenerationis stolam impudicis actibus polluerunt: qui merito sequuntur Agnum, quocunque ierit: quosque ipsius Agni candor egregius lilijs decoris, nullo tentationis æstu marcentibus, coronauit. His denique sertis dextera inclytæ dominationis extenta inchoantes prouocat, vincentes adiuuat, victores adornat: quos nominis sui titulo præsignatos, de terrenis gemitibus eleuans, in cælorum euehit gaudia gloriosos. De quorum niueo electionis numero & illos esse non ambigo, qui Lorensis eremi opaca lustrantes, non modo Dei templum effici meruerunt, verum etiam in multis mentibus Spiritus sancti gratiæ, tabernacula parauerunt, id est, Lupicinus, Romanusque germanus eius. I.

28. Febr. Quod ad Romanum attinet.
Matth. 25.
Ibidem.
Apoc. 14.

IGITVR Lupicinus ab exordio ætatis suæ Deum toto requirens corde, litterisque institutus, cum ad legitimam transisset ætatem, genitore cogente, cum animi non præberet assensum, sponsali vinculo nectitur. Romanus II.

Lupicinus cogitur ad nuptias:

manus vero adhuc adolescentior, & ipse ad Dei opus animum extendere cupiens, nuptias refutauit. Parentibus vero relinquentibus seculum, communi consensu eremum petunt: & accedentes simul inter illa Lorensis deserti secreta, quæ inter Burgundiam Alemaniamque sita, Auenticæ adiacent ciuitati, tabernacula figunt: prostratique solo, Dominum diebus singulis cum psalterij modulamine deprecantur, victum e radicibus quærentes herbarum. Sed quoniam liuor illius, qui de cælo delapsus est, semper insidias humano generi consueuit intendere, contra hos Dei seruos armatur, hosque per ministros suos à cœpto itinere nititur reuocare. Nam lapidibus vrgere eos dæmones per dies singulos non desinebant: & quotiescunque genua ad orandum Dominum deflexissent, statim imber lapidum super eosdem, iacientibus dæmonijs, decidebat: ita vt sæpe vulnerati, immensis dolorum cruciatibus torquerentur. Interea ætas adhuc immatura cœpit iniurias quondam hostis metuere, nec passa diutius sufferre dolores, relinquens eremum, ad propria ire deliberat. Sed quid inuidia non cogat inimici? Verum vbi relinquentes hoc habitaculum, quod experierant, ad villas propinquiores sunt regressi, domum cuiusdam pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Christi venirent. Respondent non sine confusione, se reliquisse eremum, & quæ eos causa à cœpto distulerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait: Oportuerat vos, ò viri Dei, contra insidias diaboli viriliter dimicare, nec formidare eius inimicitias, qui sæpius ab amicis Dei superatus occubuit. Aemulus est enim sanctitati, dum metuit, ne, vnde ille perfidia vilis corruit, genus humanum fide nobilitatum ascendat. At illi compuncti corde, & seorsum discedentes à muliere, dixerunt: Væ nobis, quia peccauimus in Deum, dimittendo propositum nostrum. Ecce nunc à muliere arguimur pro ignauia. Et qualis nobis in posterum erit vita, si ea, vnde *æstu inimici expulsi fuimus, non repetamus? Tunc armati vexillo Crucis, sumptis in manu bacillis, regressi sunt ad eremum. Quibus venientibus, iterum eos insidiæ dæmonis lapidibus cœperunt vrgere: sed persistentes in oratione, obtinuerunt à Domini misericordia, vt remota tentatione, liberi in illo diuini cultus famulatu, expeditique perseuerarent.

Romanus eas respuit: simul deserta petũt.

Relinquũt eremum ob dæmonum infestationem.

** astu.*

Sed cito eò redeunt, & vincunt dæmones.

III. His denique in oratione persistentibus, cœperunt ad eos turbæ fratrum hinc & inde confluere, & audire verbum prædicationis ab eis. Cumque iam beati eremitæ populis (vt diximus) publicati fuissent, fecerunt sibi monasterium, quod Condatiscone vocitari voluerunt. In quo succisis syluis, & in plana redactis, de laboribus manuum propriarum victum quærebant. Tantusque feruor de DEI amore proximos locorum accenderat, vt congregata ad officium DEI multitudo, simul habitare non posset. Fecerunt itaque aliud monasterium, in quo felicis aluearis examen instituerunt. Sed & hoc deinceps cum DEI adiutorio ampliato, tertium intra Alemaniæ terminum monasterium locauerunt. Ibantque vicissim hi duo patres visitantes filios, quos diuinis imbuerant disciplinis, prædicantes in singulis monasterijs ea, quæ ad institutionem animæ pertinebant. Lupicinus tamen Abbatis super eos obtinuit monarchiam. Erat autem valde sobrius, & cibo potuque abstinens, ita vt plerunque tertia tantum die reficeretur. Cum vero eum, sicut corporis humani deposcit necessitas, sitis arriperet, vas cum aqua exhiberi faciebat, in qua manus immersas diutius retinebat. Mirum dictu: ita absorbebat caro eius aquam appositam, vt putares eam per os eius assumi: & sic ardor sitis extinguebatur. Erat autem seuerus valde in districtione fratrum, nec quenquam non modo peruerse non agere, verumetiam nec loqui sinebat. Mulierum quoque vel colloquia, vel occursus valde vitabat. Romanus ita erat simplex, vt nihil de his penitus ad animum duceret: sed omnibus tam viris, quam mulieribus æqualiter flagitatam benedictionem, diuinitatis nomine inuocato, tribueret. Lupicinus igitur Abbas cum minus haberet, vnde tantam sustineret congregationem, reuelauit ei Deus locum in eremo, in quo antiquitus thesauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens solus, aurum argentumque, quantum leuare poterat, monasterio inferebat: & exinde coempto cibo reficiebat fratrum multitudines, quos ad Dei officium congregauerat: sicque faciebat per singulos annos. Nulli tamen fratrum patefecit locum, quem ei Dominus dignatus est reuelare.

Mira Lupicini abstinentia.

Reuelantur ei the auri absconditi.

IV. FACTVM est autem, vt quodam tempore visitaret fratres, quos in illis Alemaniæ regionibus diximus congregatos: & accedens meridie, cum adhuc fratres in agro essent, ingressus est domum, in qua cibi coquebantur ad reficiendum: viditque diuersorum ferculorum apparatum magnum, ac piscium multitudinem aggregatam, dixitque in corde suo: Non est dignum, vt monachi, quorum vita solitaria est, tam ineptis vtantur sumptibus. Et statim iussit præparari æneum magnum: cumque locatus super ignem feruere cœpisset, posuit in eo cunctos simul quos parauerant cibos, tam pisces, quam olera, siue legumina, vel quicquid ad comedendum destinatum fuerat, dixitque: De his pluribus nunc reficiantur fratres: non delicijs vacent; quæ eos à diuino impediant opere. Quod illi cognoscentes, valde moleste tulerunt. Tunc duodecim viri, habito consilio, iracundia inflammati, reliquerunt locum, & abierunt per deserta vagantes, & ea, quæ erant seculi delectabilia, inquirentes. Reuelatumque est statim per visum Romano, nec ei voluit diuina miseratio rem actam occultare. Regresso igitur Abbati ad monasterium dicit: Si sic futurum erat, vt ad dispersionem fratrum abires, vtinam nec accessisses ad eos. Cui ille: Noli, inquit, moleste ferre, frater dilectissime, quia ea acta sunt. Nam scias purgatam esse aream Domini, & triticum tantum in horreo positum, paleas autem esse reiectas foras. Et ille: Vtinam nullus abscessisset ex eis: sed nunc indica mihi, quæso, quot exinde abierunt. Qui respondit: Duodecim viri cothurnosi, atque elati, in quibus Deus non habitat. Tunc Romanus cum lachrymis ait: Credo in illo diuinæ miserationis respectu, quia nec illos separabit à thesauro suo, sed congregabit, & lucri eos faciet, pro quibus pati dignatus est. Et facta pro his oratione, obtinuit, vt reuerterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum, & agentes pœnitentiam pro excessu suo, congregauerunt singuli congregationes suas, & fecerunt sibi monasteria, quæ vsq; hodie in Dei laudibus perseuerant. Romanus autem persistebat in simplicitate & operibus bonis, visitans infirmos, & saluans eos oratione sua.

Damnat magnũ ciborum apparatum.

Romanus Lupicinum reprehendit.

Ecce quãta orationis virtus.

V. FACTVM est autem quodam tempore, dum iter ageret ad visitandos fratres, vt occupante noctis crepusculo, ad hospitiolum diuerteret leprosorum. Erant autem nouem viri. Susceptusque ab eis, statim plenus charitate Dei, iussit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propria lauit, lectulumque spatiosum fieri præcepit, vt omnes in vno stratu requiescerent, non abhorrens lutidæ maculam lepræ. Quod cum factum fuisset, obdormientibus leprosis, hic inter decantationes psalmorum vigilans, extendit manum suam, & tetigit latus vnius infirmi, qui statim mundatus est. Tactuque salubri iterum tetigit alium, & ipse protinus est mundatus. Cumque se sensissent redditos sanitati, tetigit vnusquisque proximum suum, vt scilicet expergefacti, rogarent sanctum pro emundatione sua. Sed cum tacti ad inuicem fuissent, & ipsi mundati sunt. Mane autem facto, adspiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, & vale dicens, ac singulorum oscula libans abscessit, mandans eis, vt semper ea, quæ Dei erant, & retinerent pectore, & operibus exercerent.

Romanus leprosos sanat.

VI. LVPICINVS autem iam senex factus, accessit ad Chilpericum regem, qui tunc Burgundiæ præerat: audierat enim eum habitare apud vrbem Ianubam. Cuius cum ingressus est portam, tremuit cathedra regis, qui ea hora ad conuiuium residebat, exterritusque ait suis: Terræmotus factus est. Responderunt qui aderant, nihil se sensisse commotionis. Et ille: Occurrite quantocyus ad portam, ne forte aliquis aduersari cupiens regno nostro, adsit quasi nocituru-

rus no-

rus nobis. Non enim ſine cauſa hæc ſella contremuit. Qui protinus concurrentes, offenderunt ſenem in veſte pellicea, & dixerunt regi de eo. Qui ait: Ite, adducite eum in conſpectu meo, vt i[n]telligam cuius ordinis homo ſit. Et ſtatim adductus, ſtetit coram rege, ſicut quondam Iacob cum Pharaone. Cui ille ait: Quis es, vel vnde veniſti, aut quod eſt opus tuum, vel quid neceſſitatis habes, venias ad nos? Cui ille: Pater ſum Dominicarum ouium, quas cum Dominus ſpiritalibus cibis iugi adminiſtratione reficiat, corporalia eis interdum alimenta deficiunt. Ideo petimus potentiam veſtram, vt ad victus veſtituſque neceſſaria aliquid tribuatis. Rex vero hæc audiens, ait: Accipite agros, vineaſque, de quibus poſſitis viuere, ac neceſſitates veſtras explere. Qui reſpondit: Agros & vineas non accipiemus, ſed placeat poteſtati veſtræ aliquid de fructibus delegare, quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, ſed in humilitate cordis Dei regnum iuſtitiamque eius exquirere. At rex cum audiſſet hæc verba, dedit eis præceptionem, vt annis ſingulis trecentos modios tritici, eodemque numero menſuras vini accipiant, & centum aureos ad comparanda fratrum indumenta. Quod vſque nunc à fiſci ditionibus capere referuntur.

Gen. 47.

POST hæc autem cum iam ſenes prouectæque eſſent ætatis, Lupicinus Abbas ſcilicet & Romanus frater eius, VII
ait Lupicinus germano ſuo: Dic mihi, frater, in quonam monaſterio vis tibi parari ſepulcrum, vt ſimul quieſcamus? Qui ait: Non poteſt fieri, vt ego in monaſterio ſepulcrum habeam, à quo mulierum acceſſus arcetur. Noſti enim, quod mihi indigno & non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multique per impoſitionem manûs meæ, ac virtutem crucis Dominicæ à diuerſis languoribus ſunt erepti. Erit autem concurſus ad tumulum meum, ſi ab hac luce migrauero. Ideoque eminus à monaſterio in monte paruulo ſepultus eſt: ſuper cuius deinceps ſepulcrum, magnum templum ædificatum eſt, in quod ingens frequentia populi diebus ſingulis accurrit. Multæ enim virtutes ibi in Dei nomine nunc oſtenduntur. Nam & cæci ibi lumen, & ſurdi auditum, & paralytici greſſum plerunque recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiens, intra monaſterij baſilicam eſt ſepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata talenta, id eſt, beatas congregationes, in eius laude deuotas.

Romanus extra monaſterium ſepelitur propter miracula.

De SS. Lupicino & Romano plura inuenies in vita S. Eugendi, ad primam Ianuarij.

FINIS.

